

LENIN

OPERE COMPLETE

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LENIN

OPERE
COMPLETE

19

TRADUCEREA ÎN LIMBA ROMÂNĂ
APARE ÎN URMA HOTĂRÎRII C.C.
AL P.M.R. EA A FOST ÎNTOCMITĂ
DUPĂ ORIGINALUL ÎN LIMBA RUSĂ,
ED. A V-A

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE
COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI—1963

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

19

Iunie 1909 — octombrie 1910

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI—1963

P R E F A Ț Ă

Volumul al nouăsprezecelea din Operele complete ale lui V. I. Lenin cuprinde lucrările scrise de el începând din iunie 1909 și pînă în octombrie 1910. Acesta este ultimul dintre volumele care conțin scrieri ale lui Lenin din perioada reacțiunii stolîpiniste.

Perioada reacțiunii era considerată de Lenin ca o perioadă interrevoluționară, ca o perioadă de tranziție între două valuri ale revoluției. Viața a confirmat întru totul această apreciere leninistă a etapei istorice date și a perspectivelor desfășurării revoluției. Încă din anul 1909 apar primele simptome de faliment ale politicii stolîpiniste. La sfîrșitul anului 1909, Lenin scria că „deocamdată Stolîpin n-a făcut decît să agraveze și să complice situația existentă, fără să fi creat una nouă“ (volumul de față, pag. 149). Cu un an mai tîrziu, el releva că, în pofida încercărilor făcute de Stolîpin și de Duma moșierească de a stăvili creșterea forțelor revoluției, în țară este pe cale să izbucnească o nouă criză revoluționară. Lupta de clasă la sate devenea din ce în ce mai ascuțită. O dată cu înviorarea industriei după grava depresiune care a durat pînă în 1909 începe un avînt al mișcării muncitorești. Grevele din vara anului 1910 arătau că proletariatul își concentrează forțele și trece la ofensivă.

Cea mai importantă sarcină în această perioadă era aceea de a întări partidul marxist al clasei muncitoare, de a pregăti masele în vederea unui nou avînt revoluționar. Problema menținerii și consolidării partidului social-

democrat ilegal, a extinderii influenței lui asupra maselor, ocupă un loc central în lucrările lui Lenin cuprinse în volumul de față.

În anii reacțiunii, guvernul țarist și burghezia contrarevoluționară au făcut totul pentru a nimici partidul muncitoresc revoluționar, detestat de ele fiindcă prin întreaga lui activitate dovedea că este credincios imperativelor revoluției. O luptă crâncenă împotriva partidului marxist revoluționar ilegal au dus lichidatorii. În articolele sale: „Lichidatorii demascați“, „Procedeele lichidatorilor și sarcinile partinice ale bolșevicilor“, „«Golos Social-Demokrata» și Cerevanin“, „«Golos»-ul lichidatorilor împotriva partidului“, „Însemnările unui publicist“, Lenin caracterizează lichidatorismul ca un profund fenomen social, indisolubil legat de tendințele contrarevoluționare ale burgheziei liberale și de starea de descompunere care domnea în rîndurile micii burghezii democratice. El arată că baza ideologică a lichidatorismului o constituie concepția oportunistă, menșevică, și în primul rînd negarea hegemoniei proletariatului în revoluția burghezodemocratică, a alianței dintre clasa muncitoare și țărănime. Arătînd care e caracterul specific al situației din această perioadă, Lenin spunea că împotriva partidului se înjghebează un fel de front unic al dușmanilor, de la Stolîpin și liberalii contrarevoluționari pînă la lichidatori.

Un mare pericol prezenta pentru partid lichidatorismul „de stînga“ — otzovismul și ultimatismul —, care nu se deosebea de cel de dreapta decît prin metodele de distrugere a partidului, de camuflare a lichidatorismului său cu ajutorul unei frazeologii ultrarevoluționare. Otzoviștii-ultimatiști nu se limitau doar la atacuri împotriva tacticii bolșevicilor; unul dintre liderii lor, A. Bogdanov, a pornit o campanie împotriva bazelor teoretice, filozofice, ale marxismului, încercînd să substituie materialismului dialectic o filozofie idealistă, reacționară, machismul, care reprezintă o variantă a idealismului subiectiv. O parte dintre adepții săi au fost atrași de curentul zidirii de dumnezeu și vedeau în socialismul științific o nouă religie. Machismul și zidirea de dumnezeu căutau să

cipiilor ideologice ale democrației ruse și internaționale și a anunțat în mod solemn că sprijină regimul țarist. Însăpăimântată de mișcarea revoluționară, burghezia liberală s-a lepădat de cele mai elementare tendințe democratice și s-a situat în mod categoric pe o poziție de apărare a instituțiilor reacționare, îndreptate împotriva poporului.

Lenin a demască eforturile făcute de Martov și Troțki, în articolele publicate de ei în „Die Neue Zeit“, revista social-democrațiilor germani, de a falsifica istoria primei revoluții ruse. În aceste articole se minimaliza rolul muncitorilor și țărănilor și se exagera rolul burgheziei, se denatura esența disputelor și divergențelor dintre bolșevici și menșevici. Respingând născocirile false lansate de oportuniști, cum că lupta dintre bolșevici și menșevici e o luptă care se dă în rîndurile intelectualității marxiste dornice să cîștige influența asupra „proletariatului nematurizat din punct de vedere politic“, Lenin arată că divergența dintre bolșevici și menșevici își are rădăcinile în „conținutul economic al revoluției ruse“. La baza tacticii folosite de bolșevici în revoluția din 1905—1907 stătea lupta pentru o dictatură revoluționară a proletariatului și a țărănimii, care să măture definitiv toate rămășițele iobăgismului și să asigure cea mai rapidă dezvoltare a forțelor de producție ale țării, în timp ce menșevicii erau împotriva dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii, afirmînd că ea e în contradicție cu întregul mers al dezvoltării economice.

Lenin a demască întreaga inconsistență și falsitate a aserțiunilor lui Troțki și Martov cu privire la starea de înapoiere și lipsa de maturitate a proletariatului din Rusia. În realitate, clasa muncitoare „și-a cucerit rolul de hegemon în lupta pentru libertate și democrație, care constituie o condiție a luptei pentru socialism. Ea a făcut ca toate clasele asuprite și exploatare din Rusia să capete priceperea de a duce luptă revoluționară de masă, fără de care nicăieri în lume nu s-a obținut nimic important pen-

tru progresul omenirii“ (pag. 395). Mîndru de proletariatul rus, Lenin făcea remarca că alte popoare au avut nevoie de decenii pentru a obține asemenea rezultate.

Făcînd o apreciere a importanței pe care a avut-o lupta revoluționară a proletariatului din Rusia, Lenin, în articolele „Țarul împotriva poporului finlandez“ și „Cămpania împotriva Finlandei“, subliniază că revoluția rusă este aceea care a forțat autocrația să-și descleșteze degetele cu care strîngea de beregată poporul finlandez, a permis unei țări mici să-și lărgască drepturile ei democratice. Lenin a demascat în aceste articole tendințele șovine ale țarismului și ale burgheziei ruse, a arătat că nu de la ele trebuie să-și aștepte poporul finlandez eliberarea lui. „Va veni o vreme — a prevestit el —, cînd proletariatul rus se va ridica la luptă pentru libertatea Finlandei...“. Aceste cuvinte au fost spuse în 1910, iar în decembrie 1917, după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, Lenin a înmînat reprezentantului guvernului finlandez un document prin care era recunoscută independența Finlandei.

Făcînd bilanțul revoluției din anii 1905—1907, Lenin, într-un articol „Cu privire la statistica grevelor din Rusia“, scria că în cei trei ani ai primei revoluții ruse fiecare lună echivalează cu un an, că în acești trei ani mișcarea muncitorească a parcurs un drum pentru care în condiții obișnuite ar fi fost nevoie de treizeci de ani. Uriașa amploare pe care a luat-o lupta revoluționară în anii 1905—1907 și-a găsit o expresie vie și concludentă în mișcarea grevistă. Grevele care au avut loc în acești ani în Rusia, remarcă Lenin, constituie un fenomen nemaivăzut în întreaga lume. În ceea ce privește numărul greviștilor, Rusia în anii revoluției a întrecut toate țările capitaliste din lume.

Statistica grevelor reflectă în mod clar principalele etape de desfășurare ale primei revoluții ruse, dezvăluie principala ei forță motrice; toate momentele de puternic avînt ale revoluției sînt legate de creșterea în amploare a grevelor politice și economice ale clasei muncitoare. Com-

bătînd afirmațiile defetiste făcute de liberali și de lichidatori, care susțineau că proletariatul și-a supraapreciat forțele sale în anii revoluției, Lenin dovedește, fără putință de tăgadă, că, dimpotrivă, muncitorii și-au subapreciat forțele lor și nu le-au folosit din plin. Datele cu privire la mișcarea grevistă, repartizate pe regiuni, demonstau că muncitorii din diferitele regiuni ale țării participau la greve în mod inegal. Făcînd o analiză, în ansamblu, a datelor cu privire la mișcarea grevistă din anii revoluției, Lenin ajunge la concluzia că dacă în întreaga țară lupta grevistă a muncitorilor s-ar fi desfășurat cu aceeași energie și dîrzenie ca și în districtele Petersburg și Varșovia, numărul total al greviștilor ar fi fost de două ori mai mare și în aceeași măsură ar fi crescut și puterea loviturii date autocrației.

O importanță deosebită prezintă indicațiile date de Lenin cu privire la corelația dintre grevele economice și cele politice. Analizînd datele statistice, el atrage atenția asupra strînsei legături care există între grevele economice și cele politice. Experiența revoluției din anii 1905—1907 a arătat că fără o strînsă legătură între grevele economice și cele politice nu este posibilă o mișcare cu adevărat largă și cu caracter de masă ; dacă la începutul mișcării și o dată cu atragerea în luptă a unor noi straturi ale clasei muncitoare greva economică joacă un rol preponderent, în schimb greva politică trezește pe cei rămași în urmă, lărgeste și adîncește mișcarea, o ridică pe o treaptă superioară. Făcînd o apreciere a rezultatelor obținute prin luptele greviste încununat de succes, Lenin, pe baza a numeroase date, dezvăluie următoarea legitate : lupta se soldează printr-un succes cu atît mai mare pentru muncitori, cu cît asaltul lor este mai puternic ; o forță maximă a mișcării înseamnă și un succes maxim pentru clasa muncitoare.

Așadar, printr-o generalizare științifică a experienței primei revoluții ruse, Lenin a ajuns la concluzii care prezintă o uriașă importanță pentru conducerea cu succes

a tuturor formelor de luptă revoluționară ale clasei muncitoare.

În scrierile cuprinse în volumul de față se oglindește lupta dusă de Lenin împotriva oportunismului și revizionismului din mișcarea muncitorească internațională.

Lenin demască pe liderii reformiști ai Internaționalei a II-a și ai diferitelor partide social-democrate, care îi sprijineau pe oportuniștii din P.M.S.D.R., publicau cu plăcere în paginile organelor lor de presă articole pline de calomnii la adresa bolșevicilor. Simpatizând cu menșevicii, Kautsky și Wurm, redactori ai revistei „Die Neue Zeit“, care aparținea social-democraților germani, au publicat o serie de articole scrise de Martov și Troțki și au refuzat în același timp să publice un articol al lui Lenin, „Semnificația istorică a luptei interne de partid în Rusia“, în care erau demascate născocirile răuvoitoare ale menșevicilor. În legătură cu un articol plin de aserțiuni mincinoase scris de Troțki și publicat, în ziua deschiderii Congresului al VIII-lea — de la Copenhaga — al Internaționalei a II-a, în ziarul „Vorwärts“, organ central al social-democraților germani, Lenin și alți membri ai P.M.S.D.R., delegați la congres, au adresat un protest conducerii Partidului social-democrat din Germania. O caracterizare generală a atacurilor dușmănoase îndreptate împotriva bolșevicilor a fost făcută de Lenin în articolul său „Cum este informată Internaționala de către unii social-democrați asupra stării de lucruri din P.M.S.D.R.“ (pag. 378—380).

Ca membru, din octombrie 1905, al Biroului Socialist Internațional (organ permanent, cu caracter executiv și informativ, al Internaționalei a II-a), Lenin a participat activ la ședințele lui și, cu începere de la Congresul al VII-lea — de la Stuttgart — al Internaționalei a II-a, a fost ales ca delegat la toate congresele socialiste internaționale. Cuvântările rostite de Lenin la ședințele Biroului Socialist Internațional și la congrese, proiectele de rezoluții scrise de el, amendamentele și completările la diferite hotărâri

propuse de el constituie un model de luptă consecventă împotriva oportunismului și revizionismului, pentru principiile marxismului revoluționar.

Într-o cuvântare rostită la ședința de la 7 noiembrie 1909 a Biroului Socialist Internațional și care în ediția de față se publică după notele, mai complete, apărute în „Leipziger Volkszeitung“, ziarul social-democraților germani de stînga, precum și în articolul „A unsprezecea sesiune a Biroului Socialist Internațional“, Lenin a sprijinit pe marxistii olandezi, pe „tribuniști“, care reprezentau aripa stîngă a mișcării muncitorești din Olanda (mai tîrziu, în 1918, ei au luat parte la constituirea Partidului Comunist din Olanda). Făcînd o expunere asupra dezbatărilor care au avut loc pe marginea principalei probleme de pe ordinea de zi a sesiunii B.S.I. — cu privire la sciziunea din partidul olandez —, Lenin dezvăluie împăciuitoismul conducătorilor Internaționalei a II-a și sprijinul efectiv acordat de ei oportuniștilor olandezi, care au trădat marxismul într-o serie de probleme principiale. El condamnă cu toată tăria Comitetul Executiv al B.S.I., care a acuzat pe marxistii olandezi că au provocat sciziunea și a respins cererea socialiștilor de stînga din Olanda de a fi primiți în Internațională.

În timpul Congresului de la Copenhaga (1910), Lenin a avut o consfătuire cu socialiștii de stînga din Internaționala a II-a, în vederea organizării și strîngerii laolaltă a elementelor revoluționare din mișcarea muncitorească internațională.

La Congresul de la Copenhaga, Lenin a făcut parte din Comisia pentru problemele cooperăției, una din principalele comisii ale acestui congres. Apriga luptă de opinii în legătură cu problema cooperativelor, care a avut loc la congres, a dezvăluit esența reformistă a concepțiilor oportuniștilor din Europa apuseană, care susțineau că e posibilă integrarea pașnică a capitalismului în socialism prin dezvoltarea cooperăției. Lenin dovedește falsitatea acestor născociri și subliniază că îmbunătățirile parțiale

ce pot fi obținute în cadrul capitalismului „se limitează la un cadru foarte îngust, atîta timp cît mijloacele de producție și de schimb continuă să rămîină în mîinile clasei a cărei expropriere constituie principalul scop al socialismului“ (pag. 330). El dezvăluie esența lozincii reformiste a oportuniștilor cu privire la „socializarea“ mijloacelor de producție și de schimb, arătînd că prin această denumire se pot înțelege orice fel de reforme și măsuri parțiale în cadrul capitalismului, începînd cu cooperativele țărănești și terminînd cu băile municipale. Precizînd locul și însemnătatea cooperativelor muncitorești în lupta de clasă a proletariatului, Lenin subliniază, în proiectul de rezoluție cu privire la cooperative, marele rol ce le revine acestora în lupta economică și politică a proletariatului și face apel la muncitori să intre în cooperativele proletare, să întărească legăturile cooperativelor cu partidul muncitoresc social-democrat și cu sindicatele.

În articolul „Problema cooperativelor în dezbaterile Congresului socialist internațional de la Copenhaga“, Lenin combate concepțiile reformiștilor francezi, care vedeau în cooperative un element „de transformare socială“ a societății capitaliste și pledau pentru neutralitatea cooperativelor; totodată, el critică cu severitate pe oportuniștii germani, care susțineau teza „biruirii capitalismului“ în locul principiului programatic al expropriării capitaliștilor. Făcînd bilanțul dezbaterilor congresului în problema cooperației, Lenin relevă că, cu toate lipsurile ei, rezoluția, care a fost adoptată în unanimitate, dă o definiție în general justă a sarcinilor ce revin cooperativelor proletare.

Cuvîntările rostite de Lenin în problema cooperației își păstrează și azi actualitatea lor în lupta pe care o duc partidele comuniste și muncitorești împotriva reformiștilor și revizioniştilor contemporani, care, alături de apologetii capitalismului, susțin că are loc o „transformare“ treptată a capitalismului în socialism și vorbesc despre posibilitatea aplicării unor reforme sociale radicale în cadrul societății burgheze.

O mare importanță pentru lupta marxiștilor împotriva teoriilor burghezo-reformiste și a revizionismului în problema agrară are lucrarea lui Lenin „Structura capitalistă a agriculturii moderne”. Pe baza materialelor furnizate de recensământul agricol efectuat în 1907 în Germania, Lenin face importante generalizări cu privire la dezvoltarea agriculturii și la situația țărănimii în condițiile capitalismului, demască pe apărătorii burgheziei și pe revizionisti, care denaturau realitatea.

Ceea ce caracterizează în primul rînd structura capitalistă a agriculturii, scria Lenin, sînt relațiile dintre proprietari și muncitori, dintre gospodăriile de diferite tipuri. Or, statisticile burgheze încearcă să treacă cu vederea sau să estompeze aceste relații, denaturînd niște materiale extrem de bogate, printr-o centralizare și o grupare a lor nejustă. „Statistica social-economică, care este unul dintre cele mai puternice instrumente ale cunoașterii sociale, se transformă astfel într-o caricatură, într-un joc, în statistică de dragul statisticii” (pag. 356).

Printr-o analiză științifică a datelor furnizate de recensământul din 1907, Lenin prezintă următorul tablou al structurii economice a agriculturii din Germania: la baza piramidei se află un număr enorm de „gospodării proletare”, adică de gospodării țărănești sărace, iar în vîrfurile ei se află o infimă minoritate de gospodării capitaliste, care dețin mai mult de jumătate din întregul pămînt și din întreaga suprafață arabilă; în ele lucrează o numeroasă armată de muncitori salariați. Studiind „gospodăriile proletare”, Lenin arată legătura care există între capitalism și sistemul iobăgist, precum și înrudirea dintre ele, fiindcă „gospodăriile” de acest fel constituie o rămășiță directă a iobăgiei în regimul capitalist. O masă de „proprietari” săraci, posesori ai unor minuscule petice de pămînt care nu le pot asigura existența, constituie o parte din armata de rezervă a șomerilor. „Capitalismului îi sînt necesari acești așa-zisi proprietari «pitici», «parcelari», pentru a avea întotdeauna la dispoziție, fără nici o cheltuială, numeroase brațe de muncă ieftine” (pag. 354).

Între gospodăriile capitaliste și mulțimea de „gospodării“ proletare se află micile gospodării țărănești. Analizând datele statisticii burgheze, Lenin dovedește că, în condițiile capitalismului, aceste mici gospodării sînt sortite ruinei, că ele nu pot înfrunta concurența pe care le-o fac marile întreprinderi capitaliste, întrucît nu sînt în stare să recurgă la folosirea de instrumente și mașini perfecționate. În mica gospodărie, irosirea de muncă se unește cu o neagră sărăcie, care îl silește pe țăran să se spetească muncind, pentru a-și duce existența de azi pe mâine. O legitate generală a dezvoltării agriculturii capitaliste este aceea că capitalismul nu poate să ridice nivelul tehnic al agriculturii și s-o facă să progreseze decît prin ruina și eliminarea micilor producători.

Deși din mulțimea țăranilor cu gospodărie mică numai o infimă minoritate reușesc „să ajungă în rînd cu oamenii“, să devină capitaliști, micii proprietari sînt pătrunși de psihologia capitalistă. „Economistii burghezi (iar după ei și revizionistii) întrețin această psihologie; marxistii le arată micilor țărani că singura scăpare pentru ei e să se alăture muncitorilor salariați“ (pag. 360). Comunitatea de interese fundamentale, care există între muncitorime și țăranimea muncitoare, constituie baza alianței lor în vederea luptei comune împotriva vechii orînduiri, pentru socialism.

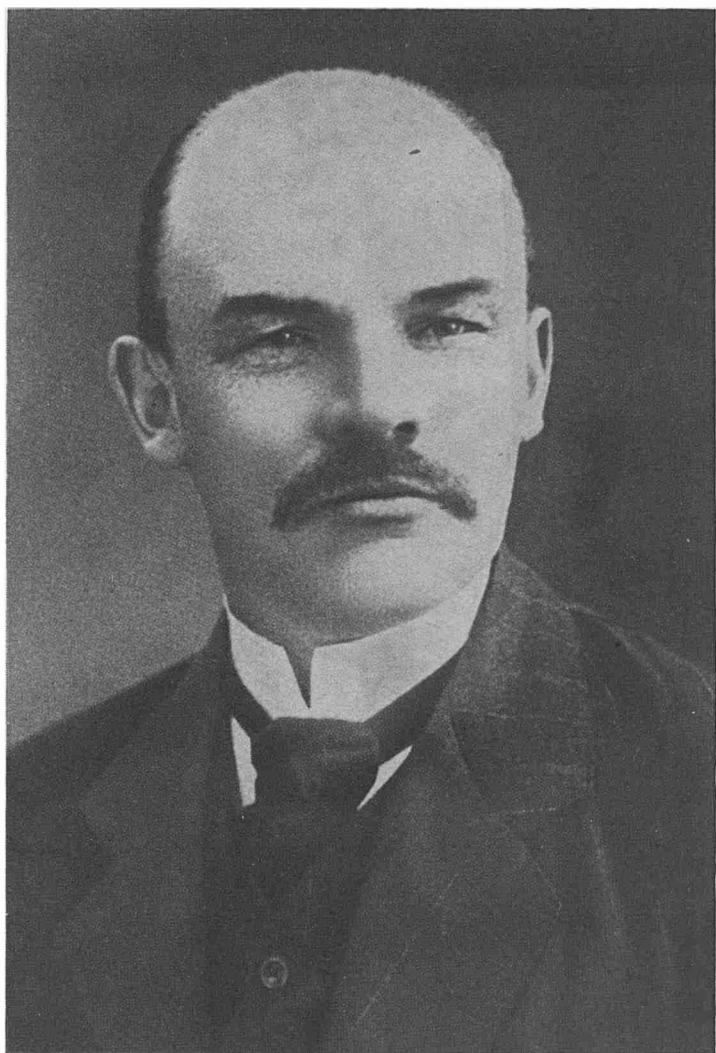
i • * * *

În prezentul volum au fost incluse 14 documente ale consfătuirii redacției lărgite a ziarului „Proletarii“ care se publică acum pentru prima oară în Operele lui V. I. Lenin, și anume: cuvîntările rostite de Lenin în cadrul discuțiilor pe marginea rezoluției cu privire la agitația în vederea unui congres bolșevic sau a unei conferințe bolșevice separate de partid; cuvîntările rostite în cadrul discuțiilor despre otzovism și ultimatism, despre școala de la Capri și despre unitatea fracțiunii, prima

cuvântare ținută în cadrul discuțiilor cu privire la sarcinile ce revin bolșevicilor în legătură cu activitatea în Dumă ; intervențiile și propunerile făcute în cadrul discuțiilor cu privire la presa de partid și la publicarea în Organul Central (ziarul „Soțial-Demokrat“) a unor articole filozofice, la reorganizarea Centrului bolșevic ; propunerea de alocare a unor fonduri pentru ziarul fracțiunii din Dumă etc.

În capitolul „Materiale pregătitoare“ se publică pentru prima oară în Opere planurile a două referate ale lui Lenin : „Ideologia liberalismului contrarevoluționar (Succesul culegerii «Vehi» și semnificația lui socială)“ și „Congresul socialist internațional de la Copenhaga și însemnătatea lui“, care au fost prezentate de el în noiembrie 1909 la Paris și la 26 septembrie 1910 la Copenhaga.

*Institutul de marxism-leninism
de pe lângă C.C. al P.C.U.S.*

V. I. LENIN
1910

CONSFĂTUIREA
REDAȚIEI LĂRGITE A ZIARULUI
„PROLETARII”¹

8—17 (21—30) IUNIE 1909

„Înștiințarea” și rezoluțiile au fost publicate la 3 (16) Iunie 1909, în Suplimentul la nr. 46 al ziarului „Proletarii”; cuvântările, intervențiile, proiectele de rezoluții, completările și propunerile au fost publicate pentru prima dată în 1934, în „Procesele-verbale ale consfătuirii redacției lărgite a ziarului „Proletarii”

Se tipărește după textul apărut în ziar; o parte din documente se tipăresc după textul cărții, care a fost confruntat cu stenogramele proceselor-verbale și cu manuscrisele

1

ÎNȘTIINȚARE ASUPRA CONSFĂTURII REDACȚIEI LĂRGITE A ZIARULUI „PROLETARII“

Cititorii noștri vor găsi ceva mai jos textul rezoluțiilor care au fost adoptate la ultima consfătuire a redacției lărgite a ziarului „Proletarii“. La această consfătuire au participat: 4 membri ai redacției ziarului „Proletarii“, 3 reprezentanți ai bolșevicilor care activează în organizații locale — în cea din Petersburg, în cea din regiunea Moscova (Rusia centrală) și în cea din Ural — și 5 membri bolșevici ai Comitetului Central.

Dezbaterile care au avut loc la această consfătuire prezintă, fără îndoială, o mare importanță pentru întregul nostru partid. Ele au imprimat o mai mare precizie și, într-o anumită măsură, o formă încheagată liniei politice pe care o aplică sistematic, în ultima vreme, organul conducător al fracțiunii bolșevice și care provoacă, în această perioadă, numeroase atacuri în rîndurile unei anumite părți din tovarășii care se consideră bolșevici. Explicația necesară a avut loc în cadrul acestei consfătuiri, la care opoziția a fost reprezentată prin doi tovarăși.

Date fiind toate acestea, redacția ziarului „Proletarii“ va depune toate eforturile pentru a pregăti și edita într-o formă cît mai completă cu putință textul proceselor-verbale ale consfăturii. În înștiințarea de față însă dorim să atingem numai acele puncte care într-o anumită interpretare pot provoca — și chiar provoacă în rîndurile tovarășilor din străinătate — unele nedumeriri. În fond, rezoluțiile amănunțite și destul de precise adoptate de consfătuire vorbesc de la sine, iar procesele-verbale vor oferi

suficient material pentru o înțelegere atotcuprinzătoare a rezoluțiilor luate în ansamblu. Prin prezenta înștiințare ne propunem să dăm unele indicații care privesc mai ales semnificația pe care o au *pentru fracțiune ca atare* hotărârile și rezoluțiile adoptate.

Să începem cu rezoluția „Despre otzovism și ultimatism“.

În ce privește partea din rezoluție care este direct îndreptată împotriva otzovismului, trebuie spus că ea nu a provocat în fond obiecții serioase din partea reprezentanților opoziției la consfătuire. Cei doi reprezentanți ai opoziției au recunoscut că otzovismul, în măsura în care capătă forma unui curent cu caracter determinat, se îndepărtează din ce în ce mai mult de social-democrație, că unii reprezentanți ai otzovismului, și în special conducătorul lui recunoscut, tovarășul St., au reușit chiar să prindă „o oarecare crustă de anarhism“. Consfătuirea a recunoscut *în unanimitate* că este necesar să ducem o luptă perseverentă și sistematică împotriva otzovismului ca curent. Altfel stau lucrurile cu ultimatismul.

Ambii reprezentanți ai opoziției la această consfătuire spuneau despre ei că sînt ultimatiști. Și în declarația scrisă pe care au depus-o cînd s-a votat rezoluția, amîndoi au declarat că sînt ultimatiști, că rezoluția recomandă să se facă o delimitare de ultimatism și că, adoptînd o asemenea atitudine, s-ar delimita de ei înșiși ; ca atare ei nu pot iscăli așa ceva. Ulterior, cînd, în ciuda voturilor contra date de opoziție, au mai fost adoptate cîteva rezoluții, ambii ei reprezentanți au declarat în scris că consideră ilegale rezoluțiile consfătuirii, că, adoptîndu-le, consfătuirea proclamă scindarea fracțiunii și că ei nu li se vor supune și nu le vor pune în aplicare. Asupra acestui incident ne vom opri mai amănunțit în cele de mai jos, pentru că el a desăvîrșit în mod formal desprinderea tov. Maksimov, unul dintre reprezentanții opoziției, de redacția lărgită a ziarului „Proletarii“. Aici însă vrem să abordăm acest incident dintr-un alt punct de vedere.

Atunci cînd facem o apreciere a ultimatismului, ca și, de altfel, atunci cînd facem o apreciere a aceluia ultimatism consecvent care poartă denumirea de otzovism, ne

este dat, din păcate, să avem de-a face nu atît cu cele scrise, cît cu cele spuse. Pînă în prezent, nici ultimatismul, nici otzovismul nu și-au căpătat expresia într-o „platformă” cît de cît încheată. Și sîntem nevoiți să luăm ultimatismul în singura lui expresie concretă, în pretenția lui de a se da fracțiunii social-democrate din Dumă un *ultimatum*: în sensul că ea trebuie să fie riguros partinică și să se supună tuturor directivelor date de centrele de partid, sau, dacă nu, să renunțe la mandatele de deputați. Dar, după cum se vede, nu se poate afirma că o asemenea caracterizare a ultimatismului este *absolut* justă și precisă. Și iată de ce. Tov. Marat, unul dintre cei doi ultimatiști care au participat la consfătuire, a declarat că această caracterizare nu i se potrivește. El recunoaște că, în ultima vreme, activitatea fracțiunii social-democrate din Dumă s-a îmbunătățit considerabil și, ca atare, nici nu se gîndește să-i dea un ultimatum chiar acum, imediat. El socoate doar că partidul trebuie să exercite presiuni asupra fracțiunii din Dumă prin toate mijloacele, inclusiv ultimatumul de care am vorbit mai sus.

Conviețuirea cu *astfel* de ultimatiști în cadrul aceleiași fracțiuni este, desigur, posibilă. Un *astfel* de ultimatism trebuie să-și reducă la zero ultimatismul său, pe măsură ce activitatea fracțiunii din Dumă se îmbunătățește. Un *astfel* de ultimatism nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune necesitatea ca partidul să desfășoare o muncă îndelungată cu fracțiunea din Dumă, să exercite asupra ei o influență îndelungată și perseverentă în sensul unei iscusite folosiri a activității din Dumă pentru nevoile agitației și organizării. Din moment ce în activitatea fracțiunii s-au conturat limpede unele tendințe spre îmbunătățire, rezultă că trebuie să continuăm, cu perseverență și stăruință, să desfășurăm activitate în aceeași direcție. În *felul acesta* ultimatismul își va pierde treptat sensul său obiectiv. În ce privește bolșevicii ultimatiști *de acest fel*, nici nu poate fi vorba de sciziune. În ce-i privește pe ei, aproape că nu li se potrivește nici delimitarea de care se vorbește în rezoluția „Despre otzovism și ultimatism” și în rezoluția „Sarcinile bolșevicilor în partid”. Un *astfel* de ultimatism reprezintă pur și simplu o nuanță în modul de a pune

și rezolva o anumită problemă practică; aici nu există nici o divergență principială cît de cît vizibilă.

Ultimatismul de care rezoluția consideră necesar să delimiteze bolșevismul ca curent ideologic în partid este un fenomen de altă natură. Acest ultimatism, a cărui existență este neîndoielnică, exclude posibilitatea unei conlucrări îndelungate a partidului și a centrelor sale cu fracțiunea din Dumă, exclude posibilitatea ca partidul să desfășoare o muncă îndelungată și răbdătoare în rîndurile muncitorilor, în sensul unei iscusite folosiri a bogatului material agitatoric pe care i-l furnizează Duma a III-a. Acest ultimatism exclude posibilitatea ca partidul să exercite o influență *pozitivă, creatoare* asupra fracțiunii din Dumă. Singura armă a acestui ultimatism este *ultimatumul* său, pe care partidul trebuie să-l atîrne deasupra capului fracțiunii sale din Dumă ca o sabie a lui Damocle și care e merit să înlocuiască pentru P.M.S.D.R. întreaga experiență a folosirii cu adevărat revoluționare a parlamentarismului, experiență pe care social-democrația din Europa occidentală a acumulat-o cu prețul unei *ucenicii* îndelungate și perseverente. Delimitarea de otzovism a unui *astfel* de ultimatism este cu neputință. Ele sînt indisolubil legate *prin spiritul de aventură* care le este comun. Or, bolșevismul ca curent revoluționar în social-democrația rusă trebuie să se delimiteze în egală măsură de unul și de celălalt.

Dar ce înțelegem noi, ce a înțeles consfătuirea printr-o asemenea „delimitare”? Există măcar unele date care să îndreptățească afirmația că consfătuirea a proclamat *scindarea fracțiunii bolșevice*, cum vor să ne încredințeze unii reprezentanți ai opoziției? Asemenea date nu există. În rezoluțiile sale, consfătuirea a declarat că în fracțiunea bolșevică se conturează curente care contrazic bolșevismul cu fizionomia sa tactică precisă. Bolșevismul este reprezentat la noi prin *fracțiunea* bolșevică a partidului. Dar fracțiunea nu este partid. Partidul poate să cuprindă o gamă întreagă de nuanțe, dintre care cele extreme pot fi chiar în vădită contradicție una cu alta. În partidul german, alături de aripa net revoluționară a lui Kautsky vedem aripa arhirevizionistă a lui Bernstein. Altceva este fracțiunea. Într-un partid, o fracțiune reprezintă un grup

de *tovarăși de idei*, care s-a format cu scopul de a influența, înainte de toate, partidul într-o anumită direcție, de a promova într-o formă cât mai pură principiile sale în rîndurile partidului. Pentru aceasta este nevoie de o adevărată *unitate de gîndire*. Această deosebire între cerințele pe care le formulăm cînd ne referim la unitatea *partidului* și cele pe care le formulăm cînd e vorba de unitatea *fracțiunii*, trebuie s-o înțeleagă oricine vrea să-și dea seama care e adevărata situație în chestiunea fricțiunilor interne din fracțiunea bolșevică. *Consfătuirea n-a proclamat scindarea fracțiunii*. Ar cădea într-o amarnică greșeală acei activiști locali care ar înțelege rezoluția consfătuirii ca un îndemn de a izgoni din organizații pe muncitorii *cu tendințe otzoviste* sau, cu atît mai mult, de a scinda numaidecît organizațiile în care există elemente otzoviste. Atragem în modul cel mai categoric atenția activiștilor locali asupra consecințelor dăunătoare pe care le-ar putea provoca asemenea măsuri. Otzovismul ca *curent independent* bine precizat în rîndurile *masei* muncitorești nu există. Încercările otzoviștilor de a-și defini poziția, de a-și preciza complet ideile lor duc în mod fatal la sindicalism, la anarhism. Adepții cît de cît consecvenți ai acestor curente se exclud singuri din fracțiune, cît și din partid. A încadra în această categorie *grupurile* — fie ele destul de mari — de *muncitori* care manifestă *tendințe otzoviste* înseamnă a comite o absurditate. Otzovismul de acest soi este mai ales un rezultat al necunoașterii activității desfășurate de fracțiunea din Dumă. Cel mai potrivit mijloc de luptă împotriva unui asemenea otzovism este de a asigura o amplă și deplină informare a muncitorilor în legătură cu activitatea depusă de fracțiune, pe de o parte, și de a crea posibilități pentru muncitori să vină în contact cu fracțiunea și să exercite o înrîurire asupra ei, pe de altă parte. Pentru a face să dispară într-o mare măsură tendințele otzoviste care se manifestau la Petersburg, a fost de ajuns, bunăoară, să se

organizeze o serie de convorbiri între tovarășii deputați din Dumă și muncitorii din Petersburg. Așadar, toate eforturile trebuie îndreptate spre evitarea unei *sciziuni organizatorice* cu otzoviștii. Printr-o luptă *ideologică*, cât de cât perseverentă și consecventă, împotriva otzovismului și a sindicalismului înrudit cu el se va ajunge în curînd ca orice discuții pe tema scindării organizatorice să devină complet inutile; în cazul cel mai rău, se va ajunge la *desprinderea* — individuală și în grup — a unor otzoviști din fracțiunea bolșevică și din partid.

Tocmai așa se prezenta situația, între altele, și la consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”. Ultimatismul tov. Maksimov s-a dovedit a fi absolut ireconciliabil cu poziția bolșevismului, care a fost din nou formulată de consfătuire. După ce au fost adoptate rezoluțiile principiale de bază, el a declarat că le consideră nelegale, cu toate că au fost adoptate cu zece voturi contra două, iar unele — contra unul (votul lui Maksimov) și o abținere (de pildă rezoluția „Despre otzovism și ultimatism” în ansamblu). Atunci consfătuirea a adoptat o rezoluție în care preciza că își declină orice răspundere pentru toate acțiunile politice întreprinse de tov. Maksimov. Este clar: din moment ce respinge cu hotărîre toate rezoluțiile principiale, care au fost adoptate de consfătuire cu o majoritate atît de covârșitoare, tov. Maksimov trebuie să înțeleagă că între el și consfătuire nu există acea *unitate de gîndire* care constituie o condiție elementară pentru existența *fracțiunii* înăuntrul *partidului*. Dar tov. Maksimov nu s-a oprit aici: el a declarat cu hotărîre că nu numai că nu intenționează să pună în practică aceste rezoluții, *dar nici nu se va supune prevederilor lor*. Consfătuirea s-a văzut nevoită să-și decline orice răspundere pentru activitatea politică a tov. Maksimov, declarînd totodată (vezi declarația făcută de M.T., delegat al organizației din Petersburg, și de alții) „că aici nu este vorba de o sciziune în șinul fracțiunii, ci de desprinderea

tov. Maksimov de redacția lărgită a ziarului «Proletarii» *.

Găsim de asemenea necesar să atragem toată atenția tovarășilor asupra rezoluțiilor: „Sarcinile bolșevicilor în partid” și „Cu privire la activitatea din Dumă în legătură cu celelalte domenii ale muncii de partid”, care au fost adoptate de consfătuire. Aici este important să înțelegi just modul cum este pusă problema „liniei de partid” a bolșevicilor și aceea a atitudinii pe care trebuie s-o aibă față de posibilitățile legale în general și față de tribuna Dumei în special.

Sarcina noastră imediată constă în menținerea și întărirea P.M.S.D.R. În însăși îndeplinirea acestei importante sarcini există un moment extrem de important: acela al luptei împotriva *lichidatorismului* de ambele nuanțe — împotriva celui de dreapta și a celui de stînga. Lichidatorii de dreapta spun că nu este nevoie de un P.M.S.D.R. ilegal, că centrul de greutate al activității social-democrate trebuie să-l constituie exclusiv sau aproape exclusiv posibilitățile legale. Lichidatorii de stînga întorc lucrurile pe dos: pentru ei nu există posibilități legale în activitatea de partid, ilegalitatea cu orice preț este pentru ei totul. Și unii și alții sînt, în măsură aproape egală, lichidatori ai P.M.S.D.R., fiindcă fără o *îmbinare* sistematică, rațională a muncii legale și cu cea ilegală în situația actuală, care ne-a fost impusă de istorie, nu se poate concepe nici „menținerea și întărirea P.M.S.D.R.” Lichidatorismul de dreapta bîntuie, după cum se știe, cu deosebită tărie în fracțiunea menșevică și, în parte, în rîndurile Bundului⁴. În ultimul timp însă, în rîndurile menșevicilor se observă un fenomen semnificativ, care vădește o întoarcere la partinitate și pe care nu putem să nu-l salutăm: „minori-

* Tov. Marat de asemenea a declarat că nu va căuta să pună în practică rezoluțiile consfătuirii, dar că de supus li se va supune. Într-o declarație specială însă, tov. Marat a precizat că el admite necesitatea unei lupte ideologice tovarășești împotriva otzovismului, dar nu admite lupta organizatorică împotriva acestuia din urmă și nici scindarea fracțiunii bolșevice. Cît privește problema scindării organizatorice în general, după cum se vede din rezoluția „Despre școala de partid care se organizează în străinătate la N.N.”, adoptată la consfătuire, pasul scizionist a fost făcut, în cazul de față, de otzoviști și de adepții curentului zidirii de dumnezeu⁵, fiindcă această școală reprezintă, fără îndoială, o încercare de a crea un nou centru ideologic-organizatoric al noii fracțiuni.

tatea fracțiunii“ (menșevicilor)⁵ — după cum glăsuiește rezoluția adoptată de consfătuire —, „încercînd pînă la capăt calea lichidatorismului, ridică în prezent un glas de protest împotriva acestei căi și caută din nou un teren partinic pentru activitatea sa“*.

Care sînt deci sarcinile bolșevicilor față de această parte — deocamdată nu prea mare — a menșevicilor care duc luptă împotriva lichidatorismului de dreapta? Bolșevicii trebuie, fără îndoială, să caute să se apropie de această parte a partiiților, care e marxistă și partinică. Aici nu e vorba în nici un caz de lichidarea divergențelor noastre tactice cu menșevicii. Împotriva abaterilor menșevice de la linia social-democrației revoluționare noi ducem și vom duce și de acum încolo cea mai hotărîtă luptă. Se înțelege de la sine că aici nu este vorba în nici un caz de o dizolvare a fracțiunii bolșevice în partid. Bolșevicii au făcut foarte mult în sensul cuceririi pozițiilor de partid, dar în această direcție mai este încă mult de lucru. Frațiunea bolșevică ca curent ideologic bine conturat în partidul nostru trebuie să existe și de acum încolo. Dar trebuie să ținem bine minte un singur lucru: răspunderea pentru „menținerea și întărirea“ P.M.S.D.R., de care se vorbește în rezoluția consfătuirii, revine acum în primul rînd, dacă nu în mod exclusiv, fracțiunii bolșevice. Întreaga, sau aproape întreaga, muncă *de partid* efectivă, mai ales în organizațiile locale, este dusă în prezent de bolșevici. Și lor, ca apărători fermi și consecvenți ai partinității, le revine acum sarcina, extrem de importantă, de a atrage în opera de *construire a partidului* toate elementele apte pentru această treabă. Și în momentul actual, care e atît de greu, ar fi o adevărată crimă din partea noastră să nu întindem mîna partiiților din alte fracțiuni, care luptă pentru apărarea marxismului și a partinității împotriva lichidatorismului.

Această poziție a fost recunoscută de imensa majoritate a participanților la consfătuire, inclusiv de reprezentanții

* Prin „sciziune în redacția“ ziarului „Golos Soțial-Demokrata“⁶, rezoluția înțelege ieșirea tov. Plehanov din această redacție, care, după cum spune chiar el, n-a fost provocată de nimic altceva decît tocmai de tendințele lichidatoriste ale redacției.

bolșevicilor din organizațiile locale. Opoziția a dat dovadă de șovăială, nehotărîndu-se să adopte o poziție *precisă* în favoarea noastră sau împotriva noastră. Și totuși, tocmai pentru această linie i-a adus tov. Maksimov consfătuirii reproșul că a comis o „trădare față de bolșevism”, că a trecut la punctul de vedere menșevic etc. La asemenea reproșuri noi răspundem doar atît : spuneți cît mai repede și în mod deschis toate astea în coloanele ziarelor, în fața întregului partid și a întregii fracțiuni bolșevice, și atunci vom avea posibilitatea să demascăm încă o dată adevăratul sens al „revoluționarismului” vostru, adevăratul caracter al „apărării” bolșevismului de către voi.

Recomandăm tovarășilor să acorde toată atenția rezoluției „Cu privire la activitatea din Dumă etc.”, adoptată de consfătuire. Am arătat în cele de mai sus legătura strînsă care există între problema „posibilităților legale” și lichidatorismul de diferite nuanțe. Lupta împotriva lichidatorismului de stînga este acum tot atît de obligatorie ca și cea împotriva lichidatorismului de dreapta. Cretinismul parlamentar, după care întreaga organizație de partid trebuie să se rezume la o grupare de muncitori în jurul „posibilităților legale”, în special în jurul activității din Dumă, este tot atît de potrivnic social-democrației revoluționare ca și otzovismul, care nu-și dă seama de importanța pe care o are folosirea posibilităților legale *pentru partid, în interesul partidului*. În rezoluțiile consfătuirii se recunoaște că folosirea posibilităților legale *pentru partid* prezintă o importanță imensă. Dar nicăieri în aceste rezoluții posibilitățile legale și folosirea lor nu sînt privite ca un scop în sine. Pretutindeni ele sînt puse în strînsă *legătură* cu sarcinile activității ilegale și cu mijloacele ei. Și acestei *legături* merită să i se acorde în prezent o atenție deosebită. Unele indicații *practice* în această privință sînt date chiar în rezoluție. Dar ele nu sînt altceva decît niște *indicații*. În general însă, în momentul de față nu trebuie să ne preocupe atît locul ce revine „posibilităților legale” în cadrul celorlalte sectoare ale activității de partid, cît modul *cum* să folosim „posibilitățile legale” existente spre a aduce cît mai mult folos partidului. În anii îndelungați cît s-a aflat în ilegalitate, partidul a

acumulat o uriașă experiență în domeniul muncii ilegale. Nu același lucru se poate spune și despre celălalt domeniu, acela al folosirii posibilităților legale. În acest domeniu, partidul, și în special bolșevicii, a desfășurat o activitate insuficientă. Pentru folosirea acestui domeniu e nevoie de mai multă atenție, inițiativă și de eforturi mai însemnate decât pînă acum. Trebuie să învățăm cum să folosim posibilitățile legale și să facem acest lucru cu aceeași perseverență cu care am învățat și învățăm să folosim metodele de activitate ilegală. Tocmai la această muncă perseverentă de folosire a posibilităților legale spre binele partidului cheamă consfătuirea pe toți aceia cărora le sînt scumpe interesele P.M.S.D.R.

Neschimbată rămîne și trebuie, firește, să rămîna atitudinea noastră față de munca ilegală de partid. Menținerea și întărirea P.M.S.D.R. constituie sarcina principală, căreia trebuie să i se subordoneze totul. Numai printr-o asemenea întărire vom putea să folosim în interesul partidului și posibilitățile legale. Trebuie să acordăm o atenție deosebită grupurilor muncitorești care se formează în centrele industriale și în mîinile cărora trebuie să treacă — și trece treptat — conducerea generală a muncii de partid. Toate eforturile noastre în toate domeniile noastre de activitate trebuie să urmărească ca din aceste grupuri să se formeze cadre social-democrate cu adevărat partinice. Numai pe această bază devin cu adevărat posibile menținerea și întărirea P.M.S.D.R.

2

CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR
PE MARGINEA REZOLUȚIEI CU PRIVIRE
LA AGITAȚIA ÎN VEDEREA CONVOCĂRII
UNUI CONGRES BOLȘEVIC
SAU A UNEI CONFERINȚE BOLȘEVICE
SEPARATE DE PARTID

8 (21) IUNIE

1

Pe de o parte ni se spunc că nu există divergențe principiale, fără ca oamenii să se pronunțe deschis, iar pe de altă parte se vorbește despre existența unor divergențe principiale în cadrul fracțiunii bolșevice. Nu e asta o dovadă de duplicitate? La conferința generală de partid, Dan a spus: dar cine nu știe că Lenin e învinuit de menșevism? I-am răspuns atunci: citește „Proletarii” și judecă pe baza celor scrise de mine, și nu mai colecționa bîrfeli. Maksimov n-a spus nimic atunci. Nimic nu e mai rău decît lipsa unei lupte deschise. Eu spun că este încălcată unitatea de principii, dumneavoastră spuneți altceva și în același timp îl calificați pe Lenin drept un Martov... De ce nu e legală din punct de vedere partinic prezenta adunare? Membrii Centrului bolșevic au fost aleși la congres, și se discută despre modul cum ar putea fi aplicate cît mai bine concepțiile bolșevice. Ce este inadmisibil în toate acestea? Făcînd agitație pentru convocarea unui congres bolșevic special, dovediți că ați pierdut orice încredere în partinitate. Începînd de la Congresul al II-lea, noi am fost întotdeauna pentru partinitate, iar acum continuăm să mergem numai pe această linie, în timp ce dumneavoastră țineți predici în favoarea sciziunii în păturile largi ale membrilor de partid. La menșevici, de asemenea, există un curent în favoarea partinității. Noi credem în partinitate și o vom apăra.

*Se tipărește după textul cărții,
confruntat cu procesul-verbal*

2

Maksimov spune că la congres nu s-a făcut agitație. Leadov, Stanislav și Vsevolod au vorbit destul de clar. Începînd din mai 1908, Leadov și Stanislav au făcut agitație în Rusia. Avem aici o rezoluție întocmită de Stanislav în care se spune destul de clar ce dorește el⁷. E o bătaie de joc la adresa fracțiunii. În rîndurile menșevicilor există un curent marxist ortodox, plehanovist, iar în rîndurile bolșevicilor există de asemenea un curent marxist ortodox. În rîndurile menșevicilor și în ale noastre există și un curent lichidatorist valentinovist-maksimovist etc. În legătură cu declarația făcută de tov. Maksimov, țin să precizez că prin intervențiile mele am ținut să dau un răspuns la cele spuse de Maksimov că „se conturează o fracțiune pe de-a-ntregul leninist-plehanovistă“.

Se tipărește după manuscris

3

CUVÎNTARE
 ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR
 CU PRIVIRE LA OTZOVISM ȘI ULTIMATISM

9 (22) IUNIE

Aș vrea să mă opresc asupra „ideii centrului”. Vorbind despre Conferința de la Kotka⁸, Maksimov a încurcat totul; lucrurile s-au petrecut astfel: în caz că polonezii se pronunță pentru boicot, iar votul meu are un caracter decisiv — am declarat eu —, prefer să votez cu bolșevicii. Aceasta e condiția pe care am pus-o eu în legătură cu polonezii. Pe atunci întreg Centrul bolșevic era împotriva boicotului. Frațiunea însă s-a pronunțat pentru boicot, dar nu s-a produs sciziune, fiindcă n-a existat nici un grup care să dorească așa ceva. Un an mai târziu frațiunea a trecut de partea noastră. Există „bolșevici” care se tem să-i bată pe otzoviști și să meargă împreună cu menșevicii. La conferință eu m-am pronunțat împreună cu „menșevicii” împotriva otzoviștilor. Iată ce gândiți voi despre centru.

Istoricul sciziunii, așa cum e prezentat de Maksimov, mi se pare curios. În hîrțile lui Maksimov nu se spune nimic despre centru, dar existența unei scrisori a lui Miha este acum un fapt dovedit. În ea se spune că Lenin promovează o linie bundistă de dreapta. Așa stă scris în documente. Miha a scris ceea ce spune acum Maksimov. Iată, aceasta e ideea centrului. Și această scrisoare ne-a fost trimisă de prietenii noștri din Caucaz, care au încredințat mandatul lor lui Ilici cel de dreapta. Aceasta a fost politica dusă de Miha în iulie 1908 cu participarea grupului. Maksimov spune că o să începem să ținem ședințe cu Plehanov. Firește că o să începem, și o să ținem

ședințe și cu Dan și cu Martov în cadrul redacției Organului Central⁹. Loialitatea otzoviștilor la conferință¹⁰ a fost dobândită printr-o luptă extrem de înverșunată. Noi le-am prezentat ultimatumuri. Când Akselrod a citit punctul referitor la sarcinile organizațiilor de luptă și ale organizațiilor din armată, a spus: „cu asemenea «bolșevici» nu e greu de lucrat“. Noi nu-i vom lăsa pe otzoviști să intre în comisiile din Dumă, din care am făcut parte împreună cu Dan. Da! Vom ține ședințe cu Plehanov, așa cum am ținut cu Dan și Martov. Vorbiți despre asta în paginile ziarelor.

La ședințele Comitetului Central voi fi și eu și o să fie și Marat. Dumneata, Marat, ești membru al fracțiunii dumnezeieștilor otzoviști*. Eu nu vorbesc de bunele intenții, ci de linia politică. Vă rog, tovarăși, să vă gândiți la ceea ce se spune despre Plehanov. Când Plehanov vorbește despre greșeala comisă de el în legătură cu sindicatele, ni se reproșează că nu-l îndepărtăm de noi. Când e gata să-și condamne greșeala, se pune problema dacă noi îl atragem pe el printr-un articol îndreptat împotriva lui Lunacearski, sau voi respingeți minoritatea menșevicilor partiiți și a menșevicilor marxiști-ortodocși de dragul propagandei antimarxiste desfășurate de Bogdanov și Lunacearski. Noi nu am încheiat o tranzacție cu Plehanov împotriva lui Lunacearski, dar vom spune cine cu cine cochetează. Eu sînt gata să-i întind mîna lui Plehanov atunci cînd se descotorosește de Potresov. Aici nu e vorba de un centru nou, ci de un nou bolșevism caricatural. Ni se repetă vechea poveste cu Rosa Luxemburg¹¹. Dar aici avem de-a face cu o repetare caricaturală, de care trebuie ferit „bolșevismul“.

„Bolșevismul“ trebuie să devină acum strict marxist.

*Se tipărește după textul cărții,
confruntat cu procesul-verbal*

* — denumire dată, în deridare, otzoviștilor adepți ai „zidirii de dumnezeu“. — *Nota trad.*

CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA ȘCOALA DE PARTID DE LA CAPRI

10 (23) IUNIE

Mă mir că nu ne-am plictisit cu toții de chestiunea asta. Degeaba se enervează tov. Maksimov : n-a existat nici o sciziune care să nu fie însoțită de cele mai grave acuzații, și întotdeauna incidentele provocate de despărțire s-au amestecat cu chestiunile de onoare. Îmi amintesc de o scenă cu Kricevski în 1901, de una cu Martov în 1905 și de alta cu Plehanov în 1907 — când fiecare s-a năpustit asupra mea strigînd că a fost atins în onoarea lui. Aici nu este vorba de onoare, ci de faptul că, în procesul luptei, oamenii își dezorganizează fracțiunea și organizează alta nouă. Iată, de pildă, Leadov. El n-a ajuns să fie un tovarăș rău, dar dezorganizează fracțiunea noastră și-și creează una a lui. Eu cred că Maksimov îi dezorganizează pe aceia pe care el îi crede menșevici. Este un drept al său cît se poate de legitim să facă acest lucru, dar el ne vorbește despre invitația adresată lui Lenin să țină prelegeri la școală. Problema controlului este și ea ridicolă. Așa ceva nu se poate. Este clar că școala aceasta reprezintă un nou centru, un nou curent. Marat spune că el n-are să-și părăsească posturile pe care le deține. Dumneata, tov. Marat, te-ai lăsat stăpînit de pasiunea fracționistă provocată de lupta politică dusă de „dumnezeieștii” otzoviști.

Ce este o fracțiune ? Este o uniune a unor tovarăși de idei în cadrul unui partid. În Dumă, un partid este o uniune a unor tovarăși de idei din cadrul Dumei. Se știe că un membru al Dumei, Homeakov bunăoară, trecînd

Într-un alt partid, n-a încetat prin aceasta să fie președintele ei. Același lucru și în ce privește raportul dintre fracțiune și partid. Dacă partidul ți-a încredințat o funcție, tot el este acela care te poate desărcina. Dacă acum noi ne ocărîm, asta se explică prin faptul că nu reprezentăm o uniune a unor tovarăși de idei. Nimeni nu urmărește să-ți răpească funcția dumitale de partid, și n-are nici un rost să amesteci toate astea aici. La noi este vorba de o sciziune a fracțiunii, și nu de una a partidului. Funcțiile de partid nu sînt de competența adunării noastre. Cît despre onoare, n-are nici un rost să vorbim de ea aici. Eu m-am deprins cu asta : m-au ocărît pînă acum de patru ori. Trebuie să recunoaștem că există două centre, două curente și școala ca un fapt real. Și totul o să fie mai clar cînd o să ne regrupăm.

*Se tipărește după textul cărții,
confruntat cu procesul-verbal*

Лекция

Я читал и слушал в 80-е и в 1000-е.
 мои рас амтеры м. Мати-бу по сунгулу
 м и мвзрмрр, что он содае, мхалавает о
 нас, франко каррикатуры бэнд ил
 допрезвенова брвоугов. Не это в Трот
 же скажео, канератан, расфван, мод-
 бернурр. И в говорр Говва: скафур
 перарр мв, рр: что говорур рвс в
 перрер ртвк, — мвда и Говва Говда
 амтерр кадоррмннн перррррр, которр
 амтерр рдос Г.ви деа, мввван мв мвмвмв
 допррр Скафур перарр, что мв мв-
 доавмвмвмв "мвмвмвмвмв" в мвмвмв
 мвмв мвмв" м в мвмвмв мвмв,
 что мв мвмв мв мвмв мвмв", что мв
 "мвмвмвмв мвмвмвмвмв мвмвмв
 мвмв мвмвмв — мвмвмвмв", скафур
 перарр рр мвмв, мвмвмвмв мвмв мв
 мвмв мвмв, "мв мвмвмв мвмвмв
 мв мв мв мв, что мв мвмв мвмв
 мв мв мв мв мвмвмвмв мвмв. Скаф-
 ур перарр, что мв — мвмв мвмвмв
 мвмв мвмв — мвмвмв мвмвмвмв
 мвмвмв, мвмв в мвмв у мвмвмв, мвмвмв
 мвмв мвмвмв", что мв "мвмвмв мвмвмв
 мвмвмв мвмв", скафур что перарр,
 м мв мвмв мв мв мвмв мв
 мвмв мвмвмв мвмвмв мвмв мвмв.

Prima pagină
a manuscrisului lui V. I. Lenin
„Cuvintare rostită în cadrul
discuțiilor cu privire la sarcinile
bolșevicilor în partid”
11 (24) iunie. ~ 1909
Micsorat

5

CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUŢIILOR
CU PRIVIRE LA SARCINILE BOLŞEVICILOR
ÎN PARTID

11 (24) IUNIE

Socot că e de prisos să-i dau, pentru a suta şi a mia oară, tovarăşului Maksimov un răspuns de fond, adică să repet că, rupându-se de noi, el creează o fracţiune de bolşevici caricaturali sau de dumnezeieşti otzovişti. Toate acestea au mai fost spuse, tipărite, explicate în mod amănunţit şi subliniate în „Proletarii”. Eu am doar atîta de spus : publică în paginile *ziarelor* ceea ce spui aici, între patru pereţi, şi atunci şi numai atunci, în locul nedemnei ciorovăieli care domneşte aici de patru zile, vom avea o luptă ideologică. Spune într-un articol de ziar că noi sîntem nişte „neobolşevici”, nişte „neoproletari” „în sensul noii «Iskre»”¹², adică în fond nişte menşevici, că „am făcut doi paşi înapoi”, că „distrugem cea mai preţioasă moştenire a revoluţiei ruse, bolşevismul” —, spune *în scris* aceste lucruri notate de mine din cuvîntarea d-tale, şi vom arăta încă şi încă o dată publicului cititor că tocmai d-ta eşti acela care corespunzi tipului de bolşevic caricatural. Fă *în scris* afirmaţia că noi — citez din nou cuvintele d-tale —, „ca nişte prizonieri ai lui Plehanov, vom muri politiceşte atunci cînd se va produce un nou avînt”, că „am învinge în caz că s-ar instaura o reacţiune de lungă durată”, spune toate astea în scris, şi noi vom da din nou o lămurire folositoare pentru partid în ceea ce priveşte deosebirea dintre bolşevism şi „dumnezeiescul otzovism”. Dar, din moment ce d-ta refuzi (în ciuda somaţiilor directe făcute de noi, *începînd din august* 1908, cînd, la o adunare a redacţiei, şi s-a

propus în mod categoric să scoți o broșură, în care să-ți expui părerile d-tale), din moment ce d-ta refuzi să lupți în mod *deschis* și continui cu intrigările în interior, noi *trebuie* să facem totul pentru ca d-ta să te manifesti în mod *fățiș*, prin *plecarea* d-tale formală din fracțiunea noastră (nu din partid, ci din fracțiune), în vederea unei lupte ideologice din care partidul ar avea multe de învățat.

Se tipărește după manuscris

6

CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR
CU PRIVIRE LA UNITATEA FRAȚIUNII

12 (25) IUNIE

N-am să-i răspund lui Maksimov, fiindcă totul ne face să credem că aceasta este ultima noastră ședință la care participă și el. Trebuie numai ca, măcar acum, să ne abținem de la un schimb de injurii. Așa ceva ar fi nedemn. Marat spune că i s-a propus să iasă singur. Când el a declarat că preferă să activeze împreună cu antiotzoviștii decât cu otzoviștii, cuvintele lui au fost întâmpinate cu exclamații de: bravo! Nimeni nu l-a acuzat că a organizat centrul scizionist de la Capri, iar în ce privește curentul zidirii de Dumnezeu, el și-a spus absolut împede părerea. El categoric nu are dreptate. În ce ne privește, n-am împins diviziunea mai departe și n-am făcut decât să recunoaștem existența unor centre deja formate ale tovarășilor de idei.

*Se tipărește după textul cărții,
confirmit cu procesul-verbal*

7

PRIMA CUVÎNTARE
ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR
CU PRIVIRE LA SARCINILE
CE REVIN BOLȘEVICILOR ÎN LEGĂTURĂ
CU ACTIVITATEA ÎN DUMĂ

12 (25) IUNIE

Raportul prezentat de Vișnevski este primul raport interesant pe care-l ascultăm aici.

În ce privește faptul că n-a fost trimis un delegat la conferința generală de partid, mi se pare că Vișnevski greșește. Poletaev a spus că deputații vor veni dacă Dan va trimite o telegramă. Dar Dan n-a vrut să facă acest lucru. Conferința a avut mult de suferit de pe urma lipsei delegatului¹³.

Despre persoanele competente¹⁴ spuneți că ele nu pot fi îndepărtate cu una cu două. Modalitatea de a lupta împotriva lor este publicitatea. Trebuie să dăm mai multe informații despre ele. Să le împărțim pe grupe și să facem o caracterizare a lor.

În ce privește activitatea desfășurată de secretarul de redacție de la „Proletarii“ pe lângă fracțiune, trebuie să spunem că el n-a fost la înălțimea misiunii sale, că a scris în mod cu totul formal; Steklov nu e persoana de care avem nevoie, ne trebuie un om în stare să facă o muncă grea. E nevoie de o informare cât mai amplă, altfel toate grupurile de sprijin nu vor fi de nici un folos.

Chestiunea grupului de sprijin de la Paris¹⁵ e destul de delicată. Vom susține linia lui Plehanov; în atitudinea celorlalți menșevici se manifestă multă nervozitate. E greu să ajungi la o apropiere cu niște menșevici de tipul lui Dan, Cum s-ar putea constitui un grup? Menșevicii vor

căuta să introducă acolo oamenii lor. Nu se poate ajunge la altceva decît la o încăierare. Nu s-ar putea, pentru a evita orice gîlceavă, să creăm un grup corespunzător pe lângă Organul Central?

Nu vom putea face nimic dacă în cadrul fracțiunii nu vom avea persoane competente din partea bolșevicilor. În acest scop, trebuie să trecem în legalitate doi-trei oameni. Pentru treaba asta ar fi mai indicat Vadim sau, poate, Kamenev.

În ce privește participarea organizațiilor locale la activitatea fracțiunii din Dumă, trebuie spus că e nevoie de desfășurarea unei largi agitații cu ajutorul foilor volante. Trebuie să întocmim un anumit model de foaie volantă în legătură cu activitatea în Dumă. Fără o influență din partea organizațiilor, Duma nu va putea fi folosită în chip revoluționar sau social-democrat. E nevoie de foi volante *cu expuneri pe tema cuvîntărilor rostite în Dumă*. Un asemenea procedeu va antrena organizațiile, va stimula activitatea lor. Adunările deputaților au fost insuficient folosite pînă acum. Cea mai mare parte din timp a fost irosită de ei în dispute cu otzoviștii. Este, de asemenea, nevoie de *foi volante în care să se vorbească despre gruparea de partide din Dumă și, în sfîrșit, de foi volante care să se ocupe de activitatea desfășurată de Dumă în general*. Fraacțiunea din Dumă trebuie să fie îndrumată nu numai de reprezentanți ai Comitetului Central, ci și de organizații. E nevoie de *foi volante care să scrie despre însemnătatea cutărei sau cutărei cuvîntări rostite în Dumă*. De pildă, în legătură cu politica externă numai deputații noștri au luat cuvîntul. Acest lucru n-a fost apreciat cum trebuie. E nevoie de *foi volante cu extrase din cuvîntările rostite de ei*. Nu-mi imaginez cum ar putea organizațiile noastre să participe altfel la o asemenea activitate decît prin tipărirea și difuzarea de foi volante. În acest domeniu domnește o debandadă cumplită, așa că trebuie, pe cît se poate, să intensificăm munca de agitație cu ajutorul foilor volante. Critica ziarelor din străinătate întîrzie. Cuvîntările

rostate în parlament nu vor spune niciodată totul pînă la capăt. Foile volante vor pune punctul pe i.

Trimiterea de reprezentanți ai organizațiilor este uneori o treabă deosebit de grea.

În ce privește ziarul, el va putea fi scos cu o singură condiție : să ne asigurăm majoritatea, dar eu nu cred în posibilitatea de a avea un asemenea ziar¹⁶.

*Se tipărește după textul cărții,
confruntat cu procesul-verbal*

8

A DOUA CUVÎNTARE
 ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR
 CU PRIVIRE LA SARCINILE BOLȘEVICILOR
 ÎN LEGĂTURĂ CU ACTIVITATEA DIN DUMĂ
 ȘI PROIECTUL DE REZOLUȚIE ¹⁷

13 (26) IUNIE

Ne apropiem de sfârșitul dezbaterilor, și cred că nu trebuie să le consfințim în mod special printr-o rezoluție, fiindcă în materie de rezoluții trebuie să fim prudenți. Era vorba doar să se ajungă la o lămurire a chestiunii din ambele părți. Pentru a-i răspunde lui Vlasov în legătură cu folosirea posibilităților legale, voi da citire proiectului de rezoluție :

„Centrul bolșevic hotărăște : pentru a realiza în mod efectiv — și anume în spiritul și în sensul revoluționar social-democrat — țelul, recunoscut în momentul de față de toți bolșevicii, de a folosi toate «posibilitățile legale», toate organizațiile legale și semilegale ale clasei muncitoare în general și de a folosi tribuna Dumei în special, fracțiunea bolșevică trebuie să-și pună în mod limpede ca obiectiv și să facă totul pentru formarea unor cadre de bolșevici experimentați, specializați în munca lor, cu o situație bine consolidată în funcția legală specială pe care o ocupă (sindicate ; cluburi ; comisii în Dumă etc. etc.)“.

Vlasov a arătat că aceasta se referă la lideri. Nu e adevărat. Adevărul este că în rîndurile fracțiunii noastre bolșevice este răspîndită părerea că n-avem nevoie de asemenea specialiști. Dispunem de puține forțe, și de aceea ele trebuie să fie folosite și repartizate în funcții legale și să fie însărcinate cu îndeplinirea acestor funcții în numele fracțiunii. Dacă vorbim despre crearea de celule de partid, trebuie să știm cum să facem treaba asta. Am schițat o rezoluție cu privire la agitația prin diferite foi volante.

„Analizînd problema sarcinilor ce revin bolșevicilor în ce privește activitatea în Dumă, Centrul bolșevic hotărăște să se atragă atenția tuturor organizațiilor locale asupra importanței pe care o prezintă agitația prin diferite foi volante (în afară de organele de presă locale și regionale), care au rolul de a difuza în sînul maselor informații în legătură cu activitatea social-democraților în Dumă și de a îndruma această activitate. Asemenea foi volante ar putea să se ocupe de problemele ce urmează să fie lămurite de la tribuna Dumei, să facă bilanțul activității social-democraților în Dumă și în gruparea de partide, să publice conpecte ale cuvîntărilor propagandistice în legătură cu aceste probleme, să prezinte o analiză a semnificației politice a unor cuvîntări deosebit de importante rostite de social-democrați în Dumă, să arate omisiunile sau inexactitățile constatate în cuvîntările rostite în Dumă de social-democrați și, în sfîrșit, să publice extrase din cuvîntările lor și unele concluzii practice care prezintă importanță pentru activitatea de propagandă și agitație etc. etc.“

De asemenea am schițat, sub formă de rezoluție, acele puncte, în legătură cu atitudinea față de activitatea Dumei, despre care a fost vorba la adunarea neoficială :

„II. Deosebirea dintre modul social-democrat revoluționar de a folosi Duma și cel reformist (sau mai larg : oportunist) poate fi caracterizată prin următoarele indicații, care nu au pretenția de a fi complete.

Din punctul de vedere al relațiilor, ca să zicem așa, exterioare ale fracțiunii social-democrate din Dumă, deosebirea dintre modul social-democrat revoluționar de a folosi Duma și cel oportunist constă în următoarele : este absolut necesar să combatem tendința, firească în orice societate burgheză (și în Rusia în perioada reacțiunii în special), ce o manifestă deputații și intelectualii burghezi de care sînt ei adeseori înconjurați de a face din activitatea parlamentară o îndeletnicire principală, fundamentală, de sine stătătoare. În special trebuie să ne îndreptăm toate eforturile pentru a face ca activitatea fracțiunii să capete într-adevăr caracterul unei funcții subordonate intereselor mișcării muncitorești luate în ansamblu și, totodată, ca fracțiunea să fie în permanentă legătură cu partidul, să nu se izoleze

de el, ci să promoveze concepțiile partidului, să aplice directivele trasate de congresele și de instituțiile lui centrale.

Din punctul de vedere al conținutului intern al activității fracțiunii, trebuie să avem neapărat în vedere următoarele: scopul activității desfășurate de fracțiunea parlamentară social-democrată se deosebește în mod principal de scopul urmărit de activitatea *tuturor* celorlalte partide politice. Partidul proletar nu tinde spre tranzacții, spre un târg cu puternicii zilei, spre cîrpăcirea, fără nici o șansă de succes, a regimului de dictatură iobăgistă-burgheză a contrarevoluției, ci spre dezvoltarea prin toate mijloacele a conștiinței de clasă, a clarității socialiste a gîndirii, a intransigenței revoluționare și a capacității de organizare, sub toate aspectele, a maselor muncitoare. Acestui scop principal trebuie să-i fie subordonată orice acțiune întreprinsă de fracțiune. De aceea trebuie să acordăm mai multă atenție susținerii, de la tribuna Dumei, a sarcinilor revoluției socialiste. Trebuie să depunem eforturi pentru ca de la tribuna Dumei să se audă mai des cuvîntări prin care să fie propagate noțiunile de bază și țelurile socialismului, și anume ale socialismului științific. Apoi, în condițiile revoluției burghezo-democratice, care continuă, este extrem de important ca fracțiunea din Dumă să lupte în mod sistematic împotriva torentului de atacuri contrarevoluționare, al căror obiect îl constituie «mișcarea de eliberare», să lupte împotriva curentului larg (atît al reacționarilor fățiși, cît și al liberalilor, în special al cadeților) care urmărește condamnarea revoluției, discreditarea ei, a țelurilor și metodelor ei etc. Fracțiunea social-democrată din Dumă trebuie să țină sus steagul revoluției, steagul clasei celei mai înaintate, care e conducătorul revoluției burghezo-democratice din Rusia.

Mai departe, este neapărat necesar să arătăm că, în momentul de față, fracțiunii social-democrate din Dumă îi revine sarcina, extrem de importantă, de a participa în mod energic la rezolvarea tuturor problemelor legislației muncitorești. Ea trebuie să folosească bogata experiență parlamentară a social-democraților din Europa apuseană, căutînd să evite mai ales o denaturare oportunistă a acestei funcții a activității sale. Fracțiunea nu trebuie să-și ciun-

tească lozincile și revendicările ei din programul-minimum al partidului nostru, ci să elaboreze și să introducă propriile ei proiecte de legi social-democrate (precum și amendamentele la proiectele de legi ale guvernului și ale altor partide), cu scopul de a demasca în fața maselor ipocrizia și falsitatea social-reformismului, de a le antrena la o luptă economică și politică amplă, de sine stătătoare, singura în măsură să asigure adevărate cuceriri muncitorilor sau să facă din fățarnicele «reforme» trunchiate, obținute în cadrul regimului actual, puncte de sprijin pentru mișcarea muncitorească în plină ascensiune, care luptă pentru completa emancipare a proletariatului.

Aceasta este poziția pe care trebuie să se situeze fracțiunea social-democrată din Dumă și întregul partid social-democrat față de reformismul dinăuntrul social-democrației, care e ultimul produs al oscilărilor oportuniste.

În sfârșit, deosebirea dintre modul social-democrat revoluționar de a folosi Duma și cel oportunist trebuie să constea în obligația, pentru fracțiunea și partidul social-democrat, de a explica maselor sub toate aspectele caracterul de clasă al tuturor partidelor politice burgheze, de a nu se mărgini la atacuri împotriva guvernului și a reacționarilor fățiși, ci a demasca atît caracterul contrarevoluționar al liberalismului, cît și oscilările democrației țărănești mic-burgheze“.

*Proiectul de rezoluție
a fost scris în zilele de
12—13 (25—26) iunie 1909*

*Intervenția se tipărește după textul
cărții, confruntat cu procesul-verbal,
iar proiectul de rezoluție
după manuscris*

9

COMPLETARE LA REZOLUȚIA
„CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA DIN DUMĂ
ÎN LEGĂTURĂ CU CELELALTE DOMENII
ALE MUNCII DE PARTID”¹⁸

Trebuie să se acorde o atenție mult mai mare folosirii
posibilităților legale (domeniu în care s-au și obținut unele
succese), să se manifeste mai multă inițiativă și să se de-
pună mai multe eforturi decît pînă acum.

*Scris între 13 și 15
(26 și 28) iunie 1909*

Se tipărește după manuscris

10

INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUȚIILOR
CU PRIVIRE LA PRESA DE PARTID

15 (28) IUNIE

Nu putem, firește, să nu mai scoatem ziarul „Proletarii“. Avem nevoie de un organ de presă cu caracter popular, dar problema asta depinde de diverse alte combinații, bunăoară de finanțe. Nu trebuie să interzicem atât de categoric, cum face Vlasov, sprijinirea presei legale. Cred că ar fi util să scoatem o revistă nu prea mare și având măcar dimensiunile pe care le are o publicație ca „Dal“¹⁹, editată de menșevicii lichidatori.

*Se tipărește după textul cărții,
contrunat cu procesul-verbal*

11

INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUȚIILOR
CU PRIVIRE LA PUBLICAREA UNOR ARTICOLE
DE FILOZOFIE ÎN ORGANUL CENTRAL

15 (28) IUNIE

Nu putem prevedea cum se vor desfășura dezbaterile pe teme filozofice ; de aceea nu se poate pune problema așa cum a pus-o tov. Marat. Trebuie deci ridicată orice interdicție, în această privință, cu privire la Organul Central. Salut declarația făcută de tov. Marat în legătură cu necesitatea publicării unor articole de filozofie în culegerile legale.

*Se tipărește după textul cărții,
conținutul cu procesul-verbal*

12

**PROPUNERE DE ALOCARE A UNOR FONDURI
PENTRU ZIARUL FRAȚIUNII DIN DUMĂ ²⁰**

16 (29) IUNIE

Ținând seama de importanța declarației făcute de tov. Meșkovski, propun ca din suma de 1 500 de ruble, alocată pentru publicațiile legale, 1 000 de ruble să fie destinate ziarului editat de fracțiunea din Dumă.

*Se tipărește după textul cărții,
confruntat cu procesul-verbal*

13

INTERVENȚII ȘI PROPUNERI ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA REORGANIZAREA CENTRULUI BOLȘEVIC

17 (30) Iunie

1

Mă raliez la părerea lui Meșkovski. Referendumul privește pe toți membrii de partid, dar efectuarea lui e imposibilă. Ar fi de dorit să se țină consfătuiri, dar ele nu trebuie introduse pe cale statutară. Cred că trebuie să adoptăm doar ideea unor consfătuiri periodice.

2

Trebuie să specificăm că în general colegiul este alcătuit din membrii din Rusia ai Centrului bolșevic și că el nu se limitează la trei persoane.

*Se tipărește după textul cărții,
coniruntat cu procesul-verbal*

3

În caz de arestare a redactorilor ziarului „Proletariu” sau a membrilor Comisiei economice, atribuțiile lor, atunci când nu are loc o plenară, pot fi preluate de către Comisia executivă.

4

Secretariatul Centrului bolșevic din străinătate este alcătuit din două persoane, numite de către plenară.

Se tipărește după manuscris

14

REZOLUȚII ADOPTATE DE CONSFĂTUIREA
REDACȚIEI LĂRGITE A ZIARULUI „PROLETARIU”

1

DESPRE OTZOVISM ȘI ULTIMATISM

Lozinca boicotării Dumei lui Bulîghin și a Dumei I de stat, care a fost lansată de aripa revoluționară a partidului nostru, a avut pe vremea aceea un rol revoluționar important și a antrenat după sine toate păturile mai active și mai revoluționare ale clasei muncitoare.

Locul luptei revoluționare directe a maselor largi l-a luat apoi perioada grea a contrarevoluției; în fața social-democrației a apărut necesitatea de a aplica tactica sa revoluționară la această nouă situație politică, și, în legătură cu aceasta, folosirea tribunei publice a Dumei cu scopul de a ajuta agitația și organizarea social-democrată a devenit una din sarcinile de cea mai mare importanță.

Or, o parte dintre muncitorii care au participat la lupta revoluționară directă n-au putut, datorită acestei cotituri bruște a evenimentelor, să treacă dintr-o dată la folosirea tacticii social-democrate revoluționare în noile condiții ale contrarevoluției și s-au oprit la simpla repetare a unor lozinci care în perioada războiului civil deschis erau revoluționare, dar care astăzi, prin simpla lor repetare, pot stânjeni procesul de unificare a proletariatului în noile condiții de luptă.

Pe de altă parte, în condițiile acestei cotituri grele, în atmosfera de declin al luptei revoluționare, de apatie și dezorientare chiar și în rîndurile unei părți din muncitori, într-o perioadă de distrugere a organizațiilor muncitorești și de insuficientă putere de împotrivire a lor față de influențele dizolvante, în rîndurile unei părți din clasa mun-

citoare a apărut o atitudine de nepăsare față de lupta politică în general și o indiferență deosebit de accentuată față de activitatea desfășurată de social-democrație în Dumă.

În asemenea condiții, în aceste pături ale proletariatului pot avea unele succese vremelnice așa-zisul otzovism și așa-zisul ultimatism.

Activitatea Dumei a III-a, care își bate joc fără jenă de nevoile muncitorilor, face să se accentueze starea de spirit otzovistă în sînul aceluiași pături ale muncitorilor, care, datorită insuficienței lor educații social-democrate, nu sînt încă în stare să înțeleagă faptul că chiar această activitate a Dumei a III-a le dă social-democrațiilor posibilitatea să folosească în mod revoluționar acest organ reprezentativ al claselor exploatatoare pentru a explica păturilor largi ale poporului adevăratul caracter al absolutismului și al tuturor forțelor contrarevoluționare, precum și necesitatea luptei revoluționare.

Starea de spirit otzovistă din rîndurile acestei părți a muncitorilor a mai fost alimentată și de greșelile extrem de serioase care au fost comise de fracțiunea social-democrată din Dumă îndeosebi în primul ei an de activitate.

Considerînd că această stare de spirit otzovistă are o semnificație negativă în munca de educare socialistă și revoluționară a clasei muncitoare, fracțiunea bolșevică consideră că e necesar :

a) *în ceea ce privește aceste pături ale muncitorilor*, să se desfășoare o îndelungată muncă de educare și organizare social-democrată, o sistematică și perseverentă muncă de lămurire, care să arate toată sterilitatea politică a otzovismului și ultimatismului, adevărata însemnătate a parlamentarismului social-democrat și rolul pe care îl are tribuna Dumei pentru social-democrație în perioada contrarevoluției ;

b) *în ceea ce privește fracțiunea social-democrată din Dumă și activitatea din Dumă în general*, să se stabilească o strînsă legătură între fracțiunea din Dumă și muncitorii înaintați, să se acorde un sprijin multilateral fracțiunii și să se exercite asupra ei un control organizat și o presiune din partea întregului partid, între altele, prin explicarea

În mod deschis a greșelilor ei, să se asigure conducerea efectivă de către partid a activității fracțiunii, ca organ al partidului, și, în general, transpunerea în practică de către bolșevici a hotărîrilor adoptate în această privință de ultima conferință generală a partidului, fiindcă numai o mai mare atenție din partea cercurilor muncitorești față de activitatea fracțiunii social-democrate din Dumă și participarea lor organizată la activitatea social-democrației în Dumă sînt într-adevăr în stare să îndrepte tactica fracțiunii noastre din Dumă ;

c) *în ceea ce privește aripa de dreapta a partidului*, care caută să atragă fracțiunea din Dumă pe un drum anti-partinic și s-o rupă astfel de avangarda muncitorească, să ducem împotriva ei o luptă sistematică, intransigentă și să demascăm tactica ei funestă pentru partid.

*
* *
*

În cursul revoluției burghezo-democratice s-au alăturat partidului nostru o serie de elemente, care nu au fost atrase de programul lui net proletar, ci în primul rînd de lupta lui vie și energică pentru democrație, și care au adoptat lozincile democrat-revoluționare ale partidului proletar fără să facă o legătură între ele și întreaga luptă a proletariatului socialist, luată în ansamblu.

Astfel de elemente, care nu s-au pătruns îndeajuns de punctul de vedere proletar, s-au dovedit că există și în rîndurile fracțiunii noastre bolșevice. În vremurile grele de astăzi, aceste elemente și-au manifestat tot mai mult insuficiența lor fermitate social-democrată și, venind în contradicție tot mai flagrantă cu bazele tacticii social-democrate revoluționare, au creat, în cursul ultimului an, un curent care încearcă să formuleze o teorie a otzovismului și ultimatismului, dar care în realitate nu face decît să ridice la rangul de principiu și să exagereze și mai mult ideile false despre parlamentarismul social-democrat și despre activitatea desfășurată de social-democrați în Dumă.

Aceste încercări de a face din starea de spirit otzovistă un întreg sistem de politică otzovistă duc la o teorie care

exprimă în fond ideologia indiferentismului politic, pe de o parte, și a rățăcirilor anarhiste, pe de altă parte. În realitate, teoria otzovismului și ultimatismului, cu toată frazeologia ei revoluționară, este în bună parte reversul iluziilor constituționaliste, legate de speranțele că Duma de stat poate să satisfacă singură unele sau altele din revendicările vitale ale poporului, și în fond înlocuiește ideologia proletară prin tendințe mic-burgheze.

Nu mai puțin dăunător decât otzovismul fățiș este, pentru activitatea social-democrată, și așa-zisul ultimatism (adică curentul care în principiu renunță la folosirea tribunei Dumei a III-a sau caută să-și justifice prin considerente de ordin practic eschivarea sa de la îndeplinirea acestei îndatoriri și, străduindu-se să determine rechemarea fracțiunii social-democrate din Dumă, caută să înlocuiască munca îndelungată de educare și de corijare a acestei fracțiuni printr-un ultimatum, care să-i fie adresat imediat). Din punct de vedere politic, în momentul de față ultimatismul nu se deosebește cu nimic de otzovism, iar prin caracterul camuflat al otzovismului său el nu face decât să creeze o confuzie și o disensiune și mai mare. Încercările întreprinse de ultimatism de a stabili o legătură directă între el și boicotismul care a fost practicat de fracțiunea noastră, într-un anumit moment al revoluției, nu fac decât să denatureze adevăratul sens și caracter al boicotării Dumei lui Bulîghin și a Dumei I de stat, care a fost aplicată în mod absolut just de imensa majoritate a partidului nostru. Prin încercarea lor de a trage concluzia că, din moment ce bolșevismul a boicotat în unele cazuri, într-un moment sau altul al revoluției, instituțiile reprezentative, linia boicotului constituie oricând, și chiar în perioada de contrarevoluție, semnul distinctiv al tacticii lui, ultimatismul și otzovismul ne arată că în fond aceste curente nu sînt altceva decât reversul menșevismului, care pledează pentru participarea, fără nici un discernămint, la activitatea oricăror instituții reprezentative, indiferent de etapa respectivă de dezvoltare a revoluției, indiferent de lipsa sau existența unui avînt revoluționar.

Toate încercările făcute pînă acum de otzovism și de ultimatism de a da o fundamentare principală teoriei lor

duc în mod inevitabil la negarea bazelor marxismului revoluționar. Tactica preconizată de ele duce în mod inevitabil la o ruptură completă cu tactica aripii de stînga a social-democrației internaționale, aplicată la actualele condiții din Rusia, întrucît duce la devieri anarhiste.

Agitația otzovist-ultimatistă a și început să aducă prejudicii certe mișcării muncitorești și muncii social-democrate. Dacă continuă și de acum încolo, ea poate să pună în pericol unitatea partidului, deoarece această agitație a și dus la astfel de fenomene monstruoase ca unirea otzoviștilor cu socialiștii-revoluționari²¹ (la Petersburg), cu scopul de a-i face să nu sprijine pe reprezentanții partidului nostru în Dumă, precum și la unele manifestări publice în fața muncitorilor, organizate laolaltă cu anumiți sindicaliști.

Față de toate acestea, redacția lărgită a ziarului „Proletarii“ declară că bolșevismul, ca un curent bine precizat în P.M.S.D.R., n-are nimic comun cu otzovismul și cu ultimatismul și că fracțiunea bolșevică trebuie să lupte cu toată hotărîrea împotriva acestor abateri de la calea marxismului revoluționar.

2

SARCINILE BOLȘEVICILOR ÎN PARTID

În epoca de triumf categoric al contrarevoluției, care a urmat după dizolvarea Dumei a II-a, întreaga activitate de partid a trebuit, prin forța lucrurilor, să fie subordonată sarcinii de a păstra — în ciuda eforturilor depuse de reacțiune și în condițiile unui adînc declin al luptei proletare de clasă — organizația de partid făurită în anii de suprem avînt al luptei proletare, de a o păstra ca organizație care se situează în mod conștient pe terenul marxismului ortodox și care grupează în sînul ei toate organizațiile social-democrate „naționale“ în scopul aplicării unei tactici social-democrate revoluționare unice.

În cursul acestor doi ani de luptă pentru partid și partinitate s-au precizat cu toată claritatea, pe de o parte, delimitarea partidului de elementele aduse în rîndurile

lui de condițiile speciale ale revoluției burghezo-democratice, iar pe de altă parte o unire din ce în ce mai strânsă a social-democrațiilor revoluționari. Pe de o parte, și-au precizat pe deplin poziția foștii tovarăși de drum ai social-democrației, care, părăsind partidul, și-au strămutat întreaga lor activitate în diverse organizații legale (cooperative, sindicate, societăți cultural-educative, comisiile de pe lângă fracțiunea din Dumă), și acolo nu numai că n-au dus o politică de partid, dar, dimpotrivă, au luptat împotriva partidului, căutând să rupă de el aceste organizații și să i le opună. Făcând din legalitate un fetiș și ridicând la rangul de principiu formele înguste de activitate impuse de decăderea și fărâmițarea vremelnică a mișcării muncitorești, aceste elemente — lichidatori declarați ai partidului — s-au situat, în mod vădit pentru toată lumea, pe pozițiile revizionismului teoretic și tactic. Legătura foarte strânsă dintre lichidatorismul organizatoric — care înseamnă luptă împotriva instituțiilor partidului — și lupta de principii împotriva teoriei marxiste și a bazelor programatice ale P.M.S.D.R. este astăzi arătată și dovedită cât se poate de limpede de întreaga istorie a impunerii unei linii oportuniste fracțiunii noastre din Dumă de către sfătuitoarii ei intelectuali, de întreaga luptă care a avut loc între lichidatori și partiiți în cadrul organizațiilor muncitorești legale și în sânul grupurilor muncitorești de la cele patru congrese: al universităților populare²², al cooperației²³, al femeilor²⁴, al medicilor din fabrici și uzine²⁵.

Pe de altă parte, aripa de stînga a partidului, căreia i-a revenit misiunea de a conduce partidul în această perioadă de triumf categoric al contrarevoluției, a admis din punct de vedere teoretic și a pus în practică tactica unei îmbinări raționale a muncii de partid ilegale cu cea legală. Aceasta se referă la întreaga muncă de partid cu fracțiunea din Dumă și la întreaga muncă de partid desfășurată în organizațiile proletare legale și semilegale. Tocmai aceste forme de muncă au fost impuse de condițiile specifice ale momentului istoric actual, ca o completare a formelor de bază ale muncii de partid, ca forme în care se exercită înrîurirea partidului ilegal asupra unor

mase mai mult sau mai puțin largi. Tocmai în aceste forme de activitate se ciocnește partidul în mod practic, efectiv, cu lichidatorismul, căruiua îi dă lovituri simțitoare. Tot pe acest teren s-au apropiat și se apropie în practică social-democrații partinici din diferite fracțiuni *. Și, în sfârșit, tot aici, în aceleași probleme de tactică și de organizare a partidului în condițiile din perioada Dumei a III-a, fracțiunea bolșevică se delimitează în mod fățiș de elementele pseudorevoluționare, nestatornice, nemarxiste, care, sub steagul așa-zisului „otzovism“, s-au ridicat împotriva noilor forme de activitate ale partidului.

În momentul de față, redacția lărgită a ziarului „Proletarii“, schițând sarcinile fundamentale ale bolșevicilor, constată :

1) că în lupta continuă pentru partid și pentru partinitate, sarcina fracțiunii bolșevice, care trebuie să rămână luptătorul de avangardă pentru partinitate și pentru o linie social-democrată revoluționară în partid, o constituie sprijinirea activă, multilaterală a Comitetului Central și a Organului Central al partidului. Numai instituțiile centrale, comune întregului partid, pot fi, în actuala perioadă de regrupare a forțelor partidului, reprezentantul puternic și cu autoritate al liniei partidului, pe baza căreia ar putea fi strâns unite toate elementele cu adevărat partinice și cu adevărat social-democrate ;

2) că în tabăra menșevică a partidului, într-o vreme când „Golos Soțial-Demokrata“, organul oficial al fracțiunii, este pe de-a-ntregul prizonier al menșevicilor-lichidatori, minoritatea fracțiunii, după ce a încercat pînă la capăt calea lichidatorismului, ridică de pe acum un glas de protest împotriva acestei căi și caută din nou un teren de partid pentru activitatea sa (scrisoarea menșevicilor din cartierul Vîborg din Petersburg ; sciziune în rîndurile menșevicilor la Moscova ; sciziune în sînul

* Rezoluțiile cu privire la sindicate, la cooperative și o serie de hotărîri cu privire la activitatea în Dună au fost adoptate în *unanimitate* de Comitetul Central. La ultima conferință generală, majoritatea covârșitoare a participanților s-au pronunțat în favoarea liniei partidului. Experiența conducerii Organului Central, grupurile muncitorești care s-au format la congresele sus-amintite etc. ne arată și ele acest lucru.

redacției revistei „Golos Soțial-Demokrata”; dezbinare corespunzătoare în rîndurile Bundului etc.);

3) că în asemenea împrejurări sarcina bolșevicilor, care vor rămîne avangarda strîns unită a partidului, este nu numai de a continua lupta împotriva lichidatorismului și a tuturor formelor de revizionism, dar și de a se apropia de elementele marxiste și partinice din celelalte fracțiuni, așa cum dictează comunitatea de țeluri în lupta pentru menținerea și întărirea P.M.S.D.R.

3

DESPRE AGITAȚIA
PENTRU CONVOCAREA UNUI CONGRES BOLȘEVIC
SAU A UNEI CONFERINȚE BOLȘEVICE
SEPARATE DE PARTID

Luînd în considerație: — că de la restabilirea unității partidului, fracțiunea bolșevică a strîns și a grupat pe partizanii liniei sale politice întotdeauna în jurul unor probleme care deveniseră deja obiectul unei discuții generale în partid, și întotdeauna printr-o luptă ideologică pentru soluția dată de ea acestor probleme, pe arena întregului partid; platforme paralele și discuție în celulele de partid, la congresele generale ale partidului;

— că numai această cale garantează atît unirea strînsă a adevăraților tovarăși de idei, cît și atragerea spre fracțiune a tuturor elementelor care în fond sînt înrudite cu ea;

— că și pentru realizarea țelului nostru principal, pentru înrîurirea partidului astfel ca în rîndurile lui să triumfe definitiv linia social-democrației revoluționare, gruparea bolșevicilor numai pe arena întregului partid este singura justă și singura indicată;

— că o altă cale — aceea a convocării unor conferințe și congrese bolșevice aparte — ar duce inevitabil la scindarea partidului de sus și pînă jos și ar da o lovitură ireparabilă fracțiunii care ar lua inițiativa unei asemenea scindări definitive a P.M.S.D.R.;

Luînd în considerație toate acestea, redacția lărgită a ziarului „Proletarii” hotărăște:

1) Să pună în gardă pe toți tovarășii de idei împotriva agitației pentru un congres bolșevic special, deoarece o asemenea agitație ar duce în mod obiectiv la scindarea partidului și ar putea da o lovitură iremediabilă poziției deja cucerite în partid de către social-democrația revoluționară.

2) Viitoarea conferință a bolșevicilor să se țină concomitent cu conferința ordinară a partidului, iar adunarea tovarășilor de idei la cel mai apropiat congres al partidului să fie adunarea supremă a întregii fracțiuni.

3) Date fiind problemele importante la ordinea zilei care frământă partidul și fracțiunea, bolșevicii din Comitetul Central sînt însărcinați să stăruie pentru grăbirea, în limita posibilității, a convocării conferinței generale a partidului (în termen de 2—3 luni) și, apoi, pentru grăbirea convocării congresului partidului.

4

DESPRE ȘCOALA DE PARTID CARE SE ORGANIZEAZĂ ÎN STRĂINĂTATE LA N.N.

Redacția lărgită a ziarului „Proletarii“, examinînd chestiunea școlii de la N.N., constată că organizarea acestei școli de către un grup de inițiatori (printre care și unul dintre membrii redacției lărgite a ziarului „Proletarii“, tov. Maksimov) s-a făcut chiar de la început fără știrea redacției ziarului „Proletarii“ și a fost însoțită de o agitație împotriva acesteia. Măsurile luate pînă în prezent de către grupul de inițiatori lasă să se vadă de pe acum cu toată claritatea că sub forma acestei școli se creează un nou centru al fracțiunii care se desprinde de bolșevici. Peste capul centrelor comune, inițiatorii acestei școli au intrat în legătură cu numeroase comitete din Rusia, au organizat o casă separată și colecte de bani, organizează o agentură a lor, fără a comunica măcar acest lucru redacției ziarului „Proletarii“ sau centrului întregului partid.

Considerînd că, în actuala lipsă de activiști de partid cu experiență, o școală organizată în mod rațional și care să fie într-adevăr o școală de partid, chiar dacă se află în străinătate, ar putea, într-o anumită măsură, să

ajute organizațiile locale să formeze cadre de partid pregătite din rîndurile muncitorilor și socotind că este necesar din partea noastră să facem tot ce permite situația organizației noastre pentru a da acest ajutor organizațiilor locale, — redacția lărgită constată, pe baza întregului mod de a proceda al inițiatorilor școlii de la N.N., că aceștia nu urmăresc țeluri comune întregii fracțiuni, adică țeluri ale fracțiunii bolșevice ca un curent ideologic în partid, ci țelurile lor politice-ideologice deosebite, de grup. Redacția lărgită a ziarului „Proletarii” constată că, după divergențele ivite în fracțiunea noastră în problema otzovismului, a ultimatismului, a atitudinii față de propagarea ideilor ziditorilor de dumnezeu și în general în problema sarcinilor interne de partid ale bolșevicilor, după ce s-a văzut că inițiatorii și organizatorii școlii de la N.N. sînt în mod exclusiv exponenți ai otzovismului, ai ultimatismului și ai curentului zidirii de dumnezeu, — fizionomia politică-ideologică a acestui nou centru se precizează cu toată claritatea.

Avînd în vedere toate acestea, redacția lărgită a ziarului „Proletarii” declară că fracțiunea bolșevică nu poate purta nici o răspundere pentru această școală.

5

DESPRE DESPRINDEREA TOV. MAKSIMOV

Considerînd că, în legătură cu toate chestiunile de pe ordinea de zi, a ieșit clar la iveală lipsa unei unități principiale și tactice între zece membri ai redacției lărgite a ziarului „Proletarii”, de o parte, și tovarășul Maksimov, de altă parte; considerînd apoi că în ultimul timp tov. Maksimov a întreprins acțiuni îndreptate și spre încălcarea unității organizatorice a fracțiunii bolșevice; constatînd, în sfîrșit, că el a dat un răspuns negativ în problema subordonării față de hotărîrile redacției lărgite a ziarului „Proletarii” și traducerii lor în practică, — redacția lărgită a ziarului „Proletarii” își declină pe viitor orice răspundere pentru toate acțiunile politice ale tov. Maksimov.

LICHIDAREA LICHIDATORISMULUI

În suplimentul special al numărului de față al ziarului nostru, cititorii vor găsi un comunicat în legătură cu consfătuirea bolșevicilor, precum și textul rezoluțiilor adoptate de ea *. În prezentul articol ne propunem să facem doar o apreciere a însemnătății pe care o prezintă această consfătuire și desprinderea — care s-a produs cu acest prilej — a unui mic număr de bolșevici atît din punctul de vedere al fracțiunii noastre, cît și din acela al P.M.S.D.R. privit în ansamblu.

Ultimii doi ani, începînd cam de la lovitura de stat de la 3 iunie 1907²⁶ și pînă în momentul de față, reprezintă perioada unei cotituri radicale, a unei crize grele în istoria revoluției ruse și în dezvoltarea mișcării muncitorești din Rusia și a P.M.S.D.R. Conferința generală a P.M.S.D.R., care a avut loc în decembrie 1908, a făcut un bilanț al situației politice actuale, a analizat situația mișcării revoluționare și perspectivele ei și a arătat care sînt sarcinile partidului clasei muncitoare în momentul prin care trecem. Rezoluțiile adoptate de această conferință constituie o achiziție temeinică a partidului, și oportunității menșevici, care au ținut cu orice preț să le critice, n-au făcut decît să dovedească într-un mod cît se poate de evident neputința „criticii“ lor, care nu e în stare să opună ceva cît de cît rațional, unitar și sistematic problemelor ce și-au găsit o rezolvare în aceste rezoluții.

* Vezi volumul de față, pag. 3—12, 34—43. — *Nota red.*

Dar însemnătatea conferinței de partid nu se reduce doar la atîta. Ea a avut un rol deosebit de important în viața partidului nostru prin aceea că în cadrul ei s-au conturat *noile grupări ideologice* care s-au ivit în ambele fracțiuni — atît la menșevici cît și la bolșevici. Putem spune, fără exagerare, că lupta dintre aceste fracțiuni umple întreaga istorie a partidului nostru, atît pe cea din perioada imediat premergătoare revoluției, cît și pe cea din timpul revoluției. De aceea noile grupări ideologice reprezintă în viața partidului un fenomen deosebit de important, asupra căruia toți social-democrații trebuie să reflecteze îndelung, căutînd să-l înțeleagă, să-i pătrundă înțelesul pentru a se putea orienta în deplină cunoștință de cauză în noile probleme create de noua situație.

Aceste noi grupări ideologice pot fi caracterizate pe scurt ca o apariție a lichidatorismului în cele două flancuri extreme ale partidului și ca o luptă împotriva acestui curent. La menșevici, lichidatorismul a început să se manifeste cît se poate de limpede cam prin decembrie 1908, dar pe atunci lupta împotriva lui era dusă aproape exclusiv de către celelalte fracțiuni (bolșevicii, social-democrații polonezi, social-democrații letoni, o parte dintre bundiști). Menșevicii-partiiți, menșevicii adversari ai lichidatorismului abia se conturau pe atunci ca un curent, întrucît nu se manifestau într-o formă cît de cît înche-gată și deschisă. La bolșevici s-au conturat precis și s-au manifestat deschis ambele părți: atît majoritatea covârșitoare, formată din bolșevicii ortodocși, care au combătut cu hotărîre otzovismul și au imprimat un spirit bolșevic tuturor rezoluțiilor adoptate de conferință, cît și minoritatea, formată din „otzoviști“, care și-au apărat concepțiile lor ca grupare separată, primind în repetate rînduri sprijin de la „ultimatiști“, care oscilau între ei și bolșevicii ortodocși. Că otzoviștii (și ultimatiștii, în măsura în care alunecă spre ei) sînt niște menșevici de-a-n-doaselea, niște lichidatori de tip nou, s-a spus și s-a arătat în repetate rînduri în coloanele ziarului nostru (vezi în special nr. 39, 42 și 44 *). Așadar: la menșevici o ma-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 299—316, 377—380, 405—417. — Nota red.

joritate covârșitoare formată din lichidatori și un început, abia schițat, de protest și de luptă a partiiților împotriva lor ; la bolșevici dominația absolută a elementelor ortodoxe și o minoritate otzovistă care acționează în mod deschis — aceasta era situația internă a partidului nostru, așa cum s-a conturat la Conferința sa generală din decembrie.

Dar ce este acest lichidatorism ? Care e cauza apariției lui ? De ce otzoviștii (și ziditorii de dumnezeu, despre care vom spune, mai încolo, câteva cuvinte) sînt și ei lichidatori, menșevici de-a-ndoaselea ? Într-un cuvînt, care este sensul social și semnificația socială a noii grupări ideologice din cadrul partidului nostru ?

Lichidatorismul în sensul îngust al cuvîntului, lichidatorismul menșevicilor, din punct de vedere ideologic constă în general în aceea că el neagă lupta de clasă revoluționară a proletariatului socialist și în special că el neagă hegemonia proletariatului în revoluția burghezodemocratică de la noi. Această negare capătă, bineînțeles, diferite forme, și manifestările ei sînt mai mult sau mai puțin conștiente, categorice, consecvente. Putem cita ca exemplu pe Cerevanin și pe Potresov. Primul a făcut o astfel de apreciere asupra rolului ce revine proletariatului în revoluție, încît întreaga redacție a ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, încă înainte de sciziunea care s-a produs în sînul ei (adică și Plehanov și Martov—Dan—Akselrod—Martînov), a fost nevoită să se lepede de Cerevanin, deși a făcut acest lucru într-o formă cu totul necuvenită, și anume s-a dezis de acest lichidator consecvent în coloanele ziarului „Vorwärts“²⁷, în fața germanilor, și nu și-a publicat declarația ei în „Golos Soțial-Demokrata“, ca să ia cunoștință de ea cititorii ruși ! În articolul său din „Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea“, Potresov a lichidat cu atîta succes ideea hegemoniei proletariatului în revoluția rusă, încît Plehanov a părăsit colectivul redacțional lichidatorist.

Din punct de vedere organizatoric, a fi lichidatorist înseamnă a nega necesitatea unui partid social-democrat ilegal și, prin urmare, a renunța la P.M.S.D.R., a părăsi

rîndurile lui, a duce luptă împotriva lui în coloanele publicațiilor legale, în organizațiile muncitorești legale, în sindicate, cooperative, la congresele la care participă deputații muncitorilor etc. În ultimii doi ani, istoria oricărei organizații de partid din Rusia e plină de asemenea exemple de lichidatorism din partea menșevicilor. Ca un exemplu deosebit de evident de lichidatorism am mai menționat (în „*Proletarii*“ nr. 42 și după aceea în broșura „*Conferința generală din decembrie 1908 a P.M.S.D.R.*“) cazul cînd menșevicii din *Comitetul Central al partidului*, să pună capăt funcționării acestei instituții. Ca un simptom de destrămare aproape totală a organizațiilor menșevice ilegale din Rusia se poate cita faptul că la ultima conferință de partid „delegația caucaziană“ era în întregime alcătuită din tovarăși din străinătate, iar redacția ziarului „*Golos Soțial-Demokrata*“ a fost confirmată (la începutul anului 1908) de *Comitetul Central al partidului* ca un grup publicistic aparte, fără nici o legătură cu vreuna din organizațiile care activează în Rusia.

Menșevicii nu fac bilanțul tuturor acestor manifestări de lichidatorism. În parte le ascund, iar în parte se încurcă și ei, nedîndu-și seama de însemnătatea diferitelor fapte, pierzîndu-se în mărunțisuri, cazuri speciale și persoane și nefiind în stare să generalizeze, să înțeleagă sensul celor ce se petrec.

Or, sensul acestora constă în aceea că, în perioada revoluției burgheze, aripa oportunistă a partidului muncitoresc, în momentele de criză, destrămare și dezorganizare, trebuia în mod inevitabil să se dovedească a fi pe de-a-ntregul lichidatoristă sau prizonieră a lichidatorilor. În perioada revoluției burgheze, partidului proletar i se alătură *inevitabil tovarăși de drum* (Mitläufer, cum le spun germanii) mic-burghezi, care sînt prea puțin capabili să-și însușească teoria și tactica proletară, să se mențină pe poziție într-o perioadă de dezagregare și care sînt deosebit de înclinați să ducă oportunismul lor pînă la capăt. Cînd a început perioada de destrămare, o sumedenie de intelectuali menșevici, de publiciști menșevici au trecut în

mod efectiv la liberali. Și, fiindcă s-au retras intelectualii din partid, cel mai mult s-au destrămat organizațiile menșevice. Acei menșevici care simpatizau în mod sincer cu proletariatul și cu lupta de clasă proletară, cu teoria revoluționară a proletariatului (și întotdeauna au existat astfel de menșevici care încercau să-și justifice oportunistul, manifestat de ei în revoluție, prin dorința de a ține seama de toate întorsăturile situației, de toate cotiturile încurcatului drum al istoriei) s-au văzut puși „încă o dată în minoritate”, în minoritate printre menșevici, au dovedit că le lipsește hotărârea de a duce lupta împotriva lichidatorilor, că sînt lipsiți de forța necesară pentru a duce cu succes această luptă. Dar tovarășii de drum oportuniști se apropie tot mai mult de liberalism: Plehanov nu-l mai poate suferi pe Potresov, „Golos Social-Demokrata” pe Cerevanin, muncitorii menșevici din Moscova pe intelectualii menșevici și așa mai departe. Menșevicii-partiiți, menșevicii marxiști ortodocși, încep să se desprindă și, prin forța lucrurilor, constată că, îndreptîndu-se spre partid, ei merg spre bolșevici. Și sarcina noastră este să ne dăm seama de această situație, să căutăm pretutindeni și prin toate mijloacele să-i separăm pe menșevicii-partiiți de lichidatori, să ne apropiem de ei nu în sensul ștergerii divergențelor principiale, ci în acela al închegării unui partid muncitoresc cu adevărat unic, în care divergențele să nu împiedice munca comună, asaltul comun, lupta comună.

Dar constituie oare tovarășii de drum mic-burghezi ai proletariatului un apanaj exclusiv al fracțiunii menșevice? Nu. Noi am mai arătat în „Proletarii” * nr. 39 că și bolșevicii au asemenea tovarăși de drum, după cum ne-o dovedește întregul mod de argumentare al otzoviștilor consecvenți, întregul caracter al încercărilor lor de a-și fundamenta „noua” tactică. Nici o parte cît de cît însemnată a unui partid muncitoresc de masă, prin însăși forța lucrurilor, n-a putut, în perioada revoluției burgheze, să evite pătrunderea în rîndurile sale a unui număr oarecare de „tovarăși de drum” de diferite nuanțe.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 17, Ediția politică, 1963, ediția a doua, pag. 299—316. — Nota red.

Acest fenomen este inevitabil, după desăvârșirea deplină a revoluției burgheze, chiar și în țările capitaliste cele mai dezvoltate, deoarece proletariatul vine întotdeauna în contact cu cele mai diferite pături ale micii burghezii, se recrutează în permanență din aceste pături. În acest fenomen nu este nimic anormal și el nu prezintă nici un pericol, *cu condiția* însă ca partidul proletar să știe să asimileze elementele străine, să și le supună, iar nu să li se supună el lor; să știe să-și dea seama la timp că cutare sau cutare elemente sînt cu adevărat străine și că, în anumite condiții, e necesar să se delimiteze în mod deschis și categoric de ele. Deosebirea care există în această privință între cele două fracțiuni ale P.M.S.D.R. se reduce tocmai la faptul că menșevicii au devenit prizonierii lichidatorilor (adică ai „tovarășilor de drum“), lucru dovedit pînă și de unii menșevici, și anume: în Rusia — de adepții menșevicilor din Moscova, iar în străinătate — de Plehanov, prin despărțirea lui de Potresov și de „Golos Soțial-Demokrata“, în timp ce la bolșevici elementele lichidatoriste din rîndurile otzoviștilor și ale ziditorilor de Dumnezeu au constituit de la bun început o neînsemnată minoritate, au fost făcute dintru început inofensive, iar apoi au fost chiar îndepărtate.

Că otzovismul este menșevism de-a-ndoaselea, că el duce în mod inevitabil tot la lichidatorism, numai că la un lichidatorism de alt gen, nu încapă nici o îndoială. Aici nu este vorba, firește, de persoane și grupuri izolate, ci de tendința obiectivă a acestei orientări, din moment ce ea încetează de a fi o simplă stare de spirit și încearcă să se constituie ca un curent aparte. Bolșevicii au declarat cît se poate de clar înainte de revoluție, în primul rînd, că ei nu vor să creeze o orientare aparte în cadrul socialismului, ci să aplice la noile condiții ale revoluției noastre principiile fundamentale ale întregii social-democrații internaționale revoluționare, marxiste ortodoxe; în al doilea rînd, că ei vor ști să-și îndeplinească datoria și făcînd munca cea mai grea, cea mai înceată, mai prozaică și mai modestă, dacă după luptă, după epuizarea tuturor posibilităților revoluționare existente, istoria

Îi va sili să se târască pe căile „unei constituții absolutiste“. Orice cititor cât de cât atent va găsi aceste declarații în publicațiile social-democrate din anul 1905. Aceste declarații au o imensă însemnătate ca o obligație ce și-a asumat-o întreaga fracțiune, ca o alegere conștientă a drumului. Pentru a ne îndeplini această obligație față de proletariat a trebuit să-i asimilăm, să-i educăm cu perseverență pe aceia care au fost atrași spre social-democrație de zilele libertății (s-a format chiar un tip de „social-democrați din zilele libertății“), pe aceia care au fost atrași mai ales de fermitatea, de revoluționarismul și de „strălucirea“ lozincilor, pe aceia care n-au avut destulă tărie pentru a lupta nu numai în zilele de sărbătoare ale revoluției, ci și în zilele prozaice ale contra-revoluției. O parte din aceste elemente au fost, încetul cu încetul, antrenate în munca proletară și și-au însușit concepțiile marxiste. Cealaltă parte a învățat doar pe de rost câteva lozinci, însă fără să și le însușească, și repetă cuvinte vechi, fără a ști să aplice vechile principii ale tacticii social-democrate revoluționare la condițiile schimbate. Atît soarta unei părți, cât și a celeilalte este ilustrată în mod grăitor de evoluția celor care au vrut să boicoteze Duma a III-a. În iunie 1907, majoritatea fracțiunii bolșevice era alcătuită din asemenea elemente. Dar „*Proletarii*“ a promovat în mod neabătut o linie antiboicotistă. Viața a confirmat justetea acestei linii, și după un an „otzoviștii“ au ajuns să fie în minoritate (14 voturi față de cele 18 obținute în vara anului 1908) în rîndurile bolșevicilor din organizația Moscova, citadela „boicotismului“ de altădată. După încă un an, în cursul căruia s-a explicat sub toate aspectele și în repetate rînduri caracterul greșit al otzovismului, fracțiunea bolșevică — și în aceasta constă însemnătatea recentei consfătuiri a bolșevicilor * — a lichidat definitiv otzovismul și ultimatismul, care aluneca spre el, a lichidat definitiv această formă originală a lichidatorismului.

* Vezi volumul de față, pag. 1—43. — Nota red

De aceea să nu ni se reproșeze că am provocat „o nouă sciziune“. În comunicatul cu privire la consfătuirea noastră sînt date explicații amănunțite în legătură cu sarcinile noastre și atitudinea noastră în această chestiune. Am folosit pînă la capăt toate posibilitățile și mijloacele de convingere a tovarășilor care nu sînt de acord cu noi și am făcut acest lucru timp de mai bine de un an și jumătate. Dar, în calitate de fracțiune, adică de uniune a unor tovarăși de idei în cadrul partidului, nu putem munci fără să existe unitate în problemele fundamentale. Desprinderea de fracțiune nu este același lucru cu desprinderea de partid. Cei ce se desprind de fracțiunea noastră nu pierd cîtuși de puțin posibilitatea de a activa în rîndurile partidului. Ei sau vor rămîne „outsideri“, adică se vor situa în afara fracțiunilor, și atunci vor fi neapărat antrenați de atmosfera generală a muncii de partid; sau vor încerca să creeze o nouă fracțiune — și este dreptul lor legitim să facă acest lucru, dacă vor să păstreze și să dezvolte nuanța specială a concepțiilor și tacticii lor —, și atunci foarte repede *întregul partid* se va convinge în mod concret de apariția efectivă a *tendințelor* a căror semnificație ideologică am încercat s-o apreciem în cele de mai sus.

Bolșevicilor le revine misiunea de a conduce partidul. Pentru a conduce, ei trebuie să cunoască drumul, să pună capăt șovăielilor, să nu-și mai piardă vremea cău-tînd să-i convingă pe cei ce șovăie, ducînd luptă înăun-trul fracțiunii cu cei ce nu sînt de acord cu ei. Otzovismul și ultimatismul, care alunecă spre el, nu sînt compatibile cu activitatea pe care actualele împrejurări o cer social-democraților revoluționari. Am învățat, în timpul revoluției, „să vorbim franțuzește“, adică să dăm mișcării cît mai multe lozinci care să reprezinte un imbold foarte puternic, să stimulăm energia luptei directe de masă și să-i sporim amploarea. Acum, cînd ne aflăm într-o perioadă de stagnare, de reacțiune, de destrămare, trebuie să învățăm „să vorbim nemțește“, adică să ac-ționăm pe îndelete (altfel nici nu se poate cîtă vreme nu

se va produce un nou avînt), sistematic, cu perseverență, înaintînd pas cu pas, luptînd pentru fiecare palmă de teren. Cine găsește că această muncă e plictisitoare, cine nu-și dă seama de necesitatea de a păstra și dezvolta bazele revoluționare ale tacticii social-democrate și atunci cînd ne aflăm pe acest drum, la această cotitură a drumului, ia în deșert numele de marxist.

Partidul nostru nu poate merge înainte fără a lichida cu hotărîre lichidatorismul. Or, prin lichidatorism nu trebuie subînțeles numai lichidatorismul direct al menșevicilor și tactica lor oportunistă. Trebuie subînțeles și menșevismul de-a-ndoaselea. Trebuie subînțelese otzovismul și ultimatismul, care împiedică partidul să-și îndeplinească o sarcină curentă, care constituie particularitatea specifică a momentului, și anume sarcina de a folosi tribuna Dumei și de a-și face puncte de sprijin din toate organizațiile legale și semilegale ale clasei muncitoare. Trebuie subînțeleasă zidirea de dumnezeu și apărarea unor asemenea tendințe care o rup în mod radical cu bazele marxismului. Trebuie subînțeleasă și neînțelegerea sarcinilor de partid ale bolșevicilor, sarcini care în anii 1906—1907 constau în răsturnarea Comitetului Central menșevic, care nu se sprijinea pe majoritatea partidului (nu numai polonezii și letonii, dar nici bundiștii nu sprijineau pe atunci Comitetul Central pur menșevic), sarcini care acum constau în educarea cu răbdare a elementelor partinice, în strîngerea lor laolaltă, în crearea unui partid proletar cu adevărat unitar și încheșat. În anii 1903—1905 și 1906—1907, bolșevicii au curățat terenul pentru partinitate, prin lupta neîmpăcată dusă de ei împotriva elementelor antipartinice. Acum ei trebuie să construiască partidul, să-l construiască dintr-o fracțiune cu ajutorul pozițiilor pe care le-au cucerit prin lupta dusă de ea.

Acestea sînt sarcinile care revin fracțiunii noastre în legătură cu actualul moment politic și cu situația generală a P.M.S.D.R. în ansamblu. Ele au fost repetate și expuse din nou într-o formă deosebit de amănunțită în rezoluțiile adoptate de recenta consfătuire a bolșevicilor.

Rîndurile au fost reorganizate pentru o nouă luptă. S-a ținut seama de condițiile schimbate. Calea a fost aleasă. Să mergem înainte pe această cale, și partidul muncitoresc social-democrat revoluționar din Rusia va deveni curînd o forță pe care nu o va putea zdruncina nici o reacțiune și care în următoarea campanie a revoluției noastre se va situa în fruntea tuturor claselor aflate în luptă ale poporului nostru!*

„Proletarii” nr. 46
din 11 (24) Iulie 1909

Se tipărește după textul
apărut în ziar

* De curînd au apărut „Golos Soțial-Demokrata” nr. 15 și „Otkliki Bunda” ** nr. 2. În aceste publicații s-au îngrămădit iarăși o sumedenie de mostre crase de lichidatorism, care necesită o analiză și o apreciere, căreia îi vom consacra un articol aparte într-unul din viitoarele numere ale ziarului nostru.

CĂLĂTORIA ȚARULUI ÎN EUROPA ȘI ACEEA A CÎTORVA DEPUTAȚI DIN DUMA ULTRAREACȚIONARĂ ÎN ANGLIA ²⁹

Cu o jumătate de secol în urmă, Rusia își câștigase definitiv reputația de jandarm internațional. În cursul secolului trecut, autocrația țaristă a făcut eforturi însemnate pentru sprijinirea oricărei reacțiuni din Europa și chiar pentru înăbușirea directă, pe calea armelor, a mișcărilor revoluționare din țările vecine. E de ajuns să ne amintim de campania întreprinsă de Nicolae I în Ungaria și de numeroasele răfuieli cu Polonia, pentru a ne da seama de ce conducătorii proletariatului socialist internațional, începînd din deceniul al 5-lea al secolului trecut, au arătat în repetate rînduri muncitorilor și democrației din Europa că țarismul este principalul bastion al reacțiunii în întreaga lume civilizată.

Începînd din ultimii 30 de ani ai secolului trecut, mișcarea revoluționară din Rusia a schimbat încetul cu încetul această stare de lucruri. Cu cît țarismul se clătina mai tare sub loviturile revoluției crescînde în propria lui țară, cu atît devenea mai slab ca dușman al libertății în Europa. Dar în această perioadă, în Europa s-a înjghebat temeinic o reacțiune internațională a guvernelor burgheze, care văzuseră desfășurîndu-se insurecții ale proletariatului, care și-au dat seama de inevitabilitatea unei lupte pe viață și pe moarte între muncă și capital și care, în numele luptei comune împotriva proletariatului, erau gata să salute pe oricare aventurieri și tâlhari aflați pe tron. Și cînd, la începutul secolului al XX-lea, războiul japonez și revoluția din 1905 au dat lovituri extrem de

puternice țarismului, burghezia internațională i-a sărit în ajutor, l-a sprijinit prin împrumuturi de miliarde, a făcut toate eforturile pentru a localiza incendiul revoluționar, pentru a restabili „ordinea” în Rusia. Serviciu contra serviciu. Țarismul nu o dată a dat ajutor guvernelor burgheze contrarevoluționare din Europa în timpul luptei lor împotriva democrației. Acum burghezia din Europa, care a adoptat o poziție contrarevoluționară față de proletariat, a dat ajutor țarismului în lupta lui împotriva revoluției.

Aliații își sărbătoresc victoria. Nicolaie Sîngerosul se duce în Europa ca să salute pe monarhi și pe președintele Republicii Franceze. Monarhii și președintele sînt cuprinși de o nețărmurită bucurie și se pregătesc să cinstească pe conducătorul contrarevoluției sutelor negre din Rusia. Dar acești nobili cavaleri ai reacțiunii pogromiste și burgheze au obținut victoria nu pentru că și-au nimicit dușmanul, ci pentru că forțele lui erau fărîmițate, pentru că proletariatul nu s-a maturizat în mod simultan în diferitele țări. Dușmanii coalizați ai clasei muncitoare au obținut victoria cu prețul amînării bătăliei hotărîtoare, cu prețul lărgirii și adîncirii izvorului care — poate mai încet decît am vrea noi, dar în mod neconținut — sporește numărul proletarilor, face să se întărească unitatea lor, îi călește în luptă, îi deprinde cu operațiile îndreptate împotriva unui dușman care acționează în deplină unitate. Acest izvor este capitalismul, care a făcut să se trezească odinioară „moșia” patriarhală a nobililor Romanovi și care trezesc acum, unul după altul, statele asiatice.

Aliații își serbează victoria. Și fiecare sărbătoare a lui Nicolaie Sîngerosul și a șefilor guvernelor burgheze din Europa este însoțită, ca de un ecou, de glasul maselor muncitorești revoluționare. Am înăbușit revoluția — exclamă Nicolaie și Wilhelm, Eduard și Falières, întinzîndu-și mîinile unul altuia la adăpostul unui zid de soldați sau al unui lung șir de vase de război. Vă vom răsturna pe toți împreună — răspunde ca un ecou revoluția prin

glasul conducătorilor proletariatului conștient din toate țările.

Nicolaie Sîngerosul pleacă în străinătate. El este însoțit de cuvintele unui deputat social-democrat din Duma ultrareacționară, care proclamă convingerile republicane ale tuturor muncitorilor conștienți din Rusia și amintește de prăbușirea inevitabilă a monarhiei³⁰. Nicolaie se duce în Suedia. În cinstea lui are loc o recepție la palat. Este salutat de soldați și spioni. Este întâmpinat de cuvîntarea social-democratului Branting, conducător al maselor muncitoare din Suedia, care protestează împotriva dezonorării țării sale de vizita călăului. Nicolaie se va duce apoi în Anglia, în Franța și în Italia. Se pregătesc să-l sărbătorească regii și curtenii, miniștrii și polițiștii. Se pregătesc să-l întâmpine masele muncitorești: printr-un miting de protest în Anglia, printr-o demonstrație a poporului indignat în Franța, printr-o grevă generală în Italia în ziua cînd această țară va fi îndoliată prin sosirea lui. Deputații socialiști din toate aceste trei țări — Thorne în Anglia, Jaurès în Franța, Morgari în Italia — au și răspuns chemării Biroului Socialist Internațional³¹ și au declarat în fața întregii lumi că clasa muncitoare este pătrunsă de ură și de dispreț față de Nicolaie Pogromistul, față de Nicolaie Spînzurătorul, față de Nicolaie care acum oprimă poporul persan și împănează Franța cu spioni și provocatori ruși.

Presa burgheză „serioasă“ din toate aceste țări spumegă de furie, neștiind ce înjurături să mai găsească împotriva acțiunilor socialiștilor, cum să-și mai sprijine miniștrii și președinții care întrerup cuvîntările socialiștilor. Dar această furie nu ajută la nimic, fiindcă nu poți să închizi gura reprezentanților din parlament ai proletariatului, nu poți să împiedici mitingurile în țările cu adevărat constituționale, nu poți să-ți ascunzi nici ție și nici altora că țarul rus nu îndrăznește să se arate nici la Londra, nici la Paris și nici la Roma.

Fastuoasa sărbătoare a conducătorilor reacțiunii internaționale, care a fost prilejuită de înăbușirea revoluției în Rusia și în Persia, a fost zădărnicită de protestul cu-

rajos și unanim al proletariatului socialist din toate țările europene.

Și pe fondul acestui protest, care a unit pe toți socialiștii de la Petersburg pînă la Paris și de la Stockholm pînă la Roma și care, în numele revoluției și al lozincilor ei, era îndreptat împotriva absolutismului țarist, se conturează deosebit de vizibil jostnicul servilism al liberalilor noștri ruși față de țarism. Cîțiva deputați din Duma ultra-reacționară, începînd cu moderații de dreapta și sfîrșind cu cadeții³², în frunte cu președintele Dumei, se află în vizită în Anglia. Ei se mîndresc că reprezintă majoritatea Dumei, adevăratul ei centru, fără cei de extremă dreaptă și cei de extremă stîngă. Își dau aere de reprezentanți ai Rusiei „constituționale“, ridică în slăvi regimul „înnoit“ și pe adoratul lor monarh, care „a dăruit poporului“ Duma. Ei se umflă și se îngîmfează ca broasca din fabulă, dîndu-se drept învingători ai reacțiunii pogromiste, care, vedeți dv., vrea să fie abrogată „constituția“ în Rusia. D-l Miliukov, conducătorul partidului „constituțional-democrat“ (fără glumă!), a declarat, în discursul rostit la dejunul oferit de primarul Londrei, că, „atîta timp cît în Rusia există o Adunare legislativă, care controlează bugetul, opoziția rusă rămîne o opoziție a maiestății sale, iar nu o opoziție împotriva maiestății sale“ (telegrama agenției Petersburg din 19 iunie st. v.). „Golos Moskvî“³³, organul partidului octombrist, în articolul său de fond de la 21 iunie, care are un titlu hlestakovist: „Europa și Rusia înnoită“, salută cu căldură cele spuse de liderul cadeților și declară că discursul lui „moderat-constituționalist“ „marchează, poate, un moment de cotitură în politica partidului cadeților, renunțarea la tactica nefericită care constă în a face opoziție de dragul opoziției“.

Fițuica polițistă „Rossiia“³⁴ (cu data de 23 iunie) consacra articolul ei de fond discursului rostit de Miliukov și, reproducînd „faimoasa“ frază despre opoziția maiestății sale, declară: „d-l Miliukov și-a asumat în Anglia o anumită obligație în numele opoziției ruse, și, dacă dînsul își va îndeplini această obligație, va face patriei un serviciu pentru care i se vor ierta multe din păcatele lui

de pînă acum“. Bine ați mai ajuns, domnilor cadeți : Antonie de Volînia, acest „vlădică“ al fanaticilor ultra-reacționari, a ajuns să vorbească de bine despre „Vehi“³⁵ în general și despre Struve în special ; o fițuică polițistă, venală a ajuns să-l vorbească de bine pe Miliukov, conducătorul partidului vostru. Bine ați mai ajuns !

Ne mai rămîne numai să amintim că noi am demascat natura octombristă a cadeților încă din 1906, cînd răsunaătoarele „victorii“ obținute de ei în Dumă au amețit pe foarte mulți oameni care erau, în mod interesat sau dezinteresat, niște naivi.

Ne rămîne să amintim că *esența* jocului la care a recurs țarismul în Duma a III-a și care a devenit acum deosebit de evident a fost demascată de noi *cu mai bine de 20 de luni* în urmă, cînd, în nr. 19 și 20 (din noiembrie 1907) ale ziarului „Proletarii“ am vorbit despre rezultatul alegerilor pentru Duma a III-a. În Duma a III-a — spuneam noi și se spunea și în rezoluția adoptată de Conferința generală din noiembrie 1907 a P.M.S.D.R.³⁶ — sînt posibile *două* majorități : una ultrareacționară-octombristă și alta cadetă-octombristă, și *amîndouă* aceste majorități sînt contrarevoluționare. „O asemenea situație în Dumă — se spune în rezoluția adoptată în acea vreme de către organizația social-democrată din Petersburg („Proletarii“ nr. 19) și într-o rezoluție a celei de-a III-a Conferințe generale a P.M.S.D.R. („Proletarii“ nr. 20) — este extrem de favorabilă jocului politic dublu practicat atît de guvern cît și de cadeți“*.

Această caracterizare a situației a fost acum *pe deplin* confirmată, întrucît a ieșit la iveală lipsa de perspicacitate a acelor care erau gata să proclame încă și încă o dată necesitatea „sprijinirii“ cadeților de către social-democrați.

Cadeții duc lupta împotriva octombristilor nu ca niște adversari principali, ci ca niște *concurenți*. Trebuie „să-i câștigăm de partea noastră“ pe alegători, și de aceea declarăm că sîntem un partid al „libertății poporului“. Trebuie să dovedim că sîntem un partid „cu greutate“, și ca

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 16, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 138 și 178. — Nota red.

atare împingem în Duma a III-a pe cei de seama lui Ma-klakov și, prin Miliukov, declarăm în fața Europei că noi sîntem „opoziția maiestății sale“. Or, lui Stolîpin, slugă credincioasă a țarismului ultrareacționar, tocmai asta îi trebuie. Banda țaristă ultrareacționară n-are decît să-și facă mendrele în țara asta ; ea, și numai ea, să decidă în toate problemele politice cu adevărat importante. Cît despre majoritatea octombristă-cadetă, „noi“ avem nevoie de ea doar pentru jocul nostru, pentru a ne asigura o „reprezentanță“ în Europa, pentru a înlesni obținerea de împrumuturi, pentru „a corecta“ exagerările ultra-reacționarilor, pentru a păcăli pe prostănaci cu „re-forme“... care sînt corectate de Consiliul de stat.

Maiestatea sa își cunoaște opoziția. Opoziția cadetă îl cunoaște pe Stolîpin *al ei* și pe Nicolaie *al ei*. Și liberalii și miniștrii noștri și-au însușit fără multă greutate știința, prea puțin complicată, a ipocriziei și mistificării parlamentare europene. Și unii și alții își însușesc cu succes metodele reacțiunii burgheze din Europa.

Și unora și altora, proletariatul socialist din Rusia, care se unește tot mai strîns cu proletariatul socialist din întreaga lume, le declară un război revoluționar necrușător.

„Proletarii“ nr. 46
din 11 (24) iulie 1909

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PE MARGINEA UNEI SCRISORI ADRESATE DE
M. LEADOV REDACȚIEI ZIARULUI
„PROLETARI“³⁷

Publicăm cu plăcere scrisoarea deschisă ce ne-a fost adresată de tov. Leadov și ținem să facem doar câteva observații :

A păstra tradițiile bolșevismului — ale curentului marxist-ortodox din rîndurile P.M.S.D.R. — este, desigur, un lucru foarte bun, tovarășe Leadov. Dar a-i păstra tradițiile, înseamnă, între altele, a-l feri de caricaturizare. Fiindcă, așa cum am arătat pe larg într-o serie de articole și cum a recunoscut acum în mod oficial fracțiunea bolșevică, ceea ce încearcă să facă adepții otzovismului și ai zidirii de dumnezeu nu este altceva decît o caricatură de bolșevism.

În ceea ce privește „etica revoluționară“, la care face apel tov. Leadov, asta este o chestiune asupra căreia îl lăsăm să decidă singur, dar „poziția principială“ adoptată de el și de tovarășii lui de idei ar fi trebuit de mult să fie expusă deschis în fața întregului partid, fiindcă pînă acum am fost nevoiți să-i credem pe cuvînt atunci cînd afirmau că la ei mai există și altceva în afară de otzovism și zidire de dumnezeu.

În încheiere ne exprimăm convingerea că tov. Leadov, care a activat ani îndelungați în rîndurile social-democra-

ției revoluționare, nu va rămâne multă vreme în noua fracțiune a otzoviștilor-ziditori de dumnezeu, sau — cum li se zice pe scurt — a „dumnezeieștilor otzoviști“, și se va întoarce în fracțiunea bolșevică.

„Proletarii“ nr. 46
din 11 (24) iulie 1909

Se tipărește după textul
apărut în ziar

LICHIDATORII DEMASCAȚI

Cititorii noștri știu, desigur, că în ultimul an partidul nostru a avut de-a face cu așa-zisul curent lichidatorist din rîndurile social-democrației. Lichidatorii sînt oportuniștii cei mai neînfricați, care s-au apucat să propage ideea că azi în Rusia nu e nevoie de un partid social-democrat ilegal, că existența P.M.S.D.R. este inutilă. Cititorii știu totodată că bolșevismul este acela care a pornit și a dus lupta împotriva acestui curent lichidatorist și că, în orice caz, el a luptat în așa fel încît la Conferința generală din decembrie 1908 a partidului lichidatorismul a fost condamnat în modul cel mai categoric și irevocabil, în ciuda voturilor contra date de menșevici și de o parte din bundiști (cealaltă parte s-a pronunțat împotriva lichidatorismului).

Dar „Golos Soțial-Demokrata“, organul oficial al fracțiunii menșevice, nu numai că n-a recunoscut că e lichidatorist, dar, dimpotrivă, a avut tot timpul un aer deosebit de „mîndru și distins“, contestînd orice apartenență a lui la lichidatorism. Fapte existau, dar „Golos Soțial-Demokrata“ le ignora cu un aer de magnificiență. Nr. 9 al publicației „Dnevnik Soțial-Demokrata“ a lui Plehanov³⁸, apărut de curînd (august 1909), prezintă o deosebită importanță prin aceea că în coloanele lui unul dintre conducătorii menșevismului demască în mod definitiv lichidatorismul. Importanța acestui număr din „Dnevnik“ nu se limitează la atîta, dar asupra acestui aspect al chestiunii trebuie să ne oprim în primul rînd.

În nr. 45 al ziarului „Proletarii“ a apărut o scrisoare a unor menșevici din raionul Vîborg (Petersburg), care protestează împotriva atitudinii menșevicilor-lichidatori. Această scrisoare este reprodusă în „Golos“ nr. 14 (din mai 1909) cu următoarea observație din partea *redacției*: „Redacția ziarului «Proletarii» se preface că vede în scrisoarea tovarășilor din Vîborg o îndepărtare *de la poziția* ziarului «Golos Soșial-Demokrata»...”

Apare „Dnevnik“ al lui Plehanov. Autorul lui arată *întregul conținut* al ideilor lichidatoriste cuprinse într-un articol publicat, fără nici un fel de rezerve din partea *redacției*, în nr. 15 al ziarului „Golos“ (un articol care exprimă păreri identice cu acelea ale *redacției*). Plehanov citează cu acest prilej scrisoarea celor din Vîborg și spune: „Această scrisoare ne arată influența pe care o exercită uneori asupra unor largi organizații muncitorești niște oameni care au părăsit partidul nostru sub pretext că e necesar să se desfășoare o activitate «în stil nou»“ („Dnevnik“, pag. 10). Acesta este tocmai „pretextul“ pe care l-a invocat întotdeauna „Golos“! „Această influență — continuă Plehanov — nu este cîtuși de puțin o influență social-democrată; această influență, prin spiritul ei, este cu totul ostilă social-democrației“ (pag. 11).

Așadar, Plehanov reproduce fragmente din scrisoarea celor din Vîborg ca un argument *împotriva* nr. 15 al ziarului „Golos Soșial-Demokrata“. Vă întrebăm acum: *cine este într-adevăr acela care „se preface“?* „S-a prefăcut“ „Proletarii“ cînd a adus ziarului „Golos“ învinuirea că e lichidatorist, sau *s-a prefăcut* acesta cînd a negat orice legături cu lichidatorismul?

Lipsa de onestitate publicistică a *redacției* ziarului „Golos“ a fost demascată, și anume de către Plehanov, unul dintre membrii ei de ieri.

Dar asta nu e nici pe departe totul.

În nr. 15 (din iunie 1909) al ziarului „Golos“ găsim, într-un articol apărut sub semnătura lui F. Dan, o declarație în care se spune că reputația de organ care se situează în afara fracțiunilor pune la adăpost „Pravda“³⁹ „de acuzațiile absurde și de o vădită rea-credință, că ar da dovadă de lichidatorism“ (pag. 12). Nici nu se poate imagina

o expresie mai tare. Cu greu ar putea să-și dea cineva un aer de mai nobilă și mai sublimă indignare față de acuzația de lichidatorism adusă ziarului „Golos“.

Apare „Dnevnik“ al lui Plehanov. Autorul lui arată *întregul conținut* al ideilor lichidatoriste cuprinse într-un articol publicat în nr. 15 al ziarului „Golos“ și spune următoarele la adresa menșevicilor care împărtășesc aceste idei : „De ce să te simți ofensat că ești acuzat de lichidatorism, cînd tu într-adevăr păcătuiești foarte mult în această privință ?“ (pag. 5). „Tovarășul S.“ (autorul articolului din „Golos“ nr. 15, de care se ocupă Plehanov) „poate fi și chiar trebuie să fie acuzat de lichidatorism, deoarece planul expus și susținut de el în scrisoarea sa nu urmărește în realitate altceva decît lichidarea partidului nostru“ („Dnevnik“, pag. 6). Or, acest tov. S. spune fără înconjur, în articolul său, că este solidar cu „*delegația caucaziană*“, adică cu *redacția ziarului „Golos“*, care, după cum se știe, deține două mandate din trei în cadrul acestei delegații.

Plehanov spune mai departe :

„Aici trebuie să alegi : *ori* ești pentru lichidatorism, *ori* îl combați. O a treia cale nu există. Spunînd aceasta, am în vedere, bineînțeles, pe tovarășii care nu sînt călăuziți de interesele lor personale, ci de acelea ale cauzei noastre comune. Pentru cei ce se călăuzesc după interesele lor personale, pentru cei ce se gîndesc numai la cariera lor revoluționară — căci există și o astfel de carieră ! — pentru ei există, desigur, și o a treia soluție. Oamenii mari și mici de acest soi pot și trebuie chiar, în momentul de față, să manevreze între curentul lichidatorist și cel antilichidatorist ; în condițiile actuale, ei trebuie să se eschiveze cu tot dinadinsul de la un răspuns direct la întrebarea dacă lichidatorismul trebuie sau nu să fie combătut ; ei trebuie să se eschiveze de la acest răspuns prin «parabole și ipoteze deșarte», fiindcă, vedeți dv., nu se știe încă ce curent va birui — cel lichidatorist sau cel antilichidatorist —, iar acești înțelepți diplomați vor, în orice caz, să ia parte la praznic : ei vor cu orice preț să fie de partea învingătorilor. Pentru astfel de oameni există, repet, și o a treia soluție. Dar tov. S. va fi, cred, de acord cu mine dacă voi spune că aceștia nu sînt oameni adevărați, ci doar niște «oameni-fanțoșe». Despre ei nici nu face să vorbim : ei sînt niște oportuniști înăscuți ; deviza lor este : «cu ce vă putem servi ?»“ („Dnevnik“, pag. 7—8).

Asta se cheamă : bate șaua... să priceapă iapa. Actul al cincilea și ultimul, scena 1. Pe scenă se află redactorii

de la „Golos“, afară de unul. Redactorul Cutare se adresează publicului cu un aer de înaltă distincție : „acuzările de lichidatorism îndreptate împotriva noastră nu sînt numai absurde, dar și de o vădită rea-credință“.

Scena a 2-a. Aceiași plus „el“, redactorul de la „Golos“, care de curînd a ieșit frumușel din redacție⁴⁰ (se face că nu vede pe nici unul dintre redactori și, adresîndu-se colaboratorului S., care e solidar cu redacția, îi spune) : „Ori ești pentru lichidatorism, ori îl combați. O a treia soluție există numai pentru revoluționarii carieriști, care manevrează, care se eschivează de la un răspuns direct și așteaptă să vadă cine va ieși învingător. Tov. S. va fi, cred, de acord cu mine că aceștia nu sînt oameni adevărați, ci niște oameni-fanțose. Despre ei nici nu face să vorbim : ei sînt niște oportuniști înnăscuți. Deviza lor este : «cu ce vă putem servi ?»“.

Vom trăi și vom vedea dacă „tov. S.“, acest tovarăș menșevic colectiv, se va declara de acord cu Plehanov sau va prefera să rămîină conducătorul unor oameni-fanțose și al unor oportuniști înnăscuți. Un singur lucru putem însă afirma, de pe acum, cu toată certitudinea : dacă Plehanov și Potresov (care, după cum spune Plehanov în „Dnevnik“ nr. 19, este „un lichidator convins“) și „oamenii-fanțose“ care se călăuzesc după deviza „cu ce vă putem servi ?“ și-ar expune, fără rezerve, vederile lor în fața *muncitorilor* menșevici, cu siguranță că nu se vor găsi printre aceștia nici zece la sută care să se pronunțe *pentru* Potresov și *pentru* cei călăuziți de deviza „cu ce vă putem servi ?“ *luați laolaltă*. Asupra acestui lucru nu încapă nici o îndoială. Cele spuse de Plehanov sînt suficiente pentru ca *muncitorii* menșevici să se îndepărteze și de Potresov, și de cei călăuziți de deviza „cu ce vă putem servi ?“. În ce ne privește, trebuie să avem grijă ca *muncitorii* menșevici, în special cei care se lasă greu convinși de propaganda bolșevicilor, să ia cunoștință de întregul cuprins al nr. 9 al publicației „Dnevnik“ a lui Plehanov. Trebuie să avem grijă ca *muncitorii* menșevici să se ocupe acum în mod serios de clarificarea *bazelor ideologice* ale divergențelor

dintre Plehanov, de o parte, și Potresov și cei călăuziți de deviza „cu ce vă putem servi?“, de altă parte.

În legătură cu această problemă deosebit de importantă, Plehanov ne oferă în „Dnevnik“ nr. 9 un material care de asemenea e extrem de prețios, dar care e departe de a fi suficient. „Trăiască «delimitarea generală»!“ — exclamă Plehanov, înanifestându-și satisfacția față de delimitarea bolșevicilor de anarho-sindicaliști (așa-i numește Plehanov pe otzoviștii, ultimatiștii și ziditorii de dumnezeu de la noi) și declarând că „noi, menșevicii, trebuie să ne delimităm de lichidatori“ („Dnevnik“, pag. 18). Se înțelege că noi, bolșevicii, care am tras deja în rîndurile noastre o *linie de demarcație generală*, aderăm din toată inima la această cerință de a se proceda la o delimitare generală în sînul fracțiunii menșevice. Așteptăm cu nerăbdare această delimitare generală în rîndurile menșevicilor. Vom vedea *pe unde* va trece la ei linia de demarcație generală. Vom vedea dacă ea va fi într-adevăr o *linie de demarcație generală*.

Sciziunea ivită în rîndurile menșevicilor în legătură cu lichidatorismul este prezentată de Plehanov ca o sciziune în problema organizatorică. Dar el ne oferă în același timp un material care arată că lucrurile nu se limitează nici pe departe la această problemă. Plehanov trage *deocamdată* două linii de demarcație, însă *nici una* din ele nu merită încă denumirea de *linie de demarcație generală*. Prima linie îl separă în mod precis pe Plehanov de Potresov, iar cea de-a doua îl separă în mod imprecis de „diplomații fracționiști“, de oamenii-fantoșe și de oportuniștii înnăscuți. Plehanov spune despre Potresov că el încă din toamna anului 1907 „s-a pronunțat ca un lichidator convins“. Dar nu numai atît. Plehanov se referă nu numai la această declarație verbală a lui Potresov în legătură cu problema organizatorică, ci și la o cunoscută lucrare colectivă a menșevicilor, intitulată „Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea“, spunînd că el, Plehanov, s-a retras din redacția acestei culegeri, deoarece a constatat că un articol al lui Potresov (chiar după ce, la cererea lui Plehanov, fusese corectat și refăcut de Mar-

tov și Dan) era inacceptabil pentru el. „M-am convins pe deplin că articolul lui Potresov nu mai poate fi îndreptat“ (pag. 20). „Am constatat — scrie el în „Dnevnik“ — că ideea lichidatoristă, care fusese enunțată de Potresov la Mannheim, se înrădăcinase adânc în mintea lui și că el și-a pierdut cu totul capacitatea de a privi viața socială, în prezentul și în trecutul ei, cu ochii unui revoluționar“ (pag. 19—20). „Nu sînt tovarăș cu Potresov... drumurile noastre se despart“ (pag. 20).

Aici nu mai e de loc vorba de problemele organizatorice actuale, de care Potresov nu s-a ocupat și nu putea să se ocupe în articolul său. E vorba de *ideile programatice și tactice fundamentale ale social-democrației*, pe care le „lichidează“ o „lucrare“ menșevică *colectivă*, apărută sub îngrijirea unui *colectiv* menșevic, alcătuit din *Martov, Maslov și Potresov*.

Pentru a trage *aici* o linie de demarcație într-adevăr generală, nu e suficient să ajungi la o ruptură cu Potresov și să faci o aluzie „fină“ la eroii devizei „cu ce vă putem servi?“. Pentru aceasta trebuie să cauți *să arăți în mod amănunțit* în ce privință anume, cînd anume, de ce și cum anume „și-a pierdut Potresov capacitatea de a privi viața socială cu ochii unui revoluționar“. Lichidatorismul — spune Plehanov — duce în „mlaștina celui mai rușinos oportunist“ (pag. 12). „La ei (la lichidatori), vinul nou se înăcrește și nu mai e bun decît pentru prepararea unui oțet mic-burghez“ (pag. 12). Lichidatorismul „înlesnește pătrunderea tendințelor mic-burgheze în mediul proletar“ (pag. 14). „Nu o dată am încercat să demonstrez tovarășilor menșevici cu autoritate că fac o mare greșeală că se arată uneori dispuși să meargă mîna în mîna cu niște domni care duhnesc mai mult sau mai puțin a oportunist“ (pag. 15). „Lichidatorismul duce de-a dreptul în mlaștina fără ieșire a oportunistului și a tendințelor mic-burgheze ostile social-democrației“ (pag. 16). Comparați toate aceste aprecieri ale lui Plehanov cu calificativul de lichidator convins pe care i-l dă el lui Potresov. Este absolut evident că Plehanov l-a înfățișat pe Potresov (sau mai bine zis îl

consideră acum) ca pe un *democrat oportunist mic-burghez*. Este absolut evident că în măsura în care menșevismul, reprezentat de toți publiciștii influenți ai fracțiunii (în afară de Plehanov), *participă* la această întreprindere potresovistă (culegerea „Mișcarea socială“), Plehanov îl consideră acum drept un *curent oportunist mic-burghez*. În măsura în care menșevismul, ca fracțiune, se arată îngăduitor față de Potresov și caută să-l acopere, el este considerat acum de Plehanov ca o *fracțiune oportunistă mic-burgheză*.

Concluzia este clară : dacă Plehanov va rămâne singur, dacă nu va grupa în jurul său majoritatea menșevicilor sau cel puțin o parte însemnată din ei, dacă nu va dezvălui în fața tuturor muncitorilor menșevici toate rădăcinile și manifestările acestui oportunism mic-burghez, va reieși că aprecierea noastră asupra menșevismului a fost confirmată de menșevicul cel mai proeminent din punct de vedere teoretic și care i-a dus cel mai departe pe menșevici în privința tacticii în anii 1906—1907.

Vom trăi și vom vedea dacă „menșevismul revoluționar“ proclamat de Plehanov va fi în stare să ducă lupta împotriva întregii sfere de idei care a creat pe Potresov și a dat naștere lichidatorismului.

Vorbind despre delimitarea generală care are loc în rîndurile bolșevicilor, Plehanov îi compară pe marxiștii bolșevici, pe social-democrații bolșevici cu Osip al lui Gogol, care aduna orice vechitură, orice sforcică (inclusiv empiriocriticismul și zidirea de dumnezeu). Acum un Osip bolșevic — glumește Plehanov — a început „să lărgească terenul în jurul său“, să-i alunge pe antimarxiști, să arunce cât colo „sforcica“ și toate celelalte vechituri.

Gluma lui Plehanov atinge o problemă cu care nu e de glumit, o problemă fundamentală și extrem de serioasă a social-democrației din Rusia : care curent din sînul ei a folosit *mai mult* vechiturilor, „sforcicelei“, adică influențelor *burghezo-democratice* în mediul proletar ? Toate „subtilitățile“ disputelor fracționiste, toate lungile peripeții ale luptei pentru diverse rezoluții, lozinci etc., tot acest „frac-

ționism“ (care este acum atît de des condamnat prin zgomotoase vorbe goale aruncate împotriva „fracționismului“ și menite să încurajeze mai ales lipsa de principii) se învîrte în jurul acestei probleme fundamentale și extrem de serioase a social-democrației ruse: care curent din sînul ei a cedat cel mai mult influențelor burghezo-democratice (influențe care, într-o măsură mai mare sau mai mică, într-o perioadă de timp mai lungă sau mai scurtă, sînt inevitabile în condițiile revoluției burgheze din Rusia, așa cum sînt inevitabile în orice țară capitalistă). Fiecărui curent din sînul social-democrației i se alătură în mod inevitabil un număr cînd mai mare, cînd mai mic de elemente care nu sînt pur proletare, ci pe jumătate proletare, pe jumătate mic-burgheze; problema este: care dintre curente li se subordonează mai puțin, se debarasează mai repede de ele și luptă cu mai mult succes împotriva lor. Tocmai aceasta este problema „Osipului“ socialist, proletar, marxist în ceea ce privește „sforicica“ liberală sau anarhistă, mic-burgheză, antimarxistă.

Marxismul bolșevic — spune Plehanov — este „un marxism înțeles în chip mai mult sau mai puțin îngust și rigid“. Marxismul menșevic, pe cît se vede, este „mai mult sau mai puțin larg și subtil“. Vedeți care au fost rezultatele revoluției, rezultatele acestor șase ani — și încă ce ani! — din istoria mișcării social-democrate (1903—1909). „Osipii“ bolșevici au tras deja „o linie de demarcație generală“ și „i-au arătat ușa“ „sforicelei“ mic-burgheze bolșevice, care se lamentează acum că a fost „izgonită“ și „înlăturată“.

„Osipul“ menșevic a rămas singur; el a ieșit și din redacția menșevică oficială, și din redacția colectivă a unei foarte importante lucrări menșevice; el protestează de unul singur împotriva „oportunismului mic-burghez“ și a lichidatorismului care domnesc și într-o redacție, și în cealaltă. „Osipul“ menșevic s-a încurcat în „sforicica“ menșevică. N-a cules-o el pe ea, ci l-a cules ea pe el. N-a învins-o el pe ea, ci ea pe el.

Spuneți și dv. în ce situație ați prefera să vă aflați: în situația „Osipului“ bolșevic sau în a celui menșevic?

Spuneți dacă în istoria mișcării muncitorești tocmai marxismul, care este mai trainic legat de organizațiile proletare și care se descotorosește cu mai mult succes de „sforicica“ mic-burgheză, este acela care se dovedește a fi „îngust și rigid“.

„Proletarii“ nr. 47—48
din 5 (18) septembrie 1909

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ÎN LEGĂTURĂ CU SCRISOAREA DESCHISĂ A COMISIEI EXECUTIVE A COMITETULUI DISTRICTUAL MOSCOVA ⁴¹

În legătură cu această rezoluție asupra faimoasei „școli“ trebuie să spunem că nu-i învinuim cu nimic pe muncitorii care au fost bucuroși că li se oferă posibilitatea de a merge să învețe în străinătate. Acești muncitori „au luat legătura“ și cu noi, și cu Comitetul Central (într-o scrisoare pe care am primit-o chiar acum, Comisia executivă a Comitetului districtual Moscova ne face cunoscut că unul dintre elevi i-a trimis și ei o dare de seamă), iar noi le-am explicat semnificația acestei așa-zise școli. Iată câteva citate dintr-o „Dare de seamă“ hectografiată, primită de noi, a acestei școli. „S-a luat hotărârea de a începe cursurile cu numărul existent de cursanți (9 tovarăși) și de lectori (6 tovarăși)“. Printre acești 6 lectori figurează Maksimov, Lunacearski, Leadov și Aleksinski, care sînt binecunoscuți de partid. Tov. Aleksinski „a arătat“ (cu prilejul deschiderii școlii) că „s-a ales pentru această școală o anumită localitate, avîndu-se în vedere că acolo se află mulți lectori“. Tov. Aleksinski s-a exprimat prea modest: „acolo“ nu se află „mulți“ lectori, ci toți lectorii (unii spun chiar: toți inițiatorii, organizatorii, agitatorii și militanții) *noii fracțiuni*. Și, în fine, aflăm că „tov. Aleksinski a început lecțiile practice în legătură cu problema organizatorică“. Îndrăznim să sperăm că la aceste lecții

„practice“ se explică în mod amănunțit semnificația aluziilor din „Darea de seamă“ a lui Maksimov, care dă să se înțeleagă că redacția ziarului „*Proletarii*“ ar căuta să pună stăpânire pe bunurile întregii fracțiuni...

„*Proletarii*“ nr. 47—48
din 5 (18) septembrie 1909

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGERILE DE LA PETERSBURG ⁴²

(NOTĂ)

Pentru data de 21 septembrie au fost fixate alegeri la Petersburg. Partidul muncitoresc va trebui să participe în condiții extrem de grele la aceste alegeri. Dar ele prezintă o importanță cu totul deosebită, și toți social-democrații trebuie să-și încordeze forțele în apropiata campanie electorală, care în parte a și început.

Aceste alegeri au loc în condițiile celei mai sălbatice reacțiuni, ale dezmățului fără margini al bandei guvernamentale țariste, care a fost cuprinsă de o adevărată frenezie contrarevoluționară, de aceea este cu atât mai important ca acestei reacțiuni să i se opună o candidatură din partea partidului social-democrat, singurul care a știut să-și ridice glasul și de la tribuna ultrareacționarei Dume a III-a să-și proclame convingerile sale socialiste nestrămutate, să reia lozincile glorioasei lupte revoluționare, să desfășoare steagul republican în fața eroilor octombriști-ultrareacționari ai contrarevoluției și în fața ideologilor și apărătorilor liberali (cadeți) ai contrarevoluției.

Alegerile au loc în condiții care exclud cu desăvârșire participarea maselor largi ale clasei muncitoare; muncitorii sînt șterși de pe listele electorale, rîndurile alegătorilor sînt secerate de banda triumfătoare a nobilimii, care a săvîrșit lovitura de stat de la 3 iunie 1907; de aceea e cu atât mai important ca în fața acestui auditoriu, care în general e prea puțin înclinat să manifeste simpatie față de ideile social-democrației, să apară partidul care îmbină lupta pentru socialism cu lupta pentru înfăptuirea

unei revoluții democratice consecvente și hotărâte într-o țară burgheză. Oricât de îngustă și de stînjenită a fost în ultimul timp activitatea partidului social-democrat în rîndurile maselor muncitoare, s-a desfășurat și se desfășoară totuși fără întrerupere o asemenea activitate. Șute de grupuri și cercuri muncitorești întrețin tradițiile partidului social-democrat, continuă opera lui, formează noi luptători proletari. Muncitorii social-democrați, prin deputații, agitatorii și împuterniciții lor, vor lua acum cuvîntul în fața masei de alegători mic-burghezi, amintindu-le de sarcinile adevăratei democrații, pe care partidele și grupulețele democrației burgheze le-au dat uitării.

Alegerile au loc în condiții cînd partidul social-democrat și toate organizațiile de orice fel ale clasei muncitoare au fost puse în afara legii, cînd este absolut imposibil să se țină adunări muncitorești, cînd presa muncitorească a fost complet interzisă, cînd partidului cadet — care s-a prostituat printr-o serie de manifestări nemaipomenit de slugarnice în Duma ultrareacționară și a ajutat autocrației să strîngă în Europa bani pentru închisori și spînzurători, a ajutat-o să joace în fața capitaliștilor europeni comedia absolutismului constituțional — îi este pe deplin asigurat (prin diverse măsuri polițienești) monopolul „opozității“. De aceea e cu atît mai important ca acest monopol al cadeților, care e străjuit de o pădure de spînzurători și e „dobîndit“ prin slugărnicia fără margini a liberalilor față de țarism, să fie *anihilat*, să fie anihilat cu orice preț, în fața maselor largi, care vād cum se desfășoară alegerile și aud vorbindu-se despre ele, care urmăresc soarta candidaților și rezultatele alegerilor. Dacă pentru politicienii burghezi din toate țările, începînd cu cadeții din Rusia și terminînd cu „libercugetătorii“ din Germania sau cu „radicalii“ democrației burgheze din Franța ⁴³, dacă pentru toți aceștia lucrul cel mai important este să obțină un succes imediat, să capete un locșor de deputat, apoi pentru partidul socialist lucrul cel mai important este să facă propagandă și agitație în rîndul maselor, să propage ideile socialismului și ale luptei consecvente, pline de abnegație pentru o democrație deplină. Iar această propagandă

nu se măsoară în nici un caz numai prin numărul voturilor obținute printr-un aranjament special pe baza legii din 3 iunie, care a fost introdusă de domniile exponenți ai nobilimii.

Vedeți cu ce uluitoare insolență caută presa noastră cadetă să profite de monopolul ei, care a fost dobândit prin slugărnicia lui Miliukov și e apărat de Stolîpin. „Nimeni — scrie ziarul „*Reci*“⁴⁴ în articolul de fond de la 1 august — nu se îndoiește de rezultatele alegerilor de la Petersburg... Dacă se va fixa candidatura lui Kutler, unul dintre deputații cei mai cu autoritate din Duma a II-a, victoria în alegeri va fi și mai impozantă“. Mai e vorbă ? Ce poate fi mai „impozant“ decât o victorie împotriva „celor de stînga“, care „au fost înlăturați“ prin lovitura de stat ultrareacționară ? Ce poate fi mai impozant decât o victorie împotriva socialismului, care propagă vechile sale idealuri în presa ilegală și în cadrul unor organizații muncitorești ilegale ; ce poate fi mai impozant decât o victorie a „democrațiilor“ care își desfășoară în mod liber democratismul lor în limitele permise de constituția lui Stolîpin ? Cine poate fi, după părerea micului-burghez, a filistinului, a cetățeanului rus intimidat, un om „cu mai multă autoritate“ decât un *fost ministru* ca d-l Kutler ? Pentru partidul „libertății poporului“, *autoritatea* unui deputat în Dumă se măsoară după trecerea de care se bucură în fața lui Romanov, Stolîpin & Co.

„E de presupus — adaugă pe un ton grav ziarul „*Reci*“ — că de data asta nu se va ajunge și la o risipire fără rost a voturilor prin împărțirea lor între candidații progresiști. Tocmai în acest sens s-a pronunțat și d-l V. V. Vodovozov, unul dintre reprezentanții «blocului de stînga»“.

Ca soarele într-o mică picătură de apă, așa se reflectă în această mică tiradă întreaga fire a cadeților noștri. „N-are nici un rost“ să risipim voturile (cadeții nu mai spun : e periculos, în fața primejdiei pe care o prezintă ultrareacționarii, deoarece stupida născocire liberală despre pericolul ultrareacționar a fost infirmată în chip prea evident de social-democrații revoluționari și dezmințită de evenimente) ; dar de ce „n-are rost“, domnilor ? Pentru că

astfel *n-o să meargă* — iată primul și ultimul argument al cadeților. Dar acesta, stimabili luptători împotriva octombrismului, este un argument *octombrist*; este argumentul *supunerii* față de legea de la 3 iunie, al *supunerii* concesive și al conformării cu dragă inimă de care-i acuzați pe octombriști! Esența naturii voastre constă tocmai în faptul că înainte de alegeri, în fața alegătorilor, în fața mulțimii, îi demascați pe octombriști, arătând că nu sînt în stare să urmeze o linie principială, dezvăluind oportunitismul frazelor pe tema „lipsei de rost“, iar în alegeri, în fața stăpînirii, în fața țarului și a lui Stolîpin, duceți aceeași politică octombristă. „N-are rost“ să votăm împotriva bugetului; să votăm deci pentru buget. „N-are rost“ să apărăm idealurile revoluției și ale libertății; deci să le ponegrim, să scoatem culegerea „Vehi“, să împrășcim cu noroi revoluția, să năimim cît mai mulți renegați de teapa lui Izgoev, Galici, Struve etc. pentru a demonstra astfel că am renunțat la revoluție. „N-are rost“ să luptăm împotriva sprijinirii autocrației de către capitalul străin; deci s-o ajutăm să contracteze împrumuturi, să-l trimitem pe Miliukov să facă oficiul de lacheu pe landoul lui Nicolaie Sîngerosul.

Dar, dacă afirmația că în alegeri „n-are rost“ să desfășori lupta ideologică redă în mod veridic natura „ideologică“ a cadeților, apoi fraza care urmează este un model de curată escrocherie electorală. Profitînd de monopolul de „oposiție a majestății sale“⁴⁵, „*Reci*“ s-a apucat să ponegrească în primul rînd pe social-democrați, care nu s-au pronunțat niciodată și nicăieri împotriva împrăștierii voturilor (și care — ceea ce e deosebit de important — *i-au dus* după ei pe trudovici în cadrul vestitului bloc de stînga⁴⁶, și au reușit să facă acest lucru prin hotărîrea lor fermă de a prezenta *cu orice preț* o candidatură social-democrată), și în al doilea rînd pe trudovicul Vodovozov.

În afară de articolul de fond, în nr. din 1 august mai găsim și o notă în care i se atribuie lui Vodovozov afirmația că alegătorii s-au și pronunțat în favoarea cadeților și că trudovicii trebuie sau să-i voteze pe cadeți, sau să se abțină. Abia în numărul din 6 august, ziarul partidului „li-

bertății poporului“ publică, undeva într-un colț mai retras (după rubrica „În vilegiatură“), o scrisoare primită de la d-l Vodovozov, care declară că „*n-a rostit niciodată*“ cuvintele ce i se atribuie. „*Reci*“ nu-și pierde cîtuși de puțin cumpătul și se angajează într-o polemică cu Vodovozov. Treaba s-a făcut, cititorul a fost tras pe sfoară, ziarele care apar cu permisiunea d-lui Stolîpin și a altora și-au exercitat monopolul lor, iar restul nu mai contează. În sfîrșit, în numărul din 9 august apar cîteva rînduri în care e vorba de candidatul social-democrat Sokolov și în care se spune că numeroși trudovici intenționează să-i dea votul. Tot ce s-a spus în articolul de fond din 1 august, în legătură cu cei de stînga, se dovedește a fi o minciună gonată...

Dificultățile sarcinii căreia trebuie să-i facă față nu-1 înspăimîntă pe social-democrații din Petersburg, ci îi fac să-și sporească și mai mult eforturile. Nu numai organizațiile de partid, dar fiecare cerc muncitoresc, fiecare grup care simpatizează cu social-democrații, indiferent cărei pături sociale i-ar aparține el — chiar dacă ar fi format doar din două-trei persoane și ar fi rupt de munca politică vie, așa cum poate fi rupt de politică numai cetățeanul rus în epoca constituției stolîpiniste —, fiecare dintre ele și toate laolaltă pot și trebuie să participe la campania electorală a social-democraților. Unii vor întocmi și vor răspîndi manifestele electorale ale social-democraților ; alții vor ajuta la difuzarea cuvîntărilor rostite în Dumă de social-democrați ; sau vor organiza vizitarea alegătorilor, pentru a le face cunoscute ideile social-democrate și a le explica sarcinile ce revin social-democraților în campania electorală ; sau vor lua cuvîntul la întrunirile electorale ori în cadrul reuniunilor particulare ; sau vor extrage din publicațiile și discursurile cadeților un buchet care să-i taie pofta oricărui democrat cît de cît cinstit să-i voteze pe cadeți ; sau... dar noi nu sîntem în măsură să indicăm, într-un ziar care apare în străinătate, căile și metodele de agitație, care vor fi găsite în forme de o sută de ori mai bogate, mai vii și mai variate la fața locului, la Petersburg. Membrii fracțiunii social-democrate din Dumă, prin si-

tuația pe care o dețin, au posibilitatea de a aduce servicii extrem de prețioase în campania electorală din Petersburg ; deputaților social-democrați le revine, în această direcție, un rol deosebit de important și de util. Nici un fel de opreliști din partea administrației, nici un fel de tertipuri ale poliției, nici un fel de confiscări de literatură social-democrată, nici un fel de arestări de agitatori social-democrați nu vor împiedica partidul muncitoresc să-și facă datoria : să folosească din plin și sub toate aspectele campania electorală pentru a propaga în rîndul maselor programul integral, neciuntit al proletariatului socialist, luptătorul de avangardă în revoluția democratică rusă.

P.S. Nota noastră era deja dată la tipar cînd am citit, în numărul din 13 august al ziarului „*Reci*”, următoarea știre extrem de importantă : „La 11 august a avut loc prima adunare a trudovicilor în legătură cu alegerile pentru Duma de stat... A fost adoptată în unanimitate hotărîrea de a sprijini candidatura social-democratului Sokolov ; *totodată s-a hotărît ca acest sprijin să nu fie condiționat de nici un fel de obligații politice*”. E de prisos să mai spunem că social-democrația nici nu putea să accepte acest sprijin în alte condiții.

„*Proletarii*” nr. 47—48
din 5 (18) septembrie 1909

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DESPRE FRAȚIUNEA ADEPTILOR OTZOVISMULUI ȘI AI ZIDIRII DE DUMNEZEU

Tovarășii Maksimov și Nikolaev au scos o foaie volantă intitulată „Raport prezentat tovarășilor bolșevici de către cei care au fost înlăturați din redacția lărgită a ziarului «Proletarii»“. Aceștia se jeluie amarnic în fața cititorilor, arătându-le ce nedreptate le-a făcut redacția și cum i-a înlăturat.

Pentru a arăta partidului clasei muncitoare ce fel de oameni sînt acești inși care se jeluie atît de amarnic, vom examina, în primul rînd, conținutul de principii al foii lor volante. Din nr. 46 al ziarului nostru și din suplimentul acestui număr, cititorii știu că Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii“ l-a considerat pe tov. Maksimov drept unul dintre organizatorii unei noi fracțiuni în partidul nostru — fracțiune cu care bolșevismul n-are nimic comun — și și-a declinat „orice răspundere pentru toate acțiunile politice ale tov. Maksimov“. Din rezoluțiile adoptate de Consfătuire reiese că divergențele cu noua fracțiune, care s-a desprins de bolșevici (sau, mai bine zis, cu Maksimov, care s-a desprins, și cu prietenii săi), au la bază, în primul rînd, otzovismul și ultimatismul, iar în al doilea rînd curentul ziditorilor de dumnezeu. Părerea fracțiunii bolșevice despre fiecare dintre cele două curente a fost expusă în trei rezoluții detaliate.

Și ce răspund acum cei înlăturați, care se jeluie atît de amarnic ?

I

Să începem cu otzovismul. Cei înlăturați fac bilanțul experienței parlamentare sau al experienței pe care ne-o oferă Duma în ultimii ani, încearcă să justifice boicotarea Dumei lui Bulîghin și a Dumei lui Witte, precum și participarea la lucrările Dumei a II-a, și continuă astfel :

„...În condițiile unei reacțiuni aprige și care se întetește, toate acestea oricum se schimbă. În asemenea condiții, partidul nu poate desfășura o campanie electorală amplă și impresionantă, nu poate obține o reprezentanță parlamentară demnă de el...”

E suficient să citești chiar această primă frază, care conține un raționament propriu, necopiat din vechile publicații bolșevice, ca să-ți dai seama de întreg abisul absurdității politice a otzovismului. Dar gândiți-vă, stimabililor : poate oare partidul, acum când domnește o reacțiune aprigă și care se întetește, să purceadă la o „amplă și impresionantă” organizare de „grupuri și școli de instructori” pentru adepții luptei directe cu orice preț, așa cum preconizați voi în aceeași pagină și în aceeași coloană din opera voastră ? Gândiți-vă numai, stimabililor : poate partidul să obțină în aceste școli „o reprezentanță demnă de el” ? O, voi cei pe nedrept înlăturați, de-ați fi în stare să gândiți și de-ați fi cât de cât capabili să judecați ca niște oameni politici, ați vedea că din cele spuse de voi rezultă o enormă absurditate. În loc să *gândiți* ca niște oameni politici, vă cramponați de o etichetă „*impresionantă*” și din această cauză ați ajuns în partidul nostru să vă puneți în situația unor prostănaci. Flecăriți despre „școlile de instructori” și despre „intensificarea (!) propagandei în rîndurile armatei” (ibid.) pentru că voi, ca și toți neisprăviții politici din lagărul otzoviștilor și al ultimatiștilor, considerați că o asemenea activitate este deosebit de „impresionantă”, dar nu sînteți în stare să vă gândiți la condițiile în care pot fi folosite în mod efectiv (și nu verbal) aceste forme de activitate. *Ați învățat pe de rost* crîmpeie de fraze și de lozinci bolșevice, dar *n-ați înțeles* absolut nimic din ele. „În condițiile unei reacțiuni aprige și care se întetește”, orice activitate prezintă *difi-*

cultăți pentru partid ; dar, oricât de mari ar fi dificultățile, *se poate* totuși obține o reprezentanță parlamentară demnă. Acest lucru ni-l dovedește, de pildă, și experiența social-democrației germane dintr-o epocă de „reacțiune aprigă și care se întetește“, cum a fost aceea a introducerii legii excepționale⁴⁷. Negînd această posibilitate, Maksimov & Co. nu fac altceva decît să-și arate completa lor ignoranță politică. Să recomanzi înființarea unor „școli de instructori“ și „intensificarea propagandei în rîndurile armatei“ „în condițiile unei reacțiuni aprige și care se întetește“ și în același timp să susții că partidul *nu poate* să aibă o reprezentanță parlamentară demnă înseamnă să debitezi niște ineptii patente, care merită să fie publicate într-o culegere de absurdități, de greșeli de logică, destinată elevilor din primele clase de liceu. Atît înființarea unor școli de instructori, cît și intensificarea propagandei în rîndurile armatei presupun neapărat încălcarea, violarea vechilor legi, în timp ce activitatea parlamentară nu presupune de loc sau, în orice caz, presupune incomparabil mai rar violarea vechilor legi de către noua forță socială. Și acum gîndiți-vă și dv., stimabililor, cînd e mai ușor să violezi vechile legi : atunci cînd domnește o reacțiune aprigă și care se întetește, sau în condiții de avînt al mișcării ? Gîndiți-vă, o, voi cei pe nedrept înlăturați, și rușinați-vă de ineptiile pe care le debitați cînd îi apărați pe otzoviștii atît de îndrăgiți de voi.

Mai departe. Care gen de activitate presupune o mai mare amploare a energiei maselor, o mai mare influență a lor asupra vieții politice directe : activitatea parlamentară desfășurată în cadrul legii create de vechea putere, sau propaganda desfășurată în rîndurile armatei, și care subminează dintr-o dată și în mod direct instrumentele forței materiale a acestei puteri ? Gîndiți-vă, stimabililor, și o să vedeți că activitatea parlamentară presupune în mai mică măsură acest lucru. Și ce rezultă de aici ? Rezultă că, cu cît mișcarea directă a maselor este mai puternică, cu atît amploarea energiei lor este mai mare, sau, cu alte cuvinte : cu cît se poate vorbi mai mult de un asalt revoluționar al poporului, de un asalt revoluționar „aprig și care se întetește“, și nu de o reacțiune „aprigă și care se întetește“,

cu atît mai posibil, mai inevitabile și mai reușite vor deveni propaganda în rîndurile armatei și acțiunile de luptă, care sînt într-adevăr legate de o mișcare de masă și nu se reduc la aventurismul unor bezmetici adepți ai luptei directe cu orice preț. Iată de ce — o, voi cei pe nedrept înlăturați — a reușit bolșevismul, într-o perioadă de avînt revoluționar „aprig și care se întetește“, să organizeze cu o deosebită intensitate acțiuni de luptă și să desfășoare propagandă în rîndurile armatei; iată de ce a reușit el să efectueze (începînd din 1907), și a efectuat definitiv în 1909, delimitarea fracțiunii sale de adepți luptei directe cu orice preț, care „în condițiile unei reacțiuni aprige și care se întetește“ *s-a redus* în mod inevitabil la aventurism.

La eroii noștri, care au învățat pe de rost crîmpeie de fraze bolșevice, iese totul de-a-ndoaselea; formele superioare de luptă, care niciodată și nicăieri în lume n-au dat rezultate decît atunci cînd au fost însoțite de un asalt direct al maselor, sînt puse pe primul plan și considerate drept „posibile“ într-o epocă de aprigă reacțiune, iar despre formele inferioare, care presupun nu atît violarea directă a legii prin lupta maselor, cît *folosirea* ei pentru o propagandă și o agitație menite să *pregătească conștiința* de luptă a maselor, se spune că sînt „imposibile“ !!

Otzoviștii și acoliții lor care au fost „înlăturați“ au auzit și au reținut în mod mecanic că bolșevismul consideră că lupta directă a maselor — care atrage în mișcare pînă și armata (adică partea cea mai anchilozată a populației, cea mai inertă și mai ferită de propagandă etc.) și care transformă acțiunile de luptă într-un adevărat început de insurecție — reprezintă o formă superioară a mișcării, în timp ce activitatea parlamentară, care nu e însoțită de o mișcare directă a maselor, reprezintă o formă inferioară. Otzoviștii și acoliții lor, de felul lui Maksimov, au auzit acest adevăr și l-au reținut, dar nu l-au înțeles, și de aceea s-au făcut de rîs. Superior — gîndește otzovistul și, o dată cu el, tov. Maksimov — înseamnă „impresionant“, — atunci hai să scot strigăte „cît mai impresionant“; cu siguranță că o să iasă ceva mai revoluționar

ca la oricare, dar să lămuresc cum stau lucrurile, asta nu-treaba mea !

Ascultați mai departe cum raționează Maksimov (cităm în continuare):

„...Forța mecanică a reacțiunii rupe legătura dintre fracțiunea de partid, care a fost deja creată, și mase, împiedicînd în mare măsură partidul să-și exercite influența asupra ei, iar acest lucru duce, în cazul unei asemenea reprezentanțe, la incapacitatea de a desfășura o activitate organizatorică și propagandistică destul de largă și de adîncă, în interesul partidului. Atunci cînd însuși partidul este slab, nu este exclus ca fracțiunea să fie amenințată de pericolul degenerării, ca ea să se abată din calea principală a social-democrației...”

Frumos, neasemuit de frumos, nu-i așa ? Cînd e vorba de formele de luptă inferioare, legale, ei caută să ne sperie cu „forța mecanică a reacțiunii”, cu „incapacitatea de a desfășura o activitate destul de largă”, cu „pericolul degenerării”. Iar cînd e vorba de forme superioare ale luptei de clasă, care duc la o încălcare a vechilor legi, atunci „forța mecanică a reacțiunii” dispăre, nu mai există nici un fel de „incapacitate” de a desfășura o activitate „destul de largă” în rîndurile armatei și, vedeți dv., nici vorbă nu poate fi de „pericolul degenerării” școlilor și grupurilor de instructori !

Iată care e cea mai bună justificare pentru redacția ziarului „Proletarii”, iată de ce a trebuit ea să *înlătore* pe militanții politici care răspîndeau *astfel* de idei în rîndul maselor.

Băgați-vă bine în cap acest adevăr, voi cei pe nedrept înlăturați: tocmai atunci cînd într-adevăr ne aflăm în condițiile unei reacțiuni aprige și care se întetește, cînd forța mecanică a acestei reacțiuni duce într-adevăr la o ruptură a legăturii cu masele, îngreunînd posibilitatea de a desfășura o activitate destul de largă și provocînd o slăbire a partidului, tocmai atunci devine cucerirea armeei parlamentare de luptă o sarcină specifică a partidului ; și aceasta — o, voi cei pe nedrept înlăturați — nu pentru că lupta parlamentară ar fi superioară celorlalte forme de luptă ; nu pentru asta, ci tocmai pentru că ea le este *inferioară* lor, este inferioară, de pildă, luptei care atrage *pînă* și armata în mișcarea de masă și care duce la izbuș-

nirea unor greve de masă, insurecții etc. Cum se explică atunci că cucerirea unei forme inferioare de luptă poate să devină o sarcină specifică a partidului (adică o sarcină care deosebește momentul respectiv de alte momente)? Se explică prin aceea că, cu cât forța mecanică a reacțiunii este mai puternică și cu cât legătura cu masele a devenit mai slabă, cu atât mai mult se pune la ordinea zilei sarcina de a pregăti conștiința maselor (și nu de a trece la acțiuni directe), cu atât mai mult se pune la ordinea zilei *folosirea* căilor de propagandă și agitație *create de vechea putere* (și nu un asalt direct al maselor împotriva acestei vechi puteri).

II

Pentru orice marxist care a reflectat cât de cât asupra concepției despre lume a lui Marx și Engels, pentru orice social-democrat care cunoaște cât de cât istoria mișcării socialiste internaționale, această transformare a uneia dintre formele inferioare de luptă într-un instrument specific de luptă al unui anumit moment istoric nu prezintă nimic surprinzător. Anarhiștii au dat întotdeauna dovadă de o totală incapacitate de a înțelege acest lucru atât de simplu. Acum otzoviștii noștri și acoliții lor care au fost înlăturați încearcă să transplanteze în mediul social-democrat din Rusia metodele de gândire ale anarhismului și susțin într-una (așa cum face Maksimov & Co.) că la cei de la „Proletarii” domină teoria „*parlamentarismului cu orice preț*”.

Ca să arătăm cât de neinteligente și de nesocial-democrate sînt aceste aserțiuni ale lui Maksimov & Co., vom fi nevoiți să începem și de data asta prin a aminti unele adevăruri elementare. Gîndiți-vă numai, o, voi cei pe nedrept înlăturați, în ce constă deosebirea specifică dintre politica și tactica urmată de social-democrația germană și cea urmată de partidele muncitorești socialiste din alte țări? Ea constă în a folosi parlamentarismul, în a transforma parlamentarismul iuncheroburghez (cărui în Rusia îi corespunde, cu oarecare aproximație, parlamen-

tarismul octombrist-ultrareacționar) într-un instrument de educare socialistă și de organizare a maselor muncitorești. Înseamnă oare aceasta că parlamentarismul reprezintă cea mai înaltă formă de luptă a proletariatului socialist? Anarhiștii din lumea întreagă cred că da. Înseamnă oare că social-democrații germani se situează pe punctul de vedere al parlamentarismului cu orice preț? Anarhiștii din lumea întreagă cred că da, și de aceea pentru ei nu există dușman mai odios decât social-democrația germană, nu există cal de bătaie mai preferat decât social-democrații germani. Iar la noi, în Rusia, socialiștii-revoluționari, când încep să cocheteze cu anarhiștii și să facă reclamă propriului lor „revoluționarism“, caută neapărat să scoată în evidență cutare sau cutare greșeli, reale sau fictive, ale social-democraților germani și să tragă de aici concluzii împotriva social-democrației.

Să mergem acum mai departe. În ce constă greșeala raționamentului anarhiștilor? În faptul că ei, datorită ideilor complet greșite pe care le au despre mersul dezvoltării sociale, nu sînt în stare să vadă particularitățile situației politice (și economice) concrete din diferite țări, particularități care fac ca *pentru o anumită perioadă de timp* să capete o însemnătate specifică cînd un mijloc de luptă, cînd altul. Într-adevăr, social-democrația germană nu numai că nu se situează pe punctul de vedere al parlamentarismului cu orice preț, nu numai că nu subordonează totul parlamentarismului, dar, dimpotrivă, tocmai ea este aceea care mai bine ca oricine, în armata internațională a proletariatului, a dat o mare amploare unor astfel de mijloace de luptă extraparlamentare ca presa socialistă, syndicatele, folosirea sistematică a întrunirilor populare, educarea tineretului în spirit socialist etc. etc.

Despre ce e vorba de fapt în cazul de față? De faptul că o serie întreagă de împrejurări istorice, în ansamblul lor, au făcut ca în Germania, *într-o anumită perioadă*, parlamentarismul să devină un instrument de luptă *specific*, nu un instrument principal, superior, important, esențial în comparație cu celelalte, ci tocmai unul specific, cel mai caracteristic în comparație cu celelalte țări. De aceea priceperea de a folosi parlamentarismul a de-

venit simptomul (nu condiția, ci simptomul) unei organizări exemplare a *întregii* activități socialiste, în *toate* ramurile ei enumerate de noi mai sus.

Să lăsăm acum Germania și să trecem la Rusia. Dacă i-ar trece cuiva prin minte să pună semnul egalității între condițiile din diferite țări, ar cădea într-o serie întregă de greșeli din cele mai mari. Dar încercați să puneți problema așa cum este obligat s-o pună un marxist: în ce constă particularitatea specifică a politicii și tacticii social-democraților ruși în momentul de față? Trebuie să păstrăm și să consolidăm partidul ilegal, așa cum am făcut și înainte de revoluție. Trebuie să pregătim neîncetat masele în vederea unei noi crize revoluționare, așa cum am făcut și în anii 1897—1903. Trebuie să întărim prin toate mijloacele legătura dintre partid și mase, să dezvoltăm și să folosim pentru scopurile socialismului organizațiile muncitorești de orice fel, așa cum au făcut întotdeauna și pretutindeni toate partidele social-democrate. Particularitatea specifică a momentului de față o constituie tocmai încercarea (nereușită) a vechiului absolutism de a rezolva noile sarcini istorice cu ajutorul Dumei octombriște-ultrareacționare. De aceea și sarcina specifică a tacticii social-democraților o constituie folosirea acestei Dume pentru scopurile lor, pentru răspândirea ideilor revoluției și ale socialismului. Nu e vorba de faptul că această sarcină specifică ar fi o sarcină deosebit de înaltă, că ea ar deschide perspective largi, că ar fi tot atât de importantă ca sarcinile care s-au pus în fața proletariatului, de pildă, în anii 1905—1906 sau, cel puțin, s-ar apropia de ele. Nu. E vorba de faptul că ea constituie particularitatea tacticii în momentul de față, ceea ce are ea deosebit în raport cu perioada trecută și cu cea viitoare (căci această perioadă viitoare ne va aduce, *cu siguranță*, sarcini specifice mai complexe, mai înalte, mai interesante decât aceea de a folosi Duma a III-a). Nu poți face față momentului actual, nu poți rezolva întregul complex de sarcini pe care le ridică el în fața partidului social-democrat, fără a rezolva această sarcină specifică a momentului, fără a face din Duma octom-

bristă-ultrareacționară un *instrument* de agitație social-democrată.

Pornind de la cele preconizate de bolșevici, flecarii otzoviști *trăncănesc*, de pildă, despre necesitatea de a ține seama de experiența revoluției. Dar ei nu-și dau seama de ceea ce spun. Ei nu-și dau seama că folosirea experienței revoluției *implică* necesitatea ca idealurile, sarcinile și metodele revoluției să fie apărute și *înăuntrul Dumei*. Dacă nu ești în stare să *aperi* aceste idealuri, sarcini și metode înăuntrul Dumei, prin muncitorii noștri membri de partid care pot pătrunde și care au pătruns în această Dumă, înseamnă că nu ești în stare să faci *primul* pas în direcția folosirii politice a experienței revoluției (căci aici nu este vorba, firește, de folosirea acestei experiențe în domeniul teoretic, în scrierea unor cărți sau în efectuarea de cercetări). Sarcina noastră nu se limitează în nici un caz la acest prim pas. Incomparabil mai important decât primul pas va fi să facem al doilea și al treilea pas, adică să facem ca experiența care a fost deja însușită de mase să devină un bagaj ideologic în vederea unei noi acțiuni istorice. Dar, dacă chiar acești flecari otzoviști vorbesc de o epocă „interrevoluționară”, ei ar trebui să înțeleagă (dacă ar fi în stare să gândească, să raționeze în chip social-democrat) că o epocă „interrevoluționară” este tocmai aceea care *pune la ordinea zilei sarcini elementare, preliminare*. Prin expresia: „interrevoluționară” poate fi caracterizată situația instabilă, imprecisă, în care vechea putere, după ce s-a convins că nu mai poate cârmui numai cu ajutorul vechilor instrumente, *încearcă* să folosească un *nov* instrument într-o situație când domină în general vechile rînduieli. Aceasta este o încercare imposibilă, în sine contradictorie, care face ca absolutismul să meargă din nou spre un faliment inevitabil și care ne duce iarăși la repetarea glorioasei epoci și a glorioaselor bătălii din 1905. Dar el merge spre faliment *altfel* de cum a mers în anii 1897—1903 și *duce* poporul spre revoluție *altfel* de cum l-a dus înainte de 1905. Și tocmai acest „altfel” trebuie să știi să-l înțelegi; trebuie să știi să-ți modifichi tactica, *adăugînd* la toate sarcinile fundamentale, generale, primordiale și extrem de

importante ale social-democrației revoluționare încă una, care e de mai mică importanță, dar care este sarcina specifică a momentului actual, a noului moment : aceea de a folosi în chip social-democrat revoluționar Duma ultra-reacționară.

Ca orice sarcină nouă, aceasta pare mai grea decât celelalte, deoarece ea cere oamenilor să nu repete pur și simplu niște lozinci învățate pe de rost (otzoviștii și Maksimov se mulțumesc cu o asemenea repetare, fiindcă pe ei nu-i ajută mintea să facă mai mult), ci să dea dovadă de o oarecare inițiativă, de o anumită suplețe mintală, de inventivitate, să caute să găsească singuri soluții pentru rezolvarea acestei sarcini istorice *originale*. În realitate însă, această sarcină poate să li se pară deosebit de grea numai celor ce nu știu să gândească ei înșiși și să lucreze independent : în realitate, această sarcină, ca orice sarcină specifică a momentului, este mai ușoară decât celelalte, deoarece posibilitatea de rezolvare a ei este legată tocmai de condițiile existente în momentul respectiv. Într-o epocă de „reacțiune aprigă și care se întetește“, este *absolut imposibil* să rezolvi sarcina de a organiza în mod într-adevăr serios „școli și grupe de instructori“, adică de a le organiza în așa fel ca să fie într-adevăr legate de mișcarea de masă, să-i fie într-adevăr subordonate ; și este absolut imposibil pentru că această sarcină e pusă în mod stupid de niște oameni care *au copiat* formularea ce i-a fost dată într-o broșură bună care are în vedere condițiile existente într-un *alt* moment. În schimb sarcina care prevede că cuvântările și intervențiile social-democraților, politica dusă de ei în Duma a III-a trebuie subordonate unui partid de masă și intereselor maselor *poate* fi rezolvată. Acesta nu e un lucru ușor, dacă prin „ușor“ se înțelege repetarea unor lucruri învățate pe de rost, dar *e realizabil*. Oricât am încorda acum toate forțele partidului, nu putem rezolva în momentul de față, care e un moment „interrevoluționar“, sarcina de a organiza în chip social-democrat (și nu anarhist) „școli de instructori“, deoarece pentru rezolvarea acestei sarcini sînt necesare cu totul alte condiții istorice. Dimpotrivă, încordîndu-ne toate forțele, vom rezolva (și am și *inceput să*

rezolvăm) sarcina de a folosi Duma a III-a în chip social-democrat revoluționar; vom rezolva această sarcină — o, voi otzoviști și ultimatiști care ați fost înlăturați pe nedrept și ați fost năpăstuiți de dumnezeu — nu pentru a înălța parlamentarismul pe un impozant piedestal, pentru a proclama „parlamentarismul cu orice preț“, ci pentru ca, *după ce* vom fi rezolvat sarcina „interrevoluționară“, corespunzătoare actualului moment „interrevoluționar“, *să trecem* la rezolvarea unor sarcini revoluționare mai înalte, care vor corespunde momentului mai înalt, adică mai revoluționar, de mîine.

III

Aceste stupide obiecții ridicate de Maksimov & Co. împotriva „parlamentarismului cu orice preț“ al bolșevicilor sînt deosebit de stranii dacă le privim din punctul de vedere al istoriei reale a otzovismului. Este straniu că despre o supraestimare a parlamentarismului au început să vorbească în gura mare *tocmai* niște oameni care au creat și crează o orientare aparte, bazată în mod *exclusiv* pe atitudinea lor față de parlamentarism. Cum vă intitulați voi înșivă, stimabililor Maksimov & Co.? Vă intitulați „otzoviști“, „ultimatiști“, „boicotiști“. Maksimov nu se mai satură nici pînă în ziua de azi admirîndu-se ca boicotist al Dumei a III-a; și rarele lui articole publicate în presa de partid poartă invariabil semnătura: „raportor din partea boicotiștilor la conferința din iulie 1907“⁴⁸. Un scriitor semna pe vremuri: „consilier titular de stat și cavalier“. Maksimov semnează: „raportor din partea boicotiștilor“ — precum vedeți, e și el cavalier!

În situația politică din iunie 1907, cînd Maksimov era adept fervent al boicotului, greșeala lui era încă foarte mică. Dar cînd, în iulie 1909, lansînd un fel de manifest, el continuă să-și admire „boicotismul“ său față de Duma a III-a, atitudinea lui e pur și simplu stupidă. Boicotismul, otzovismul, ultimatismul — toate aceste expresii denotă tendința de a crea o *orientare* pornind de la problema

atitudinii față de parlamentarism, și *numai* de la această problemă. Or, a te situa în această problemă pe o poziție aparte, a continua (la doi ani după ce chestiunea a fost în principiu rezolvată de către partid!) să te situezi pe o poziție aparte în această problemă înseamnă a da dovadă de o stupiditate fără margini. Cei ce se comportă astfel — adică și „boicotiștii“ (din 1909), și otzoviștii, și ultimatiștii — dovedesc *prin aceasta* că nu raționează ca niște social-democrați, că înalță parlamentarismul pe un pedestal special, că, întocmai ca și anarhiștii, ei caută să creeze o *orientare* cu ajutorul a diferite rețete: să boicotăm cutare Dumă, să ne rechemăm reprezentanții din cutare Dumă, să dăm un ultimatum cutărei fracțiuni din Dumă. Asemenea procedee sînt proprii unei caricaturi de bolșevic. Orientarea bolșevicilor este determinată de concepția lor *generală* despre revoluția rusă și ei au subliniat de o mie de ori (prevenindu-i parcă din timp pe neisprăviții politici) că a identifica bolșevismul cu boicotismul sau cu ideea luptei directe cu orice preț înseamnă a te preta la o denaturare și o vulgarizare stupidă a concepțiilor social-democrației revoluționare. Părerea noastră despre obligativitatea pentru social-democrație de a participa la lucrările Dumei a III-a, de pildă, decurge *cu necesitate* din punctul nostru de vedere asupra momentului actual, asupra încercărilor întreprinse de absolutism de a face un pas înainte spre crearea unei monarhii burgheze, asupra semnificației pe care o are Duma ca organizație a claselor contrarevoluționare într-o instituție reprezentativă pe scară internațională. Așa cum anarhiștii dau dovadă de cretinism parlamentar de-a-ndoaselea atunci cînd *separă* problema parlamentului de întreaga problemă a societății burgheze în general și încearcă să creeze o orientare din atacurile lor împotriva parlamentarismului burghez (cu toate că critica îndreptată împotriva parlamentarismului burghez este în principiu de aceeași natură cu cea îndreptată împotriva presei burgheze, a sindicalismului burghez etc.), tot așa și otzoviștii-ultimatiștii-boicotiștii de la noi dau dovadă de același menșevism de-a-ndoaselea atunci cînd *se constituie* într-un curent aparte în problema atitudinii față de Dumă, în

problema mijloacelor de luptă împotriva abaterilor fracțiunii social-democrate din Dumă (și nu împotriva abaterilor comise de publiciștii burghezi care se alătură temporar social-democrației etc.).

Acest cretinism parlamentar de-a-ndoaselea a atins proporții nemaipomenite în faimosul raționament al conducătorului otzoviștilor din Moscova, pe care încearcă să-l camufleze Maksimov: rechemarea fracțiunii e menită să *sublinieze* că revoluția n-a fost înmormântată! ⁴⁹ Și Maksimov nu se sfiește să declare în mod public, cu toată seninătatea, că „otzoviștii nu s-au pronunțat niciodată (o, desigur, *niciodată!*) în sensul că în general se situează pe poziția antiparlamentarismului“.

Această încercare a lui Maksimov & Co. de a camufla pe otzoviști constituie una din trăsăturile cele mai caracteristice ale fizionomiei noii fracțiuni, și trebuie să examinăm cât mai amănunțit această trăsătură, întrucât foarte adeseori publicul neinițiat se lasă prins în plasa înălțărilor care se jeluie amarnic. Această încercare de camuflare constă, în primul rând, în faptul că Maksimov & Co. declară într-una, bătându-se cu pumnul în piept: noi nu sîntem otzoviști și nu împărtășim de loc părerile otzoviștilor! În al doilea rând, Maksimov & Co. îi acuză pe bolșevici că *exagerează* însemnătatea luptei împotriva otzoviștilor. Se repetă *întocmai* povestea cu atitudinea adoptată de rabocedeliști (în anii 1897—1901) față de cei de la „*Rabocceia Mîsl*“ ⁵⁰. Noi nu sîntem „*economiști*“ — strigau, bătându-se cu pumnul în piept, rabocedeliștii; noi nu împărtășim concepțiile celor de la „*Rabocceia Mîsl*“, sîntem în divergență cu ei (la fel cum era Maksimov în „*divergență*“ cu otzoviștii!), și numai răutăcioșii iskriști ne-au acuzat fără nici un temei, ne-au calomniat, „au umflat“ chestiunea „*economismului*“ etc. etc. De aceea, printre cei de la „*Rabocceia Mîsl*“ — „*economiști*“ fățiși și cinstiți — erau și mulți dintre aceia care erau sinceri în eroarea lor, care nu se temeau să-și susțină părerea și pe care nu puteai să nu-i respecti, pe cînd în compania din străinătate a lui „*Rabocce Delo*“ domnea o intrigărie specifică, jocul de-a v-ați ascunselea, tendința de a face să dispară orice urme, de a înșela

publicul. Exact același este și raportul dintre otzoviștii consecvenți și cei fățiși (de felul lui Vsev și Stan, care sînt cunoscuți în cercurile de partid) și compania din străinătate a lui Maksimov.

Noi nu sîntem otzoviști, declară în gura mare membrii acestei companii. Dar puneți-l pe oricare dintre ei să spună cîteva cuvinte despre situația politică actuală și despre sarcinile partidului, și veți auzi din gura lui toate raționamentele otzoviste, puținel diluate (așa cum am văzut în cazul lui Maksimov) prin mici rezerve iezuite, adăugiri, treceri sub tăcere, atenuări și derutări etc. Acest iezuitism nu vă absolvă — pe voi, cei pe nedrept înlăturați — de acuzația de neghiobie otzovistă, ci face ca vina voastră să fie mult mai mare, deoarece o confuzie ideologică camuflată pervertește de o sută de ori mai mult proletariatul, îi aduce prejudicii de o sută de ori mai mari*.

Noi nu sîntem otzoviști, declară sus și tare Maksimov & Co. Dar începînd din iunie 1908, cînd a ieșit din redacția restrînsă a ziarului „Proletarii“, Maksimov a creat o opoziție oficială în sînul colegiului, a cerut și a obținut libertate de discuție pentru această opoziție, a cerut și a obținut ca ea să-și aibă o reprezentanță proprie în cele mai importante organe executive ale organizației, care aveau în atribuția lor difuzarea ziarului. Se înțelege de la sine că, începînd încă de pe atunci, adică de mai bine de un an, toți otzoviștii s-au aflat tot timpul în rîndurile acestei opoziții, care a organizat în comun o agentură în Rusia, a înființat în comun o școală în străinătate (despre care vom vorbi mai jos), cu scopul de a-și crea acolo o agentură etc. etc.

Noi nu sîntem otzoviști — declară sus și tare Maksimov & Co. Și totuși, la Conferința generală din decembrie 1908 a partidului, cînd otzoviștii mai cinstiți din rîndu-

* Un mic exemplu merit să ilustreze cum nu se poate mai bine afirmația făcută de Maksimov că numai „Proletarii“ născocesc, din răutate, basme pe socoteala ultimatiștilor. În toamna anului 1908, Aleksinski a venit la congresul social-democraților polonezi și a propus o rezoluție *ultimativă*. Pe atunci „Proletarii“ nu porni *e încă* campania sa hotărîtă împotriva noii fracțiuni. Și ce a urmat? Social-democrații polonezi l-au luat în deridere pe Aleksinski cu rezoluția lui, spunîndu-i: „ești pur și simplu un otzovist laș, și nimic mai mult“.

rile acestei opoziții s-au constituit, în fața întregului partid, într-un grup aparte, într-un curent ideologic aparte, și au obținut, ca atare, dreptul de a-și desemna un orator al lor (întrucât conferința trebuia să-și încheie curînd lucrările, s-a stabilit ca numai curentele ideologice aparte sau organizațiile aparte să aibă dreptul de a-și desemna oratori proprii), ca *orator* din partea fracțiunii otzoviste a figurat — din motive pur accidentale, cu totul accidentale! — *tov. Maksimov...*

Această înșelare a partidului prin camuflarea otzovismului este practică în mod sistematic de către grupul din străinătate al lui Maksimov. În mai 1908 otzovismul a suferit o înfrîngere în luptă deschisă: Conferința orășenească a organizației Moscova s-a pronunțat cu 18 voturi contra 14 împotriva lui (aici, în iulie 1907, aproape toți social-democrații au fost boicotați; dar, spre deosebire de Maksimov, încă în iunie 1908 ei au ajuns să-și dea seama că ar fi o prostie de neiertat să se insiste asupra „boicotării“ Dumei a III-a). După aceea, *tov. Maksimov* organizează în străinătate o opoziție formală împotriva ziarului „Proletarii“ și începe o discuție cum nu mai avușese loc niciodată în coloanele unui organ periodic bolșevic. Și iată că în toamna anului 1908, cînd, cu prilejul alegerilor pentru Conferința generală, întreaga organizație din Petersburg se împarte în otzoviști și nezoviști (după expresia muncitorilor), cînd în toate raioanele și sub-raioanele orașului au loc discuții nu în jurul platformei bolșevice și al celei menșevice, ci în jurul platformei otzoviste și al celei nezoviste, *platforma otzoviștilor este tănuită publicului*. Ea nu este comunicată ziarului „Proletarii“. Nu apare în presă. La Conferința generală din decembrie 1908 nu este adusă la cunoștința partidului. Această platformă ne-a fost trimisă *abia după conferință*, în urma cererilor insistente ale redacției, și a fost publicată de noi în nr. 44 al ziarului „Proletarii“ („Rezoluția otzoviștilor din Petersburg“).

În regiunea Moscova, un conducător al otzoviștilor cunoscut de toată lumea „a redactat“ un articol scris de un muncitor otzovist, care a apărut în nr. 5 al ziarului „Rabocce Znamea“⁵¹, dar platforma proprie a acestui

conducător n-am primit-o nici pînă azi. Știm foarte bine că încă în primăvara anului 1909, cînd se făceau pregătiri pentru conferința regională a Regiunii industriale centrale, platforma acestui conducător al otzoviștilor era citită și trecută din mîină în mîină. Din cele comunicate de mai mulți bolșevici, știm că această platformă conținea incomparabil mai multe perle de raționamente nesocial-democrate decît cea din Petersburg. *Dar textul ei nu ne-a fost trimis nici pînă azi* — probabil tot din motive accidentale, cu totul accidentale, ca și acelea pentru care Maksimov a luat cuvîntul la conferință în calitate de împuternicit al fracțiunii otzoviste.

Problema folosirii posibilităților legale a fost și ea escamotată de Maksimov & Co. printr-o frază „netedă” și anume prin afirmația că acest lucru „este de la sine înțeles”. Ar fi interesant de știut dacă acum acest lucru este „de la sine înțeles” și pentru conducătorii practici ai fracțiunii maksimoviste, *tov. Leadov și Stanislav, care numai cu trei luni în urmă au făcut* ca Biroul regional al Regiunii industriale centrale (avînd aceeași componență ca și atunci cînd a aprobat înființarea faimoasei „școli”; acum el are altă componență), care pe atunci se afla în mîinile lor, să adopte o rezoluție *împotriva participării social-democraților la congresul medicilor din fabrici și uzine*. După cum se știe, acesta a fost primul congres la care social-democrații revoluționari erau în majoritate. Și tocmai împotriva participării la acest congres au făcut agitație toți otzoviștii și ultimatiștii cei mai de vază, declarînd că a participa la acest congres înseamnă „a trăda cauza proletariatului”. Iar Maksimov caută să șteargă urmele prin cuvintele: „este de la sine înțeles”. „Este de la sine înțeles” că otzoviștii și ultimatiștii mai sinceri subminează în mod fățiș munca practică din Rusia, iar Maksimov & Co., pe care laurii lui Kricevski și ai lui Martînov nu-i lasă să doarmă, escamotează esența problemei, susținînd că nu există nici un fel de divergențe, nici un fel de adversari ai folosirii posibilităților legale.

Restabilirea organelor de partid din străinătate, a grupurilor din străinătate pentru organizarea legăturilor etc. duce în mod inevitabil și la repetarea vechilor abuzuri,

pe care trebuie să le combatem fără nici o cruțare. Se repetă întreaga poveste cu „economistii“, care în Rusia făceau agitație împotriva luptei politice, iar în străinătate erau camuflați de „Rabocce Delo“. Se repetă toată povestea cu „credo“ (credo = simbolul credinței) burghezodemocratic, care era propagat în Rusia de Prokopovici & Co. și care, *împotriva voinței autorilor săi*, a fost publicat în presă de către social-democrații revoluționari⁵². Nimic nu pervertește mai mult partidul decât acest joc de-a v-ați ascunselea, decât această folosire a condițiilor grele în care se desfășoară munca ilegală pentru a induce în eroare opinia publică a partidului, decât iezuitismul unora ca Maksimov & Co., care, acționând *în întregime și în toate privințele* mână în mână cu otzoviștii, se bat cu pumnul în piept, căutând, în articolele lor, să ne convingă că toată această chestiune a otzovismului este intenționat umflată de „Proletarii“.

Noi nu sîntem niște chițibușari sau formalști, ci oameni care desfășoară activitate revoluționară. Pe noi nu ne interesează deosebirile verbale ce pot fi stabilite între otzovism, ultimatism și „boicotism“ (împotriva Dumei a III-a). Pe noi ne interesează conținutul real al propagandei și agitației social-democrate. Și dacă sub eticheta bolșevismului în cercurile ilegale din Rusia sînt propagate concepții care n-au nimic comun cu bolșevismul și nici cu social-democratismul în general, cei ce ne împiedică să demascăm toate aceste concepții, să explicăm în fața întregului partid cît de false sînt ele procedează ca niște dușmani ai proletariatului.

IV

În chestiunea zidirii de dumnezeu, acești oameni și-au dat de asemenea arama pe față. Redacția lărgită a ziarului „Proletarii“ a adoptat și publicat în legătură cu această chestiune două rezoluții: una referitoare la fondul chestiunii și alta care se ocupă în mod special de protestul lui Maksimov. Se pune întrebarea: ce spune acum acest Maksimov în „Raportul“ său? El a scris acest

„Raport“ pentru a șterge urmele, procedînd întocmai în spiritul diplomatului care spunea că limba i-a fost dată omului pentru a-și ascunde gîndurile⁵³. Se răspîndesc „informații inexacte“ în legătură cu un „pretins“ curent al „zidirii de dumnezeu“ pe care l-ar avea compania Maksimov, și atîta tot.

„Informații inexacte“, spui d-ta? O, nu, stimabile; dacă ai încercat să faci să dispară orice urme în această chestiune, ai făcut-o tocmai pentru că știi perfect de bine că „informațiile“ în legătură cu zidirea de dumnezeu de care dispune „Proletarii“, sînt absolut exacte. D-ta știi foarte bine că, așa cum se și arată în rezoluția publicată, aceste „informații“ se referă în primul rînd la scrierile care emană de la compania voastră de publiciști. Aceste scrieri sînt *indicate* cît se poate de precis în rezoluția noastră; atîta doar că în ea nu s-a adăugat — într-o rezoluție nu se putea adăuga așa ceva — că de aproape un an și jumătate cercurile conducătoare ale bolșevicilor își exprimă profunda lor nemulțumire față de curentul „zidirii de dumnezeu“, în care se încadrează tovarășii d-tale de idei, și că tocmai pe acest teren (în afară de cel arătat mai sus), noua fracțiune, alcătuită din bolșevici caricaturali, ne-a zădărnicit orice posibilitate de activitate prin tot felul de subterfugii, șiretlicuri, șicane, pretenții și tertipururi. Unul dintre cele mai remarcabile tertipururi de acest fel îi este foarte bine cunoscut lui Maksimov; este vorba de *protestul* în scris adresat în mod oficial redacției ziarului „Proletarii“ împotriva publicării articolului „Drumurile noastre se despart“ („Proletarii“ nr. 42). Poate că și asta, o, voi cei pe nedrept înlăturați, este „o informație inexactă“? Poate că și acesta este „un protest“?

Nu, orice ați spune, politica de ștergere a urmelor nu reușește întotdeauna, iar în partidul nostru nu va reuși niciodată. Degeaba vă jucați de-a v-ați ascunselea și vă fandoșiți, încercînd să faceți un secret din ceea ce știe orice om care manifestă interes pentru publicistica și social-democrația rusă. Există o companie de publiciști care, cu ajutorul cîtorva edituri burgheze, inundă publicistica noastră legală cu o propagandă sistematică în

favoarea zidirii de dumnezeu. Din această companie face parte și Maksimov. Această propagandă a căpătat un caracter sistematic tocmai în ultimul an și jumătate, când burghezia rusă, pentru a-și înfăptui scopurile ei contra-revoluționare, *avea nevoie* să învieze religia, să sporească interesul pentru ea, să creeze o religie, să inoculeze poporului religia sau să i-o întărească în chip nou. De aceea propagarea zidirii de dumnezeu a căpătat un caracter social, politic. Așa cum în perioada revoluției presa burgheză îi săruta, îi copleșea cu sărutările ei pe menșevicii cei mai zeloși pentru dragostea lor față de cadeți, tot așa și în perioada contrarevoluției ea îi sărută, îi copleșește cu sărutări pe ziditorii de dumnezeu din rîndurile — nu rîdeți! — din rîndurile marxștilor și chiar din rîndurile celor care sînt „și ei bolșevici“. Iar cînd organul oficial al bolșevismului, într-un articol redacțional, a declarat că bolșevismul *nu are nimic* comun cu asemenea propagandă (această declarație, apărută în presă, a fost făcută după ce nenumăratele încercări, întreprinse pe calea scrisorilor și a convorbirilor personale, de a obține încetarea rușinoasei propagande au eșuat), tov. Maksimov a prezentat în scris un protest formal redacției ziarului „Proletarii“. El, Maksimov, a fost ales de Congresul de la Londra⁵⁴, și, ca atare, cei ce au avut cutezanța să se desolidarizeze în mod oficial de rușinoasa propagandă în favoarea zidirii de dumnezeu i-au încălcat „un drept cîștigat“. „Dar ce, parcă fracțiunea noastră este înfeudată publiciștilor ziditori de dumnezeu!“.

Această exclamație i-a scăpat *tovarășului Marat* în timpul unei scene furtunoase care a avut loc în redacție —, da, da, aceluiași tovarăș Marat care este atît de modest, de binevoitor, de conciliant, de bun la suflet, încît nici pînă acum nu s-a putut hotărî ca lumea dacă trebuie să meargă cu bolșevicii sau cu dumnezeieștii otzoviști.

Sau poate că toate acestea, stimabile Maksimov, cel pe nedrept înlăturat, sînt și ele tot niște „informații inexacte“? Nu există nici un fel de companie de publiciști ziditori de dumnezeu, și d-ta nu i-ai susținut nici odată și nici n-ai protestat împotriva articolului „Drumurile noastre se despart“? Ce zici?

Vorbind în „Raportul“ său despre „informațiile inexacte“ cu privire la curentul ziditorilor de dumnezeu, tov. Maksimov se referă la *școala din străinătate* pe care o organizează noua fracțiune. El subliniază cu atîta tărie însemnătatea acestei „organizări a primei (subliniat de Maksimov) școli de partid din străinătate“, se înverșunează atît de mult să ducă publicul de nas în această problemă, încît ne vedem nevoiți să vorbim mai amănunțit despre această faimoasă „școală“.

Tov. Maksimov se jeluie amarnic :

„Redacția (ziarului „Proletarii“) n-a făcut nici o încercare de a sprijini această școală și nici măcar de a-și asuma controlul ei ; răspîndind informații false în legătură cu această școală, căpătate nu se știe de unde, redacția n-a cerut niciodată explicații organizatorilor ei pentru a verifica exactitatea acestor informații. Aceasta a fost atitudinea redacției în toată această chestiune“.

Așa, va să zică. „Nici o încercare... și nici măcar de a-și asuma controlul ei...“ Iezuitismul lui Maksimov în această frază merge atît de departe, încît se demască singur.

Amintiți-vă de căminul lui Eroghin din vremea primei Dume. Un oarecare Eroghin, care era zemski nacealnic în retragere (sau alt fel de cavaler, de aceeași speță, al birocratismului), a înființat la Petersburg un cămin pentru deputații țărani veniți acolo, dorind să sprijine astfel „planurile guvernului“. Veniți din lumea satelor și lipsiți de experiență, acești țărani, odată sosiți în capitală, erau interceptați de agenții lui Eroghin și duși la căminul lui, unde, se înțelege, găseau o școală în care, firește, erau combătute teoriile nesăbuite ale „celor de stînga“, erau împroșcați cu noroi trudoviciei ș.a.m.d., o școală în care membrii novici ai Dumei erau inițiați în tainele conducerii „neaoș rusești“ a treburilor de stat. Din fericire, cum Duma de stat se afla în Petersburg, Eroghin a trebuit și el să înființeze căminul tot în Petersburg ; dar cum acest oraș este un centru destul de larg și de liber al vieții ideologice și politice, se înțelege că deputații adăpostiți de Eroghin au început foarte curînd să părăsească acest cămin și să treacă în lagărul trudovicilor sau în acela al

deputaților independenți. Din planul lui Eroghin nu s-a ales nimic; și el și guvernul s-au făcut de rîs.

Închipuiți-vă acum că a fost înființat un cămin în genul celui de mai sus în străinătate, însă nu într-un oraș ca Petersburg, ci într-o localitate ca Țarevokokșaisk. Închipuindu-vă acest lucru, va trebui să fiți de acord că eroghinii otzoviști ziditori de dumnezeu au profitat de faptul că cunosc Europa pentru a dovedi că sînt mai șireți decît neașul rus Eroghin. Acești oameni, care-și zic bolșevici, și-au creat o casă proprie — independentă de casa comună, unică după cîte știm, a bolșevicilor, din care sînt acoperite cheltuielile de tipărire și difuzare a ziarului „Proletarii” —, și-au organizat o agentură proprie, au adunat la Țarevokokșaisk cîteva agitatori „proprii”, au adus acolo și cîteva muncitori social-democrați membri de partid și au proclamat acest cămin de tip eroghinist (înființat la Țarevokokșaisk, spre a fi tănuț partidului) drept „prima școală de partid din străinătate” (de partid — pentru că a fost tănuț partidului).

Întrucît tov. Maksimov cel înlăturat a ridicat destul de insistent problema dacă înlăturarea lui este legală sau nelegală (lucru despre care vom vorbi mai jos), ne grăbim să precizăm că în modul de a proceda al eroghiniștilor otzoviști ziditori de dumnezeu nu este absolut nimic „nelegal”. Absolut nimic. Totul e perfect legal. Este legal faptul că niște tovarăși de idei din rîndurile partidului se grupează laolaltă. Este legal că acești tovarăși de idei își creează o casă și organizează o instituție comună de propagandă și agitație. Este legal că ei preferă ca în momentul de față această instituție să aibă forma de „școală”, și nu de ziar, bunăoară. Este legal că în mod oficial ei o consideră drept o școală de partid, din moment cę este organizată de membri de partid și din moment ce există măcar o singură organizație de partid, oricare ar fi ea, care-și asumă răspunderea politică și ideologică pentru această instituție. Totul e perfect legal în cazul de față și toate ar fi bune dacă... dacă n-ar fi însoțite de iezuitism, de ipocrizie, dacă ei nu și-ar înșela propriul lor partid.

Nu înșelați voi partidul atunci cînd subliniați în auzul tuturor că această școală are un caracter de partid, adică vă mulțumiți să arătați că din punct de vedere formal ea are un caracter legal, dar *nu spuneți numele* inițiatorilor și organizatorilor ei, adică treceți sub tăcere orientarea politică-ideologică a acestei școli ca instituție a unei *noi fracțiuni* în partidul nostru? Redacția ziarului „Proletării“ a primit două „hîrtii“ referitoare la această școală (e mai bine de un an de cînd redacția nu are legături cu Maksimov decît prin intermediul „hîrțiilor“ și al notelor diplomatice). Prima hîrtie nu purta nici o semnătură, nu era semnată absolut de nimeni; ea conținea doar o serie de considerații asupra foloaselor pe care le aduce instrucțiunii și asupra rolului educativ pe care-l au instituțiile care poartă denumirea de școli. A doua hîrtie era semnată de persoane interpușe. Acum, cînd se adresează publicului prin intermediul presei și ridică în slăvi „prima școală de partid din străinătate“, tov. Maksimov continuă să *treacă sub tăcere* caracterul *fracționist* al școlii.

Această politică iezuită aduce prejudicii partidului. Și noi vom demasca o asemenea „politică“. Inițiatorii și organizatorii școlii sînt *de fapt* tovarășii „Er“ (îl numim astfel pe unul dintre conducătorii otzoviștilor din Moscova, care e cunoscut de întregul partid și care a prezentat cîteva referate despre școală, a organizat o școală pentru elevi și a fost lector la cîteva cercuri muncitorești), Maksimov, Lunacearski, Leadov, Aleksinski *etc.* Nu știm și nici nu ne interesează ce rol anume a jucat cutare sau cutare dintre acești tovarăși, cum și-au împărțit ei funcțiile în diversele instituții oficiale ale școlii, în „Consiliul“ ei, în „comisia executivă“, în colegiul de lectori *etc.* Nu știm cu ce tovarăși „nefracționiști“ s-ar putea completa, într-un caz sau altul, această companie. Toate acestea nu prezintă absolut nici o importanță. Noi afirmăm că *adevărata* orientare politică-ideologică a acestei școli, a acestui nou centru fracționist, *este determinată* tocmai de persoanele sus-menționate și că, ascunzînd acest lucru partidului, Maksimov duce o politică iezuită. Reprobabil nu este faptul că în partid a apărut un nou centru frac-

ționist — fiindcă noi în nici un caz nu sîntem dintre aceia care sînt dispuși să-și creeze un capital politic prin vociferările lor demagogice împotriva fracționismului; dimpotrivă, noi socotim că, din moment ce există un curent aparte, e bine că el a căpătat posibilitatea de a se manifesta ca atare în cadrul partidului. Reprobabil este faptul că este indus în eroare partidul și sînt induși în eroare și muncitorii, care, cum e și de înțeles, privesc cu ochi buni orice școală, ca și orice instituție de învățămînt.

Nu dă dovadă de fățarnicie tov. Maksimov atunci cînd se jeluie în auzul tuturor că redacția ziarului „Proletarii” n-a vrut „nici măcar” („nici măcar”!) „să-și asume controlul asupra școlii”? Gîndiți-vă și dv.: în iunie 1908 tov. Maksimov a ieșit din redacția restrînsă a ziarului „Proletarii”; de atunci în cadrul fracțiunii bolșevice se desfășoară într-o mie de forme o luptă internă aproape neîntreruptă; Aleksinski în străinătate, iar „Er” & Co. în străinătate și în Rusia, repetă după Maksimov într-o mie de feluri toate ineptiile debitate de otzoviști și de ziditorii de dumnezeu la adresa ziarului „Proletarii”. Maksimov înaintează declarații scrise în care protestează în mod formal împotriva articolului „Drumurile noastre se despart”; cei ce cunosc măcar din auzite situația din partidul nostru vorbesc cu toții despre o apropiată sciziune devenită inevitabilă în rîndurile bolșevicilor (e de ajuns să arătăm că la Conferința generală din decembrie 1908, în cadrul unei ședințe oficiale, *menșevicul Dan* a declarat în auzul tuturor: „cine nu știe că bolșevicii îl acuză acum pe Lenin că a trădat bolșevismul”!); iar tov. Maksimov, făcînd pe pruncul inocent, cu totul inocent, se adresează onoratului public cu întrebarea: de ce n-a vrut această redacție a ziarului „Proletarii” să-și asume „nici măcar” sarcina de a exercita un control asupra școlii de partid din Țarevokokșaiskul ziditorilor de dumnezeu? Un „control” asupra școlii! Adepții ziarului „Proletarii” în rolul de „inspectori” care asistă la prelegerile ținute de Maksimov, Lunacearski, Aleksinski & Co.!! Ei bine, întreb eu, ce rost are această nedemnă și rușinoasă comedie? Ce rost? Ce rost are să induci în eroare publicul difuzînd „programe” și „dări de seamă”

ale „școlii“, care nu spun nimic, în loc să declari în mod sincer și deschis cine sînt conducătorii și inspiratorii ideologici ai noului centru fracționist?

Ce rost are? — la această întrebare vom da numai-decît un răspuns, dar mai întîi să terminăm cu chestiunea școlii: Țarevokokșaiskul poate să înceapă în Petersburg și se poate muta (dacă nu tot, atunci cea mai mare parte din el) la Petersburg, dar Petersburgul nu poate încăpea în Țarevokokșaisk și nu se poate muta acolo. Cursanții mai energici și cu mai mult spirit de independență ai noii școli de partid vor ști să-și găsească drumul care duce de la această nouă și îngustă fracțiune la partidul nostru larg, de la „știința“ otzoviștilor și a ziditorilor de dumnezeu la știința social-democratismului în general și a bolșevismului în special. Iar cei ce vor să se mulțumească doar cu o instruire eroghinistă trebuie lăsați în plata domnului. Redacția ziarului „Proletarii“ este gata să dea și va da *tot* sprijinul ei *tuturor* muncitorilor, oricare ar fi concepțiile lor, dacă vor vrea să se mute (sau să vină) de la Țarevokokșaiskul din străinătate la Petersburgul din străinătate pentru a afla care sînt concepțiile bolșevismului. În ce privește însă politica de ipocrizie a organizatorilor și inițiatorilor „primei școli de partid din străinătate“, o vom demasca în fața întregului partid.

V

Ce rost are toată această ipocrizie a lui Maksimov — am întrebat noi, și am spus că vom răspunde la această întrebare după ce vom termina cu chestiunea școlii. La drept vorbind însă, nu problema „ce rost are?“, ci problema „de ce?“ este aceea care se cere lămurită aici. Ar fi greșit să se creadă că toți membrii noii fracțiuni duc această politică ipocrită în mod conștient, urmărind un anumit scop. Nu. Lucrurile se prezintă în așa fel că în însăși situația acestei fracțiuni, în condițiile în care se manifestă ea și își desfășoară activitatea, există cauze care generează o politică ipocrită (și de care mulți otzoviști și ziditori de dumnezeu nu-și dau seama).

S-a spus de mult că ipocrizia este omagiul pe care viciul îl aduce virtuții. Dar această maximă se referă la domeniul moralei personale. În ce privește curente politice-ideologice, trebuie spus că ipocrizia este vâlul la care recurg unele grupuri cu o structură eterogenă, alcătuite din elemente disparate care întâmplător s-au adunat laolaltă și care se simt prea slabe pentru a duce o acțiune fățișă, directă.

Componenta pe care o are noua fracțiune face ca ea să recurgă la acest vâl. Statul-major al fracțiunii dumnezeieștilor otzoviști este alcătuit din filozofi nerecunoscuți, din ziditori de dumnezeu luați în derîdere, din otzoviști demascați că împărtășesc ineptiile anarhiste și se dedau la o deșănțată frazeologie revoluționară, din ultimatiștii ajunși în încurcătură și, în sfârșit, din adepți ai luptei directe cu orice preț (din fericire, puțini la număr în fracțiunea bolșevică), care au considerat că e mai prejos de demnitatea lor să treacă la o activitate social-democrată revoluționară mai prozaică, modestă, lipsită de strălucire exterioară, mai puțin „impresionantă”, corespunzătoare condițiilor și sarcinilor epocii „interrevoluționare”, și pe care Maksimov îi încântă cu „impresionanta” lui frazeologie pe tema creării unor școli și grupuri de instructori... în 1909. Singurul lucru care în momentul de față unește strâns laolaltă aceste elemente eterogene este ura lor înverșunată față de „Proletarii”, ură pe care acesta și-a atras-o pe bună dreptate, pentru că orice încercare a acestor elemente de a face ca orientarea lor să-și găsească expresia în acest ziar sau să-și găsească în paginile lui cel puțin o recunoaștere indirectă sau o apărare și o acoperire cât de mică a primit întotdeauna riposta cea mai hotărîtă.

„Lăsați orice speranță” — iată ce le spunea „Proletarii” acestor elemente în fiecare număr al său, la fiecare din ședințele sale redacționale, în fiecare articol care se ocupa de vreuna din problemele curente ale vieții de partid.

Și iată că atunci cînd (datorită condițiilor obiective în care s-au desfășurat la noi revoluția și contrarevoluția) au devenit problemele la ordinea zilei, în domeniul publi-

cisticii, zidirea de dumnezeu și bazele teoretice ale marxismului, iar în domeniul activității politice, folosirea Dumei a III-a și a tribunei ei de către social-democrație, aceste elemente s-au unit între ele și în mod firesc și inevitabil s-a produs o explozie.

Ca orice explozie, ea s-a produs dintr-o dată, nu în sensul că pînă atunci nu s-ar fi conturat unele tendințe și n-ar fi existat diverse manifestări ale acestor tendințe, ci în sensul că reunirea politică a acestor tendințe disparate — dintre care unele erau foarte departe de politică — s-a produs aproape brusc. De aceea publicul larg înclină, așa cum se întîmplă întotdeauna, să dea crezare înainte de toate explicării *filistine* a noii sciziuni, explicării ei prin nu știu ce însușiri rele ale unuia sau altuia dintre conducători, prin influența exercitată de străinătate și de spiritul de cerc ș.a.m.d. Fără îndoială că străinătatea, care, datorită unor condiții obiective, a devenit în mod inevitabil baza de operații a tuturor organizațiilor revoluționare centrale, și-a pus amprenta ei pe *forma* în care s-a produs această sciziune. Nu începe îndoială că această *formă* a fost influențată și de particularitățile aceluia cerc de publiciști care are *doar unele contingente* cu social-democrația. Ceea ce numim noi explicație filistină nu este luarea în considerare a acestor împrejurări — care nu pot explica decît forma, circumstanțele, „istoria exterioară“ a sciziunii —, ci refuzul sau incapacitatea de a înțelege care sînt bazele, cauzele și rădăcinile *politice-ideologice* ale acestei divergențe.

Prin neînțelegerea acestor baze se explică totodată și faptul că noua fracțiune a recurs la vechiul vâl, căutînd să șteargă orice urme, negînd legătura *indisolubilă* care există între ea și otzovism ș.a.m.d. Neînțelegerea acestor baze face ca noua fracțiune să *speculeze explicarea filistină ce se dă sciziunii, precum și compătimirea filistină trezită de ea.*

Într-adevăr, nu speculează Maksimov & Co. această compătimire filistină acum, cînd se jeluie în auzul tuturor că au fost „excluși“ și „înlăturați“? Faceți-vă milă și pomană, manifestați-vă un pic compătimirea față de niște oameni excluși pe nedrept și înlăturați fără nici o

vină... Că acesta este un procedeu sigur de trezire a compătimirii *filistine* ne-o dovedește faptul original că *pînă și tov. Plehanov*, care este adversar al oricărei zidiri de dumnezeu, al oricărei filozofii „noi“, al oricărui otzovism și ultimatism etc., pînă și el, profitînd de scîncetele lui Maksimov, și-a făcut milă și pomană și, cu acest prilej, i-a gratificat din nou pe bolșevici cu epitetul de rigizi (vezi publicația „Dnevnik Soțial-Demokrata“ a lui Plehanov, august 1909). Dacă Maksimov a reușit să fie milostivit cu un pic de compătimire pînă și de Plehanov, vă puteți închipui cîte lacrimi de compătimire pentru el vor vărsa elementele filistine din rîndurile social-democrației și din preajma ei cu prilejul „excluderii“ și „înlăturării“ bunilor, bine intenționaților și modeștilor otzoviști și ziditori de dumnezeu.

Problema „excluderii“ și „înlăturării“ este analizată de tov. Maksimov atît sub aspectul ei formal, cît și în esența ei.

Din punct de vedere formal — ne spun cei înlăturați —, înlăturarea lui Maksimov este „nelegală“, și „noi nu recunoaștem această înlăturare“, deoarece el „a fost ales de congresul bolșevic, adică de partea bolșevică a congresului partidului“. Citind foaia volantă a lui Maksimov și Nikolaev, publicul vede că aici e vorba de o acuzație gravă („înlăturarea nelegală“), dar nu găsește o formulare precisă a acestei acuzații și nici materialul necesar pentru a-și face o părere. Dar tocmai acesta este procedeu pe care îl folosesc anumiți oameni ori de cîte ori e vorba de sciziunile care au loc în străinătate: să pună în umbră divergențe de ordin principial, să le camufleze, să treacă sub tăcere diferendele de ordin ideologic, să-și tănuiască tovarășii de idei și să facă cît mai multă zarvă în jurul unor conflicte de ordin organizatoric, pe care publicul nu e în stare să și le lămurească exact și nu e în drept să le analizeze în amănunțime. Așa au procedat rabocedeliștii în 1899, cînd au început să spună în gura mare că nu există nici un fel de „economism“, dar iată că Plehanov a pus mîna pe tipografie. Așa au procedat în 1903 menșevicii care strigau că ei n-au făcut nici o cotitură spre rabocedelism și că Lenin

„i-a eliminat“ sau „i-a înlăturat“ pe Potresov, Akselrod, Zasulici etc. Așa procedează cei ce caută să profite de mentalitatea amatorilor de mici scandaluri și de istorii senzaționale din străinătate. Nu se poate vorbi de otzovism și nici de zidire de dumnezeu, ci de faptul că Maksimov „a fost înlăturat în mod nelegal“ de către „majoritatea din redacție“, care vrea ca „*bunurile întregii fracțiuni*“ „*să rămână pe de-a-ntregul la dispoziția ei*“, — poftiți în dugheana noastră, domnilor, și vă vom povesti tot ce poate fi mai picant în această chestiune...

E vechi procedeul ăsta, tovarășe Maksimov și tovarășe Nikolaev! Și *nu* se poate ca niște oameni politici care recurg la un asemenea procedeu să *nu*-și frângă gâtul.

„Înlăturații“ noștri vorbesc de „nelegalitate“ deoarece consideră că redacția ziarului „Proletarii“ nu este în drept să ia hotărâri în ce privește soarta fracțiunii bolșevice și sciziunea ivită în rîndurile ei. Foarte bine, domnilor. Dacă redacția ziarului „Proletarii“ și cei 15 bolșevici membri și membri supleanți ai Comitetului Central aleși la Congresul de la Londra nu sînt în drept să reprezinte fracțiunea bolșevică, înseamnă că aveți toată posibilitatea să spuneți acest lucru în auzul tuturor și să duceți o campanie pentru înlăturarea acestei reprezentanțe necorespunzătoare sau pentru efectuarea de noi alegeri în vederea înlocuirii ei. *De altfel, voi ați și desfășurat o astfel de campanie* și, numai după ce ați suferit o serie de eșecuri, ați socotit că e mai bine să vă plîngeți și să vă văicăriți. Dacă dv., tov. Maksimov și tov. Nikolaev, ați ridicat problema convocării unui congres sau a unei conferințe a bolșevicilor, de ce n-ați făcut cunoscut tuturor că, *încă cu cîteva luni în urmă*, tov. „Er“ a prezentat Comitetului din Moscova un proiect de rezoluție în care se exprima neîncrederea în „Proletarii“ și se cerea convocarea unei conferințe a bolșevicilor în vederea alegerii unui nou centru ideologic bolșevic?

De ce ați trecut sub tăcere acest lucru, o, voi cei pe nedrept înlăturați?

De ce n-ați pomenit de faptul că rezoluția lui „Er“ a fost respinsă în unanimitate, *numai* el votînd pentru adoptarea ei?

De ce n-ați amintit că în toamna anului 1908, în întreaga organizație din Petersburg, pînă și în verigile ei de jos, s-a desfășurat o luptă în jurul platformelor celor două curente existente în sînul bolșevismului — otzoviștii și adversarii otzovismului — și că în această luptă otzoviștii au fost înfrînți?

Maksimov și Nikolaev vor să se jeluie în fața publicului pentru că în Rusia au suferit mereu înfrîngerii. Și „Er“, și otzoviștii din Petersburg au avut dreptul ca — fără să mai aștepte întrunirea unei conferințe și *fără să-și publice* platformele spre a le face cunoscute întregului partid — să ducă luptă împotriva bolșevicilor pînă și în verigile de jos.

Dar redacția ziarului „Proletarii“, care încă din iunie 1908 declarase război fățiș otzovismului, nu avea dreptul, după un an de luptă, de discuții, de fricțiuni, de conflicte etc., după ce fuseseră chemați din Rusia trei delegați din partea regiunilor și cîțiva membri ai redacției lărgite care nu participaseră la nici unul dintre conflictele din străinătate, — nu avea dreptul să spună *ceea ce este*, să declare că *Maksimov s-a desprins de ea*, să declare că bolșevismul n-are nimic comun cu otzovismul, ultimatismul și zidirea de Dumnezeu?

Încetați cu prefăcătorii asta, domnilor! Ați dus luptă acolo unde ați crezut că sînteți deosebit de puternici și ați fost înfrînți. Ați propagat otzovismul în rîndul maselor contrar hotărîrii adoptate de centrul oficial al bolșevicilor și fără să mai așteptați întrunirea unei conferințe speciale. Iar acum v-ați apucat să scînciți și să vă plîngeți că ați rămas într-o minoritate ridicol de infimă în redacția lărgită, într-o consfătuire la care au participat și delegați din partea regiunilor!

Avem din nou de-a face cu procedeul pur rabocedelist al unora dintre cei din străinătate, care constă în a se juca de-a „democrația“ atunci cînd nu există condiții pentru o democrație deplină, a specula orice ațîțare a nemulțumirilor „celor din străinătate“ și, totodată, a porni tot din străinătate (cu ajutorul „școlii“), o propagandă proprie în spiritul otzovismului și al zidirii de Dumnezeu, a pune la cale o sciziune în rîndurile bolșevicilor și a se

plînge apoi de sciziune, a organiza o fracțiune proprie (sub paravanul „școlii“) și a vărsa lacrimi de crocodil pe motiv că ziarul „Proletarii“ duce o politică „scizionistă“.

Destul cu asemenea intrigi! O fracțiune este o uniune liberă a unor *tovarăși de idei* în cadrul partidului, și, după o luptă care a durat timp de un an și mai bine atît în Rusia, cît și în străinătate, aveam tot dreptul, eram obligați să tragem o concluzie categorică. Și am tras-o. Aveți tot dreptul s-o combateți, să prezentați o platformă proprie, să faceți ca majoritatea să se pronunțe în favoarea ei. Dacă nu veți face acest lucru și, în loc să încheiați o alianță fățișă cu otzoviștii și să prezentați o platformă comună, veți continua să vă jucați de-a v-ați ascunselea și să speculați „democratismul“ ieftin al celor din străinătate, atunci vi se va răspunde doar prin disprețul pe care-l meritați.

Voi faceți un joc dublu. Pe de o parte, declarați că „Proletarii“ promovează de un an de zile o linie „pe de-a-ntregul“ nebolșevică (iar adepții voștri din Rusia au încercat *nu o dată* să facă să fie introdusă această părere în rezoluțiile Comitetului din Petersburg și ale Comitetului din Moscova). Pe de altă parte, vă plîngeți de sciziune și refuzați să recunoașteți „înlăturarea“. Pe de o parte, *în mod practic* voi mergeți în toate privințele mîna în mîna cu otzoviștii și cu ziditorii de dumnezeu, iar pe de altă parte vă lepădați de ei și faceți pe împăciuitoriștii care vor să împace pe bolșevici cu otzoviștii și cu ziditorii de dumnezeu.

„Lăsați orice speranță“! Puteți să luptați pentru a obține majoritatea, puteți să repurtați orice victorie în rîndurile unor bolșevici nematurizați, dar noi nu vom accepta nici un fel de împăciuire. Organizați-vă o fracțiune proprie sau, mai bine zis, continuați s-o organizați pe cea care ați început-o, dar nu căutați să înșelați partidul, nu căutați să-i înșelați pe bolșevici. Nici o conferință, nici un congres din lume nu va putea acum să împace pe bolșevici cu otzoviștii, ultimatiștii și ziditorii de dumnezeu. Am mai spus și repetăm încă o dată: fiecare social-democrat bolșevic și fiecare muncitor conștient trebuie să facă o alegere categorică și definitivă.

VI

Tăinuindu-și rubedeniile ideologice, temându-se să înfățișeze adevărata ei platformă, noua fracțiune se străduiește să împlinească lacunele bagajului ei ideologic împrumutând *cuvinte* din bagajul vechilor sciziuni. „Noul «Proletarii»“, „linia noului «Proletarii»“ — strigă Maksimov, imitând lupta care s-a dus altă dată împotriva noii „Iskre“.

Acest procedeu poate epata pe unii novici în ale politicii.

Dar nici măcar vechile cuvinte nu știți să le repetați, domnilor. „Miezul“ lozincii „împotriva noii «Iskre»“ consta în aceea că menșevicii, punând mâna pe „Iskra“, *au trebuit să inițieze* o nouă linie, pe câtă vreme congresul (Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. din 1903) confirmase tocmai linia vechii „Iskre“⁵⁵. „Miezul“ lozincii consta în faptul că menșevismul a trebuit să declare (prin glasul lui Troțki în anii 1903—1904): între vechea „Iskră“ și cea nouă se întinde o prăpastie. Și pînă în ziua de azi Potresov & Co. încearcă să șteargă de pe ei „urmele“ epocii în care erau conduși de vechea „Iskră“.

„Proletarii“ a ajuns acum la al 47-lea număr. Exact cu trei ani în urmă, în august 1906, a apărut primul său număr. În acest prim număr, cu data de 21 august 1906, găsim un articol *redacțional* intitulat „Despre boicot“, în care scrie negru pe alb: „*A sosit momentul cînd social-democrații revoluționari trebuie să înceteze a mai fi boicotați*“*. De atunci n-a fost număr din „Proletarii“ în care să se fi scris *măcar un rînd* în „favoarea boicotismului“ (după 1906), a otzovismului și ultimatismului, în care să nu fi fost combătută această *caricatură de bolșevism*. Și acum niște bolșevici caricaturali se urcă pe catalige, încercînd să se compare cu niște oameni care *mai întîi* au dus, timp de trei ani, o campanie în vechea „Iskră“ și au făcut ca linia ei să fie consfințită de către Congresul al II-lea al partidului, și *apoi* au arătat cotitura care s-a produs în orientarea noii „Iskre“!

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 341. — Nota red.

Acum Maksimov semnează „fost redactor la «Vpered», ziar popular muncitoresc”, vrînd să amintească cititorului că „gîștele au salvat Roma”. Între d-ta și linia ziarului „Vpered”⁵⁶ — îi răspundem noi lui Maksimov la această aducere-aminte — există același raport ca între Potresov și vechea „Iskră”. Potresov a fost redactor al vechii „Iskre”, dar nu el a condus această publicație, ci ea l-a condus pe el. De îndată ce el a vrut să-i schimbe linia, vechii iskriști i-au întors spatele, iar acum însuși Potresov face pe dracu-n patru ca să se spele de „păcatele tinereții”, de participarea sa la redactarea vechii „Iskre”.

Nu Maksimov a condus ziarul „Vpered”, ci acest ziar l-a condus pe el. Dovadă: boicotul împotriva Dumei a III-a, în favoarea căruia „Vpered” n-a spus și nu putea spune *nici un* cuvînt. Lăsîndu-se condus de „Vpered”, Maksimov a procedat cît se poate de bine și de cuminte. Acum el s-a apucat să născocoască (sau, ceea ce e tot una, să-i ajute pe otzoviști să născocoască) o *linie* care îl va împinge inevitabil în mlaștină, așa cum s-a întîmplat și cu Potresov.

Ține minte, tov. Maksimov: ca măsură de comparație trebuie luat curentul politic-ideologic în întregul lui, și nu doar unele „cuvinte” sau „lozinci” pe care le *învață* cineva pe de rost, fără să le înțeleagă sensul. Bolșevismul a condus timp de trei ani, 1900—1903, vechea „Iskră” și a pornit lupta împotriva menșevismului ca un curent unitar. Menșevicii s-au încurcat multă vreme într-o alianță, nouă pentru ei, cu antiiskriștii, cu rabocedeliștii, pînă ce l-au lăsat pe Potresov (și numai pe el?) să cadă în brațele lui Prokopovici. Bolșevismul a condus *vechiul* „Proletarii” (1906—1909) în spiritul unei lupte hotărîte împotriva „boicotismului” etc. și a pornit, ca un curent unitar, lupta împotriva aceluia care născocesc acum „otzovismul”, „ultimatismul”, „zidirea de dumnezeu” etc. Menșevicii au vrut să corecteze vechea „Iskră” în spiritul lui Martînov și al „ekonomiștilor” și și-au frînt gîtul. Voi vreți să corecțați vechiul „Proletarii” în spiritul lui „Er”,

al otzoviștilor și al ziditorilor de dumnezeu — și o să vă frîngeți și voi gîtul.

Dar „cotitura spre Plehanov“ ? — întrebă cu un aer triumfător Maksimov. Dar crearea „noii fracțiuni de centru“ ? Și Maksimov al nostru, „bolșevic și el“, califică drept „diplomație“ „respingerea“ afirmației că „se urmărește înfăptuirea ideii de a crea «o fracțiune de centru»“ !

Aceste vociferări ale lui Maksimov împotriva „diplomației“ și a „unirii cu Plehanov“ merită să fie luate în derîdere. Bolșevicii caricaturali își rămîn și de astă dată fideli lor înșiși : ei *au învățat bine pe de rost* că Plehanov a dus, în anii 1906—1907, o politică arhioportunistă. Și ei cred că, dacă repeți cît mai des acest lucru, fără să cauți să-ți dai seama de schimbările care s-au produs între timp, înseamnă să dai dovadă de maximum de „revoluționarism“.

Adevărul este că „diplomații“ de la „Proletarii“, începînd de la Congresul de la Londra, au promovat fățiș tot timpul și au practicat o politică partinică față de exagerările caricaturale comise de fracționism, o politică de apărare a marxismului împotriva criticilor îndreptate contra lui. Și vociferările lui Maksimov au, de data asta, o dublă sursă : pe de o parte, începînd de la Congresul de la Londra, au existat întotdeauna diverși bolșevici (Aleksinski de pildă), care susțineau că linia bolșevică a fost înlocuită cu una „împăciuitoare“, cu linia „polonoletonă“ etc. Bolșevicii au luat rareori în serios aceste afirmații de-a dreptul stupide, care vedeau doar o gîndire anchilozată. Pe de altă parte, compania de publiciști din care face parte Maksimov și care întotdeauna a avut doar unele puncte de contact cu social-democrația l-a considerat multă vreme pe Plehanov drept principalul adversar al tendințelor lor de zidire de dumnezeu etc. Pentru această companie nu există nimic mai înfricoșător decît Plehanov. Nimic nu spulberă mai mult speranța ei de a inocula ideile sale partidului muncitoresc decît „unirea cu Plehanov“.

Și iată că aceste elemente de natură diferită : fracționismul anchilozat, care nu-și dă seama că sarcina fracțiunii bolșevice este de a crea un partid, și elementele publiciste

cu mentalitate de cerc, ziditorii de dumnezeu și cei ce camuflează zidirea de dumnezeu, s-au coalizat acum în jurul acestei „platforme“ : *împotriva* „unirii cu Plehanov“, *împotriva* liniei „împăciuitoare“, „polono-letone“ a ziarului „Proletarii“ etc.

Nr. 9 al publicației „Dnevnik“ a lui Plehanov, care a apărut acum, ne dispensează de necesitatea de a arăta mai amănunțit cititorului cât de caricaturală este această „platformă“ a bolșevicilor caricaturali. Plehanov a demascat lichidatorismul din paginile ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, diplomația redactorilor lui, și a declarat că, întrucât Potresov a încetat de a mai fi revoluționar, „drumurile lor se despart“. Pentru orice social-democrat e acum clar că *muncitorii* menșevici îl vor urma pe Plehanov și vor fi *împotriva* lui Potresov. Acum e clar pentru oricine că sciziunea care s-a produs în rîndurile menșevicilor confirmă justetea liniei urmate de bolșevici. Acum e clar pentru oricine : faptul că Plehanov a proclamat linia *partinică* îndreptată *împotriva* scizionismului lichidatorilor înseamnă o *mare* victorie pentru bolșevism, care deține acum rolul dominant în partid.

Bolșevismul a repurtat această mare victorie pentru că și-a promovat politica sa *partinică fără a ține seama* de vociferările neisprăviților „de stînga“ și ale publiciștilor ziditori de dumnezeu. Numai acești oameni se pot teme de o apropiere de acel Plehanov care-i demască pe Potresovi și-i izgonește din partidul muncitoresc. Numai în mlaștina stătută a cercului ziditorilor de dumnezeu sau a eroilor frazelor învățate pe de rost poate avea succes „platforma“ : „*împotriva* unirii cu Plehanov“, *adică* *împotriva* apropierii de menșevicii partițiți în vederea combaterii lichidatorismului, *împotriva* apropierii de marxiștii ortodocși (care nu-i convine companiei de publiciști de tip eroghinist), *împotriva* atragerii continue a partidului spre o politică și o tactică social-democrată revoluționară.

Noi, bolșevicii, putem spune că am înregistrat importante succese în direcția acestei atrageri. Rosa Luxemburg

și Karl Kautsky — acești social-democrați care au scris adeseori pentru ruși și care, prin urmare, fac oarecum parte din partidul nostru — au fost câștigați de noi din punct de vedere ideologic, cu toate că la începutul sciziunii (1903) toate simpatiile lor erau îndreptate spre menșevici. Au fost câștigați datorită faptului că bolșevicii n-au făcut concesii celor ce au supus unei „critici“ marxismul, că ei n-au apărut litera unei teorii fracționiste a lor, neapărat a lor, ci spiritul și sensul general al tacticii social-democrate revoluționare. Noi vom merge și de acum încolo pe această cale și vom duce un război și mai necruțător împotriva ineptiilor bucherești și a jocului deșănțat cu fraze învățate pe de rost, împotriva revizionismului teoretic al cercului de publiciști ziditori de dumnezeu.

În rîndurile social-democrațiilor ruși s-au conturat acum foarte precis două curențe lichidatoriste: cel potresovist și cel maksimovist. Potresov trebuie să se teamă de partidul social-democrat, pentru că de acum înainte nu va mai putea să-și promoveze linia sa în cadrul acestui partid. Maksimov trebuie să se teamă de partidul social-democrat pentru că de acum înainte nu va mai putea să-și promoveze linia sa în cadrul acestui partid. Și unul și celălalt vor căuta să sprijine și să camufleze prin toate mijloacele, permise și nepermise, mașinațiile unor cercuri aparte de publiciști, cu formele lor specifice de revizuire a marxismului. Și unul și celălalt se vor crampona, ca de o ultimă ancoră de salvare, de menținerea spiritului de cerc împotriva spiritului de partid, deoarece Potresov mai poate repurta unele victorii în cadrul selectei companii a menșevicilor anchilozați, iar Maksimov mai poate fi uneori încununat cu lauri de către selectele cercuri ale bolșevicilor anchilozați, dar nici unul, nici celălalt nu va putea să ocupe vreodată un loc statornic printre marxiști sau în rîndurile adevăratului partid muncitoresc social-democrat. Ei reprezintă în rîndurile social-democrației două tendințe mic-burgheze opuse, dar care sînt deopotrivă de mărginite și care se completează una pe alta.

VII

Am arătat care este statul-major al noii fracțiuni. De unde poate fi recrutată armata ei? Din rîndurile elementelor burghezo-democratice care au aderat la partidul muncitoresc în timpul revoluției. Proletariatul se recrutează pretutindeni și întotdeauna din rîndurile micii burghezii; el este legat de ea, pretutindeni și întotdeauna, prin mii de nuanțe, de puncte de contact, de trepte intermediare. Atunci cînd un partid muncitoresc se dezvoltă foarte repede (așa cum s-a întîmplat la noi în anii 1905—1906), în rîndurile lui pătrund inevitabil o mulțime de elemente îmbibate de spirit mic-burghez. Și în asta nu e nimic rău. Sarcina istorică a proletariatului este să asimileze, să reeduce toate elementele vechii societăți, pe care ea i le lasă moștenire ca elemente provenite din mica burghezie. Dar pentru aceasta este necesar ca proletariatul să reeduce aceste elemente, să le înrîurească el pe ele, iar nu ele pe el. Foarte mulți dintre „social-democrații din zilele de libertate” — care au devenit pentru prima oară social-democrați în zilele de înflăcărare, de sărbătoare, în zilele lozincilor impresionante, cînd proletariatul a obținut victorii care au amețit pînă și pe intelectualii pur burghezi — au început să studieze *serios*, să studieze marxismul, să învețe să ducă o luptă proletară susținută, și ei vor rămîne întotdeauna social-democrați și marxști. Alții n-au reușit sau n-au știut să preia de la partidul proletar nimic altceva decît cîteva cuvinte, cîteva lozinci „impresionante” învățate pe de rost, cîteva fraze despre „boicotism”, despre „lupta directă cu orice preț” etc. Cînd aceste elemente au vrut să impună partidului muncitoresc „teoriile” lor, concepția lor despre lume, adică spiritul lor mărginit, ruptura cu ele a devenit inevitabilă.

Soarta boicotiștilor Dumei a III-a face să se vadă cît se poate de clar, în lumina unui exemplu concret, deosebirea care există între unele elemente și celelalte.

Majoritatea bolșevicilor, sincer animați de dorința de a porni o luptă directă și imediată împotriva eroilor loviturii de la 3 iunie, înclinau să boicoteze Duma a III-a,

dar au știut să se orienteze foarte repede în noua situație. Ei n-au debitat cuvinte învățate pe de rost, ci au examinat cu atenție noile condiții istorice, s-au întrebat de ce viața a luat un asemenea curs, și nu un altul, și-au pus și capul la contribuție, nu numai limba, au desfășurat o activitate proletară serioasă și susținută și și-au dat repede seama de toată inconsistența și absurditatea „otzovismului“. Ceilalți s-au cramponat de cuvinte, au început să-și alcătuiască din cuvinte prost înțelese o „linie proprie“, să vocifereze împotriva „boicotismului, otzovismului, ultimatismului“, să debiteze asemenea epitete în loc să desfășoare o activitate proletară revoluționară, dictată de condițiile istorice ale momentului, și s-au apucat să înjghebeze o nouă fracțiune compusă din tot felul de elemente nematurizate din rîndurile bolșevicilor. Călătorie sprîncenată, stimabililor ! Noi am făcut tot ce ne-a stat în putință ca voi să vă însușiți marxismul și să învățați să desfășurați o activitate social-democrată. Acum declaram un război hotărît și neîmpăcat atît lichidatorilor de dreapta, cît și celor de stînga, care pervertesc partidul muncitoresc prin revizionismul lor pe tărîm teoretic și prin metodele lor mic-burgheze în domeniul politicii și al tacticii.

Supliment la nr. 47—48
al ziarului „Proletarii“
din 11 (24) septembrie 1909

Se tipărește după textul
apărut în supliment

ÎNCĂ O DAȚĂ DESPRE PARTINITATE ȘI NEPARTINITATE

Problema candidaturilor de partid sau fără partid, a celor utile și a celor „inutile“ este, fără îndoială, una dintre cele mai importante, dacă nu chiar cea mai importantă, în actualele alegeri pentru actuala Dumă. Alegătorii și masele largi care urmăresc cum se desfășoară alegerile trebuie, înainte de toate și mai mult decât orice, să-și dea seama *de ce* sînt necesare alegerile, *ce* sarcină revine deputaților în Dumă, *care* trebuie să fie tactica pe care s-o urmeze deputatul de Petersburg în Duma a III-a. Or, numai în condițiile unei desfășurări partinice a întregii campanii electorale poate cineva să-și dea într-adevăr seama pe deplin și în mod precis de toate aceste lucruri.

Pentru cei ce vor să apere în aceste alegeri interesele maselor într-adevăr largi și foarte largi ale populației, se pune pe primul plan sarcina de a contribui la dezvoltarea conștiinței politice a maselor. În strînsă legătură cu dezvoltarea acestei conștiințe se produce o delimitare mai precisă în gruparea maselor potrivit cu adevăratele interese ale unor clase sau altora ale populației. Orice nepartinitate înseamnă întotdeauna, chiar și în cazurile cele mai fericite, lipsă de claritate și nivel scăzut de conștiință politică a candidatului, cît și a grupului care-l susține sau a partidelor politice care-l susțin și a masei care participă la alegerea lui.

Toate partidele amorfe, pentru care alegerile sînt menite să servească la satisfacerea intereselor cutăror sau cu-

tăror grupuri restrânse ale populației avute, pun întotdeauna pe planul al doilea dezvoltarea conștiinței maselor, iar claritatea în gruparea de clasă a maselor le apare aproape întotdeauna ca ceva nedorit și periculos. Pentru cei ce nu vor să ia apărarea partidelor burgheze, claritatea în conștiința politică și în gruparea de clasă este mai presus de orice. Aceasta nu exclude, firește, în anumite condiții speciale, posibilitatea unor acțiuni comune temporare ale unor partide diferite, dar exclude în mod categoric orice nepartinitate și orice slăbire sau estompare a partinității.

Dar tocmai pentru că susținem partinitatea în mod principial, în interesul maselor largi, în vederea eliberării lor de orice influențe burgheze, în vederea unei delimitări cât mai precise a grupărilor de clasă trebuie să luptăm din toate puterile și să veghem cu cea mai mare grijă ca partinitatea să nu fie o vorbă goală, ci o realitate.

Kuzmin-Karavaev, un candidat fără partid căruia a și început să i se aplice epitetul de candidat „inutil“, susține că în alegerile de la Petersburg nu există candidați de partid în sensul strict al cuvântului. Această părere este atât de eronată, că nici nu e cazul s-o combatem. Partinitatea candidaturilor lui Kutler și N. D. Sokolov nu poate fi pusă la îndoială. Kuzmin-Karavaev s-a lăsat derutat, în parte, de faptul că cele două partide care au depus aceste candidaturi nu au o viață de partid pe deplin legală. Dar acest fapt îngreuiază participarea la alegeri pe o poziție de partid și nu înlătură necesitatea unei asemenea participări. A ceda în fața unor asemenea dificultăți, a capitula în fața lor, e ca și cum ai ceda dorinței d-lui Stolîpin de a auzi din gura „opoziției“ (a așa-zisei opoziții) o confirmare a „constituționalismului“ lui.

Pentru masele care participă la alegerile de la Petersburg este acum deosebit de important să verifice care dintre partide au capitulat în fața acestor dificultăți și care și-au menținut în întregime programul și lozincile lor; care dintre partide au încercat „să se adapteze“ regimului reacționar în sensul de a-și reduce, de a-și limita activitatea lor în Dumă, publicistica lor, organizarea lor la cadrul acestui regim, și care dintre ele s-au adaptat, în

sensul de a-și modifica unele forme de activitate, și nicidecum în sensul de a-și ciunti lozincile în Dumă, de a-și limita publicistica, organizarea etc. la cadrul acestui regim. O asemenea verificare, efectuată sub toate aspectele și bazată pe istoria partidelor și pe fapte din activitatea desfășurată de ele în Dumă și în afara ei, reprezintă principalul conținut al campaniei electorale. Masele trebuie să cunoască încă o dată, în noua situație, mai dificilă pentru democrație, *partidele* care au pretenția să fie considerate drept democratice. Ele trebuie să afle încă o dată prin ce se deosebește democrația burgheză de democrația care a pus de astă dată candidatura lui N. D. Sokolov, să cunoască deosebiriile care există între ele în ce privește concepția lor despre lume, scopul lor final, atitudinea lor față de misiunea ce revine măreței mișcări internaționale de eliberare, capacitatea lor de a apăra idealurile și căile mișcării de eliberare din Rusia. Masele trebuie să iasă din această campanie electorală cu un spirit partinic mai pronunțat, să-și dea mai bine seama care sînt interesele, sarcinile, lozincile, punctele de vedere și metodele de acțiune ale diferitelor clase — iată rezultatul indestructibil pe care curentul politic reprezentat de N. D. Sokolov îl pune mai presus de orice și pe care va ști să-l obțină printr-o activitate deosebit de perseverentă, dîrză, susținută și multilaterală.

„Novii Den” nr. 9
din 14 (27) septembrie 1909
Semnal : V l. 111 n

Se tipărește după textul
apărut în ziar

CONVORBIRE CU BOLȘEVICII DIN PETERSBURG

Cînd numărul de față al ziarului nostru va ajunge în Rusia, campania electorală din Petersburg va fi deja încheiată. De aceea este cît se poate de nimerit să stăm acum de vorbă cu bolșevicii din Petersburg, precum și cu toți social-democrații ruși despre lupta împotriva ultimatiștilor, care la Petersburg, în cursul alegerilor, era să se întetească pînă într-atîta, încît să ducă la o completă sciziune și care prezintă o însemnătate imensă pentru întregul Partid muncitoresc social-democrat din Rusia.

Mai întîi de toate trebuie să indicăm precis cele patru etape ale acestei lupte, iar după aceea să ne ocupăm în mod amănunțit de semnificația acestei lupte și de unele divergențe ivite între noi și o parte din bolșevicii din Petersburg. Aceste patru etape sînt următoarele : 1) La Consfătuirea din străinătate a redacției lărgite a ziarului „Proletarii“ a fost definitiv stabilită atitudinea bolșevicilor față de otzovism și de ultimatism, constatîndu-se totodată că tov. Maksimov s-a desprins de redacție („Proletarii“ nr. 46 și suplimentul la acest număr *). — 2) Într-o foaie volantă intitulată „Raport prezentat tovarășilor bolșevici de către aceia care au fost înlăturați din redacția lărgită a ziarului «Proletarii»“ și care a fost publicată și difuzată tot în străinătate, tov. Maksimov și Nikolaev (sprijiniți parțial și în mod condiționat de tov. Marat și Domov) își expun părerea despre linia adoptată de ziarul „Proletarii“, pe care o califică drept „menșevică“ etc., și

* Vezi volumul de față, pag. 3—12, 34—43, 44—53. — Nota red.

își apără ultimatismul lor. Această foaie volantă a fost analizată într-un supliment special la nr. 47—48 al ziarului „Proletarii” *. — 3) Chiar la începutul campaniei electorale de la Petersburg, Comisia executivă a Comitetului din Petersburg al partidului nostru a adoptat o rezoluție ultimativă în legătură cu alegerile. Textul ei îl vom reproduce mai jos. — 4) Adoptarea acestei rezoluții stîrnește o adevărată furtună în cercurile de partid ale bolșevicilor din Petersburg. Furtuna se dezlănțuie, dacă ne putem astfel exprima, și sus și jos. „Sus” ea se manifestă prin indignarea și protestele reprezentanților Comitetului Central și ale membrilor redacției lărgite a ziarului „Proletarii”, iar „jos” prin convocarea unei consfături neoficiale interraionale a muncitorilor și activiștilor social-democrați din Petersburg. Această consfătuire a adoptat o rezoluție (al cărei text îl reproducem mai jos) de solidarizare cu redacția ziarului „Proletarii”, dar totodată a condamnat cu asprime „acțiunile scizioniste ale acestei redacții, cît și pe acelea ale otzoviștilor ultimatiști. După aceea a avut loc o nouă adunare a Comitetului din Petersburg și a Comisiei executive, și rezoluția ultimativă a fost anulată. A fost adoptată o nouă rezoluție în spiritul liniei trasate de „Proletarii”. Textul ei este produs în întregime în cronică din numărul de față al ziarului nostru.

Aceasta este canavaua evenimentelor. Semnificația faimosului „ultimatism” din partidul nostru a fost acum pe deplin clarificată sub aspectul ei *practic* și toți social-democrații ruși trebuie să reflecteze cu atenție asupra problemelor controversate. Mai departe, condamnarea liniei noastre „scizioniste” de către din tovarășii noștri de idei din Petersburg ne oferă prilejul dorit de noi de a ajunge la o *explicație* definitivă cu toți bolșevicii și în această problemă importantă. E mai bine să trecem chiar acum la o „explicație” definitivă decît să dăm prilej de noi fricțiuni și „neînțelegeri” la fiecare pas al activității noastre practice.

* Vezi volumul de față, pag. 80—115. — *Nota red.*

În primul rînd, trebuie să restabilim *în mod precis* poziția pe care ne-am situat noi în problema sciziunii imediat după Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii“. În „Înștiințarea“ cu privire la această Consfătuire (publicată în suplimentul la nr. 46 al ziarului „Proletarii“ *) am afirmat de la bun început că ultimatismul, acest curent care cere să se dea un ultimatum fracțiunii social-democrate din Dumă, oscilează între otzovism și bolșevism. Unul dintre ultimatiștii noștri din străinătate — se spune în înștiințare — „recunoaște că, în ultima vreme, activitatea fracțiunii social-democrate din Dumă s-a îmbunătățit considerabil și, ca atare, el nici nu se gîndește să-i dea un ultimatum chiar acum, imediat“.

„Conviețuirea cu *asemenea* ultimatiști — se spune mai departe, textual, în „Înștiințare“ — în cadrul aceleiași fracțiuni este, desigur, posibilă... În ce privește bolșevicii ultimatiști *de acest fel*, nici nu poate fi vorba de o sciziune“. Ar fi ridicol chiar și să vorbim de așa ceva.

În continuare, în pagina a doua a „Înștiințării“, citim : „Ar cădea într-o amarnică greșală acei activiști locali care ar înțelege rezoluția Consfătuirii ca un îndemn de a izgoni din organizații pe muncitorii cu tendințe otzoviste sau, cu atît mai mult, de a scinda numaidecît organizațiile în care există elemente otzoviste. Atragem în modul cel mai categoric atenția activiștilor locali asupra consecințelor dăunătoare pe care le-ar putea provoca asemenea măsuri“.

Cred că e cît se poate de clar. Desprinderea tov. Maksimov, care *a refuzat să se supună* rezoluțiilor adoptate de Consfătuire, era inevitabilă. În ce privește elementele otzoviste ultimatiste care oscilează și au o poziție imprecisă, noi nu numai că n-am proclamat o sciziune cu aceste elemente, dar am atras în mod serios atenția că ea trebuie evitată.

Să vedeți acum cum s-a desfășurat cea de-a doua etapă a luptei. Tov. Maksimov & Co. publică în străinătate o foaie volantă, în care, pe de o parte, ni se aduce acuzația că am provocat o sciziune, iar pe de altă parte se

* Vezi volumul de față, pag. 3—12. — Nota red.

face afirmația că linia promovată de noul „Proletarii” (care, chipurile, l-ar fi trădat pe vechiul „Proletarii” și vechiul bolșevism) este o linie menșevică, „dumistă” etc. Nu vi se pare ridicol să vă plîngeți că s-a produs sciziunea unei fracțiuni, *adică a unei uniuni de tovarăși de idei în cadrul partidului*, din moment ce voi înșivă recunoașteți că nu există o unitate de vederi? Apărîndu-și ultimatismul, tov. Maksimov & Co. au scris în foaia lor volantă că, „în asemenea condiții (adică în condițiile unei reacțiuni aprige și care se întetește, condiții care caracterizează momentul actual), partidul nu poate desfășura o campanie electorală amplă și impresionantă, nu poate să aibă o reprezentanță parlamentară demnă de el”, că, „în aceste condiții însăși utilitatea participării la activitatea unei instituții pseudoparlamentare devine îndoielnică și discutabilă”, că „în fond” „Proletarii” „începe să se situeze pe punctul de vedere menșevic al parlamentarismului cu orice preț”. Aceste fraze sînt însoțite de o apărare evazivă a otzovismului („otzoviștii nu s-au pronunțat niciodată (!!!) în sensul că sînt împotriva parlamentarismului în general”) și de o decizie evazivă de el (noi, vedeți dv., nu sîntem otzoviști; partidul nu trebuie, în momentul de față, să lichideze fracțiunea social-democrată din Dumă; „partidul trebuie” „să stabilească dacă, în ultimă analiză, toată această acțiune — participarea la alegerile pentru Duma a III-a — n-a fost cumva dezavantajoasă pentru el”, ca și cum partidul *n-ar fi ajuns* deja *la o concluzie* în această chestiune!).

Această atitudine evazivă a lui Maksimov & Co. a înșelat și înșală pe mulți; fiindcă unii spun: dar ce rău pot să aducă partidului sau chiar fracțiunii niște oameni care nu refuză cîtuși de puțin să îndeplinească hotărîrile partidului și nu fac altceva decît să-și susțină cu prudență vederile lor, întrucîtva diferite, cu privire la tactică?

O asemenea părere despre propaganda desfășurată de Maksimov & Co. este foarte răspîndită în rîndurile publicului care nu e obișnuit să gîndească și se încrede *în cuvinte*, fără să țină seama de *semnificația politică concretă* pe care o au niște fraze evazive, prudente, diploma-

tice, rostite în *actuala* situație din partidul nostru. Acest public a căpătat acum o lecție minunată.

Foaia volantă a lui Maksimov & Co. poartă data de 3/16 iulie 1909. În august, Comisia executivă a Comitetului din Petersburg a adoptat, cu *trei* voturi ale ultimatiștilor contra două, următoarea rezoluție cu privire la campania electorală care urma să aibă loc la Petersburg (și care acum s-a încheiat):

„Comisia executivă a hotărât următoarele în legătură cu alegerile: fără să acordăm o importanță deosebită Dumei de stat și fracțiunii noastre din cadrul ei, dar călăuzindu-ne după hotărîrea adoptată de întregul partid, trebuie să participăm la alegeri fără să angajăm în ele toate forțele de care dispunem, punînd doar candidaturi proprii, pentru a absorbi voturile social-democraților, și înființînd o comisie electorală care să fie subordonată Comisiei executive a Comitetului din Petersburg prin intermediul unui reprezentant al ei“.

Comparați această rezoluție cu foaia volantă scoasă de Maksimov în străinătate. O comparație între aceste două documente constituie cel mai bun și mai sigur mijloc pentru a deschide ochii publicului asupra *adevăratei* semnificații pe care o are grupul din străinătate al lui Maksimov. Această rezoluție, întocmai ca și foaia volantă a lui Maksimov, exprimă ideea subordonării față de partid și, întocmai ca și Maksimov, susține *din principiu* ultimatismul. Prin aceasta nu vrem de loc să spunem că ultimatiștii din Petersburg s-au călăuzit numaidecît după foaia volantă a lui Maksimov, fiindcă nu dispunem de nici un fel de date în acest sens. Dar asta nu prezintă, de altfel, nici o importanță. Noi afirmăm că aici e vorba, fără îndoială, de poziții politice identice din punct de vedere *ideologic*. Noi afirmăm că acest exemplu constituie o dovadă, cum nu se poate mai elocventă, de *aplicare* concretă a unui ultimatism „prudent“, „diplomatic“, plin de tact, evaziv — spuneți-i cum vreți —, așa cum e ea cunoscută de orice om apropiat de munca de partid, din *sutele* de cazuri analoge mai puțin „impresionante“, care nu sînt consfințite prin documente oficiale și se referă la lucruri despre care, din motive de ordin conspirativ, un social-democrat nu poate vorbi în public etc. Rezo-

luția adoptată la Petersburg este, firește, mai puțin abilă din punct de vedere al tehnicii-publicistice decât foaia volantă a lui Maksimov. Dar în practică, în organizațiile locale, concepțiile lui Maksimov nu vor fi aplicate întotdeauna (sau în 999 de cazuri din 1 000) chiar de el, ci de partizanii lui mai puțin „abili“. Ceea ce interesează partidul nu este cine șterge „cu mai multă abilitate“ urmele, ci care este conținutul *real* al muncii de partid, orientarea *reală* pe care o imprimă muncii cutare sau cutare conducători.

Și acum întrebăm pe orice om imparțial: pot oare activa în cadrul aceleiași fracțiuni — adică în aceeași uniune de tovarăși de idei din cadrul partidului — partizanii ziarului „Proletarii“ și autorii unor astfel de rezoluții? Se poate vorbi *în mod serios* de transpunerea în viață a hotărârii luate de partid în legătură cu folosirea Dumei și a tribunei ei atunci când organele superioare ale comitetelor locale adoptă astfel de rezoluții?

Că *în realitate* rezoluția Comisiei executive pune bețe în roate campaniei electorale care a început, că această rezoluție nu face decât să *torpileze* campania electorală, e un lucru pe care l-a înțeles numaidecât toată lumea (afară de autorii acestei rezoluții și de ultimatiștii care se arată încântați de „abilitatea“ cu care șterge urmele Maksimov). Despre modul cum au reacționat la această rezoluție bolșevicii din Petersburg am mai vorbit și vom vorbi și în cele ce urmează. În ceea ce ne privește, am scris imediat un articol: „Spărgătorii de grevă otzoviști-ultimatiști“⁵⁷ — spărgători de grevă deoarece este evident că, prin poziția pe care au adoptat-o, ultimatiștii *au trădat în favoarea cadeților* campania electorală social-democrată —, în care arătam cât de rușinoasă este pentru social-democrați o asemenea rezoluție și invitam Comisia executivă care a adoptat-o să *scoată* imediat de pe frontispiciul ziarului „Proletarii“ cuvintele „organ al Comitetului din Petersburg“, dacă ea pretinde că exprimă vederile social-democraților din acest oraș; noi nu vrem să fim ipocriți, se spunea în acest articol: noi *n-am fost și nu vom fi* organul publicistic al unor *asemenea...* „bolșevici și ei“.

Articolul era deja cules și chiar paginat cînd am primit o scrisoare din Petersburg prin care ni se făcea cunoscut că faimoasa rezoluție a fost anulată. A trebuit să amînăm apariția ziarului (din această cauză nr. 47—48 a apărut cu o întîrziere de cîteva zile). Din fericire, despre rezoluția ultimatiștilor ne este dat să vorbim acum nu în legătură cu actuala campanie electorală, ci în cadrul evocării unor fapte de domeniul trecutului... și peste care bine ar fi „să se aștearnă uitarea“.

Iată textul rezoluției adoptate de bolșevicii din Petersburg la o adunare neoficială care a fost convocată după adoptarea faimoasei rezoluții :

„Consfătuirea interraională neoficială a muncitorilor și activiștilor social-democrați, examinînd rezoluțiile adoptate de redacția lărgită a ziarului «Proletarii», se declară pe deplin solidară cu linia politică trasată în rezoluțiile : «Sarcinile bolșevicilor în partid», «Despre atitudinea față de activitatea din Dumă etc.» și «Despre otzovism și ultimatism».

Totodată, consfătuirea dezaprobă în mod categoric metodele de luptă împotriva tovarășilor ultimatiști, adoptate de redacție în aceleași rezoluții, considerînd că asemenea metode constituie o piedică pentru rezolvarea sarcinii fundamentale care a fost trasată de redacția ziarului «Proletarii» : aceea de a reface partidul.

Consfătuirea protestează și împotriva acțiunilor scizioniste întreprinse de tovarășii ultimatiști și otzoviști“.

După adoptarea acestei rezoluții, a fost convocată o nouă adunare a Comitetului din Petersburg, care a anulat rezoluția ultimatiștilor și a adoptat una nouă (vezi cronică). Această nouă rezoluție se încheie cu cuvintele : „Considerînd că folosirea apropiatei campanii electorale este extrem de necesară și de importantă, Comitetul din Petersburg hotărăște să participe în mod activ la această campanie“.

Înainte de a răspunde tovarășilor care nu sînt de acord cu politica noastră, chipurile, scizionistă, vom reproduce cîteva pasaje dintr-o scrisoare a unuia dintre ei ⁵⁸ :

„...Dar, dacă între participanții la consfătuire (la consfătuirea interraională neoficială), care în proporție de $\frac{2}{3}$ era alcătuită din muncitori, s-a observat o unitate de vederi în ce privește aprecierea momentului actual și a acțiunilor noastre tactice care decurg din

el, tot atât de unanim s-a pronunțat această consfătuire și împotriva metodelor de luptă contra ultimatiștilor, adversarii noștri în domeniul tacticii, care au fost preconizate de redacția ziarului «Proletarii». Consfătuirea nu s-a declarat de acord cu părerea, exprimată în rezoluțiile adoptate de redacția ziarului «Proletarii», că este necesară o delimitare fracționistă de acești tovarăși, deoarece a considerat că o asemenea delimitare ar constitui un pas periculos pentru însăși existența partidului... Sînt convins că voi exprima în mod just părerea și starea de spirit a participanților la această consfătuire dacă voi spune: *nu vom admite să se provoace o sciziune*. Tovarăși! Vouă, celor din străinătate, vi s-a năzărit o gogoriță ultimatiștă, care în realitate la noi nu există. O compoziție *întimplătoare* a Comitetului din Petersburg și a Comisiei executive a asigurat ultimatiștilor majoritatea și, datorită acestui fapt, a fost adoptată o rezoluție absurdă, agramată, care înseamnă pentru acești ultimatiști o lovitură morală de pe urma căreia cu greu își vor reveni... La ședința Comitetului din Petersburg, în care a fost adoptată această rezoluție, au lipsit reprezentanții a trei raioane, iar reprezentantul unui al patrulea raion, după cum s-a stabilit acum, nu avea drept de vot deliberativ. Au lipsit, așadar, reprezentanții a patru raioane, iar votul care a asigurat ultimatiștilor majoritatea a fost acum «elucidat». Rezultă deci că nici în această ședință, cu un număr incomplet de membri, a Comitetului din Petersburg, ultimatiștii n-au avut majoritatea... În ce privește rezoluția cu privire la alegeri adoptată de Comitetul din Petersburg, consfătuirea a hotărît să caute să obțină revizuirea ei, și este cert că încă la prima ședință a Comitetului din Petersburg, în care, după cum s-a văzut acum, vom avea majoritatea, va fi adoptată o nouă rezoluție. Înșiși ultimatiștii, cărora le e rușine de rezoluția lor, sînt de acord ca ea să fie revizuită. Toți, inclusiv, pe cît se pare, autorul ei, sînt de acord că această rezoluție este absurdă din toate punctele de vedere, dar — și subliniez acest lucru — ea nu constituie o crimă. Tovarășii ultimatiști care au votat pentru rezoluție au declarat că nu sînt de acord cu autorul ei, care a procedat de fapt potrivit zicalei care recomandă să procedezi în așa fel încît «și cîntea să ți-o păstrezi, și capital să strîngi»...»

Așadar, tovarășul nostru de idei ne reproșează nouă, celor din străinătate, că ni s-a năzărit o gogoriță ultimatiștă, că, prin lupta noastră scizionistă împotriva ultimatiștilor, îngreuiem (sau zădărniciem) eforturile de refacere a partidului.

Cel mai bun răspuns la aceste „reproșuri“ îl constituie istoria celor petrecute la Petersburg. Iată de ce am făcut asupra lor o relatare atât de amănunțită. Faptele vorbesc de la sine.

Noi am declarat că tov. Maksimov — care a refuzat să se supună rezoluțiilor adoptate de redacția lărgită și a creat, sub forma faimoasei „școli“, un centru ideologic-organizatoric al unei noi organizații în străinătate — s-a desprins de fracțiune. Din aceasta ne fac un cap de acuzare unii dintre tovarășii noștri de idei, care acolo, la Petersburg, *au fost nevoiți să recurgă la măsuri excepționale* (convocarea unei consfătuiri speciale, neoficiale, a muncitorilor cu influență și revizuirea unei rezoluții deja adoptate!) *pentru a obține anularea* unei rezoluții „absurde din toate punctele de vedere“, care reproduce părerile lui Maksimov !!

Nu, tovarăși, aducându-ne nouă învinuirea că am provocat o sciziune și că „ni s-a năzărit o gogoriță“, n-ați făcut decît să ne dovedeți încă o dată necesitatea imperioasă de a-l considera pe Maksimov drept un om care s-a desprins de fracțiune, n-ați făcut decît să dovedeți că, dacă nu ne-am fi delimitat de Maksimov în ajunul alegerilor de la Petersburg, am fi compromis definitiv bolșevismul și am fi dat o lovitură ireparabilă cauzei partidului. *Faptele* voastre, tovarăși, care ne învinuiți de sciziune, dezmint *vorbele* voastre.

Voi „sînteți în dezacord numai“ cu metodele *noastre* de luptă împotriva ultimatiștilor. Noi nu sîntem de loc în dezacord cu metodele *voastre* de luptă împotriva ultimatiștilor și salutăm din toată inima și fără nici un fel de rezerve atît metodele voastre de luptă, cît și victoria voastră, dar în același timp sîntem perfect convinși că metodele *voastre* nu reprezintă altceva decît *punerea în practică* a metodelor „noastre“ într-un anumit mediu de partid.

În ce constau metodele noastre „proaste“? În faptul că am cerut să se facă o delimitare de Maksimov & Co. În ce constau metodele voastre bune? În faptul că ați calificat drept „absurdă din toate punctele de vedere“ o rezoluție care promova în întregime concepțiile lui Maksimov, că ați convocat o consfătuire specială, ați pornit o campanie împotriva acestei rezoluții, ați făcut ca înșiși autorilor ei să le fie rușine de ea, ați reușit să faceți

ca această rezoluție să fie anulată și înlocuită cu alta care *nu* era ultimativă, ci bolșevică.

„Campania” voastră, tovarăși, este o *continuare* a campaniei noastre, și nu o infirmare a ei.

Dar — veți spune dv. — noi n-am declarat că s-a desprins cineva. Foarte bine. Ca să „infirmăm” metoda noastră, care e proastă, încercați să faceți în străinătate ceea ce ați făcut la Petersburg. Încercați să-i faceți pe Maksimov și pe adepții lui (măcar pe cei din localitatea unde se află faimoasa „școală” eroghinistă) să recunoască că, prin conținutul ei ideologic, foaia volantă a lui Maksimov („Raport prezentat tovarășilor bolșevici”) este „absurdă din toate punctele de vedere”, încercați să faceți ca lui Maksimov și companiei lui „să le fie rușine” de această foaie volantă, ca faimoasa „școală” să scoată o foaie volantă cu un conținut ideologic diametral opus*. Dacă veți reuși să faceți acest lucru, *veți infirma* într-adevăr metodele noastre de luptă, și noi vom recunoaște bucuroși că „ale voastre” sînt mai bune.

La Petersburg atenția e îndreptată spre o problemă arzătoare, urgentă, care interesează întregul partid: alegerile. Acolo proletariatul social-democrat a *chemat* imediat *la ordine* pe ultimatiști, și a făcut-o *în așa fel* că ei s-au supus numaidecît: simțul partinic a prevalat, ambianța maselor proletare a avut o influență binefăcătoare; toți și-au dat imediat seama că cu rezoluția ultimativă nu se

* Iată, între altele, o ilustrare a felului cum încearcă Maksimov și faimoasa lui „școală” să șteargă urmele. Această școală a scos la 26 august 1909 o foaie volantă cuprinzînd programul școlii, o scrisoare a lui Kautsky (care recomandă pe un ton foarte delicat „să nu fie puse pe primul plan” divergențele de ordin filozofic și declară că „nu consideră justă critica aspră ce i-a fost adusă fracțiunii social-democrate din Dumă”, fără a mai vorbi de „ultimatism”!), o scrisoare a lui Lenin (vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 457—458. — *Nota red.*) și o rezoluție a consiliului școlii. Acest năstăvitor consiliu declară că „diferențele fracționiste n-au absolut nici o legătură cu scopurile și sarcinile ei (ale școlii) strict general-partinice”. Să vedem cine semnează foaia volantă. Lectorii: Maksimov, Gorki, Leadov, Lunacearski, Mihail și Aleksinski. Gîndiți-vă și dv.: o școală cu asemenea lectori „n-are absolut nici o legătură cu diferențele fracționiste”. Uite ce, tovarăși: ...născociți, dar mai cu măsură! — Ni se va spune că școala „a invitat” și alții lectori. În primul rînd, i-a invitat știind că ei nu vor putea să vină aproape niciodată. În al doilea rînd, i-a invitat, dar... „Dar școala nu le-a putut oferi (acestor lectori) mijloacele materiale necesare de deplasare și întreținere pe timpul cit vor ține prelegerile” (Foaia volantă cu data de 26 august 1909). Frumos, nu-i așa? Nu sîntem deloc fracționiști, spun ei, dar mijloacele necesare de deplasare „nu le putem oferi” decît la „ai noștri”...

poate face treabă. Ultimatiștilor li s-a dat numaidecît un *ultimatum*, și ultimatiștii din Petersburg (*spre onoarea lor, trebuie s-o spunem*) au răspuns la ultimatumul bolșevicilor supunîndu-se partidului, și nu ducînd luptă împotriva bolșevicilor (cel puțin în timpul alegerilor : nu știm încă dacă această situație se va menține și după alegeri).

Maksimov & Co. nu manifestă doar o simplă înclinare spre ultimatism, ci încearcă să facă din el o întregă orientare. Ei își înjghebează un întreg sistem de politică ultimatiștă (fără să mai vorbim de prietenia lor cu ziditorii de dumnezeu, lucru de care, pe cît se pare, ultimatiștii din Petersburg nu sînt cu nimic vinovați), caută să creeze pe această bază un nou curent ; ei au pornit un război sistematic împotriva bolșevismului. Acești inspiratori ai otzovismului vor fi, desigur, înfrînți (ei au și început să fie înfrînți), dar pentru a scăpa cît mai curînd fracțiunea noastră și partidul nostru de boala otzovist-ultimatiștă a fost nevoie *în acest caz* să se ia măsuri mai hotărîte ; și, cu cît lupta noastră împotriva otzoviștilor fățiși și ascunși va fi mai dîrză, cu atît vom scăpa mai repede partidul de această boală.

„O majoritate întîmplătoare“ a ultimatiștilor, spun cei din Petersburg. Vă înșelați amarnic, tovarăși. Voi vedeți acum acolo, la voi, doar o părțică dintr-un fenomen *general* și calificați drept „întîmplător“ un fapt a cărui legătură cu întregul nu vă este clară. Amintiți-vă cum au decurs lucrurile. În primăvara lui 1908 otzovismul își face apariția în Regiunea centrală, și la Conferința orășenească a organizației Moscova întrunește 14 voturi (din 32). În vara și toamna anului 1908, otzoviștii desfășoară o campanie la Moscova ; „Rabocce Znamea“ deschide o discuție și combate otzovismul. În august 1908 se angajează o discuție și în coloanele ziarului „Proletarii“. În toamna anului 1908, la Conferința generală a partidului, otzoviștii se constituie într-un „curent“ aparte. În primăvara anului 1909, ei desfășoară o campanie la Moscova (vezi în „Proletarii“ nr. 47—48 „Conferința organizației districtuale Moscova“). În vara anului 1909, Comisia executivă o Comitetului din Petersburg adoptă o rezoluție ultimatiștă.

Dacă acestea sînt faptele, e pur și simplu o naivitate să vorbești de caracterul „întîmplător” al majorității ultimiste. Atîta timp cît reacțiunea va fi atît de puternică, atîta timp cît efectivul organizațiilor social-democrate va fi atît de slab cum e în momentul de față, în compoziția diferitelor organizații locale se vor produce în mod inevitabil variații foarte pronunțate. Astăzi, bolșevicii declară că majoritatea ultimistă din N.N. reprezintă ceva „întîmplător”, iar mîine ultimatiștii vor spune și ei același lucru despre majoritatea bolșevică din M.M. Există destui amatori de ciorovăială pe această temă, dar noi nu ne numărăm printre ei. Trebuie să înțelegem că aceste certuri și ciorovăieli sînt *produsul* unui profund dezacord de ordin ideologic. Numai dacă vom înțelege acest lucru, vom putea să-i ajutăm pe social-democrați ca, în loc să se dedea la ciorovăieli inutile și degradante (pe tema majorității „întîmplătoare” sau în jurul cutărui sau cutărui conflict de ordin organizatoric, sau din pricina felului cum sînt folosite fondurile, legăturile etc.), să clarifice cauzele de ordin ideologic ale dezacordului. Știm foarte bine că în multe orașe lupta dintre ultimatiști și bolșevici s-a extins asupra celor mai diverse domenii de activitate, provocînd disensiuni și dezbinare și în activitatea care se desfășoară în diferite uniuni, asociații, congrese și întruniri legale. Primum scrisori „de pe cîmpul de luptă” în care ni se vorbește despre aceste disensiuni și despre această dezbinare, dar, din păcate, cerințele de ordin conspirativ nu ne permit să publicăm în acest domeniu decît a zecea, dacă nu a suta parte din ceea ce ni se comunică. Afirmăm în modul cel mai categoric că lupta dusă împotriva ultimatiștilor cu prilejul alegerilor de la Petersburg *nu reprezintă ceva întîmplător*, ci este una din nenumăratele manifestări ale unei boli generale.

De aceea spunem încă o dată, tuturor tovarășilor bolșevici, tuturor muncitorilor cărora le este scumpă cauza social-democrației revoluționare, că nu există nimic mai greșit și mai dăunător decît încercările de a ascunde această boală. Trebuie să arătăm cît mai limpede cauzele, caracterul și semnificația dezacordului dintre noi și adepții otzovismului, ai ultimatismului și ai zidirii de dumnezeu. Tre-

buie să separăm, să delimităm în mod precis fracțiunea bolșevicilor — adică uniunea bolșevicilor, tovarăși de idei, care vor să ducă partidul în direcția trasată de „Proletarii“, și cunoscută tuturor — de noua fracțiune, care-i duce în mod inevitabil pe adepții săi astăzi la „întâmplătoarele“ fraze anarhiste cuprinse în platforma otzovistă de la Moscova și în cea de la Petersburg, mâine la „întâmplătorul“ bolșevism caricatural din foaia volantă a lui Maksimov, poimîine la „întâmplătoarea“ rezoluție „absurdă“ de la Petersburg. Trebuie să înțelegem caracterul acestei boli și să luptăm cu toții pentru tămăduirea ei. Acolo unde este posibilă tămăduirea prin metodele folosite de cei din Petersburg, adică printr-un apel imediat și reușit la conștiința social-democrată a muncitorilor înaintați, această tămăduire este cea mai indicată : acolo *nimeni* n-a preconizat *vreodată* delimitarea și separarea cu orice preț. Acolo însă unde, datorită unor condiții sau altora, se formează centre sau cercuri cât de cât trainice care propagă ideile noii fracțiuni, delimitarea devine neapărat necesară. Acolo delimitarea de noua *fracțiune* constituie *chezășia* unității practice a muncii în rîndurile *partidului*, căci, din cele spuse adineaori, reiese că înșiși practicienii din Petersburg recunosc că sub steagul ultimatismului nu se poate desfășura o astfel de activitate.

„Proletarii“ nr. 49
din 3 (16) octombrie 1909

Se lipărește după textul
uodru în ziar

NOTĂ LA ARTICOLUL
„ALEGERILE DE LA PETERSBURG“ 59

Împotriva caricaturizării acestei idei bolșevice au ridicat obiecții doar bolșevicii. Atunci cînd în ziarul „Novîi Den“ s-a făcut simțită o notă falsă, care vădea o insuficientă delimitare principială de trudovici și de socialiștii-populiști, un grup de trei publiciști bolșevici a încercat să corecteze această estompare a divergențelor de ordin programatic și să îndrepte agitația desfășurată în coloanele ziarului și la întrunirile electorale pe o cale *de clasă, socialistă*, mai consecventă. Această încercare n-a reușit, și, după cîte știm, *nu din vina bolșevicilor*. Tot așa n-a reușit nici încercarea întreprinsă de un bolșevic de a da o replică considerațiilor expuse de Iordanski în „Novîi Den“ în legătură cu concepțiile social-democrației despre ordine și legalitate. Iordanski, ca și mulți alți oportuniști, a vulgarizat cunoscuta afirmație a lui Engels că social-democrația capătă „obraji rumeni“ pe terenul „legalității“. Engels însuși a protestat cu toată tăria împotriva tendinței de a da o interpretare extensivă acestei păreri (vezi scrisoarea lui către „Neue Zeit“⁶⁰), care avea în vedere un anumit moment din evoluția Germaniei (cînd exista drept de vot universal etc.). Iordanski a găsit nimerit să vorbească despre acest lucru în condițiile „legalității“ instaurate prin lovitura de stat de la 3 iunie.

PROIECT DE REZOLUȚIE
ASUPRA ÎNTĂRIRII PARTIDULUI ȘI A
UNITĂȚII LUI ⁶¹

Redacția Organului Central consideră că, în momentul de față, întărirea partidului nostru și a unității lui poate fi realizată numai prin *apropierea* — care a și început să se contureze — între anumite *fracțiuni* puternice și care se bucură de influență în mișcarea muncitorească practică, și nu prin lamentări moraliste pe tema desființării lor, întrucât această apropiere urmează să fie îndeplinită și dezvoltată pe baza unei *tactici* social-democrate revoluționare și a unei politici organizatorice îndreptate spre lupta hotărâtă împotriva lichidatorismului „de stînga”, cît și împotriva celui „de dreapta”, dar mai cu seamă împotriva celui de dreapta, întrucât cel „de stînga”, care a fost deja înfrînt, prezintă un pericol mai mic.

*Scris la 21 octombrie
(3 noiembrie) 1909*

*Publicat pentru prima oară
în anul 1929—1930.*

*în ediția a 2-a și a 3-a a Operelor lui
V. I. Lenin, vol. XIV*

Se tipărește după manuscris

CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR
DE LA ȘEDINȚA BIROULUI SOCIALIST
INTERNAȚIONAL, ÎN LEGĂTURĂ CU SCIZIUNEA
DIN PARTIDUL MUNCITORESC
SOCIAL-DEMOCRAT DIN OLANDA ⁶²

25 OCTOMBRIE (7 NOIEMBRIE) 1909

Atît Singer, cît și Adler au pornit de la o serie de fapte pe care țin să le precizez încă o dată aici. În primul rînd, că sciziunea este un fapt împlinit, de care trebuie să se țină seama. În al doilea rînd, că partidul social-democrat, potrivit celor declarate chiar de Adler, este un partid socialist. În al treilea rînd, că el are dreptul incontestabil de a participa la congresele internaționale. De altfel, însuși partidul social-democrat nu pretinde să i se dea dreptul de a participa la hotărîrile Biroului ; i s-ar putea da drept de vot consultativ, așa cum s-a procedat în cazul cîtorva partide ruse. În al patrulea rînd, tovarășul Adler a propus ca la congresele internaționale să se facă o repartizare a voturilor între ambele partide din cadrul secției olandeze de la Congresul de la Copenhaga ; totodată, partidul social-democrat să aibă și de aici înainte dreptul de a face apel la Birou. În cadrul acestei ședințe, trebuie să se ajungă la o hotărîre unanimă în cele patru chestiuni menționate. Țin să remarc aici doar că tovarășa *Roland Holst*, despre care a vorbit Troelstra, s-a pronunțat *pentru* primirea partidului social-democrat.

Publicat la 18 noiembrie 1909
în suplimentul 4 al ziarului
„Leipziger Volkszeitung” nr. 264

Se tipărește după textul
suplimentului
Traducere din limba germană

ȚARUL ÎMPOTRIVA POPORULUI FINLANDEZ

Bandiții ultrareacționari de la Palatul de iarnă și măsluitorii octombriști din Duma a III-a au pornit o nouă campanie împotriva Finlandei. Abrogarea constituției, prin care sînt garantate drepturile finlandezilor împotriva samavolniciei autocraților ruși, punerea Finlandei pe același plan cu restul Rusiei în ce privește lipsa de drepturi care rezultă din stările excepționale — iată scopul acestei campanii începute printr-un decret al țarului, care rezolvă peste capul seimului problema serviciului militar obligatoriu și prin numirea de noi senatori din rîndul birocraților ruși. N-are nici un rost să analizăm aici argumentele cu care tîlharii și măsluitorii încearcă să dovedească legalitatea și justetea pretențiilor ce i-au fost prezentate Finlandei sub amenințarea unui milion de baionete. Nu aceste argumente interesează aici, ci scopul urmărit. Prin acțiunea întreprinsă împotriva Finlandei libere și democratice, guvernul țarist și acoliții săi vor să suprime ultimele rămășițe ale cuceririlor obținute *de popor* în 1905. De aceea, în aceste zile cînd regimentele de cazaci și bateriile de artilerie ocupă în grabă centrele urbane ale Finlandei, este vorba de cauza întregului popor rus.

Revoluția rusă, care a fost sprijinită și de finlandezi, l-a silit pe țar să-și descleșteze degetele cu care timp de cîțiva ani a strîns de beregată poporul finlandez. Țarul, care dorea să-și extindă puterea sa absolută și asupra Finlandei, pe a cărei constituție au jurat el și strămoșii săi, s-a văzut nevoit să accepte nu numai izgonirea călăilor bobrikoviști ⁶³

de pe pământul finlandez și anularea tuturor ucazurilor sale ilegale, dar și introducerea votului universal și egal în Finlanda. După ce a înăbușit revoluția rusă, el revine la vechea lui politică, cu singura deosebire că acum se simte sprijinit nu numai de vechea gardă, de delapidatorii și copoii aflați în slujba lui, dar și de haita de bogătași, în frunte cu Krupenski, Gucikov și cei de teapa lor, care, luînd cuvîntul în Duma a III-a, vorbesc în numele poporului rus.

Totul e parcă făcut să favorizeze această întreprindere tîlhărească. Mișcarea revoluționară din Rusia este acum extrem de slabă, așa că nu-l îngrijorează atît de mult pe monstrul încoronat, încît să-l facă să renunțe la prada pe care și-a pus ochii. Burghezia vest-europeană, care altă dată trimitea adrese țarului, rugîndu-l să lase în pace Finlanda, nu va mișca nici un deget pentru a-i opri pe bandiți. Căci nu e mult de cînd cei ce altă dată se adresau Europei îndemnînd-o să condamne politica dusă de țarism în Finlanda, *i-au garantat* acestei burghezii că țarul e animat de intenții oneste, „constituționale”. Conducătorii cadeți, care se intitulează „reprezentanți ai intelectualității ruse” și „reprezentanți ai poporului rus”, au dat asigurări solemne burgheziei europene că ei, și o dată cu ei și poporul rus, *sînt solidari cu țarul*. Liberalii ruși au luat toate măsurile pentru ca Europa să adopte față de noile incursiuni întreprinse de tîlharul cu două capete în Finlanda aceeași atitudine de indiferență pe care a avut-o față de expedițiile lui îndreptate împotriva Persiei libere.

Persia liberă, încordîndu-și forțele ei, a dat o ripostă țarismului. Poporul finlandez — și în primul rînd proletariatul finlandez — se pregătește să dea o ripostă hotărîită succesorilor lui Bobrikov.

Proletariatul finlandez își dă seama că va trebui să ducă lupta în condiții extrem de grele. El știe că burghezia din apusul Europei, care face ochi dulci absolutismului, nu are de gînd să intervină; că societatea avută rusă, în parte coruptă de politica lui Stolîpin, în parte pervertită de minciunile cadeților, nu va acorda Finlandei sprijinul moral pe care aceasta l-a avut pînă în 1905; că guvernul rus, de

cînd a reușit să dea o lovitură armatei revoluționare din propria lui țară, a devenit mai insolent ca oricînd.

Dar proletariatul finlandez știe tot atît de bine că rezultatul unei lupte politice nu se hotărăște într-o singură bătălie, că această luptă necesită uneori eforturi susținute de ani de zile și că în cele din urmă învinge acela care are de partea sa forța dezvoltării istorice. Libertatea Finlandei va triumfa, căci fără ea nu se poate concepe libertatea Rusiei, iar fără triumful cauzei libertății în Rusia nu se poate concepe dezvoltarea ei economică.

Proletariatul finlandez știe de asemenea, dintr-o glorioasă experiență, cum să ducă o îndelungată și perseverentă luptă revoluționară pentru libertate, menită să provoace extenuarea, dezorganizarea și compromiterea dușmanului odios, pînă cînd împrejurările vor permite să i se dea lovitura de grație.

Totodată, proletariatul din Finlanda știe că, de la primii pași ai noii sale lupte, el va avea de partea lui proletariatul socialist din întreaga Rusie, care e gata să-și facă datoria, *să și-o facă pînă la capăt*, oricît de grele ar fi condițiile momentului de față.

Fracțiunea social-democrată din seim a trimis o delegație la fracțiunea social-democrată din Duma a III-a spre a stabili în comun un plan de luptă împotriva asupritorilor. Ca și anul trecut, deputații noștri își vor ridica glasul de la înălțimea tribunei Dumei pentru a înfieră guvernul țarist și a smulge masca aliaților lui din Dumă, care au o atitudine fățarnică față de popor. Toate organizațiile social-democrate și toți muncitorii trebuie să depună eforturi încordate pentru ca glasul deputaților noștri din palatul Tavriceski să nu rămînă izolat, ca dușmanii libertății Rusiei și ai Finlandei să vadă că întregul proletariat rus este solidar cu poporul finlandez. Tovarășii din organizațiile locale au datoria să folosească toate posibilitățile existente pentru a face ca proletariatul rus să-și manifeste atitudinea lui în problema finlandeză. Începînd cu apeluri către fracțiunea social-democrată rusă și cea finlandeză și continuînd cu forme de protest mai active, partidul va găsi suficiente mijloace pentru a face să înceteze rușinoasa tă-

cere care stăpînește într-un moment cînd contrarevoluția rusă sfîșie trupul poporului finlandez.

În Finlanda se duce lupta pentru cauza libertății în întreaga Rusie. Oricîte clipe amare îi va aduce noua luptă curajosului proletariat finlandez, ea va uni prin noi legături de solidaritate clasa muncitoare din Finlanda și din Rusia, pregătind-o pentru momentul în care va fi în stare să ducă la bun sfîrșit ceea ce a început în zilele lui octombrie 1905 și a încercat să continue în glorioasele zile de la Kronstadt și Sveaborg ⁶⁴.

„Sozial-Demokrat“ nr. 9
din 31 octombrie
(13 noiembrie) 1909

Se tipărește după textul
apărut în ziar

UN EȘEC RUȘINOS

Cititorii noștri își amintesc de scurta, dar instructiva istorie a școlii „de partid“ din N.N. Iată care este istoria ei. După un an de luptă internă, fracțiunea bolșevică se delimitează în mod categoric de „noile“ curente : otzovismul, ultimatismul și zidirea de dumnezeu. Consfătuirea bolșevică, într-o rezoluție a ei specială, declară că școala din N.N. reprezintă *centrul unei noi fracțiuni*, alcătuită din adepții acestor curente *. Conducătorii din străinătate ai noii fracțiuni, care are la bază aceste trei curente, se desprind pe plan organizatoric de bolșevici. Cu remarcabilul lor curaj politic și cu nestrămutata lor credință în justetea poziției adoptate de ei, eroii noii fracțiuni nu se încumetă să pornească la luptă cu viziera ridicată, să-și expună părerile într-un organ de presă propriu etc. Ei preferă să înșele pur și simplu partidul și fracțiunea : înființează în străinătate o școală, pe care o numesc școală „de partid“, și ascund cu grijă adevărata ei fizionomie ideologică. După eforturi repetate, reușesc să aducă la această așa-zisă școală de partid vreo 13 muncitori, pe care începe „să-i instruiască“ un grup format din Maksimov, Aleksinski, Leadov și Lunacearski. Această companie nu numai că tănuiește tot timpul că „școala“ înființată de ea este centrul unei noi fracțiuni, dar subliniază cu tot dinadinsul că „școala“ nu este legată de nici o fracțiune, ci este o insti-

* Vezi volumul de față, pag. 43. — Neis rod.

tuție a întregului partid. Maksimov, Aleksinski, Leadov & Co. în rolul unor tovarăși „nefracționiști“ ! *...

Și, în sfârșit, iată și ultimul stadiu. Aproape jumătate din muncitorii veniți la așa-zisa școală de partid încep să se răzvrătească împotriva „răilor păstori“. Publicăm mai jos două scrisori primite din partea unor elevi ai acestei faimoase „școli“, precum și câteva știri sosite din Moscova, care demască definitiv aventura lui Maksimov—Aleksinski—Leadov & Co. Tot ce se arată în ele vorbește de la sine. Și câte frumuseți nu găsim aici : și „bătălie în toată regula“, și, în fiecare zi, „o polemică extrem de înverșunată“, și strîmbăturile de dispreț ale profesorului Aleksinski față de elevii muncitori etc. În rapoartele grandilocvente ale școlii, toate acestea se vor transforma, pe cît se vede, în „lecții practice“ legate de problemele de agitație și propagandă, într-un curs „asupra concepțiilor sociale despre lume“ ș.a.m.d. Dar, vai, acum nimeni nu mai dă crezare acestei lamentabile și infame comedii !

Timp de două luni, conducătorii noii fracțiuni le-au vorbit la ureche muncitorilor, pe șoptite, despre superioritatea otzovismului și a zidirii de dumnezeu față de marxismul revoluționar. Dar după aceea nu s-au mai putut stăpîni și au început, fără nici o jenă, să-i bată la cap cu „platforma“ lor otzovistă-ultimatistă. Muncitorii mai înaintați și cu mai mult spirit de independență au protestat, cum era și firesc. Noi nu vrem să servim drept paravan pentru noul centru ideologic al otzoviștilor și ziditorilor de dumnezeu ; această școală nu este controlată nici „de jos“, nici „de sus“, spun tovarășii muncitori în scrisorile lor. Aceasta constituie cea mai bună garanție că în rîndurile muncitorilor *partinici* politica jocului de-a v-ați ascunselea și a „democratismului“ demagogic va da, fără îndoială, faliment. — Organizațiile locale vor îndruma ele însele școala de la N.N. — spuneau Maksimov & Co. muncitorilor. Acum

* În treacăt fie zis, ar fi cazul ca Troțki, după ce va fi luat cunoștință de cuprinsul scrisorilor unor muncitori, publicate de noi mai jos, să hătărăscă dacă n-a venit timpul să-și îndeplinească promisiunea de a se duce să fină prelegeri la „școala“ din N.N. (dacă această promisiune corespunde în-tocmai celor arătate într-unul din rapoartele „școlii“). Ar fi, desigur, momentul cel mai potrivit să apasă pe „cîmpul de luptă“, purtînd în mîinile sale ramura de măslin a păcii și potirul cu mir „nefracționist“.

acest joc a fost demascat de muncitori, care pînă nu de mult dădeau crezare celor spuse de această companie.

În încheiere, aș avea o rugămintă către dumneavoastră, dumnezeiești otzoviști. După ce veți fi gata în preafericitul vostru Țarevokokșaisk cu platforma pe care o elaborați — și sperăm că o să fiți gata odată —, să nu o țineți ascunsă, așa cum ați procedat în trecut. Mai curînd sau mai tîrziu, tot o să dăm noi de ea și o s-o publicăm în presa de partid. Așa că e mai bine să nu vă faceți încă o dată de rîs.

*Publicat în broșură după textul apărut
în nr. 50 al ziarului „Proletarii”
din 28 noiembrie (11 decembrie) 1909*

*Se tipărește după
textul broșurii*

DESPRE UNELE CAUZE ALE ACTUALELOR DISENSIUNI IDEOLOGICE

În numărul de față al ziarului nostru publicăm una din numeroasele scrisori care arată că în rîndurile social-democraților există profunde disensiuni ideologice. O deosebită atenție merită raționamentele cu privire la „calea germană” (adică la repetarea, în țara noastră, a căii de dezvoltare pe care a urmat-o Germania după 1848). Pentru a lămurii care sînt cauzele concepțiilor greșite în această problemă extrem de importantă — fără a cărei clarificare partidul muncitoresc nu-și poate elabora o tactică justă —, să examinăm, pe de o parte, poziția adoptată de menșevici și de ziarul „Golos Soțial-Demokrata”, iar pe de altă parte articolul publicat de Troțki într-o gazetă poloneză ⁶⁵.

I

Tactica urmată de bolșevici în revoluția din 1905—1907 a avut la bază teza că o victorie deplină a acestei revoluții nu este posibilă decît sub forma dictaturii proletariatului și a țărănimii. Care este argumentul de ordin *economic* care pledează pentru acest punct de vedere? Începînd cu „Două tactici” (1905) * și continuînd cu numeroase articole publicate în ziare și culegeri din anii 1906 și 1907, am dat întotdeauna următoarea argumentare: dezvoltarea burgheză a Rusiei este acum un fapt cert și inevitabil, dar ea se poate înfăptui în două forme: în așa-zisa formă „prusacă”

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 1—127. — Nota red.

(menținerea monarhiei și a proprietății funciare moșierești, crearea unei țărănimi cuprinse, adică a unei țărănimi burgheze, pe terenul istoric existent etc.) și în așa-zisa formă „americană“ (republică burgheză, desființarea proprietății funciare moșierești, crearea unei pături de fermieri, adică a unei țărănimi burgheze libere, printr-o schimbare radicală a condițiilor istorice existente). Proletariatul trebuie să lupte pentru cea de-a doua cale, deoarece ea asigură o dezvoltare mai liberă și mai rapidă a forțelor de producție în Rusia capitalistă, și în această luptă victoria poate fi obținută numai dacă există o alianță revoluționară între proletariat și țărănime.

Tocmai acest punct de vedere și-a găsit expresia în rezoluția cu privire la partidele narodnice sau trudovice și la atitudinea social-democrației față de ele, adoptată de Congresul de la Londra ⁶⁶. Menșevicii, precum se știe, au o atitudine de-a dreptul ostilă față de această rezoluție, și anume față de partea ei care tratează problema specială care formează obiectul analizei noastre. Cât de slab este fundamentată din punct de vedere *economic* poziția lor reiese din următoarele cuvinte ale tov. Maslov, unul dintre cei mai influenți publiciști menșevici în domeniul problemei agrare în Rusia. În volumul al doilea din „Problema agrară“, apărut în 1908 (prefața lui este datată 15 decembrie 1907), el spune : „*Atîta timp* cît la sate (subliniat de Maslov) nu s-au creat relații pur capitaliste, *atîta timp* cît dăinuiește arendarea pentru hrană“ (Maslov întrebuițează fără nici un rost acest termen nepotrivit în loc de : arendare feudală înrobitoare), „nu va dispărea nici posibilitatea unei rezolvări mai convenabile pentru democrație a problemei agrare. Trecutul istoriei universale ne oferă două tipuri de formare a rînduielilor capitaliste : un tip de relații agrare care predomină în Europa occidentală (cu excepția Elveției și a unor colțișoare din alte state europene) și care este rezultatul unui compromis între nobile și burghezii, și un alt tip care s-a statornicit în Elveția, în Statele Unite ale Americii de Nord, în coloniile engleze etc. Datele prezentate de noi cu privire la problema agrară în Rusia nu ne oferă suficiente temeuri să afirmăm cu certitudine care tip de relații agrare se va statornici la noi, iar «conștiința

științifică» nu ne permite să tragem concluzii subiective și arbitrare“... (pag. 457).

Acest lucru este adevărat și el înseamnă o recunoaștere deplină a fundamentării economice care a fost dată tacticii bolșevice. Nu e vorba aici de „beție revoluționară“ (cum cred vehiștii și Cerevanin), ci de condițiile *obiective*, economice, care *fac cu putință* dezvoltarea capitalismului în Rusia pe calea „americană“. În lucrarea sa despre istoria mișcării țărănești din anii 1905—1907, Maslov a trebuit să recunoască principalele noastre premise. „Programul agrar al cadeților — scrie el — este cu totul utopic, deoarece nu există o asemenea clasă socială numeroasă care să aibă interesul ca problema să fie rezolvată în felul dorit de ei : vor învinge sau interesele proprietarilor funciari, care vor consimți să facă concesiile politice“ (Maslov vrea să spună : care vor fi nevoite să facă concesiile burgheziei agrare), „sau interesele democrației“ (pag. 456).

Și acest lucru este adevărat. De aici rezultă că, în cursul revoluției, tactica sprijinirii cadeților de către proletariat s-a dovedit a fi „utopică“. De aici rezultă că *forțele* „democrației“, adică ale revoluției democratice, sînt forțele proletariatului și ale țărănimii. De aici rezultă că există *două* căi de dezvoltare *burgheză* : pe una din ele merg „proprietarii funciari, care fac concesiile burgheziei“, iar pe cealaltă vor și pot să meargă muncitorii și țărani (comp. Maslov, pag. 446 : „Chiar dacă toate pămînturile moșierești ar fi trecute fără despăgubire în folosința țărănimii, chiar și în acest caz... ar avea loc un proces de transformare capitalistă a gospodăriei țărănești, dar în acest caz el ar fi mai puțin dureros...“).

Vedem deci că, atunci cînd raționează ca un marxist, Maslov raționează în chip bolșevic. Dar iată un exemplu care ne arată că, atunci cînd combate pe bolșevici, el raționează ca un liberal. Acest exemplu îl găsim, bineînțeles, în cartea lichidatoristă „Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea“, apărută sub îngrijirea lui Martov, Maslov și Potresov ; în capitolul „Concluzii“ (vol. I) găsim un articol al lui Maslov : „Dezvoltarea economiei naționale și influența ei asupra luptei dintre clase în secolul al XIX-lea“. În acest articol citim la pag. 661 :

„...unii dintre social-democrați au început să considere burghezia drept o clasă iremediabil reacționară și drept o cantitate negliabilă. Nu numai că au fost subestimate forța și importanța burgheziei, dar rolul istoric al acestei clase a fost și el privit în afara perspectivei istorice: nu s-a ținut seama de participarea burgheziei mijlocii și a micii burghezii la mișcarea revoluționară și de simpatia pe care a manifestat-o marea burghezie față de această mișcare în prima ei perioadă, s-a considerat în mod anticipat că burghezia va avea și pe viitor un rol reacționar ș.a.m.d.” (chiar așa scrie: „ș.a.m.d.”!). „De aici se trăgea concluzia că e inevitabilă o dictatură a proletariatului și a țărănimii, care ar fi în contradicție cu întregul mers al dezvoltării economice”.

Toată această tiradă este pe de-a-ntregul vehistă. Tot acest „marxism” este de factură brentanistă, sombartiană sau struvistă⁶⁷. Poziția adoptată de autorul acestei tirade, spre deosebire de aceea a unui democrat burghez, este pur liberală. Fiindcă liberalul este liberal tocmai pentru că nu vede și nu poate concepe o altă cale de dezvoltare burgheză decât cea existentă, adică cea promovată de proprietarii funciari, care fac „concesii” burgheziei. Iar democratul este democrat tocmai pentru că vede o altă cale, că luptă pentru o altă cale, și anume pentru aceea care e urmată de „popor”, adică de mica burghezie, de țărâtime și de proletariat, dar nu vede că și această cale are un caracter burghez. În „Concluziile” trase de el în cartea sa lichidatoristă, Maslov a uitat cu desăvârșire de *cele două* căi de dezvoltare burgheză, de *forța* burgheziei americane (căreia i-ar corespunde, în Rusia, o burghezie ridicată *din rîndurile* țărănimii *pe un teren* curățat, în mod revoluționar, de orice proprietate funciară moșierească), de *slăbiciunea* burgheziei prusiene (care e înfeudată „proprietarilor funciari”), de faptul că bolșevicii n-au vorbit niciodată de „inevitabilitatea” „dictaturii”, ci de necesitatea aplicării ei *pentru* a obține victoria căii americane; a uitat că bolșevicii au dedus această necesitate nu din slăbiciunea burgheziei, ci din condițiile *obiective*, economice, care fac posibilă dezvoltarea burgheziei pe două căi. Din punct de vedere teoretic, tirada citată de noi aici vădește o totală confuzie (la care însuși Maslov a renunțat în vol. II din „Problema agrară”); din punct de vedere practic-politic, ea înseamnă liberalism. În-

seamnă apărare ideologică a unui lichidatorism împins pînă la extrem.

Și acum să vedeți la cît de șubrede concluzii politice duce o asemenea poziție șubredă în problema *economică* fundamentală. Iată un citat dintr-un articol al lui Maslov, intitulat „Încotro să mergem?” (apărut în „Golos Soțial-Demokrata” nr. 13): „În Rusia de astăzi, nimeni n-ar putea, în momentul de față, să spună precis dacă, în caz că izbucnește o nouă criză politică, se vor crea condiții obiective favorabile pentru o revoluție democratică radicală; putem doar să schițăm condițiile concrete în care o asemenea revoluție ar deveni inevitabilă. Atîta timp cît istoria n-a rezolvat încă această problemă așa cum a rezolvat-o în 1871 în Germania, social-democrația nu trebuie să renunțe la sarcina de a merge spre criza politică inevitabilă pe calea unei rezolvări proprii, în chip revoluționar, a problemei politice, agrare și naționale (republică democratică, confiscarea proprietății moșierești și deplină libertate de autodeterminare). Ea trebuie însă să *meargă* spre criză, care va rezolva definitiv problema desăvîșirii revoluției în chip «german» sau «francez», iar nu să *stea* și să aștepte venirea crizei”.

Așa e. Cuvintele acestea minunate redau tocmai conținutul rezoluției adoptate de Conferința de partid din decembrie 1908. Acest mod de a pune problema corespunde întru totul părerii exprimate de Maslov în *volumul al doilea al „Problemei agrare”*, precum și tacticii urmate de bolșevici. El se deosebește radical de poziția exprimată prin faimoasa exclamație: „la Conferința din decembrie 1908, bolșevicii au hotărît să ne avîntăm pe un teren pe care am mai fost înfrînți o dată”⁶⁸. Numai împreună cu păturile *revoluționare* ale democrației burgheze — adică numai împreună cu țărănimea, și nu cu liberalii, care se mulțumesc cu „concesiile proprietarilor funciari” — se poate „merge pe calea unei rezolvări proprii, în chip revoluționar, a problemei agrare”. A merge spre confiscare împreună cu țărănimea e o expresie care nu diferă decît prin formularea ei de teza: a merge spre dictatura proletariatului și a țărănimii. Martov însă, care în „Golos” nr. 13 s-a apropiat foarte mult de poziția partidului nostru, nu se menține în mod consecvent

pe această poziție, ci alunecă mereu spre Potresov și Cerevanin atît în cartea lichidatoristă „Mișcarea socială”, cît și în același nr. 13 al sus-menționatului ziar. De pildă, în același articol el spune că sarcina momentului actual constă „în a lupta pentru o mișcare muncitorească *legală*, inclusiv pentru cucerirea unei existențe de sine stătătoare, legale” (a partidului social-democrat). A spune așa ceva înseamnă a aluneca spre o atitudine de concesi față de lichidatori, în sensul că vrem să întărim partidul social-democrat, care trebuie să folosească toate posibilitățile legale și toate prilejurile ce i se oferă pentru a acționa în mod legal ; lichidatorii vor să îngrădească partidul în limitele unei existențe legale și deschise (în timpul lui Stolîpin). Noi luptăm pentru răsturnarea pe cale revoluționară a absolutismului stolîpinist, folosind în această luptă orice acțiune legală, lărgind baza proletară a mișcării care urmărește acest obiectiv. Lichidatorii luptă pentru o existență legală a mișcării muncitorești... În timpul lui Stolîpin. Afirmația făcută de Martov că trebuie să luptăm pentru republică și pentru confiscarea pămîntului este formulată în așa fel că *exclude* lichidatorismul ; cele spuse de el cu privire la lupta pentru o existență legală a partidului sînt formulate în așa fel că *nu exclude* lichidatorismul. El manifestă în domeniul politicii aceeași inconsecvență pe care o manifestă Maslov în domeniul economiei *.

Această inconsecvență merge pînă la culme într-un articol al lui Martînov în problema agrară (apărut în nr. 10—11). Martînov încearcă să polemizeze pe un ton vehement cu „Proletarii”, dar, fiindcă nu știe să pună problema, încercarea lui se reduce la o țopăială greoaie și neputincioasă. Din cele spuse de „Proletarii”, vedeți dv., rezultă ceva în genul lui Tkacev : „Acum sau încă cîtva timp, ori niciodată !”⁶⁹. Așa ceva „rezultă” și din cele spuse de Maslov și de Martov, *stimatoe tov. Martînov* ; așa ceva trebuie să rezulte din cele spuse de orice marxist, deoarece aici nu e vorba de revoluția *socialistă* (ca la Tkacev), ci de una din cele două metode de desăvîrșire a revoluției *burgheze*. Gîn-

* Am menționat ca exemplu doar una din manifestările de inconsecvență politică ale lui Martov, care în același articol din nr. 13 vorbește despre apropiata criză ca despre o criză „constituțională” etc.

dește-te și d-ta, tov. Martînov : pot oare marxiștii în general să se oblige să sprijine confiscarea marii proprietăți funciare, sau sînt ei obligați să facă acest lucru numai „atîta timp“ („acum sau încă cîtva timp“ — sau un timp destul de îndelungat — asta n-o știm nici noi și n-o știi nici d-ta) cît orînduirea burgheză nu „se va statornici“ în mod definitiv ? Încă un exemplu. Legea de la 9 noiembrie 1906 ⁷⁰ „a provocat o mare dezbinare la sate, un adevărat război intestin, ajungîndu-se uneori la cuțite“ — arată, pe bună dreptate, Martînov. Și în concluzie el spune : „Din pricina acestui război intestin nu se poate conta în nici un caz pe o acțiune revoluționară cît de cît unanimă și impunătoare a țărănimii, pe o răscoală țărănească în viitorul apropiat“. E ridicol, stimate tov. Martînov, să contrapui „războiului intestin“ răscoala, adică războiul civil, iar chestiunea viitorului apropiat n-are ce căuta aici, deoarece nu e vorba de niște directive practice, ci de *linia* întregii dezvoltări agrare. Încă un exemplu. „Ieșirea din obște se desfășoară într-un ritm accelerat“. E adevărat. Dar care-i concluzia d-tale ?... „Este evident că sfărîmarea moșierească a proprietății funciare se va realiza cu succes și că în cîtiva ani obștea va fi desființată tocmai în acele întinse regiuni ale Rusiei în care pînă nu de mult mișcarea agrară căpătase forme foarte ascuțite, iar o dată cu obștea va dispărea și principalul focar al ideologiei trudovice. Așadar, una din cele două perspective despre care vorbește «Proletarii», și anume cea «îmbucurătoare», cade“.

Nu despre obște e vorba, stimate tov. Martînov, deoarece Uniunea țărănească ⁷¹, în 1905, și trudovicii, în 1906—1907, au cerut ca pămînturile să fie date țăranilor în mod individual sau unor întovărășiri libere, și nu obștilor. La desființarea obștei duce *atît* sfărîmarea moșierească stolîpinistă a vechii proprietăți funciare, *cît și* sfărîmarea ei țărănească, adică confiscarea ei în vederea creării unor noi rînduieli agrare. Perspectiva „îmbucurătoare“ înfățișată de „Proletarii“ nu este legată nici de obște și nici de ideologia trudovică considerată ca atare, ci de *posibilitatea* realizării căii „americane“ de dezvoltare

tare, a creării unei pătri de fermieri liberi. De aceea, spunînd că perspectiva îmbucurătoare cade de la sine și afirmînd, în același timp, că „lozincă exproprierii marilor proprietari funciari nu va pieri“, tov. Martov încurcă lucrurile într-un mod îngrozitor. Dacă se va statornici tipul „prusac“, lozincă aceasta va pieri, și marxistii vor spune: noi am făcut tot ce ne-a stat în putință în vederea unei dezvoltări mai puțin dureroase a capitalismului, iar acum nu ne rămîne decît să luptăm pentru desființarea capitalismului însuși. Dar, dacă această lozincă nu va pieri, înseamnă că vor exista condiții *obiective* pentru trecerea „trenului“ pe „linia“ americană. Și atunci marxistii, dacă nu vor vrea să devină struviști, vor ști să vadă în dosul frazeologiei reacționar-„socialiste“ a micilor burghezi, care exprimă părerile lor subiective, lupta obiectiv-reală dusă de mase pentru condiții mai bune de dezvoltare capitalistă.

Rezumăm. Discuțiile despre tactică n-au nici un sens dacă nu se bazează pe o analiză clară a posibilităților economice. Problema tipului prusac sau american de evoluție agrară a Rusiei a fost ridicată de lupta din anii 1905—1907, care a dovedit caracterul realist al acestei probleme. Stolîpin face încă un pas înainte pe calea prusacă, și cine nu vede acest lucru dă dovadă de teama ridicolă de a privi în față amarul adevăr. Noi trebuie să depășim o etapă istorică specifică pe terenul creat prin efectuarea acestui nou pas. Dar ar fi nu numai ridicol, ci chiar o crimă să nu vedem că deocamdată Stolîpin n-a făcut decît să agraveze și să complice situația existentă, fără să fi creat una nouă. Stolîpin „mizează pe cei cuprinși“ și cere „20 de ani de liniște și pace“ pentru „reformarea“ (citește: jefuirea) Rusiei de către moșieri. Proletariatul trebuie să se bizuie pe democrație, dar să nu-i supraaprecieze forțele, să nu se mulțumească pur și simplu să-și pună „nădejdea“ în ea, ci să dea o amploare cît mai mare activității de propagandă, agitație și organizare, menite să pună în mișcare toate forțele democrației — în primul rînd și mai cu seamă masele țărănești —

și să le cheme la făurirea unei alianțe cu clasa înaintată, la înfăptuirea „dictaturii proletariatului și a țărănimii”, cu scopul de a obține o victorie deplină a democrației și de a asigura cele mai bune condiții pentru o cât mai rapidă și mai liberă dezvoltare a capitalismului. O renunțare a proletariatului la îndeplinirea acestei îndatoriri democratice ar duce în mod inevitabil la oscilări și, *în mod obiectiv*, n-ar face decît să dea apă la moară liberalilor contrarevoluționari din afara mișcării muncitorești și lichidatorilor dinăuntru ei.

„Proletarii” nr. 50
din 28 noiembrie (11 decembrie) 1909

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PROCEDEELE LICHIDATORILOR ȘI SARCINILE PARTINICE ALE BOLȘEVICILOR

Criza prin care trece în momentul de față partidul nostru se explică, așa cum am mai spus în repetate rânduri, prin lipsa de statornicie a elementelor mic-burgheze, care au aderat la mișcarea clasei muncitoare în timpul revoluției și care au dus acum la lichidatorismul menșevicilor pe un flanc și la otzovism-ultimatism pe celălalt. De aceea lupta pe cele două flancuri constituie o sarcină absolut necesară pentru apărarea tacticii social-democrate juste, revoluționare, și pentru construirea partidului. Frațiunea bolșevică duce neîncetat o asemenea luptă, călind astfel și unind laolaltă toate elementele social-democrate cu adevărat partinice, cu adevărat marxiste.

Pentru a putea duce cu succes această luptă pentru partid — fiindcă *partidul*, la Conferința sa din decembrie 1908, a condamnat în mod categoric lichidatorismul și, la aceeași conferință, s-a delimitat tot atât de categoric de otzovism și de ultimatism — trebuie să ne facem o idee clară despre condițiile în care trebuie să ducem o asemenea luptă înăuntrul social-democrației. „Golos Soțial-Demokrata“ nr. 16—17 și așa-zisul ziar, de curînd apărut, al otzoviștilor și ultimatiștilor (o foaie de 8 pagini, scoasă de tovarășii Maksimov și Lunacearski, care e intitulată : „Către toți tovarășii“) merită atenție mai ales prin faptul că zugrăvesc în mod concret aceste condiții. Atît „Golos“ cît și Maksimov & Co. încearcă să-i camufleze pe lichidatori. Identitatea procedeelor folosite de lichidatorii de dreapta și de cei de stînga e de-a dreptul izbitoare, ceea ce dovedește că ambele poziții sînt la fel de șubrede.

Lichidatorismul este „un termen intenționat vag și premeditat imprecis“, ne asigură autorul articolului de fond din ziarul „Golos“. Maksimov susține că „Proletarii“ exagerează când vorbește de divergențele de ordin practic care există între el și ultimatiști, dându-le proporțiile unor divergențe de principii. Sărmanul „Golos“! Până acum, toate „născocirile premeditate“ putea să le atribuie bolșevicilor, adică „adversarilor din cadrul fracțiunii“. Acum trebuie să acuze de născociri premeditate pe Plehanov și Bundul (în ce privește lichidatorismul din rîndurile Bundului, vezi „Otkliki Bunda“ nr. 3). Cine jonglează „în mod premeditat“: Plehanov și bundiștii, sau „Golos“? Care presupunere e mai verosimilă?

Noi nu sîntem lichidatori, ne încredințează „Golos“, numai că concepem altfel calitatea de membru de partid; am adoptat la *Stockholm* formularea *bolșevică* a paragrafului 1 din statut⁷², dar asta n-are nici o importanță; tocmai acum, după ce Plehanov ne-a acuzat de lichidatorism, vom pune din nou în discuție paragraful 1 și vom interpreta faimosul nostru lichidatorism în sensul că noi nu vrem altceva decît să lărgim sfera noțiunii de partid. Partidul, vedeți dv., nu reprezintă numai suma organizațiilor de partid (așa cum am admis și noi la *Stockholm*, cedînd bolșevicilor); el este alcătuit și din toți cei ce activează *în afara* organizației de partid, sub conducerea și controlul partidului!

Ce subterfugiu admirabil, ce născocire genială: nu poate fi vorba de nici un fel de lichidatorism, ci numai de vechile dispute în jurul paragrafului 1! Păcat numai, stimabili golosiști, că prin asta voi nu faceți decît să *confirmați* acuzația adusă de Plehanov, deoarece *în realitate*, așa cum va înțelege numaidecît orice social-democrat din cadrul partidului și orice muncitor social-democrat, voi ați adus din nou la ordinea zilei vechile dispute în jurul paragrafului 1 *tocmai pentru a apăra* lichidatorismul (= a înlocui organizația de partid printr-o „amorfă“ organizație legală: vezi rezoluția Conferinței din decembrie 1908). *În realitate*, prin aceasta voi nu faceți

decît să deschideți porțile lichidatorilor, oricît ne-ați asigura prin *spusele* voastre că „vreți“ să deschideți porțile pentru muncitorii social-democrați.

Tocmai la fel procedează și Maksimov, care încearcă să ne asigure că el nu este un apărător al otzovismului, ci consideră doar (doar !) că problema participării la lucrările Dumei „este cît se poate de discutabilă“. Paragraful 1 este discutabil, participarea la lucrările Dumei este discutabilă — ce legătură au toate acestea cu născocirile „răutăcioase“ despre otzovism și lichidatorism ?

Noi nu sîntem lichidatori, ne încredințează cei de la „Golos“, ci considerăm doar că Plehanov „a ocolit cu seninătate problema : ce-i de făcut dacă structura celulei împiedică tocmai reorganizarea ei“. În realitate, Plehanov n-a ocolit această problemă, ci a rezolvat-o în mod direct și fățiș : la înlăturarea otzoviștilor-ultimatiști de către bolșevici, el a răspuns printr-un apel la partinitate, condamnînd sciziunea și lichidatorismul. Celula este un tip de organizație de partid ilegală, în care predomină, de regulă, bolșevicii și a cărei reorganizare (în vederea participării la lucrările Dumei, la activitatea asociațiilor legale etc.) a fost împiedicată de otzoviști. Menșevicii-partiiți nu puteau să răspundă la înlăturarea otzoviștilor de către bolșevici decît așa cum a răspuns Plehanov. „Golos“ însă se codește și-i *sprijină* în realitate pe lichidatori, *repetînd*, într-o publicație ilegală din străinătate, calomniile debitate de *liberali* pe tema caracterului complotist al organizației bolșevicilor, pe tema refuzului lor de a constitui organizații muncitorești largi, de a participa la congrese etc. (deoarece, *participînd* la folosirea noilor „posibilități“, celulele, în mod implicit, se reorganizau în vederea participării, învățau în mod practic să se organizeze). A afirma că „*structura*“ celulei împiedică reorganizarea ei înseamnă *de fapt* a propaga sciziunea, a aproba acțiunile scizioniste întreprinse de lichidatori *împotriva* partidului, care este constituit din suma celulelor construite tocmai ca în momentul de față.

Noi — vor ei să spună — nu sîntem lichidatori și nici legaliști ; noi nu facem decît să susținem, într-o publicație „de partid“ (după firmă !), într-o publicație „ilegală“

(dar care se bucură de aprobarea d-nei Kuskova!), că structura celulei (și a sumei de celule, a' partidului) *împiedică* reorganizarea partidului. Noi nu sîntem otzoviști, nu subminăm activitatea pe care o desfășoară social-democrații în Dumă, noi vrem numai să arătăm (în 1909) că problema participării la lucrările Dumei este „foarte discutabilă“ și că „dumismul“ pune în umbră totul pentru partidul nostru. Care din aceste două tipuri de lichidatori aduce mai multe prejudicii partidului nostru?

Plehanov a plecat de la „Mișcarea socială“, declarînd că Potresov a încetat de a mai fi revoluționar. Acesta îi trimite lui Martov o scrisoare în care spune: de ce m-or fi jignit, eu nu știu. Iar Martov îi răspunde: nici eu nu știu. Cei doi redactori fac „investigații“ (după cum se exprimă „Golos“) pentru a stabili cauzele nemulțumirii lui Plehanov. Și amîndoi îi scriu celui de-al treilea redactor, lui Maslov, dar acesta răspunde că nici el nu știe de ce pleacă Plehanov. Ei au lucrat ani de zile cu Plehanov, au încercat să corecteze, potrivit indicațiilor lui, articolul lui Potresov, dar, atunci cînd li s-a adus o acuzație în mod public, în presă, s-au pomenit dintr-o dată că nu înțeleg ce învinuiri îi aduce Plehanov lui Potresov și au început să facă „investigații“ în această direcție! Pînă la această nefericită întîmplare, ei erau cu toții niște publiciști atît de iscușiți și de experimentați, dar acum arată ca niște copii care „nu știu“ ce spirit de renegare a revoluției emană din articolele lui Cerevanin, din cele scrise de Potresov, din întreaga „Mișcare socială“. Roland-Holst a remarcat existența unui asemenea spirit de renegare la Cerevanin, și ea a făcut, probabil, acest lucru tot din răutate! Cerevanin însă, continuînd, *împreună cu Potresov*, să scrie articole străbătute de *același spirit*, a făcut în cutare loc o *mică rezervă...*, dar ce legătură au toate astea cu lichidatorismul? Cadeții sînt vehiști cu unele — mici — rezerve. Cerevanin, Potresov și „Mișcarea socială“ reprezintă renegarea revoluției cu unele — mici — rezerve. Da, da, „lichidatorismul“ este un termen intenționat vag și premeditat imprecis!

Dar tot atît de intenționat vag și de premeditat imprecis este și termenul „zidire de dumnezeu“, susțin în gura

mare Maksimov și Lunacearski. Cerevanin poate fi camuflat cu ajutorul *unei mici rezerve*; dar cu ce e mai rău Lunacearski decât Cerevanin și Potresov? Și Lunacearski împreună cu Maksimov recurg la *o mică rezervă*. „De ce renunț la această terminologie?” — așa este intitulat principalul paragraf din articolul lui Lunacearski. Să înlocuim termenii incozi, să nu mai vorbim de religie și nici de zidirea de Dumnezeu... să vorbim mai mult despre „cultură”... încearcă apoi de te descurcă în ceea ce vă vom servi sub formă de „cultură” nouă, cu adevărat nouă și cu adevărat socialistă. Partidul este atât de sîcîitor, atât de intolerant (paragraful: Despre „intoleranță” din articolul lui Lunacearski); atunci, hai să schimbăm „terminologia”, fiindcă ei, precum vedeți, nu luptă împotriva ideii, ci împotriva „terminologiei”...

Dar poate că dv., stimabili golosiști, aveți de gînd să ne spuneți în nr. 18—19 că renunțați, bunăoară, la terminologia... referitoare la lichidatorism. Iar dv., redactorii „Mișcării sociale”, poate că intenționați să arătați în volumele III—X că n-ați fost înțeleși, că n-ați contestat de loc „ideea hegemoniei”, că nu admiteți... în nici un caz!... nici cea mai mică manifestare a spiritului lichidatorist!

Otzoviștii-ultimatiști din Petersburg, care de multă vreme *pun bețe în roate întregii activități a Comitetului din Petersburg*, în ajunul alegerilor pentru Dumă (în septembrie 1909) au făcut să fie adoptată o rezoluție care în fond zădărnicea participarea la alegeri. Muncitorii s-au revoltat în numele partidului și *i-au constrîns* pe lichidatorii de stînga să anuleze această rezoluție absurdă. Acum Maksimov a început s-o scalde: rezoluția, vedeți dv., este „complet greșită”, dar tovarășii „au renunțat singuri la ea”. „E clar — scrie el — că ultimatismul ca atare n-are nici o legătură cu această greșală”. Nu asta e clar, tovarășe Maksimov, ci faptul că d-ta cauți să camuflezi lichidatorismul de stînga, care are efecte *nefaste* pentru partid. — Menșevicii din raionul Viborg din Petersburg s-au ridicat împotriva lichidatorismului (poate că tot numai din răutate?). La început „Golos” i-a aprobat (după ce îi aprobase și „Proletarii”). Acum un menșevic lichidatorist!

dator G-g publică în „Golos“ nr. 16—17 un articol în care-i ocărăște amarnic, îi face de două parale pe cei din Viborg și în care îi gratifică pe menșevici — într-un organ menșevic, vă puteți închipui — cu epitetul de *bolșevici!* Redacția ziarului „Golos“ adoptă o atitudine cât se poate de modestă și candidă și se spală pe mâini ca Maksimov: „nu ne luăm răspunderea“ (suplimentul la nr. 16—17, pag. 2, col. 2), „aceasta este o chestiune de fapt“...

...Ei, cum să nu-i numești calomnatori înrăiți pe cei ce au scornit „legenda“ (expresie folosită de Martov în „Vorwärts“) că „Golos“ camuflează și sprijină lichidatorismul! Nu este o calomnie să afirmi că îi ajută pe lichidatori cel ce, într-un organ ilegal, ia în derîdere activitatea în legătură cu Duma desfășurată de Comitetul Central, insinuînd că această activitate a luat amploare „de cînd majoritatea membrilor Comitetului Central s-au stabilit în străinătate“ (ibid.)? Noroc că *nu se poate* dezminți o asemenea insinuare, că *nu se poate spune* adevărul despre activitatea desfășurată de Comitetul Central ilegal în legătură cu Duma...

Maksimov susține că chestiunea dacă *partidul* poate să conducă fracțiunea din Dumă este foarte, foarte discutabilă (după cum ne-o arată experiența acestor doi ani). „Golos“ susține că („de cînd majoritatea membrilor Comitetului Central s-au stabilit în străinătate“) această conducere exercitată de către *partid* este o vorbă goală. Atît Maksimov cît și golosiștii se bat cu pumnul în piept afirmînd că numai niște calomnatori pot să lanseze zvonul că lichidatorii de dreapta și cei de stînga ar desfășura o activitate *antipartinică*.

După Maksimov și după golosiști, întreaga luptă care se duce azi împotriva lichidatorismului își are explicația în tendințele „eliminatorii“ manifestate de unele persoane sau de unele grupuri. Tocmai acesta e cuvîntul pe care-l folosește Maksimov. Referindu-se la apelul lui Plehanov de a se proceda la o delimitare, „Golos“, cuprins de indignare, îl califică drept „chirurgie“, drept o metodă „de a tunde, a rade și a lua sînge“, drept un procedeu dintre acelea la care recurge „Sobakievici-Lenin“ sau „vajnicul“ P. (P. este un menșevic plehanovist, care nu s-a

sfiit să spună deschis adevărul despre lichidatorismul Cerevaninilor, Larinilor și Potresovilor). „Proletarii“ face pe diplomatul, cochetează cu Plehanov (spune Maksimov), „Proletarii“ caută să-și câștige bunăvoința lui Plehanov („Golos“ despre „foiletonistul“ de la „Proletarii“, care se arată „serviabil“ față de Plehanov). Precum vedeți, maksimoviștii și golosiștii găesc o explicație absolut identică pentru noile sciziuni și pentru noile grupări.

Dar să lăsăm asemenea explicații pe seama oamenilor-fantoșe și să trecem la fondul chestiunii.

Lichidatorismul este un fenomen social cu rădăcini adânci, care e indisolubil legat de starea de spirit contra-revoluționară a burgheziei liberale, de destrămarea și haosul care domnesc în rîndurile micii burghezii democratice. Liberalii și democrații mic-burghezi încearcă prin toate mijloacele să descompună partidul social-democrat revoluționar, să-l submineze, să-l doboare, să curețe terenul pentru asociații muncitorești legale în care ei ar putea să obțină succese. Și într-un asemenea moment lichidatorii luptă, pe plan ideologic și organizatoric, împotriva celui mai important vestigiu al revoluției de ieri, celui mai important reazem al revoluției de mîine. Golosiștii (cărora partidul nu le cere nimic altceva decît să ducă un război cîstit, deschis și fără rezerve *împotriva lichidatorilor*) îi *servesc* prin jongleriile lor *pe lichidatori*. Menșevismul s-a văzut strîns cu ușa de către istoria contrarevoluției, care te obligă să lupți împotriva lichidatorismului sau, dacă nu, să devii complicele lui. Menșevismul de-a-ndoaselea, adică otzovism-ultimatismul, duce de fapt tot la întărirea lichidatorismului: dacă vom continua „să discutăm“ despre activitatea în Dumă și despre activitatea legală, dacă vom încerca să păstrăm vechea organizare fără a o adapta la noul moment istoric, la condițiile schimbate, înseamnă că ducem *de fapt* o politică de inactivitate revoluționară și de distrugere a organizației ilegale.

În fața bolșevicilor se pune sarcina de a lupta pe două flancuri, o sarcină „de centru“ (a cărei esență n-a înțeles-o Maksimov, care vede aici ipocrizie și diplomație). Nu vom putea să păstrăm și să întărim organizația social-

democrată ilegală dacă nu o vom reorganiza în mod sistematic, neconținut, pas cu pas *pentru* a face față momentului actual, care e atît de dificil, *pentru* a desfășura o activitate de lungă durată cu ajutorul „punctelor de sprijin” pe care le oferă diversele posibilități legale.

Condițiile obiective au impus partidului nostru această sarcină. Cine o va rezolva? Aceleași condiții obiective au impus o *apropiere între partiiții* din rîndurile tuturor fracțiunilor și părților partidului, și în primul rînd între bolșevici și menșevicii partiiți — adică menșevicii de felul celor din raionul Vîborg din Petersburg și al plehanoviștilor din străinătate. În ceea ce ne privește, noi, bolșevicii, am proclamat deschis necesitatea unei asemenea apropieri; noi chemăm la realizarea ei pe *toți menșevicii* capabili să lupte deschis împotriva lichidatorismului, să-l sprijine fățiș pe Plehanov, și, bineînțeles, îi chemăm în primul rînd și mai ales pe muncitorii menșevici. Această apropiere va fi realizată repede și pe scară largă dacă se va putea ajunge la o *înțelegere* cu plehanoviștii; pe baza luptei pentru păstrarea partidului și pentru partinitate împotriva lichidatorismului, fără nici un fel de compromisuri de ordin ideologic, fără nici un fel de estompare a divergențelor de ordin tactic sau de altă natură, în cadrul liniei pentru menținerea partidului. Toți bolșevicii, și mai cu seamă muncitorii bolșevici din organizațiile locale, trebuie să facă totul pentru a realiza astfel de înțelegeri.

Dacă plehanoviștii se vor dovedi prea slabi sau neorganizați sau dacă nu vor vrea să ajungă la o înțelegere, atunci vom merge spre același obiectiv pe o cale mai lungă, dar vom merge și-l vom atinge fără doar și poate. Atunci fracțiunea bolșevică va deveni numaidecît, imediat singurul constructor al partidului în domeniul muncii practice (deoarece Plehanov o ajută numai pe tărîm publicistic). Să depunem toate eforturile pentru a duce înainte această operă de construcție, să fim necruțători față de detestabilele jonglerii și subterfugii ale golosiștilor și maksimoviștilor, să căutăm ca la fiecare pas al activității practice de partid să demascăm și să înfierăm în fața proletariatului caracterul antipartinic al ambelor grupuri.

Clasa muncitoare a pus amprenta tacticii sale proletare, social-democrat-revoluționare asupra întregii revoluții burgheze din Rusia. Nici un fel de eforturi din partea liberalilor, a lichidatorilor și a complicilor lichidatorismului nu vor putea să întunece acest adevăr. Iar muncitorii înaintați vor construi și vor făuri temeinic un partid social-democrat revoluționar *laolaltă* cu aceia care vor să-i ajute în această muncă, *împotriva* acelor care nu vor sau nu sînt în stare să-i ajute.

„Proletarii” nr. 50
din 29 noiembrie (11 decembrie) 1909

Se tipărește după textul
apărut în ziar

„GOLOS SOȚIAL-DEMOKRATA“ ȘI CEREVANIN ⁷³

Tovarășul Cerevanin este prototipul lichidatorului ideologic în rîndurile menșevicilor. El a dovedit pe deplin acest lucru în cunoscuta sa carte: „Proletariatul etc.“. Lichidatorismul este atît de pronunțat în această lucrare, încît Roland-Holst, cunoscuta publicistă marxistă olandeză care a scris o prefață la traducerea germană, nu s-a putut abține să nu protesteze împotriva acestei denaturări a marxismului și a înlocuirii lui cu revizionismul. *Atunci* redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“ a publicat în „Vorwärts“ o declarație în care-l dezavua pe Cerevanin, precizînd că menșevicii cei mai de seamă nu sînt de acord cu el. „Proletarii“ a atras atenția asupra iezuitismului unei asemenea dezavuări care *nu* a fost reprodușă în „Golos“ și nu a fost *însoțită* de o explicare sistematică în presa din Rusia a „greșelilor“ lui Cerevanin *. Oare nu în felul acesta procedează și miniștrii burghezi, începînd cu Stolîpin și terminînd cu Briand, care își exprimă anumite rezerve și fac unele rectificări, dezavuează pe adeptul care a întrecut măsura, pe aderentul prea zelos, pentru ca în dosul acestui paravan să-și urmeze și de aci înainte vechea lor linie ?

„Golos“ nr. 16—17 publică o scrisoare a lui Cerevanin către redacție și o notă din partea acesteia în care „Proletarii“ este acuzat de „calomnie“ pentru că el, cică, „a ascuns“ publicului că Cerevanin, în cartea sa „Situația

* Vezi volumul de față, pag. 44—53. — *Nota red.*

actuală și perspectivele de viitor” (Moscova, 1908), „și-a corectat singur greșeala”.

Vom arăta deci încă o dată cititorilor noștri *la ce procedee* recurg golosiștii și ce semnificație are învinuirea pe care o aduc ei ziarului „Proletarii” că, prin afirmația lui că ei sînt niște lichidatori, i-ar fi „calomniat”.

Ne vom mărgini la cîteva citate din noua carte a lui Cerevanin de care am pomenit mai sus. La pag. 173 citim : „În general nu voi retracta nimic din cele spuse în analiza pe care am făcut-o în cartea mea «Proletariatul în revoluție». Proletariatul și social-democrația au comis, fără îndoială, o serie de greșeli care nu puteau să nu îngreueze victoria revoluției, *chiar dacă această victorie ar fi fost posibilă* (subliniat de Cerevanin). Acum însă trebuie să ne punem întrebarea dacă această victorie era într-adevăr posibilă și dacă greșelile comise de proletariat și de social-democrație au constituit singurele cauze ale înfrîngerii revoluției. Însăși formularea acestei întrebări îți sugerează, fără să vrei, și răspunsul. Înfrîngerea revoluției este atît de grea și situația reacțiunii care s-a întronat este, cel puțin pentru o perioadă de cîteva ani, atît de solidă, că ar fi cu totul imposibil să reducem aceste cauze la unele greșeli comise de proletariat. Evident că aici nu este vorba de greșeli, ci de cauze mult mai profunde”.

Iată cum și-a „corectat” Cerevanin greșeala despre care vorbește „Golos” ! Cerevanin nu se dezice de „analiza” făcută de el, ci o *adîncește*, ajungînd la o serie întregă de noi perle, (ca, de pildă, stabilirea pe cale statistică a „forțelor revoluției” la *un sfert* din întreaga populație, la 21,50%—280% ; dar despre această perlă vom vorbi altă dată !). La teza că proletariatul revoluționar a comis unele greșeli, Cerevanin adaugă următoarele : revoluția n-a avut ca forță „*potențială*” (pag. 197, subliniat de Cerevanin) mai mult de un sfert din populație ; iar golosiștii numesc asta „corectare” și susțin în gura mare că „Proletarii” s-a dedat la calomnii.

La pag. 176 citim : „Să ne închipuim că menșevicii s-ar fi menținut tot timpul în mod consecvent pe poziții menșevice și, nelăsîndu-se cuprinși de beția revoluționară, n-ar

fi devenit bolșevici, n-ar fi participat la greva din noiembrie de la Petersburg, la introducerea cu de la sine putere a zilei de muncă de 8 ore, la boicotarea primei Dume". (Concluzie: tactica proletariatului s-ar fi îmbunătățit, dar înfrângerea tot n-ar fi fost evitată.)

La pag. 138 citim: „Poate că în perspectivele lor de transformare radicală a relațiilor agrare și politice, partidele revoluționare și cele opoziționiste (ascultați!) au mers prea departe în furtunosul an 1905“.

Cred că ajunge. Ceea ce „Golos Soțial-Demokrata“ numește corectare este o repetare și o accentuare a lichidatorismului și a renegării. Dacă mâine „Situația actuală“ va apărea în limba germană, golosiștii vor publica *pentru germani* o nouă dezavuare, Cerevanin va adăuga o nouă notă în care-și va exprima unele „rezerve“, propaganda lichidatoristă se va intensifica și mai mult, iar „Golos“, cuprins de o nobilă indignare, va protesta împotriva acuzației calomnioase de lichidatorism ce i se aduce. E o poveste veche și veșnic nouă.

Maslov, Martov și Potresov nu pot înțelege cu nici un chip, nu pot înțelege în ruștină capul în ce „spirit“ și-a scris Potresov articolele sale, dacă a reușit — în sfârșit! — să-l scoată din sărite pînă și pe marxistul Plehanov, care a mers foarte departe în încercările lui de manevrare în jurul cadeților. Chiar nu înțelegeți, stimați golosiști? Și nu înțelegeți nici acum, după ce v-am prezentat aceste pasaje extrase din cartea „corectată“ a lui Cerevanin? Cît de comod e uneori să nu înțelegi!

NĂSCOCIRILE PRESEI BURGHEZE DESPRE EXCLUDEREA LUI GORKI ⁷⁴

Au trecut cîteva zile de cînd ziarele burgheze din Franța („L'Eclair“, „Le Radical“), Germania („Berliner Tageblatt“) ⁷⁵ și Rusia („Utro Rossii“, „Reci“, „Russkoe Slovo“, „Novoe Vreame“) savurează cea mai senzațională noutate: excluderea lui Gorki din partidul social-democrat. „Vorwärts“ a dezmințit deja această știre absurdă. Redacția ziarului „Proletarii“ a trimis și ea o dezmințire la cîteva ziare, dar presa burgheză nu ia în seamă această dezmințire și continuă să colporteze bîrfeala.

Sursa acestei bîrfeli este limpede: un scrib oarecare, auzind și el cîte ceva despre divergențele ivite în legătură cu otzovismul și cu zidirea de dumnezeu (chestiune care, de aproape un an, este dezbătută în mod public în partidul nostru în general și în paginile ziarului „Proletarii“ în special), a denaturat cu nerușinare unele crîmpeie de informații și „a cîștigat din gros“ plăsmuind „interviuri“ etc.

Scopul care se urmărește prin dezlănțuirea acestei campanii de bîrfeli este tot atît de limpede. Partidele burgheze *ar vrea* ca Gorki să plece din partidul social-democrat. Ziarele burgheze se fac luntre și punte ca să ațîțe disensiunile din rîndurile acestui partid și să le prezinte într-o formă cu totul denaturată.

Dar toate aceste strădanii ale ziarelor burgheze sînt zadarnice. Tovarășul Gorki, prin minunatele sale creații literare, s-a legat prea strîns de mișcarea muncitorească din Rusia și din întreaga lume ca să le răspundă altfel decît prin disprețul său.

„Proletarii” nr. 50
din 28 noiembrie (11 decembrie) 1909

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DESPRE DESTRĂMAREA ȘI DISENSIUNILE IDEOLOGICE DIN RÎNDURILE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI RUSE ⁷⁶

Combaterea otzovismului și a lichidatorismului constituie, cum e și firesc, sarcina primordială a elementelor cu adevărat marxiste și social-democrate din partidul nostru, dar ea nu trebuie totuși să ascundă privirilor noastre un rău mai profund, care a generat de fapt atît otzovismul cît și lichidatorismul și care, judecînd după toate aparențele, va mai genera încă multe alte absurdități în domeniul tacticii. Acest rău îl constituie destrămarea și disensiunile ideologice care au cuprins în întregime liberalismul și care își croiesc drum, din toate părțile, spre partidul nostru.

Iată unul dintre numeroasele fapte care ilustrează aceste disensiuni. Un tovarăș care activează de mult în partidul nostru și care e un vechi iskrist și un vechi bolșevic n-a putut multă vreme, aproape de la începutul anului 1906, să ia parte la mișcare, deoarece a fost închis și deportat. Întorcîndu-se de curînd și reluîndu-și activitatea, el s-a documentat asupra otzovism-ultimatismului și l-a respins cu indignare, văzînd în el o scandaloasă denaturare a tacticii social-democrate revoluționare. Luînd cunoștință de felul cum se desfășoară activitatea la Odesa și la Petersburg, acest tovarăș a ajuns, pe baza propriilor sale observații, la următoarea concluzie sau la următorul „rezultat provizoriu“ : ...„cred că perioada cea mai grea a trecut și că ne-a rămas sarcina de a lichida rămășițele epocii de destrămare și disensiuni“. Dar aceste rămășițe nu sînt mici.

„În întreaga activitate care se desfășoară la Petersburg — citim în aceeași scrisoare — se simte lipsa unui centru conducător unic, se observă lipsă de disciplină și de ordine, nu există o legătură între diferitele părți, munca nu are un caracter sistematic și coordonat. Fiecare lucrează pe cont propriu. În cadrul organizației ilegale se manifestă puternice tendințe otzoviste, care cuprind chiar și pe anti-otzoviști...” (e vorba, pe cât se pare, de boșevicii care, în ciuda avertismentelor insistente și repetate ale ziarului „Proletarii”, n-au ajuns la o ruptură cu otzoviștii, nu duc împotriva lor o luptă necruțătoare, ci încearcă să ajungă la o împăcare, amână în mod inutil deznodământul inevitabil și, în realitate, nu reușesc să-i determine pe otzoviștii-ultimatiști să renunțe la tactica lor absurdă). ...„În aceste condiții capătă amploare un fenomen caracteristic, care, în mod cu totul independent, a început să se manifeste și la Odesa, și anume inactivitatea revoluționară. Pretutindeni unde domnește spiritul otzovist se constată din capul locului că organizațiile ilegale nu fac nimic. Un cerc, două, de propagandă, lupta împotriva folosirii posibilităților legale — iată la ce se mărginește toată activitatea lor. De cele mai multe ori această activitate are un caracter dezorganizator, după cum puteți vedea din amplele materiale pe care vi le-am trimis din Odesa“... (materiale folosite la articolul: ...*). ...„Cît despre folosirea posibilităților legale, în acest domeniu lipsește o linie social-democrată consecventă. În bezna reacțiunii, oportuniștii din rîndurile social-democrației au ridicat capul și «cutează» să combată principiile de bază ale social-democrației, știind că în momentul de față aceasta nu este o treabă primejdioasă. Te lovești aici de o revizuire atît de amplă a social-democrației revoluționare, a programului și tacticii ei, încît, în comparație cu ea, revizionismul lui Bernstein ți se pare ceva pueril, o joacă de copil. P.M.S.D.R. nu-l înțelege pe Marx, el n-a analizat cum trebuie tendințele dezvoltării economice a Rusiei; în această țară n-a existat niciodată o orînduire iobăgistă, ci una feudal-comercială; între burghezii și

* În manuscris a fost lăsat aici loc liber pentru titlul articolului. — Nota red.

nobilimea agrară n-au existat și nu există contradicții de interese, și între ele nu există nici o alianță, deoarece aceste două clase născocite de social-democrația rusă reprezintă o singură clasă burgheză (asta constituie o trăsătură specifică a Rusiei), iar autocrația este o instituție a acestei clase. Slăbiciunea burgheziei ruse, pe care se bazează (?? — semnele de întrebare aparțin autorului scrisorii) lozinca «dictaturii proletariatului și a țărănimii», este o născocire, iar această lozincă a avut și continuă să aibă un caracter utopic. Ea trebuie înlăturată, ca și lozinca republicii democratice, deoarece trenul rusesc a apucat-o pe linia germană...»

E clar că avem în fața noastră o fotografie la minut a unuia din pîrîiașele din care se compune torentul larg al harababurii ideologice care dă naștere otzovismului și lichidatorismului, amestecînd uneori în chip ciudat și chiar apropiind premisele cretinismului de extremă dreaptă și ale celui de extremă „stîngă”. Prima jumătate a acestor premise (inexistența unei contradicții între burghezie și proprietatea funciară iobăgistă etc.) este atît de absurdă și de stupidă, încît cu greu o poți lua în serios. Nu merită să...*

Scris la sfîrșitul lunii noiembrie 1909

*Publicat pentru prima oară în 1933,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XXV*

Se tipărește după manuscris

* Sfîrșitul articolului nu a fost găsit. — *Nota red.*

EXPUNERE DE MOTIVE
LA PROIECTUL DE LEGE
(PRINCIPIILE FUNDAMENTALE)
CU PRIVIRE LA ZIUA DE MUNCĂ
DE 8 ORE

II*

În această a doua parte a expunerii de motive ne propunem să ne ocupăm de *tipul* de proiect de lege social-democrat cu privire la ziua de muncă de 8 ore care urmează să fie prezentat în Duma a III-a și să ne oprim asupra *motivelor* care explică *principalele trăsături* ale acestui proiect de lege.

Proiectul inițial, care se află în posesiunea fracțiunii social-democrate din Dumă și care a fost pus la dispoziția subcomisiei noastre, ar putea fi luat drept bază, dar ar avea nevoie de o serie de modificări.

Principalul scop al proiectelor de legi prezentate de social-democrați în Duma a III-a trebuie să-l constituie *propaganda și agitația* în favoarea programului și tacticii social-democrate. Orice speranțe în năzuințele „reformatoare” de care ar fi animată Duma a III-a ar fi nu numai ridicole, dar ar putea duce și la o completă denaturare a caracterului tacticii social-democrate revoluționare, la transformarea ei într-o tactică a social-reformismului oportunist, liberal. E de prisos să mai spunem că o asemenea

* Prima parte sau primul capitol al acestei expuneri de motive trebuie să cuprindă o prezentare, scrisă într-o formă populară și cât mai agitatorică, a argumentelor care pledează în favoarea zilei de muncă de 8 ore în genere, din punctul de vedere al productivității muncii, al intereselor de ordin sanitar și cultural ale proletariatului și în genere din punctul de vedere al intereselor luptei sale de eliberare.

denaturare a tacticii social-democrate față de Dumă ar fi în directă și flagrantă contradicție cu hotărârile partidului nostru, care sînt obligatorii pentru toți membrii de partid, și anume cu rezoluțiile Congresului de la Londra al P.M.S.D.R. și cu rezoluțiile care au fost adoptate de conferințele generale din noiembrie 1907 și decembrie 1908 ale partidului și care au fost confirmate de Comitetul Central.

Pentru ca proiectele de legi prezentate de fracțiunea social-democrată din Dumă să corespundă obiectivului urmărit, e necesar să se respecte următoarele condiții :

(1) proiectele de legi trebuie să expună într-o formă cît mai clară și mai precisă diferitele revendicări ale social-democrației care sînt cuprinse în programul minimum al partidului nostru sau care decurg în mod necesar din acest program ;

(2) proiectele de legi nu trebuie în nici un caz să conțină prea multe subtilități juridice ; ele trebuie să enunțe *principiile fundamentale* ale legilor care urmează să fie votate, iar nu texte de legi elaborate în toate amănunțele ;

(3) proiectele de legi nu trebuie să separe prea mult unele de altele diferitele domenii ale reformelor sociale și ale transformărilor democratice, așa cum ar părea necesar din punct de vedere îngust-juridic, administrativ sau „pur parlamentar“ ; dimpotrivă, în vederea propagandei și agitației social-democrate, proiectele de legi trebuie să permită clasei muncitoare să-și facă o idee cît mai clară despre *legătura necesară* care trebuie să existe între reformele privind reglementarea muncii în fabrici (și cele sociale în general) și transformările politice *democratice*, fără de care toate „reformele“ introduse de regimul absolutist stolîpinist sînt inevitabil condamnate să fie denaturate în spirit „zubatovist“ și să rămîină literă moartă. E de la sine înțeles că pentru a scoate în evidență această legătură dintre reformele economice și politică nu e nevoie ca în toate proiectele de legi să se introducă revendică-

rile democrației consecvente luate în ansamblu, ci să se indice instituțiile democratice și cele democratice cu caracter special-proletar, care corespund fiecărei reforme în parte, și să se sublinieze în expunerea de motive la proiectul de lege respectiv că asemenea instituții nu pot fi realizate fără transformări politice radicale ;

(4) date fiind greutatea extraordinară de mare pe care le întâmpină în actualele condiții propaganda și agitația social-democrată legală în sânul maselor, proiectele de legi trebuie să fie întocmite în așa fel ca atât proiectul de lege cât și expunerea de motive luate în parte să-și atingă scopul lor, să ajungă sub ochii maselor (fie prin reproducerea lor în ziarele nesocial-democrate, fie prin difuzarea unor foi volante cuprinzând textul proiectului de lege etc.), adică să poată fi citite, cu folos pentru dezvoltarea conștiinței sale de clasă, de muncitorul de rând, de muncitorul cu un nivel nu prea ridicat ; în acest scop, proiectele de legi trebuie să fie pătrunse, în întreaga lor structură, de spiritul neîncrederii proletare față de patroni și față de stat ca organ care-i slujește pe patroni ; cu alte cuvinte, proiectul de lege trebuie să fie impregnat în întreaga lui structură de spiritul luptei de clasă, care trebuie să decurgă din ansamblul prevederilor lui ;

În sfârșit, (5) în actualele condiții din Rusia, când nu există o presă social-democrată și nu se pot ține adunări social-democrate, proiectele de legi trebuie să ofere o imagine destul de concretă despre transformările cerute de social-democrați și să nu se limiteze la o simplă proclamație de principii ; un proiect de lege social-democrat trebuie să trezească interesul muncitorului de rând, al muncitorului simplu care să fie atras de tabloul concret al transformărilor, pentru ca apoi să treacă de la acest tablou separat la concepția social-democrației despre lume luată în ansamblu.

Pornind de la aceste premise de bază, trebuie să recunoaștem că tipul de proiect de lege ales de autorul proiect-

tului de lege inițial cu privire la ziua de muncă de 8 ore *corespunde într-o mai mare măsură* condițiilor existente în Rusia decât, de pildă, proiectele de legi cu privire la reducerea zilei de muncă pe care le-au prezentat socialiștii francezi și germani în parlamentele lor. De pildă, proiectul de lege cu privire la ziua de muncă de 8 ore depus de Jules Guesde la 22 mai 1894 în Camera deputaților din Franța cuprinde două articole: primul interzice să se lucreze mai mult de 8 ore pe zi și mai mult de 6 zile pe săptămână; al doilea permite să se lucreze în câteva schimburi, însă în așa fel ca numărul orelor de muncă dintr-o săptămână să nu treacă de 48 *. Proiectul de lege al social-democrației germane din 1890 conține 14 rînduri și prevede introducerea zilei de muncă de 10 ore imediat, a celei de 9 ore începînd de la 1 ianuarie 1894 și a celei de 8 ore de la 1 ianuarie 1898. În cursul sesiunii din anii 1900—1902, social-democrații germani au depus un proiect și mai succint, care prevedea ca ziua de muncă să fie redusă imediat la 10 ore, iar apoi într-un termen ce urma să fie stabilit în mod special la 8 ore **.

Se înțelege că asemenea proiecte de legi sînt în orice caz de zece ori mai raționale din punct de vedere social-democrat decât încercările de „a se adapta” *la ceea ce e realizabil* pentru guvernele reacționare sau pentru cele burgheze. Dar, dacă în Franța și în Germania, unde există libertatea presei și a întrunirilor, poți să reduci proiectul de lege la o simplă *proclamare de principii*, la noi, în Rusia, în momentul de față, e necesar să adaugi în *însuși cuprinsul* proiectului de lege un material *de agitație concret*.

De aceea, noi considerăm că este mai potrivit *tipul* adoptat de autorul proiectului inițial; dar este necesar ca în acest proiect să fie introduse o serie de modificări, deoarece în câteva cazuri autorul comite o greșeală foarte

* Jules Guesde, „Le Problème et la solution; les huit heures à la chambre”. Lille. S. d.

** M. Schippel, „S.—d. Reichstagshandbuch”. Br., 1902, SS. 882 und 886.

gravă, după părerea noastră, și foarte periculoasă, și anume el reduce, fără să fie nevoie, revendicările programului nostru minimum (fixînd, de pildă, odihna săptămînală la 36 de ore, și nu la 42, sau trecînd cu vederea că munca de noapte trebuie admisă numai cu asentimentul organizațiilor muncitorești). În unele cazuri, autorul pare că încearcă să se adapteze la „posibilitățile de realizare” a proiectului său de lege, rezervînd, de pildă, *ministrului* dreptul de a rezolva cererile de derogare (și de a aduce chestiunea în fața instituțiilor legislative) și fără să pomenască nimic despre rolul cerevine organizațiilor sindicale ale muncitorilor în aplicarea legii cu privire la ziua de muncă de 8 ore.

Proiectul de lege propus de subcomisia noastră introduce în proiectul inițial o serie de modificări în direcția sus-arătată. Ne vom opri în special asupra expunerii de motive privind următoarele modificări introduse în proiectul inițial.

În ce privește întreprinderile la care poate fi aplicat proiectul de lege, socotim că e necesar ca sfera lui de aplicare să fie extinsă în așa fel încît să includă toate ramurile industriei, comerțului și transporturilor și toate instituțiile (inclusiv cele de stat : poșta etc.), precum și munca la domiciliu. În expunerea de motive pe care o vor prezenta în Dumă, social-democrații trebuie să sublinieze îndeosebi necesitatea acestei extinderi și a înlăturării oricăror delimitări și diferențieri (în această privință) între proletarii care lucrează în industrie, în comerț, în instituții, în transporturi etc.

S-ar putea pune problema muncitorilor din agricultură, întrucît programul nostru minimum revendică ziua de muncă de 8 ore „pentru toți muncitorii salariați”. Noi credem însă că, *în momentul de față*, n-ar fi nimerit ca social-democrații ruși să vină cu inițiativa introducerii zilei de muncă de 8 ore în agricultură. E mai bine ca în expunerea de motive să menționăm că partidul își rezervă dreptul de a depune ulterior un proiect de lege care să

se referă și la muncitorii din agricultură, la personalul de serviciu etc.

Mai departe. În toate cazurile când în proiect se arată că se admit unele derogări de la lege am cerut ca pentru fiecare din ele să se ceară asentimentul sindicatului muncitorilor. Acest lucru este necesar pentru a arăta clar muncitorilor că fără acțiunea desfășurată de organizațiile lor nu se poate ajunge la o reducere reală a zilei de muncă.

Totodată trebuie să examinăm și problema introducerii *treptate* a zilei de muncă de 8 ore. Autorul proiectului inițial nu spune nici un cuvânt în această chestiune, limitându-se, ca și J. Guesde în proiectul său, la revendicarea zilei de muncă de 8 ore. Proiectul nostru, dimpotrivă, se apropie de modelul lui Parvus* și de proiectul prezentat de fracțiunea social-democrată germană din Reichstag, care prevede introducerea *treptată* a zilei de muncă de 8 ore (introducerea imediată, adică după trei luni de la intrarea în vigoare a legii, a zilei de muncă de 10 ore și reducerea ei cu câte o oră în anii următori). Diferența dintre un proiect și celălalt nu e, desigur, chiar atât de însemnată. Dar, dat fiind că în Rusia industria este extrem de înapoiată din punct de vedere tehnic, că organizarea proletariatului din această țară este extrem de slabă, că există largi mase ale populației muncitoare (meșteșugarii etc.) care n-au participat încă la o amplă campanie în favoarea reducerii zilei de muncă, date fiind toate aceste împrejurări, e mai nimerit să răspundem *pe loc*, chiar în proiectul de lege, la obiecția, ce se va ridica în mod inevitabil, că o trecere bruscă este imposibilă, că o asemenea trecere ar duce la o scădere a salariilor muncitorilor etc.** Clauza care precizează că ziua de muncă

* Parvus. „Die Handelskrisis und die Gewerkschaften. Nebst Anhang: Gesetzentwurf über den achtstündigen Normalarbeitstag“. München. 1901.

** În legătură cu introducerea *treptată* a zilei de muncă de 8 ore, Parvus afirmă — pe bună dreptate, după părerea noastră — că acest mod de introducere, prevăzut în proiectul său de lege, nu pornește „din dorința de a satisface interesele patronilor, ci din aceea de a satisface interesele muncitorilor. Noi trebuie să urmărim tactica sindicatelor: ele efectuează reducerea zilei de muncă într-un mod foarte lent, fiindcă știu bine că acesta e mijlocul cel mai ușor de-a împiedica o reducere a salariilor” (subliniat de Parvus; broșura citată, pag. 62—63).

de 8 ore va fi introdusă în mod treptat (proiectul germanilor prevede ca ea să fie introdusă în decurs de 8 ani, Parvus propune pentru treaba asta 4 ani, iar noi propunem 2 ani) răspunde pe loc la această obiecție: o muncă de peste 10 ore pe zi este, indiscutabil, nerațională din punct de vedere economic și inadmisibilă din considerente de ordin igienic și cultural. Un termen de un an pentru reducerea zilei de muncă cu o oră este absolut suficient pentru ca întreprinderile înapoiate din punct de vedere tehnic să se adapteze și să se reorganizeze, pentru ca muncitorii să poată trece la noul regim de muncă fără o diferență sensibilă în ce privește productivitatea muncii.

Introducerea treptată a zilei de muncă de 8 ore trebuie stabilită nu pentru „a adapta” proiectul de lege la criteriile capitaliștilor sau ale guvernului (nici vorbă nu poate fi de așa ceva, și, dacă s-ar fi ivit asemenea idei, am fi preferat, firește, să nu pomenim de loc de o introducere treptată), ci pentru a arăta în mod concret tuturor că programul social-democrației este realizabil din punct de vedere tehnic, cultural și economic chiar și într-o țară dintre cele mai înapoiate.

O serioasă obiecție care s-ar putea ridica împotriva prevederii înscrise în proiectul de lege al social-democraților din *Rusia* ca ziua de muncă să fie introdusă în mod treptat ar fi aceea că în felul acesta ar fi oarecum dezavuate, fie și indirect, Sovietele revoluționare de deputați ai muncitorilor din 1905, care au procedat la introducerea *imediată* a zilei de muncă de 8 ore. Considerăm că aceasta este o obiecție serioasă, deoarece o dezavuare, oricât de mică, a Sovietelor de deputați ai muncitorilor, *în această privință*, înseamnă o renegare directă sau, în orice caz, un sprijin dat renegaților și liberalilor contrarevoluționari, care și-au câștigat o anumită faimă printr-o asemenea dezavuare.

De aceea credem că, *în orice caz*, indiferent dacă clauza introducerii treptate va fi sau nu inclusă în proiectul de

lege al fracțiunii social-democrate din Dumă, este absolut necesar ca, *atît* în expunerea de motive prezentată în Dumă, *cît și* în cuvîntarea ce va fi rostită acolo de reprezentantul social-democrat, să fie absolut precis formulată o idee care să excludă în mod categoric cea mai mică dezavuare și din care *să reiasă* în mod categoric aprecierea noastră că acțiunile Sovietelor de deputați ai muncitorilor au fost principal juste și întru totul legitime și necesare.

„Social-democrația — cam așa ar trebui să se spună în declarația reprezentanților social-democrației sau în expunerea lor de motive — nu renunță în nici un caz la introducerea *imediată* a zilei de muncă de 8 ore ; dimpotrivă, ea consideră că în *anumite* condiții istorice, cînd lupta se întetește, cînd energia și inițiativa mișcării de masă atinge un înalt grad de dezvoltare, cînd conflictul dintre vechea societate și cea nouă capătă forme ascuțite, cînd pentru reușita luptei duse de clasa muncitoare împotriva feudalismului, de pildă, *nu trebuie* să ne dăm în lături de la nimic — într-un cuvînt, în condiții asemănătoare celor din noiembrie 1905, introducerea *imediată* a zilei de muncă de 8 ore este un lucru nu numai legitim, dar și *necesar*. Incluzînd acum în proiectul ei de lege clauza introducerii treptate a zilei de muncă de 8 ore, social-democrația vrea doar să arate că revendicările programatice ale P.M.S.D.R. sînt pe deplin realizabile chiar și în condițiile istorice cele mai nefavorabile, chiar și atunci cînd dezvoltarea economică, socială și culturală decurge într-un ritm extrem de lent“.

Repetăm : o *asemenea* declarație din partea fracțiunii social-democrate din Dumă care să fie cuprinsă și în expunerea ei de motive la proiectul de lege cu privire la ziua de muncă de 8 ore noi o considerăm în orice caz *absolut* necesară, în timp ce chestiunea dacă introducerea treptată a zilei de muncă de 8 ore trebuie să fie sau nu inclusă în însuși proiectul de lege este relativ mai puțin importantă.

Celelalte modificări introduse de noi în proiectul de lege inițial se referă la chestiuni de amănunt și n-au nevoie de comentarii speciale.

Scris în toamna anului 1909

Publicat pentru prima oară
în 1924, în revista
„Proletarskaja Revoliuțija”
nr. 4

Se tipărește după manuscris

Въ Пятницу, 26-го Ноября 1909 года

въ залѣ „des Sociétés Savantes“

8, Rue Danton, 8

Н. ЛЕНИНЪ

прочтеть рефератъ на тему:

„Идеологія контръ - революціоннаго либерализма“.

(Успѣхъ „Вѣхъ“ и его общественное значеніе)

СОДЕРЖАНІЕ:

- I. Съ какой философійю союють „Вѣхи“ и думскія рѣчи кадета Караулова.
- II. Блиинскій и Чернышевскій, уничтоженные „Вѣхами“.
- III. За что ненавидятъ либералы „интеллигентскую“ русскую революцію и ея французскій „достаточно продолжительный“ образчикъ?
- IV. „Вѣхи“ и „львы“ въ Россіи. Кадеты и октябристы. „Святое дѣло“ русской буржуазіи.
- V. Что выиграла демократическая революція въ Россіи, потерявъ своихъ либерально-буржуазныхъ „союзниковъ“?
- VI. „Вѣхи“ и рѣчи Милюкова на предвыборныхъ собраніяхъ въ Петербургѣ. Какъ критиковалъ Милюковъ на этихъ собраніяхъ нелегальную революціонную газету.

Начало въ 8^{1/2} час. веч.

Плата за входъ 5, 3, 2 и 1 фр. галлерей 50 сент.

Рабочая Типографія. 17, Rue des Fr.-Bourgeois Paris.

Instiințare în legătură cu referatul lui V. I. Lenin
„Ideologia liberalismului contrarevoluționar”. —
13 (26) noiembrie 1909

Misograi

DESPRE „VEHI“ 77

Cunoscuta culegere „Vehi“, care a fost întocmită de cei mai influenți publiciști cadeți și care în scurt timp a înregistrat câteva ediții și a fost întâmpinată cu entuziasm de întreaga presă reacționară, este un adevărat semn al vremii. Oricît ar încerca ziarele cadete „să corecteze“ unele pasaje prea deocheate din această culegere, oricît s-ar dezice de ele unii cadeți, care sînt absolut incapabili să influențeze politica partidului cadet luat în ansamblu sau care și-au pus în gînd să înșele masele denaturînd semnificația reală a acestei politici, fapt este că „*Vehi*“ a exprimat adevărata esență a cadetismului de azi. Partidul cadeților este un partid vehist.

Democrația muncitorească, care pune mai presus de orice dezvoltarea conștiinței politice și de clasă a maselor, trebuie să salute apariția culegerii „Vehi“, în care conducătorii ideologici ai cadeților demască de minune esența orientării lor politice. Această culegere a fost întocmită de domnii Berdeaev, Bulgakov, Gherșenzon, Kisteakovski, Struve, Frank și Izgoev. Aceste nume ale unor cunoscuți deputați, ale unor renegați și cadeți notorii spun ele singure destul de mult. Autorii culegerii ne apar ca niște adevărați conducători ideologici ai unui întreg curent social, oferindu-ne sub formă de compendiu o întreagă enciclopedie în materie de filozofie, religie, politică, publicistică și aprecieri asupra întregii mișcări de eliberare și asupra întregii istorii a democrației ruse. Indicănd în subtitlu că „Vehi“ este „o culegere de articole despre

intelectualitatea rusă", autorii au îngustat prin aceasta adevărata temă a lucrării lor, deoarece la ei „intelectualitatea“ apare de fapt ca un conducător, ca un animator și un exponent ideologic al întregii democrații ruse și al întregii mișcări de eliberare din Rusia. „Vehi“ ni se prezintă ca niște remarcabile jaloane pe calea unei *rupturi complete* între cadetismul și liberalismul rus în general și mișcarea de eliberare din Rusia, cu toate sarcinile ei fundamentale, cu toate tradițiile ei mai importante.

I

Această *enciclopedie a renegării liberale* cuprinde trei teme principale: 1) lupta împotriva bazelor ideologice ale întregii concepții despre lume a democrației ruse (și a celei internaționale); 2) renegarea mișcării de eliberare din trecutul apropiat și împrășcarea ei cu noroi; 3) proclamarea fățișă de către cadeți a simțămintelor „de lacheu“ (și a respectivei politici „de lacheu“) față de burghezia octombristă, față de vechea ocîrmuire și de întreaga Rusie veche în general.

Autorii culegerii „Vehi“ încep printr-o expunere a bazelor filozofice ale concepției despre lume a „intelectualității“. Ca un fir roșu trece prin această întregă carte lupta hotărâtă împotriva materialismului, care nu e altfel calificat decît ca dogmatism, metafizică, „cea mai elementară și mai primitivă formă de filozofare“ (pag. 4; citatele sînt luate din prima ediție a culegerii „Vehi“). Este condamnat pozitivismul pentru că el a fost „pentru noi“ (adică pentru „intelectualitatea“ rusă lichidată de „Vehi“) „identic cu metafizica materialistă“... sau a fost interpretat „numai în spirit materialist“ (15), în timp ce „nici un mistic, nici un credincios nu poate respinge pozitivismul științific și știința“ (11). Fără glumă! „Ostilitatea ei față de tendințele idealiste și mistic-religioase“ (6) — iată motivul pentru care atacă „Vehi“ „intelectualitatea“. „În orice caz, Iurkevici a fost un adevărat filozof în comparație cu Cernîșevski“ (4).

Este foarte firesc ca, situîndu-se pe acest punct de vedere, „Vehi“ să tune și să fulgere într-una împotriva ateismului

„intelectualilor“ și să caute cu tot dinadinsul să restabilească în toată plenitudinea ei concepția religioasă despre lume. Este foarte firesc ca, lichidându-l pe Cernîșevski ca filozof, să-l lichideze și pe Belinski ca publicist. Belinski, Dobroliubov, Cernîșevski sînt conducătorii „intelectualilor“ (134, 56, 32, 17 etc.). Ceaadaev, Vladimir Soloviev, Dostoievski „nu sînt în nici un caz niște intelectuali“. Primii trei sînt conducătorii orientării împotriva căreia „Vehi“ duce o luptă pe viață și pe moarte. Ceilalți „susțineau neîncetat“ tocmai ceea ce susține „Vehi“, însă „nimeni nu asculta ce spuneau ei, și intelectualitatea nu-i lua în seamă“, se arată în prefața culegerii „Vehi“.

Din cele spuse pînă aici se poate vedea că nu „intelectualitatea“ este aceea pe care o atacă „Vehi“, că aici e vorba doar de un mod artificial de exprimare, care încurcă lucrurile. Atacul e îndreptat pe toată linia împotriva democrației, împotriva concepției democratice despre lume. Și fiindcă conducătorilor ideologici ai partidului care se dă drept „constituțional-democrat“ nu le convine să spună lucrurilor pe nume, ei au recurs la terminologia ziarului „*Moskovskie Vedomosti*“⁷⁸, renegînd nu democrația (ce calomnie infamă!), ci numai „intelectualismul“.

Scrisoarea lui Belinski către Gogol, afirmă „Vehi“ pe un ton sentențios, este „expresia ferventă și clasică a stării de spirit intelectualiste“ (56). „Istoria publicisticii noastre de la Belinski încoace este din punctul de vedere al concepției despre viață un adevărat coșmar“ (82).

Așa va să zică. Starea de spirit a țăranilor iobagi îndreptată împotriva iobăgiei este, pasămite, de factură „intelectualistă“. Istoria manifestărilor de protest ale maselor celor mai largi ale populației și a luptei duse de ele din 1861 pînă la 1905 împotriva rămășițelor iobăgiei care dăinuiau în întreaga structură a vieții rusești este, pasămite, „un adevărat coșmar“. Sau poate că, după părerea autorilor acestei culegeri, care sînt niște oameni atît de inteligenți și de culți, starea de spirit a lui Belinski exprimată în scrisoarea sa către Gogol nu avea nici o legătură cu starea de spirit a țăranilor iobagi? Istoria publicisticii noastre nu are nici o legătură cu revolta maselor populare împotriva rămășițelor asupririi iobăgiste?

„*Moskovskie Vedomosti*“ a încercat întotdeauna să demonstreze că democrația rusă, începînd chiar cu Belinski, nu exprimă cîtuși de puțin interesele maselor celor mai largi ale populației în lupta lor pentru cucerirea celor mai elementare drepturi ale poporului, care sînt încălcate de instituțiile feudale, ci exprimă doar o „stare de spirit intelectualistă“.

Programul culegerii „Vehi“ este identic cu cel prezentat de „*Moskovskie Vedomosti*“ atît în domeniul filozofiei, cît și în cel al publicisticii. Dar, dacă în domeniul filozofiei renegații liberali s-au hotărît să spună tot adevărul, să-și dezvăluie *întregul* lor program (război materialismului și pozitivismului în accepțiunea lui materialistă; restabilirea misticii și a concepției mistice despre lume), în publicistică ei jonglează, o sulesc în fel și chip, se comportă ca niște iezuiți. Ei s-au lepădat de cele mai esențiale idei ale democrației, de cele mai elementare tendințe democratice, dar se prefac că se leapădă doar de „intelectualism“. Burghezia liberală a încetat definitiv să mai apere drepturile poporului; ea ia apărarea instituțiilor îndreptate împotriva lui. Dar politicienii liberali vor să-și păstreze numele de „democrați“.

Scamatoria pe care au făcut-o cu scrisoarea lui Belinski către Gogol și cu istoria publicisticii ruse o fac și cu istoria mișcării democratice din trecutul apropiat.

II

În realitate, „Vehi“ își îndreaptă atacurile sale numai împotriva intelectualității, care a fost exponentul mișcării democratice, și numai pentru că ea s-a manifestat ca un adevărat participant la această mișcare. „Vehi“ se năpustește furioasă asupra intelectualității tocmai pentru că această „mică sectă ilegală a ieșit la lumina zilei și și-a cîștigat numeroși adepți, devenind pentru un timp oarecare influentă din punct de vedere ideologic și chiar o forță reală“ (176). Liberalii au avut o atitudine de simpatie față de „intelectualitate“ și au sprijinit-o uneori pe ascuns *atîta timp* cît ea nu era *decît* o mică sectă ilegală, cît nu-și cîști-

gase numeroși adepți, cît nu devenise o forță reală ; cu alte cuvinte, liberalul a avut o atitudine plină de simpatie față de democrație atîta timp cît ea n-a pus în mișcare adevăratele mase, deoarece atîta timp cît n-a atras masele, ea n-a făcut decît să servească scopurilor egoiste ale liberalismului, să ajute vîrfurilor burgheziei liberale să se apropie de putere. Liberalul a întors spatele democrației atunci cînd ea a început să atragă masele, care au început să-și înfăptuiască *propriile lor* sarcini, să-și apere *propriile lor* interese. Sub paravanul vociferărilor împotriva „intelectualității“ democratice, *cadeții duc de fapt un război împotriva mișcării democratice a maselor*. Una din nenumăratele dovezi care demască în mod concret folosirea acestui procedeu de către „Vehi“ o constituie faptul că această publicație, vorbind despre marea mișcare socială de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea din Franța, spune că ea ne oferă „un exemplu de revoluție intelectualistă destul de îndelungată, care și-a dezvăluit toate potențele ei spirituale“ (57).

Frumos, nu-i așa ? Mișcarea care a avut loc la sfîrșitul secolului al XVIII-lea în Franța reprezintă, vedeți dv., nu un model de mișcare democratică extrem de amplă și de profundă a maselor, ci un model de revoluție „intelectualistă“ ! Și fiindcă niciodată și nicăieri în lume sarcinile democratice n-au fost îndeplinite fără o mișcare de tip *analog*, este absolut evident că conducătorii ideologici ai liberalismului se leapădă tocmai de democrație.

„Vehi“ reproșează intelectualității ruse tocmai un fenomen care însoțește în mod inevitabil orice mișcare democratică și este expresia ei *necesară*. „Altoirea radicalismului politic al ideilor intelectualiste pe radicalismul social al instinctelor poporului * s-a făcut cu o repeziciune uluitoare“ (141), și aceasta „n-a fost o simplă greșeală politică, o simplă greșeală de tactică, ci o greșeală de ordin moral“. Acolo unde nu există mase populare care să fi avut mult de suferit nu poate exista nici mișcare democratică. Iar mișcarea democratică se deosebește de o simplă „răzmeriță“ tocmai prin aceea că se desfășoară sub steagul unor anumite idei

* „Al maselor populare, care să fi avut mult de suferit“, se spune în aceeași pagină, cu două rînduri mai jos.

politice radicale. Mișcarea democratică și ideile democratice nu numai că sînt greșite din punct de vedere politic și nepotrivite din punct de vedere tactic, dar ele păcătuiesc și din punct de vedere moral — iată la ce se reduce adevărata idee a autorilor culegerii „Vehi“, care nu se deosebește cu nimic de adevăratele idei ale lui Pobedonostev. Numai că acesta a spus mai de-a dreptul și mai cinstit ceea ce spun cei de felul lui Struve, Izgoev, Frank & Co.

Cînd autorii culegerii „Vehi“ trec la o definiție mai precisă a conținutului odioaselor idei „intelectualiste“, ei vorbesc, desigur, despre ideile „de stînga“ în general și despre cele narodniciste și marxiste în special. Narodnicilor li se aduce învinuirea că manifestă o „falsă dragoste față de țărănime“, iar marxștilor că manifestă o „falsă dragoste față de proletariat“ (9). Și unii și alții sînt făcuți una cu pămîntul pentru că dau dovadă de „ploconire în fața poporului“ (59, 59—60). Pentru odiosul „intelectual“, „poporul este dumnezeu, iar fericirea majorității reprezintă unicul lui țel“ (159). „Fulminantele discursuri rostite de cei din blocul ateist de stînga“ (29) — iată ce a reținut îndeosebi, din cele auzite în Duma a II-a, cadetul Bulgakov, iată ce l-a indignat pe el în mod deosebit. Și nu încape nici cea mai mică îndoială că el a exprimat aici într-un mod ceva mai pregnant decît alții mentalitatea obișnuită a cadeților, gîndurile intime ale întregului partid cadet.

Faptul că în ochii liberalului dispăre deosebirea dintre narodnicism și marxism nu constituie ceva împlător, ci un fenomen inevitabil, nu reprezintă un „tertip“ publicistic (fiindcă un publicist știe foarte bine în ce constă această deosebire), ci este expresia firească a esenței liberalismului contemporan. Fiindcă ceea ce în momentul *de față* îi inspiră ură și teamă burgheziei liberale nu este atît mișcarea socialistă a clasei muncitoare din Rusia, cît mișcarea democratică care cuprinde și pe muncitori și pe țărani; cu alte cuvinte, ei îi inspiră ură și teamă, ceea ce este comun narodnicismului și marxismului, faptul că și unul și altul, apărînd democrația, fac apel la mase. Trăsătura caracteristică a epocii actuale o constituie faptul că liberalismul din Rusia s-a întors în mod hotărît împotriva democra-

ției ; și este cât se poate de firesc ca pe el să nu-l intereseze nici deosebirile din sînul democrației și nici viitoarele țeluri, planuri și perspective care apar o dată cu înfăptuirea democrației.

Expresiile în genul „ploconire în fața poporului” se întîlnesc cu duiumul în paginile colecției „Vehi”. Și nici nu-i de mirare, fiindcă burgheziei liberale, care a ajuns să se teamă de popor, nu-i rămîne decît să spună în gura mare că democrații „se ploconesc în fața poporului”. Retragerile trebuie acoperite cu bătăi în tobă cît mai zgomotoase. Căci, orice s-ar spune, nu se poate contesta așa ușor că în primele două Dume tocmai deputații muncitorilor și ai țărănilor au exprimat adevăratele interese, revendicări și puncte de vedere ale maselor muncitorești și țărănești. Or, tocmai acești deputați „intelectuali” * au inspirat cadeților o nemărginită *ură împotriva „celor de stînga”* pentru faptul că ei au demascat neîncetatele abateri de la democratism ale cadeților. Și, orice s-ar spune, nu poți respinge așa ușor „cele patru revendicări”⁷⁹ ; or, nici un om politic cît de cît cinstit nu s-a îndoit că în niște alegeri efectuate pe baza „celor patru revendicări”, în niște alegeri cu adevărat democratice, deputații trudovici împreună cu cei ai partidului muncitoresc ar obține în Rusia de azi o majoritate covârșitoare.

Burgheziei liberale, care a început să meargă de-a-ndaratele, nu-i rămîne decît să-și camufleze ruptura ei cu democrația, recurgînd la cuvintele luate din vocabularul ziarelor „*Moskovskie Vedomosti*” și „*Novoe Vremea*” ; în cuprinsul culegerii „Vehi” te lovești mereu de asemenea cuvintele.

Din paginile acestei culegeri se revarsă un torent de lăaturi reacționare cu care e împroșcată democrația. Nu-i de mirare că o serie de publiciști de la „*Novoe Vremea*”, ca *Rozanov*, *Menșikov* și *A. Stolîpin*, s-au grăbit s-o copleșască cu îmbrățișările lor. Nu-i de mirare că Antonie de

* E pur și simplu amuzant să vezi cum denaturează „Vehi” sensul obișnuit al cuvîntului „intelectual”. E de ajuns să răsfoiești listele de deputați din primele două Dume pentru a-ți da seama numaidecît că majoritatea covârșitoare a trudovicilor erau țărani, că în rîndurile social-democraților precum-păneau muncitorii și că cea mai mare parte din intelectualitatea burgheză era concentrată în rîndurile cadeților.

Volînă a căzut în extaz în fața acestei opere a căpeteniilor liberalismului.

„Reflectînd asupra datoriei sale față de popor, intelectualul — scrie „Vehi“ — n-a ajuns niciodată să-și dea seama că ideea propriei răspunderi, care își găsește expresia în principiul datoriei, nu trebuie să i se adreseze numai lui, intelectualului, ci și poporului“ (139). Democratul a reflectat asupra lărgirii drepturilor și libertății poporului, înveșmîntînd această idee în vorbe despre „datoria“ pe care o au clasele de sus față de popor. Democratul n-a ajuns și nu va ajunge niciodată să-și dea seama că în țara de dinainte de reformă sau în țara „constituției“ de la 3 iunie s-ar putea pune chestiunea „răspunderii“ poporului față de clasele cîrmuitoare. Ca „să ajungă să-și dea seama“ de acest lucru, democratul sau pretinsul democrat trebuie să se transforme definitiv într-un liberal contrarevoluționar.

„Egoismul, dorința de a se afirma reprezintă o mare forță — ne spune „Vehi“ — ; tocmai ea face din burghezia europeană un puternic instrument inconștient al voii domnului pe pămînt“ (95). Asta nu-i altceva decît o reeditare a faimoasei devize : „Enrichissez-vous !“ — îmbogățiți-vă !“ sau a devizei noastre rusești : „noi ne bizuim pe cei cuprinși“⁸⁰, dreașă cu untdelemn de candelă. Atîta timp cît a dat ajutor poporului în lupta pentru libertate, burghezia a declarat că această luptă e menită să împlinească voia domnului. Cînd s-a speriat de popor și a cîrmit-o spre sprijinirea diverselor instituții feudale împotriva poporului, ea a declarat că împlinirea voii domnului e în „egoism“, îmbogățire, politică externă șovină etc. Așa s-a întîmplat peste tot în Europa. Și asta se repetă și în Rusia.

„Prin actul de la 17 octombrie, revoluția trebuia să se considere în fond și din punct de vedere formal încheiată“ (136). Tocmai asta-i alfa și omega pentru octombrist, adică pentru programul burgheziei contrarevoluționare. Octombristii au spus întotdeauna acest lucru și au acționat pe față în acest sens. Cadeții (începînd de la 17 octombrie) au acționat *pe ascuns* în același sens, însă au vrut în același timp să facă pe democrații. Lucrul cel mai folositor și mai necesar ce se poate face pentru a asigura victoria democra-

ției este acela de a proceda la o delimitare totală, clară și fățișă între democrați și renegați. Trebuie folosită culegerea „Vehi” pentru această treabă utilă. „Trebuie — scrie renegatul İzgoev — să avem, în sfârșit, curajul să recunoaștem că în Dumele noastre de stat imensa majoritate a deputaților, cu excepția a treizeci-patruzeci de cadeți și octombriști, n-a dat dovadă că posedă cunoștințele necesare pentru a trece la cîrmă și a purcede la transformarea țării” (208). Firește, cum să se apuce niște țărani deputați trudovici sau niște muncitori de o treabă ca asta ! Pentru asta e nevoie de o majoritate formată din cadeți și octombriști, iar pentru o astfel de majoritate este nevoie de Duma a III-a...

Dar pentru ca poporul și cei ce se ploconesc în fața lui să-și dea seama de „răspunderea” pe care o au față de cei ce fac și desfac totul în Duma a III-a și în Rusia acestei Dume, trebuie să rostești în fața poporului — alături de Antonie de Volînia — îndemnuri la „pocăință” („Vehi”, 26), la „smerenie” (49), la luptă împotriva „trufiei intelectualiste” (52), la „supunere” (55), la „hrană simplă, frugală, cum scrie în vechiul decalog al lui Moise” (51), la luptă împotriva „legiunii de diavoli care au intrat în trupul uriaș al Rusiei” (68). Dacă țărani îi aleg pe trudovici, iar muncitorii pe social-democrați, asta, firește, nu este decît o blestemăție a diavolului, fiindcă, la drept vorbind, poporul, prin natura sa, așa cum au descoperit demult Katkov și Pobedonosțev, nutrește „ură față de intelectualitate” (87 ; citește : față de democrație).

De aceea — ne dăscălește „Vehi” — cetățenii din Rusia trebuie „să binecuvînteze această ocîrmuire, singura care, cu baionetele și închisorile ei, ne mai poate feri pe noi („intelectualii”) de furia poporului” (88).

Această tiradă e interesantă fiindcă e sinceră, și e utilă fiindcă dezvăluie adevărul asupra esenței reale a politicii duse de întregul partid al cadeților de-a lungul întregii perioade 1905—1909. Ea e interesantă fiindcă dezvăluie într-o formă concisă și pregnantă întregul spirit al culegerii „Vehi”. Iar această culegere e interesantă fiindcă dezvăluie întregul spirit al politicii *reale* a liberalilor ruși, inclusiv a cadeților. Iată de ce polemica dusă de cadeți împotriva

culegerii „Vehi“, renegarea ei de către cadeți nu sînt decît curată ipocrizie și pălăvrăgeală goală. Fiindcă în realitate cadeții ca colectiv, ca partid, ca forță socială au dus și duc *tocmai* politica preconizată de „Vehi“. Îndemnurile rostite în august și septembrie 1905 de a intra în Duma lui Bulîghin, trădarea comisă împotriva democrației la sfîrșitul aceluiași an, teama sistematică de popor și de orice mișcare populară și lupta sistematică dusă împotriva deputaților muncitorilor și a deputaților țăranilor în primele două Dume, votarea bugetului, discursurile rostite în Duma a III-a de Karaulov în legătură cu religia și de Berezovski în problema agrară, călătoria la Londra — iată nenumăratele *jaloane* ale politicii preconizate de „Vehi“ pe plan ideologic.

Democrația rusă nu va putea să facă nici un pas înainte atîta timp cît nu va fi înțeleasă esența acestei politici, rădăcinile ei de clasă.

„Novii Den“ nr. 15
din 13 decembrie 1909
Semnat: V. I l i n

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ULTIMUL CUVÎNT AL LIBERALISMULUI RUS

În rezoluția cu privire la partidele neproletare adoptată de Congresul de la Londra ⁸¹, social-democrația rusă a făcut bilanțul principalelor învățăminte ale revoluției. În această rezoluție, proletariatul social-democrat a făcut o caracterizare clară și precisă a relațiilor dintre clase în cadrul revoluției, a definit baza socială a principalelor partide și sarcinile generale ale mișcării muncitorești în lupta pentru democrație. Rezoluția adoptată de Conferința de partid din decembrie 1908 a dezvoltat aceste concepții de bază ale social-democrației ⁸².

Acum, după ce s-a scurs un an de la această conferință și doi ani și jumătate de la Congresul de la Londra, ar fi extrem de instructiv să vedem care este punctul de vedere al reprezentanților celor mai influenți ai liberalismului rus în ceea ce privește situația actuală și sarcinile ce revin democrației. Recenta „consfătuire” a militanților partidului cadet prezintă sub acest raport un deosebit interes. Această „consfătuire” a aprobat raportul pe care l-a prezentat d-l Miliukov, conducătorul partidului, și care a apărut acum în „*Reci*” sub titlul: „Partidele politice în țară și în Dumă”. Acest raport este un document politic extrem de important: el ne oferă de acum încolo o platformă oficială a partidului cadet. În afară de aceasta, găsim în cuprinsul lui un răspuns la o serie de probleme care au fost demult ridicate și rezolvate de partidul social-democrat, un răspuns pe care-l dă unul dintre cei mai abili diplomați și politicieni ai liberalismului și în același timp unul dintre isto-

ricii cei mai competenți, care a învățat cîte ceva din materialismul istoric, sub a cărei vădită influență s-a aflat acest istoric... pe vremea cînd era istoric.

Istoricul Miliukov încearcă să pună problema în mod absolut științific, adică materialist. Ca să asiguri tacticii partidului „puncte de sprijin solide“, este nevoie „să dai dovadă în aceeași măsură de o înțelegere a ceea ce se petrece în țară“. Iar pentru a înțelege acest lucru se cere să vezi în ce fel caută principalele partide politice sau „curențe politice“ „să-și găsească un sprijin“ în „cercurile largi ale populației“.

Metoda este excelentă. Dar felul cum este ea aplicată ne arată numaidecît cum un istoric competent se transformă într-un sicofant liberal de duzină : cadeții și toți cei ce sînt mai de dreapta decît ei constituie, vedeți dv., „cele trei curențe politice principale“, iar tot ce se află „mai la stînga“ decît ei reprezintă „o convulsione politică“. Mulțumim pentru sinceritate, domnule liberal ! Dar să vedem totuși ce o să ne spuneți ca istoric. Dintre cele trei curențe principale, primul este acela al „monarhismului demagogic“. „Rostul“ lui este „să apere bazele sociale ale vechiului mod de viață“, „să unească absolutismul neîngrădit“... (liberalul, democratul constituționalist adoptă, fără să-și dea seama, punctul de vedere al octombristului, care preconizează un absolutism îngrădit)... „cu țărănimea, pe baza unor relații patriarhale, în cadrul cărora nobilimea este mijlocitorul firesc între primul și a doua“... Tradusă din limbajul liberal în cel obișnuit, această propoziție înseamnă dominația moșierilor iobăgiști („patriarhalism“) și a țarismului pogromist. D-l Miliukov remarcă pe bună dreptate că acest țarism devine „demagogic“, că el „renunță la vechea poziție artificială de instituție situată în afara partidelor sau deasupra lor, intervenind în mod activ în procesul de organizare a partidelor din țară“. Tocmai în aceasta constă, între altele, acel pas pe calea transformării autocrației într-o monarhie burgheză despre care se vorbește în rezoluția adoptată de Conferința social-democraților din decembrie 1908. Tocmai în aceasta constă acel element nou care constituie particularitatea *specifică* a momentului actual și de care a ținut seama *astăzi* partidul

nostru cînd și-a pus probleme de ordin tactic. D-l Miliukov sesizează în mod just unele trăsături ale procesului, dar în primul rînd el nu-și dă bine seama care sînt bazele economice ale acestui proces, iar în al doilea rînd *se teme* să tragă concluzia inevitabilă în ce privește cauzele cărora își datorează moșierii feudali forța lor. Această forță rezidă în faptul că în Rusia europeană, după cum reiese din statistica oficială din 1905, 10 000 000 de țărani săraci posedă 75 000 000 de deseatine de pămînt, în timp ce 30 000 de mari moșieri (printre care și proprietarii de pămînturi domeniiale, adică familia lui Nicolaie Romanov) posedă 70 000 000 de deseatine. Poate oare Rusia să fie izbăvită de relațiile „patriarhale“ *fără desființarea totală* a acestor latifundii feudale ale păturii de sus, ale celor 30 000 — ce credeți, domnule istoric?

Al doilea curent este acela al „constituționalismului burghez“, cum îi numește d-l Miliukov pe octombriști. „Pentru marea burghezie — scrie el —, acest curent este, poate, prea conservator, ca unul care se află în strînsă legătură cu birocrăția și nobilimea“. Îl unește de ele „o misiune negativă: aceea a apărării comune împotriva curentelor sociale sau politice mai radicale“. În căutarea unor puncte de sprijin, „constituționaliștii burghezi de la 3 iunie și de la 9 noiembrie“ încearcă „să asimileze cel puțin pătura de sus a masei țărănești“ („țărani cuprinși“ ai d-lui Stolîpin). „Dar, deocamdată, o asemenea bază socială e în întregime de domeniul viitorului“. „Iată de ce, în ce privește găsirea unei baze sociale, acest curent are, poate, cele mai slabe perspective“...

La noi există — din păcate, și în rîndurile celor ce vor să fie social-democrați — oameni cărora le place să tune și să fulgere împotriva „iluziilor revoluționare“. Dar se poate oare imagina ceva mai naiv decît această iluzie *liberală* că baza socială a burgheziei contrarevoluționare („apărarea comună“) și a moșierilor ar fi „slabă“, că aceste forțe ar putea fi zdrobite altfel decît printr-un asalt revoluționar — cît mai hotărît și mai necruțător — al maseselor, printr-o insurecție a lor? Istorical serios cedează din nou locul liberalului de duzină.

Al treilea curent este cel cadet. D-l Miliukov îl denumește „constituționalism democratic“, explicînd că „esența acestei poziții constă în îmbinarea unui program politic radical cu unul social radical“. Istoricul a dispărut cu totul în fața politicianului diplomat. În fapte, întreaga politică a cadeților este îndreptată împotriva radicalismului maselor. În vorbe — mai ales la „consfătuire“, unde vin și cadeți din provincie, care simt oarecum mai îndeaproape starea de spirit a maselor —, ei sînt radicali, poartă de grijă democratismului și maselor.

D-l Miliukov (mai ales sub impresia consfătuirii, după cît se pare) nu se înșală în ce privește masele. El recunoaște ca pe un fapt incontestabil că „nivelul de conștiință a crescut foarte mult în ultimii ani“, că „motivele de nemulțumire ale maselor n-au dispărut; poate că chiar au sporit și că acțiunea lor s-a intensificat în aceeași măsură în care a crescut nivelul lor de conștiință“. Dar, dacă istoricul e nevoit să recunoască acest lucru, liberalul își impune totuși părerea: „...din nefericire, în rîndul maselor“ (în timpul revoluției) „n-a putut să prindă decît o demagogie ascunsă, mai îndrăzneță, care măgulea concepțiile tradiționale și așteptările obișnuite ale masei. Această demagogie făcea o legătură pur artificială între lozinca clară și legitimă a masei: «pămînt» și lozinca neclară și greșit interpretată: «libertate». În aceste condiții, însuși faptul că poporul a ajuns să-și dea seama de legătura firească care există între cele două lozinci a fost doar o sursă de noi nedumeriri și a dat naștere aceluiași iluzii“; și autorul continuă în același spirit, mergînd pînă la a formula „principiul“: nici revoluție, nici reacțiune, ci „luptă constituțională legală“. La întrebarea dacă e necesar să se revină la „vechea tactică din 1905“ „trebuie să dăm un răspuns net, categoric negativ“.

După cum vedeți, toate bunele intenții ale istoricului Miliukov de a găsi în masele largi ale populației puncte de sprijin pentru tactica partidelor se risipesc de îndată ce e vorba de țărănime și de proletariat. În ceea ce privește proletariatul, d-l Miliukov n-are nici o speranță; el recunoaște că, „în cadrul democrației de la orașe, cadeții au o bază socială mai largă, mai organizată și mai

conștientă decît aceea de care poate dispune oricare alt partid politic, *cu excepția social-democrației, care se sprijină pe clasa muncitoare*". În privința țăranilor însă, d-l Miliukov nu-și pierde speranța. „Cu toate că există unele impedimente“, ca „demagogia“ etc., scrie el, „nu este exclusă posibilitatea unei activități a constituționalismului democratic, *paralelă*“ (subliniat de Miliukov) „cu exprimarea directă a dorințelor maselor populare“.

Activitatea paralelă ! — iată o denumire nouă pentru vechea tactică a liberalilor. Liniile paralele nu se întîlnesc niciodată. Liberalismul intelectualității burgheze și-a dat seama că nu-i este dat să se întîlnească *niciodată* cu masele, adică să devină exponentul și conducătorul lor în Rusia, și asta din cauza creșterii nivelului lor de conștiință după evenimentele din 1905. Dar liberalii de tipul cadeților continuă să se bizuie pe mase, în care văd un *pedestal* pentru succesele și dominația lor. În limbaj simplu și clar, „a merge paralel“ înseamnă a exploata masele din punct de vedere politic, prinzîndu-le în plasa vorbelor despre democrație și în realitate trădîndu-le. „Să-i sprijinim în mod sistematic (pe octombriști) în problemele constituționale“, aceste cuvinte din raportul d-lui Miliukov exprimă *esența* politicii cadeților. De fapt, cadeții sînt niște complici ai octombrismului, o aripă a constituționalismului burghez. Struve și ceilalți vehiști recunosc acest lucru în mod fățiș, brutal, fără nici un ocol și cer cadeților să înceteze „a mai trage cu coada ochiului la stînga și a se mai linguși pe lîngă revoluționari, care-i disprețuiesc“ (după cum scrie d-l Izgoev, cunoscutul renegat, în revista „Moskovskii Ejenedelnik“⁸³, 1909, nr. 46, pag. 10). Miliukov & Co. sînt nemulțumiți *numai* de brutalitatea și franchetea vehiștilor, *numai* de faptul că vehiștii le strică diplomația și îi împiedică să ducă de nas elementele înapoiate din rîndul maselor. Miliukov este un om politic practic, iar Struve este un doctrinar al liberalismului, dar conviețuirea lor pașnică în cadrul aceluiasi partid nu este ceva întîmplător, ci un fenomen necesar, deoarece *în fond* intelectualul burghez nu face decît să oscileze între speranțele ce și le pune în mase (care îl vor ajuta, chipurile, să scoată castanele din foc) și speranțele ce și le pune în burghezia octombristă.

„Imposibilitatea în care se află actuala ocîrmuire de a admite un contact liber între elementele conștiente din punct de vedere politic ale democrației și masele democrate face ca principalele promisiuni cuprinse în manifestul de la 17 octombrie să fie irealizabile“, scrie d-l Miliukov. În mod involuntar, el a spus aici un adevăr mai profund decît ar fi vrut. Fiindcă, în primul rînd, dacă este adevărat că actualei ocîrmuiri îi este *imposibil* să admită un contact între mase și democrați (și acesta e un adevăr indiscutabil), de aici rezultă necesitatea unei tactici *revoluționare*, și nu a unei lupte „constituționale“ ; necesitatea de a duce poporul la *răsturnarea* acestei ocîrmuiri, și nu la reformarea ei. În al doilea rînd, atît perioada octombrie-decembrie 1905, cît și Duma I și a II-a *au arătat* că nu numai „ocîrmuirii actuale“, dar și *liberalismului rus, cadeților ruși* „le este imposibil să admită un contact liber“ al „maselor democrate“ cu social-democrații și chiar cu narodnicii de toate nuanțele. Cadeții n-au putut să conducă nu numai democrația muncitorească, dar nici pe cea țărănească în timpul libertăților din octombrie-decembrie 1905, și nici în timpul Dumelor păzite de Goremîkini și Stolîpini democrația nu se împăca cu hegemonia cadeților.

Importanța politică a „confătăurii“ ținute de cadeți la sfîrșitul anului 1909 și a raportului prezentat de d-l Miliukov constă în aceea că reprezentanții culți ai liberalismului, care sînt niște dușmani înrăiți ai social-democrației revoluționare, au confirmat de minune justețea felului în care ea apreciază momentul actual, precum și justețea tacticii ei. Tot ce este valoros și valabil în acest raport nu reprezintă altceva decît o parafrază și o rumegare a tezei noastre fundamentale cu privire la pasul care a fost făcut de absolutism pe calea transformării lui într-o monarhie burgheză și care reprezintă principala trăsătură caracteristică a momentului actual. Prin această trăsătură se deosebește el de ziua de ieri și de cea de mîine. Această trăsătură stă la baza tacticii specifice a social-democraților, care trebuie să *aplice* principiile marxismului revoluționar la o situație schimbată, și nu să *repete* pur și simplu cutare sau cutare lozinci.

Liberalii au recunoscut că marea burghezie este o clasă contrarevoluționară, au recunoscut că nivelul de conștiință al maselor și nemulțumirea lor au crescut. De ce, în acest caz, nu se pun ei în mod hotărât în slujba mării burghezii, din moment ce se leapădă de revoluția din 1905, de „demagogia“ lozincii „pămînt și libertate“, și recunosc că octombrismul este prea conservator pentru marea burghezie? Pentru că „consfătuirea“ celor din provincie le-a arătat în mod deosebit de clar *insuccesul* politicii noi, stolîpiniste, burgheze a autocrației. Noua bază socială a monarhiei „*este deocamdată doar de domeniul viitorului*“ — iată cea mai prețioasă mărturie făcută de liberalism. Un constituționalism burghez ordonat, în frunte cu monarhia, este ceva minunat, dar *el nu poate fi realizat și nu va fi realizat fără o nouă mișcare a maselor*, aceasta este *concluzia* la care a ajuns „consfătuirea“ cadeților. „Noi“ detestăm mișcarea maselor, detestăm „demagogia“ lozincii „pămînt și libertate“, detestăm „convulsiunile politice“, dar sîntem oameni politici realiști și trebuie să ținem seama de fapte, să ne orientăm politica noastră în așa fel încît să mergem *paralel* cu mișcarea maselor, de vreme ce ea este inevitabilă. „Nu este exclusă posibilitatea“ de a obține un succes în lupta pentru conducerea maselor țărănești și orășenești (cu excepția muncitorilor): să încercăm ca, prin diverse vorbe despre „radicalismul“ nostru, să ne asigurăm un locșor în mișcarea populară, așa cum prin vorbele noastre despre opoziția maiestății sale ne-am asigurat un locșor la Londra.

Consfătuirea cadeților a confirmat de minune și fără să bănuiască măcar justetea tacticii partidului nostru. Noi trebuie să depășim noul moment istoric cînd autocrația încearcă să se salveze *în chip nou* și cînd este vădit că pe această nouă cale ea merge *iarăși* spre faliment. Trebuie să depășim acest moment muncind în mod sistematic, perseverent, cu răbdare pentru a crea o organizare mai largă și mai puternică a maselor mai conștiente ale proletariatului socialist și ale țărănimii democrate. Trebuie să folosim toate condițiile și posibilitățile care există pentru desfășurarea unei activități de partid într-o vreme cînd atît Duma ultrareacționară, cît și monarhia sînt nevoite

să pășească pe calea partinității. Trebuie să folosim această vreme ca pe o perioadă de pregătire a unor noi mase, pe un teren nou, în condiții noi, în vederea desfășurării, cu mai multă hotărâre, a luptei revoluționare pentru vechile noastre revendicări. Revoluția și contrarevoluția au arătat în mod concret că monarhia este complet incompatibilă cu democrația, cu suveranitatea și libertatea poporului; noi trebuie să desfășurăm propagandă în rîndul maselor pentru desființarea monarhiei, pentru regim republican, acestea fiind *condițiile* necesare pentru o victorie a poporului; trebuie să facem în așa fel ca lozinca „jos monarhia!“ să devină „o vorbă populară“, tot atît de populară cum a devenit, după o perseverentă activitate social-democrată desfășurată în decurs de ani de zile — din 1895 pînă în 1904 —, lozinca „jos absolutismul!“ Revoluția și contrarevoluția au arătat în mod concret întreaga forță și însemnătate a clasei moșierilor; noi trebuie să facem propagandă în masele țărănimii pentru desființarea completă a acestei clase, pentru lichidarea totală a proprietății funciare moșierești. Revoluția și contrarevoluția au arătat în mod concret care e natura liberalilor și a intelectualilor burghezi; noi trebuie să facem în așa fel ca masele țărănești să-și dea bine seama că, sub conducerea liberalilor, cauza lor e sortită pieirii, că, fără o luptă revoluționară de sine stătătoare a maselor, ele vor rămîne inevitabil în robia moșierilor, oricare ar fi „reformele“ adoptate de cadeți. Revoluția și contrarevoluția ne-au arătat alianța care există între autocrație și burghezie, între burghezia rusă și cea internațională; noi trebuie să educăm, să unim și să organizăm în proporții de trei ori mai mari decît în 1905 masele proletariatului, care, sub conducerea unui partid social-democrat de sine stătător și mergînd mîna în mîna cu proletariatul din țările înaintate, este singurul în stare să cucerească libertatea pentru Rusia.

A UNSPREZECEA SESIUNE A BIROULUI SOCIALIST INTERNAȚIONAL

La 7 noiembrie stil nou a avut loc la Bruxelles a XI-a ședință a Biroului Socialist Internațional. Potrivit unui obicei statornicit în ultimii ani, ședința lui a fost precedată de o conferință a ziariștilor socialiști din diferite țări. La această conferință s-au dezbătut unele probleme practice privind stabilirea de legături mai regulate între ziarele socialiste din diferite țări.

Pe ordinea de zi a ședinței Biroului Socialist Internațional figurau, pe lângă micile chestiuni curente, două probleme importante: 1) Congresul socialist internațional care urmează să se țină în 1910 la Copenhaga și 2) sciziunea din partidul olandez.

În ceea ce privește prima problemă, a fost fixată înainte de toate data congresului, care urmează să se țină între 28 august și 3 septembrie st.n. În ceea ce privește locul unde se va ține congresul, s-a ridicat problema dacă socialiștii ruși nu vor fi împiedicați să vină la Copenhaga. Reprezentantul socialiștilor danezi, Knudsen, a răspuns că, după cât sînt ei informați și după toate datele de care dispun cu privire la intențiile guvernului danez, reiese că poliția îi va lăsa în pace pe delegații ruși. Dacă în ajunul deschiderii congresului se va constata contrarul, Biroul Socialist Internațional se va îngriji, desigur, ca congresul să se țină în altă parte.

Pe ordinea de zi a Congresului de la Copenhaga au figurat următoarele probleme: 1) mișcarea cooperatistă; 2) organizația internațională de ajutorare a marilor greve;

3) șomajul ; 4) dezarmarea și soluționarea prin arbitraj a conflictelor internaționale ; 5) rezultatele obținute în legislația muncitorească din diferite țări și problema organizării ei pe plan internațional, în special problema zilei de lucru de 8 ore ; 6) îmbunătățirea legăturilor dintre partidele naționale și Biroul Socialist Internațional ; 7) abolirea pedepsei cu moartea.

La început a fost vorba să se pună pe ordinea de zi și problema agrară. Vaillant și Molkenbuhr s-au pronunțat împotriva acestei propuneri, considerând că ar fi greu ca un congres internațional să discute o asemenea problemă înainte ca ea să fi fost în prealabil examinată în mod minuțios de congresele partidelor naționale. A fost exprimată dorința ca congresele partidelor naționale să examineze această problemă în mod special, astfel ca ea să poată fi pusă în discuția congresului internațional din 1913.

După ce a adoptat o rezoluție prin care își exprima simpatia față de muncitorii suedezi, care au organizat una dintre cele mai mari greve generale din ultimul timp, și față de muncitorii spanioli, care au luptat cu eroism împotriva aventurii militare a guvernului lor, precum și o serie de rezoluții de protest împotriva bestialităților și asasinatelor comise de țarism în Rusia și a celor comise de guvernele respective în Spania, România și Mexic, Biroul Socialist Internațional a trecut la cea de-a doua problemă principală de pe ordinea de zi, aceea a sciziunii din Olanda.

În Olanda se dă de multă vreme o luptă între oportuniștii și marxiștii din partidul socialist. În problema agrară, oportuniștii s-au declarat pentru punctul din program care cerea să se împartă loturi de pământ muncitorilor agricoli. Marxiștii au combătut cu toată tăria acest punct (care era susținut de Troelstra, conducătorul oportuniștilor) și au obținut în 1905 înlăturarea lui. Apoi, adaptându-se muncitorilor cu sentimente religioase, oportuniștii olandezi au mers pînă acolo că au susținut că statul trebuie să aloce fonduri din care să fie subvenționată predarea religiei în școli. Marxiștii au combătut cu vehemență acest punct de vedere. Oportuniștii, în frunte cu Troelstra, au opus partidului fracțiunea parla-

mentară social-democrată și s-au împotrivit hotărârilor adoptate de Comitetul Central. Ei au dus o politică de apropiere de liberali și de sprijinire a acestora de către socialiști (încercînd, bineînțeles, „să justifice“ această politică prin dorința de a obține reforme sociale, pe care liberalii le promiteau și... nu le înfăptuiau). Oportuniștii au purces la revizuirea vechiului program marxist al partidului social-democrat olandez, și în cadrul acestei revizuirii au formulat, printre altele, teze ca renunțarea la „teoria prăbușirii“ (faimoasa idee a lui Bernstein) sau dezideratul ca recunoașterea programului să oblige pe membrii de partid să recunoască concepțiile politice-economice ale lui Marx, „dar nu și concepțiile lui filozofice“. Lupta dusă de marxiști împotriva acestei linii devenea tot mai aprigă. Îndepărtați de la Organul Central de presă al partidului, marxiștii (printre care și cunoscuta publicistă Roland-Holst, apoi Gorter, Pannekoek și alții) și-au fondat un ziar al lor propriu, „Tribuna“⁸⁴. Acest ziar a fost persecutat de Troelstra, care nu ezita prea mult în alegerea mijloacelor, acuzîndu-i pe marxiști că urmăresc „să-l debarce“ pe el personal, instigînd pe muncitorii olandezi cu mentalitate mic-burgheză, îndemnîndu-i la atacuri împotriva marxiștilor, pe care îi gratificau cu epitetul de „bătăuși“, turbulenți, amatori de polemică. În cele din urmă, Congresul extraordinar de la Deventer (13—14 februarie 1909), în cadrul căruia partizanii lui Troelstra au avut majoritatea, a hotărît ca ziarul „Tribuna“ să-și înceteze apariția și să se creeze în locul lui un „supliment“ la Organul Central — cu orientare oportunistă — al partidului! Se înțelege că redactorii „Tribunei“ (afară de Roland-Holst, care, din păcate, a adoptat o poziție iremediabil împăciuitoare) n-au acceptat acest lucru și au fost excluși din partid.

S-a ajuns la o sciziune. Partidul vechi, oportunist, în frunte cu Troelstra și Van Kol (devenit „celebru“ prin cuvîntările cu caracter oportunist rostite de el pe vremuri la Stuttgart în legătură cu problema colonială⁸⁵), și-a păstrat denumirea de „Partidul muncitoresc social-democrat“ (S.D.A.P.). Partidul nou, marxist — cu un efectiv

mult mai redus — a adoptat denumirea de „Partidul social-democrat“ (S.D.P.).

Comitetul Executiv al Biroului Socialist Internațional a încercat să-și asume rolul de mediator în vederea restabilirii unității în Olanda, dar a făcut acest lucru în chip foarte nereușit: a adoptat o poziție formală și, simpatizând în mod vădit cu oportuniștii, a declarat că vina sciziunii o poartă marxiștii. În consecință, cererea acestora ca noul partid să fie inclus în Internațională a fost respinsă de Comitetul Executiv al Biroului Socialist Internațional.

Pe ordinea de zi a ședinței de la 7 noiembrie 1909 a Biroului Socialist Internațional figura problema admiterii marxiștilor olandezi în Internațională. Toți doreau să evite o discuție de fond asupra acestei chestiuni și să se limiteze la indicații de ordin procedural, adică să indice o cale sau alta, să indice modul de rezolvare a conflictului, deși, cum era și de înțeles, nu se putea ca majoritatea membrilor Biroului să nu vadă clar *esența* chestiunii, *esența* luptei dintre cele două curente din Olanda.

În cele din urmă au fost prezentate două rezoluții, emanând de la cele două curente: una a lui Singer — în favoarea marxiștilor și alta a lui Adler — îndreptată împotriva lor. Textul rezoluției propuse de Singer este următorul:

„Biroul Socialist Internațional hotărăște: partidul care a fost întemeiat în Olanda sub denumirea de noul partid social-democrat (eroare: denumirea exactă este: «partidul social-democrat») trebuie să fie admis la congresele socialiste internaționale, deoarece satisface condițiile stabilite de statutul Internaționalei. În ceea ce privește intrarea unui delegat al lui în compoziția Biroului și numărul de voturi de care va putea să dispună la congres, problema urmează să fie rezolvată de Congresul de la Copenhaga în caz că tovarășii olandezi nu vor ajunge singuri la soluționarea ei“.

Din acest text reiese că Singer n-a părăsit poziția formală, lăsând ca problema să fie definitiv rezolvată de

secția olandeză a congresului internațional; totodată însă, el a subliniat în mod clar că Internaționala trebuie să recunoască partidul marxist olandez. Adler nu s-a încumetat să afirme contrarul, să declare că nu recunoaște marxiștilor olandezi calitatea de membri ai Internaționalei, că e de acord cu poziția Comitetului Executiv, care a respins din capul locului cererea marxiștilor. El a propus următoarea rezoluție: „Cererea S.D.P. va fi transmisă secției olandeze. Dacă nu se va ajunge la o înțelegere în cadrul acestei secții, atunci se va putea face apel la Birou“. Poziția formală adoptată de el este identică cu cea adoptată de Singer, dar din text reiese clar că această rezoluție simpatizează cu oportuniștii, fiindcă în ea nu se spune nimic despre recunoașterea marxiștilor ca membri ai Internaționalei. Și când rezoluțiile au fost puse la vot, s-a văzut numaidecât că *spiritul* lor a fost perfect de bine sesizat de membrii Biroului. Rezoluția lui Singer a întrunit 11 voturi: 2 voturi ale Franței, 2 ale Germaniei, 1 al Angliei (social-democrații), 2 ale Argentinei, 1 al Bulgariei, 1 al Rusiei (social-democrații), 1 al Poloniei (social-democrații), 1 al Americii (partidul muncitoresc socialist⁸⁶). Rezoluția lui Adler a întrunit 16 voturi: 1 al Angliei (partidul laburist „independent“⁸⁷), 2 ale Danemaricii, 2 ale Belgiei, 2 ale Austriei, 2 ale Ungariei, 1 al Poloniei (P.P.S.⁸⁸), 1 al Rusiei (socialiștii-revoluționari), 1 al Americii (partidul socialist⁸⁹), 2 ale Olandei (Van Kol și Troelstra!), 2 ale Suediei.

„Leipziger Volkszeitung“ (nr. 259), organul social-democraților revoluționari germani, a calificat pe bună dreptate drept regretabilă această hotărâre a Biroului Socialist Internațional. „La Copenhaga, Internaționala proletară trebuie să revină asupra acestei hotărâri“, a spus în încheiere, și pe bună dreptate, acest ziar. „Tov. Adler — scria un alt ziar de aceeași orientare, „Bremer Bürgerzeitung“ din 11 noiembrie 1909 — vorbește ca un avocat al oportunismului internațional de toate nuanțele“. Rezoluția propusă de el a fost adoptată „datorită faptului că a fost sprijinită de mișmașul (Sammelsurium) oportunist“.

La aceste aprecieri judicioase, noi, social-democrații ruși, nu avem de adăugat decît că socialiștii-revoluționari de la noi împreună cu P.P.S. s-au grăbit, bineînțeles, să ocupe un locșor în rîndurile oportuniștilor.

La 8 noiembrie 1909, după încheierea sesiunii Biroului Socialist Internațional, a avut loc la Bruxelles a patra ședință a comisiei socialiste interparlamentare, adică a membrilor fracțiunilor parlamentare socialiste din diferite țări. Fracțiunile au fost în general slab reprezentate (fracțiunea social-democrată rusă din Dumă n-a fost de loc reprezentată). Delegații au făcut comunicări în legătură cu pensiile de bătrînețe pentru muncitori, starea legislației din diferite țări, proiectele prezentate de deputații muncitorilor. Cea mai bună comunicare a fost cea făcută de Molkenbuhner pe baza articolului publicat de el în „Die Neue Zeit“.

„Sozial-Demokrat“ nr. 10
din 24 decembrie 1909
(6 ianuarie 1910)

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DESPRE GRUPUL „VPERED“ 90

CONSPECT

După o serie de prelegeri ținute de mine în fața tovarășilor din grupul „Vpered“ și după discuția finală pe care am avut-o cu ei despre sarcinile partidului și despre situația pe care o ocupă acest grup în partidul nostru, găsesc că e necesar să arăt în scris poziția mea în problemele controversate pentru a evita astfel eventuale nedumeriri și răstălmăciri.

Consider că platforma grupului „Vpered“ este în întregime pătrunsă de idei care sînt incompatibile cu hotărîrile partidului (rezoluțiile Conferinței din decembrie 1908) și care vin în contradicție cu aceste hotărîri.

Punctul de vedere asupra momentului actual exprimat în platforma grupului „Vpered“ este eronat, deoarece nu ține seama de schimbările de ordin economic și politic care s-au produs în Rusia și care-și găsesc expresia în noul pas făcut de autocrație pe calea transformării ei într-o monarhie burgheză. De aceea, acest punct de vedere duce *de fapt* la concluzii tactice otzoviste.

De aceea, platforma grupului „Vpered“ este în întregime pătrunsă de idei care contestă absoluta necesitate ca partidul social-democrat să participe la lucrările Dumei a III-a și absoluta necesitate de a construi o organizație de partid ilegală de tip nou, care să fie înconjurată de o rețea de organizații legale și să folosească în mod obligator orice posibilitate legală.

Enunțînd în platforma sa sarcina de a elabora o așa-zisă „filozofie proletară“, o așa-zisă „cultură proletară“

ș.a.m.d., grupul „*Vpered*” ia, în realitate, apărarea grupului de publiciști care promovează, în domeniul menționat, concepții antimarxiste.

Declarînd că otzovismul reprezintă „o nuanță legitimă”, platforma grupului „*Vpered*” nu face decît să camufleze și să apere otzovismul, care cauzează imense prejudicii partidului.

Pentru toate aceste motive, declarațiile individuale făcute de majoritatea tovarășilor din grupul „*Vpered*” — că vor trimite Organului Central corespondențe sincere, că vor duce o luptă tovarășească pe plan ideologic împotriva otzovismului, că vor sprijini în mod sincer folosirea posibilităților legale, că vor combate orice tentativă de torpilare a organizațiilor și instituțiilor muncitorești legale — nu ne inspiră încredere și ne fac să ne temem că, în cadrul activității organizațiilor locale și în munca de pregătire a conferinței, grupul „*Vpered*” va porni o luptă împotriva liniei partidului.

După părerea mea, atitudinea față de activiștii locali ai grupului „*Vpered*” va fi determinată de activitatea pe care o vor desfășura ei în Rusia și de felul cum vor aduce la îndeplinire cele arătate în declarațiile lor.

Lenin

Scris la sfîrșitul lunii decembrie 1909

*Publicat pentru prima oară în 1933,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XXV*

Se tipărește după manuscris

SPRE UNITATE

Exact acum un an, în februarie 1909, făcînd, în nr. 2 al ziarului „Soțial-Demokrat“, o caracterizare a lucrărilor conferinței P.M.S.D.R., am arătat că ele scot partidul „la drum“ după „un an de destrămare, un an de confuzie politică și ideologică, un an de dezorientare în rîndurile partidului“ (articolul „La drum“)*. Am arătat atunci că criza grea prin care trecea partidul nostru avea, fără îndoială, nu numai un caracter organizatoric, ci și unul politic-ideologic. Chezășia succesului în lupta dusă de organismul partidului nostru împotriva influențelor dizolvante din perioada contrarevoluționară, noi o vedeam, în primul rînd, în faptul că hotărîrile de ordin tactic ale conferinței au rezolvat în mod just sarcina fundamentală, specificînd că partidul muncitoresc își reafirmă cu toată tăria scopurile sale revoluționare, ce i-au fost transmise de recenta perioadă de iureș și furtună, își menține tactica sa social-democrată revoluționară, confirmată de experiența luptei directe a maselor, și în același timp ține seama de marile schimbări economice și politice care au loc sub ochii noștri, de încercările întreprinse de autocrație de a se adapta la condițiile burgheze ale epocii, de a se transforma într-o monarhie burgheză, de a asigura satisfacerea intereselor țarismului și ale moșierilor ultrareacționari printr-o alianță fățișă, amplă și sistematică cu vîrfurile burgheze ale satului și cu magnații

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 365—376. — Nota red.

capitalismului comercial și industrial. Am subliniat că sarcina organizatorică a partidului, legată de noul moment istoric, constă în folosirea de către partidul ilegal a instituțiilor legale de orice fel, inclusiv a fracțiunii social-democrate din Dumă, în vederea creării unor puncte de sprijin pentru activitatea social-democrată revoluționară în sînul maselor. Arătînd asemănarea care există între această sarcină organizatorică și aceea pe care au îndeplinit-o tovarășii noștri germani în perioada legii excepționale, am vorbit de „regretabila eschivare de la munca proletară consecventă“, eschivare care s-a manifestat prin negarea necesității ca social-democrația să desfășoare activitate în Dumă sau prin refuzul de a critica în mod direct și deschis *linia* fracțiunii noastre din Dumă, prin negarea sau diminuarea rolului partidului social-democrat ilegal, prin încercările de a-l înlocui cu o organizație ilegală amorfă, de a ciunti lozincile noastre revoluționare etc.

După ce am aruncat această privire retrospectivă, putem face o mai justă apreciere a însemnătății pe care o are recenta plenară a Comitetului Central al partidului nostru ⁹¹. Cititorii noștri vor găsi într-un alt loc din numărul de față al ziarului textul celor mai importante rezoluții adoptate de plenară ⁹². Însemnătatea acestor rezoluții constă în faptul că marchează un mare pas înainte spre unitatea efectivă a partidului, spre înmănuncherea tuturor forțelor partinice, spre recunoașterea *unanimă* a acelor teze fundamentale cu privire la tactica partidului și la organizarea lui, care trasează *drumul* pe care trebuie să-l urmeze social-democrația în aceste vremuri grele. Acest drum a fost indicat *în mod just* acum un an, și pe el pășește azi *întregul* partid; toate fracțiunile din partidul nostru s-au convins de justetea lui. Anul care a trecut a fost un an de noi fărîmițări fracționiste, de noi lupte fracționiste, un an în care pericolul *destrămării* partidului s-a agravat. Dar condițiile muncii pe teren, situația grea în care se afla organizația social-democrată, sarcinile urgente ale luptei economice și politice a proletariatului împingeau toate fracțiunile spre o strînsă unire a forțelor social-democrate. Pe măsură ce se consolida

contrarevoluția, devenind tot mai insolentă și mai deșănțată, pe măsură ce în păturile liberale și democrate mic-burgheze se răspîndea tot mai mult josnica renegare și abandonare a revoluției, devenea și mai puternică atracția generală spre partid în rîndurile social-democraților. Este extrem de interesant că sub influența acestui întreg ansamblu de împrejurări, în cea de-a doua jumătate a anului 1909 s-au pronunțat pentru partinitate membri ai partidului nostru care erau situați pe poziții foarte diferite: pe de o parte, tovarășul Plehanov, care e menșevic, iar pe de altă parte, cei din grupul „Vpered” (alcătuit din bolșevici care s-au îndepărtat de bolșevismul ortodox). Plehanov, în august 1909, s-a ridicat cu hotărîre împotriva sciziunii și a liniei scizioniste din partid, lansînd lozinca: „să luptăm pentru a căpăta influență în rîndurile partidului!”. Grupul „Vpered” a publicat o platformă în care, ce-i drept, la început vorbește de „lupta pentru restabilirea unității bolșevismului”, dar la sfîrșit condamnă categoric fracționismul, existența unui „partid în partid”, „izolarea și închistarea fracțiunilor”, cerînd cu hotărîre ca ele „să se dizolve” în partid, „să se contopească” între ele, iar centrele fracționiste să se transforme în centre care să fie „într-adevăr pur ideologice și publicistice” (pag. 18 și 19 din broșura „Situația actuală și sarcinile partidului”).

Drumul indicat cu claritate de majoritatea partidului a fost admis acum în unanimitate — bineînțeles, nu în amănunte, ci în *esență* — de către toate fracțiunile. Anul de înverșunată luptă fracționistă a dus la un pas hotărît în favoarea lichidării tuturor fracțiunilor și a oricărui fracționism, în favoarea unității partidului. S-a hotărît să fie unite toate forțele în vederea rezolvării sarcinilor urgente ale luptei economice și politice a proletariatului; s-a anunțat suspendarea organului fracționist al bolșevicilor; a fost adoptată în unanimitate o hotărîre cu privire la necesitatea ca „Golos Soțial-Demokrata”, organul fracționist al menșevicilor, să-și înceteze apariția. Au fost adoptate în unanimitate o serie de rezoluții, dintre care trebuie să menționăm aici în mod special, ca fiind cele mai importante, pe cea care se ocupă de starea de lucruri

din partid și pe cea cu privire la convocarea unei conferințe de partid în viitorul apropiat. Prima dintre aceste rezoluții, care constituie, ca să zicem așa, o platformă de unificare a fracțiunilor, merită să fie analizată în mod deosebit de amănunțit.

Ea începe cu cuvintele: „dezvoltînd tezele fundamentale ale rezoluțiilor conferinței de partid din 1908...” Am reprodus mai sus aceste teze fundamentale, care au fost cuprinse în cele trei rezoluții principale ale Conferinței din decembrie 1908: despre aprecierea momentului actual și despre sarcinile politice ale proletariatului, despre politica partidului în domeniul organizatoric și despre atitudinea lui față de fracțiunea social-democrată din Dumă. Nu încapă nici cea mai mică îndoială că în partidul nostru nu există unitate de vederi cu privire la fiecare amănunt, la fiecare punct din aceste rezoluții, că pentru a le critica, pentru a le prelucra potrivit indicațiilor date de experiență și potrivit învățămintelor scoase din lupta economică și politică, care devine din ce în ce mai complicată, trebuie să deschidem larg porțile presei de partid, că de acum înainte *toate* fracțiunile sau, mai bine zis, toate *curențele* din partidul nostru trebuie să privească această muncă de critică, de aplicare și îmbunătățire ca o acțiune în vederea precizării propriei lor fizionomii, ca o acțiune în vederea clarificării propriei lor linii. Dar munca de critică și de îndreptare a liniei partidului nu trebuie să împiedice unitatea de *acțiune* a partidului, care nu poate să fie întreruptă nici un moment, care nu trebuie să oscileze, ci să se conducă, *în toate* privințele, după tezele fundamentale ale rezoluțiilor menționate.

Dezvoltînd aceste teze, primul punct din hotărîrea Comitetului Central amintește de „bazele principiale” ale tacticii social-democrate, care, potrivit unei metode a întregii social-democrații internaționale, trebuie — mai ales într-o perioadă ca aceea prin care trecem noi azi — nu numai să țină seama „de situația concretă a momentului apropiat”, dar și să aibă în vedere diferite căi și toate situațiile posibile: atît cazul „unei schimbări rapide”, cît și pe acela al „unei stagnări relative în situația dată”. Proletariatul capătă pentru prima oară posibili-

tatea de a folosi în mod sistematic și consecvent această metodă tactică. Trebuie ca, în mod simultan, în cadrul aceleiași acțiuni a proletariatului, în cadrul aceleiași rețele de celule organizatorice, tactica partidului nostru „să pregătească proletariatul pentru o nouă luptă revoluționară deschisă“ (în caz contrar n-am mai avea dreptul să ne considerăm ca făcând parte din rîndurile social-democrației revoluționare, nu ne-am îndeplini principala noastră misiune, care ne-a fost lăsată moștenire de perioada lui 1905 și care ne este dictată de fiecare trăsătură a situației economice și politice actuale) și „să-i dea proletariatului posibilitatea să folosească în interesul său toate contradicțiile instabilului regim al contrarevoluției“ (în caz contrar, revoluționarismul nostru s-ar transforma în simplă frazeologie, s-ar reduce la *repetarea* unor cuvinte revoluționare, în loc să *aplice* întreaga experiență revoluționară, toate cunoștințele și învățămintele social-democrației internaționale la *fiecare* acțiune practică, la folosirea *fiecărei* contradicții și șovăieli a țarismului, a aliaților lui și a tuturor partidelor burgheze).

La punctul doi din rezoluție se face o caracterizare a perioadei de cotitură prin care trece mișcarea muncitorească din Rusia. Să ne unim și să-i venim în ajutor noii generații de muncitori social-democrați, pentru ca să poată să-și îndeplinească sarcina ei istorică, să înnoiască organizația de partid, să elaboreze noi forme de luptă, fără a renunța cîtuși de puțin la „sarcinile revoluției și la metodele ei“, ci, dimpotrivă, apărîndu-le, pregătind o bază mai largă și mai trainică pentru folosirea cu mai mult succes a acestor metode în noua revoluție ce va veni.

La punctul trei din rezoluție sînt descrise condițiile care au făcut ca, pretutindeni în rîndurile muncitorilor conștienți, să se manifeste „tendința spre concentrarea forțelor social-democrate ale partidului, spre întărirea unității lui“. Cea mai importantă dintre aceste condiții o constituie existența unui larg curent contrarevoluționar. Dușmanul își strînge rîndurile și își desfășoară ofensiva. Vechilor dușmani — țarismul, arbitrarul și fărădelegile funcționarilor, împilarea și batjocorirea de către moșierii feudali — li se alătură un nou dușman: burghezia, pe

care o unește tot mai mult ura ei conștientă împotriva proletariatului, care e întărită de propria ei experiență. Revoluționarii sînt exterminați, torturați și schingiuiți mai aprig ca niciodată. Dușmanii caută să defăimeze revoluția, s-o denigreze, s-o smulgă din amintirea poporului. Dar în nici o țară clasa muncitoare n-a permis vreodată dușmanului să-i răpească cea mai mare cucerire a oricărei revoluții care merită cît de cît această denumire, și anume experiența luptei de masă, convingerea, căpătată de milioane de oameni care muncesc și sînt exploatați, că este nevoie de o asemenea luptă pentru a obține o îmbunătățire serioasă a situației lor. Și, prin oricîte încercări ar trece, clasa muncitoare din Rusia își va păstra hotărîrea de a duce luptă revoluționară, va păstra acel eroism al maselor cu care a învins în 1905 și cu care va ști să obțină noi victorii.

Pe noi ne unește nu numai opresiunea exercitată de contrarevoluție și dezmățul provocat de stările de spirit contrarevoluționare. Ne unește și fiecare pas făcut de noi pe tărîmul muncii practice modeste, de fiecare zi. Activitatea desfășurată de social-democrație în Dumă face mereu progrese, debarasîndu-se de greșelile inerente oricărui început, biruind scepticismul și indiferența, făurind arma — prețuită de toți social-democrații — a propagandei și agitației revoluționare, a luptei de clasă organizate. Și fiecare congres legal la care participă muncitorii, fiecare instituție legală în care pătrunde proletariatul, aducînd aici conștiința sa de clasă, apărarea fățișă a intereselor muncii și a revendicărilor democrației, contribuie la unirea forțelor și la dezvoltarea întregii mișcări. Nici un fel de prigoane dezlănțuite de către ocîrmuire, nici un fel de subterfugii ale aliaților ei ultrareacționari și burghezi nu sînt în stare să anihileze manifestările luptei proletare, care capătă forme din cele mai diferite și unele neașteptate, deoarece însuși capitalismul, prin fiecare pas al dezvoltării lui, instruește și unește pe groparii lui, face să sporească rîndurile lor și să se întetească revolta lor.

În aceeași direcție (tendința spre partinitate) acționează și lipsa de unitate a grupurilor social-democrate și meto-

dele de muncă „meșteșugărești“, de pe urma cărora suferă atât de mult, de un an și jumătate sau de doi ani, mișcarea noastră. Redresarea muncii practice nu e posibilă fără o concentrare a forțelor, fără crearea unui centru de conducere. Comitetul Central a adoptat o serie de hotărâri în legătură cu organizarea și funcționarea acestui centru, sporirea numărului membrilor lui prin cooptarea de practicieni, realizarea unei mai strânse legături între activitatea lui și aceea a organizațiilor locale etc. Interesele de ordin teoretic, care într-o perioadă de stagnare trec inevitabil pe primul plan, cer de asemenea unirea forțelor în vederea apărării socialismului în general și a marxismului — singurul socialism științific — mai ales în fața contrarevoluției burgheze, care își mobilizează toate forțele ei pentru lupta împotriva ideilor social-democrației revoluționare.

În sfârșit, la ultimul punct din rezoluție se vorbește despre sarcinile politice-ideologice ale mișcării social-democrate. Procesul, deosebit de pronunțat, care a avut loc în sînul mișcării social-democrate în anii 1908—1909 a făcut ca și aceste sarcini să fie puse pînă acum cu o extraordinară acuitate și să fie rezolvate printr-o luptă extrem de înverșunată între fracțiuni. Asta n-a fost ceva întîmplător, ci un fenomen necesar în condițiile de criză și de destrămare a organizațiilor de partid. Dar asta a fost o necesitate, și faptul că rezoluția de care ne ocupăm a fost adoptată în unanimitate a arătat în mod grăitor că există o dorință generală de a păși înainte, de a trece de la lupta în jurul unor teze de bază controversate la recunoașterea lor ca indiscutabile și a desfășura împreună, pe baza acestei recunoașteri, o intensă activitate.

Rezoluția constată că actualele condiții istorice și influența pe care o exercită burghezia asupra proletariatului dau naștere la două feluri de abateri de la calea cea justă. Una dintre aceste abateri se caracterizează în fond prin următoarele trăsături: „negarea partidului social-democrat ilegal, diminuarea rolului și importanței lui, încercările de a restrînge sarcinile programatice și tactice și lozincile social-democrației revoluționare etc.“ Legătura care există între aceste greșeli comise înăuntrul social-democra-

ției și torentul burghez contrarevoluționar din afara ei este explicabilă. Nimic nu-i este atât de odios burgheziei și țarismului ca partidul social-democrat ilegal, care, prin activitatea sa, și-a dovedit fidelitatea față de preceptele revoluției și hotărârea lui nestrămutată de a lupta fără cruțare împotriva bazelor „legalității” stolîpiniste. Nimic nu provoacă atât ură burgheziei și slugilor țarismului ca sarcinile și lozincile revoluționare ale social-democrației. Nouă ne revine sarcina imperioasă de a apăra aceste sarcini și lozinci, și tocmai îmbinarea muncii ilegale cu cea legală ne impune în mod deosebit să luptăm împotriva oricărei „diminuări a rolului și importanței” partidului ilegal. Tocmai necesitatea de a apăra poziția partinică în chestiuni mai mărunte, pe scară mai restrânsă, în cazuri particulare, în limitele legale, ne impune să veghem ca aceste sarcini și lozinci să nu fie *ciuntite*, ca schimbarea formei de luptă să nu lichideze conținutul luptei, să nu-i slăbească intransigența, să nu diformeze perspectiva istorică și sarcina istorică a proletariatului, care constă în a-i duce pe toți cei ce muncesc și sînt exploatați, în a duce toate masele poporului — printr-o serie de revoluții burgheze menite să cucerească republica democrată — la revoluția proletară, care va doborî capitalismul însuși.

Pe de altă parte însă — și cu aceasta trecem la caracterizarea celeilalte abateri —, nu poți să desfășori în mod practic, zi de zi o activitate social-democrată revoluționară dacă nu înveți să schimbi formele ei, să le adaptezi la specificul fiecărui moment istoric nou. „Negarea necesității de a desfășura activitate social-democrată în Dumă și de a folosi posibilitățile legale, neînțelegerea importanței lor” constituie o abatere care face imposibilă promovarea unei politici social-democrate de clasă. Noua etapă a dezvoltării istorice a Rusiei pune în fața noastră noi sarcini; dar asta nu înseamnă că vechile sarcini au fost deja rezolvate și că ne este permis să renunțăm la ele; dimpotrivă, înseamnă că trebuie să avem în vedere aceste sarcini noi, să găsim noi forme de luptă, să elaborăm o tactică și o organizare corespunzătoare.

De vreme ce în partidul nostru a început să se stabilească un acord cu privire la aceste probleme funda-

mentale, cu privire la necesitatea de „a birui”, în primul rând, prin lărgirea și adâncirea activității social-democrate, ambele abateri menționate — principalul rezultat (pentru justa definire a „sarcinilor politice-ideologice ale mișcării social-democrate”) a și fost obținut. Acum trebuie ca toate acestea să le traducem sistematic în viață, să facem în așa fel ca toate cercurile partidului, toți activiștii locali să înțeleagă cât se poate de clar aceste sarcini, să le explicăm întreaga primejdie pe care o prezintă ambele abateri în *toate* domeniile de activitate, să organizăm munca în așa fel ca orice oscilări într-o parte sau alta să devină imposibile. Măsurile practice pentru punerea în aplicare a hotărârilor adoptate, cerințele luptei economice și politice însăși ne vor arăta apoi de la sine ce mai avem de făcut în această direcție și în ce fel.

Printre aceste cerințe se află și una care ține de desfășurarea normală a vieții de partid (atunci când există o asemenea „desfășurare normală”). Avem în vedere convocarea unei conferințe de partid care să întrunească laolaltă pe acei reprezentanți ai organizațiilor și grupurilor social-democrate de partid din toate colțurile Rusiei care *desfășoară o activitate efectivă în organizațiile locale*. Oricât de modestă ar fi această sarcină, actuala stare de destrămare face ca ea să fie extrem de anevoioasă. Rezoluția Comitetului Central ține seama de noile dificultăți (alegerea delegaților regionali de către celulele locale, și nu de către conferințele regionale, din moment ce convocarea acestora este imposibilă) și de noile sarcini (atragera de activiști de partid din mișcarea legală care să participe cu drept de vot consultativ).

Condițiile obiective impun ca organizarea partidului să aibă la bază celulele muncitorești ilegale, modeste prin mărimea lor și prin actualele lor forme de activitate. Dar, pentru a învăța să desfășoare în mod sistematic, perseverent și metodic activitate social-democrată revoluționară în grelele condiții actuale, ele trebuie să dea dovadă de mult mai multă inițiativă și intrepiditate decât pînă acum, cu atît mai mult cu cît în numeroase cazuri ele nu se pot aștepta la ajutor din partea tovarășilor vechi, cu experiență. Și aceste celule nu-și pot îndeplini misiunea

lor de a influența în permanență masele și de a desfășura acțiuni comune cu ele fără a stabili, în primul rînd, legături trainice cu ele și, în al doilea rînd, fără a-și crea puncte de sprijin sub forma a tot felul de instituții legale. De aici necesitatea de a convoca o conferință a delegaților acestor celule ilegale — aceasta în primul rînd, înainte de toate, imediat și cu orice preț. De aici necesitatea de a atrage pe social-democrații *partiiți* din mișcarea legală, de a atrage pe reprezentanții „grupurilor social-democrate din mișcarea legală care sînt gata să stabilească o legătură *organizatorică trainică* cu centrele locale de partid“. Care dintre social-democrații noștri legali sînt cu adevărat partinici în fapte, și nu numai în vorbe, care dintre ei și-au dat într-adevăr seama de noile condiții de activitate menționate mai sus și au înțeles cum trebuie îmbinate cu vechile sarcini ale social-democrației revoluționare, care dintre ei sînt sincer hotărîți să muncească pentru aducerea la îndeplinire a acestor sarcini, care dintre grupuri sînt într-adevăr hotărîte să stabilească o legătură organizatorică trainică cu partidul, acest lucru poate fi stabilit numai pe teren, chiar în cursul desfășurării activității ilegale de zi cu zi.

Să sperăm că în această muncă vor fi înmănunchate acum toate forțele social-democrate, că activiștii de partid de la centru și din organizațiile locale vor păși cu toată energia la pregătirea conferinței, că această conferință ne va ajuta să consolidăm definitiv unitatea partidului nostru și să ducem înainte, în strînsă unire, munca noastră de creare a unei baze proletare mai largi, mai trainice, mai elastice pentru viitoarele bătălii revoluționare.

„GOLOS“ *-UL LICHIDATORILOR ÎMPOTRIVA PARTIDULUI

(RĂSPUNS ZIARULUI „GOLOS SOȚIAL-DEMOKRATA“)

„Golos Soțial-Demokrata“ nr. 19—20 și manifestul tovarășilor Akselrod, Dan, Martov și Martînov, care a apărut separat sub titlul „Scrisoare către tovarăși“, reprezintă o adevărată bombă, menită să arunce în aer partidul îndată după plenara sa de unificare; de aceea ne vedem nevoiți să dăm un răspuns imediat, fie el cât de scurt și de incomplet, în care să punem în gardă pe toți social-democrații.

Să începem cu faptul că „Golos Soțial-Demokrata“ deschide focul împotriva noastră, împotriva redacției Organului Central. Prin glasul tov. Martov, el ne aduce acuzația că am repartizat articolul acestuia spre publicare în „Diskussionnîi Listok“⁹⁴. „În articolul meu nu discut cîtuși de puțin hotărîrile plenarei“, scrie și subliniază tov. Martov; exact același lucru ni se spune și în „Scrisoare către tovarăși“.

Oricine ar citi articolul tov. Martov intitulat „Pe calea cea bună“ ar vedea că el *discută pur și simplu* hotărîrile plenarei, că se ridică din capul locului *împotriva* hotărîrii cu privire la componența Organului Central, că încearcă să motiveze în mod amănunțit teoria egalității în drepturi a curenților, a „*neutralizării*“ curenților. Afirmînd că în articolul menționat „nu se discută“ hotărîrile plenarei, tov. Martov și întreaga redacție a ziarului „Golos“ spun un neadevăr flagrant, care este o adevărată batjocură la adresa unei hotărîri adoptate de partid.

* Golos = glas. — Nota 194.

Dacă există oameni care nu-și dau bine seama care e deosebirea dintre a discuta hotărârile adoptate de plenară și a promova în mod conștiincios, și chiar în Organul Central, *linia* trasată de ea, îi invităm pe toți, și în special pe menșevici, să reflecteze asupra articolului, deosebit de instructiv, publicat de tov. Plehanov în numărul de față al acestui ziar și asupra nr. 11 din „Dnevnik Soțial-Demokrata“, editat de el și care nu e mai puțin instructiv. Nici un menșevic care nu vrea să-și bată joc de hotărârile partidului și de unificarea partidului nu poate contesta că în „Dnevnik“ tov. Plehanov discută hotărârile plenarei, iar în articolul „În apărarea activității ilegale“ apără *linia* partidului. Ar putea cineva să nu înțeleagă această deosebire, afară doar dacă urmărește scopul perfid de a *torpila* hotărârile plenarei?

Dar nu numai că tov. Martov și întreaga redacție a ziarului „Golos“ spun un neadevăr flagrant când afirmă că în articolul „Pe calea cea bună“ nu se discută hotărârile plenarei. În acest articol veți găsi ceva și mai rău. El este în întregime construit pe *teoria egalității în drepturi* între partidul ilegal, adică P.M.S.D.R., de o parte, și *legaliștii* care s-au rupt de partid și care vor să-și dea numele de social-democrați, de altă parte. El este în întregime bazat pe teoria sciziunii *dintre aceste „două părți“* ale avangărzii muncitorești, dintre aceste „două părți ale social-democrației“, care trebuie să se unească pornind de la principiul „egalității în drepturi și al neutralizării“, așa cum procedează întotdeauna părțile scindate ale unui întreg!

Lipsa de spațiu nu ne permite să prezentăm aici și alte citate în sprijinul acestei caracterizări a concepțiilor lui Martov. Vom face acest lucru într-o serie de alte articole, dacă va fi nevoie, fiindcă e greu de crezut că s-ar apuca cineva să conteste că Martov susține „teoria egalității în drepturi“.

Or, această teorie nouă înseamnă o fățișă luare de poziție împotriva hotărârilor plenarei sau, și mai mult, o *adevărată batjocură* la adresa lor. Sensul hotărârilor adoptate de plenară, care este clar pentru toți cei ce le aplică în mod conștiincios, este că trebuie înlăturată sciziunea

dintre menșevicii partinici și bolșevicii partinici, sciziunea dintre aceste vechi *fracțiuni*, și nicidecum „sciziunea” dintre *toți* legalistii în general și partidul nostru muncitoresc social-democrat ilegal. Legalistii care s-au rupt de partid nu sînt cîtuși de puțin considerați ca „o parte a social-democrației” care ar putea fi asemuită cu partidul sau care ar fi egală în drepturi cu el. Dimpotrivă, ei sînt chemați *înapoi în partid cu condiția*, precis formulată, de a rupe orice legătură cu lichidatorismul (adică cu legalismul cu orice preț) și de a adopta punctul de vedere partinic, de a trece la „modul de viață partinic”. Scrisoarea Comitetului Central cu privire la conferință, acest comentariu *oficial* al rezoluțiilor plenarei, care e absolut obligatoriu pentru partid, spune cît se poate de clar că *organizațiile ilegale** sînt acelea care trebuie să *aprecieze* dacă legalistii sînt *într-adevăr partinici*, adică respinge în mod expres „teoria egalității în drepturi”!

Această scrisoare a Comitetului Central a fost întocmită, pe baza unei hotărîri speciale a plenarei, de către o comisie specială, compusă din tov. Grigorii, Innokentii și Martov. Scrisoarea a fost aprobată *în unanimitate* de această comisie. Acum tov. Martov, parcă îmboldit de nu știu ce geniu rău, își schimbă atitudinea, scrie un articol în întregime pătruns de spiritul unei teorii *absolut contrare* și, după toate acestea, se mai și jeluie, bătîndu-și parcă joc de partid, cînd acest articol este declarat articol de discuții!

E de la sine înțeles că această teorie a egalității în drepturi, care *în* toate celelalte articole publicate în „Golos” își găsește o expresie mult mai categorică și mai brutală decît în articolul lui Martov, duce *de fapt* la *subordonarea partidului față de lichidatori*, deoarece un legalist care se contrapune partidului ilegal, considerînd-

* Vezi nr. 11 al Organului Central, pag. 11—12: „Numai organizațiile locale vor putea asigura condițiile pentru ca această reprezentanță suplimentară să se extindă numai asupra *adevărașilor* (subliniat în „Scrisoare”) partii; activiștii noștri locali vor putea să aprecieze nu numai după *vorbele* acestor militanți ai mișcării legale, ci și după *faptele lor*, și vor depune toate eforturile necesare pentru a-i atrage numai pe aceia care în fond alcătuiesc și în prezent o parte a partidului nostru, care vor să intre în organizația noastră de partid cu scopul de a munci în mod efectiv pentru ea, a o consolida, a i se supune și a-i sluji” ș.a.m.d.

du-se egal în drepturi cu el, nu este altceva decât un lichidator. „Egalitatea în drepturi“ dintre social-democratul ilegalist, hărțuit de poliție, și legalistul care e pus la adăpost prin legalitatea sa și prin izolarea sa de partid este în realitate „egalitatea în drepturi“ dintre muncitor și capitalist.

Toate acestea sînt atît de evidente, zeflemisirea de către „Golos“ a hotărîrii plenarei și a explicației ce i se dă în scrisoarea Comitetului Central este atît de vizibilă, încît articolul lui Martov nu poate fi altfel calificat decât ca un îndemn de a urma „calea cea bună“... care duce la victoria lichidatorilor asupra partidului.

Menșevicii partinici și-au dat de pe acum seama de această primejdie. Dovada ne-o oferă nr. 11 din „Dnevnik Soțial-Demokrata“, în care menșevicul Plehanov, care a citit doar rezoluția plenarei și n-a văzut încă „Scrisoarea“ Comitetului Central, atrage *în mod expres* atenția că, dacă „nu se va acorda atenția cuvenită“ celor spuse în rezoluție cu privire la legalistii „care sînt gata să stabilească o legătură organizatorică trainică cu centrele locale de partid“, „*lichidatorii* ar putea să-și creeze un *subterfugiu comod*“ (pag. 20).

Nu-i oare evident că Plehanov i-a studiat cît se poate de bine pe golosiștii săi? El a atras atenția asupra aceluia *subterfugiu al lichidatorilor* pe care „Golos Soțial-Demokrata“ nr. 19—20 se străduiește din răsputeri „să-l elaboreze“ aproape în toate articolele sale, de la primul și pînă la ultimul lor rînd. Nu sîntem în drept să vorbim despre acest ziar ca despre un „Golos“ al *lichidatorilor*?

Cît de departe merg golosiștii cu apărarea lichidatorilor ne-o arată următorul pasaj din „Scrisoarea către tovarăși“ : „...Organul Central... trebuie să-și cîștige încrederea atît a elementelor viabile din vechile organizații ilegale...“ (organizațiile de partid ilegale își manifestă toată încrederea în Comitetul Central, cît și în Organul Central, așa că e ridicol să se vorbească de „cîștigare“)... „cît și a celor din noile organizații legale, care în momentul de față constituie principalul focar (sic !) al activității social-democrate“. Așadar, legalistii care s-au rupt de partid constituie *principalul focar*. Nu ei trebuie să-și cîștige încrederea parti-

dului, să devină într-adevăr partiiți, să intre în partid, să revină la partinitate, ci partidul, prin Organul său Central, trebuie „să-și câștige încrederea lor”, probabil apărînd pe ascuns lichidatorismul și pregătindu-i porțițe de scăpare, așa cum vedem că face „Golos”!!

Articolul „Lupta pentru legalitate” al tov. F. Dan este în întregime pătruns de un spirit lichidatorist, care merge pînă la un reformism direct. Afirmînd că „lupta pentru legalitate” este „una din principalele sarcini revoluționare”, este „un stindard” etc., Dan nu susține punctul de vedere social-democrat, ci pe cel cadet. „Organizația ilegală este o armă necesară în lupta pentru legalitate”, proclamă tov. Dan. El vorbește ca un cadet. Partidul cadetilor este ilegal, dar ilegalismul lor nu este decît o „armă necesară în lupta pentru legalitate”. Pentru social-democrație, organizația *legală* este, în momentul de față, una din armele necesare ale *partidului ilegal*.

„...În lumina ei” (a luptei pentru legalitate), „și numai în numele ei, este posibilă în prezent o luptă a proletariatului care să-și pună... drept scop... răsturnarea autocrației...”

Acest raționament trebuie să fie și el întors pe dos ca să capete un caracter *social-democrat*. Numai în lumina luptei pentru răsturnarea autocrației și numai în numele acestei lupte se poate desfășura cu succes o activitate cu adevărat social-democrată în organizațiile legale. Numai prin lupta pentru revendicările revoluționare neciuntite ale proletariatului, numai în lumina programului și a tacticii marxismului revoluționar poate într-adevăr social-democrația să folosească cu succes toate posibilitățile legale, numai în felul acesta sînt cu putință și necesare apărarea dîrză a acestor posibilități și transformarea lor în puncte de sprijin pentru munca noastră de partid.

Dar nu numai atît. Golosiștii nesocotesc pur și simplu hotărîrile plenarei atunci cînd atît în ziarul, cît și în scrisoarea lor fac agitație pentru *apariția în continuare a ziarului „Golos”* în ciuda hotărîrilor adoptate de Comitetul Central. Nu ne vom apuca să analizăm aici jalnica și ridicola sofistică prin care încearcă ei să justifice această încălcare a unei hotărîri a partidului. Socotim că e mai

bine, cel puțin în scurtul articol de față, să ne referim la *glasul menșevismului partinic*, la nr. 11 al publicației „Dnevnik”. Tovarășul Plehanov a prevăzut și acest subterfugiu al lichidatorilor, spunînd simplu, clar și fără înconjur un lucru de care nici un social-democrat loial nu se poate îndoii : „agitația care se duce *împotriva* suspendării ziarului «Golos»” — scrie el la pag. 18 — este „o agitație *împotriva* desființării fracțiunii, adică pentru *reducerea la zero* a celui mai important rezultat la care a putut ajunge ședința plenară a Comitetului Central”. Ce este „Golos Soțial-Demokrata” pentru menșevicii de o anumită orientare ? El este de fapt centrul lor fracționist, care totodată e lipsit de răspundere.

Chiar așa e. *Reducerea la zero* a unificării — iată ce se urmărește prin cele publicate în „Golos” nr. 19—20 și în manifestul celor patru redactori ai acestei publicații, și care sînt îndreptate *împotriva* hotărîrilor plenarei. După plenara de unificare, ei au început să apere lichidatorismul într-un mod mult mai fățiș și mai fără jenă decît înainte. Din moment ce manifestul lor face cunoscut menșevicilor că *membrul menșevic și cel bundist al Biroului din străinătate al Comitetului Central au votat împotriva* scrisorii adresate de către acesta grupurilor⁹⁵, pe care le chema la înfăptuirea unei unități reale, oricine va înțelege că avem de-a face cu *un îndemn* prost camuflat *de a nu da ascultare conținutului* acestei scrisori, de a torpila unificarea la care s-a ajuns în străinătate. Menșevicii partinici, care-i dezaprobă pe golosiști, să treacă de la dezaprobare *la fapte*, dacă vor să apere cu orice preț unificarea partidului. Această unificare depinde acum de menșevicii partinici, de *hotărîrea și capacitatea lor de a duce o luptă directă* atît *împotriva* „adevăratului centru” din străinătate al golosiștilor lichidatori, cît și *împotriva* celui din Rusia.

Acest centru din Rusia, C.M. (centrul menșevic) din Rusia, ia poziție fățișă în „Golos” nr. 19—20, publicînd „o scrisoare deschisă” în care Plehanov este calificat drept „un lichidator al ideilor menșevismului”. Ieșirea menșevicilor din partid, acest C.M. din Rusia o explică sau mai bine zis caută s-o justifice prin „fenomenul, îndeobște cu-

noscut, al mortificării celulelor de partid“ !! Cei ce ies — ni se spune în manifestul C.M. — „în mod calomnios sînt calificați drept lichidatori“ („Golos“, pag. 24).

Întrebăm pe social-democrații cît de cît capabili de imparțialitate, și în special pe muncitorii social-democrați, fără deosebire de curente, dacă apariția unui asemenea manifest al C.M. a doua zi după plenară nu înseamnă *reducerea la zero* a unificării.

Socotim că e de datoria noastră să facem cunoscute întregului partid numele aceluia care au semnat acest faimos document, care, sîntem siguri, va căpăta o celebritate herostratică : 1) Avgustovski, 2) Anton, 3) Vadim, 4) V.Petrova, 5) Gheorghii, 6) Georg, 7) Evg. Ga-az, 8) Kramolnikov, 9) D. Kolțov, 10) Nat. Mihailova, 11) Roman, 12) Romul, 13) Solomonov, 14) Cerevanin (nici că se putea altfel !), 15) Iurii, 16) I. P—ii ⁹⁶.

„Aceste semnături — scrie redacția ziarului „Golos“ — aparțin unor vechi activiști de partid, care sînt bine cunoscuți redacției ; unii dintre ei au ocupat posturi de răspundere în partid“.

Aceste nume, răspundem noi, vor fi țintuite la stîlpul infamiei de către toți muncitorii social-democrați conștienți atunci cînd ei vor citi „Golos S.-D.“ nr. 19—20, cînd vor lua cunoștință de hotărîrile plenarei, cînd vor afla de următorul fapt :

Biroul din Rusia al Comitetului Central ⁹⁷ a trimis zilele acestea o scrisoare oficială Biroului din străinătate al Comitetului Central (organul executiv din străinătate al Comitetului Central). În această scrisoare se spune textual :

„... *I-am invitat pe tovarășii Mihail, Roman și Iurii*“ (am subliniat mai sus aceste nume) „*să se apuce de treabă, dar am primit din partea lor un răspuns în care se spune că ei socotesc dăunătoare nu numai hotărîrile plenarei, dar chiar și existența Comitetului Central.*“

*Pentru acest motiv, ei nu vor să vină nici măcar la ședința de cooptare...**

(O explicație din partea noastră : conducătorii centrului menșevic nu numai că nu vor să sprijine Comitetul Central, dar refuză și să participe la cooptarea altor menșevici, la cooptarea unor muncitori menșevici, știind perfect de bine că refuzul de a participa la o asemenea cooptare *frînează* activitatea Comitetului Central, stînjenește constituirea lui, face ca începerea activității Comitetului Central ca atare să sufere, poate, o *întîrziere* de luni de zile.)

Așadar, aceiași oameni care în presă declară, cu aprobarea și sprijinul lui Akselrod, Dan, Martov și Martînov, că Plehanov „în mod calomnios îi califică drept «lichidatori»” subminează în mod fățiș însăși existența Comitetului Central, afirmă că existența lui provoacă prejudicii.

Aceiași oameni care în presa ilegală (prin intermediul ziarului „Golos”) și în cea legală (prin intermediul liberalilor) vorbesc într-una despre „fenomenul, îndeobște cunoscut, al mortificării celulelor de partid” *zădărnicesc ei înșiși încercările* de a organiza, de a reface, de a pune în mișcare aceste celule și chiar o celulă cum este Comitetul Central.

E bine acum ca toți social-democrații să știe pe cine îi vizează manifestul tovarășilor Akselrod, Dan, Martov și Martînov atunci cînd vorbește de „acei militanți ai mișcării legale care au ocupat acum principalele avanposturi

* Cităm în plus toate pasajele din scrisorile (trimise de Biroul din Rusia al Comitetului Central și de unul dintre membrii Comitetului Central care activează în Rusia⁹⁹) referitoare la convocarea Comitetului Central din Rusia :

„...Rugăm pe tovarășul Martov și pe tovarășii menșevici care fac parte din Comitetul Central să ne comunice imediat numele și adresele tovarășilor pe care-i propun să fie cooptați (menșevicii din Petersburg au refuzat să facă acest lucru)...” „Deocamdată, nu putem să întrunim colegiul din Rusia : aproape nimeni nu e de acord să fie cooptat ; deocamdată, s-a declarat de acord numai un bolșevic, dar și acesta în mod condiționat. *Menșevicii (Mihail, Roman și Iuril) au refuzat categoric, considerînd că activitatea Comitetului Central este dăunătoare. Rezoluțiile plenarei, după părerea lui Mihail și a altora, sînt de asemenea dăunătoare. A proceda la o intervenție a Comitetului Central în procesul spontan de grupare a lorșelor social-democrate în organizații legale, care are loc în momentul de față, ar fi tot una, spun ei, cu a smulge lăutul din pîntecele mamei în a doua lună de sarcină. Vă rugăm să ne indicați imediat alți tovarășii cărora le-am putea face propunerea de a fi cooptați. De asemenea ar fi de dorit să se facă cunoscută în presă atitudinea tovarășilor față de această comportare a lui Mihail și a celorlalți*”.

ale proletariatului aflat în luptă“. E bine acum ca toți social-democrații să știe cui i se adresează redacția ziarului „Golos“ când scrie : „am dori ca tovarășii“ (alde Mihail, Roman și Iurii) „să aprecieze importanța breșei provocate acum în dogma oficială, care condamnă într-adevăr organizația de partid la o inevitabilă mortificare, și să încerce să ocupe pozițiile care le-au fost deschise“ (lui Mihail, Roman, Iurii și celor de seama lor) „de această breșă“.

Ne adresăm tuturor organizațiilor, tuturor grupurilor din partidul nostru și le întrebăm dacă cumva au de gând să tolereze această batjocură la adresa social-democrației și dacă este acum permis cuiva să rămână un spectator pasiv la tot ceea ce se petrece, sau, dimpotrivă, are datoria să pornească o luptă hotărâtă împotriva curentului care subminează însăși existența partidului.

Întrebăm pe toți social-democrații din Rusia dacă mai pot avea și acum îndoieli în ce privește semnificația practică, politică-reală a „teoriei egalității în drepturi“ a curentelor, a egalității în drepturi între legalisti și partidul ilegal, a teoriei „luptei pentru legalitate“ etc. etc.

Aceste teorii, aceste raționamente, aceste subterfugii sînt un *scut verbal* după care se ascund *dușmani ai social-democrației* de felul lui Mihail, Roman și Iurii, complici politici de-ai lor, de felul celor 16 menșevici-herostrăți, conducători ideologici de-ai lor, ca publiciștii din fruntea „Golos-ului lichidatorilor“.

Așadar, „Golos Soțial-Demokrata“ nr. 19—20 și manifestul scizionist al celor patru redactori de la „Golos“, intitulat „Către tovarășii“, reprezintă o agitație fățișă :

pentru un organ fracționist îndreptat împotriva unității,

împotriva unei unificări în străinătate, pentru apărarea lichidatorismului vădit, pentru apărarea adversarilor vădiți ai însăși existenței Comitetului Central,

împotriva partidului !

Complotul împotriva partidului a fost descoperit. Voi, cărora vă este scumpă existența P.M.S.D.R., ridicați-vă cu toții în apărarea partidului!

Scria la 11 (24) martie 1910

*Publicat între 12—16 (25—29) martie,
în foale volante, după un text extras
din ziarul „Sozial-Demokrat” nr. 12*

*Se tipărește după textul
foailor volante, confruntat
cu textul apărut în ziar*

PENTRU CE TREBUIE SĂ LUPTĂM

Recentele manifestări ale partidului octombriștilor — care ocupă un loc predominant în Dumă — în legătură cu discursurile rostite de cadeții de dreapta în Dumă și în afara ei au, fără îndoială, o semnificație extrem de simplă. „Sîntem izolați atît în țară cît și în Dumă”, se lamentează d-l Gucikov, șeful partidului capitaliștilor contrarevoluționari. Iar un vehist, d-l Bulgakov, parcă pentru a-i ține isonul, spune în „Moskovskii Ejenedelnik” că „...atît reacțiunea, cît și revoluția resping ideea «inviolabilității persoanei» ; și, dimpotrivă, atît Markov II, cu campania lui de ațîțări împotriva alogenilor și cu morala lui pogromistă, cît și social-democratul Gheghecori, care în numele inviolabilității persoanei face apel la declanșarea «unei a doua mari revoluții ruse», se declară că sînt cu trup și suflet pentru «violabilitatea» persoanei” (nr. 8 din 20 februarie 1910, pag. 25).

„Noi așteptăm”, a declarat d-l Gucikov în Dumă, adresîndu-se guvernului țarist ; el a vrut astfel să spună că burghezia, care s-a consacrat cu trup și suflet contrarevoluției, nu poate încă să considere că interesele ei au fost asigurate, nu vede încă nimic cu adevărat trainic și stabil în sensul creării faimoasei orînduiri „înnoite”.

Iar vehistul Bulgakov îi ține astfel isonul : „...cu nepotolită durere simt că mă frămîntă un gînd vechi, amar și dureros : avem de-a face doar cu unul și același lucru (adică reacțiunea și revoluția sînt tot una, și anume —) ... același maximalism înfăptuit prin violență... În ultima vreme,

unii au și început din nou să suspine după o nouă revoluție, ca și cum în momentul de față, după experiența prin care am trecut, ne-am putea aștepta ca ea să ducă la altceva decât la o prăbușire definitivă a Rusiei“ (pag. 32).

Liderul parlamentar al celui mai mare partid burghez din Rusia și un publicist cadet de dreapta, care se bucură de popularitate în „societatea“ liberală („Vehi“ a ajuns la cea de-a cincea ediție), se lamentează amîndoi, oftează amîndoi, constată amîndoi că *sînt izolați*. Sînt izolați ideologiceste printre maximaliștii reacțiunii și printre „maximaliștii“ revoluției, printre eroii sutelor negre și printre „cei ce suspină după o nouă revoluție“ (liberalii ?), „sînt izolați atît în Dumă cît și în țară“.

Această izolare a „centrului“, a burgheziei care dorește schimbarea vechiului regim, dar nu vrea să ducă luptă împotriva lui, care dorește o „înnoire“ a țarismului, dar se teme de răsturnarea lui, nu reprezintă un fenomen nou în istoria revoluției ruse. În 1905, cînd mișcarea revoluționară de masă creștea neîncetat, dînd țarismului o lovitură după alta, se simțeau „izolați“ atît cadeții cît și octombriștii. Cadeții (pe atunci : „osvobojeniștii“⁹⁹) au început să se poticnească îndată după 6 august 1905, cînd s-au pronunțat împotriva boicotării Dumei lui Bulîghin. Octombriștii „s-au poticnit“ definitiv după 17 octombrie. În anii 1906-1907 cadeții s-au văzut „izolați“ în ambele Dume ; ei n-au fost în stare să folosească majoritatea de care dispuneau, s-au dovedit neputincioși în oscilările lor între țarism și revoluție, între moșierii ultrareacționari și asaltul proletariatului și al țărănimii. Deși aveau majoritatea în ambele Dume, cadeții au fost tot timpul izolați, înghesuiți între Trepov și adevărata mișcare revoluționară și au părăsit scena fără glorie, fără să fi repurtat măcar o singură victorie. În anii 1908—1909, octombriștii au avut majoritatea în Duma a III-a, au mers mîna în mîna cu guvernul, pe care l-au sprijinit cu credință și devotament, iar acum sînt nevoiți să recunoască că în realitate n-au comandat ei, ci ultrareacționarii, că burghezia octombriștă este *izolată*.

Acesta este bilanțul în ceea ce privește rolul istoric al burgheziei în revoluția burgheză din Rusia. Experiența celor cinci ani (1905—1909), care reprezintă perioada cea

mai bogată în evenimente și în cursul căreia lupta maseilor, lupta dintre clase în Rusia, s-a desfășurat în modul cel mai deschis, a arătat *în mod concret* că ambele aripi ale burgheziei noastre, atât cea cadetă cât și cea octombristă, au fost *de fapt* neutralizate de lupta dintre revoluție și contrarevoluție, s-au dovedit a fi slabe, neputincioase, jalnice, oscilând între taberele adverse.

Trădînd de fiecare dată revoluția, burghezia a meritat pe deplin ghionturile brutale, batjocurile, scuipăturile cu care o gratifică de atîta vreme țarismul pogromist și sutele negre țariste-moșierești. Și e clar că aceste trădări ale burgheziei și această răsplată istorică primită de ea nu se datoresc unor trăsături morale ale ei speciale, ci situației economice contradictorii pe care o are clasa capitalistă în revoluția noastră. Această clasă s-a temut de revoluție mai mult decît de reacțiune, s-a temut de victoria poporului mai mult decît de menținerea țarismului, s-a temut de confiscarea pămînturilor moșierești mai mult decît de menținerea puterii în mîinile iobăgiștilor. Burghezia nu făcea parte din elementele care n-aveau nimic de pierdut în marea bătălie revoluționară. Un asemenea element în revoluția burgheză de la noi a fost numai proletariatul, în spatele căruia se află masele de milioane ale țărănimii ruinate.

Revoluția rusă a confirmat o concluzie care a fost trasă de Engels din istoria marilor revoluții burgheze din Occident, și anume că, pentru a obține fie și numai ceea ce este de-a-dreptul necesar burgheziei, revoluția a trebuit să *meargă mai departe* decît prevedeau revendicările burgheziei¹⁰⁰. Iar proletariatul din Rusia a dus, duce și *va duce* revoluția noastră înainte, împingînd evenimentele dincolo de punctul la care ar vrea să le oprească capitaliștii și liberalii.

În campania banchetelor din anul 1904, liberalii au căutat în fel și chip să-i țină în loc pe social-democrați, temîndu-se de o intervenție a lor impetuoasă. Dar muncitorii nu s-au lăsat intimidați de spectrul liberalului speriat și au împins mișcarea înainte, spre evenimentele de la 9 ianuarie, spre valul neconținutelor greve care au cuprins întreaga Rusie.

Burghezia liberală, inclusiv „osvobojeniștii“, care erau pe atunci „ilegali“, a îndemnat proletariatul să participe la alegerile pentru Duma lui Bulîghin. Proletariatul nu s-a lăsat intimidat de spectrul liberalului speriat și a împins mișcarea înainte, spre marea grevă din octombrie, spre prima victorie a poporului.

După 17 octombrie, în rîndurile burgheziei s-a produs o sciziune. Octombriștii s-au situat categoric de partea contrarevoluției. Cadeții s-au îndepărtat de popor și au dat buzna în anticamera lui Witte. Proletariatul a mers înainte. Punîndu-se în fruntea poporului, el a mobilizat la o acțiune istorică independentă mase imense, de milioane de oameni, care, în cele cîteva săptămîni de adevărată libertate, au tras o dată pentru totdeauna o graniță de neșters între vechea și noua Rusie. Proletariatul a făcut ca mișcarea să se ridice la cea mai înaltă formă posibilă de luptă, la insurecția armată, care a izbucnit în decembrie 1905. El a suferit o înfrîngere în această luptă, dar n-a fost zdrobit. Insurecția lui a fost înăbușită, dar el a reușit să înmănușeze în lupta dusă de el toate forțele revoluționare ale poporului; el nu s-a lăsat demoralizat de retragere, a arătat maselor, pentru prima oară în istoria contemporană a Rusiei, posibilitatea și necesitatea de a duce lupta pînă la capăt. Proletariatul a fost aruncat înapoi, dar n-a lăsat să-i scape din mînă mărețul stindard al revoluției, și, în timp ce majoritatea cadetă din Duma I și a II-a se lepăda de revoluție și încerca să stingă flăcările ei, asigurîndu-l pe Trepov și pe cei de teapa lui Stolîpin că este hotărîtă și capabilă să facă acest lucru, proletariatul a ridicat în văzul tuturor acest stindard, a continuat să cheme la luptă, să pregătească, să unească și să organizeze forțele în vederea luptei.

Societe de deputați ai muncitorilor în toate marile centre industriale, o serie de cuceriri economice smulse capitalului, Societe de deputați ai soldaților în armată, comitete țărănești în Guria și în alte părți, în sfîrșit „republicile“ efemere instituite în cîteva orașe ale țării, toate acestea au fost *un început* al cuceririi puterii politice de către proletariat, care se sprijină pe mica burghezie revoluționară și în special pe țărănime.

Mișcarea din decembrie 1905 este o mișcare măreață pentru că ea a făcut pentru prima oară ca „o națiune jalnică, o națiune de sclavi“ (cum spunea Cernișevski la începutul celui de-al 7-lea deceniu al secolului trecut¹⁰¹) să devină o națiune *capabilă*, sub conducerea proletariatului, să ducă pînă la capăt lupta împotriva hidoasei autocrații și să atragă *masele* în această luptă. Este o mișcare măreață pentru că proletariatul a arătat în mod practic *posibilitatea* cuceririi puterii de către masele democratice, posibilitatea instaurării republicii în Rusia, a arătat „*cum se face asta*“, a dat un exemplu de trecere efectivă a maselor la realizarea concretă a acestei sarcini. Prin lupta din decembrie, proletariatul a lăsat poporului una din moștenirile care, din punct de vedere politic-ideologic, pot servi drept far pentru activitatea mai multor generații.

Și cu cît mai deși și mai întunecați devin acum norii sălbaticii reacțiunii, cu cît sînt mai atroce bestialitățile comise de sutele negre contrarevoluționare ale țarului, cu cît ni se oferă mai des prilejul să vedem cum *pînă și* octombriștii clatină din cap, spunînd că „ei așteaptă“ reforme și că ele nu mai pot fi mult timp așteptate, cu cît mai des „suspînă după o nouă revoluție“ liberalii și democrații, cu cît mai josnice sînt declarațiile vehiștilor („trebuie ca în mod conștient să *nu vrem* revoluție“ : Bulgakov, *ibid.*, pag. 32), cu atît mai stăruitor trebuie să-i amintească partidul muncitoresc poporului *pentru ce trebuie să lupte*.

Că acum, datorită noilor condiții, datorită noii situații care s-a creat în actualul moment istoric, trebuie să luptăm în alte forme pentru realizarea scopurilor ce ne-au fost fixate de anul 1905, a sarcinilor pe care a început să le îndeplinească în mod temeinic mișcarea de atunci, — despre asta am mai vorbit în repetate rînduri. Încercările autocrației de a se restructura după modelul monarhiei burgheze, îndelungata ei cîrdășie cu moșierii și burghezia în Duma a III-a, noua politică agrară burgheză etc., toate acestea au făcut ca Rusia să intre într-o fază de dezvoltare specifică, au pus la ordinea zilei, în fața clasei muncitoare, sarcina, de lungă durată, de a

pregăti o nouă armată proletară — și o nouă armată revoluționară —, de a pregăti și organiza forțele, de a folosi tribuna Dumei și toate posibilitățile de activitate semilegală.

Trebuie să știm să promovăm linia *noastră* tactică și să construim organizația noastră în așa fel ca, ținând seama de situația schimbată, *să nu diminuăm* sarcinile de luptă, să nu le restrângem, să nu reducem conținutul ideologic-politic pe care-l are chiar și o activitate care la prima vedere pare modestă, mărunță, lipsită de strălucire. Și tocmai la o asemenea diminuare a sarcinilor și la o golire a luptei de conținutul ei politic-ideologic am ajunge dacă am pune, de pildă, în fața partidului social-democrat lozincă luptei pentru o mișcare muncitorească legală.

Ca lozincă de sine stătătoare, aceasta nu este o lozincă social-democrată, ci o lozincă cadetă, fiindcă numai niște liberali visează la posibilitatea creării unei mișcări muncitorești legale fără o nouă revoluție (și, văzând acest lucru, ei propagă în popor teorii false). Numai niște liberali își limitează sarcinile la un scop auxiliar, făcându-și socoteala, ca și liberalii din Europa occidentală, că vor putea să împace proletariatul cu o societate burgheză „reformată“, curățită, „îmbunătățită“.

Proletariatul social-democrat nu numai că nu se teme de un asemenea deznodământ, dar, dimpotrivă, este convins că orice reformă care merită acest nume, orice lărgire a cadrului său de activitate, a bazei lui de organizare, a libertății lui de mișcare va duce la o creștere considerabilă a forțelor lui și va face ca lupta lui revoluționară să capete un caracter de masă și mai pronunțat. Dar tocmai pentru a ajunge la o lărgire efectivă a cadrului său de mișcare, pentru a obține o îmbunătățire parțială, trebuie ca el să prezinte în fața maselor proletare lozinci de luptă netrunchiate, neciuntite. Îmbunătățirile parțiale pot fi (și au fost întotdeauna în istorie) doar un rezultat accesoriu al luptei revoluționare de clasă. Numai dacă vom pune în fața maselor muncitorești, în toată măreția și amploarea lor, sarcinile pe care anul 1905 le-a lăsat moștenire generației noastre, vom fi într-adevăr în stare să lărgim baza mișcării noastre, să atragem în această

mişcare mase largi, să le insuflăm spiritul luptei revoluționare pline de abnegație, care a dus întotdeauna masele asuprite la victoria lor asupra dușmanilor.

Să nu desconsiderăm nici cea mai mică posibilitate de acțiune legală, de manifestare legală, de lărgire a bazei mișcării, de atragere a noi și noi pături ale proletariatului, de folosire a oricărui punct slab din poziția capitaliștilor spre a o ataca și a obține astfel o îmbunătățire a condițiilor de trai, și, în același timp, să insuflăm acestei întregi activități spiritul luptei revoluționare, să explicăm la *fiecare* pas al mișcării și la fiecare cotitură a ei *întreaga* *amplare* a sarcinilor la a căror rezolvare am pășit în 1905 și pe care nu le-am rezolvat atunci — iată care trebuie să fie politica și tactica Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.

„Sozial-Demokrat” nr. 12
din 23 martie (5 aprilie) 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

CAMPANIA ÎMPOTRIVA FINLANDEI

La 17 martie 1910, d-l Stolîpin a depus în Duma de stat un proiect „cu privire la modul de promulgare a legilor și de emitere a deciziilor de însemnătate generală privitoare la Finlanda“. Sub această denumire oficial-birocratică se ascunde mîrșava campanie pusă la cale de autocrație împotriva libertății și independenței Finlandei.

În proiectul de lege al lui Stolîpin se prevede că toate chestiunile finlandeze „care nu privesc numai treburile interne ale acestui ținut“ urmează să fie rezolvate de Duma de stat, de Consiliul de stat și de Nicolaie al II-lea. Seimul finlandez va avea dreptul doar să formuleze „concluzii“ în aceste chestiuni, fără ca ele să fie obligatorii pentru cineva : în relațiile sale cu imperiul, el are același rol ca și Duma lui Bulîghin.

Ce se înțelege în cazul de față prin „legi și decizii care nu privesc numai treburile interne“ ale Finlandei ? Fără a reproduce întreaga lor înșiruire, care în proiectul lui Stolîpin cuprinde 17 puncte, ținem să remarcăm că aici intră și relațiile dintre Finlanda și alte părți ale imperiului în ce privește obligațiile vamale, derogările de la legile penale finlandeze, traficul feroviar, sistemul monetar din Finlanda, regulamentul cu privire la întrunirile publice, legile referitoare la presa din Finlanda etc.

Toate aceste chestiuni urmează, așadar, să fie rezolvate de Duma octombristă ultrareacționară ! *Suprimarea oricărei libertăți în Finlanda* — iată ce urmărește autocrația, care se bizuie pe sprijinul reprezentanților moșierimii și

ai vîrfurilor negustorimii, uniți între ei prin constituția de la 3 iunie.

Socoteala, firește, nu e de loc greșită, întrucît aici e vorba doar de aceia ale căror drepturi sînt consfințite de această „constituție“ : 50 din cei de extremă dreaptă, 100 de naționaliști și de „octombriști de dreapta“, 125 de octombriști — iată oastea ultrareacționară care s-a și adunat în Dumă și a fost pregătită printr-o îndelungată campanie de instigare dusă de presa oficială în vederea adoptării oricărei măsuri de violență împotriva Finlandei.

Vechiul naționalism al autocrației, care împilează pe toți „alogenii“, este întărit acum, în primul rînd, prin ura tuturor elementelor contrarevoluționare față de popor, care a știut să folosească victoria de scurtă durată obținută în octombrie de către proletariatul din Rusia pentru a crea, sub nasul țarului ultrareacționar, una dintre cele mai democratice constituții din lume, pentru a crea condiții de libertate în vederea organizării maselor muncitorești din Finlanda care se situează fără șovăire de partea social-democrației. Finlanda a profitat de revoluția din Rusia pentru a-și asigura cîtiva ani de libertate și de dezvoltare pașnică. Contrarevoluția din Rusia se grăbește să profite de totala acalmie care există la „ea acasă“ pentru a răpi cît mai multe din cuceririle Finlandei.

Prin exemplul Finlandei, istoria pare că vrea să demonstreze că faimosul progres „pașnic“, din care își fac un idol toți filistinii, nu constituie decît o excepție de scurtă durată, o excepție precară, efemeră, care confirmă întru totul regula. Iar regula constă în aceea că numai o mișcare revoluționară a maselor, în frunte cu proletariatul, numai o revoluție victorioasă este în măsură să aducă schimbări temeinice în viața popoarelor, să submineze în mod serios dominația feudalismului și a formelor semiasiatice de capitalism.

Finlanda a respirat liber numai atunci cînd clasa muncitoare din Rusia s-a ridicat ca o masă gigantică și a zgîlțit absolutismul rus. Și numai în unire cu lupta revoluționară a maselor din Rusia poate căuta acum muncitorul finlandez o cale de scăpare de invazia bașbuzucilor ultrareacționari.

Burghezia și-a dezvăluit trăsăturile ei contrarevoluționare pînă și într-o țară pașnică cum e Finlanda, care și-a înfăptuit revoluția ei *datorită* evenimentelor din octombrie din Rusia, și care și-a salvat libertatea *datorită* luptei din decembrie și celor două Dume opoziționiste din Rusia. Burghezia din Finlanda a dus o campanie de ațîțări împotriva gărzii roșii a muncitorilor finlandezi, pe care i-a acuzat de revoluționarism; ea a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a împiedica organizațiile socialiste din Finlanda să se bucure de deplină libertate; ea a crezut că, recurgînd la acte de servilism (cum a fost extrădarea emigranților politici în 1907), va fi ferită de măsurile samavolnice ale țarismului; ea i-a acuzat pe socialiștii din propria ei țară că *s-au stricat*, venind în contact cu socialiștii ruși, de la care s-au molipsit de revoluționarism.

Acum și burghezia finlandeză poate să vadă unde duce politica de concesi, de servilism, „de complezență“, politica de trădare directă sau indirectă a socialismului. Pentru poporul finlandez nu există altă ieșire din situația în care se află decît lupta maselor educate în spirit socialist și organizate de către socialiști; și nu există alt mijloc de a da o ripostă lui Nicolaie al II-lea decît revoluția proletară.

La întărirea vechiului naționalism ca politică a auto-crației de la noi a contribuit și creșterea conștiinței de clasă și a contrarevoluționarismului conștient al burgheziei noastre ruse. Șovinismul s-a dezvoltat în rîndurile ei pe măsură ce a crescut ura față de proletariat ca forță internațională. Șovinismul s-a intensificat în rîndurile ei paralel cu creșterea și întărirea concurenței capitalului internațional. Șovinismul a apărut ca o revanșă pentru înfrîngerea suferită de ea în războiul cu japonezii, pentru neputința dovedită de ea în fața moșierilor privilegiați. Șovinismul și-a găsit un sprijin în poftele industriașului și negustorului neaș rus, care, nereușind să smulgă o bucată de cașcaval în Balcani, sînt bucuroși „să cucească“ Finlanda. De aceea, organizația reprezentanților moșierilor și ai marii burghezii oferă țarismului aliați credincioși în vederea unei *răfuiei* cu Finlanda liberă.

Dar dacă baza „operațiilor“ contrarevoluționare împotriva acestei regiuni periferice libere s-a lărgit, apoi s-a lărgit și baza *împotrivirii* față de aceste operații. Dacă de partea dușmanilor Finlandei se află acum nu numai burocrația și un grup restrâns de magnați, ci și nobilimea latifundiară și negustorimea bogată, organizate în Duma a III-a, apoi de partea prietenilor ei sînt masele de milioane care au creat mișcarea din 1905, care au creat o aripă revoluționară în Duma I și a II-a. Și, oricît de mare ar fi în momentul *de față* acalmia politică, aceste mase, în ciuda tuturor greutăților, trăiesc și cresc. Crește și noul *răzbnător*, care ne va răzbuna pentru noua înfrîngere suferită de revoluția rusă, căci înfrîngerea libertății în Finlanda înseamnă o înfrîngere a revoluției ruse.

Burghezia liberală de la noi, din Rusia, își dă și ea acum pe față, pentru a nu știu cîta oară, lașitatea și lipsa ei de caracter. Cadeții, firește, sînt *contra* unei campanii împotriva Finlandei. Ei, bineînțeles, nu vor vota alături de octombriști. Dar n-au fost ei aceia care au contribuit *cel mai mult* la subminarea simpatiei „publicului“ pentru lupta revoluționară directă, pentru „tactica“ din octombrie-decembrie, *singura* care a făcut posibilă nașterea libertății în Finlanda și care i-a dat acestei libertăți posibilitatea să se mențină de mai bine de 4 ani? N-au fost ei aceia care au unit intelectualitatea burgheză rusă pe baza renunțării la o asemenea luptă și la o asemenea tactică? N-au fost ei aceia care au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a ațîța sentimentele și stările de spirit naționaliste în sînul întregii societăți „culte“ din Rusia?

Și cît de strălucită confirmare și-a găsit pasajul din rezoluția social-democrată (din decembrie 1908) în care se spune că, *în realitate*, cadeții, prin agitația lor naționalistă, servesc tocmai țarismul și pe nimeni altul!¹⁰² „Opoziția“ pe care ei și-au propus s-o facă absolutismului cu prilejul înfrîngerilor diplomatice ale Rusiei în Balcani s-a dovedit a fi, cum era și de așteptat, o opoziție jalnică, lipsită de principii, o opoziție servilă, care căuta *să-i măgulească* pe ultrareacționari și *să le ațîțe* poftete, care-l

dojenea pe țarul ultrareacționar pentru că el, țarul ultrareacționar, nu este îndeajuns de forte.

Ei bine, domnilor cadeți „umanitari“, culegeți acum ce-ați semănat. Ați ținut să-i dovediți țarismului că dă dovadă de slăbiciune atunci când e vorba să sprijine niște misiuni de ordin „național“; acum el vă dovedește întreaga lui forță în campania de prigonire *naționalistă* a alogenilor. Naționalismul, neoslavismul și celelalte tendințe ale voastre s-au caracterizat printr-un conținut de clasă burghez, îngust, egoist și printr-o sforăitoare frazeologie liberală. Frazele au rămas simple fraze, iar conținutul *a făcut un serviciu* politicii de ură față de om a absolutismului.

Așa s-a întâmplat pînă acum cu frazeologia liberală și așa se va întâmpla și de acum încolo. Ea nu face decît să *camufleze* egoismul îngust și violența brutală a burgheziei; ea nu face decît să orneze cu flori artificiale lanțurile în care e încătușat poporul, ea nu face decît să întunece conștiința poporului, *împiedicîndu-l* să vadă cine este adevăratul lui dușman.

Dar fiecare acțiune a politicii țariste, fiecare lună de existență a Dumei a III-a spulberă tot mai mult, fără nici o cruțare iluziile liberale, scoate și mai mult în evidență neputința și putreziciunea liberalismului, face să se împrăștie tot mai mult și mai din belșug sămînța unei noi revoluții a proletariatului.

Va veni o vreme când proletariatul din Rusia se va ridica la luptă pentru libertatea Finlandei, pentru instaurarea republicii democratice în Rusia.

„Sofial-Demokrat“ nr. 13
din 26 aprilie (9 mai) 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ARMATA LE INSPIRĂ TEMERI

Dezbaterile iscate în Dumă pe marginea interpelării făcute de social-democrați și de trudovici cu privire la încălcarea de către guvernul țarist a articolului 96 din legile fundamentale n-au luat încă sfârșit. Dar ele au și arătat atît de bine cum stau lucrurile, iar ziarele au făcut atîta zarvă în jurul faimoasei „declarații de la 31 martie”¹⁰³ a lui Stolîpin, încît considerăm că este cît se poate de nimerit să ne oprim asupra acestui episod instructiv din istoria regimului instaurat la 3 iunie.

Fracțiunea noastră din Dumă a procedat cît se poate de just atunci cînd a adresat o interpelare guvernului în legătură cu încălcarea comisă de către el a articolului 96 din legile fundamentale și ridicîndu-se oarecum *în această măsură* „în apărarea” legii, „în apărarea dreptului”, „în apărarea legalității instaurate la 3 iunie” etc. etc. Spunem : „în această măsură”, întrucît nu încapе îndoială că social-democrații s-au apucat aici de o treabă complicată, pe care *trebuie să știi* cum s-o faci ; ei au recurs, fără îndoială, la o armă cu două tăișuri, care la cea mai mică greșeală sau în caz că nu e mînuită cu dibăcie poate răni pe înșiși purtătorii ei, adică — pentru a nu mai vorbi în metafore — poate să-i abată pe neobservate pe social-democrați de pe pozițiile luptei de clasă și să-i împingă pe pozițiile liberalismului.

Social-democrații ar fi comis o asemenea greșeală dacă s-ar fi declarat pur și simplu pentru „apărarea” legilor fundamentale fără să explice caracterul *special* al acestei

„apărări“. Ei ar fi comis o greșeală și mai gravă dacă ar fi făcut din apărarea legilor fundamentale sau a legalității în genere un fel de lozincă cum ar fi, de pildă, „lupta pentru legalitate“ ; în acest caz ar fi procedat ca niște cadeți.

Din fericire, tovarășii noștri din Dumă n-au comis nici una din aceste greșeli. Gheghecikori, primul dintre oratorii care au adresat interpelarea, *în mod expres* a început prin a explica caracterul *special* al intervenției făcute de social-democrați *în favoarea* legilor fundamentale. El a început, în chip foarte nimerit, prin a se referi la provocarea aruncată, la congresul nobilimii unite, de către contele Bobrinski, care, făcând o aluzie mai mult decât transparentă la social-democrați, a spus, spumegînd de furie, că trebuie „să fie izgoniți din Duma de stat acești zurbagii“¹⁰⁴. „Declar — a răspuns Gheghecikori — că, în ciuda acestei provocări, în ciuda amenințărilor și a actelor de violență, fracțiunea care se află în această incintă nu va renunța cîtuși de puțin la sarcinile ce și le-a asumat și la țelurile ei, care constau în a apăra interesele clasei muncitoare“.

Bobrinski a cerut guvernului să izgonească din Dumă pe cei ce fac în mod sistematic agitație împotriva legalității instaurate la 3 iunie. Gheghecikori a început prin a declara că nici amenințările, nici actele de violență nu-i vor face pe social-democrați să renunțe la activitatea lor.

Gheghecikori a subliniat în mod special : „Pe noi, firește, ne preocupă mai puțin decît pe oricine susținerea autorității Dumei a III-a de stat, dacă se poate vorbi despre o asemenea autoritate“... „tocmai noi, care sîntem adversari din principiu ai actualului regim politic, am protestat ori de cîte ori reacțiunea a căutat să restrîngă în folosul ei drepturile reprezentanței populare“... „atunci cînd se comite un atentat fățiș împotriva legilor fundamentale, noi, adversarii principali ai acestor legi, ne vedem nevoiți să le luăm sub ocrotirea noastră“. Și, în încheiere, Gheghecikori, delimitîndu-se de cei ce fac din legalitate un fetiș, a spus : „...Dacă am recurs la această interpelare, dacă facem această incursiune în domeniul interpretărilor juridice, o facem numai pentru a demasca

încă o dată fățărnicia guvernului..." (pag. 1 988 din darea de seamă stenografică).

Gheghecikori a expus concepțiile consecvent democratice, republicane ale socialiștilor, declarînd : „legile noastre vor corespunde intereselor și cerințelor maselor populare numai atunci cînd vor fi dictate de *voința nemijlocită a poporului*”, și mențiunea „*rumoare în rîndurile celor de dreapta*” făcută în acest loc din darea de seamă arată cît se poate de clar că săgeata și-a atins ținta.

Iar un alt orator social-democrat, tov. Pokrovski, vorbind în cuvîntarea sa despre importanța politică a interpelării, s-a exprimat și mai clar, și mai precis : „S-o facă deci (octombriștii) direct și fățiș, să adopte în mod deschis lozinca celor de dreapta : «jos cu drepturile reprezentanței populare, trăiască anticamera ministerială !». Fără îndoială că majoritatea acționează în așa fel ca să creeze în Rusia un moment în care se vor spulbera cu totul iluziile constituționaliste și va rămîne doar neagra realitate din care poporul rus va trage concluziile cuvenite” (citez din darea de seamă apărută în ziarul „Reci” cu data de 1 aprilie).

Și tocmai acest mod de a pune întreaga problemă pornind de la necesitatea de a demasca fățărnicia guvernului și a octombriștilor, de a spulbera iluziile constituționaliste, așa cum s-a procedat în interpelarea făcută în Duma a III-a în legătură cu încălcarea articolului 96 din legile fundamentale, este singurul just, social-democrat. În propaganda noastră de partid, la adunările muncitorești, în cercuri și în grupuri, precum și în convorbirile particulare pe tema evenimentelor din Dumă cu muncitorii străini de orice fel de organizație trebuie să punem pe primul plan tocmai această latură a chestiunii, să explicăm rolul partidului muncitoresc, care în însăși Duma burghezo-ultrareacționară *demască* înșelăciunea burghezo-ultrareacționară. Întrucît într-o *asemenea* Dumă problema nu putea fi pusă cu *deplină* claritate și punctul de vedere al social-democraților revoluționari nu putea fi exprimat în întregime, ne revine sarcina de a completa cele spuse de tovarășii noștri de la tribuna palatului Tavriceski și a le

populariza în sînul maselor, de a face ca ele să fie înțelese și însușite de mase.

La ce se reduce în *fond* întreaga poveste cu încălcarea articolului 96? Acest articol se află în capitolul 9, „despre legi“, și stabilește care sînt derogările de la regula generală, cazurile în care regulamentele și dispozițiile departamentului armatei și ale departamentului marinei militare sînt prezentate *direct* țarului, și *nu prin intermediul* Dumei de stat și al Consiliului de stat. Pentru noi cheltuieli este nevoie de alocări (aprobări) pe baza unei hotărîri a Dumei de stat — iată la ce se reduce acest articol.

Acum un an au avut loc dezbateri în Duma de stat în legătură cu schema de organizare a marelui stat-major al marinei. S-au iscat discuții aprinse cînd s-a pus chestiunea dacă aprobarea acestei scheme de organizare este sau nu de competența Dumei. Cei de dreapta (ultrareacționarii) susțineau că *nu*, că Duma nu are dreptul să se amestece în această chestiune, că ea nu-și poate permite să știrbească drepturile „augustului conducător“ al armatei, adică ale țarului, *singurul* care are dreptul, *fără nici un fel de participare a Dumei*, să aprobe schema de organizare a armatei și a marinei militare.

Octombriștii, cadeții și cei de stînga susțineau că acest drept aparține Dumei. Era vorba deci de următorul lucru: ultrareacționarii, în frunte cu Nicolaie al II-lea, voiau să interpreteze în mod restrictiv drepturile Dumei, voiau *să-i restrîngă* și mai mult drepturile, care și așa erau extrem de restrînse. Moșierii ultrareacționari, în frunte cu cel mai bogat și mai ultrareacționar dintre ei, Nicolaie Romanov, au făcut dintr-o chestiune mărunță, de amănunt, o chestiune de principiu, au pus chestiunea prerogativelor țarului, a drepturilor autocrației, acuzînd burghezia (chiar și pe cea octombriștă) că încearcă să știrbească drepturile țarului, să-i limiteze puterea, „să despartă pe conducătorul de oști de oștile sale“ etc.

Cum trebuie înțeleasă puterea țarului: în sensul unei autocrații absolut nelimitate, întocmai ca și înainte, sau în sensul unei puteri cît de cît *limitate*? — iată care a fost obiectul dezbaterilor. Și aceste dezbateri s-au încins

pînă într-atîta acum un an, încît au căpătat proporțiile unei adevărate „crize politice“, în cursul căreia s-a mers pînă la amenințarea de a-l izgoni pe Stolîpin, pe care ultrareacționarii îl acuzau de „constituționalism“, și de a dizolva Duma octombriștilor, pe care ultrareacționarii îi gratificau cu epitetul de „juni turci“¹⁰⁵.

Atît Duma de stat, cît și Consiliul de stat au aprobat schema de organizare a marelui stat-major al marinei militare, adică au considerat că această chestiune este de *competența* lor. Toți așteptau să vadă dacă Nicolaie al II-lea va sancționa hotărîrea Dumei de stat și a Consiliului de stat. La 27 aprilie 1909 Nicolaie al II-lea i-a adresat lui Stolîpin un rescript în care preciza că *refuză* să aprobe schema de organizare și că însărcinează pe miniștri să elaboreze un „regulament“ cu privire la aplicarea art. 96.

Cu alte cuvinte, țarul s-a situat și de data asta, în mod fățiș și categoric, de partea ultrareacționarilor și s-a pronunțat împotriva celor mai mici încercări de a-i îngrădi puterea. Însărcinarea dată miniștrilor de a întocmi un nou regulament a fost un ordin insolent de a *încălca legea*, de a o tălmăci în așa fel încît să fie redusă la zero, de a-i da o „interpretare“ în genul faimoaselor „lămuriri“ ale senatului rus. Totodată, se menționa, bineînțeles, că regulamentul trebuie să rămînă „în limitele legilor fundamentale“, dar aceste cuvinte vedeau o nerușinată ipocrizie. Miniștrii au elaborat în așa fel „regulamentul“ — pe care țarul Nicolaie al II-lea l-a sancționat (și care poartă denumirea de regulament de la 24 august 1909, după data cînd a fost sancționat) —, că legea a fost eludată! Interpretarea pe care o dădea „regulamentul“, care a fost sancționat fără o participare a Dumei, reducea la zero art. 96 din legile fundamentale! Acest „regulament“ *scotea* din competența Dumei aprobarea schemei de organizare a armatei și a marinei.

A rezultat un tablou minunat, care arăta cît de himerică e „constituția“ rusă, cît de insolenți sînt ultrareacționarii, cît de apropiat este țarul de ei și în ce hal își bate autocrația joc de legile organice ale statului. Desigur că tabloul pe care l-a oferit în această privință lovitura

de stat de la 3 iunie 1907 a fost de o sută de ori mai sugestiv, mai complet, mai fățiș și mai accesibil maselor largi ale poporului. Și se înțelege că, dacă social-democrații noștri din Dumă n-au putut adresa o interpelare în legătură cu încălcarea legilor fundamentale prin actul de la 3 iunie — și n-au putut s-o facă numai din cauză că democrații burghezi, inclusiv trudovicii, n-au dat un număr suficient de semnături pentru a se întruni cele 30 de nume necesare pentru o interpelare —, asta arată cât de înguste sînt limitele formei speciale de propagandă și agitație prin Dumă. Dar faptul că n-au putut să facă o interpelare în legătură cu actul de la 3 iunie nu i-a împiedicat pe social-democrați ca în cuvîntările lor să caracterizeze în permanență acest act ca o lovitură de stat. Și, firește, că, nici atunci cînd era vorba de o chestiune oarecum specială, social-democrații nu puteau și nu trebuiau să renunțe la demascarea faptului că autocrația își bate joc de legile fundamentale și de drepturile reprezentanței populare.

Faptul că aprobarea schemei de organizare a marelui stat-major al marinei este o chestiune relativ mărunță, neînsemnată subliniază, în schimb, cu deosebită tărie întreaga susceptibilitate a contrarevoluției noastre, *temerile pe care i le inspiră armata*. În cel de-al doilea discurs al său de la 26 martie, d-l Șubinski, raportorul octombriștilor din Dumă, a făcut o cotitură foarte precisă spre ultra-reacționari, lăsînd astfel să se vadă că tocmai *temerile pe care le inspiră armata* au provocat această extremă susceptibilitate a contrarevoluției în chestiunea dacă este admisibil un amestec oricît de mic al instituțiilor reprezentative în aprobarea schemei de organizare a armatei și a marinei. „...Numele augustului conducător al armatei ruse este într-adevăr ilustru...” — a exclamat lacheul burghez al lui Nicolaie Sîngerosul. „...Orice afirmații ați face aici dv. (deputații din Duma de stat), oricît ați spune că se urmărește să i se ia cutăruia nu știu ce drepturi, nu veți reuși să lipsiți armata de augustul ei conducător“.

Iar Stolîpin, în „declarația“ sa de la 31 martie, căutînd să-și înecă răspunsul într-un noian de vorbe goale, lipsite

de orice conținut și vădit contrare adevărului, în care pomenea de „potolire“ și de o pretinsă slăbire a repressiunilor, s-a situat totuși în mod categoric de partea ultrareacționarilor, *împotriva* drepturilor Dumei. Că octombriștii au fost de acord cu Stolîpin, asta nu constituie ceva nou. Dar faptul că „Revi“, ziarul d-lor Miliukov & Co., socoate că răspunsul lui Stolîpin „este mai degrabă conciliant în ce privește drepturile Dumei de stat“ (nr. 89 din 1 aprilie, articolul redacțional care urmează după articolul de fond) ne arată, o dată mai mult, în ce hal a ajuns partidul cadet. „Istoria ultimilor ani — a spus Stolîpin — ne arată că rugina revoluției n-a putut să macine armata noastră...“ Afirmația că n-a putut s-o macine nu corespunde realității, deoarece evenimente îndeobște cunoscute — răscoalele soldaților și marinarilor din anii 1905—1906 — și relatările, îndeobște cunoscute, ale presei reacționare din vremea aceea atestă că revoluția *începuse să macine* armata și, prin urmare, *putea s-o macine*. N-a măcinat-o pînă la capăt, asta e adevărat. Dar, dacă în toiul contrarevoluției din 1910, la cîțiva ani după ultimele „tulburări“ din armată, Stolîpin spune (în aceeași declarație) că, „*ascultînd discursurile unora dintre oratorii care l-au precedat s-a simțit cuprins de un gînd neliniștitor*“, că acest „gînd neliniștitor“ se datorește „*neplăcutei impresii că între diferiții factori ai puterii de stat există un oarecare dezacord* în ce privește forțele noastre armate“, asta îl trădează de-a binelea pe Stolîpin, precum și întreaga bandă ultrareacționară de la curtea lui Nicolaie al II-lea ! Asta dovedește că banda țaristă nu numai că continuă să aibă temeri *în privința armatei*, dar pur și simplu *tremură pielea pe ea*. Asta dovedește că contrarevoluția continuă și azi să se situeze în mod ferm pe punctul de vedere al războiului civil, al necesității directe și imperioase de a recurge la forța armată pentru a înăbuși orice răzvrătire a poporului. Citiți cu atenție următoarea frază a lui Stolîpin :

„Istoria... ne învață că armata începe să se dezorganizeze atunci cînd încetează să mai fie unită prin subordonarea ei față de o singură voință sacră. Dacă veți strecura în acest principiu otrava îndoielii, *dacă veți*

insufla armatei fie și o fărîmă din ideea că organizarea ei depinde de o voință colectivă, tăria ei va înceta să se bazeze pe forța imuabilă care este puterea supremă". Iar în alt loc: „Știu că mulți au vrut... să provoace *dispute, nefaste pentru armata noastră în legătură cu drepturile*" (și anume în legătură cu drepturile Dumei de stat, cu drepturile „voinței colective“).

Întocmai ca și ucigașii cărora li se pare că văd fantomele victimelor lor, eroii contrarevoluției își amintesc de influența „nefastă“ pe care o are „voința colectivă“ asupra armatei. Lui Stolîpin, care e o slugă credincioasă a ultrareacționarilor, i se năzare că octombriștii sînt un fel de partid al „junilor turci“, care duce la „*dezorganizarea armatei*“ prin subordonarea ei unei voințe colective, prin faptul că admite „o fărîmă din ideea“ unei asemenea subordonări!

Ucigașii și călăii aflați în slujba monarhiei — a monarhiei care a înfăptuit lovitura de stat de la 3 iunie — au halucinații; ei și-au ieșit pur și simplu din minți dacă au ajuns să li se năzare că octombriștii sînt un fel de juni turci. Dar aceste idei năstrușnice, aceste halucinații sînt o boală politică provocată de sentimentul că se află într-o situație șubredă, de temerile grave pe care li le inspiră armata. Dacă acești domni de teapa lui Stolîpin, Romanov & Co. ar fi cît de cît în stare să analizeze cu sînge rece problema atitudinii „voinței colective“ față de armată, și-ar fi dat numaidecît seama că o sancționare tacită de către țară a hotărîrilor adoptate de Dumă și de Consiliul de stat, cu privire la schema de organizare a marinei, ar fi atras cu mult mai puțin atenția *armatei* decît *dezbaterele purtate în Dumă în legătură cu drepturile sale și cu o eventuală „dezorganizare a armatei“*. Dar ceea ce e caracteristic pentru contrarevoluția noastră este tocmai faptul că ea se trădează singură prin temerile ei, că *nu este în stare să analizeze în mod calm chestiunea dezorganizării armatei, așa cum un asasin nu poate să-și păstreze calmul cînd aude vorbindu-se despre făptașii unui asasinat și despre împrejurările în care a fost comis asasinatul.*

Ultrareacționarii Nicolaie al II-lea și d-l Stolîpin sînt aceia care au făcut o chestiune de principiu din chestiunea relativ mărunță, lipsită de importanță a aprobării schemei de organizare a marinei, și nouă nu ne rămîne decît să ne exprimăm satisfacția pentru situația, atît de neplăcută, în care au fost puși ei de temerile lor. Nu ne rămîne decît să confruntăm minunatele cuvinte ale tov. Pokrovski despre spulberarea „iluziilor constituționaliste“, despre necesitatea ca poporul să tragă el însuși concluzii din neîn-doielnica „neagră realitate“, să confruntăm aceste cuvinte cu raționamentele — admirabile prin sinceritatea lor — prilejuite ziarului „Moskovskie Vedomosti“ de „declarația de la 31 martie“.

În articolul de fond de la 3 aprilie al acestui ziar citim :

„...Chestiunea în sine, așa cum am arătat încă de anul trecut, este foarte simplă. Maiestatea sa împăratul n-a aprobat schema de organizare, așa cum a fost ea fixată de organul legislativ, și a stabilit-o în calitatea sa de conducător suprem ; însăși legea în vigoare (fără să mai vorbim de drepturile naturale ale puterii supreme) îi conferă împuterniciri precise în acest sens...“

Așa va să zică. Monarhia rusă are „dreptul natural“ de a încălca legile fundamentale. Aici e nodul problemei.

„...Opoziția din Dumă a avut însă cutezanța să facă în această chestiune o interpelare care privea acțiunile puterii supreme...“

Întocmai ! „Moskovskie Vedomosti“ spune adevărul, spune pînă la capăt ceea ce social-democrații din Dumă n-au putut să spună decît în parte. Sensul interpelării este că acțiunile țarului (și ale ministrului Stolîpin, aflat în subordinea lui) trebuie considerate ca o încălcare a legilor fundamentale.

Apoi „Moskovskie Vedomosti“ se năpustește asupra „oposiției revoluționare“ și a „presei revoluționare“ pe motiv că ele susțin teoria potrivit căreia numai prin revoluție poate să-și dobîndească poporul drepturile sale și respinge părerea că „declarația de la 31 martie“ ar conține unele „promisiuni“.

„...Înseși discuțiile pe tema «promisiunilor» sînt ridicole și ne arată cît de mult a întunecat revoluționarismul pînă și mințile unor oameni care oficial nu fac parte din tabăra revoluționară. Ce fel de «promisiuni» poate să facă guvernul?... Guvernul își va îndeplini obligațiile sale legale rămînînd fidel conducerii exercitate de puterea supremă... Și nu putem decît să ne exprimăm dorința ca această declarație să fie înțeleasă de Dumă în toată profunzimea ei, în întreaga ei semnificație, pentru a ajuta pe d-nii deputați să se vindece de vechea molimă a «directivelor» revoluționare“.

Chiar așa : să înțelegem în toată profunzimea ei declarația (și poziția) guvernului și „să ne vindecăm“ astfel de *iluziile constituționaliste* — iată care e învățătura politică ce se desprinde din interpelarea adresată de social-democrați în legătură cu încălcarea articolului 96.

„Sozial-Demokrat“ nr. 13
din 26 aprilie (9 mai) 1910

Se tipărește după textu'
apărut în ziar

UNIFICAREA PARTIDULUI ÎN STRĂINĂTATE

Pentru un partid care activează în condiții ca acelea în care activează al nostru este necesară, indispensabilă chiar, existența unei baze în străinătate. Această necesitate o va recunoaște oricine va reflecta atent asupra situației în care se află partidul nostru. Oricît de pesimistă ar fi ideea pe care și-o fac despre „străinătate“ tovarășii noștri din Rusia, va fi cît se poate de util pentru ei să știe ce se petrece aici, mai cu seamă după plenara care a avut loc de curînd.

S-a ajuns la o unificare în străinătate? Nu, nu s-a ajuns. Și asta pentru un motiv cît se poate de simplu: una din părți, golosiștii, nu manifestă nici cea mai mică dorință de a răspunde la apelul adresat în unanimitate de Comitetul Central de a înlătura sciziunea din străinătate. În ciuda hotărîrii adoptate în unanimitate de Comitetul Central, „Golos“, ziar fracționist, n-a fost suspendat, deși la plenară unul dintre redactorii lui, tov. Martov, a declarat în mod oficial (vezi procesele-verbale ale plenarei) că el, în orice caz, va face totul pentru a se ajunge la o suspendare a lui temporară*. Nici n-a apucat Biroul din străinătate al Comitetului Central să facă un pas în direcția unificării, că patru dintre redactorii acestui ziar

* Reproducem textual această declarație:

„Tov. Martov spune că, deși din punct de vedere formal nu poate vorbi în numele redacției ziarului «Golos Soțial-Demokrata», totuși, în numele său personal, declară că în această redacție nimeni nu va fi împotrivă ca, după apariția numărului viitor, ziarul să fie suspendat temporar (pentru vreo două luni sau pentru un termen mai lung), cu titlu de experiență, în așteptarea rezultatelor activității desfășurate de noua redacție a Organului Central“.

(dintre care doi fac parte și din redacția Organului Central !!) au scos un manifest care conține îndemnul, prost camuflat, de a nu accepta unificarea. „B.C.G.S.“ („Biroul central al grupurilor din străinătate“, ales la Basel acum un an și jumătate la congresul *fracționist* al menșevicilor), care activează în străinătate, a procedat la fel. În momentul de față, acest „B.C.G.S.“ nici nu reprezintă pe toți menșevicii, ci numai pe golosiști. Dar, fiindcă se bucură de sprijinul ziarului „Golos“, el este destul de puternic ca să zădărnicească unificarea. Biroului din străinătate al Comitetului Central nu-i rămîne decît să facă apel la grupurile înseși, la elementele partinice, și în primul rînd la muncitori. Dar, din motive pe care le vom arăta aici, el nu face acest lucru, sau îl face în mod cu totul nesatisfăcător. Ca și înainte, în străinătate, Comitetul Central nu poate conta, deocamdată, decît pe sprijinul grupurilor bolșevice. La acestea se adaugă însă în ultimul timp menșevicii-partiiți, adversari ai lichidatorismului (în cea mai mare parte adepți ai publicației „Dnevnik“ de sub conducerea tov. Plehanov).

Diferențierea principială care s-a produs în rîndurile menșevicilor din străinătate prezintă, fără îndoială, o mare însemnătate ca simptom, ca reflectare a ceea ce se petrece — poate într-o formă mai puțin vădită — și în Rusia. Menșevicii-partiiți au și adoptat o serie de rezoluții în această privință. Iată cîteva extrase din ele. Menșevicii antigolosiști din Paris (care sînt în număr de vreo 20) scriu: „...în nr. 19—20 al acestui organ („Golos“) se conturează, fără îndoială, o nouă orientare, de pildă în articolul «Lupta pentru legalitate» al tov. Dan, care înlocuiește lozincile social-democrate printr-o lozincă specifică, cel puțin echivocă, care seamănă ca două picături de apă cu o lozincă din perioada «economismului»: *lupta pentru drepturi*“... „Lichidatorismul, a cărui manifestare era pînă acum contestată de redacția ziarului «Golos», și-a găsit o expresie fățișă în ultimul număr al acestui ziar“. Menșevicii-partiiți din Geneva (în număr de 14) găsesc „că suspendarea ziarului «Golos Soțial-Demokrata», care are o orientare fracționistă, este o condiție indispensabilă pentru consolidarea unității partidului“.

Grupul de la Nisa al menșevicilor-partiiți consideră (în unanimitate) că „lichidatorismul și-a găsit o expresie destul de fățișă într-o serie de articole din nr. 19—20 al acestui organ („Golos“). Acest grup socoate că o asemenea poziție este dăunătoare și ca atare refuză să acorde orice sprijin ziarului «Golos Soțial-Demokrata». Grupul se arată indignat de comportarea lui Mihail, Roman și Iurii, care n-au justificat încrederea ce le-a fost acordată de ultimul congres al partidului și au împins tendințele lichidatoriste pînă la un rezultat funest prin manifestările lor practice“. Grupul menșevicilor-partiiți din San-Remo „refuză în mod unanim să acorde orice sprijin publicației menționate („Golos“), deoarece nu împărtășește tendințele ei lichidatoriste. Acest grup nu-și poate reține indignarea ce i-a fost provocată de comportarea lui Mihail, Roman și Iurii“. Menșevicii-partiiți din Liège, într-o rezoluție a lor, declară: „Scrisoarea lui Stiva Novici și articolul lui F. Dan «Lupta pentru legalitate» (din „Golos“ nr. 19—20) lasă să se vadă cît se poate de clar orientarea antipartinică a acestei publicații... «Golos Soțial-Demokrata» constituie centrul în jurul căruia se grupează curentele lichidatoriste“. Pe același punct de vedere se situează o parte însemnată din grupul menșevic de la Zürich și majoritatea grupului de la Berna. Și în alte orașe există, de asemenea, adepți ai menșevicilor-partiiți.

Numai prin unirea acestor elemente ale menșevicilor *partinici* cu bolșevicii și cu *partiiții* nefracționisti, adversari ai lichidatorismului, ar putea B.S.C.C. să obțină rezultate, numai în felul acesta ar putea el să sprijine activitatea din Rusia. Și tocmai acest obiectiv îl urmăresc bolșevicii din străinătate prin apelul adresat de ei tuturor tovarășilor (vezi rezoluția adoptată de cel de-al doilea grup de la Paris¹⁰⁶). Împotriva golosiștilor, care încearcă să zădărnicească unificarea, și împotriva otzoviștilor și a ultimatiștilor, care și-au dat demisia din redacția lui „Diskussionnîi Listok“ și din comitetul de partid al școlii și care subminează și ei unificarea partidului, trebuie să luptăm neapărat pentru a ajunge la unirea tuturor adevăraților partiiți. Această treabă rămîne deocamdată în seama inițiativei particulare a partiiților,

deoarece B.S.C.C. s-a dovedit *pînă acum* incapabil să se situeze pe poziția cuvenită. Potrivit prevederilor noului statut, 3 din cei 5 membri ai acestui Birou Central sînt numiți de partidele social-democrate „naționale”; de aceea compoziția majorității lui *nu* este determinată de Comitetul Central al partidului, și din această cauză se produc surprize neașteptate. Așa, de pildă, la recenta sesiune a B.S.C.C. s-a format o majoritate care era *împotriva* liniei trasate de Comitetul Central. Noua majoritate, alcătuită dintr-un golosist și doi reprezentanți, chipurile, „nefracționiști” ai unor partide social-democrate naționale, a refuzat să aprobe „modalitatea” de unificare a grupurilor, așa cum a fost ea elaborată imediat după plenara Comitetului Central (în spiritul hotărîrilor adoptate de plenară, adică cu condiția ca toate fondurile să fie predate Comitetului Central, și *nu* organelor fracționiste). Ea a respins propunerea (făcută de un bolșevic și de un social-democrat polonez) ca în scrisoarea către grupuri să fie lansată lozincă: toate fondurile să fie predate instituțiilor întregului partid, și nu ziarelor fracționiste (*adică* nu ziarului „Golos Soțial-Demokrata”). Această hotărîre a ei a provocat un protest energic din partea acestor doi membri ai B.S.C.C. (bolșevicul și social-democratul polonez), care au înaintat acest protest Comitetului Central.

„Soțial-Demokrat” nr. 13
din 26 aprilie (9 mai) 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

UNUL DIN OBSTACOLELE CARE STAU ÎN CALEA UNITĂȚII PARTIDULUI

În timp ce menșevicii *partinici* dintr-o serie întreagă de grupuri din străinătate își strâng rîndurile și se pronunță tot mai categoric împotriva orientării vădit lichidatoriste adoptate de „Golos Soțial-Demokrata“, ziarul „Pravda“ de la Viena continuă să-și mențină atitudinea lui evazivă. În nr. 12 al acestui ziar dăm peste un articol intitulat: „Spre unitate, în ciuda oricăror obstacole“. În acest articol găsim un prim pas — ce-i drept, foarte timid și cu totul incomplet — în direcția aplicării rezoluției adoptate de Comitetul Central cu privire la *explicarea* primejdiei lichidatorismului, un pas pe care nu putem să nu-l salutăm. În schimb însă, prima parte a articolului luată în întregime nu face decît să illustreze faptul că unii social-democrați, care își zic nefracționiști, sînt mult mai departe de apărarea partinității decît menșevicii *partinici*.

În această parte a articolului ei, „Pravda“ afirmă un neadevăr flagrant, și anume că în articolul „«Golos»-ul lichidatorilor împotriva partidului“*, redacția Organului Central ar fi declarat că „întreaga înțelegere a fost zădărnicită“. Oricine a citit nr. 12 al Organului Central își poate da seama că noi n-am spus așa ceva. Am încheiat o înțelegere cu menșevicii *cu condiția* ca ei să recunoască partinitatea și să se dezică în mod sincer și consecvent de lichidatorism. „Golos Soțial-Demokrata“ și grupul lui de adepți din Rusia *au torpilat* această înțelegere; unii, ca, de

* Vezi volumul de față, pag. 215—224. — *Nota red.*

pildă, Mihail, Roman, Iurii și alții în Rusia, declarând în mod deschis că însăși înțelegerea este dăunătoare („sînt dăunătoare rezoluțiile Comitetului Central“; însăși existența Comitetului Central este dăunătoare; nu poate fi vorba de lichidarea partidului, fiindcă el a și fost lichidat), iar alții, ca, de pildă, „Golos“, luînd apărarea acestor manifestări ale lor. Menșevicii-partițiți, în frunte cu Plehanov, s-au ridicat împotriva golosiștilor pentru că au încălcat înțelegerea. Dar, dacă totuși „Pravda“ vorbind de menșevici „în general“, vrea, ca și pînă acum, să-i aibă în vedere numai pe golosiști, trecîndu-i sub tăcere pe plehanoviști și pe menșevicii partinici, noi vom demasca întotdeauna și pretutindenii un asemenea procedeu.

„Pravda“ declară că „nu poate și nici nu vrea să se angajeze într-o discuție“ cu privire la conflictele care s-au ivit după plenară, în primul rînd pentru că „nu dispune de materialul factual necesar pentru a face o justă apreciere“.

La această afirmație noi răspundem: dacă „Pravda“, care apare în străinătate, n-a găsit pînă acum suficient „material“ în comportarea golosiștilor lichidatori, n-o să-l găsească *niciodată*. Ca să vezi adevărul, nu trebuie să-ți fie teamă să-l privești în față.

„...În al doilea rînd — și acesta este lucrul cel mai important —, pentru că conflictele de ordin organizatoric necesită o intervenție tot de ordin organizatoric, și nu de ordin publicistic“.

Acest principiu este just. Dar adevărul este că menșevicii partinici „au intervenit“, așa cum trebuia să facă orice membru de partid, în aprecierea unui conflict de ordin principal, și nu de ordin organizatoric. „Pravda“ procedează tocmai invers. Ea enunță un principiu, dar de fapt nu se călăuzește după el. De fapt, primul pasaj al articolului din „Pravda“ este în întregime consacrat tocmai unei „intervenții“ într-un conflict de ordin *organizatoric*. Mai mult decît atît. Ocupîndu-se de acest conflict de ordin *organizatoric*, „Pravda“ dă apă la moară lichidatorilor: ea afirmă că articolul nostru este „extrem de vehement“, *fără să facă totodată o apreciere asupra acțiunii antipartinice a golosiștilor*; ea spune un *neadevăr*

atunci cînd afirmă că lupta dusă de *Organul Central al partidului* împotriva părții *antipartinice* a menșevicilor (și anume împotriva golosiștilor) este un conflict *fracționist*; ea spune numai o jumătate de adevăr, trecînd sub tăcere manifestul scizionist al celor patru redactori de la „*Golos Soțial-Demokrata*” ș.a.m.d.

Datoria unui ziar muncitoresc era sau să nu se ocupe de un conflict „de ordin organizatoric”, sau să facă asupra lui o expunere completă și absolut veridică.

Unul din obstacolele serioase care stau în calea unității partidului îl constituie încercările de a ascunde caracterul antipartinic al ziarului „*Golos*”. Trecerea sub tăcere a lichidatorismului manifestat de acest ziar sau adoptarea unei atitudini ușurate nu face decît să agraveze pericolul pe care-l prezintă el.

„*Soțial-Demokrat*” nr. 13
din 26 aprilie (9 mai) 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ÎNSEMNĂRILE UNUI PUBLICIST

Publicat la 6 (19) martie
și 25 mai (7 iunie) 1910 în
„Diskussiionnii Listok” nr. 1 și 2

Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul apărut
în „Diskussiionnii Listok”

I

IN LEGĂTURĂ CU „PLATFORMA“ ADEPTILOR
ȘI APĂRĂTORILOR OTZOVISMULUI

Nu demult a apărut la Paris, sub îngrijirea grupului „Vpered“, o broșură cu titlul: „Situția actuală și sarcinile partidului. Platformă elaborată de un grup de bolșevici“. Este vorba de același grup de bolșevici despre a cărui constituire într-o nouă fracțiune a vorbit, în primăvara anului trecut, redacția lărgită a ziarului „Proletarii“. În momentul de față, acest grup, care (după cum ni se spune) „e compus din 15 membri de partid — 7 muncitori și 8 intelectuali“ —, încearcă să facă o expunere completă, sistematică și temeinică a „platformei“ lui deosebite. Textul acestei platforme poartă urmele vădite ale unei elaborări colective precaute și îngrijite, care caută să netezească toate asperitățile, să lase la o parte tot ce este spinos, să sublinieze nu atît ceea ce face ca acest grup să fie în divergență cu partidul, cît ceea ce-l apropie de el. Cu atît mai interesantă este deci pentru noi această nouă platformă, care reprezintă o expunere oficială a concepțiilor unui anumit curent.

Acest grup de bolșevici face mai întîi o expunere asupra felului cum „înțelege el situația istorică actuală a țării noastre“ (§ I, pag. 3—13), iar apoi asupra felului cum „înțelege el bolșevismul“ (§ II, pag. 13—17). Dar el înțelege prost ambele chestiuni.

Să luăm prima chestiune. Punctul de vedere al bolșevicilor (și al partidului) a fost expus în rezoluția despre momentul actual adoptată de Conferința din decembrie 1908. Împărtaşesc autorii noii platforme punctul de

vedere exprimat în această rezoluție? Dacă-l împărtășesc, de ce nu ne-o spun deschis? Dacă-l împărtășesc, ce rost avea să întocmească o platformă aparte, să se apuce să facă o expunere asupra felului deosebit în care „înțeleg” ei momentul actual? Dacă nu-l împărtășesc, atunci, întrebăm noi, de ce nu spun limpede în ce privință anume noul grup nu este de acord cu punctul de vedere al partidului?

Adevărul este că noul grup nu înțelege prea bine care e sensul acestei rezoluții. Noul grup înclină în mod inconștient (sau semiinconștient) spre concepțiile otzoviștilor, care sînt *incompatibile* cu această rezoluție. El ne oferă în broșura sa o tălmăcire populară nu a tuturor tezelor cuprinse în această rezoluție, ci numai a unei părți din ele, fără să înțeleagă cealaltă parte (și poate chiar fără să-și dea seama de importanța ei). Principalii factori care au provocat revoluția din 1905 continuă să acționeze, se spune în rezoluție. Se coace o nouă criză revoluționară (punctul f). Țelul luptei noastre continuă să fie răsturnarea țarismului și cucerirea republicii; proletariatul trebuie să aibă rolul „conducător” în această luptă și să tindă spre „cucerirea puterii politice” (punctele e și 1). Condițiile pieței mondiale și ale politicii mondiale fac ca „situația internațională să devină din ce în ce mai revoluționară” (punctul g). Noua platformă tălmăcește în mod popular tocmai *aceste* teze și, *în măsura în care* face acest lucru, ea merge mîna în mîna cu bolșevicii și cu partidul, expune vederi juste și face o treabă utilă.

Dar nenorocirea este că trebuie să subliniem acest „*în măsura în care*”. Nenorocirea este că noul grup *nu înțelege celelalte* teze cuprinse în această rezoluție, nu-și dă seama de legătura dintre ele și restul tezelor și mai ales de *legătura* dintre ele și atitudinea intransigentă față de otzovism, care caracterizează pe bolșevici și care nu este o însușire proprie acestui grup.

Revoluția devine iarăși inevitabilă. Ea trebuie să lupte iarăși pentru răsturnarea absolutismului, să-l răstoarne — spun autorii noii platforme. Asta-i adevărat. Dar asta nu e tot ce trebuie să știe și să înțeleagă un revoluționar social-democrat *din zilele noastre*. El trebuie să fie în stare

să înțeleagă că această revoluție vine spre noi într-un chip nou, că trebuie să mergem în întâmpinarea ei într-un chip nou (altfel decît pînă acum ; nu numai așa ca pînă acum ; nu numai cu armele și mijloacele de luptă folosite pînă acum), că însuși absolutismul este altul decît cel de pînă acum. Dar tocmai acest lucru nu vor să-l vadă apărătorii otzovismului ! Ei țin cu tot dinadinsul să rămîină unilaterali și în felul acesta, fără să vrea, fără să-și dea seama, fac un serviciu oportuniștilor și lichidatorilor, sprijinind, printr-o unilateralitate îndreptată într-o direcție, o unilateralitate îndreptată în altă direcție.

Absolutismul a intrat într-o nouă fază istorică. El face un pas în direcția transformării lui într-o monarhie burgheză. Duma a III-a reprezintă o alianță cu anumite clase. Ea nu este o instituție întâmplătoare, ci o instituție necesară în sistemul acestei noi monarhii. Noua politică agrară a absolutismului nu este nici ea ceva întâmplător, ci reprezintă o verigă componentă necesară a politicii noului țarism, necesară din punct de vedere burghez și prin caracterul ei burghez. Ne aflăm într-o fază istorică care își are *specificul* ei, în care ia naștere, în condiții *specifice*, o nouă revoluție. Nu vom putea să folosim acest specific, nu vom putea să ne pregătim în vederea acestei noi revoluții dacă vom acționa doar ca în trecut, dacă nu vom ști să folosim însăși tribuna Dumei etc.

Tocmai această din urmă teză n-o pot înțelege otzoviștii. Iar apărătorii otzovismului, care declară că el reprezintă „o nuanță legitimă“ (pag. 28 din broșura citată), nu pot nici pînă azi să înțeleagă că această teză este *legată* de o *întreagă sferă de idei*, de recunoașterea caracterului specific al momentului actual, de străduința de a ține seama în tactica noastră de acest specific ! Ei repetă într-una că trecem printr-o „perioadă interrevoluționară“ (pag. 29), că ne aflăm într-o situație de „tranziție între două valuri ale revoluției democratice“ (pag. 32), dar nu sînt în stare să înțeleagă în ce constă *specificul* acestei „tranziții“. Or, dacă n-ai înțeles în ce constă această *tranziție*, n-o poți depăși cu folos pentru revoluție, nu te poți pregăti pentru o nouă revoluție, nu poți *trece* la cel de-al doilea val ! Fiindcă pregătirea în vederea unei noi revoluții nu se poate

mărgini la repetarea afirmației că ea este inevitabilă : o asemenea pregătire trebuie să constea într-o muncă de propagandă, agitație și organizare, care să țină seama de *specificul acestei situații de tranziție*.

Iată un exemplu care ne arată cum unii oameni vorbesc despre o situație de *tranziție*, dar nu înțeleg în ce constă această *tranziție*. „Că în Rusia nu există o constituție reală și că Duma nu este decît o fantomă de constituție, lipsită de putere și de importanță, acest lucru nu numai că este bine cunoscut din proprie experiență de masele populației, dar devine acum clar pentru toată lumea“ (pag. 11). Comparați aceste cuvinte cu felul cum este caracterizată Duma a III-a în rezoluția din decembrie : „Prin lovitura de stat de la 3 iunie și prin instituirea Dumei a III-a a fost consfințită și recunoscută fățiș alianța țarismului cu moșierii ultrareacționari și cu vîrfurile burgheziei comerciale și industriale“.

Oare nu este „clar pentru toată lumea“ că autorii platformei n-au înțeles totuși rezoluția, deși timp de un an întreg au tot rumezat-o în fel și chip în presa de partid ? Și n-au înțeles-o nu pentru că n-ar fi în stare s-o înțeleagă, ci pentru că se află sub influența otzovismului și a sferei de idei otzoviste.

Duma a III-a este o Dumă octombriștă-ultrareacționară. Părerea că octombriștii și ultrareacționarii din Rusia sînt lipsiți „de putere și de însemnătate“ (cum reiese din cele spuse de autorii platformei) este o absurditate. Faptul că nu există „o constituție reală“, că autocrația continuă să dețină întreaga putere nu exclude cîtuși de puțin existența unei situații istorice specifice, care își găsește expresia în aceea că actuala ocîrmuire este nevoită să organizeze pe scară națională alianța contrarevoluționară a unor anumite clase, în cadrul unor instituții de importanță națională, care acționează în mod fățiș, și că anumite clase se organizează ele însele, de jos, în blocuri contrarevoluționare care întind mîna țarismului. Dacă „alianța“ dintre țarism și aceste clase (care urmărește să păstreze puterea pentru moșierii iobăgiști și să le asigure și pe viitor veniturile) este o formă specifică de dominație a unor clase și de stăpînire exercitată de țar și de banda lui în actuala perioadă

de *tranziție*, o formă generată de evoluția burgheză a țării în condițiile înfrângerii suferite de „primul val al revoluției”, atunci *nici vorbă nu poate fi* de folosirea perioadei de tranziție fără a folosi tribuna Dumei. Tactica aceasta originală, care constă în a folosi — *în vederea* pregătirii revoluției — tribuna de la care vorbesc contrarevoluționarii, este, în acest caz, *obligatorie*; și ea decurge din specificul *întregii* situații istorice. Or, dacă Duma nu este altceva decât o „fantomă” de constituție, „lipsită de putere și de însemnătate”, atunci nu poate fi vorba de nici un fel de *nouă* etapă în evoluția Rusiei burgheze, a monarhiei burgheze, în evoluția formei de dominație a claselor de sus etc., atunci se înțelege că otzoviștii au *în principiu* dreptate!

Și să nu vă închipuiți că fraza din platformă reprodușă de noi mai sus reprezintă o simplă scăpare. Într-un capitol special „Despre Duma de stat” (pag. 25—28) citim chiar la început: „toate Dumele de stat de până acum au fost niște instituții lipsite de putere și de autoritate reală și care nu exprimau adevăratul raport de forțe în țara noastră. Ocîrmuirea, sub presiunea mișcării populare, convoacă aceste Dume pentru ca, pe de o parte, să abată nemulțumirea maselor de la calea luptei directe, s-o îndrepte pe calea pașnică a alegerilor, iar pe de altă parte să cadă la învoială, în aceste Dume, cu grupurile sociale care ar fi putut s-o sprijine în lupta ei împotriva revoluției”... Un întreg ghem de idei confuze sau de frînturi de idei. Dacă ocîrmuirea convoca Dumele ca să cadă la învoială cu clasele contrarevoluționare, atunci reiese că Duma I și a II-a *nu* au avut „putere și autoritate” (să ajute revoluția), iar Duma a III-a *a avut și are* „putere și autoritate” (să ajute contrarevoluția). Revoluționarii puteau (iar în anumite cazuri trebuiau chiar) să nu participe la activitatea unei instituții care nu era în stare să sprijine revoluția. Acesta e un adevăr indiscutabil. Punînd laolaltă aceste instituții din perioada revoluționară și Duma din „perioada interrevoluționară”, care are putere să ajute contrarevoluția, autorii platformei comit o eroare monstră. Ei extind niște raționamente bolșevice juste tocmai asupra unor cazuri la care, în realitate, ele nu sînt aplicabile. Asta nu înseamnă altceva decât a face din bolșevism o caricatură.

Rezumînd felul cum „înteleg“ ei bolșevismul, autorii platformei au introdus chiar un punct special, punctul d (pag. 16), în care acest revoluționarism „caricatural“ și-a găsit, putem spune, o expresie clasică. Reproducem în întregime acest punct :

„d) Pînă la desăvîrșirea revoluției, toate căile și metodele de luptă semilegale și legale ale clasei muncitoare, inclusiv participarea la lucrările Dumei de stat, nu pot avea o însemnătate de sine stătătoare și hotărîtoare, ci constituie doar un mijloc de strîngere și de pregătire a forțelor în vederea unei lupte revoluționare directe, a unei lupte de masă deschise“.

Reiese că, *după* „desăvîrșirea revoluției“, metodele de luptă legale, „inclusiv“ parlamentarismul, *pot* avea o însemnătate de sine stătătoare și hotărîtoare !

Nu-i adevărat. Ele nu pot avea nici atunci o asemenea însemnătate. Ceea ce se spune în platforma „vperediştilor“ este o pură ineptie.

Mai departe. Reiese că „pînă la desăvîrșirea revoluției“ toate metodele de luptă, *în afară* de cele legale și semilegale, adică *toate* metodele de luptă *ilegale*, *pot* avea o însemnătate de sine stătătoare și hotărîtoare !

Nu-i adevărat. Există metode de luptă ilegale care și *după* „desăvîrșirea revoluției“ (de exemplu cercurile de propagandă ilegale), și „pînă la desăvîrșirea revoluției“ (de exemplu exproprierea fondurilor bănești ale dușmanului sau eliberarea cu forța a celor arestați sau suprimarea agenților de poliție etc.) „*nu* pot avea o însemnătate de sine stătătoare și hotărîtoare, ci constituie *doar*“ ș.a.m.d., cum se spune în textul „platformei“.

Mai departe. Despre ce fel de „desăvîrșire a revoluției“ este vorba aici ? Evident că *nu* despre desăvîrșirea revoluției socialiste, fiindcă atunci nu va mai exista o luptă a clasei muncitoare, de vreme ce în general nu vor mai exista clase. Așadar, e vorba de desăvîrșirea revoluției *burghezo-democratice*. Să vedem acum ce „înteleg“ autorii platformei prin *desăvîrșirea* revoluției burghezo-democratice.

În general vorbind, prin acest termen se pot înțelege două lucruri. Dacă e folosit în sensul său larg, se înțelege prin el rezolvarea sarcinilor istorice obiective ale revolu-

ției burgheze, „desăvârșirea“ ei, adică înlăturarea chiar a terenului pe care poate să ia naștere revoluția burgheză, încheierea *întregului ciclu* al revoluțiilor burgheze. În acest sens, în Franța, de pildă, revoluția burghezo-democratică (care a început în 1789) a fost *desăvârșită* abia în 1871. Dar dacă acest termen e folosit în sensul său îngust, atunci se are în vedere o revoluție luată aparte, una din revoluțiile burgheze, sau, dacă vreți, unul dintre „valurile“ care lovesc în vechiul regim, însă fără să-l doboare, fără să înlătore terenul pe care pot să ia naștere noi revoluții burgheze. În acest sens, în Germania, revoluția burgheză de la 1848 a fost „desăvârșită“ în 1850 sau în perioada 1850—1860, fără ca prin aceasta să fi înlăturat cîtuși de puțin terenul care avea să dea naștere avîntului revoluționar din deceniul următor. Revoluția de la 1789 din Franța a fost „desăvârșită“, să zicem, în 1794, fără ca prin aceasta să fie înlăturat cîtuși de puțin terenul pe care avea să ia naștere revoluția din 1830 și cea din 1848.

Oricum am interpreta cuvintele „pînă la desăvârșirea revoluției“, înscrise în platformă, în sensul lor larg sau în cel îngust, ele, în orice caz, n-au nici o noimă. E de prisos să mai spunem că ar fi cu totul absurdă încercarea de a stabili de pe acum tactica pe care trebuie s-o urmeze social-democrația revoluționară *pînă* la încheierea întregii perioade de revoluții burgheze posibile în Rusia. Cît privește „valul“ revoluționar din anii 1905—1907, adică prima revoluție burgheză din Rusia, însăși platforma este nevoită să recunoască că „ea (autocrația) a biruit primul val al revoluției“ (pag. 12), că trecem printr-o perioadă „interrevoluționară“, „dintre două valuri ale revoluției democratice“.

Prin ce se explică această nesfîrșită și iremediabilă confuzie de care dă dovadă „platforma“? Ea se explică tocmai prin faptul că platforma se delimitează în mod diplomatic de otzovism fără să iasă cîtuși de puțin din sfera lui de idei, fără să îndrepte eroarea lui fundamentală și fără s-o observe măcar. Ea se explică tocmai prin faptul că pentru „vperediști“ otzovismul este „o nuanță legitimă“, *adică* pentru ei nuanța otzovistă a bolșevismului caricatural este o *lege*, un model, un model desăvârșit. Cine a în-

ceput să alunece pe această pantă se rostogolește și se va rostogoli irezistibil în mlaștina unei confuzii iremediabile: el *repetă* diferite cuvinte și lozinci fără să caute să-și *dea bine seama* în ce condiții sînt ele aplicabile și în ce limite își păstrează valabilitatea.

Pentru ce, bunăoară, bolșevicii în anii 1906—1907 au opus atît de des oportuniștilor lozinca: „revoluția nu s-a încheiat încă”? Pentru că condițiile obiective erau de așa natură că nici nu putea fi vorba de o desăvîrșire a revoluției în sensul îngust al cuvîntului. Să luăm, de pildă, perioada Dumei a II-a. În această perioadă găsim cel mai revoluționar parlament din lume și, poate, cel mai reacționar guvern absolutist. Nu există altă ieșire directă din această situație decît o lovitură de stat săvîrșită de sus sau o insurecție pornită de jos, și, oricît ar clătina acum din cap preaînțeleptii pedanți, fapt este că pînă la săvîrșirea loviturii de stat nimeni nu-i poate garanta guvernului reușita ei, nu poate garanta că va fi ferită de complicații și că Nicolaie al II-lea nu-și va frînge gîtul. Lozinca „revoluția nu s-a încheiat încă” avea o mare însemnătate directă, o însemnătate practică concretă, palpabilă, deoarece era *singura* care exprima exact starea de fapt și arăta încotro merg lucrurile în virtutea logicii obiective a evenimentelor. Iar acum, cînd înșiși otzoviștii recunosc că actuala situație are un caracter „interrevoluționar”, a încerca să prezinti acest otzovism drept „o nuanță legitimă a aripii revoluționare” — „pînă la desăvîrșirea revoluției” — nu înseamnă a da dovadă de o lamentabilă confuzie?

Pentru a ieși din acest cerc vicios de contradicții, nu trebuie să recurgi la maniere diplomatice față de otzovism, ci să-i tai rădăcinile ideologice; să te situezi pe punctul de vedere al rezoluției din decembrie și să cauți s-o înțelegi bine. Actuala perioadă interrevoluționară nu poate fi privită ca ceva întîmplător. Acum nu mai încapе îndoială că avem de-a face cu o etapă deosebită de dezvoltare a absolutismului, de dezvoltare a monarhiei burgheze, a parlamentarismului ultrareacționar burghez, a politicii burgheze promovate de țarism la sate, de sprijinire a tuturor acestora de către burghezia contrarevoluționară. Ne aflăm, fără îndoială, într-o perioadă de tranziție „între două valuri

ale revoluției“, dar, ca să te poți pregăti pentru a doua revoluție, este tocmai necesar să înțelegi bine specificul acestei perioade de tranziție, să știi să-ți adaptezi propria tactică și organizare la această dificilă, anevoioasă și întunecată perioadă de tranziție ce ne-a fost impusă de mersul „campaniei“. Folosirea tribunei parlamentare, ca și a tuturor celorlalte posibilități legale, face parte din metodele de luptă de-a dreptul inferioare, care nu aduc cu ele nimic „impresionant“. Dar aceasta este o perioadă de tranziție tocmai pentru că sarcina ei specifică constă în pregătirea și strângerea *forțelor*, și nu într-o acțiune a lor directă și hotărâtă. Să știe să organizeze această activitate lipsită de strălucire exterioară, să știe să folosească în acest scop toate instituțiile semilegale caracteristice epocii Dumei octombriste-ultrareacționare, să știe să păstreze și pe acest teren toate tradițiile social-democrației revoluționare, toate lozincile din eroicul ei trecut apropiat, întregul spirit al activității ei, toată intransigența ei față de oportunism și reformism — iată în ce constă *sarcina partidului*, iată sarcina care se pune în momentul de față.

Am analizat prima abatere, comisă de noua platformă, de la tactica ce a fost expusă într-o rezoluție adoptată de Conferința din decembrie 1908. Am văzut că este vorba de o abatere spre ideile otzoviste, spre niște idei care n-au nimic comun cu analiza marxistă a momentului actual, și nici cu premisele de bază ale tacticii social-democrațiilor revoluționari în general. Trebuie să examinăm acum o a doua trăsătură originală a noii platforme.

Este vorba de sarcina, proclamată de noul grup, de „a crea“ și de „a răspîndi în mase o cultură nouă, proletară“ : „de a dezvolta știința proletară, de a întări relațiile cu adevărat tovarășești în mediul proletar, de a elabora o filozofie proletară, de a îndrepta arta în direcția năzuințelor și a experienței proletare“ (pag. 17).

Iată un exemplu de ceea ce înseamnă diplomația naivă, care în noua platformă servește pentru a camufla fondul chestiunii ! Și, într-adevăr, nu e o naivitate ca între „știință“ și „filozofie“ să intercalezi „întărirea relațiilor cu adevărat tovarășești“ ? Noul grup introduce în platformă preținsele *jigniri* ce i-au fost aduse, precum și acuzațiile pe care le

aduce el altor grupuri (și anume bolșevicilor ortodocși în primul rînd) că *ele* au încălcat „relațiile cu adevărat tovarășești“. Iată care e conținutul *real* al acestui punct amuzant.

Și „știința proletară“ apare aici „într-o postură jalnică și inoportună“. În primul rînd, noi cunoaștem astăzi doar o singură știință proletară : marxismul. Autorii platformei — nu știu de ce — ocolesc sistematic acest termen, singurul exact, punînd pretutindeni „socialismul științific“ (pag. 13, 15, 16, 20 și 21). Se știe că la noi, în Rusia, acest din urmă termen îl revendică și adversarii direcți ai marxismului. În al doilea rînd, dacă introduci în platformă sarcina de a dezvolta „știința proletară“, trebuie să spui clar pe care anume din luptele ideologice, teoretice din vremurile noastre o ai aici în vedere și de partea cui se situează autorii platformei. A trece sub tăcere acest lucru înseamnă a da dovadă de șiretenie naivă, deoarece *fondul chestiunii* este limpede pentru oricine cunoaște literatura social-democrată din anii 1908—1909. În vremea *noastră*, în domeniul științei, filozofiei și artei, locul principal îl ocupă lupta dintre marxiști și machiști¹⁰⁷. E cel puțin ridicol să închizi ochii în fața acestui fapt îndeobște cunoscut. „Platformele“ trebuie întocmite nu pentru a estompa divergențele, ci pentru a le clarifica.

Și cu cîtă stîngăcie se trădează sus-menționații autori în pasajul din platformă citat de noi aici ! Toată lumea știe că *de fapt* prin „filozofie proletară“ se înțelege tocmai *machismul*, și orice social-democrat inteligent va descoperi numaidecît ce se ascunde sub „noul“ *pseudonim*. N-are nici un rost să scornești asemenea pseudonim. N-are nici un rost să te ascunzi în dosul lui. Cel mai influent nucleu publicistic al noului grup este de fapt cel machist, care consideră că filozofia ne-machistă este o filozofie ne-„proletară“.

Așa și trebuiau să spună, dacă despre asta voiau să vorbească în platforma lor : noul grup unește laolaltă pe cei ce vor să lupte împotriva teoriilor ne-„proletare“, adică ne-machiste, în filozofie și artă. Aceasta ar fi fost o declarație fățișă, sinceră, deschisă din partea unui curent *ideologic* cunoscut de toți, o declarație de luptă împotriva celorlalte curente. Dacă socoți că lupta ideologică prezintă o

importanță deosebită pentru partid, nu cauți să te ascunzi, ci declari numaidecât război.

Și noi îi vom chema pe toți să dea un răspuns precis, limpede aceluia care, într-o formă camuflată, introduce în platforma lor lupta filozofică împotriva marxismului. În realitate, toată această frazeologie despre „cultura proletară” nu face decât să camufleze lupta care se duce împotriva marxismului. „Originalitatea” noului grup constă în aceea că a introdus *filozofia* într-o platformă de partid, fără să spună deschis care *anume* este curentul filozofic pe care îl susține.

De altfel, nu s-ar putea spune că conținutul real al cuvintelor din platformă, citate de noi mai sus, este complet negativ. Ele au și un conținut pozitiv. Acest conținut pozitiv poate fi exprimat printr-un singur cuvânt: M. Gorki.

Într-adevăr, n-are nici un rost să ascundem un fapt în jurul căruia presa burgheză a făcut atîta zarvă (deformîndu-l și denaturîndu-l), și anume că M. Gorki se numără printre adepții acestui grup. Or, Gorki este, incontestabil, cel mai proeminent reprezentant al artei *proletare*; el a făcut mult pentru această artă și poate să facă și mai mult. Orice fracțiune a partidului social-democrat poate, pe bună dreptate, să fie mîndră că Gorki face parte din rîndurile ei, dar a introduce — pe acest temei — într-o *platformă* „arta proletară” înseamnă a da acestei platforme un certificat de paupertate, înseamnă a reduce propriul tău grup la un *cerc* de publiciști care își demască singur propria lui tendință de a se folosi de „autoritatea” cuiva... Autorii platformei ridică multe obiecții împotriva recunoașterii unor autorități, fără să precizeze despre ce este vorba. Fapt este că apărarea materialismului în filozofie și lupta bolșevicilor împotriva otzovismului li se pare a fi acțiunea unor „autorități” (o aluzie fină!) în care adversarii machismului au, pasămite, „o încredere oarbă”. Asemenea extravagante sînt, firește, de-a dreptul copilărești. Dar tocmai „vpere-diștii” sînt aceia care nu au o comportare justă față de autorități. Gorki este, incontestabil, o autoritate în domeniul artei proletare. Dar să încerci „să folosești” (bineînțeles, în sens ideologic) *această* autoritate pentru a întări machismul și otzovismul înseamnă să dai un *exemplu* de felul cum

nu trebuie să se comporte cineva față de o *asemenea autoritate*.

În domeniul artei proletare, contribuția lui M. Gorki are o *valoare deosebită*, cu toată simpatia lui pentru machism și otzovism. În domeniul dezvoltării mișcării proletare social-democrate, o *platformă* care delimitează, în cadrul partidului, un grup al otzoviștilor și machiștilor — fixându-i ca sarcină specială să dezvolte așa-zisa artă „proletară” — înseamnă o contribuție *negativă*, fiindcă ea vrea să consolideze și să folosească tocmai ceea ce constituie latura slabă a activității acestei mari autorități, ceea ce reprezintă o mărime negativă în ansamblul imensului folos pe care-l aduce ea proletariatului.

II

„CRIZA UNIFICĂRII” DIN PARTIDUL NOSTRU

Citind acest titlu, în primul moment unii cititori nu-și vor crede, poate, ochilor. „Asta ne mai lipsea ! Cîte crize n-au fost în partidul nostru, și iată că ni se vorbește de una nouă, de criza *unificării* !”

Această expresie, cu o rezonanță atît de ciudată, am împrumutat-o de la Liebknecht. El a folosit-o în 1875, într-o scrisoare cu data de 21 aprilie adresată lui Engels, în care vorbea despre unificarea dintre lassalleieni și eisenachieni. Marx și Engels considerau pe atunci că din această unificare n-o să iasă nimic bun¹⁰⁸. Liebknecht căuta să-i convingă că temerile lor nu sînt întemeiate și îi asigura că partidul social-democrat german, care trecuse cu bine prin tot felul de crize, va face față și „crizei unificării” (vezi Gustav Mayer. „Johann Baptist von Schweitzer und die Sozialdemokratie”. Jena, 1909, S. 424).

Nu încapă nici o îndoială că și partidul nostru, P.M.S.D.R., va trece cu bine prin criza unificării *sale*. Dar că în momentul de față el trece printr-o asemenea criză, de asta își dă seama oricine cunoaște hotărârile adoptate de ședința plenară a Comitetului Central și evenimentele care au avut loc după aceea. Judecînd după rezoluțiile plenarei, s-ar părea că unificarea este deplină și

complet înfăptuită. Judecînd după ceea ce se vede acum, la începutul lui mai 1910, după lupta hotărîtă dusă de Organul Central împotriva ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, editat de lichidatori, după polemica ce s-a încins între Plehanov și ceilalți menșevici partinici, de o parte, și „golosiști“, de altă parte, după cuvintele extrem de injurioase debitate de grupul „Vpered“ la adresa Organului Central (vezi foaia volantă, de curînd scoasă de către acest grup: „Către tovarășii bolșevici“), cineva care nu cunoaște adevărata situație poate lesne să creadă că *orice* unificare este o himeră.

Dușmanii fățiși ai partidului jubilează. Ne ocăresc într-una „vperedisti“, acești adepți și protectori ai otzovismului. Și mai cumplit ne ocăresc conducătorii lichidatorilor — Akselrod, Martînov, Martov, Potresov și alții — în a lor „Completare necesară la «Dnevnik» al lui Plehanov“¹⁰⁹. Iar „împăciunitoriști“ dau nedumeriți din umeri, se lamentează și îndrugă vorbe neputincioase (vezi rezoluția adoptată la 17 aprilie 1910 de „Clubul de partid al social-democraților din Viena“, care se situează pe punctul de vedere al lui Troțki).

Dar la chestiunea cea mai importantă și mai esențială : căror *cauze* se datorește faptul că unificarea partidului nostru decurge în felul acesta, și nu altfel, și că unificării (în aparență) depline de la plenară i-a luat acum locul o dezbinare (în aparență) totală, precum și la chestiunea : care *trebuie* să fie, în condițiile „raportului de forțe“ existent înăuntrul și în afara partidului, direcția dezvoltării lui în viitor — nu ne dau nici un răspuns nici lichidatorii (golosiștii), nici otzoviștii (vperedisti) și nici împăciunitoriști (Troțki și „vienezii“).

Injuriile și frazeologia nu constituie un răspuns.

1. DOUĂ CONCEPȚII DESPRE UNIFICARE

Lichidatorii și otzoviștii, într-o înduioșătoare armonie, îi fac pe bolșevici de două parale (primii — și pe Plehanov). De vină sînt bolșevicii, de vină e Centrul bolșevic, de vină sînt „apucăturile «individualiste» ale lui Lenin și ale lui

Plehanov“ („O completare necesară“, pag. 15), de vină este „grupul iresponsabil“ al foștilor membri ai Centrului bolșevic“ (vezi foaia volantă a grupului „Vpered“). Între lichidatori și otzoviști există o deplină solidaritate în această privință ; *blocul* organizat de ei împotriva bolșevismului ortodox (bloc prin care s-a caracterizat *nu o dată* și lupta din cadrul plenarei, lucru despre care vom vorbi în mod special ceva mai încolo) este un fapt indiscutabil ; reprezentanții celor două curente extreme, care exprimă în egală măsură o atitudine de subordonare față de ideile burgheze și care sînt deopotrivă de antipartinice, sînt perfect solidare în politica lor internă de partid, în lupta împotriva bolșevicilor și în atacurile împotriva Organului Central, pe care-l califică drept un organ „bolșevic“. Dar injuriile lui Akselrod și Aleksinski, oricît ar fi ele de cumplite, nu fac decît să ascundă faptul că ei nu înțeleg cîtuși de puțin sensul și însemnătatea unificării partidului. Rezoluția lui Troțki (a celor de la Viena) numai în aparență se deosebește de „efuziunile“ lui Akselrod și Aleksinski. Ea este foarte „prudent“ întocmită și pretinde că se conduce după spiritul de echitate al unor oameni care se situează „deasupra fracțiunilor“. Dar care este sensul ei ? Vinovați de toate sînt, vezi bine, „conducătorii bolșevici“ ; e aceeași „filozofie a istoriei“ pe care o găsim la Akselrod și Aleksinski.

Chiar în primul alineat al rezoluției de la Viena se spune : „... reprezentanții tuturor fracțiunilor și curentelor..., prin hotărîrea adoptată de ei“ (la plenară) „și-au asumat în mod conștient și deliberat răspunderea pentru aplicarea rezoluțiilor *în condițiile date, în colaborare cu persoanele, grupurile și instituțiile date*“. Este vorba de „conflictele de la Organul Central“. Cine este „răspunzător pentru aplicarea rezoluțiilor“ plenarei în Organul Central ? E clar : majoritatea de la Organul Central, adică bolșevicii și polonezii ; tot ei sînt răspunzători și pentru aplicarea rezoluțiilor plenarei „în colaborare cu persoanele date“, adică cu golosiștii și vperediştii.

Ce se spune în rezoluția principală a plenarei, în cea parte a ei care este consacrată problemelor celor mai

„nevralgice“ ale partidului nostru, problemelor care erau cele mai controversate înainte de plenară și care după aceea trebuiau să devină cele mai puțin controversate ?

Se spune că negarea necesității unui partid social-democrat ilegal, subaprecierea rolului și importanței lui etc., pe de o parte, și negarea importanței unei activități parlamentare social-democrate și a necesității de a folosi posibilitățile legale, neînțelegerea importanței atît a unui factor, cît și a celuilalt etc., pe de altă parte, constituie o *manifestare a influenței burgheze asupra proletariatului*.

Și acum ne întrebăm : care este sensul acestei rezoluții ?

Nu cumva *acela* că golosiștii trebuiau în mod sincer și irevocabil să nu mai conteste necesitatea partidului ilegal, să nu mai subaprecieze rolul lui etc., să recunoască că atitudinea lor a fost o abatere, să se lepede de ea, să desfășoare o activitate pozitivă în spirit ostil acestei abateri ; — că vperediștii trebuiau în mod sincer și irevocabil să nu mai conteste importanța activității parlamentare și necesitatea de a folosi posibilitățile legale etc. ; — că majoritatea din cadrul redacției Organului Central trebuia să-i atragă, prin toate mijloacele, la o „colaborare“ pe golosiști și pe vperediști, *cu condiția* ca ei să renunțe în mod sincer, consecvent și irevocabil la „abaterile“ care au fost amănunțit descrise în rezoluțiile plenarei ?

Sau sensul rezoluției este acela că majoritatea din cadrul redacției Organului Central este răspunzătoare pentru aplicarea rezoluțiilor (privitoare la lichidarea abaterilor lichidatoriste și otzoviste) „în colaborare cu“ golosiștii „*dați*“, care *continuuă* ca și pînă acum, și chiar într-un mod și mai grosolan, să apere lichidatorismul, și cu vperediștii *dați*, care *continuuă* ca și pînă acum, și chiar într-un mod și mai grosolan, să susțină legitimitatea otzovismului, a ultimatismului etc. ?

E de ajuns să-ți pui această întrebare, ca să-ți dai seama cît de deșarte sînt frazele sforăitoare din rezoluția lui Troțki și că *de fapt* ele servesc la apărarea poziției pe care se situează Akselrod & Co., Aleksinski & Co.

Troțki a manifestat din plin chiar în primele cuvinte ale rezoluției sale spiritul unui împăciuitorism de cea mai proastă speță, al unui „împăciuitorism“ în ghilimele, al

unui împăciutorism de cerc, filistin, care ia ca punct de plecare „persoanele date“, și nu linia dată, spiritul dat, conținutul politic-ideologic dat al muncii de partid.

Tocmai în aceasta constă imensa deosebire dintre „împăciutorismul“ lui Troțki & Co. — care de fapt îi servește cu credință pe lichidatori și pe otzoviști și reprezintă ca atare un pericol cu atât mai mare pentru partid, cu cât se ascunde, într-un mod mai ingenios, mai elegant și mai retoric, în dosul unor declamații pretins partinice și pretins antifracționiste — și adevărata partinitate, care constă în curățirea partidului de lichidatorism și otzovism.

Ce ne este dat în realitate ca sarcină a partidului?

Ne sînt „date“ oare „persoanele, grupurile și instituțiile date“, care trebuie „să fie împăcate“ între ele, indiferent de linia pe care o urmează, indiferent de conținutul activității lor și de atitudinea lor față de lichidatorism și otzovism?

Sau ne sînt date linia partinică, orientarea politică-ideologică și conținutul întregii noastre munci, sarcina de a o curăți de lichidatorism și de otzovism, care trebuie îndeplinită fără a ține seama de „persoane, grupuri și instituții“ și în ciuda împotrivirii opuse de „persoanele, instituțiile și grupurile“ care nu sînt de acord cu această linie sau n-o aplică?

Sînt posibile două concepții în ce privește însemnătatea și condițiile de înfăptuire a oricărei unificări a partidului. Este extrem de important să înțelegem care e deosebirea dintre aceste două concepții, deoarece în cursul desfășurării „crizei unificării“ ele se amestecă între ele și se confundă, și, dacă nu le delimitați una de alta, nu poți să-ți dai seama de caracterul acestei crize.

Una dintre concepțiile despre unificare poate să pună pe primul plan „împăcarea“ „persoanelor, grupurilor și instituțiilor date“. Unitatea lor de vederi asupra activității de partid, asupra liniei pe care trebuie s-o urmeze această activitate este ceva secundar. Trebuie să cauți să treci sub tăcere divergențele, și nu să arăți rădăcinile lor, semnificația lor, condițiile lor obiective. „Să împaci“ persoanele și grupurile — iată ce e mai important. Dacă ele nu ajung la o înțelegere asupra promovării unei linii

comune, trebuie să interpretezi în așa fel această linie, ca ea să fie acceptabilă pentru toți. Trăiește și lasă-i și pe alții să trăiască. Acesta este un „împăciuatorism“ filistin, care duce în mod inevitabil la o diplomatie de cerc. „Să astupi“ izvoarele divergențelor, să le treci sub tăcere, „să aplanezi“ cu orice preț „conflictele“, să neutralizezi curentele adverse — iată principala preocupare a acestui „împăciuatorism“. Se înțelege că, atâta timp cât există în străinătate o bază de operații pentru un partid ilegal, această diplomatie de cerc deschide larg porțile pentru „persoanele, grupurile și instituțiile“ care joacă rolul unor „misiți onești“ în cadrul oricăror tentative de „împăcare“ și de „neutralizare“.

Iată ce ne relatează Martov în „Golos“ nr. 19—20 despre o asemenea tentativă care a fost întreprinsă la plenară :

„Menșevicii, «pravdiștii» și bundiștii au propus ca Organul Central să aibă o componență care să asigure «neutralizarea» celor două curente ideologice opuse din sânul partidului, să nu dea o majoritate stabilă nici unuia din ele și să silească astfel organul partidului să elaboreze, în fiecare chestiune esențială, o *linie de mijloc* care să poată fi acceptată de majoritatea activiștilor de partid“.

Precum se știe, această propunere n-a fost acceptată. Troțki, care își pusese candidatura pentru Organul Central în calitate de *neutralizator*, a căzut. Candidatura unui bundist la aceeași funcție — care a fost propusă de menșevici în cuvântările lor — nici n-a fost pusă la vot.

Iată care a fost *adevăratul* rol al „împăciuatoriștilor“ — în sensul cel rău al cuvântului — care au întocmit rezoluția de la Viena și ale căror concepții sînt exprimate în articolul lui Ionov apărut în nr. 4 al ziarului „Otkliki Bunda“, pe care l-am primit chiar acum. Menșevicii *n-au cutezat* să propună un Organ Central în care majoritatea s-o aibă curentul *lor*, recunoscînd totodată, așa cum reiese din cuvintele lui Martov citate de noi, că în partid există *două curente opuse*. Menșevicilor nici prin gînd nu le-a trecut să propună un Organ Central în care majoritatea s-o aibă curentul *lor*. Ei nici n-au încercat măcar să obțină

alegerea unei redacții a Organului Central cu o anumită orientare (atît de evidentă devenise, la plenară, lipsa unei orientări în rîndurile menșevicilor, de la care nu ceream și nu așteptam decît o renunțare sinceră și consecventă la lichidatorism). Menșevicii au încercat să ajungă la o „neutralizare“ a redacției Organului Central, propunînd ca *neutralizator* pe un bundist sau pe Troțki. Bundistul sau Troțki era destinat să joace rolul unei pețitoare care să ia asupra-și „unirea matrimonială“ „a persoanelor, grupurilor și instituțiilor date“, indiferent dacă una din părți a renunțat sau nu la lichidatorism.

Tocmai acest punct de vedere al unei pețitoare constituie întreaga „bază ideologică“ a împăciuitorismului lui Troțki și Ionov. Dacă ei se plîng și se vaită că unificarea n-a reușit, această părere trebuie admisă cum grano salis*. Prin ea trebuie să înțelegem că peșitul a dat greș. „Eșuarea“ speranțelor de unificare pe care le nutreau Troțki și Ionov, a speranțelor de unificare cu „persoanele, grupurile și instituțiile date“, indiferent de atitudinea lor față de lichidatorism, înseamnă doar un eșec al peșitoarelor, arată doar cît de greșit, de inconsistent și de jalnic este punctul de vedere al unei peșitoare, și nicidecum că încercarea de unificare a partidului n-a reușit.

Există și o altă părere în legătură cu această unificare, și anume că o serie întreagă de cauze profunde, obiective, independente de componența „persoanelor, grupurilor și instituțiilor date“ (pentru plenară și în cadrul plenarei) au început de multă vreme să provoace și continuă să provoace neîncetat în cele două vechi fracțiuni principale ale social-democrației din Rusia transformări care creează — uneori fără voia unora dintre „persoanele, grupurile și instituțiile date“ și chiar fără ca ele să-și dea seama — bazele ideologice și organizatorice ale unificării. Aceste condiții obiective constau în particularitățile actualei epoci de dezvoltare burgheză a Rusiei, epocă de contrarevoluție burgheză și de încercări ale absolutismului de a se reorganiza după tipul monarhiei burgheze. Aceste condiții obiective provoacă simultan și în strînsă legătură între ele

* — cu mari rezerve. — *Notă trad.*

schimbări în ce privește caracterul mișcării muncitorești, componența, tipul, fizionomia avangărzii muncitorești social-democrate și sarcinile politice-ideologice ale mișcării social-democrate. De aceea, influența pe care o exercită burghezia asupra proletariatului, dând naștere lichidatorismului (= semiliberalism care încearcă să se dea drept social-democrație) și otzovismului (= semianarhism care vrea să se dea drept social-democrație), nu este ceva întâmplător, nu se datorește relei intenții, prostiei sau erorii cuiva, ci este un rezultat inevitabil al acțiunii acestor cauze obiective și o suprastructură, inseparabilă de „bază“, a întregii mișcări muncitorești din Rusia de astăzi. Conștiința că ambele abateri sînt primejdioase, că au un caracter nesocial-democrat, că dăunează mișcării muncitorești duce la o apropiere între elementele diferitelor fracțiuni și deschide drum unificării partidului „în ciuda tuturor obstacolelor“.

Din acest punct de vedere se poate ca unificarea să meargă încet, anevoie, ca ea să cunoască șovăieli, oscilări și recidive, dar nu se poate ca ea să nu facă pași înainte. Din acest punct de vedere, nu e de loc obligatoriu ca unificarea să fie îndeplinită de către „persoanele, grupurile și instituțiile date“; ea se îndeplinește independent de persoanele date, subordonându-și-le, înlăturînd dintre ele pe acelea care nu-și dau seama sau nu vor să-și dea seama de cerințele dezvoltării obiective, împingînd pe primul plan și atrăgînd noi persoane, care nu fac parte din cele „date“, producînd modificări, deplasări, regrupări chiar în sînul vechilor fracțiuni, curente și grupuri. Din acest punct de vedere, unificarea este inseparabilă de baza ei ideologică; ea se dezvoltă numai pe baza unei apropieri de ordin ideologic, și între ea și apariția, creșterea și dezvoltarea unor abateri ca lichidatorismul și otzovismul nu este o legătură întâmplătoare, prilejuită de cutare discursuri polemice sau de cutare campanie publicistică, ci o legătură interioară indisolubilă, ca aceea care există între cauză și efect.

2. „LUPTA PE DOUĂ FRONTURI” ȘI LICHIDAREA ABATERILOR

Acestea sînt cele două concepții — principial diferite, radical deosebite — despre esența și semnificația unificării partidului nostru.

Se pune acum întrebarea : care dintre aceste concepții stă la baza rezoluției adoptate de plenară ? Cine citește cu atenție această rezoluție constată că *la baza ei stă cea de-a doua concepție*, dar că unele pasaje poartă în mod vădit urmele unor „îndreptări” de amănunt, în spiritul primei concepții, „îndreptări” care, *înrăutățind rezoluția, nu înlătură cîtuși de puțin baza ei*, conținutul ei principal, care e pătruns în întregime de spiritul celei de-a doua concepții.

Ca să dovedesc că este așa, că aceste „îndreptări”, pătrunse de spiritul diplomației de cerc, au într-adevăr caracterul unor modificări de amănunt, că ele nu schimbă esența și baza principială a rezoluției, am să mă opresc asupra unor puncte și pasaje care se ocupă de starea de lucruri din partid și care au mai fost discutate în presa de partid. Am să încep cu sfîrșitul.

Acuzînd pe „conducătorii vechilor fracțiuni” că fac tot ce le stă în putință pentru a împiedica înfăptuirea unității, că la plenară s-au comportat la fel, că „a trebuit să lupte cu ei pentru fiecare pas”, Ionov scrie :

„Tov. Lenin nu voia să se ajungă la o «lichidare a primejdioaselor abateri» prin «lărgirea și adîncirea muncii social-democrate». El a depus eforturi destul de energice pentru a face ca în centrul tuturor acțiunilor întreprinse de partid să stea teoria «luptei pe două fronturi». El nici nu voia să audă de ridicarea «măsurilor excepționale» din partid” (pag. 22, rîndul 1).

Este vorba de § 4, punctul b din rezoluția cu privire la starea de lucruri din partid. Proiectul acestei rezoluții a fost prezentat de mine Comitetului Central, iar punctul menționat a fost modificat chiar de plenară după ce comisia își încheiase lucrările ; această modificare a fost introdusă la propunerea lui Troțki, împotriva căreia luptasem fără succes. În proiectul prezentat de mine figurau la acest punct, dacă nu chiar cuvintele „luptă pe două fronturi”, în orice caz niște cuvinte care exprimau această

idee. Cuvintele „biruire prin lărgire și adâncire“ au fost introduse la propunerea lui Troțki. Sînt foarte bucuros că tov. Ionov, pomenind de lupta dusă de mine împotriva acestei propuneri, îmi oferă un bun prilej pentru a mă pronunța asupra semnificației acestei „îndreptări“.

Nimic n-a stîrnit, la această plenară, o indignare atît de aprigă și adeseori comică ca ideea „luptei pe două fronturi“. Era de ajuns să pomeniți de ea, ca vperedîștii și menșevicii să-și iasă din fire. Această indignare este întru totul explicabilă istoricește, întrucît din august 1908 și pînă în ianuarie 1910 bolșevicii au dus *într-adevăr* o luptă pe două fronturi, adică o luptă cu lichidatorii și cu otzoviștii. Dar această indignare era comică, pentru că cei ce se supărau pe bolșevici nu făceau decît să-și dovedească astfel vinovăția, să dovedească că orice condamnare a lichidatorismului și otzovismului continuă să fie supărătoare pentru ei. Se simțeau cu musca pe căciulă.

Propunerea lui Troțki ca, în loc de luptă pe două fronturi, să se spună „biruirea prin lărgire și adâncire“ a fost sprijinită cu căldură de menșevici și de vperedîști.

Iar acum jubilează pentru această „victorie“ și Ionov, și „Pravda“, și rezoluția de la Viena, și „Golos Soțial-Demokrata“. Se pune însă întrebarea dacă prin înlăturarea din acest punct a cuvintelor referitoare la lupta pe două fronturi n-a fost cumva înlăturată din rezoluție și recunoașterea necesității de a duce această luptă. Nu, n-a fost înlăturată, fiindcă, din moment ce „abaterile“ au fost recunoscute ca atare, din moment ce a fost recunoscută „primejdia“ pe care o prezintă ele, din moment ce a fost recunoscută necesitatea de „a explica“ această primejdie, din moment ce a fost recunoscut faptul că aceste abateri sînt „o manifestare a influenței burgheze asupra proletariatului“, a fost *în fond* recunoscută și necesitatea de a duce lupta pe două fronturi! A fost schimbat într-un pasaj un termen „neplacut“ (pentru unul sau altul dintre cumetri), dar ideea de bază a rămas! S-a ajuns doar la o încîlcire, o diluare, o înrăutățire a unei părți dintr-un punct prin introducerea unei vorbe goale.

Într-adevăr, dacă în acest paragraf se vorbește de biruire prin lărgirea și adâncirea muncii, asta nu este decît

o vorbă goală și un subterfugiu naiv. Nu găsim aici nici o idee clară. Lărgirea și adâncirea muncii sînt întotdeauna și neapărat necesare; despre asta se vorbește amănunțit în întregul paragraf *al treilea* din rezoluție, se vorbește înainte de a se trece la „sarcinile politice-ideologice“, sarcini specifice, care nu sînt întotdeauna și neapărat obligatorii, ci sînt generate de condițiile unei anumite perioade. Paragraful al patrulea este consacrat numai acestor sarcini speciale, iar în introducerea la cele trei puncte pe care le cuprinde acest paragraf se spune răspicat că aceste sarcini politice-ideologice „*s-au pus* și ele la ordinea zilei“.

Și ce a rezultat de aici? A rezultat o absurditate, și anume că sarcina de a lărgi și a adînci munca s-a pus și ea la ordinea zilei! Ca și cum *ar putea* să existe în istorie „o ordine a zilei“ în care să nu se pună *această* sarcină permanentă!

Și în ce fel pot fi lichidate abaterile *prin* lărgirea și adâncirea activității social-democrate? Ori de cîte ori e vorba de lărgire și adîncire se pune neapărat întrebarea: în ce fel să lărgi și să adîncești? Dacă lichidatorismul și otzovismul nu sînt ceva întîmplător, ci niște curente generate de anumite condiții sociale, ele pot să-și croiască drum în orice fel de lărgire și adîncire a activității. Poți să lărgi și să adîncești activitatea în spiritul lichidatorismului, așa cum fac, de pildă, cei de la „Nașa Zarea“ și „Vozrojdenie“¹¹⁰; poți să faci acest lucru și în spiritul otzovismului. Pe de altă parte, biruirea abaterilor, în adevărata accepție a cuvîntului „biruire“, înseamnă în mod inevitabil sustragerea anumitor forțe, a unui anumit timp și a unei anumite energii, care pot fi folosite pentru lărgirea și adîncirea nemijlocită a activității cu adevărat social-democrate. De pildă, același Ionov spune în aceeași pagină din articolul său:

„Plenara a luat sfîrșit. Participanții la lucrările ei au plecat. În organizarea muncii, Comitetul Central va trebui să facă față unor dificultăți nespuse de mari, printre care un loc destul de important ocupă comportarea așa-zișilor lichidatori“ (numai așa-ziși, tovarășe Ionov, și nu adevărați, autentici?), „a căror existență a negat-o cu atîta insistență tov. Martov“.

Iată un material — destul de redus ca proporții, dar caracteristic — care ne arată cât de deșarte sînt frazele debitate de Troțki și Ionov. Biruirea acțiunilor lichidatoriste întreprinse de Mihail, Iurii & Co. i-au răpit Comitetului Central forțe și timp pe care le-ar fi putut folosi pentru o lărgire și o adîncire nemijlocită a activității cu adevărat social-democrate. Dacă n-am fi avut de-a face cu procedeele lui Mihail, Iurii & Co., dacă n-ar fi existat lichidatorism în rîndurile acelor pe care în mod greșit continuăm să-i considerăm tovarăși ai noștri, lărgirea și adîncirea activității social-democrate s-ar fi desfășurat cu mai mult succes, deoarece forțele partidului n-ar fi fost angajate într-o luptă internă. Așadar, dacă prin lărgirea și adîncirea activității social-democrate trebuie să înțelegem desfășurarea nemijlocită a agitației, propagandei, luptei economice etc. într-un spirit cu adevărat social-democrat, înseamnă că biruirea abaterilor de la social-democratism, observate la unii social-democrați, constituie un minus pentru această activitate, înseamnă, ca să zicem așa, o reducere a „activității pozitive“, și, ca atare, fraza în care se vorbește despre biruirea abaterilor *prin* lărgire etc. n-are nici un sens.

În realitate, această frază exprimă dezideratul vag, dezideratul pios și frumos ca în rîndurile social-democraților să fie cât mai puțină luptă internă! Și în această frază n-ai să găsești nimic altceva decît acest deziderat pios; ea este un *suspin* al așa-zișilor împăciuitoriști, care se reduce la exclamația: o, de-ar fi mai puțină luptă împotriva lichidatorismului și a otzovismului!

Ca valoare politică, asemenea „suspline“ sînt egale cu zero sau reprezintă ceva și mai rău. Dacă în partidul nostru există oameni cărora le convine „să conteste categoric“ existența lichidatorilor (și a otzoviștilor), ei vor căuta să se folosească de „susplinele“ „împăciuitoriștilor“ pentru a ascunde răul. Tocmai așa și procedează „Golos Soțial-Demokrata“. Și de aceea numai *asa-zii* „împăciuitoriști“ preconizează să se introducă în rezoluții asemenea fraze pătrunse de cele mai bune intenții, dar lipsite de orice conținut. În realitate, ei sînt niște complici ai lichidatorilor și otzoviștilor; în realitate, ei nu adîn-

cesc activitatea social-democrată, ci, dimpotrivă, consfințesc abaterile de la această activitate și fac să se adâncească răul, ascunzându-l pentru un timp oarecare și îngreunând remedierea lui.

Pentru a-i dovedi și mai mult tov. Ionov cât de mare este acest rău, am să-i amintesc de un pasaj din articolul publicat de dînsul în „Diskussionnîi Listok“ nr. 1. Tov. Ionov a făcut o comparație reușită spunînd că lichidatorismul și otzovismul sînt ca un *abces de formă benignă*, care „în procesul de coacere atrage spre sine, din întregul organism, tot felul de elemente vătămătoare, ușurînd astfel însănătoșirea lui“.

Așa e. Procesul de coacere, care scoate din organism „elementele vătămătoare“, duce la însănătoșirea lui. Iar ceea ce îngreuiază curățirea lui de aceste elemente îi face rău. Ar fi bine ca tov. Ionov să reflecteze asupra acestei idei utile, enunțate de tov. Ionov!

3. CONDIȚIILE UNIFICĂRII ȘI DIPLOMAȚIA DE CERC

Mai departe. Articolul redacțional din „Golos“ care se ocupă de rezultatele plenarei ne obligă să atingem chestiunea înlăturării din rezoluție a cuvintelor lichidatorism și otzovism. În acest articol redacțional (nr. 19—20, pag. 18) se declară, cu o... cutezanță nemai-pomenită, nemaivăzută la nimeni (în afară de golosiștii noștri), că termenul „lichidator“ este foarte elastic, că el „a dat naștere la tot felul de neînțelegeri“ (sic !!) etc. și că de aceea „Comitetul Central a hotărît să înlătore acest termen din rezoluție“.

Cum să calificăm o asemenea interpretare a hotărîrii Comitetului Central de a înlătura acest termen, cînd redactorii de la „Golos“ nu pot să nu știe că această interpretare este contrară adevărului? Pe ce s-au bazat acești redactori, dintre care doi au participat la lucrările plenarei și cunosc „istoria“ înlăturării acestui termen? Nu cumva și-au făcut socoteala că n-o să fie demascați?

În comisia care a elaborat această rezoluție, majoritatea s-a pronunțat pentru menținerea acestui termen. Din cei doi menșevici care făceau parte din comisie, unul (Martov)

a votat pentru înlăturarea lui, iar *celălalt* (care a înclinat în repetate rânduri spre poziția lui Plehanov) a votat *contra*. La plenară, toți reprezentanții partidelor naționale (2 polonezi + 2 bundiști + 1 leton) și Troțki au prezentat următoarea declarație :

„Considerînd că în realitate ar fi de dorit ca curentului menționat în rezoluție, și împotriva căruia trebuie dusă lupta, să i se dea denumirea de «lichidatorism», dar avînd în vedere declarația făcută de tovarășii menșevici că și ei socotesc că trebuie combătut acest curent, dar că folosirea unui asemenea termen într-o rezoluție ar avea un caracter fracționist, îndreptat împotriva lor, a menșevicilor, — noi, în interesul înlăturării oricărui obstacol inutil din calea unificării partidului, propunem ca acest termen să fie scos din rezoluție“.

Așadar, majoritatea Comitetului Central, și anume toate elementele sale nefracționiste, declară în scris că termenul lichidatorism este în fond just și că trebuie combătut lichidatorismul, iar redacția ziarului „Golos“ explică înlăturarea acestui termen prin aceea că, în fond, el ar fi impropriu !!

Majoritatea Comitetului Central, și anume toate elementele sale nefracționiste, cedînd insistențelor menșevicilor (sau, mai bine zis, ultimatumului adresat de ei, fiindcă menșevicii au declarat că altfel rezoluția nu va fi votată în unanimitate) pe baza promisiunii făcute de ei că „vor combate acest curent“, declară în scris că este de acord cu înlăturarea acestui termen, iar redacția ziarului „Golos“ scrie că „în chestiunea așa-zisei «lupte împotriva lichidatorismului»“ rezoluția a dat „un răspuns lipsit de orice echivoc“ (pag. 18, *ibid.*) !!

La plenară ei promit că o să se îndrepte și ne roagă : nu întrebuițați „un termen care e îndreptat împotriva noastră“, fiindcă de acum înainte o să combatem și noi acest curent, — iar în primul număr din „Golos“ apărut după plenară ei vorbesc despre lupta împotriva lichidatorismului ca despre o așa-zisă luptă.

E clar că aici avem de-a face cu o cotitură totală și categorică a golosiștilor spre lichidatorism, cu o cotitură care devine explicabilă dacă privim cele petrecute după plenară — și în special poziția luată de publicațiile „Nașa

Zarea“ și „Vozrojdenie“ și procedeele unor domni de teapa lui Mihail, Iurii, Roman & Co. — ca un tot încheșat și determinat de anumite cauze. Despre asta vom vorbi ceva mai încolo și va trebui să arătăm cât de superficial este punctul de vedere al lui Troțki, care înclină să arunce toată vina pe „încălcarea obligațiilor politice și morale“ (rezoluția de la Viena), deși este evident că nu avem de-a face cu „o încălcare a obligațiilor“ de către o persoană sau de către un grup, cu un act moral sau juridic, ci cu un act *politic*, și anume cu o unire a legaliştilor antipartinici din Rusia.

Acum însă trebuie să ne oprim asupra unei alte chestiuni, și anume asupra cauzelor și semnificației unui asemenea gest al plenarei ca înlăturarea cuvîntului „lichidatorism“ din rezoluție. Ar fi o greșeală dacă ne-am explica acest gest numai prin excesul de zel al unor împăciuitoariști ca Troțki, Ionov & Co. Aici mai intervine și o altă împrejurare. Este vorba de faptul că o mare parte din hotărîrile plenarei n-au fost adoptate potrivit obișnuitului principiu al supunerii minorității față de majoritate, ci printr-o *înțelegere* între cele două fracțiuni, bolșevicii și menșevicii, realizată prin mijlocirea reprezentanților partidelor naționale. La acest fapt face, probabil, aluzie tov. Ionov în „Otkliki Bunda“ cînd scrie: „Tovarășii care se cramponează acum de formalistică știu prea bine cum s-ar fi terminat ultima plenară dacă ea s-ar fi situat pe un punct de vedere formal“.

În această frază tov. Ionov vorbește în aluzii. Ca și Troțki, el consideră că acest mod de a-ți exprima ideile este cât se poate de „tactic“, de nefracționist și specific partinic. În realitate, tocmai acesta este modul de a proceda al diplomaților cu mentalitate de cerc, care nu face decît să dăuneze partidului și partinității. Aluziile nu sînt înțelese de unii, altora le ațîță curiozitatea de cerc, iar pe alții îi îndeamnă la bîrfeli și șușoteli. De aceea aluziile lui Ionov trebuie descifrate. Dacă el nu vorbește aici de faptul că, într-o serie de probleme, plenara a căutat să ajungă la o înțelegere (și nu la o simplă hotărîre adoptată cu majoritate de voturi), îl invităm să se exprime mai clar și să nu ducă în ispită pe cumetrele din străinătate.

Dar dacă el vorbește aici de înțelegerea la care s-a ajuns între fracțiuni la plenară, cuvintele lui îndreptate împotriva „tovarășilor care se cramponează acum de formalistică“ ne arată clar încă o trăsătură a preinșilor împăciuitoariști, care în fond îi ajută pe ascuns pe lichidatori.

O serie de hotărâri au fost adoptate în unanimitate de către plenară pe baza unei *înțelegeri* între fracțiuni. De ce a fost necesar acest lucru? Pentru că relațiile dintre fracțiuni echivalau în realitate cu o sciziune, și ori de câte ori e vorba de sciziune, disciplina colectivului în întregul lui (în cazul de față: a partidului) este sacrificată, întotdeauna și inevitabil, de dragul disciplinei unei părți din colectiv (în cazul de față: a unei fracțiuni).

Date fiind relațiile de partid existente în Rusia, nu se putea ajunge la unitate decât pe calea unei *înțelegeri* între fracțiuni (dacă această înțelegere urma să fie realizată între toate fracțiunile sau numai între cele principale, între anumite părți din fracțiuni sau între fracțiuni luate în întregime, asta e o altă chestiune). De aici necesitatea de a recurge la un compromis, adică de a face concesii în unele puncte care nu erau admise de majoritate, dar erau reclamate de minoritate. Una dintre aceste concesii cu caracter de compromis a fost eliminarea din rezoluție a cuvântului „lichidatorism“. O manifestare deosebit de pregnantă a acestui caracter de compromis al hotărârilor adoptate de plenară o constituie predarea *în mod condiționat* de către bolșevici unor *terțe* persoane a bunurilor care aparțineau *fracțiunii* lor. O parte a partidului predă în mod condiționat bunurile ei unor *terțe* persoane (din rîndurile social-democrației internaționale), care urmează să hotărască dacă e cazul ca aceste fonduri să fie date Comitetului Central sau să fie restituite fracțiunii. Caracterul cu totul neobișnuit și imposibil într-un partid normal, nescindat al acestui acord ne arată limpede în ce *condiții* au acceptat bolșevicii înțelegerea. Declarația lor publicată în nr. 11 al Organului Central arată cât se poate de limpede că principala condiție de ordin politic și ideologic o constituie aplicarea rezoluției „care condamnă lichidatorismul și otzovismul și consideră lupta împotriva acestor

curente drept un element component al liniei politice a partidului“, că o garanție a traducerii în viață a acestei linii o constituie compoziția redacției Organului Central, că, dacă menșevicii vor continua să-și scoată ziarul lor fracționist și să promoveze politica lor fracționistă, bolșevicii vor avea dreptul „să ceară deținătorului să restituie banii“. Comitetul Central a *acceptat* aceste condiții și în rezoluția cu privire la centrele fracționiste s-a referit tocmai la această declarație a bolșevicilor.

Se pune întrebarea dacă aceste condiții trebuie să fie sau nu îndeplinite, dacă ele sînt sau nu formale. Tov. Ionov, care își manifestă disprețul față de „formalistică“, n-a înțeles deosebirea cît se poate de elementară care există între înțelegere ca bază a acordului (= condiția de predare a fondurilor de către bolșevici, care a fost aprobată prin rezoluția cu privire la centrele fracționiste, adoptată cu unanimitate de voturi de către Comitetul Central) și respectarea condițiilor formale ale acordului ca bază a păstrării unității.

Dacă acum, după ce Comitetul Central a adoptat în unanimitate rezoluția cu privire la centrele fracționiste, tov. Ionov își manifestă disprețul față de „formalistică“, înseamnă că el are același dispreț și față de *întreaga* hotărîre a Comitetului Central cu privire la centrele fracționiste. Sofismul tovarășului Ionov se reduce la următoarele : o seamă de hotărîri ale Comitetului Central au fost luate nu numai prin adoptarea unor rezoluții cu majoritate de voturi, dar și printr-o înțelegere între curente adverse asupra unor probleme importante ; prin urmare, nici *de acum încolo* aceste hotărîri nu sînt formal obligatorii, iar minoritatea este în drept să ceară să se ajungă la o înțelegere ! Dar *cum* în hotărîrile Comitetului Central există un element de înțelegere, aceste hotărîri pot fi *oricînd* anulate, fiindcă o înțelegere este ceva liber consimțit !

Nu este această sofistică o încercare prost camuflată de a apăra pe lichidatori ?

Dar dacă sofismele lui Ionov sînt ridicole, și nimic mai mult, apoi despre tendința manifestată de Comitetul Central (de plenară) de a face maximum de concesii

posibile trebuie spus că în ea a existat un moment just, rațional din punct de vedere psihologic și politic. Menșevicii și otzoviștii s-au potrivit între ei atunci când s-au lansat în atacuri furibunde împotriva Centrului bolșevic (C.B.), căruia i-au adus cele mai teribile acuzații. Nu divergențele de ordin principial, ci „perfidia“ Centrului bolșevic, iată ce ne îndepărtează în primul rînd și mai mult decît orice de partid, spuneau menșevicii, cît și otzoviștii *.

Aceasta este o chestiune foarte importantă, pe care trebuie s-o clarificăm neapărat, dacă vrem să înțelegem de ce criza unificării prin care trece partidul nostru se desfășoară tocmai în felul acesta, și nu altfel. Lichidatorismul și otzovismul *n-au avut* apărători principiali: nici menșevicii, nici vperediștii *nu s-au încumetat* să adopte o asemenea poziție. Aici s-a manifestat o trăsătură a actualilor „critici“ ai marxismului și a criticilor tacticii cu adevărat marxiste, o trăsătură care a fost de mult relevată în literatura noastră (și, în repetate rînduri, în publicistica internațională care a luat poziție împotriva oportuniștilor): nehotărîre, lipsă de principialitate, încercarea de tănuire a „noii“ linii, de camuflare a reprezentanților consecvenți ai lichidatorismului și otzovismului. Noi nu sîntem lichidatori, acesta e un termen fracționist — spuneau în gura mare menșevicii. Noi nu sîntem otzoviști, asta e o exagerare fracționistă — le țineau isonul vperediștii. Ei aduceau Centrului bolșevic mii de acuzații de tot felul, printre care și pe aceea de a fi comis o așa-zisă „faptă penală“ (citește: expropriere), *cu scopul* de a estompa și a împinge pe planul al doilea divergențele politice principiale.

La toate acestea bolșevicii au răspuns: foarte bine, domnilor, să examineze Comitetul Central *toate* acuzațiile voastre și, pe baza lor, „să judece și să facă dreptate“. La plenară participă cinci social-democrați din partea partidelor naționale; de ei depinde, în genere, ce hotăr-

* Comp. cele spuse de Ionov: „Tot atît de insistent a susținut tov. Martov la plenară că „primejdioasele abateri“ spre dreapta nu sînt altceva decît o născocire a perfizilor bolșevici, că singurul dușman al partidului este Centrul bolșevic cu comportarea lui fracționistă“ (art. cit., pag. 22).

rîre va fi adoptată și, cu atît mai mult, dac̃a ea va fi adoptată în unanimitate. Ei bine, să fie ei „judecătoria”, să examineze ei acuzațiile voastre (ale menșevicilor și vperediştilor) și să se pronunțe asupra satisfacerii pretențiilor voastre față de C.B. Bolșevicii au mers mai departe. Ei s-au declarat de acord să accepte, în aceste rezoluții, cele mai multe dintre compromisurile cerute de menșevici și de vperedişti.

Și astfel în rezoluțiile cu privire la starea de lucruri din partid și cu privire la conferință s-au făcut maximum de concesii, toate „acuzațiile” au fost examinate și *toate pretențiile față de C.B. au fost satisfăcute* pe baza unei hotărîri adoptate de cei cinci reprezentanți ai partidelor social-democrate naționale.

Numai în felul acesta li se putea lua adversarilor liniei partinice, adică antilichidatoriste, *orice posibilitate de a recurge la subterfugii, de a se eschiva de la o abordare principială a problemei.* Și li s-a luat această posibilitate.

Dacă Akselrod și Martov & Co., în „Completarea necesară”, și Aleksinski & Co., în foaia volantă a vperediştilor, încearcă acum să scoată la lumină acuzațiile aduse Centrului bolșevic, să repete bîrfelile, calomniile, minciunile și insinuările lansate împotriva lui, — acești domni își pronunță singuri sentința. Nu se poate nega — și nici unii, nici alții dintre eroii acestor uneltiri nu pot să nege — că plenara a examinat, *în unanimitate, toate acuzațiile lor* că prin rezoluția ei a infirmat *toate* acuzațiile și le-a considerat infirmate. Și dac̃a așa stau lucrurile, acum e clar pentru oricine că cei ce recurg din nou la uneltiri (Akselrod, Martov, Aleksinski & Co.) sînt pur și simplu niște șantagiști politici, care vor să cocoloșească prin bîrfelile lor problemele principale. Iar noi nu-i vom trata altfel decît ca pe niște șantagiști politici. Nu ne vom ocupa de alte probleme în afară de aceea a aplicării liniei antilichidatoriste și antiotzoviste de către partid, lăsînd pe Akselrod, Martov și Aleksinski să se bălăcească în mocirlă cît or pofti.

Compromisurile și concesiile făcute de bolșevici, acceptarea unor rezoluții care în multe privințe nu erau de ajuns de categorice, au fost necesare pentru a asigura

puritatea delimitării principiale. Satisfăcînd *toate* pretențiile formulate de menșevici și otzoviști, care au fost considerate juste de majoritatea reprezentanților partidelor naționale *, bolșevicii au făcut ca toți social-democrații, indiferent de orientarea lor, toți, în afară de șantagiștii de profesie, să înțeleagă că aici e vorba numai și numai de promovarea unei linii partinice, antilichidatoriste și antiotzoviste. Nimănui, nici unui om din partidul nostru nu i-a fost îngădit accesul la munca de partid, nimeni n-a fost împiedicat să participe la transpunerea în practică a acestei linii ; în urma adoptării unei hotărîri care depindea de reprezentanții partidelor social-democrate naționale, în calea înfăptuirii acestei linii n-a mai rămas nici o piedică, nici un fel de impedimente exterioare. Și dacă acum lichidatorii și-au dat iarăși în mod și mai vădit arama pe față, ei *au dovedit* astfel că impedimentele exterioare au fost o născocire, o mistificare, un subterfugiu de bîrfitori, un procedeu al unor intriganți cu mentalitate de cerc, și nimic mai mult.

Tocmai de aceea o adevărată delimitare și o triere efectivă au început să se producă abia după plenară ; această triere este în mod exclusiv legată de o problemă principială extrem de importantă : aceea a lichidării partidului nostru. „Împăciunitoriștii“ care s-au arătat mirați, amărîți și uluiți de faptul că delimitarea a început să se producă după plenară n-au făcut decît să dovedească, prin mirarea lor, că sînt prizonieri ai diplomației de cerc. Un diplomat cu mentalitate de cerc putea să-și închipuie că o înțelegere condițională cu Martov și cu Martînov, cu Maksimov și cu celălalt vperedist ¹¹¹ înseamnă sfîrșitul oricărei delimitări, deoarece pentru un astfel de diplomat divergențele principiale constituie o chestiune secundară. Dimpotrivă, pentru cine consideră că se pune pe primul plan problema principială a lichidatorismului și otzovismului nu-i de loc de mirare că delimitarea pur principială a trebuit să înceapă tocmai *după* satisfacerea *tuturor* pretențiilor lui

* Reamintim că la plenară au avut vot deliberativ 4 menșevici, 4 bolșevici, 1 vperedist, 1 leton, 2 bundiști și 2 polonezi, adică, față de menșevici și vperediști, bolșevicii nu aveau majoritatea nici împreună cu polonezii și cu letonul ; rezultatul depindea de voturile bundiștilor.

Martov, Maksimov etc., tocmai *după* ce li s-a făcut maximum de concesii în problemele organizatorice etc.

Ceea ce se petrece după plenară în partidul nostru nu înseamnă un eșec al unificării partidului, ci un început de unificare a acelor care pot și vor într-adevăr să lucreze în cadrul partidului și în chip partinic, un început de curățire a blocului cu adevărat partinic al bolșevicilor, al menșevicilor-partiiți, al reprezentanților partidelor naționale, al social-democraților nefracționiști de renegații ostili partidului, de semiliberali și semianarhiști*.

4. ÎN LEGĂTURĂ CU PARAGRAFUL 1 DIN REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA STAREA DE LUCRURI DIN PARTID

În continuare, făcând analiza deficiențelor pe care le prezintă rezoluțiile plenarei, trebuie să mă opresc acum asupra primului punct din rezoluția cu privire la starea de lucruri din partid. Ce-i drept, acest punct nu atinge probleme legate în mod direct de cutare sau cutare mod de a concepe unificarea partidului, dar va trebui să fac aici o digresiune, deoarece interpretarea acestui prim punct a provocat până acum destule discuții în partid.

În proiectul meu de rezoluție nu figura acest punct, pe care eu, ca și întreaga redacție a ziarului „Proletarii“, l-am combătut cu toată hotărârea. Acest punct a fost adoptat datorită menșevicilor și polonezilor, pe care o parte din bolșevici i-au prevenit în modul cel mai categoric că o interpretare a acestui punct neclar, nebulos va da naștere în mod inevitabil unor confuzii sau — și mai rău — va fi spre folosul lichidatorilor.

* În treacăt fie spus, pentru o caracterizare a blocului golosiștilor și vperediștilor, care e îndreptat împotriva bolșevicilor (și care e întru totul asemănător celui înjghebat de jauriști și herveiști și îndreptat împotriva guesdiștilor¹¹²), putem cita următorul fapt. În „Completarea necesară“, Martov își bate joc de Plehanov pentru că acordă importanță componentei comisiei pentru organizarea școlii. Martov se comportă ca un ipocrit; la plenară, el, alături de toți menșevicii, alături de Maksimov și cu sprijinul lui Troțki, a luptat pentru adoptarea unei rezoluții prin care școala otzovistă de la N.N. să fie considerată drept o școală de partid, cu care Comitetul Central trebuie să ajungă la o înțelegere! Cu greu am reușit să facem să eșueze acest bloc antipartinic. Desigur, golosiștii și vperediștii, din moment ce fac parte din partid, au tot dreptul să încheie blocuri. Dar aici nu e vorba de drept, ci de principalitatea blocului. Acesta este un bloc al celor lipsiți de principii, îndreptat împotriva partinității și a principalității.

La plenară, eu am criticat, firește, o serie întregă de teze din acest punct, pentru că sînt lipsite de conținut, găunoase, tautologice. A spune că tactica social-democrațiilor este întotdeauna unitară în ceea ce privește baza ei principială, și a nu preciza în ce constă această bază, pentru ce se vorbește aici despre o asemenea bază și despre care anume (despre marxism, în genere, sau despre una sau alta din tezele lui) este vorba aici; a spune că tactica social-democrațiilor are întotdeauna drept scop să dea maximum de rezultate, și a nu preciza nici care e scopul imediat (rezultatele posibile în viitorul cel mai apropiat) al luptei ce se duce în momentul de față, nici care sînt metodele specifice de luptă ale acestui moment, a spune că tactica are în vedere diversele căi pe care le poate urma dezvoltarea, și a nu preciza în mod concret aceste căi; a înșira la truisme care vor să spună că tactica trebuie să contribuie la acumularea de forțe, să pregătească proletariatul pentru o luptă deschisă, cît și pentru folosirea contradicțiilor existente într-un regim instabil, — toate acestea sînt lipsuri evidente, bătătoare la ochi, și ele fac din întregul punct un balast inutil, care nu e bun de nimic.

Dar se află ceva și mai rău în acest punct. Se află în el o portiță pentru lichidatori, lucru care a fost arătat în cursul plenarei de diverși membri ai ei, nu numai de bolșevici, ci și de unul dintre bundiști și chiar de Troțki. Este vorba de fraza în care se spune că proletariatului conștient „i se deschide *pentru prima oară* posibilitatea ca, organizîndu-se într-un partid social-democrat de masă, să folosească în mod conștient, sistematic și consecvent această metodă tactică a social-democrației internaționale“. (Care este *această* metodă? Mai înainte era vorba de bazele principale ale tacticii, iar nu de metodele ei și cu atît mai puțin de o anumită metodă.)

De ce *pentru prima oară*? — au întrebat cei care au criticat acest punct la plenară. Dacă acest lucru se explică prin faptul că fiecare pas în direcția dezvoltării țării aduce ceva nou, mai înalt atît în ceea ce privește nivelul tehnicii, cît și în ceea ce privește precizarea luptei de clasă etc., atunci iarăși avem de-a face cu o banalitate,

În acest caz fiecare moment, fără doar și poate, aduce întotdeauna ceva ce apare *pentru primă oară* în comparație cu momentul precedent. Dar noi trecem printr-un moment bine definit, printr-un moment de declin provocat de contrarevoluție, când, după o perioadă de avînt revoluționar, se observă o enormă scădere a energiei maselor și a mișcării muncitorești social-democrate. Și dacă un asemenea moment se caracterizează prin aceea că dă *pentru prima oară* posibilitate proletariatului să folosească în mod conștient ș.a.m.d. metoda social-democrației internaționale, aceste cuvinte vor duce inevitabil la o interpretare lichidatoristă, la o proslăvire pur liberală a perioadei, chipurile, pașnice și legale a Dumei a III-a, la o proslăvire a acestei perioade în defavoarea perioadei, de iureș și furtună, a revoluției, în cursul căreia lupta proletariatului a căpătat forme de-a dreptul revoluționare și a fost dezavuată de liberali, care au calificat-o drept „o nebunie a stihiei“.

Pentru a atrage în mod special atenția asupra acestei primejdii de interpretare lichidatoristă a unui punct atât de obscur, am prezentat, în cadrul acestei ședințe a plenei, o serie întregă de declarații scrise, în care subliniam unele pasaje din cuvîntările vorbitorilor. Iată două din aceste declarații ale mele :

1) „La cererea lui Lenin, se consemnează în procesul-verbal următoarele cuvinte rostite de tov. T. (social-democrat polonez) : «ar fi cu totul falsă interpretarea că aici se diminuează importanța tacticii revoluției în comparație cu aceea a contrarevoluției»“.

2) „La cererea lui Lenin, se consemnează în procesul-verbal exclamația tovarășului Martov («just !») cu prilejul afirmației făcute de I. (un bolșevic care a susținut acest punct) că cuvintele în discuție nu diminuează, ci fac să crească importanța revoluției și a metodelor ei, în comparație cu cele folosite de contrarevoluție“.

Ambele declarații constată că polonezul și bolșevicul, cu asentimentul lui Martov, au contestat în mod categoric orice posibilitate de interpretare lichidatoristă a acestui punct. Se înțelege că o asemenea interpretare nu intra cîtuși de puțin în intențiile acestor doi tovarăși.

Se știe însă de mult că de aplicat se aplică legea, iar nu motivele ei sau intențiile legiuitorului. Semnificația pe care o are acest punct în cadrul propagandei și agitației nu depinde de bunele intenții ale unora sau altora dintre autorii lui, de declarațiile făcute de ei la plenară, ci de raportul obiectiv dintre forțele și dintre curente din sânul părții ruse a social-democrației (social-democrații neruși nu vor acorda prea multă atenție acestui punct atât de obscur).

De aceea am așteptat cu mult interes să văd cum va fi interpretat acum acest punct în diferite ziare, preferând să nu mă grăbesc să-mi spun părerea, ci să aflu mai întâi aprecierile social-democraților care n-au fost la plenară sau aprecierile golosiștilor.

Chiar primul număr din „Golos“ apărut după plenară ne-a oferit un material cu totul suficient pentru aprecierea disputei noastre în legătură cu modul cum va fi interpretat acest punct.

În articolul redacțional din „Golos“, consacrat rezultatelor plenarei, citim :

„Ar fi, desigur, cu totul de neconceput și absurd să se creadă că prin aceste cuvinte“ („pentru prima oară“ etc.) „Comitetul Central a vrut să-și exprime în mod indirect dezaprobarea pentru tactica noastră din trecut, *întrucât ea era adaptată la situația revoluționară*“ (subliniat de autor ; nr. 19—20, pag. 18).

Foarte bine ! Autorul declară că ar fi ceva de neconceput și absurd să se dea o interpretare lichidatoristă. Dar, citind mai departe, dăm în același paragraf peste următoarea afirmație :

„Prin aceste cuvinte se recunoaște în mod oficial caracterul relativ înapoiat al vieții noastre politice din trecut, în ciuda formelor revoluționare în care s-a manifestat ea, fapt care, în urecăt fie zis, a constituit una din principalele cauze ale înfrângerii revoluției ; prin aceste cuvinte se recunoaște oficial forma extrem de elementară a tacticii noastre din trecut, la care era ea condamnată de relațiile sociale înapoiate ; în sfârșit, prin aceste cuvinte se recunoaște oficial că, oricare ar fi pe viitor situația politică, orice încercare de a se reveni la dictatura, în cadrul mișcării, a unor cercuri ilegale închistate și la întreaga politică legată de acest sistem ar însemna un categoric pas înapoi“.

Frumos, nu-i așa ?

Nici nu știi cu ce să începi analiza acestui tezaur de „perle“.

Voi începe cu tripla referire la „recunoașterea oficială“. Cîte ironii n-a făcut același „Golos“ ori de cîte ori — într-o rezoluție sau alta — a fost recunoscută în mod oficial valabilitatea unei aprecieri asupra trecutului, asupra revoluției, asupra rolului partidelor burgheze ș.a.m.d. ! Iată o mostră de sinceritate a vociferărilor îndreptate împotriva „oficialismului“ : cînd o hotărîre *clară* adoptată de partid nu le este pe plac, golosiștii iau în derîdere pretențiile de a rezolva „în mod oficial“ ceea ce ei denumesc problemele științifice complexe etc. etc., așa cum „Sozialistische Monatshefte“ ia în derîdere rezoluția adoptată la Dresden împotriva oportuniștilor sau cum, în zilele noastre, ministerialiștii belgieni iau în derîdere rezoluția de la Amsterdam¹¹³. În schimb însă, îndată ce i s-a părut că există o porțiță deschisă pentru lichidatorism, golosistul jură *de trei ori* pe toți sfinții că acest lucru „a fost recunoscut în mod oficial“.

Or, cînd un golosist începe să jure pe toți sfinții, să știți că el... se îndepărtează de adevăr. De aceea este cu totul neinteligent din partea autorului articolului sus-menționat să vorbească de o „recunoaștere oficială“ a interpretării sale, cu atît mai mult cu cît posibilitatea ca acest punct să dea loc la *interpretări controversate* a format obiectul unor dezbateri speciale în cadrul Comitetului Central, iar din declarațiile *care reproduc aceste cuvinte* ale polonezului și ale bolșevicului, și care au fost *consemnate oficial în procesul verbal*, — da, da, de data aceasta chiar „oficial“ ! —, reiese că ei nu vor considera niciodată drept justă interpretarea dată de „Golos“. Cu zarva lui în legătură cu recunoașterea oficială, autorul nostru a reușit doar să se facă de rușine.

Să afirmi că prin cuvintele „pentru prima oară“ se recunoaște „caracterul relativ înapoiat al trecutului“, asta mai merge, cu toate că nicăieri nu se vede de ce aceste cuvinte trebuie raportate tocmai la viața politică, și nu la alte laturi ale dezvoltării sociale ; dar să adaugi : „în ciuda formelor revoluționare“ înseamnă să lași, în

mod prea imprudent, să se vadă urechile de măgar ale vehistului. Putem face prinsoare că, citind acest pasaj, cel puțin 90 de liberali din 100 îi vor săruta pe golosiști și cel puțin 90 de muncitori din 100 vor întoarce spatele oportuniștilor. Și, „în treacă-t fie zis“, adaosul cu privire la „cauzele înfrîngerii revoluției“ îi dă de gol pe autorii celor cinci volume ale lucrării lichidatoriste: ei vor ca, sub paravanul unei rezoluții obscure, să-și strecoare concepțiile lor liberale despre rolul proletariatului în revoluție. De aceea vorbesc ei despre „caracterul elementar“ și chiar — luați aminte! — *extrem* de elementar al „tacticii noastre din trecut“. Caracterul „extrem“ de elementar al tacticii noastre, vedeți dv., decurge din cuvintele „să folosească «pentru prima oară» în mod conștient, sistematic și consecvent (într-un partid de masă) metoda social-democrației internaționale“*. Tactica folosită într-o perioadă de luptă deschisă, într-o perioadă de relativă libertate a presei, a asociațiilor de masă, a alegerilor la care participau partidele revoluționare, a agitației generale a populației, a unor rapide oscilări în politica guvernului, tactica folosită într-o perioadă în care s-au înregistrat cîteva victorii importante asupra guvernului a fost, pe cît se vede, *extrem* de elementară în comparație cu tactica neelementară din anii 1909—1910! De cîtă renegare, de cîtă lipsă de înțelegere social-democrată a evenimentelor trebuie să dea cineva dovadă ca să facă asemenea interpretări!

Dar a deduce din cuvintele „pentru prima oară“ că ele constituie o sentință de condamnare a „dictaturii (!!)" unor închistate cercuri ilegale“ — asta-i prea de tot. În perioada tacticii „extrem de elementare“ din anii 1905—1907, conducerea muncitorilor de către partid semăna, vedeți dv., în mult mai mare măsură cu o „dictatură“ decît în anii 1909—1910 și ea era exercitată într-o măsură mult mai mare de niște organizații „ilegale“, și anume de

* În acest sens interpretează și tov. An. rezoluția Comitetului Central (vezi articolul lui „Pe marginea unei scrisori din Caucaz“, publicat în nr. de față al lui „Diskussionii Listok.“). Prin articolul său, tov. An. confirmă cele mai grave învinuiri aduse de tov. K. St.¹¹⁴, autorul „Scrisorii din Caucaz“, deși califică aceasta scrisoare drept un „pamilet“. Asupra acestui articol, în multe privințe interesant, al tov. An. vom mai reveni.

niște „cercuri“, care erau mai „închistate“ decît în zilele noastre! Pentru a da acestui raționament sentențios și amuzant o aparență de verosimilitate, trebuie reamintit că în timpul revoluției oportuniștii și cadetofili s-au simțit printre muncitori ca „un cerc închistat“ și găsesc că acum, cînd duc *luptă pentru legalitate* (nu rîdeți!), nu sînt niște oameni „închistați“ (însuși Miliukov e alături de ei), nu reprezintă „un cerc“ (au revistele lor legale renegate), nu sînt „ilegali“ etc. etc.

Este *pentru prima oară* că proletariatul, organizîndu-se într-un partid social-democrat de masă, observă la niște oameni care vor să se considere drept conducătorii lui o înclinare atît de *sistematică și de consecventă* spre renegarea liberală.

De acest învățămînt în legătură cu interpretarea faimosului punct în care figurează cuvintele „*pentru prima oară*“ trebuie să țină seama, vrînd-nevrînd, tovarășul polonez și tovarășul bolșevic* care au declarat în mod oficial că, după părerea lor, ar fi cu totul eronat să se dea o interpretare lichidatoristă punctului *lor* de vedere.

5. INSEMNĂTATEA REZOLUȚIILOR DIN DECEMBRIE (1908) ȘI ATITUDINEA ADOPTATĂ DE LICHIDATORI

Ultimele observații pe care trebuie să le facem în legătură cu deficiențele rezoluției adoptate de plenară se referă la cuvintele de introducere din primul punct, care sună astfel: „Dezvoltînd tezele fundamentale ale rezoluțiilor conferinței de partid din 1908, Comitetul Central hotărăște...“ O asemenea formulare este rezultatul unei concesii făcute menșevicilor, și asupra acestei împrejurări trebuie să ne oprim, cu atît mai mult cu cît aici avem iarăși de-a face cu un exemplu de flagrantă atitudine neloyală față de o concesiune sau de flagrantă incapacitate de a înțelege importanța pe care o are definiția dată tacticii de către partid.

* La plenară, acești tovarășii au dat paragrafului 1 o interpretare în sensul că el indică o accentuare a diferențierii de clasă, un progres în conștiința pur socialistă a maselor muncitorești, că el indică o înțelegere a reacțiunii burgheze. Aceste idei sînt, desigur, juste, dar ele *n-au fost exprimate* (și nu ele au fost exprimate) în tezele care alcătuiesc acest paragraf.

În proiectul de rezoluție, care fusese aprobat de majoritatea membrilor comisiei și care, prin urmare, avea asigurată majoritatea voturilor plenarei, se spunea : „*confirmând rezoluțiile din decembrie 1908 și dezvoltându-le...*“ Și de astă dată menșevicii au cerut în mod ultimativ să li se facă o concesie, și anume au declarat că nu vor vota rezoluția în întregul ei dacă se va păstra cuvântul „confirmând“, deoarece, după părerea lor, rezoluția din decembrie 1908 reprezintă o culme a „fracționismului“. Noi am făcut concesia cerută și nu am refuzat să votăm o rezoluție în care nu se pomenea de confirmare. N-aș înclina de loc să regret această concesie dacă ea și-ar fi atins scopul, adică dacă ar fi găsit la menșevici o atitudine loială față de o hotărâre de partid, atitudine fără de care nu este cu putință o muncă în comun. Partidul nostru *nu* a dat o altă definiție a sarcinilor sale fundamentale în domeniul tacticii, al organizării și al activității parlamentare în epoca Dumei a III-a decât cea cuprinsă în rezoluțiile din decembrie 1908. Nu vom nega că lupta fracționistă era pe vremea aceea foarte aprigă și ca atare nu vom insista asupra cutărei sau cutărei expresii mai tari din rezoluțiile de atunci îndreptate împotriva lichidatorilor. Dar asupra tezelor fundamentale ale acestor rezoluții insistăm în mod categoric, fiindcă a vorbi de partid, de partinitate, de organizația de partid fără să iei în considerație singurul răspuns dat de partid la problemele principale, fundamentale și confirmat de un an de activitate — răspuns fără de care nu poți face nici un pas înainte în domeniul propagandei, al agitației, sau al organizării —, înseamnă a te juca cu vorbele. Sîntem gata oricînd să recunoaștem necesitatea de a proceda în comun la o îmbunătățire a acestor rezoluții, la o revizuire a lor, ținînd seama de criticile ce le-au fost aduse de tovarășii din toate fracțiunile, inclusiv, firește, menșevicii partinici ; știm că unele teze din aceste rezoluții vor mai constitui, probabil, multă vreme obiectul unor controverse în partidul nostru și că nu vom reuși să soluționăm într-un viitor apropiat aceste controverse decât printr-o majoritate de voturi. Dar *atîta timp cît* această revizuire n-a fost în-

treprinsă și terminată, *atîta timp cît* partidul n-a dat un nou răspuns în chestiunea aprecierii epocii Dumei a III-a și a sarcinilor care decurg din această apreciere, *vom cere categoric* ca toți social-democrații partinici, oricare ar fi vederile lor, să se călăuzească în acțiunile lor tocmai după aceste rezoluții.

S-ar părea că acestea sînt cerințele cele mai elementare ale partinității. S-ar părea că nici nu se poate concepe o altă atitudine față de niște hotărîri ale partidului. Dar cotitura spre lichidatorism făcută de „Golos“ după plenară l-a determinat ca și în această chestiune să profite de concesiia făcută de majoritatea partidului nu pentru a trece pe o poziție partinică loială, ci pentru a-și exprima numaidecît nemulțumirea față de proporțiile concesiiei! (Numai că golosiștii, pe cît se vede, au uitat că cei care au pornit primii discuția în legătură cu o rezoluție de compromis adoptată în unanimitate, declarînd că nu sînt satisfăcuți de ea și cerînd să se facă noi concesii, să se procedeze la noi corectări, au dat astfel celeilalte părți dreptul de a cere să se facă corectări în celălalt sens. Și noi vom căuta, bineînțeles, să ne folosim de acest drept).

În articolul redacțional — deja citat de noi — din nr. 19—20 al ziarului „Golos“ în legătură cu rezultatele plenarei se arată de la bun început că cuvintele introductive din rezoluție reprezintă un *compromis*. Acesta este un adevăr care se transformă într-un neadevăr, dacă se trece sub tăcere că compromisul, care a fost impus de ultimatumul menșevicilor, îl constituie refuzul majorității Comitetului Central de a *confirma* fără rezervă toate rezoluțiile din decembrie 1908, și nu numai tezele lor fundamentale,!

„Din punctul nostru de vedere — scrie în continuare „Golos“ —, această frază nu prea se leagă de conținutul, lipsit de orice echivoc, al celor mai importante puncte din rezoluție; deși marchează o anumită cotitură în dezvoltarea partidului, ea se află totuși într-o legătură de continuitate cu tot trecutul social-democrației din Rusia, fiind însă foarte puțin“ (!!) „legată de «moștenirea de

la Londra»¹¹⁵. Am fi însă niște doctrinari incorigibili dacă ne-am închipui că se poate ajunge dintr-o dată la o perfectă unitate de vederi în partidul nostru, dacă am sacrifica un mare pas înainte, în cadrul mișcării, de dragul unor ambiții de întîietate“ (!!). „Îndreptarea acestor greșeli din rezoluție o putem lăsa în seama istoricilor“.

E ca și cum golosiștii care au participat la plenară ar fi încasat o săpuneală, pentru „concesivitatea“ lor „față de bolșevici“, de la legaliștii lor ruși de felul lui Potresov & Co. sau de la redactorii de la „Golos“ care n-au participat la plenară și ca și cum s-ar scuza față de ei. Noi, vedeți dv., nu sîntem doctrinari, așa că greșelile din rezoluție n-au decît să le corecteze istoricii!

În legătură cu această splendidă declarație ne vom permite să observăm că social-democrații partinici nu întocmesc rezoluții pentru istorici, ci pentru a se călăuzi *în mod efectiv* după ele *în munca lor* de propagandă, de agitație și de organizare. Partidul nu cunoaște altă definiție pentru sarcinile legate de această muncă în perioada Dumei a III-a. Pentru lichidatori, rezoluțiile partidului sînt, bineînțeles, egale cu zero, fiindcă pentru ei întregul partid este egal cu zero; după ei, chiar și întregul partid (și nu numai rezoluțiile lui) prezintă interes numai pentru „istorici“, singurii care se pot ocupa cu folos de așa ceva. Dar nici bolșevicii și nici menșevicii partinici nu vor să activeze și nu vor activa în aceeași organizație cu lichidatorii. Pe lichidatori îi vom pofti să se ducă la bezgolovți¹¹⁶ sau la socialiștii-populiști¹¹⁷.

Dacă golosiștii ar fi avut o atitudine loială față de partid, dacă ar fi ținut într-adevăr seama de părerea partidului, și nu de aceea a lui Potresov & Co., de părerea organizației social-democraților revoluționari, și nu de aceea a unui cerc de publiciști-legaliști, și-ar fi exprimat altfel nemulțumirea față de rezoluțiile din decembrie 1908. Și tocmai acum, după plenară, s-ar fi lăsat de chicotelile lor indecente, disprețuitoare, proprii doar ca-deților, pe seama unor oarecare „hotărîri“ „ilegale“ și s-ar fi apucat să analizeze în mod serios aceste hotărîri și să le corecteze potrivit punctului lor de vedere, potri-

vit felului în care privesc ei experiența anilor 1907—1910. În felul acesta ar fi putut ei să contribuie la o adevărată unificare a partidului, la îndrumarea activității social-democrate pe o linie comună. Refuzînd să facă acest lucru, golosiștii pun în aplicare tocmai programul lichidatorilor. Într-adevăr, care este, în această privință, programul lichidatorilor? El constă în a ignora hotărârile partidului ilegal, care e sortit pieirii etc., și a le opune „activitatea” amorfă a unor franc-tirori care își zic social-democrați și care s-au oploșit, laolaltă cu diverși liberali, narodnici și bezzaglavți, pe la diverse revistute legale, în diverse asociații legale etc. Nu e nevoie de nici un fel de rezoluții, de nici o „apreciere a momentului”, de nici un fel de definire a scopurilor noastre de luptă imediate și a atitudinii noastre față de partidele burgheze, — toate acestea ei le denumesc (după Miliukov!) „dictatura unor cercuri ilegale închistate” (fără să observe că, prin dezlînarea, lipsa de organizare și fărîmițarea care domnește în rîndurile lor, lasă de fapt „dictatura” în seama cercurilor liberale!).

Da, da, nu încape nici o îndoială că lichidatorii nu pot cere golosiștilor, în ce privește atitudinea lor față de rezoluțiile partidului, decît să-și rîdă de ele cu dispreț și să nu le ia în seamă.

Nu poți să iei în serios părerea că rezoluția Comitetului Central cu privire la starea de lucruri din partidul nostru în 1909—1910 este „prea puțin” legată de moștenirea de la Londra; și nu poți s-o iei în serios pentru că absurditatea ei sare în ochi. Ei își bat joc de partid spunînd: sîntem gata să ținem seama „de tot trecutul” lui, dar nu de acel trecut care este direct legat de prezent, și nici de prezent! Cu alte cuvinte, sîntem gata să ținem seama de ceea ce nu determină comportarea noastră de astăzi. Sîntem gata (în 1910) să ținem seama „de tot trecutul” social-democrației, în afară de acela care conține hotărârile cu privire la partidul cadeților din anii 1907—1908—1909, la partidele trudovice din anii 1907—1908—1909, la sarcinile de luptă din anii 1907—1908—1909. Sîntem gata să ținem seama de orice,

în afară de ceea ce trebuie să ții seama acum pentru a fi partinic în fapte, pentru a duce o muncă partinică, a promova o tactică partinică, a îndruma în chip partinic activitatea social-democrată în Duma a III-a.

Spre rușinea Bundului, trebuie să spunem că în organul său de presă, și anume într-un articol al tovarășului Ionov (la pag. 22), găsim asemenea zeflemele lichidatoriste la adresa moștenirii de la Londra. „Spuneți-mi, vă rog — scrie Ionov —, ce au de-a face rezoluțiile Congresului de la Londra cu momentul actual și cu problemele care sînt acum la ordinea zilei? Îmi permit să sper că nici tov. Lenin și nici adepții lui nu știu“.

Într-adevăr, de unde să știu eu ceva așa de complicat! De unde să știu eu că din primăvara anului 1907 și pînă în primăvara anului 1910 nu s-au produs nici un fel de schimbări esențiale în principalele grupuri de partide burgheze (ultrareacționarii, octombriștii, cadeții, narodnicii), în compoziția lor de clasă, în politica lor, în atitudinea lor față de proletariat și față de revoluție? De unde să știu că micile schimbări de amănunt, care pot fi și merită să fie constatate în acest domeniu, au fost menționate în rezoluțiile din decembrie 1908? De unde să știu eu toate acestea?

Pentru Ionov, pe cît se vede, toate acestea nu au nici o legătură cu momentul actual și cu problemele la ordinea zilei. Pentru el toate acestea nu prezintă nici un interes, se reduc la un fleac, la definirea tacticii partidului nostru față de partidele neproletare. Ce să ne mai batem capul cu așa ceva? Nu e mai simplu ca acestei străduințe de a elabora o definiție partinică a tacticii proletare să i se dea denumirea de „măsuri excepționale“ etc.? Nu e mai simplu să facem din social-democrați niște francțirori, niște oameni *care sînt de capul lor*, care vor să rezolve „liber“ fără nici un fel de „măsuri excepționale“, problemele la ordinea zilei — azi împreună cu liberalii în revista „Nași pomoi“, mâine cu bezgolovții la congresul publiciștilor lingăi, poimîine împreună cu poseiștii din cooperativă ¹¹⁸. Numai că... numai că, stimabile nătăflet, prin ce se vor deosebi toate astea de ceea ce urmăresc legaliștii lichidatori? Absolut prin nimic!

Social-democrații partinici care sînt nemulțumiți de hotărîrile de la Londra sau de rezoluțiile din decembrie 1908, dar care vor să activeze în cadrul partidului, în mod partinic, vor critica aceste rezoluții în publicațiile de partid, vor propune modificări, vor căuta să-i convingă pe tovarăși, să atragă de partea lor majoritatea membrilor de partid. Cu astfel de oameni putem să nu fim de acord, dar ei vor avea o atitudine partinică față de muncă și nu vor contribui *la dezbinare*, ca Ionov, „Golos“ & Co.

Și acum uitați-vă la d-l Potresov.

Acest „social-democrat“, care ține să-și manifeste în văzul tuturor independența față de partidul social-democrat, rostește, pe un ton exclamativ, în „Nașa Zarea“ nr. 2, pag. 59 : „Și cît de numeroase sînt aceste probleme fără a căror rezolvare nu se poate face nici un pas înainte și marxismul rus nu poate într-adevăr să devină un curent ideologic în stare să absoarbă întreaga forță și energie“ (mai puțină frazeologie nu se poate, stimate domn independent ?) „a conștiinței revoluționare a epocii ! Ce drum urmează dezvoltarea economică a Rusiei. ce deplasări de forțe provoacă ea în surdină acum, cînd domnește reacțiunea, ce se petrece la sate și la orașe, ce schimbări aduce această dezvoltare în compoziția socială a clasei muncitoare din Rusia etc. etc. ? Unde sînt răspunsurile sau încercările de a da răspuns la aceste întrebări, unde e școala economică a marxismului rus ? Și la ce rezultat a dus activitatea spirituală politică căreia i-a dedicat cîndva menșevismul forțele sale ? La ce rezultate au dus căutările lui pe tărîm organizatoric, analiza trecutului și aprecierea dată de el prezentului ?“

Dacă acest independent n-ar arunca în vînt frazele lui căznite, ci s-ar gîndi într-adevăr la ceea ce spune, și-ar da seama de un lucru cît se poate de simplu. Dacă fără rezolvarea acestor probleme marxismul revoluționar nu poate într-adevăr să facă nici un pas (și asta-i adevărat), înseamnă că de rezolvarea lor — nu în sensul desăvîrșirii științifice, al cercetării științifice, ci în acela al stabilirii pașilor ce urmează să fie făcuți — și a modului cum să fie făcuți — trebuie să se ocupe *partidul social-*

democrat. Fiindcă „marxismul revoluționar“ în *afara* partidului social-democrat este o simplă frază de salon a unui palavragiu legal care vrea, din cînd în cînd, să se laude că „și noi“ sîntem aproape social-democrați. Partidul social-democrat *a încercat să dea un răspuns* la aceste probleme și *l-a dat tocmai în rezoluțiile* din decembrie 1908.

Independenții s-au aranjat într-un mod destul de ingenios: în coloanele presei legale ei se bat cu pumnul în piept și întrebă „de ce nu încearcă marxistii revoluționari să dea un răspuns?“. Independenții știu că nu li se poate răspunde în niște publicații legale. Iar în publicațiile ilegale, prietenii acestor independenți (golosiștii) se eschivează cu dispreț să dea un răspuns la niște probleme „fără a căror rezolvare nu se poate face *nici un pas înainte*“. Se ajunge astfel la ceea ce le trebuie independenților (adică renegaților socialismului) din lumea întreagă, adică la o frazeologie sonoră și la independență efectivă față de socialism și față de partidul social-democrat.

6. DESPRE GRUPUL INDEPENDENȚILOR-LEGALIȘTI

Să trecem acum la o clarificare a celor petrecute după plenară. La această chestiune, Troțki și Ionov dau amîndoi același răspuns simplu. „Nici în condițiile externe ale vieții politice, nici în relațiile interne din sînul partidului nostru — se spune în rezoluția de la Viena — *nu s-au produs, după plenară, nici un fel de schimbări reale* care să îngreueze munca de construire a partidului...“ Recidivă fracționistă, o moștenire nelichidată a relațiilor fracționiste, și atîta tot.

Aceeași explicație o dă și Ionov referindu-se „la persoane“.

„Plenara a luat sfîrșit. Participanții la lucrările ei au plecat... Conducătorii vechilor fracțiuni s-au văzut liberi, emancipați de orice influențe și presiuni exterioare. În afară de aceasta, au venit întăriri serioase. Pentru unii, o asemenea întărire o constituie tov. Plehanov, care în

ultima vreme desfășoară o intensă propagandă pentru declararea partidului în stare de război. Pentru alții înțărirea o constituie cei șaisprezece «vechi activiști de partid bine cunoscuți redacției ziarului „Golos Soțial-Demokrata”» (vezi în nr. 19—20 „Scrisoare deschisă”). „Cum să nu te avînți în luptă în asemenea condiții? Și iată-i că și-au reluat vechea «îndeletnicire» de exterminare reciprocă” („Otkliki Bunda” nr. 4, pag. 22).

Fracționiștii au primit „întăriri” și s-au încăierat din nou, atît și nimic mai mult. E drept că bolșevicilor le-a venit ca „întărire” menșevicul partinic Plehanov, care „a venit” să ducă război împotriva lichidatorilor, dar toate acestea nu prezintă nici o importanță pentru Ionov. Lui, pe cît se vede, nu-i place polemica dusă de Plehanov împotriva lui Potresov, împotriva tov. I. (care propunea „să se dizolve totul”) etc. E dreptul lui, firește, să dezaprobe această polemică. Dar cum poate cineva să spună că a purta o asemenea polemică înseamnă „a declara *partidul* în stare de război”? A porni război împotriva *lichidatorilor* înseamnă a declara *partidul* în stare de război — iată o „filozofie” a tov. Ionov pe care trebuie să ne-o întipărim în minte.

O întărire a menșevicilor din străinătate au constituit-o menșevicii din Rusia. Dar această împrejurare nu-i dă nimic de gîndit tovarășului Ionov.

Nu-i greu de înțeles ce concluzie practică decurge dintr-o asemenea „apreciere a momentului” făcută de Troțki și Ionov. Nu s-a întîmplat nimic deosebit. E vorba de o încăierare fracționistă, și atîta tot. Să instituim niște neutralizatori noi, și lucrurile se vor aranja. Toate explicațiile exprimă punctul de vedere al diplomației de cerc. Toate rețetele practice nu sînt altceva decît diplomație de cerc. Avem oameni „care s-au avîntat în luptă”, avem oameni care doresc „să împace” lucrurile: acolo să ștergem orice amintește de „fundament”, aici să adăugăm că și cutare va face parte din cutare „instituție”, dincolo „să facem concesii” legaliştilor în ce privește metodele de convocare a conferinței... Vechea și veșnic noua poveste a metodelor de cerc din străinătate!

Punctul nostru de vedere asupra celor ce s-au petrecut după plenară este altul.

Reușind să adopte rezoluții în unanimitate și înlăturînd *toate* acuzațiile „bîrfitoare“, plenara i-a strîns definitiv cu ușa pe lichidatori. Ei nu se mai puteau ascunde în dosul bîrfelilor. Nu mai puteau invoca îndărătnicia și „represiunea mecanică“ (cu variantele ei : măsuri excepționale, stare de război, stare de asediu etc.). Nu mai puteau să se îndepărteze de partid decît din motive lichidatoriste (așa cum vperedîștii nu se pot îndepărta de el decît din motive otzoviste, precum și în virtutea filozofiei lor antimarxiste).

Strînși cu ușa, lichidatorii și-au arătat adevăratul lor „chip“. La chemarea de a reveni în partid, centrul lor din Rusia — formal sau neformal constituit, semilegal (Mihail & Co.) sau perfect legal (Potresov & Co.), e tot una — *a răspuns printr-un refuz*. Legalîștii-lichidatori din Rusia au rupt definitiv cu partidul și s-au unit între ei, formînd grupul *socialiștilor independenți* (independenți de socialism și dependenți de liberalism, bineînțeles). Răspunsul lui Mihail & Co., pe de o parte, și articolele din „Nașa Zarea“ și „Vozrojdenie“, pe de altă parte, marchează tocmai unirea cercurilor antipartinice „social-democrate“ (sau, mai bine zis, pretins social-democrate), care au format grupul *socialiștilor independenți*. De aceea sînt *acum* ridicole și jalnice încercările „împăciuitoariste“ ale lui Troțki și Ionov. Numai o totală neînțelegere a ceea ce se petrece azi poate explica aceste încercări, care deocamdată sînt inofensive, deoarece nu au de partea lor decît pe diplomații cu mentalitate de cerc din străinătate, decît neștiința și neînțelegerea care domnesc undeva într-un colț retras de țară. Eroarea împăciuitoariștilor de felul lui Troțki și Ionov constă în faptul că condițiile specifice, care au făcut ca la plenară să înflorească diplomația împăciuitoaristă, ei le-au considerat drept condiții generale ale vieții de partid din momentul de față. Eroarea lor constă în faptul că au considerat că diplomația — care și-a avut rolul ei la plenară, *datorită* existenței unor condiții care au generat, în ambele fracțiuni principale, *puternice*

tendențe de împăcare (de unificare a partidului) — constituie un scop în sine, un durabil mijloc de manevră între „persoanele, grupurile și instituțiile date“.

La plenară a fost într-adevăr loc pentru diplomație, deoarece era neapărată nevoie de unificarea bolșevicilor partinici și a menșevicilor partinici în cadrul partidului; or, fără concesi, fără compromisuri, nu se putea ajunge la un asemenea act. Când a fost să se stabilească limitele concesiilor, „misiții onești“ s-au situat inevitabil pe primul loc — inevitabil, deoarece pentru menșevicii partinici și pentru bolșevicii partinici chestiunea unor asemenea limite era o chestiune secundară, atîta timp cît baza principială a întregii unificări rămînea în vigoare. Situîndu-se pe primul loc la plenară și căpătînd posibilitatea de a juca rolul de „neutralizatori“, de „judecători“ în vederea înlăturării bîrfelilor, a satisfacerii „pretențiilor“ ridicate față de Centrul bolșevic, „împăciunitorii“ de felul lui Troțki și Ionov și-au închipuit că, atîta timp cît există „persoanele, grupurile și organele date“, ei vor putea să joace întotdeauna acest rol. Aceasta e o eroare ridicolă. De misiți este nevoie atunci cînd trebuie stabilite limitele concesiilor ce trebuie făcute pentru a obține o unanimitate. Aceste limite trebuie stabilite atunci cînd există în mod vădit o bază principială comună pentru unificare. Problema: cine se va încadra în această unificare, după toate concesiile care au fost făcute, a rămas atunci deschisă, deoarece era inevitabil să se presupună în principiu că toți social-democrații vor vrea să intre în partid, că toți menșevicii vor accepta să aplice în mod loial rezoluția antilichidatoristă și toți vperedîștii pe cea anti-otzovistă.

Acum însă nu e nevoie de misiți, nu e loc pentru ei, fiindcă nu e vorba de limitele concesiilor. Și nu e vorba de ele, fiindcă nu e vorba de nici un fel de concesi. Toate concesiile (și unele chiar exagerate) au fost făcute la plenară. Acum e vorba numai de o poziție principială de luptă împotriva lichidatorismului, și anume nu împotriva lichidatorismului în general, ci împotriva unui anumit grup de lichidatori independenți, împotriva

grupului lui Mihail & Co., a grupului lui Potresov & Co. Dacă Troțki și Ionov își vor propune acum „să împace“ partidul cu aceste persoane, grupuri și instituții, — atunci pentru noi, pentru toți bolșevicii partinici și menșevicii partinici, ei vor fi doar niște trădători ai partidului, și nimic mai mult.

Diplomații împăciuitoriști s-au dovedit a fi „tari“ la plenară numai pentru că — și în măsura în care — bolșevicii partinici și menșevicii partinici doreau pace și dădeau o importanță secundară condițiilor acestei păci în comparație cu tactica antilichidatoristă și antioțzovistă pe care trebuia s-o urmeze partidul. Eu, de pildă, am fost de părere că ni se cere să facem concesii exagerate și am luptat pentru restrângerea lor (fapt la care face aluzie „Golos“ în nr. 19—20 și despre care vorbește pe șleau Ionov). Dar atunci eram gata — după cum aș fi și acum gata — să accept și concesii exagerate, din moment ce ele nu însemnau o subminare a *liniei* partidului, din moment ce ele nu duceau la negarea acestei linii, din moment ce ele înlesneau îndepărtarea oamenilor de lichidatorism și oțzovism, atragerea lor spre partid. Dar acum, după ce Mihail & Co. și Potresov & Co. s-au unit între ei și au luat poziție împotriva partidului și a plenary, nu voi accepta nici un fel de discuții despre nici un fel de concesii, fiindcă partidul este acum dator să rupă orice relații cu acești independenți, este dator să-i combată cu toată hotărârea ca pe niște lichidatori care și-au precizat complet și definitiv fizionomia. Și asta o pot spune fără șovăială, nu numai în numele meu, ci și în numele *tuturor* bolșevicilor partinici. Menșevicii partinici s-au pronunțat destul de clar în acest sens prin glasul lui Plehanov și al altora, și întrucât aceasta este starea de lucruri din partid, „împăciuitoriștii“ diplomați de felul lui Troțki și Ionov vor trebui să se lase de diplomația lor sau să plece la cei ce sînt independenți de partid.

Pentru a ne convinge că legaliștii s-au unit definitiv într-un grup de socialiști independenți, e de ajuns să aruncăm o privire de ansamblu asupra evenimentelor care au avut loc după plenară, e de ajuns să le apreciem în

esența lor, și nu numai din punctul de vedere al mărunței și meschinei istorii a „conflictelor“ la care se limitează fără rost Ionov.

1) Mihail, Roman și Iurii califică drept dăunătoare atît rezoluțiile Comitetului Central (ale plenarei), cît și însăși existența acestuia. De la publicarea acestui fapt au trecut aproape două luni, și el n-a fost încă dezmințit. E clar că este adevărat*.

2) Șaisprezece menșevici din Rusia, printre care cel puțin doi dintre cei trei menționați mai sus și o serie de publiciști menșevici din cei mai de seamă (Cerevanin, Kolțov etc.), publică în „Golos“, cu asentimentul redacției, o declarație prin care încearcă să justifice ieșirea menșevicilor din partid și care constituie un manifest pur lichidatorist.

3) „Nașa Zarea“, revistă menșevică legală, publică un articol programatic al d-lui Potresov în care se spune răspicat că „un partid, în sensul unei ierarhii de instituții, cu caracter unitar și organizat, nu există“ (nr. 2, pag. 61), că nu poți lichida „ceea ce în realitate nu mai există ca un tot organizat“ (ibid.). Printre colaboratorii acestei reviste se enumeră Cerevanin, Kolțov, Martînov, Avgustovski, Maslov, Martov — același L. Martov care este în stare să dețină o funcție în „ierarhia de instituții cu caracter organizat“ a partidului ilegal, al cărei centru se prezintă ca un tot „unitar și organizat“ și în același timp să facă parte dintr-un grup legal care, cu binevoitoarea încuviințare a lui Stolîpin, declară că acest partid ilegal este inexistent.

4) În populara revistă menșevică „Vozrojdenie“ (nr. 5 din 30 martie 1910), care are *aceiași* colaboratori, apare un articol nesemnat, adică redacțional, în care se face elogiul sus-menționatului articol al d-lui Potresov din „Nașa Zarea“ și, după ce se reproduce pasajul citat de noi mai sus, se spune :

* De curînd a apărut nr. 21 al ziarului „Golos Soțial-Demokrata“. La pag. 16, Martov și Dan confirmă autenticitatea acestui fapt vorbind de „refuzul a trei tovarăși (??) de a intra în Comitetul Central“. Ca de obicei, ei încearcă, prin injurii grosolane la adresa lui „Tyszka-Lenin“, să mascheze faptul că Mihail & Co. s-au transformat definitiv într-un grup de independenți.

„Nici n-ai ce lichida, iar visul — adăugăm noi“ (adică redacția revistei „Vozrojdenie“) — „de a restabili în forma ei veche, ilegală, această ierarhie este pur și simplu o utopie dăunătoare, reacționară, care arată că unii reprezentanți ai partidului odinioară cel mai realist și-au pierdut simțul politic“ (pag. 51).

Cei ce consideră că aceste fapte au un caracter întâmplător nu vor, firește, să vadă adevărul. Cei ce cred că aceste fapte se explică printr-o „recidivă de fracționism“ se amăgesc cu vorbe goale. Fiindcă, vă întreb, ce legătură au toate acestea cu fracționismul și cu lupta fracționistă, de care s-au îndepărtat de multă vreme atât grupul Mihail & Co., cât și grupul Potresov & Co.? Aici, pentru cine nu vrea să închidă ochii cu bună știință, nu încap nici un fel de îndoieli. Plenara a înlăturat toate obstacolele (reale sau fictive) care împiedicau pe legaliștii partinici să revină în partid, toate obstacolele care împiedicau ca, ținând seama de noile condiții și de noile forme de folosire a posibilităților legale, să se treacă la construirea unui partid ilegal. Patru menșevici membri ai Comitetului Central și doi redactori ai ziarului „Golos“ au recunoscut că *toate* obstacolele din calea unei munci comune de partid au fost înlăturate. Grupul legaliștilor din Rusia a dat un răspuns la apelul făcut de plenară. Acest răspuns este negativ: nu vrem — spun ei — să ne ocupăm de refacerea și consolidarea partidului ilegal, deoarece aceasta este o utopie reacționară.

Acest răspuns este un fapt politic de cea mai mare importanță în istoria mișcării social-democrate. S-a constituit definitiv un grup al *sociaलिष्टilor independenți* (de socialism), care s-a separat definitiv de partidul social-democrat. Nu știu încă cât de încheșat este acest grup, dacă se compune dintr-o singură organizație sau dintr-o serie de cercuri separate, foarte lose (liber, slab) legate între ele, dar asta n-are importanță. Important este că tendințele — care se manifestă de multă vreme în rîndurile menșevicilor — de a crea grupuri independente față de partid au dus acum la crearea unei noi formații politice. De acum înainte toți social-democrații din Rusia care nu vor

să se înșele pe ei înșiși trebuie să țină seama, ca de un fapt real, de existența acestei grupări a independenților.

Pentru a arăta însemnătatea acestui fapt, vom aminti mai întâi de „socialiștii independenți“ din Franța, care, în statul burghez cel mai avansat, cel mai curățit de tot ce este vechi, au împins pînă la capăt tendințele acestui curent politic. Millerand, Viviani și Briand au făcut parte din partidul socialist, dar au acționat în repetate rînduri independent de hotărârile lui și fără a ține seama de ele, iar intrarea lui Millerand într-un guvern burghez, sub pretext că vrea să salveze republica și să apere interesele socialismului, a dus la o ruptură între acest grup și partid. Burghezia i-a răsplătit cu portofolii ministeriale pe acești trădători ai socialismului. Cei trei renegați francezi și grupul lor continuă să se intituleze socialiști independenți și să invoce, ca o justificare a comportării lor, interesele mișcării muncitorești și necesitatea unor reforme sociale.

Desigur, independenții noștri nu pot fi răsplățiți atît de repede de societatea burgheză : ei își încep activitatea lor în condiții incomparabil mai înapoiate și trebuie să se mulțumească cu laudele și ajutorul burgheziei liberale (care de multă vreme sprijină tendințele de „independență“ ale menșevicilor). Dar și aici și acolo se manifestă aceeași tendință fundamentală : se invocă, drept pretext pentru independență față de partidul socialist, interesele mișcării muncitorești ; „lupta pentru legalitate“ (lozincă formulată de Dan și îmbrățișată cu tot entuziasmul de „Vozrojdenie“, această revistă a renegaților, în nr. 5, pag. 7) este proclamată drept o lozincă a clasei muncitoare ; în realitate, e vorba de gruparea laolaltă a unor intelectuali burghezi (în Franța — a unor parlamentari, iar la noi — a unor publiciști), care merg cot la cot cu liberalii ; este respinsă orice subordonare față de partid : atît Millerand & Co., cît și „Vozrojdenie“ și „Golos“ declară că partidul nu este de ajuns de „realist“ ; se afirmă că partidul este „dictatura unor cercuri ilegale închistate“ („Golos“), că el se închistează, se limitează la o asociație îngust-revoluționară, care împiedică realizarea unui progres pe scară largă (Millerand & Co.).

Pentru a înțelege care e poziția independenților noștri, aruncați-vă o privire asupra istoricului formării „partidului socialist-populist” de la noi din Rusia. Această istorie îi va ajuta să înțeleagă esența chestiunii pe aceia care, din cauza mării deosebiri dintre condițiile exterioare în care-și desfășoară „activitatea” independenții noștri și Millerand & Co., nu văd înrudirea ce există între ei. Că „socialiștii-populiști” de la noi constituie aripa legalistă și moderată a democrației mic-burgheze este un lucru îndeobște cunoscut, un lucru de care, pe cât se pare, nu s-a îndoit nici un marxist. La congresul socialiștilor-revoluționari, care a avut loc la sfârșitul anului 1905, socialiștii-populiști s-au comportat ca niște lichidatori ai programului, tacticii și organizației partidului revoluționar al democraților mic-burghezi; în coloanele ziarelor din zilele de libertate din toamna anului 1905 și din primăvara anului 1906, ei au fost prezenți alături de socialiștii-revoluționari și în strînsă unitate cu ei. În toamna anului 1906, ei au intrat în legalitate și s-au constituit într-un partid independent, ceea ce nu i-a împiedicat ca în alegerile pentru Duma a II-a, precum și în cadrul acestei Dume să se apropie din cînd în cînd de socialiștii-revoluționari și aproape să se contopească cu ei.

În toamna anului 1906 mi-a fost dat să public în „Proletarii” un articol despre socialiștii-populiști, în care spuneam despre ei că sînt niște „menșevici ai eserilor” *. De atunci au trecut trei ani și jumătate, și Potresov & Co. au reușit să demonstreze menșevicilor partinici că am avut dreptate. Trebuie să recunoaștem însă că pînă și d-l Peșehonov & Co. s-au comportat mai cinstit din punct de vedere politic decît d-l Potresov și grupul lui atunci cînd, după o serie de acte politice care erau de fapt independente de partidul socialist-revoluționar, au declarat în mod deschis că ei reprezintă un partid politic de sine stătător, independent de socialiștii-revoluționari. Această „probitate” a fost, desigur, determinată, printre altele, și de raportul de forțe: Peșehonov considera că socialiștii-revoluționari reprezintă un partid neputincios și socotea

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 392—401. — Nota red.

că ar avea de pierdut de pe urma unei uniri neformale cu ei ; Potresov socotea că are de câștigat de pe urma aze-fismului¹¹⁹ politic, continuînd să conteze ca social-de-mocrat, dar fiind de fapt independent de partidul social-democrat.

D-l Potresov & Co. consideră că deocamdată este mai avantajos pentru ei să se ascundă sub o denumire care nu le aparține, să se folosească în mod necinstit de prestigiul P.M.S.D.R., descompunîndu-l pe dinăuntru, acționînd de fapt împotriva lui, și nu numai independent de el. S-ar putea ca grupul independenților noștri să caute să se împodobească cît mai multă vreme cu pene străine ; s-ar putea ca, în urma unei lovituri primite de partid, în urma unei mari căderi a organizației ilegale sau într-o conjunctură deosebit de ispititoare, cum ar fi, să zicem, posibilitatea de a pătrunde în Dumă independent de partid, independenții să arunce masca ; — nu putem prevedea toate episoadele șarlataniei lor politice.

Un lucru știm însă perfect de bine, și anume că activitatea camuflată a independenților este dăunătoare și nefastă pentru P.M.S.D.R., partidul clasei muncitoare, și că trebuie s-o demascăm cu orice preț, să-i dăm de gol pe independenți și să declarăm că ei au rupt orice legătură cu partidul. Plenara a făcut un mare pas înainte în această direcție ; oricît ar părea de curios la prima vedere, dar tocmai înțelegerea (nesinceră sau inconștientă) dintre Martov și Martînov, tocmai concesiile maxime, exagerate chiar, care le-au fost făcute lor au ajutat la spargerea abcesului lichidatorismului, a abcesului independentismului din partidul nostru. Nici un social-democrat cinstit, nici un membru de partid, indiferent de fracțiunea cu care simpatizează, nu poate tăgădui acum că grupul Mihail & Co. și grupul Potresov & Co. se situează pe o poziție de *independență*, că în realitate ele nu recunosc partidul, nu se împacă cu existența lui și acționează împotriva lui.

Cît de încet sau de repede va decurge procesul de detașare a independenților și de creare a unui partid al lor aparte, asta depinde, firește, de o serie de cauze și de factori imprevizibili. Socialiștii-populiști au existat pînă la revoluție ca un grup aparte, și separarea acestui grup,

care se alăturase în mod temporar și incomplet socialiștilor-revoluționari, a fost un lucru foarte simplu. Independenții noștri mai au și unele tradiții personale, și unele legături cu partidul, care încetinesc procesul de detașare, dar aceste tradiții slăbesc din ce în ce mai mult, și, în afară de aceasta, revoluția și contrarevoluția fac să apară oameni noi, care nu sînt legați de nici un fel de tradiții revoluționare și partinice. În schimb, ambianța stărilor de spirit „velhiste“ împinge cu o rapiditate extraordinară pe intelectualii lipsiți de caracter să adopte o poziție independentă. „Vechea“ generație de revoluționari părăsește scena; Stolîpin hăituieste cu înverșunare pe reprezentanții acestei generații, dintre care cei mai mulți, în zilele de libertate din anii revoluției, și-au dezvăluit toate pseudonimele lor și întreaga lor activitate conspirativă. Închisoarea, deportarea, condamnările la muncă silnică, emigrația fac să sporească din ce în ce mai mult rîndurile celor ieșiți din luptă, iar noua generație crește încet. În rîndurile intelectualilor, mai ales în ale aceluia care și-au găsit un „locșor“ într-o activitate legală sau alta, își fac loc o totală neîncredere în partidul ilegal, tendința de a nu-și irosi forțele într-o activitate deosebit de grea, în vremurile noastre, și deosebit de ingrată. „Prietenul la nevoie se cunoaște“, și clasa muncitoare, care a trecut prin anii grei ai asaltului forțelor contrarevoluționare, al celor vechi și al celor noi, va fi în mod inevitabil martora detașării multora dintre prietenii ei intelectuali, „prieteni de o clipă“, prieteni de zile mari, prieteni doar în timpul revoluției, care au fost revoluționari, dar care cedează în epoca de declin și care la primele succese ale contrarevoluției sînt gata să proclame „lupta pentru legalitate“.

Într-o serie de țări europene, forțele contrarevoluționare au reușit — de pildă după 1848 — să înlăture cu desăvîrșire rămășițele de organizații revoluționare și socialiste ale proletariatului. Intelectualul burghez care în anii tinereții a aderat la social-democrație este înclinat, datorită întregii sale psihologii filistine, să se lase păgubaș: așa a fost și așa va fi — e cu neputință să salvezi vechea organizație ilegală și e și mai cu neputință să cre-

ezi una nouă ; în general, „am supraestimat“ forțele proletarietului în revoluția burgheză, am comis greșeala de a-i atribui proletarietului un rol de importanță „universală“ — toate aceste idei cuprinse în lucrarea „Mișcarea socială“, care e pătrunsă de spiritul renegării, împing direct și indirect la renegarea partidului ilegal. Odată pornit pe această pantă, independentul nu-și dă seama că se rostogolește tot mai jos, că lucrează mână-n mână cu Stolîpin : Stolîpin distruge fizicește, prin metode polițienești, prin ocnă și spânzurătoare, partidul ilegal ; liberalii fac și ei același lucru în mod direct, prin propagarea fătășă a ideilor vehiste, iar independenții din rîndurile social-democraților contribuie în mod indirect la distrugerea partidului ilegal, ridicînd mereu obiecții împotriva „mortificării“ lui, refuzînd să-l ajute, încercînd să justifice (vezi în „Golos“ nr. 19—20 scrisoarea celor 16) retragerea din rîndurile lui. Ei se rostogolesc din ce în ce mai jos.

Nu vom închide ochii asupra faptului că lupta pentru partid va deveni pentru noi cu atît mai dificilă, cu cît perioada de contrarevoluție va fi mai lungă. Că partiții nu subestimează pericolul, că îl privesc drept în față, ne-o dovedește, bunăoară, articolul publicat de tov. K. în nr. 13 al Organului Central. Dar recunoașterea sinceră și fără rezerve a slăbiciunii partidului, a stării de descompunere a organizațiilor lui și a situației dificile în care ne aflăm nu-l face pe tov. K. să se îndoiască nici o clipă, așa cum nu-l face pe nici un partiet, că este nevoie de partid, că trebuie să depunem eforturi pentru refacerea lui. Cu cît situația noastră este mai dificilă, cu cît dușmanii noștri devin mai numeroși — alaltăieri li s-au adăugat vehiștii, ieri socialiștii-populiști, iar azi social-democrații independenți —, cu atît se vor uni mai strîns toți social-democrații, fără deosebire de nuanță, ca să apere partidul. Mulți social-democrați care nu s-au putut înțelege asupra modului cum trebuie duse la asalt masele cu stare de spirit revoluționară, dar care cred în social-democrație, nu vor putea să nu-și strîngă rîndurile atunci cînd se pune problema menținerii și consolidării

partidului muncitoresc social-democrat ilegal, creat în anii 1895—1910.

Cît despre „Golos“ și golosiști, trebuie spus că au confirmat de minune ceea ce s-a spus despre ei în rezoluția adoptată în iunie anul trecut de redacția lărgită a ziarului „Proletarii“. „În tabăra menșevică a partidului, se spune în această rezoluție (vezi suplimentul la nr. 46 al ziarului „Proletarii“, pag. 6), într-o vreme cînd «Golos Soțial-Demokrata», organul oficial al fracțiunii, este pe de-a-ntregul prizonier al menșevicilor-lichidatori, minoritatea fracțiunii, după ce a încercat pînă la capăt calea lichidatorismului, ridică de pe acum un glas de protest împotriva acestei căi și caută din nou un teren de partid pentru activitatea sa...“ * Distanța pînă la „capătul“ căii lichidatorismului s-a dovedit a fi mai lungă decît am crezut noi atunci, dar, în ceea ce privește ideea de bază cuprinsă în cuvintele citate, evenimentele care au urmat după aceea au dovedit justetea ei. A fost în special confirmată justetea termenului „prizonier al lichidatorilor“, aplicat de noi ziarului „Golos Soțial-Demokrata“. Golosiștii nu sînt altceva decît niște prizonieri ai lichidatorilor, fiindcă ei nu cutează să apere fățiș lichidatorismul și nici să se ridice fățiș împotriva lui. Și la plenară ei au adoptat în unanimitate rezoluțiile nu ca niște oameni liberi, ci ca niște prizonieri care au căpătat o scurtă învoire de la „stăpîinii“ lor și care a doua zi după plenară s-au întors din nou în captivitate. Nefiind în stare să apere lichidatorismul, ei s-au cramponat din răputeri de toate obstacolele posibile (și toate născocite!), care nu erau legate de probleme principiale, dar care îi împiedicau să se lepede de lichidatorism. Iar atunci cînd toate aceste „obstacole“ au fost înlăturate, cînd toate pretențiile lor de ordin particular, personal, organizatoric, pecuniar etc. au fost satisfăcute, ei „au votat“ — împotriva voinței lor — pentru dezavuarea lichidatorismului. Sărmanii de ei, nu știau că în acest timp manifestul celor 16 era în drum spre Paris, că grupul Mihail & Co. și grupul Potresov & Co. își intensificaseră acțiunea lor de apărare a lichidatorismului. Și

* Vezi volumul de față, pag. 40. — Nota red.

s-au luat, docili, după cei 16, după Mihail și după Potresov, revenind iarăși la lichidatorism !

Marea crimă a „împăciuatoriștilor“ lipsiți de caracter, de felul lui Ionov și Troțki, care încearcă să-i apere sau să-i disculpe pe acești oameni, este că ei îi duc de rîpă, întărind dependența lor față de lichidatorism. În timp ce o acțiune hotărîită a tuturor social-democraților nefracționiști împotriva lui Mihail & Co. și a lui Potresov & Co. (fiindcă nici Troțki și nici Ionov nu are curajul să apere *aceste* grupuri !) ar putea să readucă în partid pe unii dintre golosiștii deveniți prizonieri ai lichidatorismului, mofturile și fandoselile „împăciuatoriștilor“, fără să împace cîtuși de puțin partidul cu lichidatorii, nu fac decît să dea unele „speranțe absurde“ golosiștilor.

De altfel, nu încape îndoială că în mare măsură aceste mofturi și fandoseli își au explicația pur și simplu într-o neînțelegere a situației. Numai datorită acestei neînțelegeri se poate limita tov. Ionov la chestiunea publicării sau nepublicării unui articol al lui Martov, numai din cauza ei pot adepții de la Viena ai lui Troțki să reducă problema la „conflictele“ din cadrul redacției Organului Central. Atît articolul lui Martov („Pe calea cea bună“... spre lichidatorism), cît și conflictele din cadrul acestei redacții nu sînt altceva decît niște episoade particulare, care nu pot fi înțelese dacă nu sînt puse în legătură cu întregul. De pildă, articolul lui Martov ne-a arătat limpede nouă, care am studiat în acest an toate nuanțele lichidatorismului și ale golosismului, că *Martov și-a schimbat atitudinea* (sau i-au schimbat-o alții). *Nu se putea* ca unul și același Martov să semneze „Scrisoarea“ Comitetului Central în legătură cu conferința și să scrie articolul „Pe calea cea bună“. Detașînd articolul lui Martov de înlănțuirea evenimentelor, de „Scrisoarea“ Comitetului Central, care a fost trimisă ceva mai înainte, de „Golos“ nr. 19—20, care a apărut după aceea, de manifestul celor 16, de articolul lui Dan („Lupta pentru legalitate“), de cel al lui Potresov și de cele apărute în „Vozrojdenie“, detașînd de aceeași înlănțuire a evenimentelor „conflictele“ din cadrul redacției Organului Central, Troțki și Ionov se lipsesc de posibilitatea de a

înțelege ce se petrece *. Și, dimpotrivă, totul devine cât se poate de clar dacă punem în centrul chestiunii ceea ce stă la baza întregii situații care s-a creat, și anume: unirea definitivă a independenților din Rusia și ruptura lor definitivă cu „utopia reacționară“ a refacerii și întăririi partidului ilegal.

7. DESPRE MENȘEVISMUL PARTINIC ȘI DESPRE APRECIEREA LUI

Ultima chestiune pe care trebuie s-o examinăm pentru a clarifica „criza unificării“ din partidul nostru este aceea a așa-zisului menșevism partinic și a aprecierii însemnătății lui.

Vederile nefracționiștilor — sau, mai bine zis, ale preținșilor nefracționiști — Ionov și Troțki (vezi „*Pravda*“ nr. 12 și rezoluția de la Viena) sînt extrem de caracteristice în această privință. Troțki, după cum s-a arătat în nr. 13 al Organului Central **, refuză categoric și cu toată îndărătnicia să țină seama de menșevismul partinic, iar Ionov trădează gîndul „intim“ al tovarășului său de idei, spunînd că semnificația manifestărilor „tovarășului Plehanov“ (pe ceilalți menșevici partinici el nu vrea să-i vadă) se reduce la „întărirea“ luptei fracționiste a bolșevicilor, la propagarea ideii de „a declara partidul în stare de război“.

Falsitatea acestei poziții a lui Troțki și Ionov ar fi trebuit să le sară în ochi fie și pentru simplul motiv că ea este infirmată de fapte. Din cele arătate în nr. 13 al Organului Central se vede că în străinătate, în nu mai puțin de șapte grupuri de sprijinire a partidului — în cele de la Paris, Geneva, Berna, Zürich, Liège, Nisa și San-Remo —, plehanoviștii, sau, mai bine zis, menșevicii partinici, s-au ridicat împotriva ziarului „Golos“, cerînd să se aplice hotărîrile plenarei și să se suspende apariția lui și atrăgînd atenția asupra caracterului lichidatorist al

* Să mai luăm, cu titlu de exemplu, „teoria egalității în drepturi“ între diverși legaliști și partidul ilegal. Oare, după manifestările lui Mihail & Co. și Potresov & Co., nu este clar că sensul și semnificația acestei teorii constă în recunoașterea grupului independenților-legaliști și în subordonarea partidului față de el?

** Vezi volumul de față, pag. 251—253. — *Nota red.*

poziției ideologice adoptate în nr. 19—20 ale acestui ziar. Același proces, deși, poate, într-o formă mai puțin vizibilă, are loc și în rîndurile activiștilor din Rusia. E ridicol să treci sub tăcere aceste fapte. A încerca, în pofida lor, să prezinți lupta dusă de Plehanov împotriva golosiștilor drept o luptă publicistică „fracționistă” înseamnă *în mod obiectiv* a te situa de partea grupului independenților-legaliști și a fi împotriva partidului.

Poziția vădit falsă, vădit șubredă pe care s-au situat numiții „împăciunitoriști” ar fi trebuit să le deschidă ochii asupra netemeinicii punctului de vedere de la care au pornit ei și potrivit căruia însemnătatea politică a unificării realizate la plenară ar consta într-o înțelegere „cu persoanele, grupurile și instituțiile date”. Nu trebuie să ne lăsăm înșelați de formele exterioare ale evenimentelor din partidul nostru și de particularitățile lor de ordin personal, ci să apreciem semnificația lor ideologică și politică. În aparență s-a ajuns la o înțelegere cu diverșii golosiști. Dar această înțelegere a avut drept bază și condiție trecerea golosiștilor pe poziția lui Plehanov, așa cum reiese cât se poate de clar din analiza rezoluției cu privire la starea de lucruri din partid, pe care am făcut-o mai sus*. În aparență — dacă e să judecăm, bunăoară, după componența redacției Organului Central —, tocmai golosiștii erau reprezentanții menșevismului în partid. În realitate însă, după plenară Organul Central a început să se transforme într-un mijloc de „colaborare” între bolșevicii partinici și plehanoviști, în condițiile unei totale împotriviri din partea golosiștilor. În evoluția unificării partidului s-a produs un zigzag: la început a fost un fel de talmeș-balmeș de împăciuire generală, fără o definire clară a bazei ideologice a unificării, dar după aceea a biruit logica tendințelor politice; procesul detașării independenților de partid a fost grăbit de faptul că la plenară li s-a făcut golosiștilor maximum de concesii.

* Dintre cei patru menșevici membri ai Comitetului Central care au participat la plenară, doi au depus toate eforturile pentru ca, făcînd golosiștilor maximum de concesii, să-i aducă într-adevăr pe poziția lui Plehanov. Asta nu înseamnă că cei doi erau partiți fermi, că se poate garanta că ei nu se vor întoarce la golosiști. Asta înseamnă doar că menșevismul a fost surprins într-un moment cînd nu putea încă să se lepede de partinitate.

Cînd am auzit la plenară și am văzut și în „Golos“ (nr. 19—20, pag. 18) atacurile furibunde îndreptate împotriva lozincii : „înțelegere între fracțiunile puternice, pentru combaterea lichidatorilor de dreapta și de stînga“ („Golos“ pune această lozincă în ghilimele, dar, nu știu de ce, nu spune deschis că eu am susținut-o și înainte de plenară și în cadrul plenarei), mi-am zis în gîndul meu : „abwarten !“, „wait and see“ („vom trăi și vom vedea !“). Așteptați, d-lor golosiști, căci voi vreți să faceți socoteala „fără patron“ : nu interesează că plenara a dat tuturor posibilitatea să participe la înțelegere, și nu numai fracțiunilor „puternice“, puternice prin poziția lor ideologică și politică. Interesează dacă „patronii“ voștri — adică grupurile independenților-legaliști — vor permite ca această posibilitate să devină realitate.

Au trecut de atunci cîteva luni, și acum numai orbii pot să nu vadă că în realitate tocmai o „înțelegere între fracțiunile puternice“ înseamnă unificarea partidului și face ca ea să progreseze „în pofida tuturor obstacolelor“. Altfel nici nu se poate, și numai așa trebuie să fie în virtutea raportului real de forțe din sînul partidului. Nu încape îndoială că într-un viitor apropiat toate organele de conducere ale partidului vor fi formal restructurate, în așa fel încît să reflecte această înțelegere, sau, dacă nu, pentru un timp oarecare, viața partidului și evoluția unificării lui vor trece pe lîngă ele.

La prima vedere pare ciudat, firește, să spui despre menșevicii partinici că reprezintă o „fracțiune puternică“, întrucît în momentul de față, pe cît se pare, cei mai puternici, cel puțin în străinătate, sînt golosiștii. Dar noi, social-democrații, apreciem cine e mai puternic nu după felul cum se pronunță grupurile din străinătate sau se grupează publiciștii menșevici, ci după următorul criteriu : a cui poziție este obiectiv justă și a cui este condamnată, de logica situației politice, la subordonare față de „independenți“. Rabocedeliștii erau în anii 1898—1900 mai puternici decît iskriștii atît în străinătate, cît și în țară, și totuși ei n-au fost „o fracțiune puternică“.

Acum, cînd golosiștii și-au mobilizat toate forțele împotriva lui Plehanov, îndreptînd spre el toate hîrdaiele

lor de lături, inclusiv atacurile d-lui Potresov și evocarea „jignirilor“ care i-au fost aduse lui Martov în anii 1901—1903 (sic!), acum această neputință a golosiștilor devine deosebit de evidentă. Akselrod & Co. erau în iremediabilă întârziere din punct de vedere politic atunci când, în aprilie, au publicat în străinătate o culegere de injurii personale la adresa lui Plehanov, într-o vreme când în Rusia „Nașa Zarea“, în februarie, și „Vozrojdenie“, în martie, transpuseseră deja problema pe un plan cu totul diferit, iar Plehanov, în nr. 13 al Organului Central, trecuse de la istoria conflictelor sale cu golosiștii la lupta împotriva actualei lor politici. Golosiștii se zbat în neputință, evocând vechile „jigniri“ ce le-au fost aduse (încă din 1901!), la fel ca și vperediştii, care continuă și acum să facă apel la cei cu inimă bună să-i apere de Centrul bolșevic.

Uitați-vă cum se dau tot mai mult de gol „jigniții“ noștri, care în 1910 spumegă de furie numai când se gîdesc la înțelegerea dintre „Lenin și Plehanov“ (după terminologia lor!), tot așa cum, cu un an în urmă și pentru același motiv, spumega de furie Maksimov. Asemenea lui Maksimov, golosiștii încearcă să prezinte lucrurile de parcă ar fi vorba de o înțelegere personală intervenită între „Lenin și Plehanov“; în ce privește faptele acestuia din urmă, ele își au explicația într-un „capriciu bizar“ („O completare necesară“, pag. 16), într-o „convertire a lui Saul în Pavel“, în tendința lui de „a zbura din loc în loc“ ș.a.m.d. Martov face tot ce-i stă în putință pentru ca, evocînd „activitatea desfășurată timp de cinci ani“ (ibid.) de Plehanov ca menșevic, să-l compromită (post festum), reproșîndu-i acest zbor din loc în loc, fără să observe că prin aceasta se compromite cel mai mult pe sine însuși.

În aceeași „Complecare necesară“, colectivul redacțional al ziarului „Golos“ ne încredințează (pag. 32) că Plehanov a fost „mare“ tocmai în cursul celor cinci ani menționați (1904—1908). Vedeți ce rezultă de aici. Menșevicii îl consideră „mare“ pe Plehanov nu pentru activitatea depusă de el în cei 20 de ani (1883—1903) în care și-a rămas fidel sie însuși, în care n-a fost nici menșevic,

nici bolșevic și a fost întemeietorul social-democrației, ci pentru activitatea depusă tocmai în cei cinci ani în care, după cum recunosc înșiși menșevicii, el „zbură din loc în loc“, adică nu urma în mod consecvent linia menșevică. Rezultă că „măreția“ lui a constat în faptul că n-a căzut cu totul în mlaștina menșevismului.

Dar tocmai acești cinci ani din istoria menșevismului, de care și-au adus aminte Akselrod și Martov, spre ghinionul lor, ne oferă o serie de fapte care ne ajută să explicăm sciziunea din rîndurile menșevicilor nu prin motive meschine, de ordin personal, ca acelea asupra cărora insistă Martov.

În 1903 Plehanov cooptează pe Akselrod și pe Martov, declarînd în „Iskra“ nr. 52, în articolul „Ce nu trebuie făcut“, că vrea să manevreze cu oportuniștii și, în felul acesta, să-i corijeze. Cu acest prilej, el se dedă la atacuri extrem de violente împotriva bolșevicilor. La sfîrșitul anului 1904 încearcă să-l scoată la liman pe Akselrod, care în mod vădit alunecase spre liberalism („Planul campaniei pentru zemstve“), dar face acest lucru fără să spună nici un cuvînt despre astfel de perle cum a fost afirmația că demonstrația în fața zemților este „o demonstrație de tip superior“ (în broșura „Scrisoare către Comitetul Central“, scoasă numai pentru membrii de partid). În primăvara anului 1905, Plehanov se convinge că „manevrele“ nu duc la nimic și părăsește pe menșevici, fondînd publicația „Dnevnik“ și pledînd pentru unirea cu bolșevicii. „Dnevnik“ nr. 3 (noiembrie 1905) nu are cîtuși de puțin un caracter menșevic.

După ce a pierdut cam un an și jumătate (de la sfîrșitul anului 1903 pînă-n primăvara anului 1905) cu manevrele cu oportuniștii dinăuntrul partidului, de la începutul anului 1906 și în cursul anului 1907 Plehanov întreprinde o manevră cu cadetii, ajungînd la excese oportuniste mult mai mari decît ale celorlalți menșevici. Dar atunci cînd el, care în perioada Dumei I proclamase necesitatea unei „manevrări“, după dizolvarea acestei Dume, propune (în „Dnevnik“ nr. 6) încheierea unui acord între partidele revoluționare în vederea luptei pentru o adunare constituantă, „Proletarii“ (în articolul

„Oscilări în domeniul tacticii“, apărut în nr. 2 din 29 august 1906) relevă numai decît că această poziție nu este cîtuși de puțin menșevică*.

În primăvara anului 1907, la Congresul de la Londra — potrivit celor relatate de Cerevanin și citate de mine în prefața la culegerea „În 12 ani“ —, Plehanov duce luptă împotriva *anarhismului organizatoric* al menșevicilor**. El are nevoie de un „congres muncitoresc“ ca manevră pentru dezvoltarea partidului, și nu împotriva partidului. În cea de-a doua jumătate a anului 1907 — după cum relatează Martov în „O completare necesară“ —, Plehanov „a trebuit să facă uz de multă elocvență“ spre a dovedi necesitatea unui organ de presă ilegal (adică partinic) al menșevicilor, combătîndu-l pe Akselrod (care, pe cît se pare, dădea preferință unor organe legale, de fapt nepartinice). În 1908, conflictul provocat de articolul lui Potresov duce la o ruptură între Plehanov și lichidatori.

Ce dovedesc aceste fapte? Ele dovedesc că actuala sciziune din rîndurile menșevicilor nu este ceva întîmplător, ci un lucru inevitabil. „Manevrarea“ nu poate constitui o justificare pentru cel care, invocînd necesitatea manevrelor, a comis greșeli, și eu nu retractez nimic din cele scrise de mine împotriva acestor greșeli ale lui Plehanov. Dar „manevrarea“ *explică* de ce unor menșevici le vine ușor să plece la independenți, în timp ce altora le este greu sau chiar imposibil să facă acest pas. Un social-democrat care, manevrînd, pune clasa muncitoare la remorca cadeților, nu-i pricinuieste un rău mai mic decît acela care face acest lucru datorită unei imanente înclinații spre oportunism. Dar primul va ști, va putea, va reuși să se oprească acolo unde ceilalți se vor rostogoli în groapă. Un proverb rusesc spune: pune-l pe cutare să se închine, și el își va face cucui în frunte bătînd mătăni. Plehanov ar putea spune: pune-i pe cei de teapa lui Po-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 374—378. — Nota red.

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 16, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 97—114. — Nota red.

tresov și Dan s-o ia spre dreapta pentru a opera o manevră, și ei vor porni, într-acolo, din principiu.

Pasul în fața căruia s-au oprit anumiți menșevici îndreptățeste pe deplin denumirea lor de „menșevici partinici“. Ei s-au oprit la lupta pentru partid, împotriva independenților-legaliști. Degeaba încearcă d-l Potresov și redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, în „O completare necesară“, să se eschiveze de la această chestiune simplă și clară.

Și Engels s-a luptat cu S.D.F. (social-democrații englezi) — încearcă s-o întoarcă Potresov (pag. 24). Asta-i sofistică, stimabile! Engels corecta partidul¹²⁰, pe câtă vreme d-ta nu spui cum trebuie corectat partidul și nici măcar nu spui deschis dacă este nevoie acum de un partid social-democrat ilegal, dacă P.M.S.D.R. este necesar sau nu. În fața lui Stolîpin d-ta spui: *nu* („Nașa Zarea“), iar în fața membrilor de partid, în presa ilegală, nu *îndrăznești* să spui una ca asta, ci te eschivezi și cauți s-o sucești în fel și chip.

„Lenin și Plehanov ne recomandă să ducem război împotriva noilor forme ale mișcării muncitorești“ (pag. 31), iar „noi *pornim* de la starea în care se află mișcarea muncitorească reală, de la condițiile și cerințele ei“ (pag. 32) — ne încredințează redacția. Asta-i sofistică, stimabililor. Dv. singuri ați recunoscut că plenara a făcut *totul* pentru recunoașterea acestor noi forme, iar bolșevicii *au dovedit* acest lucru prin lupta pe care au dus-o *înainte* de plenară. Obiectul divergenței noastre nu-l constituie în nici un caz chestiunea dacă sînt necesare „forme noi“, dacă e nevoie să ducem o activitate legală, să fondăm asociații legale. Departe de așa ceva. Obiectul divergenței îl constituie chestiunea dacă e permis ca niște legaliști — de felul aceloră din grupul Mihail & Co. și din grupul Potresov & Co. — care desfășoară o astfel de activitate să se considere social-democrați, *deși sînt independenți de partidul social-democraților*, sau partiții social-democrați *sînt dator* să recunoască partidul, să propage ideea necesității lui, să activeze în cadrul lui, să depună eforturi pentru organizarea lui, să organizeze celule ilegale peste tot și în toate asociațiile, pentru stabilirea unor legături

juste cu el ș.a.m.d. Înțelegeți și voi foarte bine că *acum*, după plenară, *numai* această chestiune formează obiectul divergenței noastre.

Tendința noastră de a ne apropia de menșevicii partinici, de a ajunge la o înțelegere cu ei în vederea luptei împotriva independențelor, pentru făurirea unui partid, golosiștii încearcă s-o prezinte drept un bloc personal „al lui Lenin și al lui Plehanov”. Ei înjură de mama focului pe autorul articolului din „*Proletarii*” nr. 47—48, îndreptat împotriva lui Potresov, pentru tonul lui de „curtean lingușitor” care „speculează o înțelegere” cu Plehanov.

Deschid ziarul și citesc la pag. 7 :

„Desigur că greșelile comise de Plehanov în timpul revoluției se datoresc și ele tocmai faptului că *nu* a urmat cu consecvență linia pe care el însuși a promovat-o în vechea «*Iskră*»”.

Judecați și dv. ce aduce mai mult a „lingușire” și a „speculare” : gestul de a arăta, fără menajamente, ceea ce constituie, după părerea bolșevicilor, o greșală a lui Plehanov, sau afirmația că Plehanov a fost „mare” tocmai într-o perioadă când era menșevic și când, după expresia menșevicilor, „zbură din loc în loc” ?

„Plehanov va fi alături de noi” — scrie redacția ziarului „*Golos Soțial-Demokrata*” — atunci când „va veni iarăși vremea unor acțiuni politice *de răspundere*” (subliniat de „*Golos*”) (pag. 32 din „*O completare necesară*”).

E o afirmație agramată din punct de vedere politic, dar destul de clară sub aspectul „speculării”. Agramată, întrucât tocmai *acum* este vremea unor acțiuni politice *de o răspundere de o sută de ori* mai mare, pentru vechii conducători, decît în condițiile luptei deschise, când masa însuși își găsește mult mai ușor drumul. Clară sub aspectul „speculării”, întrucât golosiștii se arată dispuși să-l considere din nou menșevic pe Plehanov atunci când el va începe iarăși „să manevreze”.

Ne miră că golosiștii nu înțeleg ce semnificație au aceste afirmații extravagante ale lor, când ele figurează alături, bunăoară, de această frază a lui Akselrod : „noi n-am vrut să ne înjosim” (în fața lui Plehanov) „pînă

la rolul unor lachei servili" (pag. 19). Or, voi vă comportați tocmai ca acel *soi de oameni* despre care e vorba în ultimele cuvinte citate aici. Atitudinea voastră față de Plehanov corespunde întocmai „formulei“ după care se călăuzesc *acești* oameni: „ori te plesnesc, ori lasă-mă să-ți sărut mîna“.

Timp de cinci ani de zile voi l-ați rugat să vă lase „să-i sărutați mîna“, iar acum, de-a lungul a 32 de pagini format dublu, îl „plesniți“, iar la pag. 32 „vă arătați dispuși“ să-l considerați iarăși menșevic și „să-i sărutați mîna“.

În ce ne privește, sîntem în drept să spunem că pe vremea cînd „zbura din loc în loc“ Plehanov n-a fost niciodată bolșevic. Noi nu-l considerăm și nu-l vom considera niciodată bolșevic. Dar considerăm că el, ca orice menșevic care e în stare să se ridice împotriva grupului independenților-legaliști și să ducă luptă împotriva lor pînă la capăt, este un menșevic *partinic*. Considerăm că în vremurile grele de azi, cînd pe plan teoretic se pune la ordinea zilei lupta pentru marxism, iar în practica mișcării muncitorești lupta pentru partid, toți bolșevicii au datoria imperioasă de a depune toate eforturile pentru a ajunge la o apropiere de acești social-democrați.

8. INCHEIERE. DESPRE PLATFORMA BOLȘEVICILOR

Conferința de partid proiectată de plenară nu poate și nu trebuie să se limiteze la ordinea de zi care a fost propusă de ea, cu condiția ca toți menșevicii să treacă pe o poziție partinică. Acest lucru nu s-a realizat, și nu ne stă bine să ne furăm singuri căciula.

Lozinca alegerilor de delegați pentru această conferință, lozinca pregătirii și convocării ei trebuie să fie aceasta: *unificarea partițiilor* pentru a duce lupta împotriva grupului independenților-legaliști. Potrivit cu această sarcină și ținînd seama de poziția antipartinică a golosiștilor, trebuie să reorganizăm cu hotărîre toate organele de conducere ale partidului, pentru ca ele să nu se ocupe de intrigile pe care le urzește și le va urzi și de acum înainte împotriva lor orice golosist, ci de o *muncă reală*

de construire a partidului. Golosiștii nu vor sa construiască partidul, ei vor să ajute pe ascuns grupul independenților-legaliști.

Aceasta trebuie să fie platforma bolșevicilor pentru conferință. Să construim partidul conform rezoluțiilor din decembrie (1908) și în spiritul lor. Să continuăm opera începută de plenară, introducând în hotărârile ei modificările menționate de noi mai sus, care sînt dictate de întreaga desfășurare a evenimentelor de după plenară. Să depunem toate eforturile pentru a folosi în mod sistematic și multilateral, cu fermitate și perseverență, toate posibilitățile legale pentru a înmănușea forțele proletariatului, pentru a-l ajuta să se grupeze și să-și strîngă rîndurile, să se pregătească în vederea luptei și să-și dezmoștească mădularele, și, în același timp, pentru a reface neconținut, învățînd să le adaptăm la noile condiții, celulele ilegale, organizațiile ilegale pur partinice, și în primul rînd și mai ales pe cele pur proletare, singurele capabile să îndrumeze întreaga activitate a organizațiilor legale, să-i insuflă un spirit social-democrat revoluționar, să ducă o luptă neîmpăcată împotriva renegaților și a independenților-legaliști, să apropie momentul cînd partidul nostru, P.M.S.D.R., păstrînd toate tradițiile revoluției și ale mărețelor victorii obținute de proletariat în 1905, sporind și întărind armata proletară a partidului, o va conduce la o nouă luptă, la noi victorii.

LA APARIȚIA NUMĂRULUI JUBILIAR AL ZIARULUI „ZIHŢA”¹²¹

Cînd, la şedinţa plenară a Comitetului Central al P.M.S.D.R., tovarăşul delegat din partea Comitetului Central al social-democraţiei din Ţinutul leton¹²² a prezentat un raport cu privire la modul cum se desfăşoară activitatea social-democraţiei din acest ţinut (raport al cărui conţinut a fost expus, pe scurt, în nr. 12 al Organului Central al partidului nostru), am rămas cu impresia că social-democraţia letonă se dezvoltă într-o formă cît se poate de „normală” şi ferită de complicaţii, în perioada grea prin care trecem. Această impresie ne-a fost creată de faptul că social-democraţia din Ţinutul leton, care are o compoziţie pronunţat proletară şi este condusă mai ales de înşişi muncitorii, a efectuat de pe acum trecerea — impusă de împrejurări obiective — la elaborarea unei tactici speciale şi la rezolvarea sarcinilor organizatorice ridicate de perioada de contrarevoluţie, care durează încă. În timpul revoluţiei, proletariatul leton şi social-democraţia letonă au ocupat unul dintre primele şi cele mai importante locuri în lupta împotriva autocraţiei şi a tuturor forţelor vechiului regim. Nu este lipsit de interes să menţionăm, printre altele, că statistica oficială a grevelor pe anul 1905 (publicată de ministerul industriei şi al comerţului)¹²³ arată că gubernia Liflanda se situează pe primul loc din punct de vedere al perseverenţei cu care s-a desfăşurat lupta grevistă a proletariatului. În 1905, această gubernie număra în total 53 917 muncitori industriali, iar numărul greviştilor a

fost de 268 567, adică de aproape 5 ori (de 4,98 ori) mai mare! Fiecare muncitor industrial din gubernia Liflanda a făcut grevă, în medie, de 5 ori în cursul acestui an. După Liflanda urmează gubernia Baku, cu cifra respectivă de 4,56, apoi gubernia Tiflis — cu 4,49, gubernia Petrokov — cu 4,38 și gubernia Petersburg — 4,19. În gubernia Moscova, în 1905 au participat la greve 276 563 de muncitori, adică ceva mai mulți decât în gubernia Liflanda, în timp ce numărul total al muncitorilor industriali din gubernia Moscova era de 5 ori mai mare decât al celor din gubernia Liflanda (285 769 față de 53 917). De aici se vede că acțiunea proletariatului leton a fost mult mai conștientă, mai unanimă și mai revoluționară. Dar totodată se știe că rolul lui conducător, de avangardă, în ofensiva împotriva absolutismului nu s-a mărginit la lupta grevistă: el s-a situat în avangarda insurecției armate, a contribuit cel mai mult la ridicarea mișcării pe treapta cea mai înaltă, adică pe treapta insurecției. El a antrenat, mai mult ca oricine, proletariatul agricol leton și țărănimea letonă în marea luptă revoluționară împotriva țarismului și a moșierilor.

Partidul muncitoresc leton, care e unul dintre detașamentele de avangardă ale social-democrației ruse în timpul revoluției, a ocupat un loc de frunte și în timpul grelei perioade o contrarevoluției. Din raportul sus-menționat am aflat că în rîndurile social-democrației letone n-a luat naștere nici un curent aparte, ca rezultat al unei pasiuni pentru frazeologia revoluționară (ca în cazul „otzoviștilor“ noștri) sau al unei pasiuni pentru posibilitățile legale (ca în cazul *lichidatorilor* noștri, care nu admit existența unui partid ilegal și renunță la misiunea de a reface și consolida P.M.S.D.R.). Muncitorii social-democrați letoni au știut să-și organizeze munca în așa fel ca să poată folosi toate posibilitățile legale: uniunile legale, diversele asociații muncitorești, tribuna Dumei etc.; totodată, ei n-au încercat de loc „să lichideze“ partidul social-democrat ilegal, revoluționar, ci, dimpotrivă, au păstrat pretutindeni celulele de partid muncitorești ilegale, care vor apăra și vor dezvolta tradițiile măreței lupte revoluționare, pregătind fără încetare și cu toată perseverența

mase din ce în ce mai largi și mai conștiente de luptători din rîndurile tinerei generații a clasei muncitoare.

Nu încapе îndoială că printre cauzele care explică succesele obținute de social-democrația letonă trebuie să punem pe primul plan faptul că acolo capitalismul a atins un grad mai înalt de dezvoltare, atît la orașe cît și la sate, că acolo contradicțiile de clasă sînt mai clare și mai precise, că ele sînt accentuate de aspirarea națională, că populația letonă este mai concentrată și a atins un grad mai înalt de dezvoltare culturală. În toate aceste privințe, condițiile în care trebuie să se dezvolte și să acționeze clasa muncitoare rusă sînt mult mai puțin dezvoltate. Tocmai această stare de înapoiere dă naștere acum unei crize mai acute în partea rusă a P.M.S.D.R. Intelectualitatea mic-burgheză joacă un rol important în mișcarea noastră, aducînd, o dată cu unele avantaje, și o serie de neajunsuri: o dată cu elaborarea problemelor de teorie și tactică, ea aduce și „elaborarea” fiecărei abateri din calea social-democrată și concretizarea ei într-un „curent” aparte, cum sînt, de pildă, „otzovismul” și „lichidatorismul”.

Ne permitem să ne exprimăm speranța că social-democrația letonă, care are tot dreptul să se mîndrească cu succesele ei, nu va fi atît de plină de sine încît să manifeste indiferență față de aceste probleme nevralgice ale P.M.S.D.R.

Cu cît proletariatul este mai conștient, cu atît își dă mai bine seama care sînt țelurile sale social-democrate, cu atît desfășoară o luptă mai energică împotriva oricăror denaturări mic-burgheze ivite în mișcarea muncitorească, cu atît mai mult caută să scoată de sub influența oportunismului mic-burghez pe tovarășii săi muncitori care sînt mai puțin dezvoltați.

Curentul lichidatorist din P.M.S.D.R. este un produs al relațiilor mic-burgheze existente în Rusia. Întreaga burghezie liberală se situează pe o poziție ostilă revoluției, pe care o reneagă; ea blestemă tactica din 1905, care, după părerea ei s-a dovedit a fi „sîngeroasă și infructuoasă”, se prosternează în fața puternicilor zilei și îndeamnă poporul să nu folosească decît metodele de luptă

legale. Iar intelectualitatea mic-burgheză din partidul nostru cade sub influența liberalismului contrarevoluționar. Se editează o istorie a revoluției în cinci volume („Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea“, sub îngrijirea lui Maslov, Martov și Potresov), în care se propagă de fapt teoria renegaților potrivit căreia proletariatul și-a „supraestimat“ forțele sale și „a subestimat“ pe acelea ale burgheziei ș.a.m.d. În realitate, masele proletariatului au subestimat tendințele de trădare ale burgheziei, au supraestimat forțele ei în lupta pentru libertate, și-au subestimat propriile lor forțe, forțele ofensivei dezlănțuite de milioanele de asupriți și exploatați.

Se editează reviste legale („Nașa Zarea“ și „Vozrojdenie“), în paginile cărora se susține ideea că refacerea și consolidarea partidului ilegal, a vechiului nostru P.M.S.D.R., care în decursul anilor a fost supus la grele încercări, este o „utopie reacționară“. „Golos Soțial-Demokrata“, ziar menșevic ilegal, ia apărarea domnilor care susțin această idee; el proclamă lozincă: „să luptăm pentru legalitate!“ Plehanov, unul dintre conducătorii cei mai de seamă ai menșevismului, se retrage din redacția tuturor acestor publicații, refuză să mai figureze printre colaboratorii lor, le declară război și îndeamnă pe menșevicii-partiiți să sprijine și să întărească P.M.S.D.R., partidul revoluționar, ilegal al proletariatului.

Așadar, partidul nostru s-a angajat într-o luptă decisivă împotriva grupurilor legalistilor independenți, care pe nedrept își zic social-democrați și care în realitate subminează cauza social-democraților, distrug organizația social-democrată a clasei muncitoare, o înlocuiesc cu grupuri legale amorfe, care sînt lipsite de orice principii și care, în fond, fac ca clasa muncitoare să devină dependentă de ideologia liberală și de conducerea politică liberală.

Cu vreo zece ani în urmă, partidul nostru a dus o luptă încununată de succes împotriva așa-zisului „economism“, care era înrudit îndeaproape cu actualul „lichidatorism“. Azi lupta este mai anevoioasă, fiindcă toate forțele contrarevoluției — și nu numai ale vechii contrarevoluții, ci și ale noii (actualei) contrarevoluții burghezo-liberale — caută să facă să dispară tradițiile anului 1905 în rîndurile

proletariatului, să lichideze partidul lui social-democrat ilegal. Dar clasa muncitoare, care a știut să fie conducătorul revoluției din 1905, va birui, fără îndoială, toate aceste abateri de la calea social-democrată.

Pînă la revoluția din 1905, social-democrații au activat, timp de 20 de ani, în cercuri complet ilegale și și-au făurit un partid care conduce milioane de oameni la asaltul împotriva autocrației. După revoluție noi avem posibilitatea — prin urmare și datoria — nu numai să continuăm activitatea celulelor ilegale, dar și să facem în așa fel ca ea să devină de zece ori mai intensă, să creăm în jurul acestor celule o rețea deasă de organizații legale, să folosim ca mijloc de agitație tribuna Dumei ultrareacționare, să facem ca învățămintele căpătate în cursul luptei revoluționare să pătrundă în mintea maselor muncitorești și să creăm un partid social-democrat în stare să ducă zeci de milioane de oameni la un nou asalt împotriva absolutismului.

*Publicat în Iulie 1910,
în ziarul „Zihna” nr. 100
Semnat : N. L e n i n*

*Se tipărește după textul
apărut în ziar*

Tradus din limba letonă

PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA COOPERATIVE, PREZENTAT
DE DELEGAȚIA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI
DIN RUSIA
LA CONGRESUL DE LA COPENHAGA ¹²⁴

Congresul consideră

1) că cooperativele proletare oferă clasei muncitoare posibilitatea de a-și îmbunătăți situația printr-o exploatare mai atenuată a ei de către intermediari, prin influența pe care o exercită asupra condițiilor de muncă la furnizori, prin îmbunătățirea situației funcționarilor etc. ;

2) că cooperativele proletare capătă o importanță din ce în ce mai mare în lupta economică și politică a maseilor, acordînd ajutor în caz de grevă, de lock-out, de prigonire etc. ;

3) că cooperativele proletare, atunci cînd organizează masele clasei muncitoare, o învață să conducă singură treburile și să organizeze consumul, și o fac să capete, în acest domeniu, pregătirea necesară pentru a-și exercita rolul ei de organizator al vieții economice în viitoarea societate socialistă.

Pe de altă parte, congresul consideră

1) că îmbunătățirile pe care le pot obține cooperativele se limitează la un cadru foarte îngust, atîta timp cît mijloacele de producție și de schimb continuă să rămîină în mîinile clasei a cărei expropriere constituie principalul scop al socialismului ;

2) că cooperativele, care sînt niște instituții pur comerciale, datorită presiunii exercitate de condițiile de concurență au tendința de a degenera, devenind simple societăți burgheze pe acțiuni ;

3) că cooperativele, care nu sînt niște organizații de luptă directă împotriva capitalului, pot să creeze — și creează chiar — iluzia că ele constituie un mijloc de soluționare a problemei sociale.

Pentru toate aceste motive, congresul cheamă pe muncitorii din toate țările

a) să intre în asociațiile cooperatiste proletare și să contribuie sub toate formele la dezvoltarea lor, imprimînd organizării lor un spirit strict democratic (taxe de înscriere mici, o singură parte socială de fiecare membru ș.a.m.d.) ;

b) să contribuie, printr-o neobosită propagandă și agitație socialistă desfășurată în cadrul cooperativelor, la răspîndirea ideilor luptei de clasă și ale socialismului în masele muncitorești ;

c) pe măsură ce crește conștiința socialistă în rîndurile operatorilor, să caute să stabilească legături organice între cooperative și partidul socialist, precum și între cooperative și sindicate, și să întărească aceste legături ;

d) totodată, congresul atrage atenția că cooperativele de producție prezintă importanță pentru lupta clasei muncitoare numai în cazul cînd ele constituie o parte integrantă a cooperativelor de consum.

Scris la 16—17 (29—30) august 1910

*Publicat pentru prima oară
în 1929—1930, în edițiile a 2-a și a 3-a
ale Operelor lui V. I. Lenin, vol. XIV*

Se tipărește după manuscris

DESPRE FRAȚIUNEA „VPEREDIȘTILOR“

Grupul „Vpered“ a scos, la Paris, o „culegere de articole în legătură cu problemele curente“, intitulată „Vpered“. Atît broșura tovarășului Sajin („Cu privire la refacerea partidului“), care a fost „editată cu fonduri particulare“ și care poate fi obținută prin redacția culegerii „Vpered“, cît și foaia volantă apărută sub semnătura grupului „Vpered“ și platforma acestui grup oferă partidului un material mai mult decît suficient pentru a-și face o idee despre „vperedîști“.

Platforma vperedîștilor se caracterizează prin următoarele trei particularități. În primul rînd, acest grup este primul dintre toate grupurile și fracțiunile din partidul nostru care pune în discuție problema filozofiei, și aceasta sub paravanul unui pseudonim. „Cultură proletară“, „filozofie proletară“ — iată ce găsim în platforma lui. Sub acest pseudonim se ascunde *machismul*, care este o apărare a idealismului filozofic în diversele lui ipostaze (empirio-criticism, empiriomonism etc.). În al doilea rînd, acest grup a declarat că, în domeniul politic, otzovismul reprezintă o „nuanță legitimă“ și a dat de știre că unii otzoviști, membri ai acestui grup, nu sînt de acord cu felul cum sînt definite sarcinile partidului în ce privește Duma de stat. Definirea dată în platforma vperedîștilor este atît de confuză și de încîlcită, încît nu poate fi caracterizată altfel decît ca o încercare de adaptare la sfera de idei a otzo-

vismului. În sfârșit, în al treilea rând, platforma condamnă cu hotărâre fracționismul și cere să se procedeze la o unificare a fracțiunilor, la o contopire a lor în cadrul partidului.

În concluzie, dacă e să începem cu sfârșitul, găsim aici un foarte frumos deziderat și două încercări de camuflare a unei orientări ideologice-politice de cea mai proastă speță, care înseamnă o ruptură cu marxismul și o subordonare a proletariatului față de ideologia și politica burgheză. Culegerea „Vpered” ne arată în mod concret ce produse pot să iasă dintr-un asemenea miș-maș.

Autorul editorialului acestei culegeri, Maksimov, folosește cu strictețe diplomația platformei; el vorbește despre „cultura proletară”, dar nu ne explică câtuși de puțin ce înțelege el prin această expresie. Într-un articol cu pretenții de expunere populară, acest joc de-a v-ați ascunselea este cât se poate de izbitor. Ce fel de expunere populară mai e și asta, dacă *nici un* cititor — în afară de aceia care-l cunosc *personal* pe Maksimov sau care au urmărit pînă acum *întreaga* discuție despre machism și în legătură cu machismul — *nu poate* să înțeleagă adevăratul sens al acestei expresii? Ce fel de expunere populară mai e și asta, dacă, la pagina 4 din această culegere, același Maksimov vorbește despre „pericolul pe care-l prezintă pentru socialismul proletar” acele elemente, provenite din rîndurile intelectualității, care „adoptă în mod necritic și propagă ideile greșite ale științei și filozofiei burgheze, care sînt dăunătoare proletariatului...”?

Punctele de suspensie aparțin lui Maksimov. Nu știm dacă ele trebuie înțelese ca o dovadă de reticență pudică. Dar știm perfect de bine că a vorbi, mai ales într-un articol cu caracter „popular”, despre răul pe care-l aduce proletariatului „filozofia burgheză” și a nu arăta clar și precis despre *care* filozofie anume este vorba, înseamnă a recurge la o diplomație fracționistă de cea mai proastă speță. Dacă socotiți că filozofia burgheză constituie o

problemă importantă, dacă ridicăți această problemă în editorialul unei culegeri cu caracter „popular“, aveți atunci curajul să vorbiți deschis, să vă susțineți ideile, și nu le ascundeți.

Tov. Sajin, probabil în calitatea sa de „practician“, răstoarnă fără nici un fel de menajamente diplomația lui Maksimov*. El cere, la pagina 31 a broșurii sale, ca „membrilor de partid“ să le fie „asigurată“ „deplina libertate de gândire revoluționară și filozofică“.

Aceasta este o lozincă complet oportunistă. În toate țările, o asemenea lozincă, în cadrul partidelor socialiste, a fost preconizată numai de către oportuniști și, în fond, ea n-a însemnat altceva decît „libertatea“ de a perverti cu ajutorul ideologiei burgheze clasa muncitoare. Noi cerem „libertatea de gândire“ (citește: libertatea presei, a cuvîntului, a conștiinței) de la *stat* (iar nu de la partid) deopotrivă cu libertatea de asociere. Or, partidul proletariatului este o asociație liberă, creată în vederea *combaterii* „gîndurilor“ (citește: ideologiei) burgheziei, în vederea susținerii și transpunerii în viață a unei anumite concepții despre lume, și anume a concepției marxiste. Acesta este un adevăr elementar. Și tocmai acest adevăr l-au uitat Maksimov, Sajin & Co., ca urmare a falsei poziții politice adoptate de ei. Faptul că propagă lozinci burgheze nu se datorește unei fățarnicii personale, ci tocmai falsității politice a poziției lor. Și falsitatea ei constă în faptul că unii „vperedišti“ doresc din tot sufletul să tragă proletariatul *înapoi*, spre ideile filozofiei burgheze (machismul), în timp ce alții manifestă indiferență față de filozofie și cer doar „deplină libertate“... pentru ma-

* În culegerea „Vpered“, unui alt „practician“, „Teșătorul I-n“ din Petersburg, îi scapă într-un mod nu tocmai diplomatic următoarele cuvinte: „În treacănt fie zis — scrie el —, cartea lui Beltov «Concepția monistă» este aceea care poate îndeosebi să dea naștere la o asemenea idee greșită despre materialismul istoric“ (pag. 57 din culegere). Mai e vorbă? Cea mai justă „idee despre materialismul istoric“ ne-o dau, desigur, cărțile ziditorilor de Dumnezeu și ale machiștilor ruși; care „vperedist“ nu știe acest lucru? Și cum ar putea această carte, care a educat o întreagă generație de marxști ruși, să se măsoare cu operele filozofice ale unor Iușkevici, Bogdanov, Valentinov și Lunacearski...

chism. De aceea ei toți laolaltă sînt nevoiți să facă uz de diplomație, să încurce lucrurile, să se joace de-a v-ați ascunselea, să se cramponeze de lozincile burgheze.

Și ce înseamnă *în realitate* „deplina libertate de gândire revoluționară”? Nu înseamnă altceva decît *libertate* pentru ideile otzoviste și pentru alte idei semianarhiste. Cu alte cuvinte, ceea ce se spune aici e tot una cu ceea ce se exprimă în „platforma” vperediştilor prin cuvintele: recunoașterea otzovismului drept o „nuanță legitimă”. Avem iarăși de-a face cu o meschină diplomație în domeniul ideilor, cu un joc de-a v-ați ascunselea, cu o ipoçrizie care se explică, în întregime, prin aceeași poziție ideologică-politică falsă: noi, vedeți dv., nu sîntem machiști, dar sîntem pentru „deplina libertate” a machismului (în partid); nu sîntem otzoviști, dar sîntem pentru „deplina libertate” a nuanței otzoviste sau, în genere, „a gândirii revoluționare”! Culmea harababurii este că *doi* vperedişti recunosc categoric, sub *proprie* semnătură (Sajin și Muncitorul Ar.), importanța și necesitatea folosirii posibilităților legale și a tribunei Dumei. „Social-democrația — scrie *Muncitorul Ar.* — trebuie să-i combată pe cei ce fac agitație” (cine face o asemenea agitație, tov. Ar.? Nu vperediştii dv.?) „împotriva *oricărei*” (grozavi mai sîntem!) „folosiri a posibilităților legale, deoarece acesta nu este un procedeu social-democrat” (pag. 48—49 din culegere). Și același *Ar.*, *repetînd* aceste cuvinte ale bolșevicilor care au aceeași orientare ca și „*Proletarii*”, înjură de mama focului *acest ziar* (post festum), sub motiv că i-a zugrăvit în culori stranii pe vperedişti! Asta înseamnă să bați în retragere pe toată linia, să cedezi toate pozițiile, să-i condamni în coloanele presei (și, iarăși, fără a vorbi deschis) pe prietenii tăi, pe vperediştii care altădată au adoptat, bunăoară, o rezoluție prin care îndemneau la boicotarea congresului medicilor de fabrici și uzine, și să-ți camuflezi prin bătaii de tobă propria retragere și propria capitulare. Lamentabilă diplomație fracționistă mai e și asta!

Vedeți ce scriu „vperediştii“ în legătură cu fracțiunile și cu fracționismul. „Platforma“ a condamnat fracțiunile și a cerut ca ele să fie dizolvate. Sajin tună și fulgeră împotriva centrelor fracționiste, a „conducătorilor din străinătate“ etc. etc. Pe vperedişti, fracționismul i-a făcut să verse un întreg ocean de lacrimi, să spună vrute și nevrute.

Dar care sînt faptele lor? Întreaga istorie a grupului „Vpered“, începînd de la plenara „de unificare“ (din ianuarie 1910), constă în tendința lui de a crea, din străinătate, o fracțiune. Iată un extras dintr-o scrisoare (cu data de 15 iulie 1910) trimisă de către un activist din Rusia unui membru al Biroului din străinătate al Comitetului Central:

„Există un Comitet (la Petersburg) și există, totodată, un grup al «vperediştilor», care are o casă proprie și un secretar. El primea bani din străinătate. La Moscova“ — în continuare se menționează numele unei persoane foarte apropiate de unul dintre otzoviștii cei mai de vază și se arată că acolo se duce o politică similară.

Nimeni din cei ce cunosc cît de cît adevărata stare de lucruri din partid, dacă a examinat cu oarecare atenție poziția pe care se situează publiciștii din grupulețul „Vpered“, nu s-a putut îndoii măcar o clipă că el, de acolo din străinătate, organizează o fracțiune. Că centrul din străinătate al noii fracțiuni l-a constituit faimoasa „școală de la N.N.“, s-a spus, în coloanele presei, în iulie 1909*, și de atunci încoace s-au putut convinge de acest lucru pînă și cei mai indiferenți și mai neinformați dintre social-democrați. Faimoasa „platformă“ a fost elaborată în străinătate de 8 intelectuali și 7 muncitori elevi ai acestei școli. Rolul acestor muncitori, care au subscris la rezeală lozincile „filozofiei proletare“ și au admis, cu aceeași ușurință, că otzovismul este o „nuanță legitimă“, este prea clar ca să mai fie nevoie să vorbim de așa ceva.

* Vezi volumul de față, pag. 42—43. — Nota red.

Avem de-a face aici cu un exemplu, dintre cele mai elocvente, de creare a unei fracțiuni de către un grup de publiciști din străinătate care se comportă tocmai ca niște „hani“ (expresie folosită de Voinov în culegerea „Vpered“), deoarece ei înșiși își dau seama de comportarea lor arbitrară și *ascund* publicului ceea ce le este deosebit de scump, adică filozofia burgheză a machismului și otzovismului. „Vperedistii“ îi ocărăsc pe „conducătorii din străinătate“ și în același timp își creează o organizație a lor, care de fapt este o simplă *anexă* a grupului de publiciști din străinătate; ei se pronunță cu toată tăria împotriva fracțiunilor și în același timp înjghebează *pe ascuns* o fracțiune nouă, anemică, cu totul lipsită de viață, fracțiunea sectară a empiriomoniștilor. Rădăcina *politică* a acestei întregi ipocrizii o constituie imposibilitatea, în care se află ei, de a porni o luptă deschisă, fățișă, în favoarea a ceea ce le este într-adevăr scump adevăraților conducători ai fracțiunii.

Ne vom limita la două exemple de ipocrizie deosebit de flagrantă. La pagina 53 din sus-menționata culegere, *Muncitorul Ar.* declară că biroul din Rusia al Comitetului Central „nu face absolut nimic“ (aceste cuvinte, bineînțeles, sînt atribuite unui muncitor „leninist“ care l-ar fi prelucrat în felul acesta pe un „vperedist“. O, cît de naivă e șiretenia „muncitorului Ar.“!) și că vperedistul (tot împreună cu „leninistul“ și, bineînțeles, instigat de el) a propus ca „organizația din Moscova să fie declarată organizație independentă de Comitetul Central din Rusia și nesubordonată directivelor lui“.

Biroul din Rusia al Comitetului Central, începînd din ianuarie 1910, s-a străduit să refacă organizația de la centru, *în ciuda* împotrivirii opuse de lichidatorii-golosiști (cunoscuta poveste cu Mihail, Roman și Iurii), cît și de vperediști (care în acest timp își organizau, din străinătate, o fracțiune *a lor proprie*, îndreptată *împotriva* Comitetului Central). Iar acum aceiași vperediști varsă lacrimi de crocodil, vorbind despre „inactivitatea“ birou-

lui Comitetului Central ! Acești vperedişti, care nu sînt în realitate decît nişte fracţionişti cu totul „independenţi“ de partid, cu totul antipartinici, afirmă, într-o culegere cu caracter popular, că e necesar ca organizaţiile locale să fie declarate organizaţii „independente“ de Comitetul Central.

Un alt exemplu. În aceeaşi culegere, un anonim „membru de partid“ supune unei critici ieftine şi prezumţioase darea de seamă a Biroului din străinătate al Comitetului Central asupra gestiunii sale financiare. Acest prezumţios anonim scrie, printre altele, la pag. 60 : „Cine sînt aceşti «deţinători» (în darea de seamă se vorbeşte despre primirea banilor de la deţinători), de ce «deţin» sau «au deţinut» ei banii Comitetului Central, ce «destinaţie specială» au aceşti bani, asta e o chestiune din care nimeni nu înţelege nimic“.

Chiar așa scrie : *nimeni nu înţelege nimic.*

Şi asta o spun membrii aceluiaşi grup „Vpered“ care a avut doi reprezentanţi la plenara din ianuarie, care a acceptat declaraţia făcută de bolşevici că vor preda banii în mod condiţionat unor „deţinători“ (adică în mîinile a trei dintre reprezentanţii cei mai de vază ai social-democraţiei internaţionale¹²⁵). Ce bani sînt aceştia, care este provenienţa lor, cine sînt deţinătorii etc. — toate acestea au fost cunoscute în mod amănunţit de plenară, adică de toate fracţiunile, cu alte cuvinte şi de vperedişti. Iar acum, pentru a-i înşela pe muncitori, ei afirmă, într-o culegere cu caracter „popular“, că „nimeni nu înţelege nimic“.

Şi asta se spune în aceeaşi culegere „Vpered“ în care primele două articole sînt semnate de *Maksimov* şi *Domov*. Aceşti doi „vperedişti“ cunosc foarte bine întregul istoric al primirii acestor bani de către bolşevici şi al predării lor în mîinile unor deţinători. Şi fiindcă le este „neplăcut“ să ia personal atitudine şi să declare că „nimeni nu înţelege nimic“, ei aleg pentru treaba asta nişte *prezumţioşi anonimi* care se intitulează „membri de partid“ pe motiv că au o comportare antipartinică. Prin glasul unor prezumţioşi anonimi, Maksimov şi Domov spun muncitorilor,

Într-o culegere cu caracter „popular”, *neadevărul flagrant* că „nimeni nu înțelege nimic”, nu știe cine sînt acești „deținători” ai banilor etc. Și acești domni se bat cu pumnul în piept, tună și fulgeră împotriva „fracțiunilor” și a „conducătorilor din străinătate”.

Ei „critică” prin glasul unui anonim „membru de partid” darea de seamă a Comitetului Central asupra gestiunii sale financiare și totodată anunță, în prima pagină a culegerii lor, că grupul lor n-a putut pînă acum să editeze un ziar din cauză că „n-a dispus de mijloace materiale” și că „*acum a reușit să înlătore acest impediment*”. Prin urmare, acum grupul „Vpered” a primit bani. E o știre plăcută pentru vperediști, fără îndoială. Dar gîndiți-vă numai, o, stimabili „vperediști”, ce „obraz” trebuie să aibă cineva ca să afirme în scris, într-o culegere cu caracter „popular” și prin intermediul unui prezumțios anonim, un neadevăr flagrant despre Comitetul Central, și anume că „nimeni nu înțelege nimic”, nu știe cine sînt „deținătorii” și ce bani dețin, și în același timp să nu spună nici un cuvînt nici Comitetului Central, nici celorlalte fracțiuni ca să arate ce bani a primit grupul „Vpered” și ce publiciști dispun de ei. Sau poate că partidul este obligat să dea socoteală vperediștilor, iar ei nu sînt obligați să dea socoteală partidului?

Trebuie să repetăm încă o dată că această ipocrizie a vperediștilor nu-și are explicația în trăsăturile personale ale lui Piotr sau Sidor, ci în falsitatea *politică* a întregii lor poziții, în faptul că publiciștii machiști și otzoviști *nu pot* porni o luptă *directă și deschisă* în favoarea unor idei nesocial-democrate, care le sînt atît de scumpe. Cine va înțelege aceste împrejurări *politice* nu se va lăsa dezorientat, nu va da semne de nedumerire și întristare în fața aspectului exterior al acestui fenomen, în fața diverselor conflicte personale, a intrigilor, injuriilor etc. Cine va înțelege aceste împrejurări politice nu se va mulțumi cu fraza împăciuitoare (à la Troțki) în care se spune că este nevoie „*nu de luptă împotriva otzoviștilor, ci de biruirea otzovismului*”, fiindcă aceasta este o frază gău-

noasă, lipsită de orice conținut. Condițiile obiective ale epocii contrarevoluționare, ale epocii de destrămare, ale epocii zidirii de dumnezeu, ale epocii machismului, otzovismului și lichidatorismului, *au pus* partidul nostru în condiții ce-i impun să lupte împotriva unor cercuri de publiciști care își organizează fracțiuni proprii, și de la această luptă nu te poți eschiva prin vorbe goale. Iar a te sustrage de la această luptă înseamnă a te sustrage de la una din sarcinile actuale ale partidului muncitoresc social-democrat.

„Sozial-Demokrat” nr. 15—18
din 30 august (12 septembrie) 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

STRUCTURA CAPITALISTĂ
A AGRICULTURII MODERNE ¹²⁶

*Scris mai târziu
de 11 (24) septembrie 1910*

*Publicat pentru prima oară în 1932.
în „Culegeri din Lenin” vol. XIX
Semnat : V. Ilin*

Se tipărește după manuscris

Кампунул пролетарий
современная тенденция.

Иванович

Современная социальная структура, основанная на аграрной в капиталистической системе, представляет собой в своем развитии — процесс развития географий. Указывая при этом, что в аграрной системе коренных вопросов, касающихся экономического строя, современной социализма и его развития, в первую очередь следует перейти на основании опыта социализма и аграрной системы, на основании опыта разрабатываемой системы — капитализма в капиталистической системе.

Prima pagină din manuscrisul articolului lui V. I. Lenin
„Structura capitalistă a agriculturii moderne”. — 1910

Micșorat

PRIMUL ARTICOL

Statistica socială în general, și cea economică în special, a făcut mari progrese în decursul ultimelor două-trei decenii. O serie întreagă de probleme dintre cele mai esențiale privind orînduirea economică a statelor moderne și dezvoltarea ei, care înainte erau rezolvate pe baza unor considerații de ordin general și a unor date aproximative, nu pot fi tratate azi într-un mod cît de cît serios fără a lua în considerare multiplele date care se referă la întregul teritoriu al țării respective și care au fost adunate după un anumit program și totalizate de specialiștii statisticieni. În special problemele economiei agrare, care provoacă numeroase discuții, cer să li se dea un răspuns pe bază de date precise și cu caracter de masă, cu atît mai mult cu cît în statele europene și în America efectuarea de recensămînturi periodice, care cuprind toate întreprinderile agricole din țară, devine un fapt tot mai obișnuit.

În Germania, bunăoară, au fost efectuate astfel de recensămînturi în 1882, 1895 și, ultimul, în 1907. Importanța acestor recensămînturi a fost arătată, în repetate rînduri, în publicistica noastră, și nu știu dacă există o carte sau un articol consacrat economiei agrare moderne în care să nu găsești referiri la datele statisticii agrare din Germania. În jurul ultimului recensămînt s-a făcut multă zarvă atît în publicațiile germane, cît și în cele de la noi. Îmi amintesc că anul trecut d-l Valentinov a început să bată toba în ziarul „Kievskaja Mîsl“¹²⁷, susținînd că acest recensămînt a infirmat teoria marxistă și

vederile lui Kautsky, întrucît a demonstrat viabilitatea micii producții și victoria ei asupra mării producții. Nu de mult, d-l profesor Voblîi a publicat în „*Ekonomist Rossii*“¹²⁸ (nr. 36, din 11 septembrie 1910) un articol intitulat „Tendințele evoluției agrare în Germania“, în care susținea, pe baza datelor furnizate de recensămîntul din 1907, că „schemele cu privire la dezvoltarea industriei elaborate de Marx“ nu sînt aplicabile la agricultură și încerca să demonstreze că, „în domeniul agriculturii, micile întreprinderi nu numai că nu pier în lupta cu cele mari, dar, dimpotrivă, la fiecare nou recensămînt se constată că ele prosperă“.

De aceea credem că ar fi nimerit să facem o analiză amănunțită a datelor furnizate de recensămîntul din 1907. E drept că publicarea materialelor acestui recensămînt n-a fost încă terminată: au apărut pînă acum trei volume, care cuprind *toate* datele recensămîntului*, iar cel de-al patrulea volum, consacrat „expunerii rezultatelor recensămîntului în ansamblu“, n-a ieșit încă de sub tipar, și nu se știe dacă va ieși curînd. N-avem însă nici un motiv să amînăm studiarea *rezultatelor* acestui recensămînt pînă la apariția acestui ultim volum, deoarece materialul, ca și datele totalizatoare, există deja, *în întregime*, și este folosit pe scară largă în publicistică.

Ținem să remarcăm doar că a pune problema în felul cum este ea pusă de obicei, limitîndu-ne aproape în mod exclusiv la compararea numărului de gospodării de proporții diferite (ca suprafață) și a întinderii de pămînt a acestor gospodării pe diverși ani, înseamnă a o pune în mod cu totul greșit. Adevăratele divergențe dintre marxiști și adversarii marxismului în problema agrară au rădăcini mult mai adînci. Dacă îți propui să clarifici pe deplin care sînt rădăcinile acestor divergențe, trebuie ca, înainte de toate și mai mult ca orice, să-ți îndrepți atenția asupra trăsăturilor fundamentale ale structurii capitaliste a agriculturii moderne. Și tocmai sub acest aspect sînt deosebit de prețioase datele recensămîntului efectuat la

* Statistik des Deutschen Reichs, Band 212, Teil 1 a, 1 b și 2 a. Berufs- und Betriebszählung vom 12. Juni 1907. Landwirtschaftliche Betriebsstatistik. Berlin. 1909 și 1910.

12 iunie 1907 în Germania. În unele probleme, el este mai puțin amănunțit decât statisticile anterioare, efectuate în 1882 și în 1895, dar, în schimb, oferă, pentru prima oară, date nemaipomenit de bogate cu privire la munca salariată în agricultură. Or, folosirea muncii salariate este trăsătura caracteristică a oricărei agriculturi capitaliste.

De aceea vom încerca, mai întâi de toate, să prezentăm un tablou general al structurii capitaliste a agriculturii moderne, bazându-ne în special pe datele recensământului efectuat în 1907 în Germania și completându-le cu datele pe care ni le oferă cele mai bune recensămînturi agricole efectuate în alte țări, și anume în Danemarca, Elveția și America, precum și cu cele furnizate de ultimul recensămînt din Ungaria. În ceea ce privește faptul, care este cel mai izbitor, la o primă examinare a rezultatelor recensământului, și despre care se vorbește cel mai mult, și anume că în Germania are loc o scădere a numărului de gospodării mari (sub raportul suprafeței agricole) și a întinderii de pământ ce le aparține, acest fapt îl vom examina abia la sfîrșitul lucrării noastre. Căci acesta este unul dintre faptele complexe, care sînt în funcție de o serie de alte fapte, și fără o prealabilă clarificare a cîtorva probleme, mult mai importante și mai esențiale, nu poți în nici un caz să înțelegi semnificația lui.

I

UN TABLOU GENERAL AL STRUCTURII ECONOMICE A AGRICULTURII MODERNE

Recensămînturile agricole din Germania, ca și toate recensămînturile de acest gen din Europa (spre deosebire de cele din Rusia), se bazează pe date privitoare la fiecare întreprindere agricolă în parte. Totodată, numărul acestor date crește, de obicei, cu fiecare recensămînt. În Germania, de pildă, în 1907 au fost omise datele, deosebit de importante, cu privire la numărul vitelor folosite la muncile agricole (asemenea date au fost culese în 1882 și în 1895), dar în schimb au fost strînse, pentru prima oară, date privitoare la suprafața de pământ cultivată cu di-

verse c-reale, la numărul muncitorilor membri de familie și al muncitorilor salariați. Datele astfel obținute, cu privire la fiecare gospodărie, sînt *absolut suficiente* pentru o caracterizare politică-economică a acestei gospodării. Toată problema, tdată greutatea ei constă în a totaliza aceste date în așa fel ca să obții o caracterizare politică-economică precisă a diverselor grupuri sau tipuri de gospodării în ansamblu. Dacă sînt totalizate în mod nesatisfăcător, dacă sînt grupate în mod greșit sau incomplet, se poate întîmpla — și așa se întîmplă în permanență la prelucrarea recensămintelor contemporane — ca datele extraordinar de detaliate, extrem de prețioase, privitoare la fiecare întreprindere în parte să dispară, să se piardă în tot, atunci cînd e vorba de milioanele de gospodării din întreaga țară. Structura capitalistă a agriculturii se caracterizează prin *relațiile* existente între proprietari și muncitori, între diferitele tipuri de gospodării, și, dacă criteriile referitoare la aceste tipuri sînt greșite sau incomplete, se poate întîmpla ca cel mai bun recensămînt să nu dea un tablou politic-economic al realității.

De aici reiese marea, excepționala importanță pe care o prezintă problema metodelor de totalizare sau de grupare a datelor furnizate de recensămînturile contemporane. În cursul expunerii ce urmează vom examina *toate* metodele, destul de variate, care au fost folosite în cele mai bune din recensămînturile enumerate mai sus. Deocamdată ținem să remarcăm că recensămîntul din Germania, ca și cele mai multe din recensămînturile efectuate în alte țări, ne oferă o totalizare completă, grupînd gospodăriile după un singur criteriu, și anume după întinderea suprafeței agricole a fiecărei gospodării. Pornind de la acest criteriu, recensămîntul împarte toate gospodăriile în 18 grupuri, începînd cu gospodăriile care au mai puțin de o zecime de hectar și terminînd cu cele care au o suprafață agricolă de peste 1 000 ha. Că o asemenea detaliere reprezintă un lux statistic, care nu poate fi justificat prin considerente de ordin politic-economic, asta o simt și autorii statisticii germane, care totalizează datele în șase grupuri mari — după întinderea suprafeței agricole — sau în șapte, dacă luăm în considerare că ei disting și un

subgrup. Aceste grupuri sînt următoarele : gospodăriile care au pînă la $\frac{1}{2}$ ha, cele cu o suprafață cuprinsă între $\frac{1}{2}$ și 2 ha, între 2 și 5 ha, între 5 și 20 ha, între 20 și 100 ha, mai mult de 100 ha, ultimul grup cuprinzînd și un subgrup alcătuit din gospodăriile cu o suprafață agricolă de peste 200 ha.

Se pune întrebarea : ce însemnătate politică-economică are o asemenea grupare ? Pămîntul este, fără îndoială, principalul mijloc de producție în agricultură ; de aceea, după întinderea de pămînt ne putem da cel mai bine seama care sînt proporțiile gospodăriei și, prin urmare, de ce tip este ea, dacă este vorba, bunăoară, de o gospodărie mică, mijlocie sau mare, de o gospodărie capitalistă sau de una care nu folosește muncă salariată. De obicei, gospodăriile cu o suprafață pînă la 2 ha sînt considerate gospodării mici (uneori ele sînt denumite și gospodării parcelare sau pitice), cele cu o suprafață cuprinsă între 2 și 20 ha (uneori între 2 și 100 ha) sînt considerate gospodării țărănești, iar cele cu peste 100 ha fac parte din gospodăriile mari, *adică* capitaliste.

Și iată că datele cu privire la munca salariată, care au fost culese pentru prima oară cu prilejul recensămîntului din 1907, ne dau, în primul rînd, posibilitatea de a verifica pentru prima oară, pe bază de numeroase date, această ipoteză „uzuală“. Pentru prima oară se introduce în rutina statisticilor un oarecare element rațional — dar nici pe departe suficient, după cum vom vedea din cele de mai jos —, și anume luarea în considerare a unor date care prezintă o importanță politică-economică cu totul directă, nemijlocită.

Într-adevăr, toată lumea vorbește de mica producție. Dar ce este mica producție ? Cel mai obișnuit răspuns la această întrebare e că mica producție este producția care nu folosește muncă salariată. Nu numai marxiștii privesc chestiunea în felul acesta. Astfel, la pag. 29 a traducerii ruse a cărții „Socialismul și agricultura“ de Ed. David, care poate fi considerată drept una dintre cele mai noi sintetizări ale teoriilor burgheze în problema agrară, citim : „În toate cazurile în care vorbim de mica producție, înțelegem prin ea categoria economică care

funcționează fără să recurgă în permanență la forță de muncă străină și fără să aibă o îndeletnicire auxiliară”.

Recensămîntul din 1907 arată clar, în primul rînd, că numărul gospodăriilor de acest fel este cu totul redus, că în agricultura modernă proprietarii care nu angajează muncitori sau care nu se angajează la alții reprezintă o minoritate neînsemnată. Din cele 5 736 082 de gospodării agricole din Germania, care au fost înregistrate de recensămîntul din 1907, numai 1 872 616, adică mai puțin de $\frac{1}{3}$, aparțin unor proprietari care au ca ocupație principală și de sine stătătoare agricultura și care nu au îndeletniciri auxiliare. Cîți dintre ei angajează muncitori? În legătură cu această chestiune nu există date, adică au existat, și încă din cele mai amănunțite, în fișele inițiale, dar s-au pierdut la totalizare! Cei care au întocmit tabelele statistice n-au vrut să calculeze (după ce au efectuat o mulțime de calcule extrem de amănunțite și cu totul inutile) ce număr de gospodării din fiecare grup angajează muncitori salariați permanenți sau temporari.

Pentru a stabili cu aproximație numărul gospodăriilor care nu au muncitori salariați, vom lua separat grupurile în care numărul *gospodăriilor* este mai mic decît acela al muncitorilor salariați. Acestea sînt grupurile de gospodării care au pînă la 10 ha de pămînt. Aceste grupuri cuprind 1 283 631 de proprietari, care consideră că au drept ocupație principală agricultura și care nu au îndeletniciri auxiliare. La acest număr de proprietari revine în total un număr de 1 400 162 de muncitori salariați (dacă presupunem că au muncitori salariați *numai* proprietarii care consideră agricultura drept ocupația lor principală și care nu au îndeletniciri auxiliare). Numai în grupurile de gospodării care au între 2 și 5 ha numărul agricultorilor de sine stătători fără îndeletniciri auxiliare este *mai mare* decît acela al muncitorilor salariați, și anume la 495 439 de gospodării revin 411 311 muncitori salariați.

Găsim, desigur, muncitori salariați și la agricultori care au îndeletniciri auxiliare; sînt, desigur, „mici” proprietari care angajează nu unul, ci cîțiva muncitori salariați. Totuși, nu încapе nici o îndoială că proprietarii care nu

angajează muncitori salariați și nu se angajează ei înșiși ca muncitori constituie o infimă minoritate.

După datele cu privire la numărul muncitorilor salariați, în agricultura germană distingem, de la bun început, trei grupuri principale de gospodării:

I. Gospodăriile *proletare*. În această categorie trebuie incluse grupurile în care o minoritate de proprietari consideră că ocupația lor principală și de sine stătătoare este agricultura, în timp ce majoritatea sînt muncitori salariați etc. De pildă, gospodăriile care au pînă la $\frac{1}{2}$ ha sînt în număr de 2 084 060. Dintre proprietarii lor, numai 97 153 sînt agricultori de sine stătători, iar 1 287 312 sînt, prin ocupația lor *principală*, muncitori salariați (în toate ramurile economiei naționale). Gospodăriile care au între $\frac{1}{2}$ și 2 ha de pămînt sînt în număr de 1 294 449. Dintre proprietarii lor, numai 377 762 sînt agricultori de sine stătători, pe cînd 535 480 sînt muncitori salariați, 277 735 sînt mici industriași, meseriași, comercianți, 103 472 sînt funcționari sau au ocupații „diverse și imprecise”. E clar că ambele aceste grupuri sînt alcătuite din gospodării care, în majoritatea lor, sînt gospodării proletare.

II. Gospodăriile *țărănești*. În această categorie intră gospodăriile ai căror proprietari sînt, în marea lor majoritate, agricultori de sine stătători, iar numărul muncitorilor membri de familie este mai mare decît acela al muncitorilor salariați. Sînt grupurile de gospodării care au între 2 și 20 ha de pămînt.

III. Gospodăriile *capitaliste*. Din această categorie fac parte gospodăriile în care numărul de muncitori salariați este mai mare decît acela al muncitorilor membri de familie.

Iată datele generale cu privire la aceste trei grupuri: [Vezi tabelul de la pag. 352. — *Nota red.*]

Acest tabel ne oferă o imagine a structurii economice a agriculturii moderne din Germania. La baza piramidei se află o mulțime imensă de „gospodării” proletare, care reprezintă aproape $\frac{3}{5}$ din numărul total al gospodăriilor; la vîrf se observă o minoritate infimă ($\frac{1}{20}$) de gospodării capitaliste. Anticipînd asupra concluziilor

Grupuri de gospodării	Numărul total al gospo- dăriilor	Dintre care aparțin		Gospodării clasificate după numărul de muncitori			
		Agricul- rilor de sine stătători	Muncito- rilor sala- riați	Numărul total al acestor gospodării	Având muncitori		
					in total	membri de familie	salariați
J. Până la 2 ha	3 378 509	474 915	1 822 792	2 669 232	4 353 052	3 851 905	501 147
II. Între 2 și 20 ha	2 071 816	1 705 448	117 338	2 057 577	7 509 735	5 898 853	1 610 882
III. 20 și mai multe ha ..	285 757	277 060	737	285 331	3 306 762	870 850	2 435 912
<i>Total</i>	5 736 082	2 457 423	1 940 867	5 012 140	15 169 549	10 621 608	4 547 941

noastre, menționăm că această infimă minoritate deține mai mult de jumătate din întregul pământ și din întreaga suprafață arabilă. Ei îi revine $\frac{1}{5}$ din numărul total al muncitorilor ocupați în agricultură și mai mult de jumătate din numărul total al muncitorilor salariați.

II

CE REPREZINTĂ ÎN REALITATE MAJORITATEA
„GOSPODĂRIILOR” AGRICOLE MODERNE
(„GOSPODĂRIILE” PROLETARE)

Dintre „proprietarii” care posedă pînă la 2 ha de pământ, *cei mai mulți* sînt, prin ocupația lor principală, muncitori salariați. Agricultură este pentru ei o îndeletnicire auxiliară. Pentru 2 920 119 din cele 3 378 509 gospodării din acest grup, ea este o îndeletnicire auxiliară (Nebenbetriebe). Agricultorii de sine stătători, inclusiv aceia care practică și îndeletniciri auxiliare cu caracter neagricol, constituie o foarte mică minoritate, care reprezintă doar 14%: 475 000 din 3 400 000.

...de menționat că numărul muncitorilor salariați... din acest grup *depășește* pe acela al agricultorilor de sine stătători.

Acest fapt arată că statistica pune aici laolaltă cu marea masă a proletarilor un mic număr de agricultori capitaliști care au o gospodărie mare pe loturi mici de pământ. În cursul expunerii noastre ne vom mai întîlni de multe ori cu acest tip de proprietari.

Se pune întrebarea: ce însemnătate prezintă aceste mase de „proprietari” proletari în structura generală a agriculturii? În primul rînd, ei întruchipează legătura dintre sistemul iobăgist al economiei sociale și cel capitalist, apropierea istorică și înrudirea dintre ele, o rămășiță directă a iobăgiei în capitalism. Dacă, bunăoară, în Germania și mai ales în Prusia vedem că, printre gospodăriile agricole se află și peticele de pământ (așa-zisele Deputatland) pe care moșierul le dă argatului în contul salariului, nu înseamnă că avem de-a face cu o rămășiță directă a iobăgiei? Ca sistem economic, iobăgia se deose-

* În acest loc, marginea manuscrisului este ruptă. — Nota red.

bește de capitalism tocmai prin faptul că ea le „împarte“ pământ celor ce muncesc, în timp ce capitalismul îi *desparte* de pământ; ea dă, celor ce muncesc, mijloace de trai *în natură* (sau îi silește să le producă pe lotul ce le-a fost „împărțit“), în timp ce capitalismul îi dă muncitorului un salariu în bani cu care acesta își *cumpără* mijloacele de trai. În Germania, această rămășiță a iobăgiei este, desigur, cu totul neînsemnată în comparație cu ceea ce vedem că se petrece în Rusia cu faimosul ei sistem de „nuncă în dijmă“ al gospodăriei moșierești, dar ea este totuși o rămășiță a iobăgiei. Din recensământul efectuat în 1907 reiese că în Germania existau în acel an 579 500 de „gospodării agricole“ aparținând *muncitorilor agricoli și zilerilor*, 540 751 din ele revenind grupului „proprietarilor“ care au pînă la 2 ha de pământ.

În al doilea rînd, marea masă a „proprietarilor“ agricoli care posedă petice de pământ atît de minuscule, încît ele nu le pot asigura existența și reprezintă pentru ei doar obiectul unei „îndeletniciri auxiliare“, constituie, în ansamblul orînduirii capitaliste, o parte din *armata de rezervă a șomerilor*. Ea reprezintă, după expresia lui Marx, o formă *latentă* a acestei armate¹²⁹. Ar fi greșit să ne închipuim că armata de rezervă a șomerilor este alcătuită numai din muncitori care n-au de lucru. Din ea fac parte și „țărani“ sau „micii proprietari“ care nu pot trăi din ceea ce le dă infima lor gospodărie și care *trebuie* să-și procure mijloacele de trai în primul rînd prin muncă salariată. Grădina de zarzavat sau peticul de pământ cultivat cu cartofi constituie pentru această armată de pauperi un mijloc de completare a salariului lor sau un mijloc de existență atunci cînd n-au de lucru. Capitalismului îi sînt necesari acești așa-zisi proprietari „pitici“, „parcelari“, pentru a avea *întotdeauna* la dispoziție, fără nici o cheltuială, numeroase brațe de muncă ieftine. Din recensământul efectuat în 1907 reiese că, din cei 2 000 000 de „proprietari“ care posedă pînă la 1/2 ha de pământ, 624 000 au numai pământ pentru grădina de zarzavat, iar 361 000 au numai pământ pe care cultivă cartofi. Întreaga suprafață de pământ arabil de care dispun acești 2 000 000 de „proprietari“ este de

247 000 ha, dintre care mai mult de jumătate, și anume 166 000 ha, sînt cultivate cu *cartofi*. Întreaga suprafață de pămînt arabil a celor 1 250 000 de „proprietari” care posedă între $\frac{1}{2}$ și 2 ha este de 976 000 ha, din care *mai mult de o treime* — 334 000 ha — este cultivată cu cartofi. În răutățirea alimentației poporului (înlocuirea pîinii cu cartofi), ieftinirea forței de muncă pentru întreprinzători — iată ce înseamnă „gospodăria” pentru 3 000 000 de „proprietari” agricoli, din cei 5 000 000 cîți există în Germania.

Pentru a termina cu descrierea acestor gospodării proletare, adăugăm că aproape $\frac{1}{3}$ din ele (1 000 000 din 3 400 000) n-au nici un fel de vite, $\frac{2}{3}$ (2 500 000 din 3 400 000), n-au vite mari, iar mai bine de $\frac{9}{10}$ (3 300 000 din 3 400 000) n-au cai. Partea pe care o reprezintă aceste gospodării proletare în totalul producției agricole este infimă: $\frac{3}{5}$ din numărul total al acestor gospodării au mai puțin de $\frac{1}{10}$ din numărul total de vite (2 700 000 de capete din 29 400 000, calculate în vite mari) și aproximativ $\frac{1}{20}$ din întreaga suprafață arabilă (1 200 000 ha din 24 400 000).

Vă puteți închipui cîtă confuzie provoacă în această problemă și la ce concluzii false duce o statistică care *pune laolaltă*, în acest grup de gospodării cu o suprafață pînă la 2 ha, *milioanele* de proletari fără cai, fără vite mari, și care au doar o grădină de zarzavat sau un petic de pămînt cultivat cu cartofi, — și *miile* de mari producători, capitaliști, care pe o suprafață de 1—2 deseatine au o mare gospodărie zootehnică, legumicolă etc. Că astfel de proprietari există în acest grup reiese chiar și din faptul că din 3 400 000 de proprietari (care au pînă la 2 ha de pămînt), 15 428 au, fiecare, cîte 6 sau mai mulți muncitori (membri de familie și muncitori salariați la un loc), iar toți acești 15 000 au 123 941 de muncitori, adică în medie cîte 8 muncitori de gospodărie. Un asemenea număr de muncitori indică, fără îndoială, dacă luăm în considerare particularitățile de ordin tehnic ale agriculturii, existența unei mari producții capitaliste. Că în marele număr de „proprietari” proletari care au pînă la 2 ha de pămînt sînt și unii care au mari gospodării

zootehnice, acest lucru am avut prilejul să-l arăt pe baza datelor furnizate de recensământul precedent, din 1895 (vezi cartea mea „Problema agrară“, Petersburg, 1908, pag. 239 *). Categorisirea separată a acestor mari gospodării era întru totul posibilă pe baza datelor referitoare la numărul capetelor de vite și la numărul muncitorilor; dar statisticienii germani preferă să umple *sute de pagini* cu date referitoare la cele *cinci* subîmpărțiri ale grupului proprietarilor care au pînă la $\frac{1}{2}$ ha în grupuri și *mai mici*, după întinderea de pămînt!

Statistica social-economică, care este unul dintre cele mai puternice instrumente ale cunoașterii sociale, se transformă astfel într-o caricatură, într-un joc, în statistică de dragul statisticii. — — —

Apartenența majorității gospodăriilor agricole sau a unui mare număr din ele la categoria gospodăriilor pitice, parcelare, proletare, este un fenomen comun multora, dacă nu celor mai multe din țările capitaliste europene, dar *nu tuturor* țărilor capitaliste. În America, de pildă, potrivit datelor recensământului din 1900, întinderea medie a unei ferme este de 146,6 acri (60 ha), adică de $7\frac{1}{2}$ ori mai mare decît în Germania. Iar numărul gospodăriilor foarte mici, dacă punem în această categorie gospodăriile care au pînă la 20 de acri (8 ha), reprezintă ceva mai mult de $\frac{1}{10}$ (11,8%). Chiar și numărul tuturor gospodăriilor care au pînă la 50 de acri (adică pînă la 20 ha) reprezintă doar o treime din numărul total. Cînd comparăm aceste date cu cele germane, trebuie să avem în vedere că în America gospodăriile cu o întindere pînă la 3 acri (= 1,2 ha) nu sînt puse la socoteală decît dacă au un venit global de 500 de dolari; ca urmare, un număr foarte mare de gospodării care au pînă la 3 acri nu sînt de loc înregistrate. De aceea trebuie ca și din datele germane să excludem gospodăriile foarte mici. Lăsînd la o parte toate gospodăriile care au chiar pînă la 2 ha, constatăm că, din cele 2 357 572 de gospodării rămase, 1 006 277 au între 2 și 5 ha; cu alte cuvinte, peste 40% din numărul total al gospodăriilor sînt

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 95—268. — Nota red.

gospodării foarte mici. În America lucrurile se prezintă cu totul altfel.

După cum se vede, acolo unde nu există tradiții ale iobăgiei (sau unde toate rămășițele ei au fost lichidate cu multă hotărâre), unde apăsarea rentei funciare asupra producției agricole nu există (sau este atenuată), capitalismul în agricultură poate să existe și chiar să se dezvolte cu o deosebită rapiditate, fără crearea unei categorii de milioane de muncitori agricoli și zileri cu lot.

III

GOSPODĂRIILE ȚĂRĂNEȘTI ÎN REGIMUL CAPITALIST

Am pus în categoria gospodăriilor țărănești grupurile în care, pe de o parte, majoritatea agricultorilor sînt proprietari de sine stătători, iar pe de altă parte numărul muncitorilor membri de familie este mai mare decît acela al muncitorilor salariați. Cifra absolută a muncitorilor salariați folosiți de acești proprietari este foarte ridicată : 1 600 000, ceea ce reprezintă mai mult de o treime din numărul total al muncitorilor salariați. După cum se vede, în întreaga masă a gospodăriilor „țărănești“ (2 100 000) există destul de multe gospodării capitaliste. Vom vedea, în cele ce urmează, care sînt, cu aproximație, numărul și însemnătatea lor ; acum însă vom examina mai în amănunțime raportul dintre numărul muncitorilor membri de familie și cel al muncitorilor salariați. Să vedem cîți muncitori revin în medie la o gospodărie :

	Grupuri de gospodării	Numărul mediu de muncitori care revine la o gospodărie		
		total	membri de familie	salariați
Gospodării proletare	{ pînă la 0,5 ha	1,3	1,2	0,1
	{ 0,5 — 2 „	1,9	1,7	0,2
Gospodării țărănești	{ 2 — 5 „	2,9	2,5	0,4
	{ 5 — 10 „	3,8	3,1	0,7
	{ 10 — 20 „	5,1	3,4	1,7
Gospodării capitaliste	{ 20 — 100 „	7,9	3,2	4,7
	{ 100 și mai multe „	52,5	1,6	50,9
<i>În total.....</i>		3,0	2,1	0,9

Vedem, din cele de mai sus, cît de mici sînt în genere, sub raportul numărului de muncitori, întreprinderile agricole în comparație cu cele industriale. Peste 50 de muncitori salariați la o gospodărie au numai proprietarii cu peste 100 ha : numărul lor este de 23 566, ceea ce reprezintă mai puțin de $\frac{1}{2}\%$ din numărul total al gospodăriilor. Ei au 1 463 974 de muncitori salariați, adică ceva mai puțini decît au cele 2 000 000 de gospodării țărănești.

Din gospodăriile țărănești iese numaidecît în evidență grupul celor care au 10—20 ha : aici revin în medie 1,7 muncitori salariați de fiecare gospodărie. Dacă luăm numai muncitorii salariați permanenți, constatăm că la 412 741 de gospodării (la 411 940, clasificate după numărul de muncitori) revin 412 702 muncitori de acest fel. Asta înseamnă că în acest grup nu există nici o gospodărie care să nu folosească în permanență muncă salariată. Iată de ce considerăm ca un grup aparte, care reprezenta pe „grossbaueri“, marile gospodării țărănești, sau burghezia țărănească. De obicei erau puși în această categorie proprietarii cu 20 ha sau mai multe ; dar recensămîntul din 1907 a dovedit că folosirea muncii salariate în agricultură este mai răspîndită decît se credea, că limita de la care începe folosirea în permanență a muncii salariate trebuie situată mult mai jos.

Mai departe, examinînd raportul dintre numărul muncitorilor membri de familie și cel al muncitorilor salariați, constatăm că în gospodăriile proletare și țărănești numărul mediu al muncitorilor membri de familie crește continuu paralel cu acela al muncitorilor salariați, în timp ce în gospodăriile capitaliste el începe să scadă o dată cu creșterea acestuia din urmă. Este un fenomen cît se poate de firesc, care confirmă justetea concluziei trase de noi că gospodăriile cu mai mult de 20 ha intră în categoria gospodăriilor capitaliste, în care nu numai că numărul muncitorilor salariați este mai mare decît acela al muncitorilor membri de familie, dar și numărul mediu al acestora din urmă, pentru fiecare gospodărie, este *mai mic* decît la țărani.

În publicistica rusă s-a stabilit de multă vreme — încă de pe cînd a început controversa dintre marxiști și na-rodnici —, pe baza datelor oferite de statistica zemstvelor, că în gospodăria țărănească cooperația de familie constituie o bază pentru crearea cooperației capitaliste, în sensul că gospodăriile țărănești cuprinse, care se disting printr-un număr deosebit de mare de muncitori membri de familie, se transformă în gospodării capitaliste, folosind în proporții din ce în ce mai mari muncă salariată. Acum vedem că statistica germană confirmă această concluzie pentru întreaga agricultură din Germania.

Să luăm gospodăriile țărănești din Germania. Privite în ansamblu, ele se deosebesc de cele proletare prin faptul că sînt gospodării bazate pe cooperația de familie (2,5—3,4 muncitori membri de familie la o gospodărie), pe cînd cele proletare sînt gospodării de unul singur. Gospodăriile proletare trebuie să fie considerate gospodării de unul singur, deoarece în cazul lor nu revin, în medie, nici doi muncitori la o gospodărie. Între gospodăriile țărănești există însă concurență, fiecare dintre ele căutînd să atragă un număr cît mai mare de muncitori salariați : cu cît proporțiile gospodăriei țărănești sînt mai mari, cu atît numărul muncitorilor membri de familie este mai ridicat și numărul muncitorilor salariați crește *mai repede*. Numărul muncitorilor membri de familie în gospodăriile țărănești mari e de mai puțin de 1,5 ori mai mare decît în cele mici (între 2 și 5 ha), în timp ce numărul muncitorilor salariați este de peste 4 ori mai mare.

Avem aici o confirmare precisă, bazată pe date statistice, a deosebirii radicale care există între clasa micilor proprietari în general — a micilor țărani în special — și clasa muncitorilor salariați, deosebire pe care o menționează întotdeauna marxiștii și pe care nu o pot înțelege în ruptul capului economiștii burghezi și revizioniști. Toate condițiile specifice economiei de mărfuri fac ca micii țărani să nu poată exista fără să caute să-și consolideze și să-și lărgească gospodăria lor, ceea ce înseamnă că ei trebuie să lupte pentru folosirea în mai largă măsură

a forței de muncă străine, și la un preț mai redus. Iată de ce întreaga masă a micilor țărani din fiecare țară capitalistă — dintre care doar o infimă minoritate „ajung în rîndul oamenilor“, adică devin adevărați capitaliști — se pătrunde de psihologia capitalistă și în politică îi urmează pe agrarieni. Economiiști burghezi (iar după ei și revizioniiști) întrețin această psihologie; marxiștii le arată micilor țărani că singura scăpare pentru ei e să se alăture muncitorilor salariați.

Extrem de instructive sînt și datele recensămîntului din 1907 cu privire la raportul dintre numărul muncitorilor permanenți și al celor temporari. În general, numărul acestora din urmă reprezintă o treime din numărul total: 5 053 726 din 15 169 549. La muncitorii salariați el reprezintă 45%, iar la muncitorii membri de familie 29%. La gospodăriile de tip diferit însă aceste raporturi sînt radical schimbate. Iată datele referitoare la grupurile examinate de noi:

Grupuri de gospodării	Procentul de muncitori temporari față de numărul total al muncitorilor			
	membri de familie	salariați	tota	
I { Pînă la 0,5 ha	55	79	58	
	0,5 — 2 „	39	78	45
II { 2 — 5 „	22	68	29	
	5 — 10 „	11	54	24
	10 — 20 „	14	42	23
III { 20 — 100 „	14	32	25	
	100 și mai multe ha	11	33	32
<hr/>				
<i>In medie.....</i>	29	45	33	

Vedem deci că în gospodăriile proletare cu mai puțin de 1/2 ha (numărul lor total este de 2 100 000!), muncitorii temporari reprezintă mai mult de jumătate, atît la muncitorii membri de familie cît și la cei salariați. Pentru cea mai mare parte din proprietarii acestor gospodării, agricultura este o îndeletnicire auxiliară, pe care ei o

practică doar temporar. La gospodăriile proletare cu 0,5—2 ha, procentul de muncitori temporari este de asemenea foarte ridicat. Pe măsură ce cresc proporțiile gospodăriei, acest procent scade, cu o singură excepție. Și anume la muncitorii salariați din marile gospodării capitaliste acest procent crește cu puțin, dar, cum în acest grup numărul muncitorilor membri de familie este cu totul neînsemnat, procentul totalului de muncitori temporari crește simțitor, de la 25 la 32%.

Diferența dintre gospodăriile țărănești și cele capitaliste, sub raportul numărului total de muncitori temporari, nu este prea mare. Diferența dintre muncitorii membri de familie și muncitorii salariați este foarte mare, în toate felurile de gospodării, și, dacă luăm în considerare că la muncitorii temporari membri de familie procentul femeilor și al copiilor, după cum vom vedea îndată, este deosebit de ridicat, rezultă că această diferență este și mai mare. Prin urmare, muncitorii temporari constituie elementul cel mai mobil...

IV

MUNCA FEMEILOR ȘI A COPIILOR ÎN AGRICULTURĂ

...se ocupă cu agricultura. În gospodăria țărănească, la drept vorbind, de asemenea precumpănește munca femeilor, și numai în gospodăriile țărănești mari și în gospodăriile capitaliste majoritatea o constituie bărbații.

La muncitorii salariați, procentul femeilor este în general mai redus decât la muncitorii membri de familie. Este evident că, în toate grupurile, agricultorii capitaliști fac parte din numărul proprietarilor care-și asigură cele mai bune brațe de muncă. Dacă admitem că precumpănirea numerică a femeilor față de bărbați constituie unul din indiciile strîmtorării proprietarului și ale situației nesatisfăcătoare în care se află gospodăria, care e lipsită de posibilitatea de a folosi cele mai bune brațe de muncă (și această presupunere decurge în mod necesar din toate datele referitoare la...

V

IROSIREA MUNCII IN MICA PRODUCȚIE

...

VI

CARACTERUL CAPITALIST AL FOLOSIRII MAȘINILOR
IN AGRICULTURA MODERNĂ

...

VII

PRODUCTIVITATEA SCĂZUTĂ A MUNCII IN MICA
PRODUCȚIE ȘI MUNCA EXCESIVĂ

De obicei, în literatura noastră economică, importanța datelor cu privire la folosirea mașinilor în agricultură nu este apreciată cum se cuvine. În primul rând, economiștii ignorează foarte adeseori (și întotdeauna, dacă e vorba de un economist burghez) caracterul capitalist al folosirii mașinilor, nu cercetează problema respectivă, nu știu sau nici nu vor măcar să pună această problemă. În al doilea rând, folosirea mașinilor este privită în mod izolat, și nu ca un *indiciu* al diverselor tipuri de gospodărie, al diverselor metode de cultură, al diverselor condiții *economice* ale gospodăriei.

Dacă constatăm, de pildă, ca o regulă generală, că în marea producție mașinile sînt folosite pe o scară incomparabil mai largă decît în mica producție, că ele sînt concentrate în cea mai mare parte în gospodăriile capitaliste și că acestea dețin uneori un monopol aproape exclusiv asupra uneltelor perfecționate, înseamnă că există o *deosebire în modul de cultivare a pămîntului* în gospodăriile de tip diferit. Printre mașinile înregistrate la recensămîntul din Germania figurează pluguri cu aburi, semănători în rînduri și mașini pentru cultivarea cartofilor. Faptul că ele sînt folosite mai ales în agricultura capitalistă dovedește că aceasta *lucrează* mai bine *pămîntul*, folosește o agrotehnică mai ridicată, are o productivitate a muncii mai ridicată. Bensing¹³⁰, autorul unei cunoscute monografii despre mașinile agricole, a stabilit, pe baza datelor furnizate de specialiști în legătură cu experiența obținută la folosirea diverselor mașini, că, și fără schimbarea sistemelor de cultivare

a pământului, simpla folosire a mașinilor face să sporească *de zeci de ori* venitul net al gospodăriei. Aceste calcule n-au fost și nu pot fi infirmate, în esența lor, de nimeni.

Micul producător, care n-are posibilitatea să folosească unelte perfecționate, este nevoit să rămână în urmă în ce privește metodele de *cultivare a pământului*, și numai câțiva, sau câteva zeci din o sută sau o mie de mici producători, printr-o mai mare cheltuire de muncă la lucrarea pământului, fără a înlocui vechile unelte, printr-o „hărnicie” sporită și prin prelungirea zilei de lucru, pot „să ajungă din urmă” pe marele producător. Statistica folosirii mașinilor *indică*, prin urmare, tocmai faptul, pe care-l subliniază întotdeauna marxistii, că în mica gospodărie se practică o *muncă excesivă*. Nici o statistică nu poate să înregistreze în mod direct acest fapt, dar, dacă examinăm datele statistice sub aspectul semnificației lor *economice*, se vede clar *ce tipuri de gospodărie trebuie să se formeze*, și nu se poate să nu se formeze, în societatea modernă atunci când sînt folosite mașinile și atunci cînd nu există posibilitate de a le folosi.

O ilustrare a celor spuse mai sus ne-o oferă statistica maghiară. La fel ca și recensămîntul din 1907 (și din 1882 și 1895) din Germania, ca și statistica folosirii mașinilor efectuată în 1907 în Danemarca, ca și ancheta efectuată în 1909 în Franța, recensămîntul care a avut loc în 1895 în Ungaria și care a cules, pentru prima oară, date exacte pe întreaga țară vedește superioritatea agriculturii capitaliste și arată că, pe măsură ce cresc proporțiile gospodăriei, crește și procentul gospodăriilor care posedă mașini. Din acest punct de vedere nu găsim aici nimic nou, ci căpătăm doar o confirmare a datelor furnizate de statistica germană. Particularitatea statisticii maghiare constă însă în faptul că datele culese de ea nu se referă numai la puținele unelte și mașini perfecționate, ci la *întregul* — sau aproape *întregul* — inventar mort, la numărul uneltelor celor mai simple și mai necesare : pluguri, grape, căruțe etc.

Aceste date, extrem de amănunțite, ne permit să stabilim cu precizie însemnătatea edificatoare, ca să spunem așa, și caracteristică pentru întreaga structură a gospodăriei, pe care o au datele referitoare la folosirea puținelor

mașini agricole și a „rarităților“ tehnicii (cum ar fi, de pildă, plugurile cu aburi). Să luăm datele statisticii maghiare * referitoare la folosirea plugurilor, cu excepția celor acționate de locomobilă (care în 1895 erau, în întreaga Ungarie, în număr de 179, dintre care 120 erau folosite de 3 977 de mari gospodării).

Iată datele cu privire la numărul *total* al plugurilor și la numărul uneltelor rudimentare, al celor mai primitive și mai puțin trainice dintre toate uneltele de acest gen (în categoria celor rudimentare sînt puse plugurile cu un singur brăzdar și cu grindei de lemn; celelalte sînt: plugurile cu un singur brăzdar și cu grindei de fier, apoi cele cu două și trei brăzdare, cultivatoarele, prășitoarele, plugurile pentru arătură adîncă).

Grupuri de gospodării	Numărul de gospodării (total)	Numărul de pluguri (total)	Dintre care rudimentare
Pitice (pîna la 5 iugăre)	1 459 893	227 241	196 852
5 — 10 iugăre	569 534	335 885	290 958
{ 10 — 20 „	467 038	398 365	329 416
{ 20 — 50 „	235 784	283 285	215 380
{ 50 — 100 „	38 862	72 970	49 312
În total gospodării mici	1 311 218	1 090 505	885 066
gospodării mijlocii (100— —1 000 de iugăre)	20 797	125 157	55 317
gospodării mari (peste 1 000 de iugăre)	3 977	149 750	51 565
<i>Total</i>	2 795 885	1 592 653	1 188 830

Fără să mai vorbim de gospodăriile pitice, vedem că 233 000 din cele 569 000 de gospodării țărănești mici (cu 5—10 iugăre, adică cu 2,8—5,7 ha) și 69 000 din cele 467 000 de gospodării țărănești mijlocii n-au de loc pluguri. Numai grupurile superioare, adică gospodăriile țărănești

* Vezi „Landwirtschaftliche Statistik der Länder der ungarischen Krone“. Budapesta. 1900, vol. 4 și 5. Statistica maghiară împarte toate gospodăriile în 4 grupuri principale: 1) gospodării pitice (pîna la 5 iugăre; un iugăr = 0,57 ha); 2) gospodării mici (5—100 de iugăre); 3) gospodării mijlocii (100—1 000 de iugăre) și 4) gospodării mari (peste 1 000 de iugăre). E clar că grupul al doilea cuprinde gospodării foarte diferite, și de aceea voi reproduce cele patru subdiviziuni ale lui.

mari și gospodăriile capitaliste, sînt asigurate cu pluguri, și numai în gospodăriile cu peste 100 de iugăre (care sînt în număr de numai 25 000 = 0,9% din numărul total!), *precumpănesc* uneltele mai perfecționate. În gospodăriile țărănești *precumpănesc* (și cu cît gospodăria e mai mică, cu atît această precumpănire este mai accentuată) uneltele rudimentare, cel mai puțin trainice, cu care se efectuează lucrări de cea mai proastă calitate.

Dacă lăsăm la o parte gospodăriile pitice, care formează majoritatea gospodăriilor (52%), dar care ocupă o parte infimă din suprafața de pămînt (7%), ajungem la următoarea concluzie :

Peste 1 000 000 de gospodării țărănești mici și mijlocii (cu 5—20 de iugăre) sînt *insuficient* asigurate chiar și cu unelte rudimentare de lucrare a pămîntului.

Un sfert de milion de gospodării țărănești mari (cu 20—100 de iugăre) sînt asigurate în mod satisfăcător cu unelte rudimentare. Și numai 25 000 de gospodării capitaliste (care dețin, ce-i drept, 55% din întreaga suprafață de pămînt) sînt pe deplin asigurate cu unelte perfecționate.

Pe de altă parte, statistica maghiară calculează cîte iugăre de teren arabil revin la o unealtă agricolă și obține următoarele cifre (cităm numai pe cele referitoare la pluguri, grape și căruțe, menționînd că tabloul repartizării lor între diferitele categorii de gospodării este *absolut* identic cu cel referitor la pluguri).

În gospodăriile:	Numărul iugărelor de pămînt arabil care revine		
	la 1 plug	la o grapă	la o căruță
pitice	7	8	7
mici	12	13	15
mijlocii	27	45	40
mari	28	61	53

Asta înseamnă că, deși sînt *absolut insuficient* asigurate *cu toate felurile* de unelte agricole, gospodăriile proletare și țărănești au un număr de unelte *extrem de mare* în raport cu întreaga întindere de pămînt arabil de care dispune fiecare din ele. O asigurare absolut insuficientă cu unelte

și o insuportabilă scumpete a întreținerii lor — iată care este soarta micii producții în capitalism. Tot așa statistica locuințelor din fiecare oraș mare ne arată că clasele de jos ale populației, muncitorii, micii negustori, micii funcționari etc., locuiesc în cele mai proaste condiții, au cele mai strâmte și mai proaste locuințe și plătesc *cel mai mult* pentru fiecare metru cub. În raport cu unitatea de spațiu, locuințele din cazărmile muncitorești de pe lângă fabrici sau diversele cocioabe pentru cei săraci sînt mai scumpe decît elegantele locuințe de pe Nevski prospekt.

De aici rezultă următoarea concluzie, care e valabilă atît pentru Germania, cît și pentru celelalte țări capitaliste. Dacă datele referitoare la folosirea pușinelor unelte și mașini agricole perfecționate ne arată că această folosire se extinde pe măsură ce cresc proporțiile gospodăriilor, înseamnă că mica producție în agricultură este prost înzestrată în ce privește *totalitatea* uneltelor necesare. Înseamnă că în mica producție se îmbină o *irosire de muncă* — pentru întreținerea unui număr imens de unelte proaste și învechite, bune doar pentru o gospodărie extrem de mică — cu o *sărăcie cumplită*, care-l silește pe țaran să se spetească muncind ca să poată rezista, de bine, de rău, pe peticul său de pămînt cu ajutorul acestor unelte învechite, primitive.

Iată ce ne arată datele, atît de simple și de cunoscute tuturor, cu privire la folosirea mașinilor agricole, dacă reflectăm mai atent asupra semnificației lor social-economice.

Capitalismul ridică nivelul agrotehnicii și împinge înainte agricultura, dar nu poate face altfel acest lucru decît ruinînd, degradînd și oprînd masele de mici producători.

În încheiere, pentru a ilustra în mod concret semnificația socială și ritmul acestui proces, să comparăm datele celor trei recensămînturi efectuate în Germania în anii 1882, 1895 și 1907. Ca să facem o asemenea comparație, va trebui să luăm datele referitoare la *numărul cazurilor de folosire* a celor cinci feluri de mașini agricole care au fost înregistrate în tot cursul acestei perioade (și anume: plugurile cu aburi, semănătorile, secerătorile, treierătorile cu locomobilă și alte mașini de treierat). Obținem următorul tablou :

Grupuri de gospodării			Numărul cazurilor de folosire a principalelor mașini agricole care revine la 100 de gospodării			
			1882	1895	1907	
I	Pînă la 2	ha	0,5	1,6	3,8	
II	{	2 — 5	„	3,9	11,9	31,2
		5 — 10	„	13,5	32,9	71,1
		10 — 20	„	31,2	60,8	122,1
III	{	20 — 100	„	59,2	92,0	179,1
		100 și mai multe	„	187,1	208,9	271,9
<i>În medie.....</i>			8,7	16,6	33,9	

S-ar părea că s-a realizat un progres simțitor : într-un sfert de veac, numărul cazurilor de folosire a principalelor feluri de mașini a crescut, în general, de aproape 4 ori. Dar, dacă examinăm lucrurile cu atenție, va trebui să spunem : a fost nevoie de nu mai puțin de un sfert de veac pentru ca folosirea măcar a uneia din cele cinci feluri principale de mașini să devină un fenomen general pentru o mică minoritate de gospodării care nu se pot lipsi de folosirea în permanență a muncii salariate. Fiindcă numai atunci se poate spune că e vorba de un fenomen general, cînd numărul cazurilor de folosire întrece numărul gospodăriilor ; or, acest lucru îl constatăm numai la gospodăriile capitaliste și la gospodăriile țărănești mari, care, luate împreună, reprezintă doar 12% din numărul total al gospodăriilor.

După un sfert de veac de progres capitalist, masele de țărani mici și mijlocii au rămas într-o situație în care numai $\frac{1}{3}$ din cei din prima categorie și $\frac{2}{3}$ din cei din a doua categorie pot folosi, în decursul unui an, vreunul din aceste cinci feluri de mașini.

(Sfîrșitul primului articol.)

PROBLEMA COOPERATIVELOR ÎN DEZBATEREA CONGRESULUI SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA COPENHAGA

În cele ce urmează îmi propun să mă limitez la o expunere asupra modului cum s-au desfășurat lucrările congresului, în legătură cu problema indicată în titlul acestui articol, și la o caracterizare a curentelor de gândire socialistă care s-au înfruntat cu acest prilej.

Înainte de congres au fost publicate trei proiecte de rezoluții asupra cooperativelor. Proiectul belgian (vezi nr. 5 din „Buletinul periodic al Biroului Socialist Internațional“, care apare, neregulat, în cele trei limbi oficiale ale congreselor internaționale) începe prin a pune în gardă pe muncitorii socialiști împotriva teoriei acelor care văd în cooperative ceva de sine stătător, un mijloc de rezolvare a problemei sociale. Declarând apoi că clasa muncitoare are tot interesul să utilizeze cooperativele ca un instrument al luptei sale de clasă, proiectul partidului belgian atrage atenția asupra avantajelor directe pe care le prezintă cooperativele (lupta împotriva exploatării de către comercianți, îmbunătățirea condițiilor de muncă la furnizori etc.) și își exprimă dorința ca între partidele socialiste și cooperative să se stabilească „legături organice, din ce în ce mai strânse“.

Proiectul majorității din partidul socialist francez a fost întocmit în spiritul lui Jaurès. În acest proiect sînt ridicate în slăvi cooperativele, care, întocmai ca la reformiștii burghezi, sînt prezentate drept un element „necesar“ al „transformării sociale“. Se rostesc tot felul de fraze nebuloase în legătură cu transformarea cooperativelor, dintr-o asociație

de persoane, în federații generale de asociații. Se face confuzie între cooperativele proletare și cooperativele de mici proprietari (în agricultură). Se face propagandă în favoarea neutralității cooperativelor, se vorbește despre neajunsul care s-ar ivi în cazul când cooperativele și-ar asuma vreo obligație față de partidul socialist.

În sfârșit, proiectul minorității socialiștilor francezi (al guesdiștilor) declară categoric că cooperativele, luate ca atare, nu sînt în nici un caz niște organizații de clasă (cum sînt, de pildă, syndicatele), că însemnătatea lor este determinată de întrebuintărea ce li se dă. Intrînd în număr mare în cooperative, muncitorii pot trage un folos de pe urma lor în lupta pe care o duc împotriva capitalului, pot, într-o anumită măsură, să vadă în mod concret cum va arăta societatea socialistă, așa cum va fi organizată după ce vor fi înlăturate contradicțiile actualei orînduiri. De aceea proiectul subliniază importanța cu totul limitată pe care o au cooperativele și face apel la partidele socialiste să sprijine cooperativele proletare, le pune în gardă împotriva iluziilor cooperatiste, recomandă socialiștilor să acționeze strîns uniți în cadrul cooperativelor, pentru a lămuri masele că adevărata lor sarcină constă în a cucerii puterea politică și a transforma mijloacele de producție și de schimb în proprietate obștească.

Este absolut evident că aici se conturează două linii fundamentale: una dintre ele, care este linia luptei de clasă proletare, recunoaște importanța pe care o prezintă cooperativele pentru această luptă, ca un instrument al ei, ca unul din mijloacele ei accesorii, și arată condițiile în care cooperativele pot într-adevăr să joace un asemenea rol, și nu să rămîină niște simple întreprinderi comerciale. Cealaltă este o linie mic-burgheză, care pune în umbră rolul ce revine cooperativelor în lupta de clasă a proletariatului, le atribuie o importanță ce depășește cadrul acestei lupte (adică confundă punctul de vedere proletar asupra cooperativelor cu cel al proprietarilor), definește scopurile cooperativelor în fraze atît de generale, încît devin acceptabile și pentru reformatorii burghezi, acești ideologi ai proprietarilor — mari și mici — cu vederi progresiste.

Din păcate, cele două linii menționate *s-au conturat* doar în cele trei proiecte dinainte pregătite și nu s-au opus în mod clar, precis și categoric una alteia ca *două orientări* angajate într-o luptă menită să rezolve problema. De aceea lucrările congresului s-au desfășurat în mod inegal, confuz, oarecum de la sine. În fiecare clipă „ne-am lovit“ de divergențe, care n-au fost însă pe deplin clarificate, și din această cauză s-a ajuns la o rezoluție care reflectă o confuzie de idei și care nu dă *tot* ceea ce putea și trebuia să dea o rezoluție a unui congres al partidelor socialiste.

În comisia pentru problema cooperativelor s-au conturat, de la bun început, două orientări. Prima orientare era aceea a lui Jaurès și Elm. Acesta din urmă a fost unul dintre cei patru delegați germani aleși în comisia cooperatistă. El a luat cuvântul în calitate de reprezentant al germanilor și a vorbit într-un spirit net oportunist. Cealaltă orientare era cea belgiană. Rolul de mediator, de împăciuitoare l-a avut austriacul Karpeles, reprezentant de seamă al mișcării cooperatiste din Austria, care n-a urmat o linie strict principială, dar care (mai bine zis : nu „dar“, ci tocmai de aceea) înclina mult mai des spre oportuniști. De altfel, și belgienii, angajându-se într-o polemică cu Jaurès și cu Elm în problema cooperativelor, s-au dovedit a fi călăuziți mai mult de instinctul lor cu adevărat proletar decât de o înțelegere clară a adversității, a poziției ireconciliabile dintre punctul de vedere proletar și cel mic-burghez. Așa se explică, bunăoară, de ce Anseele (președintele comisiei cooperatiste), în înflăcăratele și minunatele cuvântări rostite de el în cadrul comisiei, s-a pronunțat împotriva neutralității cooperativelor și a combătut pe cei ce exagerează importanța lor, arătând că *noi* trebuie să fim *socialiști-cooperatori*, iar nu *cooperatori-socialiști*, în timp ce la elaborarea rezoluției același Anseele putea pur și simplu să te scoată din sărite prin poziția lui concesivă față de formulările lui Jaurès și ale lui Elm, prin atitudinea lui superficială față de cauzele divergențelor.

Dar să revenim la ședințele comisiei. E de la sine înțeles că reprezentanții națiunilor cu o mișcare cooperatistă puternic dezvoltată au avut o influență hotărâtoare asupra desfășurării lucrărilor. În legătură cu aceasta, trebuie să re-

marcăm că de la început s-a ivit o divergență între belgieni și germani, care este cu totul în defavoarea acestora din urmă. Belgienii au urmat, în orice caz, o linie proletară, deși n-au dat dovadă de suficientă consecvență și claritate. Elm s-a manifestat ca un oportunist de cea mai crasă speță (mai ales în subcomisie, lucru despre care vom vorbi în cele ce urmează). Firește că rolul conducător l-au avut belgienii. Austriecii înclinau spre ei, și la sfârșitul lucrărilor comisiei s-a dat citire unei rezoluții *austro-belgiene*, în timp ce Elm, care prezentase o rezoluție din partea germanilor, a declarat pur și simplu că socoate întru totul posibilă o conciliere între aceasta și proiectul lui Jaurès. Și cum la francezi exista o puternică minoritate împotriva lui Jaurès (pentru punctul lui de vedere erau 202 mandate, iar pentru cel al lui Guesde 142), iar la germani ar fi fost, probabil, o minoritate nu mai puțin puternică împotriva lui Elm (dacă problema celor două puncte de vedere ar fi fost pusă clar și categoric), înseamnă că alianța austro-belgiană ar fi avut vădite șanse de victorie. Și, bineînțeles, era vorba nu atât de o „victorie“ în sensul îngust al cuvântului, cât de apărarea unui punct de vedere consecvent proletar asupra cooperativelor. Nu s-a putut asigura o asemenea consecvență din cauza nemăsuratelor concesiilor făcute lui Jaurès și Elm de către subcomisie.

În ceea ce ne privește, noi, social-democrații ruși, ne-am străduit să sprijinim, în cadrul comisiei, linia austro-belgiană, și în acest scop am prezentat, încă înainte de a se da citire proiectului conciliant austro-belgian, un proiect de rezoluție propriu cu următorul cuprins :

„PROIECTUL DELEGAȚIEI SOCIAL-DEMOCRATE DIN RUSIA

Congresul consideră :

1) că cooperativele de consum proletare îmbunătățesc situația clasei muncitoare, în sensul că îngustează limitele exploatării ei de către tot felul de intermediari comerciali, că influențează condițiile de muncă ale muncitorilor ocupați în întreprinderile furnizorilor și îmbunătățesc situația propriilor lor funcționari ;

2) că aceste cooperative pot căpăta o mare importanță pentru lupta de masă economică și politică a proletariatului, sprijinind pe muncitori în caz de grevă, lock-out, prigoană politică etc.

Pe de altă parte, congresul ține să atragă atenția :

1) că îmbunătățirile ce se pot obține cu ajutorul cooperativelor de consum sînt cu totul neînsemnate, atîta timp cît mijloacele de producție rămîn în mîinile clasei fără a cărei expropriere nu poate fi înfăptuit socialismul ;

2) că cooperativele de consum nu sînt niște organizații de luptă directă împotriva capitalului și că ele ființează alături de organizații similare ale altor clase, care ar putea crea iluzia că organizațiile de acest fel constituie un mijloc cu ajutorul căruia problema socială ar putea fi rezolvată fără luptă de clasă și fără exproprierea burgheziei.

Congresul face apel la muncitorii din toate țările :

a) să intre în cooperativele de consum proletare și să contribuie prin toate mijloacele la dezvoltarea lor, apărînd totodată caracterul democratic al acestor organizații ;

b) să contribuie printr-o neobosită propagandă socialistă, desfășurată în cooperativele de consum, la răspîndirea ideilor luptei de clasă și ale socialismului în rîndurile muncitorilor ;

c) să caute totodată să realizeze o cît mai deplină apropiere între toate formele mișcării muncitorești.

Totodată, congresul menționează că cooperativele de producție servesc luptei clasei muncitoare numai în cazul cînd constituie o parte integrantă a cooperativelor de consum“.

. Toate proiectele de rezoluție au fost transmise unei subcomisii (comisiile congreselor internaționale sînt atît de mari — fiecare națiune trimite cîte 4 delegați în fiecare din ele, că nici nu poate fi vorba ca o comisie în plenul ei să elaboreze textul rezoluțiilor). Din subcomisie au făcut parte 10 persoane : doi belgieni (Anseele și Vandervelde), un francez (Jaurès), un austriac (Karpeles), un german (Elm), un olandez (marxistul Wibaut), un italian, un danez, un englez, un social-democrat rus (delegația social-democrată rusă nereușind să se întrunească pentru a-și alege un reprezentant, au participat doi inși, Voinov și cu mine, dar a votat numai unul).

Subcomisia s-a ocupat în mod concret de întocmirea textului rezoluției. Textul adoptat de congres reprezintă, cu unele mici modificări de ordin stilistic, chiar textul elaborat de subcomisie ; cititorii vor găsi în numărul de față al ziarului textul rezoluției adoptate de congres. Lupta care s-a dat în subcomisie — spre deosebire de cea din comisie — nu s-a concentrat asupra relațiilor care trebuie să existe între cooperative și partid, ci asupra unei probleme de ordin principial mai înalt : aceea a rolului și impor-

tanței cooperativelor. Belgienii înclinau spre o definiție absolut justă, din punct de vedere principial, a rolului cooperativelor, considerându-le drept unul din instrumentele auxiliare posibile (în anumite condiții) ale luptei de clasă proletară pentru o „expropriere totală“ (expropriation intégrale) a clasei capitaliștilor. Elm, susținut de Jaurès, s-a pronunțat cu hotărâre împotriva acestei teze, dezvăluind astfel întregul său oportunism. El a afirmat că nu se știe dacă, în general, se va ajunge la expropriere, că el personal consideră că acest lucru este cu totul improbabil, că pentru „cei mai mulți“ (!) aceasta este o chestiune discutabilă, că în programul partidului social-democrat german nu este prevăzută exproprierea, că trebuie să se vorbească de „Ueberwindung des Kapitalismus“ — de „biruirea capitalismului“. Celebrele cuvinte rostite de Bebel la Hannover, în încheiere la polemica cu Bernstein, „es bleibt bei der Expropriation“ — „sîntem, ca și pînă acum, pentru expropriere“¹³¹ au fost date uitării de către unul din conducătorii oportunismului german. În legătură cu aceste discuții a fost ridicată „problema socializării“. Jaurès a cerut, în mod ultimativ, ca în definiția însemnătății pe care o au cooperativele să se spună că „ele îi ajută pe muncitori (așa cum se spune și în textul rezoluției adoptate de congres) să pregătească democratizarea și socializarea mijloacelor de producție și de schimb“.

Aceasta este una din acele fraze nebuloase, imprecise — întru totul acceptabile pentru ideologii micului proprietar și teoreticienii reformismului burghez — în a căror ticluire Jaurès se dovedește a fi un meșter neîntrecut, care manifestă o deosebită predilecție pentru ele. Ce înseamnă „democratizarea mijloacelor de producție și de schimb“? (Ulterior, în comisie, cînd proiectul s-a întors de la subcomisie, francezii au înlocuit cuvîntul mijloace (moyens) prin cuvîntul forțe (forces), dar lucrurile nu s-au schimbat cu nimic printr-o asemenea modificare). Producția țărănească (spuneam eu în subcomisie) este „mai democratică“ decît marea producție capitalistă. Înseamnă oare că noi, socialiștii, vrem să creăm o mică producție? Ce înseamnă „socializare“? Prin acest cuvînt se poate înțelege o transformare în proprietatea întregii societăți, dar se

poate înțelege și orice fel de măsuri parțiale, orice fel de reforme în cadrul capitalismului, începând cu cooperativele țărănești și terminând cu băile publice și vespasienele. Or, Jaurès în subcomisie s-a referit la cooperativele agricole din Danemarca, considerând, se vede, ca și economiștii burghezi, că ele nu sînt întreprinderi capitaliste.

Căutînd să organizăm o împotrivire față de acest oportunism, noi (social-democrații ruși și polonezi) am încercat să facem apel, contra lui Elm, la Wurm, coredactor la „*Neue Zeit*“, care făcea și el parte din comisia cooperatistă, tot ca reprezentant al germanilor. Wurm nu era de acord cu fraza în care se vorbea de „democratizare și socializare“; el a propus (neoficial) să se facă o serie de modificări, a încercat să ajungă la o înțelegere între Elm și marxști, dar Elm s-a dovedit a fi atît de intransigent, că „Wurm“ n-a putut să obțină nimic. Abia după congres am citit, în „*Leipziger Volkszeitung*“ (nr. 201 din 31 august 1910, 3. Beilage), că în sînul delegației germane problema cooperativelor a fost ridicată încă de marți. „R. Fischer — scrie corespondentul acestui ziar — a întrebat dacă între delegații germani nu există divergențe în problema cooperativelor“. Elm a răspuns: „Ba da, există. Și ele nu pot fi înlăturate de azi pe mâine. Hotărîrile congreselor au întotdeauna un caracter de compromis, și e probabil ca și în această problemă să se ajungă, în cele din urmă, la un compromis“. Wurm a spus: „Concepțiile mele în problema cooperativelor sînt cu totul altele (durchaus andere) decît acelea ale lui von Elm; totuși se prea poate ca noi să cădem de acord asupra unei rezoluții comune“. Delegația a considerat că în felul acesta orice discuție devine inutilă.

Această știre vine să confirme un fenomen care s-a conturat pe deplin încă de la Congresul internațional de la Stuttgart. Delegația germană se compune, în egală măsură, din reprezentanți ai partidului și ai sindicatelor. Reprezentanții acestora din urmă sînt aproape toți oportuniști, fiindcă de obicei ei sînt aleși dintre secretari și dintre celelalte elemente ale „birocrăției“ sindicale. În general, la congresele internaționale, germanii nu sînt în stare să urmeze o linie principială fermă, și uneori hegemonia în

cadrul Internaționalei le scapă din mâini. Neputința dovedită de Wurm în fața lui Elm constituie o nouă ilustrare a crizei prin care trece social-democrația germană și care se manifestă în mod inevitabil printr-o delimitare continuă și categorică de oportuniști.

Și în problema sprijinirii bănești a partidului de către cooperative, Elm și Jaurès au obținut, în subcomisie, o concesiune excesivă din partea belgienilor, care au căzut de acord asupra formulării: „se lasă la latitudinea cooperativelor din fiecare țară să hotărască dacă e cazul, și în ce măsură anume, să sprijine în mod direct, cu fondurile lor, mișcarea politică și sindicală“.

Cînd proiectul subcomisiei s-a întors la comisie pentru a fi supus aprobării ei definitive, ne-am îndreptat cu toții atenția tocmai asupra acestor două puncte. Am prezentat, împreună cu Guesde, două amendamente (principale): în primul rînd, cuvintele: „(cooperativele) îi ajută pe muncitori să pregătească democratizarea și socializarea producției și a schimbului“ să fie înlocuite cu cuvintele: „(cooperativele) ajută, într-o oarecare măsură, la pregătirea punerii în funcțiune a producției și a schimbului după exproprierea clasei capitaliștilor“. Sensul acestui amendament, care din punct de vedere stilistic nu este prea fericit formulat, nu este acela că în prezent cooperativele *nu-i* pot ajuta pe muncitori, ci acela că punerea în funcțiune a viitoarei producții și a viitorului schimb, care e *pregătită* de pe acum de cooperative, nu poate avea loc *decît după* exproprierea capitaliștilor. Cel de-al doilea amendament se referea la punctul în care se vorbește despre relațiile dintre cooperative și partid. Noi am propus ca aici să se adauge cuvintele: „ceea ce (adică sprijinirea luptei muncitorilor), în orice caz, este de dorit din punctul de vedere al socialismului“, sau ca acest punct să fie în întregime înlocuit cu un altul, prin care să se recomande de-a dreptul *socialiștilor* să propage și să susțină, în cadrul cooperativelor, ideea necesității de a sprijini în mod direct lupta de clasă a proletariatului.

Neîntrunind decît vreo 15 voturi, ambele amendamente au fost respinse de comisie. Socialiștii-revoluționari, și de data asta, ca la toate congresele internaționale, au votat

pentru Jaurès. În fața publicului rus ei sînt gata să-l acuze de oportunism pînă și pe Bebel, iar în fața celui european, ei sînt alături de Jaurès și de Elm ! Wurm a încercat să îndrepte sfîrșitul rezoluției printr-o intervertire a ultimelor trei pasaje. Întîi să se spună că este de dorit ca cooperativele să se unească într-o federație unică (al doilea pasaj de la sfîrșit). Apoi să se specifice că e de competența cooperativeelor să hotărască dacă e cazul să dea sau nu ajutor direct partidului (al treilea pasaj de la sfîrșit), iar ultimul paragraf să înceapă cu cuvîntul : „dar“ (*dar* congresul declară că este de dorit ca între partid, syndicate și cooperative să existe legături din ce în ce mai intime). Atunci din contextul *general* va reieși clar că congresul *recomandă* cooperativeelor să ajute partidul. Elm n-a acceptat nici măcar acest amendament ! După aceea Wurm și l-a retras. Atunci Wibaut a prezentat amendamentul ca din partea sa, iar noi l-am votat, dar a fost respins.

În legătură cu atitudinea pe care urma s-o avem la plenary congresului, ne-am consultat cu Guesde. El a fost de părere — și părerea lui a fost împărtășită și de social-democrații revoluționari germani — că nu trebuie să pornim război, la plenară, din cauza unor amendamente de amănunt și că, în general, trebuie să votăm *pentru* rezoluție. Lipsurile rezoluției constau în faptul că a fost *lăsată* o frază revizionistă, care nu se substituie definiției scopului socialismului, ci figurează *alături* de ea, precum și în faptul că nu este exprimată cu *suficientă* tărie ideea că cooperativele muncitorești trebuie să sprijine lupta de clasă a muncitorilor. Trebuie, spunea el, să ne străduim să remediem aceste lipsuri, dar nu avem nici un motiv ca la plenară să declanșăm o luptă din cauza lor. Ne-am declarat de acord cu această părere a lui Guesde, și rezoluția a fost adoptată de plenară în unanimitate.

Făcînd bilantul lucrărilor congresului în problema cooperativei, trebuie să spunem — fără a ne ascunde nici nouă, nici muncitorilor deficiențele rezoluției — că, în linii generale, Internaționala a definit just sarcinile cooperativeelor proletare. Fiecare membru de partid, fiecare muncitor social-democrat, fiecare muncitor cooperador conștient tre-

buie să se călăuzească după rezoluția care a fost adoptată, și întreaga lui activitate să se desfășoare în spiritul ei.

Congresul de la Copenhaga marchează un stadiu de dezvoltare al mișcării muncitorești în care ea s-a desfășurat, ca să zicem așa, mai ales în lărgime și a început să atragă cooperativele proletare pe făgașul luptei de clasă. S-au conturat divergențele cu revizionistii, dar pînă să vină ei cu un program propriu o să mai treacă multă vreme. Lupta împotriva revizionismului a fost amînată, dar ea o să înceapă în mod inevitabil.

„Sozial-Demokrat” nr. 17
din 25 septembrie (8 octombrie) 1910
Semnat: N. L e n i n

Se tipăreste după textul
apărut în ziar

CUM ESTE INFORMATĂ INTERNAȚIONALA DE CĂTRE UNII SOCIAL-DEMOCRAȚI ASUPRA STĂRII DE LUCRURI DIN P.M.S.D.R.

Cu prilejul Congresului internațional de la Copenhaga, într-o serie de publicații au apărut articole în legătură cu starea de lucruri din partidul nostru. Ne vom opri pe scurt asupra a trei din ele, ai căror autori reprezintă trei curente partinice (mai bine-zis : *antipartinice*) diferite.

Pe primul loc merită să fie pus, pentru dezinvoltura sa, un articol apărut, din păcate, în organul central al tovarășilor noștri germani („Vorwärts“ din 28 august). E un articol anonim, care poartă doar un subtitlu : „De la corespondentul nostru din Rusia“.

Din acest articol, cititorul află că „niciodată pînă acum emigranții ruși, care dețin în partidul nostru un rol disproportionat de mare, n-au fost atît de străini de interesele și cerințele mișcării muncitorești din Rusia“, că „Social-Demokrat“, Organul Central al partidului nostru, „este pătruns de un îngust spirit fracționist“ și că bolșevicii se caracterizează „printr-un radicalism formal și aparent“, că numai printr-o anumită evoluție ei au ajuns, în sfîrșit, „să admită“ parlamentarismul ș.a.m.d. Autorul articolului se arată extrem de nemulțumit de majoritatea din partidul nostru. Întreaga situație din partid îi apare într-o lumină cît se poate de sumbră. Un singur punct luminos întrezărește el în viața P.M.S.D.R. Este vorba de „ziarul muncitoresc «Pravda»... care apare la Viena și care de la bun început s-a menținut cu toată strictețea în afara polemicii fracționiste, fixîndu-și drept sarcină să desfășoare o activitate de agitație politică“ etc.

Cred că ați și început să bănuiți cărei pene „nefracționiste“ îi aparține acest articol, și, bineînțeles, nu v-ați înșelat. Da, e vorba de „nefracționistul“ Troțki, care nu s-a sfiit să facă în mod fățiș reclamă fițiucii propriei sale fracțiuni. El este acela care, în fața cititorilor germani nu îndeajuns de bine informați, face aceleași aprecieri ca și lichidatorii asupra poziției pe care o are majoritatea din partidul nostru*.

Sarcina de a calomnia partidul nostru în organul revizionistilor germani și-a asumat-o un alt publicist: R. Strelțov. Articolul lui a apărut în revista „Sozialistische Monatshefte“, al cărei redactor, d-l Bloch, pe bună dreptate a fost calificat drept național-liberal de către Bebel la Magdeburg. De data asta, R. Strelțov — colegul d-lui Prokopovici la ziarul „Tovarișci“¹³² — ia în mod fățiș apărarea lichidatorilor. „Nu se poate închipui ceva mai absurd decât acuzația care li se aduce acestora“. Tocmai lichidatorii sînt niște adevărați social-democrați. Cît despre majoritatea din partid, ea, vedeți dv., „consideră inutilă folosirea așa-ziselor posibilități legale, adică intrarea social-democraților în sindicate și cooperative, participarea lor la congrese legale etc.“ Da, bună idee o să-și mai facă cititorul german, dacă pentru a studia istoria revoluției ruse se va apuca să-l citească pe Cerevanin, iar pentru a cunoaște situația actuală și lupta tactică din partidul nostru va urmări cele scrise de Strelțov și Troțki!

Al treilea articol a fost scris de un ultimativist (și ziditor de dumnezeu), Voinov, care l-a publicat în „Le Peuple“¹³³, organul de presă al tovarășilor belgieni**. Dar cu toate că Voinov le-a prezentat tovarășilor belgieni o imagine deformată a „curentelor tactice din partidul nostru“ (acesta e titlul articolului său), cele scrise de el ne-au adus totuși, într-o privință, un mare folos: ele

* Faptul că acest articol a apărut într-un ziar ca „Vorwärts“ i-a determinat pe delegații noștri la Congresul de la Copenhaga să adreseze un protest Comitetului Central al partidului german. Acest protest a fost prezentat Biroului internațional de către delegații Organului nostru Central (G. V. Plehanov și A. Warski) și de reprezentantul partidului în Bräu (N. Lenin). Cînd chestiunea a fost discutată în cadrul delegației social-democrate, Troțki ne-a dezvăluit secretul că el este autorul acestui faimos articol.

** Cu acest prilej, Voinov a avut grijă să-și înștiințeze cititorii că el este „delegat la Congresul internațional de la Copenhaga“

ne-au dezvăluit încă o dată esența tacticii otzovist-ultimatiiste. Fiindcă în grupul „Vpered“ se află și din acei publiciști blagosloviți care arată în mod deschis scopurile otzoviștilor-ultimatiști, și nu le disimulează, cum fac de obicei „vperedistii“ în scrierile lor. Gîndiți-vă și dv. : care „vperedist“ o să recunoască acum deschis că în momentul de față otzoviștii-ultimatiști sînt obsedați de ideea de a crea niște detașamente de luptă etc. ? Sincerul Voinov însă spune răspicat că el și prietenii lui vor „să continue și să dezvolte pregătirea noastră de luptă“, în timp ce Lenin, care a evoluat spre dreapta, contestă, „bunăoară, necesitatea unor școli de instructori“ în momentul de față. Care „vperedist“ vorbește astăzi deschis despre necesitatea de a se adresa un „ultimatum“ fracțiunii din Dumă ? Bunul Voinov însă ne spune deschis că „renașterea partidului“ le este necesară prietenilor săi pentru „a da un ultimatum deputaților noștri“... Care „vperedist“ o să spună, într-un articol de ziar, de ce au nevoie otzoviștii-ultimatiști de o „școală de partid“ în străinătate ? Limbutul Voinov însă n-a pregetat să ne aducă la cunoștință că această „școală“ este necesară pentru pregătirea unui nou „congres“ al partidului și pentru alegerea unui alt Comitet Central în locul celui de azi, care are o orientare „de dreapta“ *. Se înțelege că „diplomații“ vperediști n-o să-l laude pe Voinov pentru această sinceră mărturisire.

Troțki, Voinov și Strelțov și-au dat mîna frățește și luptă cu toții împotriva liniei partidului...

„Sozial-Demokrat“ nr. 17
din 25 septembrie (8 octombrie) 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

* Aici Voinov a considerat că e bine... s-o aducă nițel din condei, afirmînd că „unii dintre membrii Comitetului Central, care au fost aleși la congres, dar erau nemulțumiți de noua orientare a Comitetului Central, și-au dat demisia“. Unde și cînd s-a petrecut asta, tovarășe Voinov ?

SEMNIIFICAȚIA ISTORICĂ A LUPTEI INTERNE DE PARTID DIN RUSIA ¹³⁴

Tema indicată în titlul de față a fost abordată de Troțki și Martov în articolele lor apărute în nr. 50 și 51 ale revistei „Neue Zeit“. Martov expune punctul de vedere al menșevismului. Troțki se tîrăște în urma menșevicilor, încercînd să se ascundă în dosul unei frazeologii deosebit de sonore. „Experiența rusească“ se reduce, după părerea lui Martov, la faptul că „incultura blanquistă și anarhistă a repurtat victoria asupra culturii marxiste“ (citește : bolșevismul a repurtat victoria asupra menșevismului). „Social-democrația rusă a vorbit prea mult *pe rusește*“, ceea ce e în opoziție cu procedeele tactice „*general-europene*“. La Troțki, „filozofia istoriei“ este aceeași. Cauza luptei trebuie căutată în „procesul de adaptare a intelectualității marxiste la mișcarea de clasă a proletariatului“. Pe primul plan stă, după părerea lui, „spiritul sectar, individualismul intelectualist, fetișismul ideologic“. „*Lupta pentru influență asupra proletariatului nematurizat din punct de vedere politic*“ — iată care e esența acestei probleme.

I

Teoria care vede în lupta dintre bolșevism și menșevism o luptă pentru influență asupra proletariatului nematurizat nu este nouă. Această teorie o întîlnim, începînd din 1905 (dacă nu din 1903), în nenumărate cărți, broșuri, articole

apărute în presa *liberală*. Martov și Troțki servesc tovarășilor germani *idei liberale* cu o poleială de marxism.

Proletariatul rus este, bineînțeles, mult mai puțin maturizat, din punct de vedere politic, decât cel din Europa apuseană. Dar dintre toate clasele societății ruse, tocmai proletariatul a dat dovadă, în anii 1905—1907, de *cea mai mare* maturitate politică. Burghezia liberală rusă, care a avut aceeași comportare josnică, lașă, prostească și trădătoare ca și cea germană în 1848, urăște proletariatul rus *tocmai pentru că* în 1905 el a dovedit că e *suficient de matur din punct de vedere politic* pentru a smulge din mâinile acestei burghezii *conducerea* mișcării, pentru a demasca fără cruțare perfidia liberalilor.

„Ar fi o iluzie“ — spune Troțki — să credem că menșevismul și bolșevismul „au prins rădăcini trainice în adâncurile proletariatului“. Iată o mostră de frază sonoră, dar lipsită de conținut, la care se pricepe atît de bine Troțki al nostru. Nu în „adâncurile proletariatului“, ci în *conținutul economic* al revoluției ruse se află *rădăcinile* divergențelor dintre menșevici și bolșevici. Ignorînd acest conținut, Martov și Troțki s-au lipsit de posibilitatea de a înțelege sensul istoric al luptei interne de partid din Rusia. Esențial nu este faptul că formulările teoretice ale divergențelor au pătruns sau nu „adînc“ în cutare sau cutare pături ale proletariatului, ci acela că condițiile economice ale revoluției din 1905 *au dus la stabilirea* unor raporturi ostile între proletariat și burghezia liberală, și această situație a fost creată nu numai de problema îmbunătățirii traiului muncitorilor, ci și de problema agrară și de toate problemele politice ale revoluției ș.a.m.d. A vorbi de lupta dintre orientările din cadrul revoluției ruse, aplicînd diverse etichete, ca : „sectarism“, „incultură“ etc., și a nu spune nici o vorbă despre interesele economice fundamentale ale proletariatului, ale burgheziei liberale și ale țărănimii democratice, înseamnă a te coborî pînă la nivelul unor ziariști vulgari.

Iată un exemplu. „În întreaga Europă occidentală — scrie Martov —, masele țărănești sînt considerate ca fiind

apte pentru o alianță (cu proletariatul) numai în măsura în care cunosc grelele urmări pe care le are transformarea capitalistă a agriculturii ; cei din Rusia însă și-au imaginat tabloul unirii proletariatului, care e atît de slab din punct de vedere numeric, cu cei 100 000 000 de țărani care n-au simțit încă, sau aproape n-au simțit, acțiunea «educatoare» a capitalismului și care n-au trecut încă prin școala burghezii capitaliste“.

Nu este vorba aici de o scăpare de condei. Acesta este punctul central al *tuturor* concepțiilor menșevismului. De aceste idei este în întregime pătrunsă istoria oportunistă a revoluției ruse, care se editează în Rusia sub îngrijirea redacțională a lui Potresov, Martov și Maslov („Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea“). Menșevicul Maslov a exprimat aceste idei într-un mod și mai pregnant, spunînd în articolul de încheiere al acestei „lucrări“ : „Dictatura proletariatului și a țărănimii *ar veni în contradicție* cu întregul *mers al dezvoltării economice*“. Tocmai aici trebuie căutate rădăcinile divergențelor dintre bolșevism și menșevism.

Martov a substituit școlii capitalismului școala burghezii capitaliste (în paranteză fie zis, nu există în lumea asta o altă burghezie decît cea capitalistă). În ce constă școala capitalismului ? În faptul că ea îi smulge pe țărani din idioția vieții de la țară, îi scutură și îi *împinge la luptă*. În ce constă școala „burghezii capitaliste“ ? În faptul că „burghezia germană din 1848 trădează fără nici o ezitare pe țărani, aliații ei cei mai firești, fără de care ea este neputincioasă în fața nobilimii“ (K. Marx în „*Noua Gazetă Renană*“ din 29 iulie 1848)¹³⁵. În faptul că în anii 1905—1907, burghezia liberală rusă i-a trădat în permanență și sistematic pe țărani, a trecut în fond de partea moșierilor și a țarismului, împotriva țăranilor aflați în luptă, punînd pur și simplu piedici în calea dezvoltării luptei țărănimii.

La adăpostul unor cuvînte „marxiste“ despre „educarea“ țăranilor de către capitalism, Martov susține necesitatea „*educării*“ țăranilor (care au dus o luptă revoluțio-

nară împotriva nobilimii) de către liberali (*care i-au trădat pe țărani nobililor*).

Tocmai asta înseamnă să substitui marxismului liberalismul. Tocmai asta înseamnă să sulemenesti liberalismul cu o frazeologie marxistă. Afirmatia, făcută de Bebel la Magdeburg¹³⁶, că printre social-democrați există și național-liberali este valabilă nu numai pentru Germania.

Este de asemenea necesar să remarcăm că majoritatea conducătorilor ideologici ai liberalismului rus au fost educați la școala publicisticii germane și aduc în Rusia în mod special „marxismul” *brentanist* și *sombartian*, care recunoaște „școala capitalismului”, dar nu acceptă școala luptei de clasă revoluționare. Toți liberalii contrarevoluționari din Rusia — Struve, Bulgakov, Frank, Izgoev & Co. — debitează cu emfază asemenea fraze „marxiste”.

Martov pune pe același plan Rusia din epoca răscoalelor țărănești împotriva feudalismului cu „Europa occidentală”, care a terminat de multă vreme cu feudalismul. Aceasta este o fenomenală denaturare a perspectivei istorice. Există oare, „în întreaga Europă occidentală”, socialiști în al căror program să figureze și cerința de „a sprijini acțiunile revoluționare ale țărănimii, inclusiv *confiscarea pământurilor moșierești*”¹³⁷? Nu există. „În întreaga Europă occidentală”, socialiștii nu-i sprijină cîtuși de puțin pe micii proprietari în lupta lor pentru pământ, împotriva marilor proprietari. În ce constă deosebirea? În aceea că „în întreaga Europă occidentală” s-a format de multă vreme și s-a precizat definitiv orînduirea burgheză, în special relațiile agrare burgheze, pe cînd în Rusia tocmai acum se desfășoară o revoluție *pentru modul în care se va forma această orînduire burgheză*. Martov repetă un procedeu învechit al liberalilor, care contrapun întotdeauna perioadei de conflicte revoluționare legate de o anumită problemă o perioadă în care nu există asemenea conflicte, întrucît problema însăși a fost de mult rezolvată.

Tragicomedia menșevismului constă tocmai în faptul că în timpul revoluției el *a fost nevoit să adopte teze incompatibile cu liberalismul*. Dacă sprijinim lupta „țărănimii”

pentru *confiscarea* pământurilor, înseamnă că considerăm posibilă o victorie avantajoasă din punct de vedere economic și politic pentru clasa muncitoare și pentru întregul popor. Or, victoria „țărănimii“, sub conducerea proleta-riatului, în lupta pentru *confiscarea* pământurilor moșierești înseamnă tocmai *dictatura revoluționară a proleta-riatului și a țărănimii*. (Să ne amintim de cele spuse de Marx în 1848 despre necesitatea dictaturii în revoluție și de ironiile justificate ale lui Mehring la adresa acelor care-l învinuiau pe Marx că vrea să înfăptuiască democrația prin introducerea dictaturii¹³⁸.)

Este complet greșită părerea acelor care susțin că dic-tatura acestor clase „ar veni în contradicție cu întregul mers al dezvoltării economice“. Adevărul e tocmai invers. Numai o asemenea dictatură ar mătura definitiv toate ră-mășițele feudalismului și ar asigura cea mai rapidă dezvoltare a forțelor de producție. Politica liberalilor, dimpo-trivă, trece înfăptuirea acestei opere în mâinile iuncherilor ruși, care *încetinesc* de o sută de ori „mersul dezvoltării economice“ a Rusiei.

În anii 1905—1907, contradicția dintre burghezia libe-rală și țărănime a ieșit pe deplin la iveală. În primăvara și în toamna anului 1905, precum și în primăvara anului 1906, răscoalele țărănești au cuprins $\frac{1}{3}$ *până la* $\frac{1}{2}$ din ju-dețele Rusiei centrale. Țăranii au devastat aproape 2 000 de conace moșierești (adică, din păcate, nu mai mult de $\frac{1}{15}$ din câte trebuiau devastate). Numai proletariatul a sprijinit cu abnegație această luptă revoluționară, a îndrumat-o din toate punctele de vedere, a condus-o, a unit-o prin grevele lui de masă. Burghezia liberală n-a sprijinit *niciînd, nici o singură dată*, lupta revoluționară, preferînd „să-i liniștească“ pe țărani și „să-i împace“ cu moșierii și cu țarul. Apoi, în primele două Dume (cea din 1906 și cea din 1907), pe arena parlamentară s-a repetat același lucru. Liberalii au frînat *tot timpul* lupta țăranilor, i-au trădat, și *numai deputații muncitori* i-au îndrumat și i-au sprijinit pe țărani în lupta lor *împotriva liberalilor*. Lupta liberalilor împotriva țăranilor și a social-democra-ților constituie conținutul *întregii* istorii a Dumei I și a

Dumei a II-a. Lupta dintre bolșevism și menșevism, lupta dintre cei ce preconizau doborîrea hegemoniei liberalilor asupra țărănimii și cei ce preconizau sprijinirea liberalilor, este *indisolubil* legată de istoria Dumei I și a Dumei a II-a. De aceea a explica sciziunile noastre prin influența pe care o exercită intelectualitatea, prin lipsa de maturitate de care ar da dovadă proletariatul etc. înseamnă a repeta cu o copilărească naivitate basmele liberale.

Pentru același motiv este cu totul fals raționamentul lui Troțki după care sciziunile din rîndurile social-democrației internaționale sînt provocate de „procesul de adaptare a clasei social-revoluționare la condițiile limitate (înguste) ale parlamentarismului“ etc., iar cele din rîndurile social-democrației ruse de procesul de adaptare a intelectualității la condițiile de luptă ale proletariatului. „Pe cît de limitat (îngust) — scrie Troțki — din punctul de vedere al țelului final socialist a fost conținutul politic real al acestui proces de adaptare, pe atît de avîntate au fost formele lui, pe atît de mare a fost umbra ideologică aruncată de acest proces“.

Această frazeologie cu adevărat „avîntată“ nu reprezintă altceva decît o „umbră ideologică“ a liberalismului. Atît Martov, cît și Troțki pun în aceeași oală perioade istorice cu totul diferite, opunînd Rusiei, care-și săvîrșește revoluția ei burgheză, Europa, care a desăvîrșit de mult această revoluție. În Europa, conținutul politic real al activității social-democrate îl constituie pregătirea proletariatului în vederea luptei pentru cucerirea puterii, pe care trebuie s-o ducă împotriva unei burghezii care deține de pe acum deplina supremație în conducerea statului. În Rusia este vorba *abia de crearea* unui stat burghez modern, care va fi ceva în genul unei monarhii iuncheriste (în caz de victorie a țarismului asupra democrației) sau al unei republici burghezo-democrate țărănești (în caz de victorie a democrației asupra țarismului). Or, în Rusia de astăzi o victorie a democrației este cu puțință numai în cazul cînd masele țărănești vor merge cu proletariatul revoluționar, și nu cu liberalismul trădător. Această pro-

blemă nu este încă istoricește rezolvată. În Rusia, revoluțiile burgheze n-au fost încă terminate, și în aceste limite, adică în limitele luptei pentru o formă de orînduire burgheză în această țară, „conținutul politic real“ al activității social-democraților este mai puțin „limitat“ decît în țările în care nu există nici un fel de luptă pentru confiscarea pămînturilor moșierești de către țărani, unde revoluțiile burgheze au fost terminate de multă vreme.

E lesne de înțeles de ce interesele de clasă ale burgheziei îi determină pe liberali să sugereze muncitorilor că rolul lor în revoluție este „limitat“, că lupta dintre orientări este provocată de intelectualitate, și nu de profunde contradicții economice, că partidul muncitoresc trebuie să fie „nu hegemon în lupta de eliberare, ci un partid de clasă“. Tocmai o asemenea formulă a fost lansată în ultima vreme de lichidatorii-golosiști (Levițki în „Nașa Zarea“) și aprobată de liberali. Expresia „partid de clasă“ este înțeleasă de ei în sens brentanist-sombartian : îngrijiți-vă numai de propria voastră clasă și lăsați „visurile blanquiste“, nu vă mai gândiți că o să conduceți voi toate elementele revoluționare ale poporului în lupta împotriva țarismului și a liberalismului trădător.

II

Raționamentele lui Martov în legătură cu revoluția rusă și ale lui Troțki în legătură cu situația actuală a social-democrației ruse ne arată încă o dată, în mod concret, cît de greșite sînt concepțiile lor fundamentale.

Să începem cu boicotul. Martov spune că boicotul este „o abținere politică“, o metodă folosită de „anarhiști și de sindicaliști“ și el vorbește numai de anul 1906. Troțki spune că „tendința boicotistă străbate întreaga istorie a bolșevismului — unde vedem că e vorba de o boicotare a sindicatelor, a Dumei de stat, a administrației locale etc.“ —, că ea este „un produs al fricii sectare de a nu se îneca în mase, este radicalismul unei abțineri intransigente“ etc.

În ce privește boicotarea sindicatelor și a administrației locale, Troțki spune *pur și simplu un neadevăr*. Este de asemenea un neadevăr că boicotismul străbate întreaga istorie a bolșevismului; bolșevismul s-a format pe deplin, ca orientare, în primăvara și vara anului 1905, înainte de a se fi pus pentru prima oară problema boicotului. Bolșevismul a declarat în august 1906, în organul oficial al fracțiunii, că au încetat să mai existe condițiile istorice care făceau să fie necesar boicotul*.

Troțki denaturează bolșevismul, fiindcă Troțki n-a fost niciodată în stare să-și formeze o concepție cât de cât precisă asupra rolului ce revine proletariatului în revoluția burgheză rusă.

Dar și mai rău este că se denaturează istoria acestei revoluții. Dacă e să vorbim de boicot, atunci trebuie s-o luăm de la început, și nu de la sfârșit. Prima (și singura) victorie în această revoluție a fost smulsă de mișcarea de masă care s-a desfășurat sub lozinca boicotului. Și numai liberalilor le convine să treacă cu vederea acest lucru.

Prin legea din 6 (19) august 1905 a fost creată Duma lui Bulîghin ca o instituție consultativă. Liberalii, chiar și cei mai de stînga, au hotărît să participe la alegerile pentru această Dumă. Social-democrația, în marea ei majoritate (împotriva menșevicilor), a hotărît să boicoteze această Dumă și să cheme masele la asalt direct împotriva țarismului, la greva de masă și la insurecție. Prin urmare, boicotul n-a fost doar o problemă internă a social-democrației, ci o problemă a luptei dintre *liberalism și proletariat*. Întreaga presă liberală din acea vreme arată că liberalii se temeau de o extindere a revoluției și își îndreptau toate eforturile spre o „înțelegere” cu țarismul.

Care erau condițiile obiective ale luptei de masă directe? Cel mai bun răspuns la această întrebare ni-l dă statistica grevelor (grupate în greve economice și greve politice) și a mișcării țărănești. Reproducem aici principalele date ce ne vor servi pentru ilustrarea întregii expuneri care urmează.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 337-344. — Nota red.

Numărul greviștilor (în mii) pe fiecare trimestru al anului*

		1905				1906				1907			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Total		810	481	294	1 277	269	479	296	63	146	323	77	193
Dintre care în greve	econo-	411	190	143	275	73	222	125	37	52	52	66	30
	poli-	399	291	151	1 002	196	257	171	26	94	271	11	163
Procentul jude-		14,2%		36,9%		49,2%		21,1%					
țelor cuprinse de													
mișcarea țără-													
nească													

Aceste cifre ne arată ce uriașă energie este în stare să desfășoare proletariatul în cursul revoluției. În cei 10 ani de dinaintea revoluției luați laolaltă, numărul greviștilor în Rusia a fost doar de 431 000, adică în medie de 43 000 pe an, iar în 1905 numărul lor total s-a ridicat la 2 863 000, în timp ce numărul muncitorilor de fabrică era de 1 661 000! O asemenea mișcare grevistă nu s-a mai văzut în întreaga lume. În trimestrul III al anului 1905, când s-a pus pentru prima oară problema boicotului, putem vedea că are loc tocmai un moment de trecere spre un nou val, cu mult mai puternic, al mișcării greviste (iar în urma ei — și al mișcării țărănești). Să ajutăm la creșterea acestui val revoluționar, îndreptându-l spre doborârea țarismului, sau să permitem țarismului să distragă atenția maselor prin jocul de-a Duma consultativă — iată care era *conținutul istoric real* al problemei boicotului. De aceea ne putem da seama de întreaga trivialitate și obtuzitate liberală a încercărilor de a lega boicotul, în istoria revoluției ruse, de „abținerea politică”, de „sectarism”

* Sînt înconjurate cu o linie perioadele deosebit de importante: 1905 I — 9 ianuarie; 1905 IV — apogeul revoluției, octombrie și decembrie; 1906 II — Duma I; 1907 II — Duma a II-a. Datele acestea, extrase dintr-o statistică oficială a grevelor¹²³, sînt amănunțit analizate de mine într-o schiță a istoriei revoluției ruse pe care o pregătesc pentru tipar. (Vezi volumul de față, pag. 401—432. — *Nota red.*)

etc. ! Sub lozinca boicotului, care a fost adoptată *împotriva* liberalilor, s-a desfășurat o mișcare în cursul căreia numărul muncitorilor participanți la grevele politice a crescut de la 151 000 în trimestrul III al anului 1905 la 1 000 000 în trimestrul IV al aceluiași an.

Martov consideră că „principala cauză“ a succesului obținut de grevele din 1905 o constituie „creșterea curentului opoziționist în cercurile largi ale burgheziei“. „Influența acestor pături largi ale burgheziei a mers atît de departe, încît ele, pe de o parte, îi instigau pur și simplu pe muncitori la greve politice“, iar pe de altă parte îi îndemnau pe fabricanți „să plătească muncitorilor salariul pe timpul grevei“ (subliniat de Martov).

Acestei dulcege proslăviri a „influenței“ exercitate de burghezie îi vom opune cifrele seci ale statisticii. Grevele din 1905, spre deosebire de cele din 1907, s-au terminat de cele mai multe ori în favoarea muncitorilor. Și iată datele pe acest an : 1 438 610 greviști au formulat revendicări economice ; 369 304 muncitori au cîștigat lupta, 671 590 au terminat-o printr-un compromis, iar 397 716 au pierdut-o. Iată care a fost în realitate (și nu după basmele liberale) „influența“ burgheziei. Martov denaturează într-o manieră cu totul liberală adevăratul raport de forțe dintre proletariat și burghezie. Muncitorii au învins (atît pe tărîm „economic“, cît și pe tărîm politic) nu pentru că burghezia a plătit din cînd în cînd salariul greviștilor sau pentru că se situa pe poziții opoziționiste, ci, dimpotrivă, burghezia făcea frondă și plătea pentru că muncitorii repurtau victorii. Forța presiunii de clasă, forța grevelor la care au participat milioane de oameni, forța frămîntărilor țărănești, a răscoalelor în rîndurile armatei constituie cauza, „cauza principală“, stimabile Martov, iar „simpatia“ burgheziei constituie efectul.

„17 octombrie, care a deschis perspectivele unor alegeri pentru Dumă și a creat posibilitatea de a convoca adunări, de a înființa uniuni țărănești, de a edita ziare social-democrate — spune Martov —, a indicat direcția în care ar fi trebuit să se desfășoare activitatea“. Nenorocirea a fost însă că „ideea posibilității «unei strategii a extenuării» nu i-a trecut nimănui prin minte. Întreaga mișcare

a fost artificial împinsă spre o ciocnire serioasă și decisivă“, adică spre greva din decembrie și spre „sîngeroasa înfrîngere“ din decembrie.

Kautsky a avut cu R. Luxemburg o controversă al cărei obiect îl constituia chestiunea dacă, în primăvara anului 1910, în Germania sosise momentul de a trece de la „strategia extenuării“ la „strategia răsturnării“, și Kautsky a afirmat clar și răspicat că, în condițiile unei dezvoltări continue a crizei politice, această trecere este *inevitabilă*. Iar Martov, agățîndu-se de pulpana lui Kautsky, pledează în mod retrospectiv pentru „strategia extenuării“ într-un moment de supremă încordare a revoluției. Nu, stimabile Martov, d-ta repeți pur și simplu afirmațiile făcute de liberali în discursurile lor. 17 octombrie „n-a deschis“ „perspectivele“ unei constituții pașnice, astea-s basme de-ale liberalilor, ci a dus la *război civil*. Acest război n-a fost pregătit de voința subiectivă a unor partide sau grupuri, ci de întregul mers al evenimentelor, începînd din ianuarie 1905. Manifestul din octombrie n-a marcat încetarea luptei, ci o echilibrare a forțelor aflate în luptă : țarismul *nu mai* putea să conducă, iar revoluția *nu putea încă* să-l doboare. Această situație ducea, cu o inevitabilitate obiectivă, la lupta decisivă. Războiul civil a reprezentat și în octombrie, și în noiembrie *o realitate* (în timp ce „perspectivele“ pașnice n-au fost altceva decît o minciună liberală) ; acest război și-a găsit expresia nu numai în pogromuri, ci și în folosirea forței armate împotriva unităților militare răzvrătite, împotriva țăranilor de pe o treime din întinderea Rusiei, împotriva regiunilor periferice. Cei ce, în asemenea condiții, socot că insurecția armată și greva de masă din decembrie reprezintă ceva „*artificial*“ numai în mod *artificial* pot fi considerați ca făcînd parte din rîndurile social-democrației. Un partid *firesc* pentru astfel de oameni este cel liberal.

Marx a spus, în 1848 și în 1871, că există momente în timpul revoluției cînd, cedînd fără luptă o poziție dușmanului, masele se demoralizează mai mult decît dacă au fost înfrînte în luptă¹⁴⁰. Decembrie 1905 a fost nu numai un asemenea moment în istoria revoluției ruse. El a fost o încununare firească și inevitabilă a ciocnirilor și bătăliilor

de masă care se întetiseră, în decurs de 12 luni, în toate colțurile țării. Acest lucru îl dovedesc *până și* cifrele seci ale statisticii. Numărul participanților la grevele *pur* politice (adică la grevele în care nu s-au formulat nici un fel de revendicări economice) a fost : în ianuarie 1905 — 123 000, în octombrie — 328 000, în decembrie — 372 000. Și se mai găsesc unii care vor să ne convingă că această creștere a avut un caracter „artificial“ ! Ni se înșiră povestea că ar fi fost *posibilă* o *asemenea* creștere a luptei politice de masă, *paralel* cu războaiele din rândul trupelor, fără ca să se treacă neapărat la o insurecție armată ! Nu, asta nu-i o istorie a revoluției, ci o înșiruire de calomnii liberale pe seama revoluției.

III

„Tocmai în această perioadă“ — scrie Martov despre greva din octombrie —, „care e o perioadă de frământare generală a maselor muncitorești..., apare tendința de a contopi într-un singur tot lupta armată pentru libertate politică cu lupta economică. Dar, contrar părerii exprimate de tov. Rosa Luxemburg, în această tendință s-a vădit nu latura tare, ci cea slabă a mișcării“. Încercarea de a introduce pe cale revoluționară ziua de lucru de 8 ore s-a soldat printr-un eșec și „i-a dezorganizat“ pe muncitori. „În aceeași direcție a acționat și greva generală din noiembrie 1905 a funcționarilor de la poștă și telegraf“. Așa scrie Martov istoria.

E de ajuns să arunci o privire asupra datelor statistice prezentate de noi mai sus, pentru a-ți da seama de falsitatea acestei istorii. În *toți* cei trei ani de revoluție vedem cum la *fiecare* ascutire a crizei politice are loc un avânt nu numai al luptei greviste cu caracter politic, dar și al celei cu caracter economic. În îmbinarea lor stă *tăria* mișcării, și nu slăbiciunea ei. Cu totul alta este părerea burghezilor liberali, care ar vrea doar ca muncitorii să ia parte la viața politică, dar e *împotriva* atragerii celor mai largi mase la revoluție și la lupta împotriva burgheziei. Și tocmai după 17 octombrie mișcarea liberală a zemstvelor s-a scindat în

mod definitiv : proprietarii funciari și fabricanții au constituit partidul fățiș contrarevoluționar al „octombriștilor“, care s-a năpustit cu întreaga sa forță de represiune asupra greviștilor (iar liberalii „de stînga“, cadeții, îi învinuiau, în presa lor, pe muncitori că se dedau la acte de „nebu-nie“). Martov, care pășește pe urmele octombriștilor și ale cadeților, consideră că „slăbiciunea“ muncitorilor stă în faptul că ei, tocmai în acest timp, au căutat să imprime luptei economice un caracter și mai ofensiv. După noi, slăbiciunea muncitorilor (și cu atît mai mult a țaranilor) o constituie faptul că ei n-au trecut cu destulă hotărîre, pe o scară destul de largă, și destul de repede la lupta economică ofensivă și la lupta politică armată, care decurgea în *mod inevitabil* din *întregul* mers al evenimentelor, și nicidecum din dorințele subiective ale unor grupuri sau partide. Între concepția noastră și aceea a lui Martov e o prăpastie, și, orice ar spune Troțki, această prăpastie între concepțiile unor „intelectuali“ nu reflectă decît prăpastia care a existat *într-adevăr*, la sfîrșitul anului 1905, *între clase*, și anume între proletariatul revoluționar, care era angajat în luptă, și burghezie, care a avut o comportare trădătoare.

Trebuie adăugat totodată că înfrîngerea muncitorilor în lupta grevistă caracterizează nu numai sfîrșitul anului 1905, care a fost luat de Martov la nimereală, ci într-o măsură și mai mare anii 1906 și 1907. Statistica ne arată că în decurs de 10 ani, din 1895 pînă în 1904, fabricanții au cîștigat 51,6% din greve (după numărul greviștilor); în 1905 — 29,4%; în 1906 — 33,5%; în 1907 — 57,6%; în 1908 — 68,8%. Înseamnă oare aceasta că grevele economice din anii 1906—1907 au fost o „nebu-nie“, au fost „inoportune“, au constituit „latura slabă a mișcării“? Nicidecum. Înseamnă că în măsura în care, în 1905, asaltul luptei revoluționare a maselor n-a fost de ajuns de puternic, în aceeași măsură înfrîngerea (atît pe tărîm politic cît și pe tărîm „economic“) a fost inevitabilă; dar, dacă proletariatul n-ar fi știut să pornească cel puțin *de două ori* la un *nou* asalt împotriva dușmanului (în al doilea semestru din 1906 și din 1907 au parti-cipat, numai la grevele *politice*, un *sfert de milion* de oa-

meni), înfrîngerea ar fi fost și mai puternică ; lovitura de stat n-ar fi avut loc în iunie 1907, ci cu un an sau chiar cu un an și ceva mai devreme ; cuceririle economice obținute de muncitori în 1905 le-ar fi fost răpite și mai repede.

Și tocmai această semnificație a luptei revoluționare a maselor nu o înțelege de loc Martov. Pășind pe urmele liberalilor, Martov, referindu-se la boicotul de la începutul anului 1906, spune că „social-democrația a rămas pentru un timp în afara liniei politice de luptă”. Din punct de vedere pur teoretic, un asemenea mod de a pune problema boicotului din 1906 înseamnă o nemaipomenită simplificare și vulgarizare a unei probleme extrem de complexe. Care a fost „linia de luptă” reală în trimestrul II al anului 1906, linia parlamentară sau cea extraparlamentară ? Parcurgeți cu privirea statistica și veți vedea că numărul participanților la grevele „economice” se ridică de la 73 000 la 222 000, iar cel al participanților la grevele politice de la 196 000 la 257 000. Procentul județelor cuprinse de mișcarea țărănească crește de la 36,9% la 49,2%. Se știe că răscoalele din armată s-au întesit și ele și au devenit extrem de frecvente în trimestrul II al anului 1906 în comparație cu primul trimestru. Se știe, de asemenea, că Duma I a fost parlamentul cel mai revoluționar din lume (la începutul secolului al XX-lea) și, în același timp, cel mai neputincios ; nici una din hotărârile ei n-au fost puse în aplicare.

Acestea sînt faptele obiective. Liberalii și Martov apreciază aceste fapte ca și cum Duma ar fi reprezentat „linia de luptă” reală, iar răscoalele, grevele politice, tulburările țărănești și cele din rîndurile soldaților ar fi fost o treabă fără rost a unor „romantici revoluționari”. Iar preaînțeleptul Troțki crede că divergențele ivite — pe această bază — între fracțiuni au reprezentat o luptă, „între intelectuali”, „pentru influența asupra proletariatului nematurizat”. Noi credem că datele obiective atestă existența, în primăvara anului 1906, a unui avînt atît de serios al luptei cu adevărat revoluționare a maselor, încît partidul social-democrat s-a văzut obligat să considere tocmai această luptă drept principală și să depună toate eforturile

pentru sprijinirea și dezvoltarea ei. Noi credem că specificul situației politice din acea perioadă — când guvernul țarist a primit din Europa un împrumut de 2 miliarde, pe care părea să-l garanteze cu convocarea Dumei, când el promulga în grabă legi împotriva boicotării Dumei — a îndreptățit pe deplin încercarea proletariatului de a smulge din mâinile țarului convocarea primului parlament din Rusia. Noi credem că nu social-democrația, ci *liberalii* au fost aceia care „au rămas atunci în afara liniei politice de luptă”. Iluziile constituționaliste, pe a căror răspîndire în rîndul maselor se baza întreaga carieră a liberalilor în această revoluție, au fost spulberate în modul cel mai vizibil de istoria Dumei I.

În primele două Dume, liberalii (cadeții) dețineau majoritatea, și ocupau cu mare zarvă și tîmbălău avanscena politică. Dar tocmai aceste „victorii” ale liberalilor au arătat limpede că ei au rămas tot timpul „în afara liniei politice de luptă”, că au fost niște comedianți politici care perverteau în mod serios conștiința democratică a maselor. Și dacă Martov și amicii lui, pășind pe urmele liberalilor, afirmă că grelele înfrîngeri suferite de revoluție constituie o lecție de „*ceea ce nu trebuie făcut*”, noi le răspundem: singura victorie reală reputată de revoluție a fost victoria proletariatului, care a respins sfaturile liberalilor de a intra în Duma lui Bulîghin și care a dus după sine masele țărănești la insurecție. Asta în primul rînd. Iar în al doilea rînd, prin lupta eroică dusă de el în decurs de trei ani (1905—1907), proletariatul rus a cucerit, pentru sine și pentru poporul rus, un lucru pentru care alte popoare au trebuit să lupte decenii de-a rîndul. El a cucerit *eliberarea* maselor muncitoare *de sub influența liberalismului* trădător, care dă dovadă de o rușinoasă neputință. Proletariatul și-a cucerit rolul de *hegemon* în lupta pentru libertate și democrație, care constituie o condiție a luptei pentru socialism. El a făcut ca toate clasele asuprite și exploatare din Rusia să capete *priceperea* de a duce luptă revoluționară de masă, fără de care nicăieri în lume nu s-a obținut nimic important pentru progresul omenirii.

Aceste cuceriri nu i le va răpi proletariatului rus nici un fel de reacțiune, nici un fel de ură, injurie și furie a liberalilor, nici un fel de oscilări, de miopie și scepticism al socialiștilor oportuniști.

IV

Dezvoltarea fracțiunilor în sînul social-democrației ruse după revoluție se explică de asemenea nu printr-un „proces de adaptare a intelectualității la condițiile de luptă ale proletariatului“, ci prin schimbările care s-au produs în relațiile dintre clase. Revoluția din anii 1905—1907 a ascuțit, a scos la lumină, a pus la ordinea zilei antagonismul dintre țărănime și burghezia liberală în legătură cu *forma* pe care urma s-o aibă orînduirea burgheză în Rusia. Proletariatul, care se maturizase din punct de vedere politic, nu putea să nu participe cu toată energia la această luptă, iar atitudinea lui față de diferitele clase ale noii societăți s-a reflectat în lupta dintre bolșevism și menșevism.

Ultimii trei ani, 1908—1910, se caracterizează printr-o victorie a contrarevoluției, prin restaurarea absolutismului și prin Duma a III-a, Duma sutelor negre și a octombriștilor. Lupta dintre clasele burgheze pentru forma pe care urmează s-o capete noua orînduire a părăsit avanscena. În ce privește proletariatul, pentru el s-a pus la ordinea zilei sarcina *elementară* de a-și apăra partidul său proletar, care are o atitudine ostilă față de reacțiune, cît și față de liberalismul contrarevoluționar. Această sarcină nu este de loc ușoară, fiindcă tocmai asupra proletariatului s-a abătut întreaga greutate a prigoanei politice și economice, întreaga ură a liberalilor, căroro social-democrația le-a smuls din mîini conducerea maselor în cursul revoluției.

Criza prin care trece azi partidul social-democrat este extrem de grea. Organizațiile lui au fost distruse. Un mare număr de vechi conducători (mai ales din rîndurile intelectualilor) au fost arestați. Noul tip de muncitor social-democrat, care ia în mîinile lui treburile de partid, a și

luat naștere, dar are de biruit greutăți nemaipomenit de mari. În aceste condiții, partidul social-democrat își pierde mulți dintre „tovarășii de drum“. După cum era și firesc, în revoluția burgheză socialiștilor li s-au alăturat și tovarăși de drum mic-burgezi. Ei se desprind acum de marxism și de social-democrație. Acest proces s-a manifestat în ambele fracțiuni: la bolșevici sub forma curentului „otzovist“, care a apărut în primăvara anului 1908 și a suferit îndată după aceea o înfrângere la Conferința de la Moscova și care apoi, în urma unei lupte îndelungate, a fost respins de către centrul oficial al fracțiunii și s-a constituit în străinătate într-o *fracțiune aparte*, „vperedistă“. Specificul perioadei de destrămare și-a găsit expresia în faptul că în această fracțiune s-au adunat laolaltă „machiștii“, care au introdus în *platforma* lor lupta împotriva marxismului (sub forma apărării „filozofiei proletare“), „ultimatiștii“, acești otzoviști pudici, precum și diversele tipuri de „social-democrați ai zilelor de libertate“, care au fost atrași de „strălucirea“ lozincilor, și le-au învățat pe de rost, dar care *n-au înțeles* bazele marxismului.

La menșevici, același proces de desprindere a „tovarășilor de drum“ mic-burgezi și-a găsit expresia în curentul lichidatorist, care s-a conturat acum pe deplin în „Nașa Zarea“, revista d-lui Potresov, în „Vozrojdenie“ și în „Jizn“¹⁴¹, în poziția „celor 16“ și a „celor trei“ (Mihail, Roman, Iurii), iar „Golos Soțial-Demokrata“ din străinătate a ocupat locul de *lacheu* activ al lichidatorilor ruși și de protector diplomatic al lor în fața opiniei publice din partidul nostru.

Neînțelegînd semnificația istorică-economică pe care o are, într-o perioadă de contrarevoluție, această destrămare, această *desprindere* de partidul muncitoresc social-democrat a unor elemente *nesocial-democrate*, Troțki vorbește cititorilor săi germani de „destrămarea“ *ambelor* fracțiuni, de „destrămarea partidului“, de „descompunerea partidului“.

El spune un neadevăr. Și acest neadevăr dovedește, în primul rînd, că Troțki n-a înțeles de loc aspectul teoretic al problemei. De ce a considerat plenara că *atît* lichidato-

rismul *cît și* otzovismul constituie „o manifestare a influenței burgheze asupra proletariatului“, asta n-a înțeles de loc Troțki. Gîndiți-vă și dv. : în desprinderea curentelor condamnate de partid și care reflectă influența exercitată de *burghezie* asupra proletariatului își găsește expresia destrămarea partidului, descompunerea lui, sau întărirea și purificarea lui ?

În al doilea rînd, acest neadevăr exprimă în practică „politica“ *de reclamă* dusă de fracțiunea lui Troțki. Că ceea ce face Troțki este o încercare de a crea o fracțiune, o vede oricine în momentul de față, cînd el a îndepărtat de la „Pravda“ pe reprezentantul Comitetului Central. Făcînd reclamă fracțiunii sale, Troțki nu se jenează să spună germanilor că „partidul“ se *destramă*, că *ambele* fracțiuni se destramă și că numai el, Troțki, singur salvează totul. În realitate, vedem acum cu toții — și ultima rezoluție a troțkiștilor (adoptată la 26 noiembrie 1910 de clubul din Viena) ne arată cum nu se poate mai bine — că Troțki se bucură de *încredere* numai printre lichidatori și „vperedişti“.

Pînă la ce grad de nerușinare a ajuns Troțki înjosind partidul și proslăvindu-se pe sine în fața germanilor ne-o arată, de pildă, următorul exemplu. Troțki scrie că „masele muncitorești“ din Rusia consideră că „partidul social-democrat s-a situat *în afara* (subliniat de Troțki) lor“ și vorbește de „social-democrați fără social-democrație“.

Cum să nu-l sărute d-l Potresov și prietenii lui pe Troțki pentru asemenea cuvinte ?

Aceste cuvinte însă sînt dezmințite nu numai de *întreaga* istorie a revoluției, dar chiar și de alegerile pentru Duma a III-a în cadrul curiei muncitorești.

„Prin structura lor ideologică și organizatorică anterioară — scrie Troțki —, fracțiunea menșevicilor și aceea a bolșevicilor s-au dovedit cu totul incapabile“ de muncă în organizațiile legale ; au lucrat „diverse grupuri de social-democrați, dar toată această activitate s-a desfășurat în afara cadrului fracțiunilor, și nu s-a aflat sub influența lor organizatorică“. „Pînă și cea mai importantă organizație legală, în care au preponderență menșevicii, desfășoară o activitate care e cu totul în afara controlului exer-

citată de fracțiunea menșevică“. Așa scrie Troțki. Dar iată care sînt faptele. Încă din primul moment al existenței fracțiunii social-democrate din Duma a III-a, fracțiunea bolșevică, prin oamenii ei de încredere împuterniciți de Comitetul Central al partidului, a dus tot timpul o muncă de sprijinire, de ajutorare și îndrumare a social-democraților din Dumă, de control al activității desfășurate de ea. Același lucru îl face și redacția Organului Central al partidului, compusă din reprezentanți ai fracțiunilor (care s-au dizolvat ca fracțiuni în ianuarie 1910).

Cînd Troțki povestește cu lux de amănunte tovarășilor germani despre ineptia „otzovismului“, înfățișînd acest curent ca o „cristalizare“ a boicotismului caracteristic întregului bolșevism, iar apoi amintește, în două cuvinte, că bolșevismul „nu s-a lăsat învins“ de otzovism, ci „s-a ridicat împotriva lui cu hotărîre sau, mai bine-zis, cu nestăpînită vehemență“, cititorul german nu-și imaginează, desigur, cîtă subtilă perfidie e într-o asemenea expunere. „Rezerva“ iezuită a lui Troțki constă în omiterea unui „amănunt“ cu totul neînsemnat. El „a uitat“ să spună că, încă în primăvara lui 1909, într-o adunare oficială a reprezentanților ei, fracțiunea bolșevică a înlăturat pe otzoviști, i-a exclus. Dar tocmai acest „amănunt“ nu-i convine lui Troțki, care vrea să vorbească de o „destrămare“ a fracțiunii bolșevice (iar apoi și a partidului), și nu de o desprindere a elementelor nesocial-democrate !

Noi îl considerăm acum pe Martov drept unul dintre capii lichidatorismului, care e cu atît mai periculos cu cît îi apără în chip mai „meșteșugit“ pe lichidatori prin vorbe pseudomarxiste. Dar Martov își expune în mod fățiș concepțiile sale, care și-au pus amprenta pe o serie întreagă de curente din mișcarea muncitorească de masă din anii 1903—1910, pe cîtă vreme Troțki reprezintă doar propriile lui oscilări, și nimic mai mult. În 1903, el era menșevic ; în 1904 s-a îndepărtat de menșevism, iar în 1905 s-a întors la menșevici, numai că de data asta etala o frazeologie ultrarevoluționară ; în 1906 a plecat din nou de la ei ; la sfîrșitul anului 1906 a susținut înțelegerile electorale cu cadeții (adică, de fapt, a fost din nou cu menșevicii), iar în primăvara lui 1907, la Congresul de la

Londra, a declarat că deosebirea dintre el și Rosa Luxemburg este „mai degrabă o deosebire de nuanțe individuale decît de orientare politică“. Troțki plagiază astăzi cîte ceva din bagajul ideologic al unei fracțiuni, mîine din al celeilalte, ceea ce îl face să declare că se situează *deasupra* ambelor fracțiuni. În teorie, el *nu este întru nimic* de acord cu lichidatorii și cu otzoviștii, dar *în practică* este *întru totul* de acord cu golosiștii și cu vperediștii.

De aceea, dacă Troțki le spune tovarășilor germani că el reprezintă „o tendință partinică generală“, trebuie să afirm că Troțki reprezintă doar *propria sa* fracțiune și se bucură de o oarecare încredere *numai* printre otzoviști și lichidatori. Iată fapte concrete, care dovedesc justetea afirmației mele. În ianuarie 1910, Comitetul Central al partidului nostru a stabilit o strînsă legătură cu „Pravda“ lui Troțki, numind un reprezentant al său în redacția acestui ziar. În septembrie 1910, în Organul Central al partidului s-a anunțat că între reprezentantul Comitetului Central și Troțki s-a produs o *ruptură*, din cauza politicii antipartinice duse de acesta. La Copenhaga, Plehanov, ca reprezentant al menșevicilor partinici și delegat al redacției Organului Central, împreună cu cel ce scrie aceste rînduri, ca reprezentant al bolșevicilor, și cu un tovarăș polonez¹⁴² au protestat cu hotărîre împotriva modului în care sînt prezentate de Troțki în presa germană chestiunile noastre de partid.

Să judece acum cititorii dacă Troțki reprezintă o tendință „partinică generală“ în social-democrația rusă sau una „antipartinică generală“.

Scris la sfîrșitul lunii
septembrie-noiembrie 1910

Publicat la 29 aprilie (12 mai) 1911,
în „Diskussionnii Listok“ nr. 3
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul apărut
în „Diskussionnii Listok“

DESPRE STATISTICA GREVELOR
DIN RUSIA ¹⁴³

*Scris la sfârșitul lunii
septembrie-noiembrie 1910*

*Publicat în decembrie 1910
și în ianuarie 1911, în revista
„Misl” nr. 1 și 2
Sâmbătă: V. 111 n*

*Se tipărește după textul
apărut în revistă*

I

Cunoscutele tipărituri ale ministerului industriei și comerțului, intitulate „Statistica grevelor muncitorilor din fabrici și uzine“ (pe deceniul 1895—1904 și pe anii 1905—1908), au fost menționate, în repetate rînduri, în publicistica noastră. Materialul adunat în ele este atît de bogat și de prețios, încît mai e nevoie de încă multă vreme pentru ca el să fie studiat în întregime și prelucrat sub toate aspectele. Prelucrarea efectuată în tipăriturile menționate nu constituie decît o primă abordare, cu totul nesatisfăcătoare, a problemei. În articolul de față ne propunem să prezentăm cititorilor noștri rezultatele provizorii ale unei încercări de prelucrare mai amănunțită, urmînd să facem cu altă ocazie o expunere completă.

În primul rînd, este un fapt bine stabilit că grevele care au avut loc în Rusia în anii 1905—1907 reprezintă un fenomen fără precedent în întreaga lume. Iată datele cu privire la numărul greviștilor, în mii, pe ani și pe țări :

	Rusia	Statele Unite ale Americii	Germania	Franța	
În medie					
în 1895 — 1904	43	} Cifra maximă pe întreaga perioadă 1894—1908	} 660	} 527	
„ 1905	2 863				} 438
„ 1906	1 108				
„ 1907	740				
„ 1908	176				
„ 1909	64				

Perioada 1905—1907 iese din comun. Numărul minim de greviști înregistrat în Rusia în această perioadă depășește maximul care a fost atins vreodată în țările capitaliste cele mai înaintate din lume. Asta nu înseamnă, bineînțeles, că muncitorii ruși au un nivel mai ridicat sau sînt mai puternici decît cei din Occident, ci înseamnă doar că omenirea n-a știut pînă acum ce energie este *capabil* să desfășoare, în acest domeniu, proletariatul industrial. Specificul desfășurării istorice a evenimentelor și-a găsit expresia în faptul că într-o oarecare măsură această capacitate s-a manifestat pentru prima oară într-o țară înapoiată, care trece abia printr-o revoluție burgheză.

Ca să ne putem explica cum în Rusia, unde numărul muncitorilor din fabrică este destul de redus în comparație cu Europa occidentală, numărul greviștilor a putut să fie atît de mare, trebuie să luăm în considerație grevele *repetate*. Iată datele referitoare la aceste greve, repartizate pe ani și privite sub raportul numărului greviștilor față de acela al muncitorilor :

In anii	Raportul procentual dintre numărul greviștilor și numărul total al muncitorilor	Raportul procentual dintre numărul grevelor repetate și numărul total al grevelor
1895—1904	1,46%—5,10%	36,2%
1905	163,8%	85,5%
1906	65,8%	74,5%
1907	41,9%	51,8%
1908	9,7%	25,4%

De aici se vede că perioada 1905—1907, care ocupa o situație aparte în ce privește numărul total al greviștilor, se distinge totodată și prin frecvența cazurilor de greve repetate și printr-un procent ridicat de greviști față de numărul total al muncitorilor.

Statistica ne înfățișează de asemenea numărul efectiv al întreprinderilor în care au avut loc greve, precum și numărul muncitorilor greviști ; iată aceste date pe ani :

Procentul de greviști, la
intreprinderile în care au
avut loc greve, față de
numărul total al munci-
torilor

În 10 ani (1895 — 1904) în ansamblu	27,0%
„ 1905	60,0%
„ 1906	37,9%
„ 1907	32,1%
„ 1908	11,9%

Și acest tabel, ca și cel precedent, ne arată că scăderea numărului greviștilor din 1906 până în 1907 este în general *mult mai mică* decât cea care a avut loc din 1905 până în 1906. Vom vedea, în cursul expunerii noastre, că în unele ramuri de producție și în unele regiuni se observă în 1907 nu o slăbire, ci o intensificare a mișcării greviste în comparație cu anul 1906. Deocamdată, ținem să observăm că datele pe gubernii, în legătură cu numărul muncitorilor care au participat în mod efectiv la greve, ne dezvăluie următorul fenomen interesant. În 1906, procentul muncitorilor participanți la greve a scăzut, față de 1905, în marea majoritate a guberniilor cu o industrie dezvoltată; sînt însă o serie de gubernii în care acest procent *a crescut* în 1906 față de 1905. Acest lucru s-a întîmplat în guberniile cele mai puțin dezvoltate din punct de vedere industrial, în cele mai uitate, ca să zicem așa. Printre ele se numără, bunăoară, guberniile din nordul îndepărtat: Arhanghelsk (cu 11 000 de muncitori industriali; în 1905 — 0,4% muncitori participanți la greve; în 1906 — 78,6%), Vologda (6 000 de muncitori industriali; 26,8%—40,2% pe aceiași ani), Oloneț (1 000 de muncitori industriali; 0—2,6%); apoi gubernia Cernomorie (1 000 de muncitori industriali; 42,4%—93,5%); dintre guberniile din regiunea Volgăi: Simbirsk (14 000 de muncitori industriali; 10,0%—33,9%); dintre guberniile agricole centrale: Kursk (18 000 de muncitori de fabrică; 14,4%—16,9%); dintre guberniile periferice răsăritene: Orenburg (3 000 de muncitori de fabrică; 3,4%—29,4%).

Este clară semnificația pe care o are faptul că în aceste gubernii procentul participanților la greve a crescut în 1906

față de 1905 : valul grevelor n-a reușit să ajungă pînă în aceste provincii în 1905 ; ele au început să fie atrase în mișcare abia după un an de luptă, fără precedent în întreaga lume, a muncitorilor mai înaintați. Fenomenul acesta, care este extrem de important pentru înțelegerea desfășurării istorice a evenimentelor, îl vom întîlni de multe ori în cursul expunerii noastre.

În 1907, dimpotrivă, procentul participanților la greve crește, față de 1906, în unele gubernii cu o industrie foarte dezvoltată, de pildă în gubernia Petersburg (68,0% în 1906 ; 85,7% în 1907 — aproape tot atît cît în 1905, 85,9%), în gubernia Vladimir (37,1%—49,6%), în gubernia Baku (32,9%—85,5%), în gubernia Kiev (10,9%—11,4%) și într-o serie de alte gubernii. Așadar, dacă creșterea, într-o serie de gubernii, a procentului de greviști în 1906 față de 1905 ne face să vedem aici ariergarda clasei muncitoare, care întîrziase în momentul de amploare maximă a luptei, apoi creșterea, într-o serie de alte gubernii, a acestui procent în 1907 față de 1906 ne arată avangarda în încercarea ei de a se ridica din nou la luptă, de a opri retragerea care începuse.

Pentru a face ca această concluzie justă să fie mai precisă, vom prezenta în cifre absolute numărul muncitorilor și al participanților efectivi la greve în guberniile din prima și a doua categorie.

Gubernii în care procentul muncitorilor care au participat la greve a crescut în 1906 față de 1905

Numărul acestor gubernii	Numărul muncitorilor de fabrică din aceste gubernii	Numărul muncitorilor care au participat efectiv la greve	
		în 1905	în 1906
10	61 800	6 564	21 484

Revin, în medie, de fiecare gubernie cîte 6 000 de muncitori de fabrică. Creșterea numărului muncitorilor care au participat efectiv la greve este de numai 15 000.

Gubernii în care procentul muncitorilor participanți
la greve a crescut în 1907 față de 1906

Numărul acestor gubernii	Numărul muncitorilor de fabrică din aceste gubernii	Numărul muncitorilor care au participat efectiv la greve	
		în 1906	în 1907
19	572 132	186 926	285 673

Revin, în medie, de fiecare gubernie cîte 30 000 de muncitori de fabrică. Creșterea numărului de muncitori care au participat efectiv la greve este de aproape 100 000, iar dacă scădem pe muncitorii petroliști din gubernia Baku, care în 1906 n-au fost puși la socoteală (și al căror număr, pe cît se pare, nu trece de 20 000—30 000), ea este de circa 70 000.

Rolul de ariergardă în 1906 și de avangardă în 1907 reiese limpede din aceste date

Pentru a ne face o idee mai precisă despre aceste proporții, trebuie să luăm datele pe regiunile din Rusia și să comparăm numărul greviștilor cu numărul total al muncitorilor de fabrică. Iată tabelul rezumativ al acestor date :

Regiuni industriale	Numărul muncitorilor de fabrică în 1905 (în mii)	Numărul greviștilor (în mii) pe anii				
		1895—1904 în total	1905	1906	1907	1908
I. Petersburg	298	137	1 033	307	325	44
II. Moscova	567	123	540	170	154	28
III. Varșovia	252	69	887	525	104	35
IV—VI: Kiev, Volga și Harkov	543	102	403	106	157*	69*
<i>Total</i>	1 660	431	2 863	1 108	740	176

Proporția în care muncitorii au participat la mișcare n-a fost aceeași în toate regiunile. În total, la 1 660 000 de muncitori revin 2 863 000 de greviști, adică 164 de gre-

* Aceste cifre nu sînt întru totul comparabile cu datele pe anii precedenți, întrucît în 1907 au fost puși la socoteală, pentru prima oară, muncitorii de la exploatarea petroliferă. Diferența, pe cît se vede, nu e măi mare de 20 000—30 000.

viști la fiecare sută de muncitori ; cu alte cuvinte, în 1905 ceva mai mult de jumătate din numărul muncitorilor au făcut grevă, în medie, de câte două ori. Dar această medie face să nu se vadă deosebirea radicală care există între regiunile Petersburg și Varșovia, de o parte, și toate celelalte regiuni, de altă parte. Regiunile Petersburg și Varșovia, luate împreună, cuprind $\frac{1}{3}$ din numărul total al muncitorilor de fabrică (550 000 din 1 660 000), iar numărul greviștilor din aceste regiuni reprezintă $\frac{2}{3}$ din numărul total al greviștilor (1 920 000 din 2 863 000). În 1905, în aceste regiuni fiecare muncitor a făcut grevă, în medie, de aproape 4 ori. În celelalte regiuni, la 1 110 000 de muncitori revin 943 000 de greviști, adică, proporțional, de 4 ori mai puțini decît în cele două regiuni menționate mai sus. Însuși acest fapt ne arată cît de neîntemeiate sînt afirmațiile făcute de liberali, și reluate de lichidatorii noștri, că muncitorii și-au supraapreciat forțele. Dimpotrivă, faptele arată că ei le-au subapreciat, deoarece nu le-au folosit din plin. Dacă în întreaga Rusie lupta grevistă (aici vorbim numai de această formă de luptă) ar fi fost dusă cu aceeași energie și dîrzenie ca în regiunile Petersburg și Varșovia, numărul total al greviștilor ar fi fost *de două ori mai mare*. Cu alte cuvinte, această concluzie poate fi exprimată în felul următor : muncitorii n-au putut aprecia decît jumătate din forțele lor în acest domeniu al mișcării, fiindcă nu folosiseră încă cealaltă jumătate. Sub aspect geografic, chestiunea se prezintă astfel : regiunile din vest și nord-vest se treziseră deja, în timp ce centrul și regiunile din est și sud mai erau pe jumătate adormite. Dezvoltarea capitalismului, pe zi ce trece, face câte ceva pentru trezirea celor întîrziați.

O altă concluzie importantă care se desprinde din datele pe regiuni este că scăderea mișcării în 1906, în comparație cu 1905, a fost generală, deși inegală ; în 1907 însă, constatăm o mare scădere față de 1906 în regiunea Varșovia, o scădere mică de tot în regiunile Moscova și Kiev și în aceea a Volgăi și, totodată, o *creștere* în regiunile Petersburg și Harkov. Asta înseamnă că, din punct de vedere al nivelului de conștiință și al gradului de pregătire pe care-l avea atunci populația, forma examinată de noi aici

a mișcării se epuizase în cursul anului 1905 ; și, întrucît contradicțiile obiective ale vieții social-politice nu dispăruseră, acestei forme a mișcării trebuia să-i urmeze o alta, superioară. Dar, după ce a trecut un an de odihnă, dacă ne putem astfel exprima, sau de adunare a forțelor, în cursul anului 1906 s-a conturat și a început să se manifeste un nou avînt într-o parte din țară. Dacă liberalii, iar după ei și lichidatorii, atunci cînd apreciază această perioadă, vorbesc cu dispreț de „așteptările unor romantici“, un marxist trebuie să spună că, prin refuzul lor de a sprijini acest avînt parțial, liberalii au făcut să dispară ultima posibilitate de apărare a cuceririlor democratice.

În ceea ce privește repartizarea teritorială a greviștilor, trebuie să remarcăm, de asemenea, că imensa lor majoritate e cuprinsă în șase gubernii cu o industrie puternic dezvoltată, cinci dintre ele avînd totodată și orașe mari. Iată care sînt aceste șase gubernii : Petersburg, Moscova, Liflanda, Vladimir, Varșovia și Petrokov. În 1905 erau în aceste gubernii 827 000 de muncitori de fabrică dintr-un total de 1 661 000, ceea ce reprezintă aproape jumătate din întreaga lor cifră. În perioada 1895—1904, numărul greviștilor din aceste gubernii a fost de 246 000 din 431 000, ceea ce reprezintă cam 60% din numărul total al greviștilor ; în 1905 — 2 072 000 din 2 863 000, adică vreo 70% ; în 1906 — 852 000 din 1 108 000, adică vreo 75% ; în 1907 — 517 000 din 740 000, adică vreo 70% ; în 1908 — 85 000 din 176 000, adică mai puțin de jumătate *.

Așadar, în perioada 1905—1907, rolul acestor șase gubernii a fost *mai mare* decît în perioada precedentă și în cea următoare. Este clar deci că marile centre orășenești, inclusiv capitalele, au desfășurat în acești trei ani o energie mult mai mare decît toate celelalte localități. Muncitorii împrăștiați prin sate și prin orașele și centrele industriale relativ mici, și care reprezentau jumătate din numărul total al muncitorilor, au dat în anii 1895—1904 40% din numărul total al greviștilor, iar în anii 1905—1907 abia 25—30%. În completare la concluzia trasă mai sus,

* În fruntea guberniilor cu un număr însemnat de greviști se află, în 1908, Baku, cu 47 000 de greviști. Ultimii mohicani ai grevelor politice de masă !

putem afirma că orașele mari s-au deșteptat, pe când cele mici și satele, în mare măsură, au continuat să doarmă.

Referitor la sate în general, adică la muncitorii de fabrică care locuiesc în sate, există, în afară de asta, date statistice cu privire la *numărul grevelor* (nu la acela al greviștilor) din orașe și din afara orașelor. Iată aceste date :

	Numărul grevelor		
	în orașe	în afara orașelor	T o t a l
În 10 ani (1895—1904) în total	1 326	439	1 765
„ 1905	11 891	2 104	13 995
„ 1906	5 328	786	6 114
„ 1907	3 258	315	3 573
„ 1908	767	125	892

Prezentînd aceste date, autorii statisticii oficiale menționează că din cunoscutele cercetări ale d-lui Pogojev rezultă că 40% din numărul total al fabricilor și uzinelor din Rusia se găsesc în orașe, iar 60% în afara lor¹⁴⁴. Prin urmare, dacă într-o perioadă obișnuită (1895—1904) numărul grevelor de la orașe este de trei ori mai mare decît al celor de la sate, raportul procentual dintre numărul grevelor și numărul întreprinderilor este la orașe de 4,5 ori mai mare decît la sate. În 1905 acest raport era de aproximativ 8 la 1 ; în 1906 — de 9 la 1 ; în 1907 — de 15 la 1 ; în 1908 * — de 6 la 1. Cu alte cuvinte, *rolul* muncitorilor de fabrică de la orașe în mișcarea grevistă a fost în 1905 mult mai însemnat decît în anii precedenți în comparație cu rolul muncitorilor de fabrică care locuiesc în sate, iar în anii 1906 și 1907 el a devenit din ce în ce mai mare, cu alte cuvinte, proporția în care participau la mișcare muncitorii de la sate a devenit din ce în ce mai mică. Muncitorii de fabrică care locuiesc în sate și pe care perioada 1895—1904 i-a pregătit mai puțin pentru luptă au dat dovadă de mai puțină tărie, bătînd în retragere, după 1905, mai repede decît ceilalți. Avangarda, adică muncitorii de fabrică de la orașe, au depus în

* În 1908 au fost incluse în numărul grevelor 228, iar în 1907 — 230 de greve de la exploatările petrolifere, asupra cărora inspecția a fost extinsă pentru prima oară în 1906.

1906 eforturi deosebite, iar în 1907 eforturi și mai mari decât în 1906, pentru a opri această retragere.

Să examinăm acum repartizarea greviștilor pe ramuri de producție. În acest sens vom distinge patru mari grupuri de ramuri de producție: A) metalurgiștii; B) muncitorii textiliști; C) tipografii, muncitorii din industria de prelucrare a lemnului, muncitorii pielari și muncitorii din industria chimică; D) muncitorii din industria de prelucrare a substanțelor minerale și cei din industria alimentară. Iată datele pe ani ¹⁴⁵:

Grupuri de ramuri de producție	Numărul total al muncitorilor de fabrică în 1904	Numărul greviștilor (în mii) pe an				
		1895 - 1904 în total	1905	1906	1907	1908
A	252	117	811	213	193	41
B	708	237	1 296	640	302	56
C	277	38	471	170	179	24
D	454	39	285	85	66	55
<i>Total.....</i>	1 691	431	2 863	1 108	740	176

Metalurgiștii au fost cel mai bine pregătiți de experiența deceniului premergător anului 1905. În cursul acestui deceniu au făcut grevă aproape jumătate dintre ei (117 000 din 252 000). Fiind cei mai bine pregătiți, ei se află și în 1905 în fruntea tuturor. La metalurgiști, numărul greviștilor este de *peste trei ori* mai mare decât numărul muncitorilor (811 000 față de 252 000). Și mai pregnant apare rolul acestei avangărzi atunci când analizăm datele lunare pe anul 1905 (într-un scurt articol nu se poate face o examinare amănunțită a acestor date, așa că o amânăm pentru altă dată). Examinând datele pe toate lunile anului 1905, constatăm că la metalurgiști numărul maxim de greviști nu corespunde lunii octombrie, ca la *toate* celelalte grupuri de ramuri de producție, ci lunii ianuarie. Avangarda s-a pus în mișcare cu maximum de energie, „urnind din loc” restul masei. Numai în cursul lunii ianuarie 1905 au făcut grevă 155 000 de metalurgiști, adică

două treimi din numărul lor total (252 000) ; numărul greviștilor dintr-o singură lună este cu mult mai mare decât acela al greviștilor din cei zece ani precedenți (155 000 față de 117 000). Dar spre sfârșitul anului 1905 această energie, aproape supraomenească, epuizează forțele avangării : în 1906 metalurgiștii se situează pe primul loc în ceea ce privește scăderea mișcării. La ei se constată o scădere maximă a numărului de greviști : de la 811 000 la 213 000, adică el este acum de aproape 4 ori mai mic. În 1907, avangarda prinde noi puteri : numărul greviștilor înregistrează, în general, o scădere cu totul neînsemnată (de la 213 000 la 193 000), iar în cele trei ramuri mai importante din grupul ramurilor de producție privind prelucrarea metalelor — și anume ramura construcției de mașini, aceea a șantierelor navale și aceea a turnătoriilor de fontă —, numărul greviștilor crește de la 104 000 în 1906 la 125 000 în 1907.

Textiliștii constituie masa principală a muncitorilor de fabrică din Rusia, reprezentând ceva mai puțin de $\frac{1}{2}$ din numărul lor total (708 000 din 1 691 000). Sub raportul pregătirii în cei 10 ani dinainte de 1905, ei ocupă locul al doilea : în această perioadă au făcut grevă $\frac{1}{3}$ din numărul lor total (237 000 din 708 000). În 1905, ei se situează, în ce privește forța mișcării, tot pe locul al doilea : circa 180 de greviști la 100 de muncitori. Ei intră în luptă mai târziu decât metalurgiștii : în ianuarie au dat un număr de greviști ceva mai mare decât metalurgiștii (164 000 față de 155 000), iar în octombrie un număr de peste două ori mai mare (256 000 față de 117 000). Atrasă mai târziu în mișcare, această masă principală s-a ținut cel mai bine în 1906 : în acest an are loc o scădere generală, dar la textiliști se observă scăderea *cea mai mică* ; la ei, numărul greviștilor devine de două ori mai mic (640 000 față de 1 296 000), la metalurgiști de aproape 4 ori (213 000 față de 811 000), iar la ceilalți de 2,5—3,5 ori. Abia în 1907 se epuizează și forțele acestei mase principale : tocmai în acest grup se constată în 1907 scăderea *cea mai mare* față de 1906, numărul greviștilor devenind de peste două ori mai mic (302 000 față de 640 000).

Fără să analizăm în mod amănunțit datele referitoare la celelalte ramuri de producție, vom remarca doar că în urma tuturor se situează categoria D, care era cel mai slab pregătită și care a participat în cea mai mică măsură la mișcare. Dacă luăm ca normă participarea metalurgiștilor, putem spune că categoria D „a rămas datoare”, numai pe anul 1905, cu peste 1 000 000 de greviști.

Raportul dintre metalurgiști și textiliști este caracteristic ca un raport între pătura înaintată și masa largă. Întrucât în anii 1895—1904 n-au existat organizații libere, o presă liberă, o tribună parlamentară etc., în 1905 masele n-au putut să-și strângă rîndurile decît în mod spontan, chiar în cursul luptei. Mecanismul unirii lor consta în aceea că muncitorii intrau în grevă val după val, avangarda fiind nevoită să cheltuiască la începutul mișcării o energie atît de mare pentru „a urni din loc” masa largă, încît ea s-a pomenit oarecum slăbită în momentul cînd mișcarea a ajuns la apogeu. În ianuarie 1905 au fost 444 000 de greviști, din care 155 000, adică 34%, erau metalurgiști; iar în octombrie numărul total al greviștilor a fost de 519 000, din care 117 000, adică 22%, erau metalurgiști. Se înțelege că o asemenea inegalitate a mișcării echivala cu o anumită irosire a forțelor, datorită faptului că ele erau fărîmițate, că nu erau îndeajuns de concentrate. Asta înseamnă, în primul rînd, că efectul ar fi putut fi sporit printr-o mai bună concentrare a forțelor și, în al doilea rînd, că, datorită condițiilor obiective din perioada de care ne ocupăm, la începutul fiecărui val erau inevitabile — și necesare pentru a obține succes — o serie de acțiuni de tatonare, de recunoaștere, ca să zicem așa, de mișcări de încercare etc. De aceea, cînd liberalii, iar după ei și niște lichidatori ca Martov, situîndu-se pe punctul de vedere al teoriei lor potrivit căreia „proletariatul își supraapreciază forțele”, ne învinuiesc că „ne-am tîrît în coada luptei de clasă spontane”, înseamnă că acești domni își rostesc singuri sentința și ne fac, fără să vrea, cel mai măgulitor compliment.

Pentru a încheia această sumară analiză a datelor pe ani, cu privire la greve, vom examina și niște cifre care

redau amploarea și durata grevelor, precum și cuantumul pagubelor suferite de pe urma lor.

Numărul mediu de participanți la o grevă a fost :

În 10 ani (1895 — 1904)	244	muncitori
„ 1905	205	„
„ 1906	181	„
„ 1907	207	„
„ 1908	197	„

Proporțiile mai reduse (ca număr de participanți) ale grevelor în 1905 se explică prin atragerea în luptă a unui mare număr de întreprinderi mici, ceea ce a avut drept urmare o scădere a numărului mediu de participanți. Scăderea care s-a produs în 1906 reflectă, pe cât se vede, scăderea energiei de luptă. În 1907 constatăm și aici un oarecare pas înainte.

În ceea ce privește numărul mediu de participanți la grevele pur politice, obținem, pe ani, următoarele cifre : 1905 — 180 ; 1906 — 174 ; 1907 — 203 ; 1908 — 197. Aceste cifre ne arată în mod și mai pregnant că în 1906 energia luptei a scăzut și că în 1907 ea a crescut din nou sau că s-au angrenat în mișcare mai ales întreprinderile cele mai mari (sau, poate, și una și alta).

Numărul zilelor de grevă de fiecare muncitor grevist au fost :

În 10 ani (1895 — 1904)	4,8	zile
„ 1905	8,7	„
„ 1906	4,9	„
„ 1907	3,2	„
„ 1908	4,9	„

După cum reiese din aceste cifre, tenacitatea luptei a atins gradul cel mai înalt în 1905, iar după aceea a scăzut cu repeziciune pînă în 1907 și a crescut din nou abia în 1908. Trebuie să remarcăm că, în ceea ce privește tenacitatea luptei, grevele din Europa occidentală se situează la un nivel incomparabil mai înalt. În perioada 1894-1898, numărul zilelor de grevă de fiecare muncitor grevist a

fost de 10,3 în Italia, de 12,1 în Austria, de 14,3 în Franța și de 34,2 în Anglia.

Dacă luăm separat grevele pur politice, obținem următoarele cifre : 1905—7,0 zile de fiecare grevist ; 1906—1,5 ; 1907—1,0. Grevele provocate de cauze economice se disting întotdeauna printr-o luptă mai îndelungată.

Dacă ținem seama că tenacitatea luptei greviste diferă de la un an la altul, ajungem la concluzia că datele cu privire la numărul greviștilor nu ne prezintă destul de exact proporțiile comparative ale mișcării în diferiți ani. Un criteriu precis în această privință ne oferă numărul zilelor de grevă ; iată numărul lor pe ani :

		Dintre care în greve pur politice
În 10 ani (1895—1904) în total	2 079 408	—
„ 1905	23 609 387	7 569 708
„ 1906	5 512 749	763 605
„ 1907	2 433 123	521 647
„ 1908	864 666	89 021

Așadar, amploarea — precis stabilită — a mișcării într-un singur an, 1905, a fost *de 11 ori și ceva* mai mare decât aceea pe care a avut-o mișcarea în toți cei 10 ani precedenți laolaltă. Cu alte cuvinte, amploarea mișcării în 1905 a fost *de 115 ori* mai mare decât amploarea *medie anuală* a mișcării în cei zece ani precedenți.

Acest raport ne arată cât de miopi sînt acei oameni — pe care îi întîlnești adeseori printre savanții oficiali (și nu numai printre ei) — care iau ritmul de dezvoltare social-politică ce se observă în așa-zisele epoci „pașnice“, „organice“, „evolutive“ drept normă pentru toate cazurile, drept indice al ritmului de dezvoltare posibil pentru omenirea contemporană. În realitate, ritmul de „dezvoltare“ din așa-zisele epoci „organice“ este indicele unei stagnări maxime, al unor obstacole maxime în cadrul dezvoltării.

Autorul statisticii oficiale calculează, pe baza datelor referitoare la numărul zilelor de grevă, pagubele suferite de industrie. Aceste pagube (cauzate de scăderea producției) s-au ridicat în cei 10 ani, 1895—1904, la suma de

10 400 000 de ruble, în 1905—127 300 000, în 1906—31 200 000, în 1907—15 000 000, iar în 1908—5 800 000 de ruble. În trei ani, 1905—1907, pagubele cauzate de scăderea producției reprezintă deci 173 500 000 de ruble.

Pagubele suferite de muncitori prin neprimirea salariului pentru zilele de grevă (și a căror calculare s-a făcut pe baza salariului mediu pe o zi în diferite ramuri de producție) reprezintă, în anii menționați, în mii de ruble:

Grupuri de ramuri de producție (vezi mai sus, pag. 18*)	Numărul muncitorilor de fabrică în 1905 în mii	Quantumul pagubelor suferite de muncitori de pe urma grevelor în mii de ruble				
		1895—1904 în total	1905	1906	1907	1908
A	252	650	7 654	891	450	132
B	708	715	6 794	1 968	659	228
C	277	137	1 997	610	576	69
D	454	95	1 096	351	130	22
<i>Total</i>	1 691	1 597	17 541	3 820	1 815	451

În cei trei ani, 1905—1907, pagubele suferite de muncitori reprezintă 23 200 000 de ruble, adică de 14 ori și ceva mai mult decât în toți cei 10 ani precedenți luați la un loc**. Din calculele făcute de autorul statisticii oficiale reiese că aceste pagube reprezintă, în medie, de fiecare muncitor de fabrică (și nu de fiecare grevist), circa 10 copeici pe an în primul deceniu, circa 10 ruble în 1905,

* Vezi volumul de față, pag. 411. — *Nota red.*

** Trebuie avut în vedere că, în perioada cind mișcarea a fost mai puternică, muncitorii au făcut ca o parte din aceste pagube să fie suportate de patroni. Statistica trebuia să clarifice, începând din 1905, o cauză specială a grevelor (grupul de cauze 3 b, după nomenclatura oficială): *revendicarea de a se achita salariul și pentru zilele de grevă*. Numărul cazurilor în care a fost formulată această revendicare a fost în 1905 de 632, în 1906 de 256, în 1907 de 48, iar în 1908 de 9 (pînă în 1905 n-a fost formulată niciodată această revendicare). Din rezultatele luptei duse de către muncitori pentru satisfacerea acestei revendicări sînt cunoscute numai cele pe anii 1906 și 1907, și numai în două-trei cazuri cauza *principală* a fost cea menționată: în 1906, din 10 966 de muncitori care au făcut grevă mai ales din această cauză, 2 171 au cîștigat-o, 2 626 au pierdut-o, iar 6 169 au ajuns la un compromis. În 1907, din 93 de muncitori care au făcut grevă în primul rînd din această cauză, nici unul n-a cîștigat-o: 52 au pierdut-o, iar 41 au ajuns la un compromis. Din tot ce știm despre grevele din 1905 reiese că e de presupus că în 1905 grevele provocate de această cauză au avut mai mult succes decît în 1906.

circa 2 ruble în 1906 și circa 1 rublă în 1907. Dar acest calcul nu ține seama de enormele deosebiri, în această privință, care există între muncitorii din diferitele ramuri de producție. Iată un calcul mai amănunțit, făcut pe baza cifrelor din tabelul reprodus de noi mai sus :

Grupuri de ramuri de producție	Cuantumul mediu al pagubelor (in ruble) suferite de pe urma grevelor, calculat pe fiecare muncitor de fabrică				
	În cei 10 ani 1895—1904 în total	1905	1906	1907	1908
A	2,6	29,9	3,5	1,8	0,5
B	1,0	9,7	2,8	0,9	0,3
C	0,5	7,2	2,2	2,1	0,2
D	0,2	2,4	0,7	0,3	0,05
<i>In medie ..</i>	0,9	10,4	2,3	1,1	0,3

De aici se vede că un metalurgist (grupul A) a suferit de pe urma grevelor din 1905 pagube de aproape 30 de ruble, ceea ce reprezintă de trei ori cuantumul mediu general și de peste zece ori cuantumul mediu al pagubelor suferite de un muncitor din industria de prelucrare a substanțelor minerale și din industria alimentară (grupul D). Concluzia trasă de noi mai sus, că spre sfârșitul anului 1905 metalurgiștii și-au epuizat forțele în acea formă a mișcării de care ne ocupăm aici, e confirmată și mai pregnant de tabelul de față : în grupul A, cuantumul pagubelor este în 1906 de 8 ori și ceva mai mic decât în 1905, pe când în celelalte grupuri el este numai de 3—4 ori mai mic.

Cu aceasta am terminat analiza datelor pe ani ale statisticii generale și în articolul următor vom trece la examinarea datelor pe luni.

II

Pentru studierea caracterului ondulatoriu al mișcării greviste, o perioadă de un an este cu mult prea mare. Pe baza celor ce rezultă din statistică, sîntem în drept acum să afirmăm că, în perioada 1905—1907, fiecare lună făcea

cît un an. Mișcarea muncitorească a trăit, în acești trei ani, cît altădată în 30. În 1905, numărul greviștilor n-a coborît în nici o lună sub minimul *anual* de greviști din perioada 1895—1904, iar în anii 1906 și 1907 găsim numai cîte două luni despre care se poate spune acest lucru.

Din păcate, în statistica oficială, datele pe luni, ca și cele pe gubernii, sînt prelucrate în mod cu totul nesatisfăcător. Multe tabele rezumative trebuie să fie refăcute. Din această cauză, ca și din lipsă de spațiu, ne vom limita, deocamdată, la datele *pe trimestre*. În legătură cu împărțirea grevelor în economice și politice, ținem să remarcăm că pentru anul 1905 și pentru anii 1906—1907 statistica oficială nu ne oferă date pe deplin comparabile. Grevele mixte — după nomenclatura oficială, categoria 12 cu revendicări economice și categoria 12 b cu revendicări economice — au fost considerate în 1905 drept greve politice, iar ulterior drept greve economice. Noi le vom trece și pe cele din 1905 în categoria grevelor economice.

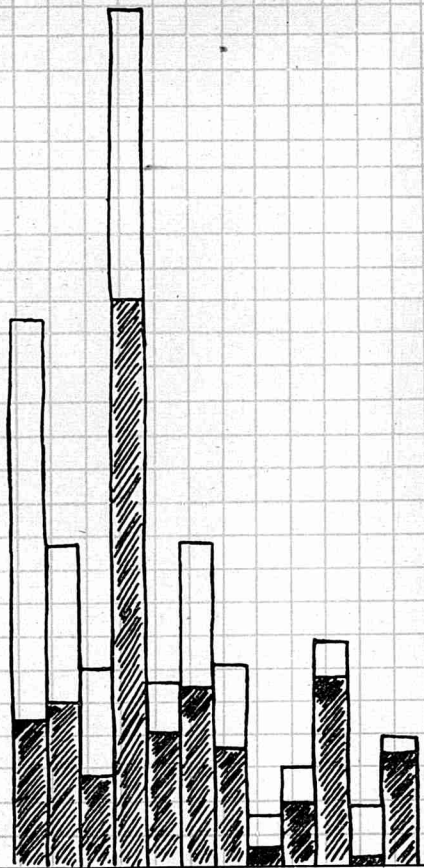
Numărul greviștilor în mii ¹¹⁶ :

A n i i	1905				1906				1907			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
<i>In total:</i>	810	481	294	1 277	269	479	296	63 146	323	77	193	
Dintre care:												
participanți la greve economice	604	239	165	430	73	222	125	37 52	52	66	30	
participanți la greve politice	206	242	129	847	196	257	171	26 94	271	11	163	

Sînt încadrate cu o linie perioadele în care se constată creșterea cea mai mare a valului. Chiar de la prima privire asupra tabelului te izbește faptul că aceste perioade coincid cu evenimentele politice de importanță cardinală care caracterizează toți acești trei ani, 1905 I — 9 ianuarie

Глобум
 гаранту.
 коти:

1875.
 1250.
 1150.
 1100.
 1050.
 1000.
 950.
 900.
 850.
 800.
 750.
 700.
 650.
 600.
 550.
 500.
 450.
 400.
 350.
 300.
 250.
 200.
 150.
 100.
 50.
 0

Глобуму коти.
 Табл.

1905 1906 1907

Diagramă, pe trimestre, cu privire
la numărul muncitorilor greviști. ~ 1910.

Partea hașurată ~ participanți la greve politice;
partea nehașurată ~ participanți la greve economice.

(Din caietul lui V. I. Lenin „Statistica grevelor din Rusia”.
„Cuteșeri din Lenin”, vol. XXV)

și consecințele lui ; 1905 IV — evenimentele din octombrie și decembrie ; 1906 II — Duma I ; 1907 II — Duma a II-a ; în ultimul trimestru al acestui an are loc creșterea cea mai mică, ceea ce se explică prin greva politică din noiembrie (134 000 de greviști) în legătură cu procesul deputaților muncitori din Duma a II-a. Așadar, această perioadă, cu care se încheie cei trei ani și care reprezintă o perioadă de trecere spre o altă fază din istoria Rusiei, constituie o excepție care confirmă regula : dacă, în acest caz, creșterea valului de greve nu marchează un avânt social-politic general, la o examinare mai atentă se observă că aici nici nu e vorba de un *val* de greve, ci de o grevă demonstrativă izolată.

Ceea ce apare ca o regulă în cei trei ani de care ne ocupăm este că creșterea valului de greve reprezintă puncte critice, de cotitură, în întreaga evoluție social-politică a țării. Statistica grevelor ne arată în mod concret care e principala forță motrice a acestei evoluții. Asta nu înseamnă, bineînțeles, că forma mișcării de care ne ocupăm aici a fost singura sau cea mai înaltă — noi știm că nu-i așa ; nu înseamnă că, pornind de la această formă a mișcării, s-ar putea trage concluzii directe cu privire la fiecare problemă a evoluției social-politice. Dar asta înseamnă că statistica ne oferă un tablou (firește, cu totul incomplet) al mișcării unei clase care a fost resortul principal în orientarea generală a evenimentelor. Mișcarea celorlalte clase se grupează în jurul acestui centru, îl urmează, este îndrumată sau determinată de el (în sens pozitiv sau negativ), depinde de el.

E de ajuns să ne amintim de principalele momente ale istoriei politice a Rusiei în cei trei ani de care e vorba aci, ca să ne convingem de temeiul acestei concluzii. Să luăm primul trimestru al anului 1905. Ce constatăm în ajunul acestui trimestru ? Faimoasa campanie de banchete organizată de zemstve. Au avut dreptate aceia care au apreciat manifestările muncitorilor în cadrul acestei campanii ca un „tip superior de demonstrație“ ? Au fost îndreptățite afirmațiile acelora care spuneau că nu trebuie să se provoace „panică“ în rîndurile liberalilor ? Transpuneți aceste întrebări în cadrul statisticii grevelor (1903 : 87 000 ; 1904 :

25 000 ; ianuarie 1905 : 444 000, dintre care 123 000 de participanți la greve politice), și veți avea un răspuns clar. Sus-menționata controversă asupra tacticii ce trebuia adoptată în cadrul campaniei zemstvelor nu face decît să reflecte antagonismul care există între mișcarea liberală și cea muncitorească și care își are rădăcinile în condițiile obiective.

Și ce vedem că a urmat după creșterea din ianuarie a mișcării greviste * ? Cunoscutele decrete din februarie¹⁴⁷, care marchează începutul unei oarecare schimbări în rînduile statului.

Să luăm trimestrul III al anului 1905. În istoria politică se situează pe primul plan legea de la 6 august (cu privire la așa-zisa Dumă a lui Bulîghin). Putea această lege să devină realitate ? Liberalii au fost de părere că da, și au hotărît să urmeze o linie de conduită corespunzătoare acestei păreri. În lagărul marxiștilor constatăm o părere contrară, care nu era împărtășită de aceia care, obiectiv, promovau concepțiile liberalismului. Evenimentele din ultimul trimestru al anului 1905 au tranșat această controversă.

Din cifrele care prezintă situația pe trimestre întregi ar reieși că la sfîrșitul anului 1905 a fost o singură creștere. În realitate însă au fost două creșteri, despărțite între ele printr-un interval în care se constată o ușoară slăbire a mișcării. În octombrie au fost 519 000 de greviști, dintre care 328 000 de participanți la greve pur politice ; în noiembrie au fost 325 000 (dintre care 147 000 de participanți la greve politice), iar în decembrie 433 000 (dintre care 372 000 de participanți la greve politice). În publicațiile istorice întîlnim părerea, exprimată de liberali și de lichidatorii noștri (Cerevanin & Co.), că în creșterea din decembrie există un element de „artificialitate“. Statistica dezmente această părere, arătînd că tocmai acestei luni îi corespunde numărul *maxim* de participanți la grevele pur politice : 372 000. Ne putem prea bine explica tendințele care i-au făcut pe liberali să ajungă la această părere, dar

* Din datele trimestriale reiese că a fost o singură creștere. În realitate însă au fost două : în ianuarie — 444 000 de greviști — și în mai — 220 000. În intervalul dintre ele se situează numărul minim — 73 000 —, care corespunde lunii martie.

din punct de vedere pur științific este absurd să se considere cît de cît „artificială” o mișcare care a atins asemenea proporții, că numărul participanților la grevele pur politice dintr-o singură lună a reprezentat aproape $\frac{9}{10}$ din numărul total al greviștilor dintr-un întreg deceniu.

Să luăm, în sfîrșit, ultimele două creșteri : cea din primăvara anului 1906 și cea din primăvara anului 1907 *. Ceea ce le deosebește pe amîndouă de creșterile din ianuarie și mai 1905 (dintre care prima a fost de asemenea mai puternică decît a doua) este că ele se situează pe linia unei mișcări de retragere, pe cînd cele din 1905 au urmat linia ofensivei. Această deosebire caracterizează, în general, ultimii doi din cei trei ani de care ne ocupăm, în comparație cu primul. Prin urmare, o justă apreciere a creșterii cifrelor în perioadele menționate din anii 1906 și 1907 trebuie să specifice că creșterile acestea marchează o oprire a retragerii și încercarea de a trece din nou la ofensivă. Iată care este semnificația obiectivă a acestor creșteri, și ea devine clară acum pentru noi, dacă avem în vedere rezultatele definitive ale celor „trei ani de iureș și furtună”. Duma I și a II-a n-au însemnat altceva decît tratative politice și demonstrații politice sus atunci cînd jos se opra retragerea.

De aici reiese clar cît de miopi erau liberalii, care vedeau în aceste tratative ceva de sine stătător, ceva independent de durata și de rezultatul cutărei sau cutărei opriri a retragerii. De aici reiese clar cît de strînsă era dependența obiectivă față de liberali a acelor lichidatori care, asemenea lui Martov, vorbesc acum cu dispreț despre „așteptările romanticilor” din perioada retragerii. Statistica ne arată că nu era vorba de „așteptări ale romanticilor”, ci de în-

* Trebuie să remarcăm că istoria grevelor care au avut loc în Rusia în deceniul 1895—1904 ne arată că, de obicei, grevele economice înregistrau o creștere în al II-lea trimestru al anului. În tot cursul acestui deceniu, numărul mediu anual al greviștilor a fost de 43 000, iar pe trimestre avem următoarele cifre : I — 10 000 ; II — 15 000 ; III — 12 000 și IV — 6 000. Simpla comparație a cifrelor ne arată în modul cel mai evident că creșterile din primăvara anului 1906 și a anului 1907 nu se explică prin aceste cauze „generale” ale creșterii grevelor care are loc în timpul verii în Rusia. Ca să te convingi de acest lucru, e de ajuns să arunci o privire asupra numărului de participanți la grevele politice.

treruperi, de opriri efective ale retragerii. Dacă n-ar fi existat asemenea opriri, evenimentul de la 3 iunie 1907 — care era pe plan istoric absolut inevitabil, fiindcă retragerile rămâneau retrageri — s-ar fi produs mai devreme, poate cu un an întreg, dacă nu cu mai mult.

După ce am cercetat istoria mișcării greviste în legătură cu principalele momente ale istoriei politice, să trecem la examinarea raportului dintre grevele economice și cele politice. Statistica oficială ne oferă, în această privință, date extrem de interesante. Să luăm mai întâi cifrele globale pentru fiecare din cei trei ani :

	Numărul greviștilor în mii		
	1905	1906	1907
Participanți la greve economice	1 439	458	200
Participanți la greve politice	1 424	650	540
<i>Total</i>	2 863	1 108	740

Prima concluzie care se poate trage de aici este că există o foarte strânsă legătură între grevele economice și cele politice. Ele cresc și descresc împreună. Forța mișcării în perioada de ofensivă (1905) se caracterizează prin aceea că grevele politice se ridică, ca să zicem așa, pe baza largă a grevelor — tot atât de puternice — cu caracter economic, care, luate chiar separat, lasă cu mult în urmă cifrele de pe întregul deceniu 1895—1904.

Atunci când mișcarea e în descreștere, numărul participanților la grevele economice scade mai repede decât acela al participanților la grevele politice. Slăbiciunea mișcării în 1906 și, mai ales, în 1907 se caracterizează, fără îndoială, prin lipsa unei baze largi și trainice de luptă economică. Pe de altă parte, descreșterea mai înceată a numărului de participanți la grevele politice în general, și mai ales descreșterea neînsemnată a numărului lor în 1907 în comparație cu 1906, vădește, fără îndoială, un fenomen

deja cunoscut : păturile înaintate se străduie din răspuțeri să oprească retragerea și s-o transforme în ofensivă.

Această concluzie este pe deplin confirmată de datele cu privire la raportul dintre greva economică și cea politică în diferitele grupuri de ramuri de producție. Ca să nu încărcăm acest articol cu prea multe cifre, ne vom mărgini să facem o comparație între metalurgiști și textiliști pe fiecare din trimestrele anului 1905, folosind de data aceasta tabelul statisticii oficiale *, care, cum am arătat mai sus, include grevele mixte din acest an în categoria grevelor politice.

		Trimestrele anului 1905			
		I	II	III	IV
Grupa A (metalur- giști)	} participanți la greve economice	120	42	37	31
		} participanți la greve politice	159	76	63
	Total		279	118	100
Grupa B (textiliști)	} participanți la greve economice	196	109	72	182
		} participanți la greve politice	111	154	53
	Total		307	263	125

Deosebirea dintre pătura înaintată și masa largă este aici clară. La cei înaintați participanții la grevele pur economice sînt în minoritate încă de la început, ca și în tot cursul anului. Totuși, și la acest grup, primul trimestru se caracterizează printr-un foarte mare număr (120 000) de participanți la greve pur economice : este clar că și în

* Din acest tabel reiese că în 1905 numărul participanților la grevele economice a fost de 1 021 000, iar cel al participanților la grevele politice de 1 842 000, cu alte cuvinte că procentul celor dinții față de numărul total al greviștilor a fost mai mic decît în 1906. După cum am arătat mai sus, o asemenea concluzie nu corespunde realității.

grupul metalurgiștilor au fost destule pături care trebuiau „urnite din loc“ și care au început mișcarea prin a formula revendicări pur economice. La textiliști constatăm la începutul mișcării (în trimestrul I) o enormă precumpănire a participanților la greve pur economice; ei sînt în minoritate în trimestrul II, iar în trimestrul III sînt din nou în majoritate. În ultimul trimestru al anului, cînd mișcarea a ajuns la apogeul ei, situația se prezintă astfel: la metalurgiști, numărul participanților la greve pur economice reprezintă 10% din numărul total al greviștilor și 12% din numărul total al metalurgiștilor; la textiliști, în aceeași perioadă, numărul participanților la greve pur economice reprezintă 30% din numărul total al greviștilor și 25% din numărul total al textiliștilor.

Acum se vede cît se poate de clar ce raport anume există între greva economică și cea politică: fără o strînsă legătură între ele nu este cu putință o mișcare cu adevărat largă, cu caracter de masă; iar forma concretă a acestei legături își găsește expresia, pe de o parte, în faptul că la începutul mișcării, și o dată cu atragerea în mișcare a unor noi pături, greva pur economică joacă un rol predominant, iar pe de altă parte, în faptul că greva politică trezește și pune în mișcare pe cei înapoiți, generalizează și lărgeste mișcarea, o ridică pe o treaptă superioară.

Ar fi extrem de interesant să urmărim în amănunțime cum se desfășoară procesul de atragere în mișcare a unor noi elemente în tot decursul acestor trei ani. Date în această privință există în materialul brut, deoarece fișele cuprind informații în legătură cu fiecare grevă în parte. Dar în statistica oficială aceste date au fost prelucrate într-un mod cu totul nesatisfăcător și o mare parte din bogatul material pe care-l oferă fișele a rămas nefolosit, întrucît nu era prelucrat. Tabelul de mai jos, care prezintă în procente raportul dintre numărul grevelor și acela al întreprinderilor de diferite proporții, ne oferă o imagine aproximativă a acestui proces.

Raportul, în %, dintre numărul grevelor
și acela al întreprinderilor

Grupuri de întreprinderi	în 10 ani				
	(1895 - 1904) în total	în 1905	în 1906	în 1907	în 1908
Până la 20 muncitori	2,7	47,0	18,5	6,0	1,0
21 — 50 „	7,5	89,4	38,8	19,0	4,1
51 — 100 „	9,4	108,9	56,1	37,7	8,0
101 — 500 „	21,5	160,2	79,2	57,5	16,9
501 — 1 000 „	49,9	163,8	95,1	61,5	13,0
Peste 1 000 „	89,7	231,9	108,8	83,7	23,0

Pătura înaintată, care în tabelele precedente era pusă în evidență prin datele privitoare la diferitele regiuni și grupuri de ramuri de producție, de data asta este pusă în evidență prin datele privitoare la diferitele grupuri de întreprinderi. Ceea ce apare ca o regulă generală în toți acești ani este că procentul întreprinderilor în care se declară greva crește paralel cu proporțiile lor. Totodată, anul 1905 se caracterizează, în primul rând, prin faptul că grevele repetate sînt cu atît mai numeroase cu cît întreprinderea este mai mare, iar în al doilea rând prin faptul că, în comparație cu perioada 1895—1904, în 1905 creșterea procentului este cu atît mai pronunțată cu cît întreprinderile sînt *mai mici*. Aceasta ne arată clar repeziciunea deosebită cu care au fost atrase elementele noi, păturile care nu mai participaseră niciodată la greve. Atrase repede în mișcare în perioada de avînt maxim, aceste elemente noi se dovedesc a fi cele mai puțin statornice: scăderea care se constată în 1907, în comparație cu 1906, a procentului întreprinderilor care au intrat în grevă este mult mai accentuată la întreprinderile mici și mult mai slabă la cele mari. Avangarda se străduie mai multă vreme și cu mai multă perseverență decît toate celelalte pături să oprească retragerea.

Dar să ne întoarcem la datele privitoare la raportul dintre greva economică și cea politică. Datele trimestriale pe toți cei trei ani, prezentate de noi mai înainte

(pag. 19) *, ne arată, în primul rînd, că toate creșterile mari se explică prin creșterea numerică nu numai a participanților la greve politice, dar și a participanților la greve economice. Face excepție, într-o oarecare măsură, doar creșterea din primăvara anului 1907, cînd numărul maxim de participanți la greve economice corespunde nu trimestrului II, ci trimestrului III.

La începutul mișcării (trimestrul I al anului 1905) se constată o enormă precumpănire a numărului participanților la greve economice față de acela al participanților la greve politice (604 000 față de 206 000). Apogeul mișcării (trimestrul IV al anului 1905) aduce un nou val de greve economice, mai slab decît cel din ianuarie, dar în el se constată o puternică precumpănire a grevelor politice. În cea de-a treia perioadă de creștere, din primăvara anului 1906, se constată iarăși o foarte mare creștere a numărului de participanți la greve economice, cît și a numărului de participanți la greve politice. Aceste date sînt suficiente pentru a dezminți părerea că „latura slabă a mișcării“ a constituit-o îmbinarea grevei economice cu cea politică. O asemenea părere a fost exprimată în repetate rînduri de liberali, și ea a fost repetată de lichidatorul Cerevanin, care s-a referit la perioada noiembrie 1905, cît și, de curînd, de Martov, care a avut în vedere aceeași perioadă. Foarte des se invocă în sprijinul acestei păreri eșecul luptei pentru ziua de lucru de 8 ore ¹⁴⁸.

Că această luptă s-a soldat printr-un eșec este indiscutabil după cum indiscutabil este că orice eșec denotă slăbiciunea mișcării; dar, potrivit punctului de vedere al liberalilor, „latura slabă a mișcării“ a constituit-o tocmai îmbinarea luptei economice cu cea politică, pe cînd cei ce se situează pe punctul de vedere marxist văd slăbiciunea mișcării în faptul că această îmbinare n-a fost destul de strînsă, că numărul participanților la greve economice n-a fost destul de mare. Datele statistice ne oferă o confirmare

* Vezi volumul de față, pag. 401. — *Nota red.*

concretă a justeții punctului de vedere marxist, dezvăluindu-ne „legea generală“ care a acționat în acești trei ani: o dată cu intensificarea luptei economice capătă amploare și mișcarea. Și această „lege generală“ este în mod logic legată de trăsăturile fundamentale ale oricărei societăți capitaliste: în această societate vor exista întotdeauna pături înapoiate care nu pot fi trezite decât printr-o extremă înțepire a mișcării și nu pot fi atrase în luptă decât prin revendicări economice.

Comparând creșterea din ultimul trimestru al anului 1905 cu cea precedentă și cu cea următoare, adică cu cea din primul trimestru al anului 1905 și cu cea din al II-lea trimestru al anului 1906, vedem clar că — în ceea ce privește lărgimea bazei economice, adică în ceea ce privește procentul participanților la greve economice față de numărul total al greviștilor —, creșterea din octombrie-decembrie este *mai slabă* decât cea precedentă și decât cea următoare. Cert este că revendicarea zilei de lucru de 8 ore a dus la îndepărtarea multor elemente ale burgheziei care puteau să nutrească simpatie pentru alte aspirații ale muncitorilor. Dar tot atât de cert este că această revendicare a atras multe asemenea elemente din afara burgheziei care nu fuseseră încă atrase în mișcare și care, după ce în ultimul trimestru al anului 1905 au dat 430 000 de participanți la greve economice, în trimestrul I al anului 1906 au dat numai 73 000, iar în trimestrul II al anului 1906 au dat din nou un număr mare — 222 000. Așadar, slăbiciunea n-a constatat în lipsa de simpatie din partea burgheziei, ci în faptul că aceste elemente din afara burgheziei n-au dat un sprijin suficient sau nu l-au dat la timp.

Pentru liberal este caracteristică teama că o mișcare ca aceea de care ne ocupăm aici îndepărtează întotdeauna anumite elemente ale burgheziei. Marxistul se deosebește prin aceea că el vede cum o asemenea mișcare atrage întotdeauna pături largi de elemente care nu fac parte din burghezie. Suum cuique — fiecăruia ce i se cuvine.

În ceea ce privește peripecțiile luptei dintre muncitori și patroni, sînt extrem de instructive datele statistice oficiale cu privire la rezultatele grevelor. Această statistică ne prezintă următoarele cifre totalizatoare :

Rezultatele grevelor	Procentul participanților la grevele cu rezultatele indicate				
	În 10 ani (1895—1904)	În 1905	În 1906	În 1907	În 1908
În favoarea muncitorilor	27,1	23,7	35,4	16,2	14,1
Concesii reciproce (compromisuri)	19,5	46,9	31,1	26,1	17,0
În favoarea patronilor (împotriva muncitorilor)	51,6	29,4	33,5	57,6	68,8

O concluzie generală care se desprinde de aici este, în primul rînd, că forța maximă a mișcării înseamnă și succesul maxim obținut de muncitori. Anul cel mai avantajos pentru ei a fost 1905, cînd lupta grevistă a exercitat cea mai puternică presiune. Acest an se distinge și printr-o neobișnuită frecvență a compromisurilor : părțile nu s-au adaptat încă la condițiile noi, neobișnuite ; patronii și-au pierdut cumpătul din cauza grevelor frecvente, și, mai des ca oricînd, lucrurile s-au terminat printr-un compromis. În 1906, lupta devine mai înverșunată : cazurile de compromis sînt incomparabil mai rare ; în general însă, muncitorii continuă să iasă învingători : procentul greviștilor care au cîștigat grevele este mai mare decît al acelor care le-au pierdut. Începînd din 1907, înfrîngerile muncitorilor sînt tot mai frecvente, în timp ce cazurile de compromis devin tot mai rare.

Dacă luăm cifrele absolute, constatăm că, în timp ce în 10 ani, 1895—1904, au cîștigat greva, în total, numai 117 000 de muncitori, într-un singur an, 1905, au cîștigat greva 369 000 de muncitori, adică un număr de peste trei ori mai mare, iar în 1906 — 163 000 de muncitori, adică un număr de 1,5 ori mai mare.

Un an însă este o perioadă mult prea mare pentru studierea mișcării ondulatorii a luptei greviste din anii

1905—1907. Nu vom prezenta date lunare, fiindcă ele ar ocupa prea mult loc, ci numai datele trimestriale pe anii 1905 și 1906. 1907 poate fi lăsat la o parte, fiindcă în acest an rezultatele grevelor nu indică întreruperi,

Anii Trimestrele Rezultatele grevelor	1905				1906			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
În favoarea muncitorilor	158	71	45	95	34	86	37	6
Compromisuri	267	109	61	235	28	58	46	8
În favoarea patronilor	179	59	59	100	11	78	42	23
<i>Total*</i>	604	239	165	430	73	222	125	37

descreșteri și creșteri, ci o retragere continuă a muncitorilor și o ofensivă continuă a capitaliștilor, care sînt pe deplin exprimate în datele anuale citate de noi mai sus.

Din aceste date decurg concluzii foarte interesante, care se cer examinate în amănunțime. În general, după cum am văzut, succesul luptei duse de muncitori este cu atît mai mare, cu cît asaltul lor este mai puternic. Confirmă datele prezentate de noi acest lucru? Trimestrul I al anului 1905 se arată a fi mai puțin favorabil pentru muncitori decît trimestrul II, cu toate că în această din urmă perioadă mișcarea a slăbit. În realitate însă, această concluzie se dovedește greșită, întrucît datele trimestriale pun laolaltă creșterea din ianuarie (321 000 de participanți la greve economice) cu descreșterea din februarie (228 000) și din martie (56 000). Dacă luăm separat luna de creștere, ianuarie, constatăm că în cursul ei muncitorii au învins: 87 000 de greviști au cîștigat greva, 81 000 au pierdut-o, 152 000 au ajuns la un compromis. În ambele luni de descreștere (februarie și martie) din această perioadă constatăm o înfrîngere a muncitorilor.

A doua perioadă (trimestrul II al anului 1905) este o perioadă de creștere, care ajunge la apogeul ei în mai. Creșterea luptei înseamnă victoria muncitorilor: 71 000 de

* În statistica oficială nu există date totale lunare în legătură cu această chestiune; a trebuit să le calculăm pe baza datelor pe ramuri de producție.

greviști au câștigat greva, 59 000 au pierdut-o, 109 000 au ajuns la un compromis.

A treia perioadă (trimestrul III al anului 1905) este o perioadă de descreștere: numărul greviștilor este cu mult mai mic decât în trimestrul II. Slăbirea asaltului înseamnă victoria patronilor: 59 000 de muncitori au pierdut greva și numai 45 000 au câștigat-o. Procentul muncitorilor care au pierdut greva este de 35,6%, *adică mai mare decât în 1906*. Asta înseamnă că „atmosfera generală de simpatie” față de muncitori din 1905, despre care vorbesc atât de mult liberalii, susținând că ea constituie cauza principală a victoriilor obținute de muncitori (despre această „cauză principală” — simpatia burgheziei — a vorbit de curînd și Martov), nu împiedica de loc ca muncitorii să fie înfrînți, *atunci cînd asaltul lor slăbea*. Sînteți puternici atunci cînd vă bucurați de simpatia societății*, le spun muncitorilor liberalii. Vă bucurați de simpatia societății atunci cînd sînteți puternici, le spun muncitorilor marxiștii.

Ultimul trimestru al anului 1905 pare să constituie o excepție: mișcarea înregistrează o foarte mare creștere, dar se soldează prin înfrîngerea muncitorilor. Dar această excepție este numai aparentă, fiindcă aici sînt puse laolaltă o lună de creștere, octombrie, în cursul căreia muncitorii au învins și în domeniul economic (+ 57 000, — 22 000, cifre reprezentînd numărul muncitorilor care au câștigat greva și, respectiv, al celor care au pierdut-o), și lunile noiembrie (+ 25 000, — 47 000) și decembrie (+ 12 000, — 31 000), cînd lupta economică a fost în descreștere și muncitorii au fost învinși. Totodată, în luna noiembrie — luna de cotitură, luna celor mai mari oscilări, a celui mai pronunțat echilibru între forțele opuse, a celei mai mari incertitudini în ce privește rezultatele generale și orientarea generală a istoriei Rusiei și a istoriei relațiilor dintre patroni și muncitori în particular —, în această lună procentul cazurilor de compromis

* Aici, Lenin folosește cuvîntul „societate” într-un sens mai restrîns, prin care se subînțelege pătura politică activă din rîndurile claselor dominante (burghezia liberală, intelectualii, funcționăria din aparatul de stat etc.).
— *Nota trad.*

a fost *mai mare* decât în toate celelalte luni ale anului 1905 : în cursul ei, din cei 179 000 de participanți la greve economice, 106 000, adică 59,2%, au terminat lupta printr-un compromis*.

Primul trimestru al anului 1906 constituie de asemenea o excepție aparentă : pe de o parte, se observă cea mai pronunțată descreștere a luptei economice, iar pe de altă parte, cea mai mare victorie a muncitorilor : (+ 34 000, — 11 000). Și aici s-a pus laolaltă luna în care muncitorii au fost înfrinți, ianuarie (+ 4 000, — 6 000), cu lunile în care ei au învins : februarie (+ 14 000, — 2 000) și martie (+ 16 000, — 2 500). Numărul participanților la greve economice scade în tot cursul acestei perioade (ianuarie — 26 600, februarie — 23 300, martie — 23 200), dar creșterea mișcării în ansamblu se conturează de pe acum limpede (numărul total al greviștilor este în ianuarie de 190 000, în februarie — de 27 000, iar în martie — de 52 000).

În trimestrul II al anului 1906 constatăm o puternică creștere a mișcării și o victorie a muncitorilor (+ 86 000, — 78 000) ; această victorie este deosebit de însemnată în lunile mai și iunie ; în iunie, numărul participanților la greve economice se ridică la 90 000, care e cifra maximă pe anul 1906, în timp ce aprilie constituie o excepție : muncitorii sînt înfrinți, cu toate că mișcarea a crescut în comparație cu luna martie.

Începînd cu trimestrul III al anului 1906, vedem că, în general, lupta economică este în continuă descreștere pînă la sfîrșitul anului și că, în consecință, muncitorii suferă înfrîngerii (o excepție neînsemnată se constată în august 1906, cînd muncitorii au învins pentru ultima oară în lupta economică : + 11 300, — 10 300).

Pentru a face un scurt bilanț al peripețiilor luptei economice din anii 1905 și 1906, se poate folosi următorul procedeu. În 1905 se disting clar trei creșteri principale ale luptei greviste în general și ale celei economice în special : în ianuarie, în mai și în octombrie. În decursul acestor trei luni luate laolaltă, numărul participanților

* Numărul total al participanților la greve economice a fost în octombrie de 190 000, în noiembrie — de 179 000, iar în decembrie — de 61 000.

la greve economice reprezintă 667 000 din cei 1 439 000 cîți au fost în acest an, adică nu un sfert, ci aproape jumătate. Și toate aceste trei luni au fost luni de victorii ale muncitorilor în domeniul economic, adică luni în care numărul muncitorilor care au cîștigat greva a întrecut pe acela al muncitorilor care au pierdut-o.

În 1906, luat în ansamblu, se observă două jumătăți distincte: prima se caracterizează prin oprirea retragerii și printr-o mare creștere a mișcării, iar a doua printr-o mare descreștere. În prima jumătate a anului au fost 295 000 de participanți la greve economice, iar în a doua jumătate 162 000. În prima jumătate, muncitorii au ieșit învingători în lupta economică, în a doua au fost înfrinți.

Aceste rezultate generale confirmă pe deplin concluzia că și în lupta economică nu „atmosfera de simpatie”, nu simpatia burgheziei, ci forța asaltului a jucat rolul decisiv.

Обработка от экспансии
Рабочий-Телеграф.

Материалы о работе рабочих в
 с.г. работы в России на эту тему
 Рабочий телеграф организационный, а также на-
 чальство телеграфа и нах начальства, а также
 и материалы о работе телеграфа в России.
 Г. Мин, Г. Мин и анализ о работе телеграфа
 кинематографический материал о телеграфе,
 телеграфический в России, и в России телеграф
 и в России телеграф, - телеграф и в России,
 кинематографический материал о телеграфе
 телеграф. На теле телеграфический материал о
 телеграфический материал о телеграфический
 в телеграфический материал о телеграфический
 телеграфический материал о телеграфический
 телеграфический материал о телеграфический

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin
 „Înștiințare despre editarea ziarului
 «Рабочая Газета». — Octombrie 1910.

Micșorat

ÎNȘTIINȚARE DESPRE EDITAREA ZIARULUI „RABOCEAIA GAZETA“ 149

Criza grea care a cuprins mișcarea muncitorească și Partidul social-democrat din Rusia persistă încă. Destrămarea organizațiilor de partid, fuga aproape generală a intelectualilor din aceste organizații, disensiuni și oscilări în rândurile celor care au rămas credincioși social-democrației, deprimare și apatie în pătri destul de largi ale proletariatului înaintat, incertitudine în ce privește calea de ieșire din această situație — iată trăsăturile care caracterizează actuala stare de lucruri. Și se găsesc destui social-democrați, cuprinși de îndoieli și slabi de înger, care își pierd orice speranță că s-ar putea orienta în haosul ce domnește azi, că ar putea fi rezolvată sarcina de a reface și consolida partidul nostru, P.M.S.D.R., cu toate sarcinile și tradițiile lui revoluționare, și care sînt gata să renunțe la tot ce-a fost și să se izoleze în viața lor personală sau în cercuri mici și înguste, unde să se ocupe numai cu activitatea „culturală“ etc.

Criza durează încă, dar sfîrșitul ei se întrezărește limpede încă de pe acum, calea de ieșire a fost în întregime trasată și încercată de partid, disensiunile și oscilările au căpătat de pe acum forma unor curenți, orientări și fracțiuni destul de bine conturate și foarte precis apreciate de partid; or, precizarea curenților antipartinice și aprecierea lor clară înseamnă, prin ea însăși, izbăvirea pe jumătate de disensiuni și oscilări.

Pentru a nu cădea pradă dezamăgirii și desperării este necesar numai să înțelegi întreaga profunzime a izvoare-

lor crizei. Nu poți sări peste această criză și nici n-o poți ocoli; ea nu poate fi lichidată decât printr-o luptă îndârjită, fiindcă nu este o criză întâmplătoare, ci una generată de o etapă *specială* a dezvoltării *economice*, cât și politice a Rusiei. Absolutismul continuă să domnească ca și înainte. Silniciile au devenit și mai brutale, abuzurile sînt și mai revoltătoare, iar apăsarea economică capătă forme și mai nerușinate. Dar absolutismul nu se mai poate menține *numai* prin vechile mijloace. El *este nevoit* să facă o nouă încercare, și anume să încheie o alianță fățișă cu moșierii iobăgiști ultrareacționari, cu capitaliștii octombriști, o alianță în cadrul Dumei și prin intermediul ei. Pentru oricine nu și-a pierdut capacitatea de a gândi este evidentă zădărnicia acestei încercări, este evidentă apropierea unei noi crize revoluționare. Dar această criză revoluționară ia naștere într-o nouă conjunctură, cînd clasele și partidele au atins un grad de conștiință, de coeziune și organizare incomparabil mai înalt decît acela pe care l-au avut înainte de revoluția din 1905. Dintr-o opoziție placidă, visătoare, molatică și becisnică, dintr-o opoziție de deziderate pioase, liberalismul rus s-a transformat în partidul puternic, cu o temeinică experiență parlamentară, al intelectualilor burghezi, care sînt adversari conștienți ai proletariatului socialist și ai acțiunilor revoluționare ale maselor țărănești, îndreptate împotriva domnilor iobăgiști. Să cerșească concesiile monarhiei, s-o amenințe cu revoluția (pe care însuși liberalul o detestă, întrucît îi e groază de ea), să trădeze într-una lupta de eliberare și să treacă de partea dușmanului, iată soarta inevitabilă pe care o are — în virtutea naturii lui de clasă — partidul liberal, partidul cadeților. Țărâniimea rusă și-a dovedit capacitatea ei de a duce o luptă revoluționară de masă atunci cînd această luptă a fost începută de proletariet, precum și însușirea ei de a oscila mereu între liberalism și social-democrație. Clasa muncitoare a dovedit și în Rusia că ea este singura clasă revoluționară pînă la capăt, singurul conducător în lupta pentru libertate (fie ea și burgheză). Și acum marea sarcină de a continua lupta pentru libertate poate fi — și

va fi — îndeplinită numai prin lupta revoluționară a proletariatului, care antrenează după sine masele celor ce muncesc și sînt exploatați. Acționînd într-o nouă conjunctură, cînd trebuie să înfrunte dușmani mai conștitenți și mai uniți, clasa muncitoare trebuie să-și reorganizeze și partidul ei, P.M.S.D.R. În locul conducătorilor intelectuali, ea promovează conducători proveniți din mediul muncitoresc. Se formează un nou tip de muncitor social-democrat membru de partid, care conduce în mod independent toate treburile de partid și este capabil să strîngă, să unească și să organizeze mase proletare de zece și de o sută de ori mai mari decît în trecut.

Acestui muncitor nou i se adresează în primul rînd „*Rabocœia Gazeta*”. Acest muncitor a trecut de vîrsta cînd se putea să-i placă să i se vorbească schimonosit, ca unui copil mic, și să fie hrănit cu griș cu lapte. El trebuie să cunoască tot ce privește sarcinile politice ale partidului, construcția de partid, lupta internă de partid. Pe el nu-l sperie adevărul gol-goluț despre partidul său, pe care se străduie să-l refacă, să-l întărească și să-l reorganizeze. Lui nu-i este de folos, ci, dimpotrivă, îi dăunează frazeologia general-revoluționară, ca și dulcegele exclamații împăciuitoariste pe care le găsește în culegerea „*Vpered*” sau în „*Pravda*”, ziarul lui Troțki, fiindcă nici aici, nici acolo el nu găsește o expunere clară, precisă și directă a liniei partidului și a situației care domnește în rîndurile lui.

Situația din partidul nostru este foarte grea, dar principala greutate n-o constituie faptul că el este extrem de slăbit și că organizațiile lui sînt, în bună parte, complet distruse sau că lupta care se dă între fracțiunile lui s-a întezit, ci în faptul că pătura înaintată a muncitorilor social-democrați n-a înțeles destul de bine esența și însemnătatea acestei lupte, nu și-a unit destul de strîns rîndurile pentru desfășurarea ei cu succes, n-a intervenit cu destulă hotărîre și spirit de inițiativă în această luptă, în vederea creării, sprijinirii și consolidării unui *nucleu de partid* care să pună capăt destrămării, disensiunilor

și oscilărilor din P.M.S.D.R. și să-l îndrepte pe drumul cel bun.

Acest drum a fost pe deplin trasat în hotărârile adoptate de Conferința din decembrie 1908, ale căror teze au fost dezvoltate în hotărârile plenarei din 1910 a Comitetului Central. Acest nucleu constă în alianța dintre bolșevicii ortodocși (adversari ai otzovismului și ai filozofiei burgheze) și menșevicii partinici (adversari ai lichidatorismului), alianță care în momentul de față *desfășoară* în mod efectiv, și nu în virtutea unor simple relații de ordin formal, principala activitate în P.M.S.D.R.

Muncitorilor li se spune că această alianță nu face decât să intensifice și să întărească lupta fracționistă care se duce împotriva lichidatorilor și a otzoviștilor, „în loc” să combată lichidatorismul și otzovismul. Aceasta este o vorbă goală, o simplă schimonoseală a unor oameni care își închipuie că muncitorul este un copil, și nu un om în toată firea. Este neplăcut adevărul că, datorită slăbiciunii partidului, datorită stării de istovire a organizațiilor lui, datorită existenței inevitabile a unei baze în străinătate, fiecare curent alcătuiește cu ușurință în străinătate o fracțiune care în realitate e complet independentă de partid, dar e ridicol (sau e o crimă) să ascunzi acest adevăr muncitorului social-democrat, care trebuie să-și reorganizeze *propriul său* partid pe baza unei linii partinice precise, clare, *bine definite*. Este neîndoielnic că la noi predomină, în momentul de față, cele mai neplăcute *forme* de luptă fracționiste, dar tocmai pentru a putea schimba *formele* acestei lupte este necesar ca muncitorii înaintați să nu strîmbe din nas cu dispreț, să nu se eschiveze prin simplă frazeologie de la sarcina neplăcută (pentru un diletant, pentru cineva care se simte ca un musafir în partid) de a schimba formele neplăcute ale unei lupte neplăcute, ci să *înțeleagă* esența și însemnătatea acestei lupte și să *organizeze* munca pe teren în așa fel ca *în fiecare* problemă a propagandei socialiste, a agitației politice, a mișcării sindicale, a muncii în cadrul cooperativelor etc. etc. să *stabilească* limita dincolo de care începe devierea *de la* social-de-

mocrație spre lichidatorismul liberal sau spre otzovismul și ultimatismul semianarhist etc., *să desfășoare munca de partid* pe o linie justă, determinată de aceste limite. Considerăm că una din principalele sarcini pe care le are „*Raboceaia Gazeta*” este aceea de a ajuta pe muncitori să stabilească aceste limite în fiecare din cele mai importante probleme *concrete* ale realității ruse actuale.

Muncitorilor li se spune de către unii că tocmai încercarea de unificare făcută de plenara (adunarea generală) din ianuarie 1910 a Comitetului Central a arătat cât de infructuoasă și lipsită de perspectivă este lupta fracționistă dinăuntrul partidului, luptă care, cică, „a zădărnicit” unificarea. În felul acesta vorbesc doar niște oameni care sau nu sînt informați, sau sînt complet incapabili să raționeze, sau își *ascund* adevăratele lor scopuri cu ajutorul unei frazeologii sonore, sclipitoare și lipsite de orice conținut. Plenara „i-a dezamăgit” numai pe aceia care se temeau să privească adevărul în față și se legăneau în iluzii. Oricît de mare a fost uneori „harababura împăciuitoare” care s-a manifestat în cadrul plenarei, pînă la urmă s-a ajuns totuși la singura unificare posibilă și necesară. Dacă lichidatorii și otzoviștii *au semnat* rezoluția cu privire la lupta împotriva lichidatorismului și a otzovismului, iar a doua zi și-au reluat „cu și mai mult zel” vechile lor îndeletniciri, asta n-a făcut decît să dovedească că partidul nu poate să conteze pe elementele nepartinice, n-a făcut decît să scoată și mai clar în evidență fizionomia acestor elemente. Partidul este o uniune liber consimțită, a cărei realizare este posibilă și utilă numai atunci cînd se unesc niște oameni care vor și sînt în stare să promoveze într-un mod cât de cât conștiincios o linie partinică comună sau, mai bine zis, care (prin ideile lor, prin tendințele lor) *au interesul* să promoveze o linie partinică *comună*. Unificarea este imposibilă și dăunătoare atunci cînd se face încercarea de a dezorienta și întuneca conștiința necesității acestei linii, de a crea o legătură fictivă cu niște oameni care împing cu toată hotărîrea partidul într-o direcție antipartinică. La plenară s-a ajuns la o unificare între *principalele* grupuri — bol-

șevismul și menșevismul —, și ea a fost consolidată, dacă nu datorită plenarei, atunci prin intermediul ei.

Un muncitor care nu vrea să i se vorbească schimonosit, ca unui copil mic, nu poate să nu-și dea seama că lichidatorismul și otzovismul sînt niște curente tot atît de puțin întîmplătoare, și care au rădăcini tot atît de adînci ca și bolșevismul și menșevismul. Numai cei ce născocesc povești „pentru muncitori“ încearcă să explice că deosebiriile dintre aceste fracțiuni s-ar datora unor dispute iscate între „intellectuali“. În realitate însă, aceste două curente, care și-au pus pecetea pe întreaga istorie a revoluției ruse, pe toți primii ani (care, în multe privințe, sînt și cei mai importanți) ai mișcării muncitorești de masă din Rusia, au fost generate de însuși procesul de transformare economică și politică a Rusiei, care trebuia să facă dintr-o țară feudală o țară burgheză, au fost generate de influențele pe care le-au exercitat asupra proletariatului diversele clase burgheze, sau, mai bine zis, de ambianța diverselor pături ale burgheziei în care acționa proletariatul. De aici reiese că nu poate fi realizată unificarea social-democrației în Rusia prin lichidarea unuia din cele două curente care s-au format în perioada acțiunilor celor mai deschise, mai largi, mai ample, mai libere și mai importante, din punct de vedere istoric, desfășurate de clasa muncitoare în cursul revoluției. Dar de aici rezultă totodată că baza unei reale apropieri între cele două fracțiuni nu o constituie toată această vorbărie, animată de cele mai bune intenții, pe tema unității, a desființării fracțiunilor etc., ci numai evoluția lăuntrică a celor două fracțiuni. Tocmai o asemenea apropiere se realizează în partidul clasei muncitoare de cînd noi, bolșevicii, în primăvara anului 1909, am înmormîntat definitiv „otzovismul“, iar menșevicii partinici, în frunte cu Plehanov, au pornit o luptă tot atît de hotărîtă împotriva lichidatorismului. Că muncitorii conștienți din *ambele* fracțiuni, în marea lor majoritate, sînt de partea adversarilor otzovismului și lichidatorismului, nu încape nici o îndoială. De aceea, oricît de grea, oricît de penibilă uneori și de neplăcută întotdeauna este

lupta internă de partid în aceste condiții, nu trebuie să scăpăm din vedere *esența* fenomenului din cauza *forme* lui. Cine nu vede că la baza acestei lupte (care în actuala situație din partidul nostru ia în mod inevitabil forma unei lupte între fracțiuni) stă procesul de *închegare* a unui nucleu partinic de bază, format din muncitori social-democrați conștienți, nu vede *pădurea* din cauza *copacilor*.

„*Raboceaia Gazeta*”, această publicație pe care o fondăm azi noi, bolșevicii, care am primit asigurarea din partea menșevicilor partinici (în frunte cu Plehanov) că îi vor acorda și ei sprijinul lor, își propune să contribuie și ea la închegarea acestui nucleu cu adevărat social-democrat. Ea este nevoită să apară ca o publicație a unei fracțiuni, ca un organ al fracțiunii bolșevicilor. Se vor găsi, poate, unii care și de astă dată nu vor vedea *pădurea* din cauza *copacilor* și vor începe să strige că e vorba de o întoarcere „*înapoi*” la fracționism. Expunând în mod amănunțit părerile noastre asupra *esenței* și *însemnătății* unificării partidului, care într-adevăr se realizează și este într-adevăr importantă și necesară, am arătat totodată cât valorează asemenea obiectii, care în realitate n-ar face altceva decât să *provoace confuzie* în problema unificării și să *camufleze* cutare sau cutare scopuri fracționiste. Or, ceea ce dorim noi mai mult ca orice este ca „*Raboceaia Gazeta*” să-i ajute pe muncitori să înțeleagă cât mai bine întreaga situație din partid și toate sarcinile partidului.

Pășind la editarea noului ziar, noi contăm pe ajutorul Comitetului Central al partidului nostru, cât și pe sprijinul organizațiilor noastre locale și al diferitelor grupuri de muncitori conștienți care în momentul de față au pierdut legătura cu partidul. Contăm pe ajutorul Comitetului Central, deoarece știm că, timp de luni de zile, el n-a reușit să-și organizeze în mod *normal* activitatea în Rusia, și n-a reușit tocmai din cauză că, cu excepția bolșevicilor și menșevicilor partinici, n-a găsit sprijin *nicăieri*, ba de multe ori s-a lovit de o împotrivire directă din partea celorlalte fracțiuni. Această perioadă grea din viața Comitetului Central va trece, și, ca să

treacă mai repede, nu trebuie „să așteptăm“ pur și simplu pînă ce el se va reface, se va consolida etc., ci să pornim *imediat*, din inițiativa diferitelor grupuri și organizații locale, la organizarea — la început chiar în proporțiile cele mai modeste — a activității îndreptate spre consolidarea liniei partinice și spre o *adevărată* unitate a partidului, pentru a cărei înfăptuire își dă atîta osteneală și Comitetul Central. Contăm pe sprijinul organizațiilor locale și al diferitelor grupuri de muncitori, fiindcă numai o colaborare a lor activă, numai sprijinul lor, aprecierile, articolele, materialele, informațiile și observațiile lor pot să pună pe picioare „*Raboccaia Gazeta*“ și să asigure apariția ei.

Scris în octombrie 1910

*Publicat pentru prima oară
la 5 mai 1937,
în ziarul „Pravda“ nr. 122*

Se tipărește după manu-cris

INVĂȚĂMINTELE REVOLUȚIEI

S-au scurs cinci ani de cînd, în octombrie 1905, clasa muncitoare din Rusia a dat prima lovitură puternică absolutismului țarist. În acele zile mărețe, proletariatul a ridicat milioane de oameni ai muncii la luptă împotriva asupritorilor lor. În 1905, în decurs de cîteva luni, el a obținut prin lupta sa îmbunătățiri pe care zadarnic le-au așteptat muncitorii timp de decenii de la „autorități”. Proletariatul a cucerit pentru întregul popor rus, deși pentru scurt timp, libertăți nemaivăzute în această țară: libertatea presei, libertatea întrunirilor și libertatea de asociere. El a măturat din drumul său Duma măsluită a lui Bulîghin, a smuls țarului un manifest prin care se obliga să acorde o constituție și a făcut imposibilă pentru totdeauna guvernarea Rusiei fără instituții reprezentative.

Marile victorii obținute de proletariat s-au dovedit a fi jumătăți de victorii, întrucît puterea țaristă n-a fost răsturnată. Insurecția din decembrie s-a încheiat printr-o înfrîngere, și autocrația țaristă a început să ia înapoi una după alta cuceririle obținute de clasa muncitoare, pe măsură ce slăbea presiunea acesteia, pe măsură ce slăbea lupta maselor. În 1906, grevele muncitorești, tulburările în rîndul țăranilor și soldaților au fost cu mult mai slabe decît în 1905, dar ele erau încă destul de puternice. Țarul a dizolvat prima Dumă, în timpul căreia lupta poporului începuse să capete din nou amploare, dar n-a îndrăznit să modifice dintr-o dată legea electorală, în 1907 lupta mun-

citorilor a slăbit și mai mult, și țarul, dizolvînd Duma a II-a, a săvîrșit (la 3 iunie 1907) o lovitură de stat; el și-a călcat toate promisiunile solemne de a nu emite legi fără consimțămîntul Dumei și a modificat legea electorală în așa fel ca majoritatea parlamentară s-o obțină în mod cert moșierii și capitaliștii, partidul ultrareacționarilor și cei aflați în slujba lor.

Atît victoriile, cît și înfrîngerile revoluției au fost pentru poporul rus un prilej de importante învățăminte istorice. Acum, cînd sărbătorim împlinirea a cinci ani de la revoluția din 1905, vom încerca să lămurim principalul conținut al acestor învățăminte.

Primul și principalul învățămînt este că numai prin lupta revoluționară a maselor se poate obține o îmbunătățire cît de cît serioasă a condițiilor de viață ale muncitorilor și a conducerii statului. Nici un fel de „simpatie“ față de muncitori, manifestată de oamenii culți, nici o luptă eroică a unor teroriști izolați n-a putut să submineze autocrația țaristă și atotputernicia capitaliștilor. Numai prin lupta dusă de muncitorii înșiși, numai prin lupta comună a milioane de oameni s-a putut face așa ceva, și, atunci cînd *această* luptă a slăbit, au și început numaidecît să le fie luate înapoi muncitorilor cele cucerite de ei. Revoluția rusă a confirmat ceea ce ne învață imnul muncitoresc internațional :

„Sculați, nu-i nici o mîntuire
În regi, ciocoi sau dumnezei;
Unire, muncitori, unire,
Și lumea va scăpa de ei“.

Al doilea învățămînt este că nu-i de ajuns să subminezi, să pui anumite îngrădiri puterii țariste. Ea trebuie să fie *nimicită*. Atîta timp cît puterea țaristă nu va fi nimicită, concesiile făcute de țar vor fi totdeauna de scurtă durată. Țarul făcea concesiile atunci cînd presiunea revoluției devenea mai puternică și le retrăgea pe toate atunci cînd această presiune slăbea. Numai prin cucerirea republicii

democratice, prin răsturnarea puterii țariste și trecerea puterii în mâinile poporului poate Rusia să fie izbăvită de silniciile și arbitrarul funcționarilor, de Duma octombrișă ultrareacționară, de atotputernicia moșierilor și a slugilor lor de la sate. Dacă acum, după revoluție, suferințele țăranilor și ale muncitorilor au devenit și mai grele decât înainte, aceasta este o consecință a faptului că revoluția a fost slabă, că puterea țaristă n-a fost răsturnată. Anul 1905 și, după aceea, primele două Dume și dizolvarea lor au arătat poporului foarte multe lucruri, l-au învățat, în primul rând, să ducă lupta în comun pentru satisfacerea revendicărilor sale politice. Trezindu-se la viața politică, poporul a cerut mai întâi autocrației să facă anumite concesii, și anume ca țarul să convoace Duma, să înlocuiască pe vechii miniștri cu alții noi, „să dea” drept de vot universal. Dar autocrația n-a făcut și nu putea face asemenea concesii. La cererile de a face concesii, ea a răspuns cu baionetele. Și atunci poporul a început să devină conștient de necesitatea *luptei* împotriva puterii absolute. Acum Stolîpin și Duma ultrareacționară, boierească, fac să intre, putem spune, cu și mai multă tărie această idee în mințile țăranilor. O fac și o vor face să intre de-a binelea.

Autocrația țaristă a tras și ea un învățămînt din revoluție. Ea și-a dat seama că nu se poate bizui pe credința țăranilor în țar, și ca atare își consolidează acum puterea printr-o alianță cu moșierii ultrareacționari și cu fabricanții octombriști. Pentru a răsturna autocrația țaristă, este nevoie astăzi de un asalt al *luptei* revoluționare de masă mult mai puternic decât în 1905.

Este oare cu puțință un asemenea asalt care să fie cu mult mai puternic? Răspunsul la această întrebare ne duce la *cel de-al treilea și cel mai important* învățămînt al revoluției. Acest învățămînt constă în faptul că am văzut *cum* acționează diferitele clase ale poporului rus. Pînă în 1905 mulți credeau că întregul popor este animat de ace-

leași năzuințe spre libertate și că dorește aceeași libertate ; cel puțin, imensa lui majoritate nu-și dădea de loc seama că diferitele clase ale poporului rus privesc în mod diferit lupta pentru libertate și nu vor lupta pentru aceeași libertate. Revoluția a înlăturat această neclaritate. La sfârșitul anului 1905 și, apoi, în timpul primei și celei de-a doua Dume, *toate* clasele societății ruse s-au manifestat în mod deschis. Ele și-au arătat adevărata lor față, au lăsat să se vadă care sînt adevăratele lor năzuințe, care sînt țelurile pentru care pot să lupte și cîtă tărie, perseverență și energie pot dovedi în această luptă.

Muncitorimea din fabrici și uzine, proletariatul industrial, a dus lupta cea mai hotărîtă și mai îndîrjită împotriva autocrației. Proletariatul a început revoluția prin demonstrația de la 9 ianuarie și prin greve cu caracter de masă. El a dus lupta pînă la capăt, ridicîndu-se, în decembrie 1905, la insurecția armată pentru apărarea țăranilor, care erau împușcați, bătuți, schingiuiți. Numărul muncitorilor greviști a fost în 1905 de circa 3 000 000 (iar împreună cu acela al muncitorilor de la căile ferate, al funcționarilor de la poștă etc. el s-a ridicat, fără îndoială, la 4 000 000), în 1906 — de 1 000 000, iar în 1907 — de 750 000. O mișcare grevistă atît de puternică nu s-a mai văzut nicăieri. Proletariatul rus a arătat ce forțe intacte sălășluiesc în masele muncitorești și cum ies ele la iveală atunci cînd vine o criză cu adevărat revoluționară. Valul de greve din 1905, cel mai mare din cîte a cunoscut lumea, n-a epuizat nici pe departe toate forțele de luptă ale proletariatului. În regiunea industrială Moscova, de pildă, erau 567 000 de muncitori industriali și 540 000 de greviști, iar în regiunea Petersburg 300 000 de muncitori industriali și 1 000 000 de greviști. Cu alte cuvinte, muncitorii din regiunea Moscova n-au fost nici pe departe atît de dîrji în luptă ca cei din regiunea Petersburg. Iar în gubernia Liflanda (orașul Riga), la un număr de 50 000 de muncitori au fost 250 000 de greviști, ceea ce înseamnă că în 1905

fiecare muncitor a făcut grevă, în medie, de mai mult de 5 ori. Acum, în întreaga Rusie lucrează în fabrici, în mine și la căile ferate cel puțin 3 000 000 de muncitori și în fiecare an numărul lor crește; dacă mișcarea ar deveni atât de puternică cum a fost în 1905 la Riga, ei ar putea da o armată de 15 000 000 de greviști.

În fața unui asemenea asalt, nici o putere țaristă n-ar putea să reziste. Dar oricine își dă seama că un asemenea asalt nu poate fi provocat în mod artificial, după dorința socialiștilor sau a muncitorilor înaintați. Un asemenea asalt este cu putință numai atunci când întreaga țară este cuprinsă de criză, de revoltă, de revoluție. Pentru pregătirea unui asemenea asalt este necesar să fie antrenate în luptă cele mai înapoiate pături ale muncitorilor, să se desfășoare ani de-a rîndul, fără întreruperi, o dîrză și amplă activitate propagandistică, agitatorică și organizatorică, înființînd tot felul de uniuni și organizații ale proletariatului și întărindu-le.

Prin vigoarea luptei sale, clasa muncitoare din Rusia s-a situat în fruntea tuturor celorlalte clase ale poporului. Înseși condițiile lor de viață îi fac pe muncitori să fie capabili de luptă și îi împing la luptă. Capitalul îi adună în mase compacte, în orașele mari, îi face să-și strîngă rîndurile, îi învață să acționeze în comun. La fiecare pas, ei se ciocnesc de dușmanul lor principal, clasa capitaliștilor. Luptînd împotriva acestui dușman, muncitorul devine *socialist*, capătă conștiința necesității unei transformări totale a întregii societăți, a necesității de a lichida cu desăvîrșire orice mizerie și asuprire. Devenind socialiști, muncitorii luptă cu curaj și abnegație împotriva a tot ce le stă în cale, și în primul rînd împotriva puterii țariste și a moșierilor iobăgiști.

Țăranii s-au ridicat și ei la luptă împotriva moșierilor și a guvernului în cursul revoluției, dar lupta lor a fost cu mult mai slabă. După calculele făcute, majoritatea muncitorilor de fabrică (circa $\frac{3}{5}$) au luat parte la lupta revolu-

ționară, la greve, pe cînd din rîndurile țărănimii, fără îndoială, a participat la această luptă numai o minoritate: după toate probabilitățile, nu mai mult de $\frac{1}{5}$ sau de $\frac{1}{4}$. Țăranii au luptat cu mai puțină îndrjire, mai răzlețiți, și s-au dovedit mai puțin conștienți, punîndu-și încă adeseori nădejdea în bunătatea tătucului țar. În anii 1905—1906, țăranii, la drept vorbind, n-au făcut decît să înfricoșeze pe țar și pe moșieri. Dar pe toți aceștia nu trebuie numai să-i înfricoșezi, ci să-i lichidezi, iar guvernul lor — guvernul țarist — să-l ștergi de pe fața pămîntului. Acum Stolîpin și Duma ultrareacționară, moșierească, caută să facă din țăranii bogați noi moșieri, moșieri hutoreni, aliați ai țarului și ai sutelor negre. Dar cu cît țarul și Duma ajută mai mult pe țăranii bogătași să ruineze masele țărănești, cu atît mai conștiente devin aceste mase, cu atît mai puțin își vor păstra ele credința în țar, credința de robi iobagi, de oameni oropsiți și ignoranți. Cu fiecare an crește tot mai mult, în satele noastre, numărul muncitorilor agricoli; ei n-au unde să-și caute izbăvire decît în alianța cu muncitorii de la orașe în vederea unei lupte comune. Cu fiecare an crește, în satele noastre, numărul țăranilor ruinați, ajunși la sapă de lemn, osîndiți să rabde de foame; milioane și milioane dintre ei, cînd se va ridica proletariatul orășenesc, vor porni cu mai multă hotărîre și în strînsă unitate la luptă împotriva țarului și a moșierilor.

La revoluție a luat parte și burghezia liberală, adică liberalii din rîndurile moșierilor, fabricanților, avocaților, profesorilor etc. Ei formează partidul „libertății poporului” (al cadeților). Ei au promis multe poporului și au făcut multă zarvă, în ziarele lor, pe tema libertății. Ei au avut cel mai mare număr de deputați în prima și cea de-a II-a Dumă. Ei au promis că vor obține libertăți „pe cale pașnică” și au condamnat lupta revoluționară dusă de muncitori și de țărani. Țăranii și mulți dintre deputații țărani („trudovici”) s-au încrezut în aceste promisiuni și i-au urmat supuși și docili pe liberali, ținîndu-se departe de lupta revoluționară a proletariatului. Aceasta

a fost cea mai mare greșeală a țăranilor (și a multor orășeni) în timpul revoluției. Cu o mînă, dar și așa extrem de rar, liberalii sprijineau lupta pentru libertate, iar pe cealaltă o întindeau întotdeauna țarului, promițîndu-i că vor menține și întări puterea lui, că vor împăca pe țărani cu moșierii, că „vor potoli“ pe muncitorii „turbulenți“.

Cînd revoluția a ajuns la luptă hotărîtă împotriva țarului, la insurecția din decembrie 1905, liberalii au trădat cu toții în mod laș libertățile poporului și au părăsit lupta. Autocrația țaristă a profitat de această trădare a libertății poporului de către liberali, a profitat de ignoranța țăranilor, care în multe privințe s-au încrezut în liberali, și a înfrînt pe muncitorii răsculați. Iar atunci cînd proletariatul a fost înfrînt, nici un fel de Dumă, nici un fel de discursuri dulcege ale cadeților, nici un fel de promisiuni ale lor nu l-au împiedicat pe țar să suprime toate rămășițele de libertate, să instaureze din nou absolutismul și atotputernicia moșierilor iobăgiști.

Liberalii s-au pomenit trași pe sfoară. Țăranii au primit o lecție aspră, dar folositoare. Nu va fi libertate în Rusia atîta timp cît masele largi ale poporului vor da crezare liberalilor, vor crede în posibilitatea unei „păci“ cu puterea țaristă, vor sta de o parte de lupta revoluționară a muncitorilor. Nici o putere din lumea asta nu va putea să împiedice înscăunarea libertății în Rusia atunci cînd se vor ridica la luptă masele proletariatului orășenesc, cînd ele vor da la o parte pe șovăielnicii și perfizii liberali și vor duce după sine pe muncitorii agricoli și țărănimea ruinată.

Că proletariatul din Rusia va porni o asemenea luptă, că el se va situa din nou în fruntea revoluției, acest lucru este chezășuit de întreaga situație economică a Rusiei, de întreaga experiență a anilor revoluționari.

Cu cinci ani în urmă proletariatul a dat prima lovitură absolutismului țarist. Atunci au scripit pentru poporul rus primele raze ale libertății. Acum a fost iarăși

instaurat abolutismul țarist, domnesc și guvernează iarăși iobăgiștii, și vedem iarăși cum se comit pretutindeni acte de silnicie împotriva muncitorilor și a țăranilor, cum pretutindeni domnește despotismul asiatic al autorităților, cum este batjocorit cu nerușinare poporul. Dar asprele învățăminte nu se vor pierde în zadar. Poporul rus nu mai este cel dinainte de 1905. Proletariatul l-a învățat să lupte și tot el îl va duce la victorie.

„Raboceala Gazeta” nr. 1
din 30 octombrie (12 noiembrie) 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

MATERIALE
PREGĂTITOARE

PLANUL REFERATULUI : „IDEOLOGIA LIBERALISMULUI CONTRAREVOLUȚIONAR“

(SUCESUL CULEGERII „VEHI“ ȘI SEMNIFICAȚIA LUI SOCIALĂ)

- I. Care filozofie e combătută de „Vehi“ și de cadetul Karaulov în discursurile sale parlamentare.
- II. Belinski și Cernîșevski, nimiciți de către „Vehi“.
- III. De ce detestă liberalii revoluția rusă, „condusă de intelectuali“, și modelul ei francez, „cu o durată destul de îndelungată“ ?
- IV. „Vehi“ și „cei de stînga“ din Rusia. Cadeții și octombriștii. „Cauza sfîntă“ a burgheziei ruse.
- V. Ce a cîștigat revoluția democratică din Rusia prin pierderea „aliaților“ săi burghezo-liberali ?
- VI. „Vehi“ și discursurile rostite de Miliukov la întrunirile electorale din Petersburg. Cum a criticat Miliukov, la aceste întruniri, un ziar revoluționar ilegal.

Scris înainte

de 13 (26) noiembrie 1909

Publicat în noiembrie 1909

în anușul cu privire

la ținerea referatului

Se publică după textul anușului

PLANUL REFERATULUI :
„CONGRESUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL
DE LA COPENHAGA ȘI ÎNSEMNĂTATEA LUI“

1. Capitalul internațional, organizarea lui internațională, caracterul internațional al mișcării muncitorești.
[„Proletari din *toate* țările, uniți-vă !“]
2. Internaționala I
1864—1872.
3. Internaționala a II-a
1889 — primul congres, la Paris
1910 — al 8-lea congres, la Copenhaga
[33 de națiuni; aproximativ 1 000 de delegați].
4. Importanța pe care o au congresele internaționale, pentru strângerea rîndurilor clasei muncitoare și definirea liniei sale : Amsterdam ¹⁵⁰.
5. Congresul de la Copenhaga : cehii și austriecii [naționalism și internaționalism, politica burgheză și cea proletară].
6. *Cooperativele*
(Armă pentru lupta proletară : punctul de vedere
(A) proletar și burghez
(B) importanța cooperativelor în opera de înfăptuire a socialismului : *exproprierea*
(C) atitudinea socialiștilor în cooperative).
7. *Sprijinirea* mișcării *revoluționare* din *Persia*; protestul împotriva campaniei din *Finlanda*.

*Scris înainte
de 13 (26) septembrie 1910*

*Publicat pentru prima dată în 1933
în „Culegeri din Lenin”, vol. XXV.*

Se publică după manuscris

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

—
ADNOTĂRI

—
INDICI

—
DATE DIN
VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT

(Iunie 1909—octombrie 1910)

1909

SCRISOARE CĂTRE O. A. PEATNIŢKI

Această scrisoare a fost scrisă înainte de 20 iulie (2 august) 1909. Într-o scrisoare cu data de 20 iulie (2 august) 1909, V. I. Lenin îl ruğa pe A. I. Liubimov să-i trimită lui O. A. Peatniŭki („Vineri“ *) scrisoarea alăturată (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

„SPĂRGĂTORII DE GREVĂ OTZOVIȘTI-ULTIMATIȘTI“

Acest articol a fost scris în a doua jumătate a lunii august 1909, după ce Comisia executivă a Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. a adoptat o rezoluție ultimativă îndreptată împotriva participării active la alegerile parțiale pentru Duma de stat.

În articolul „Convorbire cu bolșevicii din Petersburg“, Lenin scria: „Despre modul cum au reacționat la această rezoluție bolșevicii din Petersburg am mai vorbit... În ceea ce ne privește, am scris imediat un articol: «Spărgătorii de grevă otzoviști-ultimațiști» — spărgători de grevă deoarece este evident că, prin poziția pe care au adoptat-o, ultimațiștii *au trădat în favoarea cadeșilor* campania electorală social-democrată — în care arătam cât de rușinoasă este pentru social-democrați o asemenea rezoluție și invitam Comisia executivă care a adoptat-o să scoată imediat de pe frontispiciul ziarului «Proletarii» cuvintele «organ al Comitetului din Petersburg», dacă ea pretinde că exprimă vederile social-democraților din acest oraș; noi nu vrem să fim ipocriți, se spunea în acest articol, noi *n-am fost și nu vom fi* organul publicistic al unor asemenea... «bolșevici și ei».

Articolul era deja cules și chiar paginat când am primit o scrisoare din Petersburg prin care ni se făcea cunoscut că faimoasa rezoluție *a fost anulată*“ (volumul de față, pag. 124—125).

* — în limba rusă „peatnița“ înseamnă „vineri“. — Nota trad.

REFERATE ȚINUTE LA PARIS, LIÈGE, STOCKHOLM ȘI COPENHAGA

S-au păstrat informații despre o serie de referate ale lui V. I. Lenin, ale căror materiale pregătitoare (planuri, conpecte, însemnări făcute în timpul discuțiilor etc.) n-au fost încă găsite. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se află un document în care se arată că la 19 septembrie (2 octombrie) 1909 Lenin a ținut la Paris un referat în legătură cu alegerile parțiale (din septembrie) din Petersburg pentru Duma a III-a de stat. Referatele „Despre starea de lucruri din partid” și „Ideologia liberalismului contrarevoluționar”, ținute de el la Liège la 15 și 16 (28 și 29) octombrie 1909, sînt cunoscute dintr-o scrisoare a lui V. S. Dvovgalevski din 17 (30) octombrie 1909. S-a păstrat planul referatului „Ideologia liberalismului contrarevoluționar (Succesul culegerii «Vehi» și semnificația lui socială)”, ținut de Lenin la 13 (26) noiembrie 1909 la Paris (vezi volumul de față, pag. 455). În decembrie 1909, secția specială a ohranei a comunicat că la 21 noiembrie (4 decembrie), la ședința ordinară a celui de-al doilea grup din Paris de sprijinire a P.M.S.D.R., Lenin a ținut un referat în legătură cu cea de-a 11-a sesiune a Biroului Socialist Internațional. Într-o scrisoare a lui B. Mer către G. V. Cicerin (Ornatski) se spune că V. I. Lenin, în timpul șederii sale la Stockholm (12—25 septembrie [st. nou] 1910), a ținut, la o întrunire a grupului din Stockholm de sprijinire a P.M.S.D.R., referate despre Congresul de la Copenhaga și despre situația din partid; un referat despre congres a ținut și la o întrunire publică (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.). Dintr-o scrisoare a lui V. I. Lenin adresată lui M. V. Kobețki reiese că la 13 (26) septembrie el a ținut un referat despre Congresul de la Copenhaga. Planul acestui referat s-a păstrat (vezi volumul de față, pag. 456).

„DESPRE METODELE DE ÎNTĂRIRE A PARTIDULUI NOSTRU ȘI A UNITĂȚII LUI”

Articolul a fost scris înainte de 21 octombrie (3 noiembrie) 1909. El a fost discutat în zilele de 21—22 octombrie (3—4 noiembrie) 1909, la ședința redacției ziarului „Soțial-Demokrat”. Acest fapt a fost relatat de A. Warski într-o scrisoare adresată Conducerii centrale a social-democrației poloneze. „Noi am discutat, în cadrul redacției Organului Central, articolul lui Lenin despre treburile de partid. În articolul acesta, care era scris pe un ton neobișnuit de calm, se spunea că partidul se apropie de consolidarea sa pe două căi: 1) Bolșevicii, luptînd împotriva lichidatorismului, i-au înlăturat pe otzoviști ș.a.m.d., păstrîndu-și totodată caracterul lor marxist; 2) Ace-

lași lucru se petrece și la menșevici. Plehanov a făcut o cotitură spre partid, păstrându-și fracțiunea, pe care vrea s-o apropie, pe baza marxismului, a partinității, și în acest scop declară război lichidatorismului^a.

V. I. Lenin voia să-și publice articolul său ca articol redacțional. Redacția i-a propus să-l publice la rubrica discuțiilor, eliminând din el pasajul în care se vorbea despre necesitatea menținerii fracțiunilor. După ce, în cursul discutării în redacție, a ieșit la iveală că între membrii ei există divergență în chestiunea întăririi partidului, Lenin a declarat că articolul lui, „ca «ballon d'essai»^{*}, și-a atins scopul și ca atare nu mai este necesar, așa că și-l retrace“ („Voprosi istorii K.P.S.S.“, 1960, nr. 5, pag. 174; vezi de asemenea revista „Proletarskaia Revoluția“, 1935, nr. 5, pag. 23).

SCRISORI CĂTRE AI SĂI

Despre scrisorile trimise de V. I. Lenin surorilor sale, A. I. Ulianova-Elizarova și M. I. Ulianova, și mamei sale, M. A. Ulianova, și care n-au fost găsite pînă în prezent, se știe din scrisorile lui către M. A. Ulianova de la 22 octombrie (4 noiembrie) 1909 și M. I. Ulianova de la 5 (18) iunie și 15 (28) iulie 1910 (vezi Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 397, 420, 422).

SCRISOARE CĂTRE UN NECUNOSCUȚ

Despre această scrisoare, care a fost scrisă, după cît se pare, la începutul lunii noiembrie 1909, se vorbește în scrisoarea lui V. I. Lenin către M. I. Ulianova de la 24—25 noiembrie (7—8 decembrie) 1909: „Astăzi mi-a venit o a doua scrisoare de la Maneașa (M. I. Ulianova. — *Nota red.*), în care îmi comunică plăcuta veste că nu mai e nevoie să-i scriu pentru a doua oară cunoscutului“ (Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 400).

SFÎRȘITUL ARTICOLULUI „DESPRE UNELE CAUZE ALE ACTUALELOR DISENSIUNI IDEOLOGICE“

Articolul a fost scris înainte de 28 noiembrie (11 decembrie) 1909. Judecînd după partea introductivă, în acest articol, V. I. Lenin intenționa să elucideze „cauzele concepțiilor greșite“ cu privire la căile posibile de dezvoltare burgheză a Rusiei, analizînd poziția adoptată de menșevici în această problemă, precum și „articolul publicat de Troțki într-o gazetă poloneză“. În „Proletarii“ nr. 50 a fost publicată numai prima parte a articolului lui Lenin (vezi volumul de față, pag. 142—150).

^a — balon de încercare. — *Nota trad.*

SFÎRȘITUL ARTICOLULUI „DESPRE DESTRĂMAREA ȘI DISENSIUNILE IDEOLOGICE DIN RÎNDURILE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI RUSE“

Articolul a fost scris la sfîrșitul lunii noiembrie 1909. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. se păstrează manuscrisul acestui articol, din care lipsesc ultimele pagini (vezi volumul de față, pag. 165—167).

PRELEGERI ȚINUTE LA PARIS PENTRU FOȘTII ELEVI AI ȘCOLII DE LA CAPRI

În scrisorile adresate de N. K. Krupskaia lui N. E. Vilonov, în memoriile lui V. M. Kosarev, elev al școlii de la Capri, și în rapoartele agenților secreți ai ohranei către departamentul poliției se găsesc informații în legătură cu faptul că V. I. Lenin, la sfîrșitul lunii noiembrie, a ținut, în fața a cinci elevi eliminați din școala de la Capri, niște prelegeri avînd ca teme „Momentul actual și sarcinile noastre” și „Politica agrară a lui Stolîpin”. În a doua jumătate a lunii decembrie 1910, el a ținut prelegeri („Despre momentul actual” și „Politica agrară a lui Stolîpin”) pentru un al doilea grup de elevi ai școlii de la Capri, care veniseră la Paris.

SCRISOARE CĂTRE FEDOR ODESSKI

Această scrisoare a fost scrisă la 19 sau 20 decembrie 1909 (1 sau 2 ianuarie 1910). Lenin vorbește despre ea în scrisoarea sa către M. I. Ulianova din 20 decembrie 1909 (2 ianuarie 1910): „Citește, te rog, scrisoarea anexată și dă-i-o apoi lui Fedor Odesski; altă adresă nu mi-a dat. E cazul s-o citești ca să știi de ce am nevoie” (Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 403). Nu s-a aflat încă cui aparținea pseudonimul Fedor Odesski.

1909 — 1910

SCRISORI ADRESATE BIROULUI SOCIALIST INTERNAȚIONAL

Informații cu privire la scrisorile adresate de V. I. Lenin în anii 1909—1910 Biroului Socialist Internațional și negăsite încă se găsesc în niște pagini din registrele de corespondență ale B.S.I.; fotocopiile ale acestor pagini se păstrează în Arhiva centrală a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S., iar originalul se află în arhiva lui C. Huysmans, secretar al B.S.I. În aceste registre e înscrisă data primirii fiecăreia din scrisorile lui Lenin, precum și conținutul lor în rezumat; în ele se arată că în anii 1909—1910 Lenin a purtat o vastă corespondență cu B.S.I. În scrisorile sale, Lenin dădea informații despre stadiul de pregătire a traducerii

programului și Statutului P.M.S.D.R., a unei scurte expuneri istorice asupra statutului, a raportului prezentat de P.M.S.D.R. la Congresul de la Copenhaga și se referea, totodată, la o serie de alte chestiuni.

1910

CUVÎNTĂRILE ROSTITE LA PLENARA DIN IANUARIE (1910) A C.C. AL P.M.S.D.R.

Cuvîntările rostite de Lenin la această plenară sînt menționate de el în repetate rînduri în articolul „Insemnările unui publicist“ (vezi volumul de față, pag. 255—324).

PROIECTUL DE REZOLUȚIE „DESPRE STAREA DE LUCRURI DIN PARTID“

În articolul „Insemnările unui publicist“, Lenin, vorbind despre desfășurarea discuțiilor pe marginea rezoluției cu privire la starea de lucruri din partid, care au avut loc la plenara din ianuarie (1910) a C.C. al P.M.S.D.R., scria: „Proiectul acestei rezoluții a fost prezentat de mine Comitetului Central...“ (volumul de față, pag. 276).

DECLARAȚII SCRISE, CARE AU FOST DEPUSE LA PLENARA DIN IANUARIE (1910) A C.C. AL P.M.S.D.R. CU PRILEJUL DISCUȚIILOR PE MARGINEA PRIMULUI PARAGRAF DIN REZOLUȚIA DESPRE STAREA DE LUCRURI DIN PARTID

Despre aceste declarații ale sale, Lenin scrie în articolul „Insemnările unui publicist“: „Pentru a atrage în mod special atenția asupra acestei primejdii de interpretare lichidatoristă a unui punct atît de obscur, am prezentat, în cadrul acestei ședințe a plenarei, o serie întregă de declarații scrise, în care subliniam unele pasaje din cuvîntările vorbitorilor“ (volumul de față, pag. 290). În acest articol, Lenin citează numai două din aceste declarații.

SCRISOARE ADRESATĂ LUI I. I. SKVORȚOV-STEPANOV („ISTORICUL“)

Această scrisoare a fost scrisă după 18 (31) ianuarie și înainte de 28 martie (10 aprilie) 1910. Lenin vorbește de ea în scrisoarea sa din 28 martie (10 aprilie) către M. A. Ulianova: „Multe mulțumiri pentru scrisoarea istoricului; i-am și răspuns“ (Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 416).

REZOLUȚIA DE EXCLUDERE DIN PARTID
A TREI MENȘEVICI-LICHIDATORI
CARE AU REFUZAT SĂ INTRE ÎN COLEGIUL DIN RUSIA
AL COMITETULUI CENTRAL

Despre adoptarea acestei rezoluții la ședința închisă a celui de-al 2-lea grup din Paris pentru sprijinirea P.M.S.D.R., care a avut loc înainte de 27 martie (9 aprilie) 1910, se vorbește în raportul unui agent secret al ohranei către departamentul poliției (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE ADRESATĂ BIROULUI DIN STRĂINĂTATE
AL COMITETULUI CENTRAL

Despre această scrisoare, care a fost scrisă la 19 iulie (1 august) 1910, se știe din scrisoarea lui V. I. Lenin către D. M. Kotlearenko : „Anexez o scrisoare pentru Biroul din străinătate al Comitetului Central. Rog să fie transmisă *cît mai degrabă*” („Culegeri din Lenin”, vol. XIII, pag. 179). La 20 iulie (2 august), Lenin îi comunica lui A. I. Liubimov : „În legătură cu Congresul de la Copenhaga, am trimis ieri o scrisoare Biroului din străinătate al Comitetului Central, rugîndu-l să înștiințeze Comitetul Central al Bundului și pe letoni” (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE M. V. KOBETKI

Această scrisoare a fost scrisă înainte de 13 (26) august 1910. V. I. Lenin vorbește de ea într-o altă scrisoare adresată lui M. V. Kobetki, care a fost scrisă înainte de 13 (26) august : „Vă scriu și aici și la Kronborggasse” („Culegeri din Lenin”, vol. XXV, pag. 299).

SCRISOARE CĂTRE I. P. GOLDENBERG (VIȘNEVSKI)

Această scrisoare a fost scrisă înainte de 27 august (8 septembrie) 1910. Ea este menționată într-o scrisoare cu data de 27 august (9 septembrie) care i-a fost trimisă lui Vișnevski, după cît se pare, de către A. I. Liubimov : „Ieri Ilici mi-a trimis scrisoarea dv. și scrisoarea sa către dv., pe care o anexez aici” (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE I. P. POKROVSKI

Despre această scrisoare, care a fost scrisă la începutul lunii septembrie 1910, V. I. Lenin vorbește într-o scrisoare cu data de 22 septembrie (5 octombrie) adresată lui I. P. Pokrovski: „V-am scris încă de acum două săptămîni, dar n-am primit nici un răspuns“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE R. LUXEMBURG

Această scrisoare a fost scrisă în prima jumătate a lunii septembrie 1910. V. I. Lenin vorbește despre ea într-o scrisoare către I. Marchlewski cu data de 24 septembrie (7 octombrie) 1910: „Rosei Luxemburg i-am scris acum două săptămîni de la Stockholm“ (Opere, vol. 34, Editura politică, 1958, pag. 434).

CAPITOLE DIN ARTICOLUL
„STRUCTURA CAPITALISTĂ A AGRICULTURII MODERNE“

Articolul a fost scris după 11 (24) septembrie 1910. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează manuscrisul acestui articol, din care lipsesc: sfîrșitul capitolului al III-lea — „Gospodăriile țărănești în regimul capitalist“, începutul și sfîrșitul capitolului al IV-lea — „Munca femeilor și a copiilor în agricultură“, capitolele al V-lea și al VI-lea — „Îrosirea muncii în mica producție“ și „Caracterul capitalist al folosirii mașinilor în agricultura modernă“. Titlurile capitolelor au fost scrise de V. I. Lenin pe o pagină separată, care se păstrează în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XIX, pag. 359).

SCRISOARE CĂTRE K. KAUTSKY

Intr-o scrisoare cu data de 17 (30) septembrie 1910, Lenin îi comunica lui K. Radek: „Lui Martov și lui Troțki vreau să le răspund în «*Neue Zeit*». I-am scris și lui Kautsky, întrebîndu-l dacă ar publica acest răspuns și ce dimensiuni ar trebui să aibă“ (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 158).

UN ARTICOL ÎNDREPTAT ÎMPOTRIVA LUI L. TROȚKI

În scrisoarea sa către I. Marchlewski din 24 septembrie (7 octombrie) 1910, V. I. Lenin spunea din capul locului: „Va trebui... să mă apuc de un articolăș împotriva lui Troțki. Fiindcă tot te vezi

cu Kautsky, fii atît de bun și spune-i să lase totuși pe seama mea răspunsul către Troțki" (Opere, vol. 34, Editura politică, 1958, pag. 433). Ceva mai tîrziu, V. I. Lenin i-a scris, în limba germană, lui Kautsky: „Sînt foarte recunoscător stimatei dv. soții pentru scrisoarea ce mi-a adresat-o pe cînd erați bolnav. Am vrut să-i scriu, dar m-am gîndit că ar fi mai bine ca, în loc să-mi expun părerea despre articolul lui Troțki într-o scrisoare, să vă trimit articolul meu. Acest articol îl trimit nu numai pentru dv., dar și pentru soția dv., drept răspuns la scrisoarea primită de la dînsa" (fotocopia ultimei pagini din această scrisoare a fost publicată în ziarul „Der Abend". Spätausgabe des „Vorwärts". Beilage. Berlin, 1928, 12. December, S. 1).

SCRISOARE CĂTRE K. KAUTSKY

Această scrisoare a fost scrisă după 24 septembrie (7 octombrie) 1910. Într-o scrisoare cu data de 24 septembrie (7 octombrie) 1910 adresată lui I. Marchlewski, V. I. Lenin scria că Kautsky și Wurm „nu văd mîrșăvia și josnicia unor articole ca acelea ale lui Martov și Troțki. Voi încerca să-i scriu lui Kautsky măcar o scrisoare particulară pentru a lămuri lucrurile" (Opere, vol. 34, Editura politică, 1958, pag. 433).

Din fotocopia ultimei pagini a scrisorii lui V. I. Lenin către K. Kautsky care a fost publicată în ziarul „Der Abend". Spätausgabe des „Vorwärts", Beilage. Berlin, 1928, 12. December, S. 1, reiese că el a scris această „scrisoare particulară".

SCRISOARE CĂTRE N. G. POLETAEV

Această scrisoare a fost scrisă la 27 octombrie (9 noiembrie) 1910. V. I. Lenin vorbește despre ea în post-scriptum la scrisoarea din 28 octombrie (10 noiembrie) adresată lui N. G. Poletaev în numele redacției ziarului „Sozial-Demokrat": „Ieri v-am scris..." (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.). În această scrisoare, Lenin, după cît se pare, se referea la unele probleme legate de scoaterea unui ziar al fracțiunii social-democrate din Dumă.

LISTA LUCRĂRILOR ȘI PUBLICAȚIILOR
LA A CĂROR REDACTARE A PARTICIPAT
V. I. LENIN

ZIARUL „PROLETARIU”

- Supliment la nr. 46 din 3 (16) iulie 1909.
Nr. 46 din 11 (24) iulie 1909.
Nr. 47—48 din 5 (18) septembrie 1909.
Supliment la nr. 47—48 din 11 (24) septembrie 1909.
Nr. 49 din 3 (16) octombrie 1909.
Extras special din nr. 50, apărut la sfârșitul lunii octombrie 1909.
Al doilea extras din nr. 50 din noiembrie 1909.
Supliment la nr. 50 din noiembrie 1909.
Nr. 50 din 28 noiembrie (11 decembrie) 1909.

ZIARUL „SOȚIAL-DEMOKRAT”

- Nr. 7—8 din 8 (21) august 1909.
Nr. 9 din 31 octombrie (13 noiembrie) 1909.
Nr. 10 din 24 decembrie 1909 (6 ianuarie 1910).
Nr. 11 din 13 (26) februarie 1910.
Nr. 12 din 23 martie (5 aprilie) 1910.
Nr. 13 din 26 aprilie (9 mai) 1910.
Nr. 14 din 22 iunie (5 iulie) 1910.
Nr. 15—16 din 17 (30) septembrie 1910.
Nr. 17 din 25 septembrie (8 octombrie) 1910.

„RABOCEAIA GAZETA”

- Nr. 1 din 30 octombrie (12 noiembrie) 1910.

PROIECTUL INIȚIAL AL PRIMEI PĂRȚI DIN REZOLUȚIA
 „CU PRIVIRE LA ATITUDINEA
 FAȚĂ DE ACTIVITATEA DIN DUMĂ ÎN LEGĂTURĂ
 CU CELELALTE DOMENII ALE MUNCII DE PARTID“

La ședința a opta (de duminică) a Consfătuirii redacției lărgite a ziarului „Proletarii“, care a avut loc la 13 (26) iunie 1909, V. I. Lenin a fost ales în Comisia de elaborare a acestei rezoluții. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează manuscrisul proiectului acestei părți din rezoluție, cu îndreptările făcute de V. I. Lenin.

PROIECTUL REZOLUȚIEI
 CU PRIVIRE LA REORGANIZAREA CENTRULUI BOLȘEVIC,
 CARE A FOST ADOPTATĂ DE CONSFĂTUIREA
 REDACȚIEI LĂRGITE A ZIARULUI „PROLETARII“

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează manuscrisul acestei rezoluții, cu îndreptările făcute de V. I. Lenin.

IONOV. „ESTE POSIBILĂ UNITATEA PARTIDULUI?“

Acest articol al lui F. M. Koighen (Ionov) a fost redactat de Lenin la sfârșitul lunii decembrie 1909 și începutul lunii ianuarie 1910 (înainte de 6 ale lunii). În „Culegeri din Lenin“, vol. XXV (pag. 52—53) sînt publicate observațiile făcute de V. I. Lenin pe marginea articolului lui Ionov. O comparare a textului acestui articol, care a fost publicat la 6 (19) martie 1910 în nr. 1 din „Diskussionnii Listok“, cu observațiile lui Lenin ne arată că autorul a ținut seama de toate propunerile făcute de el.

TRADUCEREA ÎN LIMBA RUSĂ A ARTICOLULUI
 „AUGUST BEBEL“ DE R. LUXEMBURG

Această traducere, făcută de N. K. Krupskaja, a fost redactată de Lenin înainte de 9 (22) februarie 1910. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează manuscrisul traducerii cu modificările făcute de V. I. Lenin.

RAPORTUL LUI TRIA

Raportul întocmit de V. Mgheladze (Tria), care trebuia să figureze ca anexă la raportul prezentat de delegația P.M.S.D.R. la Congresul de la Copenhaga, a fost redactat de V. I. Lenin înainte

de 23 iulie (5 august) 1910. Despre acest lucru se vorbește într-o scrisoare care i-a fost adresată lui M. D. Kotlearenko și care se păstrează în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

I. KARSKI. „EIN MISSVERSTÄNDNIS“

Într-o scrisoare cu data de 24 septembrie (7 octombrie) 1910, V. I. Lenin i-a propus lui I. Marchlewski (Karski) să facă o serie de completări la un articol al său (vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 34, Editura politică, 1958, pag. 433—438). Aceste propuneri au fost luate în considerare de Marchlewski la publicarea articolului (care a apărut la 28 octombrie 1910 în nr. 4 al revistei „Die Neue Zeit“).

N. ALEKSANDROV. „Fracțiunea social-democrată din Duma a III-a de Stat“

Broșura lui N. A. Semașko (N. Aleksandrov) a fost editată de „Soțial-Demokrat“, Organul Central al P.M.S.D.R. V. I. Lenin, în calitate de redactor al Organului Central, a luat parte la redactarea tuturor publicațiilor editate de el.

ADNOTĂRI

- 1 *Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”, convocată din inițiativa lui V. I. Lenin, a avut loc la Paris între 8 și 17 (21 și 30) iunie 1909. La această consfătuire au luat parte 9 membri ai Centrului bolșevic — forul superior al fracțiunii bolșevice, care a fost ales de către delegații bolșevici la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. —, precum și reprezentanți ai organizației Petersburg, ai celei regionale Moscova și ai celei din Ural. Lucrările consfătuirii s-au desfășurat sub conducerea lui V. I. Lenin. Intervențiile lui în cadrul discuțiilor purtate pe marginea principalelor probleme de pe ordinea de zi au determinat caracterul tuturor lucrărilor acestei consfătuirii. Oțzoviștii, ultimatiștii și adepții curentului zidirii de dumnezeu au fost reprezentați prin A. Bogdanov (Maksimov), și V. L. Șanțer (Marat), care erau susținuți de către V. M. Șuleatikov (Donat), reprezentantul organizației regionale Moscova. Pe o poziție împăciuitoare într-o serie întreagă de probleme s-au situat G. E. Zinoviev, L. B. Kamenev, A. I. Rîkov și M. P. Tomski.*

Consfătuirea a dezbătut problemele : despre oțzovism și ultimatism ; despre curentul zidirii de dumnezeu din sinul social-democrației ; despre atitudinea față de activitatea din Dumă în legătură cu o serie de alte domenii ale muncii de partid ; despre sarcinile bolșevicilor în partid ; despre școala de partid, în curs de organizare pe insula Capri ; despre unitatea fracțiunii ; despre agitația în vederea convocării unui congres bolșevic sau a unei conferințe bolșevice separate de partid ; despre desprinderea lui A. Bogdanov, precum și alte probleme. Toate aceste probleme au fost examinate în prealabil în cadrul unei adunări neoficiale a bolșevicilor, care a avut loc în ajunul consfătuirii, fără participarea opoziției oțzovist-ultimatiste, și în cadrul căreia V. I. Lenin a făcut o expunere amănunțită asupra stării de lucruri din partid și din fracțiunea bolșevică. Terele formulate de el au stat la baza hotărârilor adoptate de consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”.

Consfătuirea a condamnat cu hotărîre otzovism-ultimatismul ca un curent dăunător și primejdios în sînul mișcării muncitorești. Subliniind, în rezoluția cu privire la această problemă, că teoria otzovismului și ultimatismului substituie ideologiei proletariatului tendințele anarho-sindicaliste mic-burgheze, consfătuirea a declarat că „bolșevismul, ca un curent bine precizat în P.M.S.D.R., n-are nimic comun cu otzovismul și ultimatismul” și a făcut apel la toți bolșevicii „să lupte cu toată hotărîrea împotriva acestor abateri de la calea marxismului revoluționar” (volumul de față, pag. 38).

În cadrul discuțiilor cu privire la agitația în vederea convocării unui congres bolșevic sau a unei conferințe bolșevice separate de partid și la sarcinile ce reveneau bolșevicilor în partid a fost condamnat cu asprime „fracționismul rigid” al otzoviști-ultimatiștilor, neînțelegerea sarcinii ce revine bolșevicilor de a menține și a întări P.M.S.D.R. Consfătuirea a arătat că sarcina ce revine bolșevicilor este de „a se apropia de elementele marxiste și partinice din celelalte fracțiuni, așa cum dictează comunitatea de țeluri în lupta pentru menținerea și întărirea P.M.S.D.R.” (pag. 41).

Analizînd chestiunea școlii de la Capri, consfătuirea a ajuns la concluzia că, sub forma acestei școli, otzoviști-ultimatiștii organizează la Capri un centru al lor fracționist, urmîrind astfel „nu țeluri comune întregii fracțiuni, adică țeluri ale fracțiunii bolșevice ca un curent ideologic în partid, ci țelurile lor politice-ideologice deosebite, de grup” (pag. 43). Consfătuirea a luat poziție hotărîtă împotriva politicii scizioniste a otzoviști-ultimatiștilor, condamnînd această școală ca „un nou centru al fracțiunii care se desprinde de bolșevici” (pag. 42).

Totodată, consfătuirea a condamnat cu toată tăria concepțiile filozofice ale otzoviștilor-ultimatiști, care și-au găsit o expresie deosebit de pregnantă în propagarea ideii zidirii de dumnezeu. În rezoluția, adoptată de conferință, cu privire la zidirea de dumnezeu s-a subliniat că bolșevismul nu are nimic comun cu zidirea de dumnezeu, că el consideră zidirea de dumnezeu drept un curent care se îndepărtează de principiile marxismului.

După ce a declarat că nu se va supune hotărîrilor consfătuirii și nu va căuta să le aplice, Bogdanov, ca lider și animator al otzoviștilor, ultimatiștilor și ziditorilor de dumnezeu, care încercase să sfărîme unitatea fracțiunii bolșevice și pornise pe drumul revizuirii marxismului, al înlocuirii lui cu o filozofie idealistă, reacționară, a fost exclus din fracțiunea bolșevică. În rezoluția „Cu privire la atitudinea față de activitatea din Dumă în legătură cu celelalte domenii ale muncii de partid”, adoptată de consfătuire, a fost subliniată teza că între modul revoluționar și cel oportunist de a folosi tribuna parlamentară este o deosebire radicală și au fost date indicații concrete cu privire la activitatea fracțiunii din Dumă.

Hotărârile consfătuirii au avut o importanță covârșitoare pentru partid. Lenin a arătat că ele imprimă o puternică în-lănțuire logică și o desăvârșire a liniei politice care a fost elaborată de partid în anii reacțiunii. Lupta de idei care s-a desfășurat la această consfătuire, în jurul celor mai arzătoare probleme, a jucat un rol însemnat în educarea politică a cadrelor de partid, a contribuit la unirea și mai strânsă a elementelor cu adevărat partinice în jurul bolșevicilor. Rezoluțiile adoptate de consfătuire au fost aprobate de organizațiile de partid locale din Rusia și adoptate de ele ca directive în activitatea lor.

În volumul de față sînt incluse 14 documente ale consfătuirii care se publică pentru prima oară în Operele complete ale lui V. I. Lenin — cuvîntări și intervenții ale lui, precum și propuneri și amendamente făcute la proiectele de rezoluție în problemele dezbătute la consfătuire.

„Proletarii” — ziar bolșevic ilegal. A apărut de la 21 august (3 septembrie) 1906 pînă la 28 noiembrie (11 decembrie) 1909, sub îngrijirea lui V. I. Lenin; au apărut 50 de numere. La munca redacțională au participat activ: I. F. Dubrovinski, A. V. Lunacearski, M. F. Vladimirski, V. V. Vorovski; de partea tehnică a editării ziarului s-au ocupat A. G. Șlihter, E. S. Șlihter ș.a. Primele douăzeci de numere au fost pregătite și culese la Viborg (ziarul se tipărea la Petersburg cu matricele primite de la Viborg; din motive conspirative, în ziar se dădea indicația că apare la Moscova). După aceea, ca urmare a înrăutățirii extraordinare a condițiilor de editare a unui ziar ilegal în Rusia, Comitetul din Petersburg și cel din Moscova ale P.M.S.D.R. au hotărît ca „Proletarii” să fie editat în străinătate (nr. 21—40 au apărut la Geneva, iar nr. 41—50 la Paris).

Numerele 1 și 2 ale ziarului „Proletarii” au apărut sub titlul de organ al Comitetelor P.M.S.D.R. din Petersburg și Moscova; numerele 3 și 4 ca organ al Comitetelor P.M.S.D.R. din Moscova și Petersburg și al Comitetului districtual Moscova; numerele 5—11 ca organ al Comitetelor P.M.S.D.R. din Moscova și Petersburg, al Comitetului districtual Moscova, al Comitetelor P.M.S.D.R. din Perm și Kursk; numerele 12—20 ca organ al Comitetelor P.M.S.D.R. din Moscova și Petersburg, al Comitetului districtual Moscova și al Comitetelor P.M.S.D.R. din Perm, Kursk și Kazan; de la nr. 21 (din momentul în care redacția s-a mutat în străinătate) și pînă la ultimul număr — iarși ca organ al Comitetelor P.M.S.D.R. din Moscova și Petersburg.

„Proletarii” a fost de fapt Organul Central al bolșevicilor. Întreaga activitate de bază din cadrul redacției acestui ziar a fost dusă de Lenin. De cele mai multe ori, într-un număr erau publicate cîteva articole ale lui. În „Proletarii” au apărut peste 100 de articole și note scrise de Lenin în legătură cu principalele probleme ale luptei revoluționare a clasei muncitoare. În acest ziar erau tratate pe larg probleme generale de politică și de

tactică, erau publicate dări de seamă cu privire la activitatea C.C. al P.M.S.D.R., hotărâri ale conferințelor și plenarelor Comitetului Central, scrisori ale Comitetului Central în legătură cu diferite probleme ale activității partidului, precum și o serie de alte documente. Ziarul a întreținut strânse legături cu organizațiile locale de partid.

În anii reacțiunii stolișpiniste, „Proletarii“ a jucat un rol important în menținerea și întărirea organizațiilor bolșevice, în lupta împotriva lichidatorilor, otzoviști-ultimatiștilor și ziditorilor de dumnezeu.

În urma unor hotărâri adoptate de plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R., ziarul și-a încetat apariția. — 1.

- 2 „Școala de partid care se organizează în străinătate la N.N.“ — școală organizată în 1909, pe insula Capri (Italia), de otzoviști, ultimatiști și ziditorii de dumnezeu.

După Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908), otzoviștii-ultimatiști și ziditorii de dumnezeu s-au apucat să-și creeze un centru al lor fracționist, sub forma unei „școli de partid pentru muncitori“. În primăvara anului 1909, A. Bogdanov, G. A. Aleksinski și A. V. Lunacearski, lideri ai otzoviști-ultimatiștilor și ai ziditorilor de dumnezeu, au organizat un grup de inițiativă pentru înființarea „școlii“; invocând drept pretext indicațiile date de conferință în legătură cu necesitatea formării „unor conducători practici și ideologici ai mișcării social-democrate proveniți din rîndurile muncitorilor înșiși“, ei au reușit să atragă în grupul lor pe M. Gorki și pe N. E. Vilonov, un muncitor revoluționar de vază. Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii“ a demascat caracterul fracționist anti-bolșevic al școlii înființate de otzoviști și a atras atenția că organizatorii ei „nu urmăresc țeluri comune întregii fracțiuni, adică țeluri ale fracțiunii bolșevice ca un curent ideologic în partid, ci țelurile lor politice-ideologice deosebite, de grup“. Școala de la Capri a fost condamnată cu toată hotărârea ca „un nou centru al fracțiunii care se desprinde de bolșevici“ (volumul de față, pag. 43, 42).

Bogdanoviștii, neținînd seama de toate acestea și profitînd de faptul că în acei ani muncitorii manifestau o dorință tot mai vie de a-și însuși o cultură partinică, au procedat, fără știrea instituțiilor centrale de partid, la stabilirea de legături cu unele organizații social-democrate locale din Rusia și, ajutați de otzoviști, și îndeosebi de liderul lor din Moscova, A. V. Sokolov (S. Volski), au reușit să le determine să trimită la această școală 13 elevi.

Școala a început să funcționeze în august 1909; prelegerile erau ținute de A. Bogdanov, G. Aleksinski, A. Lunacearski, M. Gorki, M. N. Leadov, M. N. Pokrovski și V. A. Desnițki. Lui V. I. Lenin i s-a propus în mod oficial de către organizatorii acestei școli să vină la Capri în calitate de lector, dar el a refuzat. Într-o scrisoare adresată elevilor, care insistau ca el să

vina sa țină un ciclu de prelegeri, Lenin a explicat că nu poate să le satisfacă dorința, întrucît aceasta este „o școală *intenționat ascunsă față de partid*” într-o „localitate retrasă de emigranți” și are un caracter fracționist. Lenin a propus elevilor școlii sa vină la Paris pentru ca „să învețe cu adevărat social-democratismul”, și nu o „știință” fracționistă *aparte*” a otzoviștilor și ziditorilor de dumnezeu (vezi Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 461—467).

În noiembrie 1909, în această școală s-a produs o sciziune: cîțiva elevi, în frunte cu N. E. Vilonov, membru al consiliului școlii, s-au separat categoric de bogdanoviști și au trimis redacției ziarului „Proletarii” o scrisoare în care protestau împotriva atitudinii antipartinice adoptate de lectori. Excluși din școală în urma acestui protest, la sfîrșitul lunii noiembrie, ei au venit la Paris, unde îi invitase Lenin, și au audiat un ciclu de prelegeri, printre care și pe cele intitulate: „Momentul actual și sarcinile noastre” și „Politica agrară a lui Stolîpin”, care au fost ținute de Lenin.

În decembrie 1909, lectorii școlii împreună cu elevii care au rămas la Capri au organizat grupul antibolșevic „Vpered”.

Un istoric amănunțit al școlii și o caracterizare a ei au fost făcute de V. I. Lenin în articolele „Despre fracțiunea adeptilor otzovismului și ai zidirii de dumnezeu” și „Un eșec rușinos” (vezi volumul de față, pag. 79—115 și 139—141). — 9.

- 3 *Zidirea de dumnezeu* — curent filozofic-religios ostil marxismului; a apărut, în perioada reacțiunii stolîpiniste, în rîndurile unei părți din intelectualii membri de partid care, după înfrîngerea revoluției din 1905—1907, s-au îndepărtat de marxism. Ziditorii de dumnezeu (A. V. Lunacearski, V. Bazarov și alții) pledau pentru crearea unei religii noi, „socialiste” și încercau să împace marxismul cu religia. Lor li s-a alăturat, pentru un timp oarecare, și M. Gorki.

Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii” a condamnat zidirea de dumnezeu și, într-o rezoluție specială adoptată de ea, a declarat că fracțiunea bolșevică nu are nimic comun „cu această denaturare a socialismului științific”. Esența reacționară a zidirii de dumnezeu a fost demascată de Lenin în cartea sa „Materialism și empiriocriticism” (vezi Opere complete, vol. 18, Editura politică, 1963, ediția a doua) și în scrisorile trimise de el lui Gorki în februarie-aprilie 1908 și noiembrie-decembrie 1913. — 9.

- 4 *Bundul* („Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia”) a fost organizat în 1897, la Congresul de constituire al grupurilor social-democrate evreiești care a avut loc la Vilno; el grupa în special elemente semiproletare ale meșteșugărimii evreiești din regiunile apusene ale Rusiei. La primul Congres al P.M.S.D.R. (1898), Bundul a intrat în acest partid „ca organizație autonomă, de sine stătătoare doar în

problemele care privesc proletariatul evreiesc“ („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 14).

Bundul era exponentul naționalismului și al separatismului în mișcarea muncitorească din Rusia. În aprilie 1901, Congresul al IV-lea al Bundului a hotărât să modifice relațiile organizatorice dintre el și P.M.S.D.R. care fuseseră stabilite de primul Congres al P.M.S.D.R. Într-una din rezoluțiile sale, congresul Bundului a declarat că consideră P.M.S.D.R. drept o uniune federativă de organizații naționale și că Bundul trebuie să reprezinte, în cadrul P.M.S.D.R., o parte federativă.

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., după ce i-a fost respinsă cererea de a fi recunoscut drept unicul reprezentant al proletariatului evreiesc, Bundul s-a retras din partid. În 1906, pe baza unei hotărâri a Congresului al IV-lea („de unificare“), Bundul a intrat din nou în P.M.S.D.R.

În cadrul P.M.S.D.R., bundiștii au sprijinit întotdeauna aripa oportunistă a partidului („economisți“, menșevici și lichidatori) și au dus o luptă necontenită împotriva bolșevicilor și a bolșevismului. Revendicării programatice a bolșevicilor de a se acorda drept de autodeterminare națiunilor, Bundul îi opunea autonomia național-culturală. În anii reacțiunii stolipiniste, Bundul s-a situat pe poziții lichidatoriste și a participat activ la crearea Blocului antipartinic din august. În timpul primului război mondial (1914—1918), bundiștii s-au situat pe pozițiile social-șovinismului. În 1917 Bundul a sprijinit Guvernul provizoriu contra-revoluționar și a luptat de partea dușmanilor Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, conducătorii Bundului s-au unit definitiv cu forțele contrarevoluției. În același timp, printre membrii de rînd ai Bundului s-a conturat o cotitură în favoarea colaborării cu Puterea sovietică. În martie 1921, Bundul s-a dizolvat din proprie inițiativă, iar o parte dintre membrii săi au intrat în P.C. (b) din Rusia, potrivit normelor de primire generale. — 9.

- 5 Este vorba de *menșevicii-partiiți*, în frunte cu G. V. Plehanov, care în anii reacțiunii s-au ridicat împotriva lichidatorilor. În decembrie 1908, Plehanov a plecat din redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, organul de presă al lichidatorilor, iar în august 1909 a început din nou să publice „Dnevnik Soțial-Demokrata“, în care combătea pe lichidatori. Menținîndu-se pe pozițiile menșevismului, plehanoviștii erau în același timp pentru păstrarea și întărirea organizației de partid ilegale și, în acest scop, căutau să formeze un bloc cu bolșevicii. În 1909 s-au organizat grupuri de menșevici-partiiți la Paris, Geneva, San Remo, Nisa și alte orașe. La Petersburg, Moscova, Ekaterinoslav, Harkov, Kiev și Baku, numeroși muncitori menșevici s-au pronunțat împotriva lichidatorilor și pentru refacerea P.M.S.D.R. ilegal.

Chemînd pe bolșevici la o apropiere de menșevicii-partiții, Lenin atrăgea atenția că se poate ajunge la o înțelegere cu ei pe baza luptei pentru partid, împotriva lichidatorismului, „fără nici un fel de compromisuri de ordin ideologic, fără nici un fel de estompare a divergențelor de ordin tactic sau de altă natură în cadrul liniei pentru menținerea partidului“ (volumul de față, pag. 158). Menșevicii-partiții au făcut parte, împreună cu bolșevicii, din comitetele locale, au colaborat la „Raboceaia Gazeta“ și „Zvezda“, ziare bolșevice, precum și la „Soțial-Demokrat“, Organul Central al P.M.S.D.R. Tactica leninistă de apropiere de plehanoviști, care în Rusia erau urmați de cea mai mare parte din muncitorii menșevici, i-a ajutat pe bolșevici să exercite o influență mai largă în organizațiile muncitorești legale și să înlăture din ele pe lichidatori.

La sfîrșitul anului 1911, Plehanov a desfăcut blocul cu bolșevicii. Sub pretext că trebuie combătut „fracționismul“ și lichidată sciziunea din rîndurile P.M.S.D.R., el a încercat să împace pe bolșevici cu oportuniștii. În 1912, plehanoviștii împreună cu troțkiștii, bundiștii și lichidatorii s-au ridicat împotriva hotărîrilor adoptate de Conferința de la Praga a P.M.S.D.R. — 10.

- 6 „Golos Soțial-Demokrata“ — ziar, organul din străinătate al menșevicilor ; a apărut din februarie 1908 pînă în decembrie 1911, la început la Geneva, iar apoi la Paris. A avut ca redactori pe P. B. Akselrod, F. I. Dan, L. Martov, A. Martînov și G. V. Plehanov. De la primul său număr „Golos Soțial-Demokrata“ a luat apărarea lichidatorilor, încercînd să justifice activitatea lor antipartinică. După ieșirea din redacție a lui Plehanov, care a condamnat poziția lichidatoristă pe care se situase ziarul, „Golos Soțial-Demokrata“ și-a precizat definitiv poziția ca centru ideologic al lichidatorilor. — 10.
- 7 Rezoluția prezentată de Stanislav („Er“, S. Volski — A. V. Sokolov) Comitetului din Moscova exprima neîncredere în redacția ziarului „Proletarii“ și cerea să se convoace o conferință pentru alegerea unui nou centru ideologic al bolșevicilor. Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R. a respins această rezoluție „în unanimitate, numai el votînd pentru adoptarea ei“ (volumul de față, pag. 106). Textul rezoluției n-a fost găsit. — 14.
- 8 Conferința a treia a P.M.S.D.R. („A doua conferință generală“) a avut loc la Kotka (Finlanda), între 21 și 23 iulie (3 și 5 august) 1907. La această conferință au participat 26 de delegați, dintre care 9 bolșevici, 5 menșevici, 5 social-democrați polonezi, 5 bundiști și 2 social-democrați letoni. Printre delegați au fost : V. I. Lenin, F. E. Dzerjinski, A. V. Lunacearski, Rosa Luxemburg și alții. În afară de delegați, au participat membrii și membrii supleanți ai Comitetului Central, ales la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului. Necesitatea convocării de urgență a unei conferințe (la două luni după Congresul

al V-lea) a fost determinată de situația politică ce se crease după lovitura de stat contrarevoluționară de la 3 iunie și fixarea alegerilor pentru Duma a III-a. Pe ordinea de zi a conferinței au figurat următoarele probleme: participarea la alegerile pentru Duma a III-a de stat; acordurile electorale cu alte partide; platforma electorală; Congresul general al sindicatelor din Rusia.

În legătură cu prima problemă au fost prezentate la această conferință trei rapoarte: din partea bolșevicilor, raportul lui Lenin (împotriva boicotului) și acela al lui A. Bogdanov (pentru boicot), iar din partea menșevicilor și a Bundului, raportul lui F. Dan. Conferința, cu majoritate de voturi, a adoptat ca bază de discuție proiectul de rezoluție prezentat de Lenin, în care partidul era chemat să participe la campania electorală și să ducă luptă împotriva partidelor de dreapta, cât și împotriva cadetilor (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 178—179). Bolșevicii-boicotiști, după ce rezoluția lor a fost respinsă, au votat pentru rezoluția propusă de Lenin.

În problema acordurilor electorale cu alte partide, conferința a hotărât ca în primul stadiu al alegerilor social-democrației să nu încheie nici un fel de acorduri cu alte partide. În caz de balotaj se admitea încheierea de acorduri cu toate partidele situate mai la stînga decît cadetii. În stadiul al doilea și cele următoare ale alegerilor erau admise acorduri cu toate partidele revoluționare și opoziționiste în vederea luptei împotriva partidelor de dreapta. Dar în curia muncitorească social-democrației nu trebuiau să încheie nici un fel de acorduri cu alte partide, cu excepția partidelor social-democrate naționale care nu făceau parte din P.M.S.D.R. și a P.P.S. În ce privește platforma electorală, conferința a recomandat Comitetului Central ca la întocmirea ei să țină seama de rezoluția care a fost adoptată în legătură cu participarea la alegerile pentru Duma a III-a de stat.

Discuția în legătură cu convocarea unui Congres general al sindicatelor din Rusia s-a transformat de fapt într-o discuție asupra raporturilor dintre partidul clasei muncitoare și sindicate, deoarece menșevicii încercaseră să revizuiască hotărârea Congresului al V-lea (de la Londra) cu privire la partinitatea sindicatelor. La conferință au fost prezentate două rapoarte: unul care apăra principiul partinității sindicatelor și altul care apăra neutralitatea lor. La aceste rapoarte au fost propuse patru proiecte de rezoluție (unul bolșevic, unul menșevic și două de compromis). Conferința a hotărât ca toate proiectele de rezoluție care au fost depuse în legătură cu această problemă să fie predate ca material Comitetului Central al P.M.S.D.R. La baza proiectului de rezoluție bolșevic a stat proiectul propus de V. I. Lenin (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 184).

Procesele-verbale ale conferinței și raportul lui V. I. Lenin n-au fost găsite. Documentele lui V. I. Lenin care s-au păstrat — conspectul cuvântării împotriva boicotului, schița inițială a proiectului de rezoluție împotriva boicotării alegerilor pentru Duma a III-a de stat etc. — sînt publicate în volumul 16 al ediției de față, la rubrica „Materiale pregătitoare”. Hotărârile Conferinței a III-a a P.M.S.D.R. au fost publicate într-o foaie volantă a C.C. al P.M.S.D.R. sub titlul „Înștiințare cu privire la conferința de partid din 21, 22 și 23 iulie 1907”.

Importanța Conferinței a treia a P.M.S.D.R. („A doua conferință generală”) constă în faptul că a trasat principiile tactice ale partidului în noua situație istorică, în condițiile reacțiunii stolpiniște. — 15.

- 9 *Organul Central al P.M.S.D.R.* — „Soțial-Demokrat”, ziar ilegal, a apărut din februarie 1908 pînă în ianuarie 1917. Primul număr, pregătit de bolșevici și tipărit parțial într-o tipografie particulară din Vilno, a fost confiscat de ohrana țaristă. Curînd după aceea, la Petersburg, s-a făcut o nouă încercare de a scoate ziarul, dar și de data asta cea mai mare parte din tiraj a încăput pe mîinile jandarmilor. Numerele următoare au apărut în străinătate: nr. 2—32 (februarie 1909 — decembrie 1913) — la Paris, iar nr. 33—58 (noiembrie 1914 — ianuarie 1917) — la Geneva. Au apărut în total 58 de numere, dintre care 5 cu suplimente.

Potrivit unei hotărîri a C.C. al P.M.S.D.R. ales la Congresul al V-lea (de la Londra), redacția ziarului „Soțial-Demokrat” era alcătuită din reprezentanți ai bolșevicilor, menșevicilor și ai social-democraților polonezi. Conducătorul de fapt al ziarului era V. I. Lenin. Articolele sale ocupau un loc central în cuprinsul ziarului. În „Soțial-Demokrat” au fost publicate peste 80 de articole și note ale lui Lenin.

În cadrul redacției acestui ziar, Lenin a dus lupta împotriva menșevicilor lichidatori, pentru promovarea unei linii bolșevice consecvente. O parte din redacție (Kamenev și Zinoviev) au avut o atitudine împăciuitoare față de lichidatori, încercînd să zădărnicească aplicarea liniei leniniste. Martov și Dan, reprezentanți ai menșevicilor, sabotînd munca în cadrul redacției Organului Central, susțineau totodată în mod fățiș lichidatorismul în paginile ziarului „Golos Soțial-Demokrata”; ei împiedicau pe menșevicii-partiiți să colaboreze la organul central. Lupta intransigentă a lui Lenin împotriva lichidatorilor a dus, în iunie 1911, la ieșirea din redacție a lui Martov și Dan. Începînd din decembrie 1911, „Soțial-Demokrat” a fost redactat de V. I. Lenin.

În anii grei ai reacțiunii și în perioada noului avînt al mișcării revoluționare, „Soțial-Demokrat” a jucat un rol important în lupta bolșevicilor împotriva lichidatorilor, troțkiștilor și otzoviștilor, pentru menținerea partidului marxist ilegal, pentru întărirea unității și a legăturii lui cu masele.

În anii primului război mondial, „Soțial-Demokrat“, ca Organ Central al partidului bolșevic, a avut un rol extrem de important în propagarea lozincilor bolșevice cu privire la problema războiului, păcii și revoluției. În coloanele acestui ziar a fost publicat articolul lui Lenin „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei“, în care el a formulat pentru prima oară concluzia că e posibilă victoria socialismului la început în câteva țări capitaliste sau chiar într-una singură. Răspîndirea ziarului „Soțial-Demokrat“ în Rusia și reproducerea principalelor articole apărute în el de către ziarele bolșevice locale au contribuit la luminarea politică și la educarea proletariatului din Rusia în spiritul internaționalismului, la pregătirea maselor pentru revoluție.

Făcînd o înaltă apreciere a serviciilor aduse de „Soțial-Demokrat“ în perioada primului război mondial, V. I. Lenin a scris mai tîrziu că „orice muncitor conștient care dorește să înțeleagă dezvoltarea ideilor revoluției socialiste internaționale și a primei sale victorii de la 25 octombrie 1917 trebuie neapărat să cunoască“ articolele apărute în el (Opere, vol. 27, Editura politică, 1959, pag. 205). — 16.

- 10 V. I. Lenin se referă la *Conferința a cincea (generală) a P.M.S.D.R.*, care s-a ținut la Paris între 21 și 27 decembrie 1908 (3 și 9 ianuarie 1909). La conferință au participat 16 delegați cu drept de vot deliberativ, dintre care 5 bolșevici (2 — din partea Regiunii centrale industriale, 2 — din partea organizației Petersburg și 1 — din partea organizației din Ural), 3 menșevici cu mandate din partea Comitetului regional din Caucaz, 5 social-democrați polonezi și 3 bundiști. Delegații bolșevici, care activau nemijlocit în Rusia, reprezentau cele mai mari organizații de partid ale P.M.S.D.R. Delegația menșevică, care obținuse mandatele prin diverse falsuri, era formată din oameni care trăiau în străinătate și nu erau legați de munca de partid din Rusia. Delegația social-democrației poloneze i-a sprijinit la conferință pe bolșevici. Bundiștii i-au urmat în multe probleme pe menșevicii lichidatori.

Pe ordinea de zi a conferinței au figurat următoarele probleme: 1) Rapoartele C.C. al P.M.S.D.R., C.C. al Social-democrației poloneze, C.C. al Bundului, organizației din Petersburg, organizației din Moscova și Regiunea centrală industrială, organizației din Ural, organizației din Caucaz; 2) Situația politică actuală și sarcinile partidului; 3) Despre fracțiunea social-democrată din Dumă; 4) Probleme organizatorice legate de condițiile politice schimbate; 5) Unificarea organizațiilor locale cu organizațiile naționale; 6) Probleme ale muncii din străinătate.

În toate problemele bolșevicii au dus, la această conferință, o luptă înverșunată împotriva menșevicilor lichidatori și a adepților lor. În rezoluția „Cu privire la rapoarte“, conferința a condamnat cu asprime lichidatorismul ca un curent oportunist și a făcut apel la activiștii de partid să ducă cea mai hotărîtă luptă

ideologică și organizatorică împotriva încercărilor de lichidare a partidului.

Locul central în lucrările conferinței l-a ocupat raportul lui V. I. Lenin „Cu privire la momentul actual și la sarcinile partidului”. Bolșevicii au acordat o mare importanță acestei probleme, întrucât conferința trebuia să stabilească linia tactică corespunzătoare grelelor condiții ale muncii de partid în anii reacțiunii. Menșevicii au încercat să scoată această problemă de pe ordinea de zi a conferinței, dar n-au reușit. Conferința a adoptat, cu unele modificări neînsemnate, rezoluția propusă de Lenin (vezi Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 335—338).

În rezoluția „Despre fracțiunea social-democrată din Dumă”, prezentată de bolșevici, a fost criticată activitatea fracțiunii și au fost indicate sarcinile ei concrete. Menșevicii au ridicat obiecții împotriva consemnării, în hotărârile conferinței, a greșelilor comise de fracțiunea din Dumă și au luat poziție împotriva dreptului de veto exercitat de Comitetul Central al partidului în ce privește fracțiunea. Ei au invocat ca argument experiența partidelor socialiste din Europa occidentală, care nu includeau, în hotărârile adoptate de congresele și conferințele lor, dreptul de a critica greșelile comise de fracțiunile lor parlamentare. Tactica menșevicilor în problema activității parlamentare a social-democrației coincidea întru totul cu poziția adoptată de liderii oportuniști ai Internaționalei a II-a, care considerau partidul drept o anexă a fracțiunii parlamentare.

Împotriva liniei leniniste în legătură cu fracțiunea din Dumă s-au ridicat și otzoviștii. S. Volski (A. V. Sokolov), care a declarat că în Rusia nu există condiții favorabile pentru activitatea fracțiunii social-democrate din Dumă, s-a pronunțat și împotriva consemnării greșelilor ei în rezoluție, considerând că ele au fost provocate de „împrejurări obiective”.

În cuvântarea rostită cu acest prilej, Lenin a înfierat pe otzoviști ca pe niște „lichidatori de-a-ndoaselea” și a arătat că lichidatorii și otzoviștii, cu toate că ajung la concluzii diferite în ce privește fracțiunea din Dumă, au o bază oportunistă comună. Conferința a adoptat rezoluția propusă de bolșevici. În textul acestei rezoluții a intrat în parte cea de-a doua variantă, scrisă de Lenin, a „Indicațiilor practice în problema votării bugetului de către fracțiunea social-democrată din Dumă” și a fost inclusă în întregime „Completarea la rezoluția «Despre fracțiunea social-democrată din Dumă»”, scrisă tot de Lenin (Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 342—343, 344).

În cadrul discuțiilor cu privire la problema organizatorică, bolșevicii, în proiectul lor de rezoluție, arătau că partidul trebuie să acorde o atenție deosebită creării de organizații ilegale ale partidului și întăririi lor, folosind, pentru munca în rândurile maselor, o largă rețea de asociații legale. Menșevicii urmăreau de

fapt lichidarea partidului ilegal și încetarea oricărei activități revoluționare.

În cuvântarea rostită de el în problema organizatorică, Lenin a criticat cu asprime rezoluția menșevicilor lichidatori și încercările lor de a scuza în fel și chip pe cei care au dezertat din partid în anii reacțiunii.

Conferința a adoptat „Directivele pentru comisia pentru problema organizatorică”, prezentate de Lenin (vezi Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 339), și a instituit o comisie pentru elaborarea unei rezoluții. Comisia, iar apoi și conferința au adoptat proiectul de rezoluție propus de bolșevici.

În rezoluția cu privire la unificarea organizațiilor naționale locale, adoptată de conferință, a fost respins cu hotărâre principiul federalismului, susținut de bundiști, care se pronunțau pentru împărțirea muncitorilor în partide după criteriile de naționalitate. În cadrul discuțiilor cu privire la activitatea Comitetului Central, menșevicii au propus ca sediul Comitetului Central să fie mutat în Rusia și ca Biroul din străinătate al Comitetului Central să fie desființat. Aceste proiecte de rezoluții lichidatoriste au fost respinse. Conferința a adoptat o rezoluție cu privire la activitatea Comitetului Central, în care se considera „folositoare și necesară existența în străinătate a unei reprezentanțe a întregului partid sub forma Biroului din străinătate al Comitetului Central”. În chestiunea Organului Central a fost adoptată, de asemenea, rezoluția bolșevicilor; propunerea menșevicilor ca Organul Central să fie editat în Rusia a fost respinsă.

La această conferință, bolșevicii au reperțat o mare victorie în lupta împotriva menșevicilor lichidatori. În același timp, hotărârile conferinței au dat o lovitură și otzoviștilor. În anii reacțiunii, partidul s-a călăuzit după rezoluțiile adoptate la conferință. Făcînd o apreciere asupra însemnătății Conferinței a cincea (generale) a P.M.S.D.R., Lenin scria că ea „scoate partidul la drum și reprezintă, indiscutabil, un punct de cotitură în dezvoltarea mișcării muncitorești din Rusia după victoria contra-revoluției” (Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 365). — 16.

11 V. I. Lenin se referă la o intervenție a lui A. Bogdanov în cadrul discuțiilor care au fost purtate pe marginea referatului cu privire la otzovism și ultimatism și în cadrul căruia se releva că otzovismul și ultimatismul au fost criticate cu o deosebită asprime de către Rosa Luxemburg. Încercînd să defăimeze această critică, A. Bogdanov a ținut să menționeze că în anii 1904—1905 R. Luxemburg a luat atitudine împotriva bolșevicilor. — 16.

12 Este vorba de „Iskra” menșevică, spre deosebire de „Iskra” veche, leninistă.

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., „Iskra“ a fost recunoscută ca Organ Central al partidului; congresul a confirmat componența redacției, care era alcătuită de V. I. Lenin, G. V. Plehanov și L. Martov. Dar menșevicul Martov, încălcând hotărîrea adoptată de congres, a refuzat să facă parte din redacție dacă în componența ei nu intră și vechii redactori menșevici (P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zasulici), care nu fuseseră aleși de Congresul al II-lea, și nr. 46—51 ale „Iskrei“ au apărut sub îngrijirea lui Lenin și Plehanov. Ulterior, Plehanov a trecut pe pozițiile menșevismului și a cerut ca în redacția Organului Central să fie cooptați vechii redactori menșevici care fuseseră respinși de congres. Lenin n-a putut fi de acord cu acest lucru și, la 19 octombrie (1 noiembrie) 1903, s-a retras din redacție; el a fost cooptat în Comitetul Central, în cadrul căruia a continuat să ducă lupta împotriva oportuniștilor menșevici. Nr. 52 al „Iskrei“ a fost redactat numai de Plehanov, iar la 13 (26) noiembrie 1903, Plehanov, cu de la sine putere și încălcând voința Congresului al II-lea al partidului, a cooptat în redacția „Iskrei“ pe foștii ei redactori menșevici: Akselrod, Potresov și Zasulici. Începînd cu nr. 52, „Iskra“ a încetat să mai fie organul de luptă al marxismului revoluționar. Menșevicii au făcut din ea un organ de luptă împotriva marxismului, împotriva partidului, o tribună pentru propagarea oportunismului. „Iskra“ și-a încetat apariția la 1 octombrie 1905. — 19.

- 13 Este vorba de absența reprezentantului fracțiunii social-democrate din Dumă la Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908). Raportorul Vișnevski (I. P. Goldenberg) a explicat că această absență se datorește unor cauze particulare și întîmplătoare. — 22.
- 14 „*Persoane competente*“ — grup de intelectuali care îndeplineau rolul de consilieri pe lîngă fracțiunea social-democrată din Duma a III-a de stat. Cei mai mulți dintre ei erau lichidatori și revizionisți, ca A. N. Potresov, S. N. Prokopovici și alții. Profitînd de faptul că activiștii din fruntea partidului bolșevic se aflau în ilegalitate și nu puteau să participe în mod legal la activitatea fracțiunii din Dumă, „persoanele competente“ au încercat să orienteze activitatea fracțiunii pe o cale antipartinică, ceea ce a făcut să se pună problema renunțării la serviciile lor. — 22.
- 15 Este vorba de organizarea unui grup de sprijinire a fracțiunii social-democrate din Duma a III-a de stat. Consfătuirea a hotărît să creeze o comisie de sprijinire pentru fracțiunea din Dumă. V. I. Lenin, care a fost ales în această comisie, a desfășurat în cadrul ei o amplă activitate. Între altele, el a scris pentru această fracțiune o „Expunere de motive la proiectul de lege (principiile fundamentale) cu privire la ziua de muncă de 8 ore“ (vezi volumul de față, pag. 168—176). — 22.

- 16 V. I. Lenin se referă la ziarul pe care-şi propusese să-l scoată fracţiunea din Dumă a P.M.S.D.R. Ulterior, din 1910 pînă în 1912, cu participarea fracţiunii din Dumă, a apărut „Zvezda“, ziar bolşevic lega. — 24.
- 17 Proiectul întocmit de V. I. Lenin a fost pus de către consfătuire la baza rezoluţiei sale „Cu privire la atitudinea faţă de activitatea din Dumă în legătură cu celelalte domenii ale muncii de partid“ (vezi „Rezoluţiile şi hotărârile congreselor, conferinţelor P.C.U.S. şi ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 227—230). — 25.
- 18 Această completare a fost inclusă la punctul trei din primul paragraf al rezoluţiei (vezi „Rezoluţiile şi hotărârile congreselor, conferinţelor P.C.U.S. şi ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 227—228). — 29.
- 19 „Dal“ — revistă literară şi social-politică, editată la Petersburg de către lichidatori. Au apărut 3 numere: primul în 1908, al doilea şi al treilea în 1909. — 30.
- 20 Propunerea lui V. I. Lenin a fost inclusă în rezoluţia „Despre publicaţiile legale“ (vezi „Rezoluţiile şi hotărârile congreselor, conferinţelor P.C.U.S. şi ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 236). — 32.
- 21 *Socialiştii-revoluţionari (eserii)* — partid mic-burghez din Rusia; a luat fiinţă pe la sfîrşitul anului 1901 — începutul anului 1902, prin contopirea mai multor cercuri şi grupuri narodnice („Uniunea socialiştilor-revoluţionari“, „Partidul socialiştilor-revoluţionari“ etc.). A avut ca organe de presă oficiale ziarul „Revolüionnaia Rossiia“ (1900—1905) şi revista „Vestnik Russkoi Revoluţii“ (1901—1905). Eserii nu vedeau deosebiri de clasă dintre proletariat şi micul proprietar, estompau diferenţierea de clasă şi contradicţiunile din sînul ţărănimii, negau rolul conducător al proletariatului în revoluţie. Concepţiile lor reprezentau un amestec eclectic de idei narodniciste şi revizioniste. Eserii, după cum spunea Lenin, încercau să cîrpească „găurile narodnicismului cu peticii «criticii» oportuniste — astăzi la modă — a marxismului“ (Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 283). Tactica terorii individuale, pe care eserii o propagau ca principală metodă de luptă împotriva absolutismului, aducea serioase prejudicii mişcării revoluţionare şi frîna organizarea maselor în vederea luptei revoluţionare.
Programul agrar al eserilor prevedea desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului şi trecerea lui la dispoziţia obştilor, înfăptuirea folosinţei „egalitare“ a pămîntului, bazată pe „principiul muncii“, precum şi dezvoltarea cooperaţiei. În acest program, pe care eserii îl numeau program de „socializare a pămîntului“, nu era în realitate nimic socialist. Analizînd programul eserilor, V. I. Lenin a arătat că menţinerea producţiei de

mărfuri și a gospodăriei individuale pe pământul comun nu înlătură dominația capitalului, nu izbăvește pe țăranii muncitori de exploatare și de primejdia ruinării; în condițiile capitalismului, țăranii cu gospodărie mică nu-și pot găsi salvarea nici în cooperatie, pentru că ea servește la îmbogățirea burgheziei sătești. În același timp, Lenin releva că, fără a fi socialistă, revendicarea de a introduce folosința egalitară a pământului avea un caracter democrat-revoluționar istoricește progresist, deoarece era îndreptată împotriva reacționarei proprietăți funciare moșierești.

Partidul bolșevic a demască încercările eserilor de a se deghiza în socialiști, a dus împotriva lor o luptă perseverentă în vederea cîștigării țăranimii, a arătat cît de dăunătoare este pentru mișcarea muncitorească tactica terorii individuale, folosită de ei. Totodată, bolșevicii consimțeau să încheie, în anumite condiții, acorduri vremelnice cu eserii pentru a duce împreună lupta împotriva țarismului.

Lipsa de omogenitate a țăranimii ca clasă a determinat, în ultimă analiză, nestatornicia politică și ideologică și fărîmîțarea organizatorică a partidului eserilor, oscilările lui permanente între burghezia liberală și proletariat. Încă din timpul primei revoluții ruse s-a desprins din partidul eserilor aripa dreaptă, care a format „Partidul socialist-populist al muncii” (enesii), partid legal, care, prin concepțiile sale, se apropia de cadeți, și aripa stîngă, care a format uniunea semianarhistă a „maximaliștilor”. În perioada reacțiunii stolpîniste, partidul eserilor a trecut printr-un proces de totală descompunere ideologică și organizatorică. În anii primului război mondial, majoritatea eserilor s-au situat pe pozițiile social-șovinismului.

După victoria revoluției burghezo-democratice din februarie 1917, eserii împreună cu menșevicii și cu cadeții au constituit principalul sprijin al Guvernului provizoriu burghezo-moșieresc contra-revoluționar, iar liderii partidului lor (Kerenski, Avksentiev, Cernov) au făcut parte din acest guvern. Partidul eserilor a refuzat să sprijine revendicarea țăranimii de a se trece la lichidarea proprietății funciare moșierești, s-a pronunțat pentru menținerea proprietății moșierești asupra pământului; miniștrii eseri din Guvernul provizoriu trimiteau detașamente de represie împotriva țăranilor care ocupau pământurile moșierești.

La sfîrșitul lunii noiembrie 1917, aripa stîngă a eserilor a format partidul de sine stătător al eserilor de stînga. Căutînd să-și mențină influența lor în rîndul maselor țărănești, eserii de stînga au recunoscut de formă Puterea sovietică și au încheiat un acord cu bolșevicii, dar curînd după aceea au pășit pe calea luptei împotriva Puterii sovietice.

În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, eserii au desfășurat o activitate subversivă contrarevoluționară, au dat un sprijin activ intervenționiștilor și generalilor albgarđiști, au participat la comploturi contrarevoluționare și au organizat acte teroriste împotriva lucrătorilor Statului sovietic și a militanților

partidului comunist. După terminarea războiului civil, eserii și-au continuat activitatea lor dușmănoasă împotriva Statului sovietic, atât în interiorul țării cât și în tabăra emigranților albgardiști. — 38.

- 22 *Primul Congres general al militanților din asociațiile universităților populare* s-a ținut la Petersburg în zilele de 3—6 (16—19) ianuarie 1908. Cu prilejul discuțiilor în legătură cu activitatea și organizarea universităților populare, grupul muncitoresc al congresului, condus de bolșevici, a propus o serie de rezoluții în care cerea ca din organele de conducere ale universităților populare să facă parte și reprezentanți speciali ai organizațiilor muncitorești, cărora să le recunoască dreptul de a fixa programele de învățământ și de a desemna lectorii indicați să predea științele sociale, și totodată să se recunoască dreptul de predare în limba maternă a fiecărei naționalități. Congresul a respins aceste revendicări, considerînd că ele depășesc atribuțiile lui, ceea ce a făcut ca, după aceea, reprezentanții muncitorilor să părăsească sala de ședințe. — 39.

- 23 *Primul Congres general al reprezentanților instituțiilor cooperatiste din Rusia* a avut loc în zilele de 16—21 aprilie (29 aprilie — 4 mai) 1908 la Moscova. La lucrările lui au participat 824 de delegați, printre care vreo 50 de social-democrați (bolșevici și menșevici). Congresul a luat în dezbateri rapoartele cu privire la mișcarea cooperatistă internațională, rolul și sarcinile mișcării cooperatiste, situația juridică a cooperativelor de consum din Rusia etc.

În ciuda împotrivirii întîmpinate din partea menșevicilor, bolșevicii au format, în cadrul acestui congres, o fracțiune social-democrată și au condus lupta dusă de reprezentanții organizațiilor profesionale și ai cooperației muncitorești împotriva cooperatorilor burghezi, care alcătuiau majoritatea reprezentanților la congres. După o serie de intervenții ale vorbitorilor din partea muncitorilor, poliția a interzis să se discute probleme privind lupta de clasă, sindicatele, ajutorul ce trebuie acordat muncitorilor în timpul grevelor și lock-outurilor, presa și propaganda cooperatistă și chiar alegerea biroului congreselor și convocarea lor periodică, dînd dispoziții comisarului de poliție care asista la ședințe să aresteze imediat pe toți aceia „care țin cuvîntări și fac propuneri socialiste”. Ca urmare, congresul, în semn de protest, și-a sistat lucrările. — 39.

- 24 *Primul Congres general al femeilor din Rusia* a avut loc în zilele de 10—16 (23—29) decembrie 1908 la Petersburg. La acest congres a participat și un numeros grup de delegate ale femeilor muncitoare și de reprezentante ale intelectualității muncitoare.

Delegatele din partea partidului cadet, care formau majoritatea, urmăreau ca congresul să se desfășoare sub deviza: „Mișcarea femeilor nu trebuie să fie nici burgheză, nici proletară; ea

trebuie să aibă o ideologie comună pentru toate femeile !". Unele delegate din grupul muncitoresc, provenite din cercurile lichidatorilor și legaliştilor, au sprijinit această idee, însă majoritatea muncitoarelor, sub influența delegatelor bolșevice, au combătut-o cu toată tăria. În ciuda pedicilor puse de poliție și de biroul de organizare a congresului, muncitoarele au dezvăluit contradicția de clasă dintre mișcarea proletară a femeilor și cea burgheză, au făcut apel la femeile muncitoare să lupte în rînd cu muncitorii și au arătat că izbăvirea femeii de mizerie și de lipsa de drepturi nu o poate aduce decît socialismul.

Sub presiunea muncitoarelor, congresul a adoptat o serie de rezoluții privind ocrotirea muncii femeilor și copiilor, situația femeilor-tărănci, cooperația meșteșugărească, egalitatea de drepturi pentru evrei, lupta împotriva alcoolismului. Cu prilejul discuțiilor asupra principalei probleme — situația politică și civilă a femeii în societatea modernă —, muncitoarele au prezentat o rezoluție prin care cereau drept de vot unviresal, egal, direct și secret. Prezidiul congresului a refuzat să dea citire acestei rezoluții și a înlocuit-o cu alta, redactată în spirit liberal-burghez. După aceea, muncitoarele, în semn de protest, au părăsit sala de ședințe a congresului. — 39.

- 25 *Primul Congres general al medicilor din fabrici și uzine și al reprezentanților industriei din Rusia*, convocat din inițiativa Asociației medicilor din fabrici și uzine din Moscova, a avut loc în zilele de 1—6 (14—19) aprilie 1909 la Moscova. Printre delegații veniți la congres se aflau și 52 de muncitori aleși de syndicate, în primul rînd de syndicatele din marile centre industriale (Petersburg, Moscova, Kiev, Ekaterinoslav, Baku, Ivanovo-Voznesensk etc.).

Potrivit intenției organizatorilor lui, congresul trebuia să însemne „o sărbătoare a împăcării” între muncitori și capitaliști. Dar bolșevicii, care alcătuiau majoritatea în rîndurile delegaților muncitori, au reușit să facă în așa fel ca la congres muncitorii, în pofida elementelor lichidatoriste, să se situeze pe o linie de clasă, proletară. Luînd cuvîntul în legătură cu problemele concrete ale ocrotirii sănătății în fabrici și uzine, delegații muncitori au demascat ideile „păcii de clasă” și ale social-reformismului și au formulat revendicările programatice principiale ale partidului marxist. Aceste intervenții prezentau o deosebită importanță politică și au avut un puternic răsunet în întreaga țară. Dezbateri deosebit de aprinse au avut loc atunci cînd s-a discutat despre organizarea inspecției sanitare (în această problemă a fost adoptată rezoluția propusă de bolșevici) și despre alegerea inspecției de fabrică de către muncitori.

Congresul nu și-a putut termina lucrările. După ce poliția a cerut în mod ultimativ ca în cadrul dezbaterilor să nu fie ridicate probleme care „instigă la lupta de clasă” și a interzis să se pună la vot rezoluția cu privire la locuințe (pentru că „în ea se vorbește de socialism și de trecerea pămîntului în proprie-

tate obștească^{ca}) și să se dea cuvîntul unor delegați muncitori, printre care și I. P. Pokrovski, deputat în Duma de stat. toți muncitorii și o parte din medicii au părăsit în mod demonstrativ sala de ședințe. Ca urmare, prezidiul a hotărît să sisteze lucrările congresului. — 39.

- 26 *Lovitura de stat de la 3 (16) iunie 1907* — lovitură contrarevoluționară prin care guvernul țarist a dizolvat Duma a II-a de stat și a modificat legea cu privire la alegerile pentru Dumă. La 1 iunie 1907, Stolîpin, invocînd acuzația, plăsmuită de ohrană, că fracțiunea social-democrată întreține legături cu o organizație din rîndurile armatei și pregătește o insurecție armată, a cerut să nu se permită acestei fracțiuni să participe la ședințele Dumei; cei 16 membri ai fracțiunii social-democrate urmau să fie arestați. A fost aleasă o comisie, alcătuită din membri ai Dumei, care a fost însărcinată cu cercetarea acuzației aduse. Fără să mai aștepte rezultatele lucrărilor acestei comisii, în noaptea de 3 (16) iunie guvernul a arestat pe membrii fracțiunii social-democrate. La 3 iunie a fost publicat manifestul țarului cu privire la dizolvarea Dumei a II-a și la modificările aduse legii electorale. Prin noua lege, numărul reprezentanților moșierilor și ai burgheziei comerciale și industriale în Dumă era considerabil mărit, iar numărul, și așa destul de redus, al reprezentanților țăranilor și muncitorilor era micșorat de cîteva ori. Acest act constituia o încălcare grosolană a manifestului de la 17 octombrie 1905 și a Constituției din 1906, potrivit căreia guvernul nu putea emite decrete de lege fără aprobarea Dumei de stat.

Potrivit noii legi, curia proprietarilor funciari alegea un delegat la 230 de persoane, prima curie orășenească — un delegat la 1 000 de persoane, curia a doua orășenească — un delegat la 15 000, curia țărănească — unul la 60 000, iar curia muncitorească — unul la 125 000 de persoane. Moșierii și burghezia aveau posibilitatea să aleagă 65% din numărul total de delegați, țăranii — 22% (pînă atunci aleseseră 42%), muncitorii — 2% (pînă atunci aleseseră 4%). Legea priva de drepturi electorale populația băștinașă din Rusia asiatică, popoarele tiurce din guberniile Astrahan și Stavropol și reducea la jumătate numărul reprezentanților populației din Polonia și Caucaz. În întreaga Rusie erau private de dreptul de vot persoanele care nu cunoșteau limba rusă. Duma a III-a, aleasă pe baza acestei legi și întrunită la 1 noiembrie 1907, avea o componență octombristă-ultrareacționară.

Lovitura de stat de la 3 iunie a marcat începutul perioadei de reacțiune stolîpinistă. — 44.

- 27 „*Vorwärts*” — cotidian, organul central al Partidului social-democrat din Germania; a început să apară în 1891 la Berlin, sub denumirea de „*Vorwärts. Berliner Volksblatt*”, potrivit unei hotărîri a Congresului de la Halle al partidului; era o continuare a ziarului „*Berliner Volksblatt*”, care apărea din 1884. În coloa-

nele acestui ziar, F. Engels a combătut diversele manifestări de oportunism. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui Engels, redacția ziarului a încăput în mâinile aripii drepte a partidului și a publicat sistematic articole scrise de oportuniști. Prezentînd în mod tendențios lupta ce se ducea pe atunci în cadrul P.M.S.D.R. împotriva oportunismului și revizionismului, „Vorwärts“ a sprijinit pe „economisti“, iar mai târziu, după scindarea partidului, pe menșevici. În anii reacțiunii, „Vorwärts“ a publicat articole calomnioase scrise de Troțki, fără a da lui Lenin și bolșevicilor posibilitatea de a le dezminți și de a înfățișa în mod obiectiv starea de lucruri din partid.

În perioada primului război mondial, „Vorwärts“ s-a situat pe pozițiile social-șovinismului; după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a desfășurat propagandă antisovietică. A apărut la Berlin pînă în 1933. — 46.

- 28 „*Otkliki Bunda*“ — organ neperiodic al Comitetului din străinătate al Bundului; a apărut la Geneva din martie 1909 și pînă în februarie 1911. Au apărut cinci numere. — 53.
- 29 Călătoria țarului a fost pusă la cale cu scopul de a demonstra unitatea reacțiunii internaționale, care prin eforturi comune înăbușise revoluția din anii 1905—1907 din Rusia. De aceea ea a provocat indignarea întregii opinii publice progresiste din Europa. Cei dintii care au luat atitudine împotriva venirii lui Nicolaie al II-lea au fost socialiștii din Suedia, care, în numele fracțiunii social-democrate din riksdag, au adresat o interpelare pătrunsă de spiritul solidarității proletare internaționale.
- Dînd o înaltă apreciere acestei atitudini, Lenin s-a adresat la 26 mai 1909 Comitetului executiv al Biroului Socialist Internațional (organ executiv și informativ permanent al Internaționalei a II-a), cerîndu-i să sprijine inițiativa socialiștilor suedezi și să facă apel la clasa muncitoare să protesteze în unanimitate împotriva călătoriei țarului (vezi „Probleme de istorie ale P.C.U.S.“, 1960, nr. 5, pag. 23—24). B.S.I. a lansat un apel prin care chema pe toți muncitorii din Europa să protesteze împotriva apropiatei vizite a țarului. Apelul a avut un larg răsunet în sînul maselor muncitoare. Un val de mitinguri și demonstrații a cuprins o serie de țări, iar fracțiunile parlamentare socialiste și muncitorești au început să adreseze interpelări guvernelor respective. Acțiunile energice întreprinse de proletariat l-au împiedicat pe Nicolaie al II-lea să-și facă apariția în capitalele statelor europene și, în fond, au zădărnicit această călătorie. — 54.
- 30 Este vorba de cuvîntarea rostită la 12 mai 1909 de E. P. Gheghicikori, deputat social-democrat, cu prilejul discuțiilor din Duma de stat pe marginea interpelării făcute de 73 de deputați în legătură cu ultrareacționara „Uniune a poporului rus“, care își organizase, cu ajutorul poliției, detașamente de luptă și comisesse o serie de crime. — 56.

- 31 *Biroul Socialist Internațional* (B.S.I.) — organ executiv și informativ permanent al Internaționalei a II-a; hotărîrea de a se crea un Birou Socialist Internațional, format din reprezentanți ai partidelor socialiste din toate țările, a fost adoptată la Congresul de la Paris al Internaționalei a II-a (septembrie 1900). Ca reprezentanți ai social-democraților ruși în B.S.I. au fost aleși G. V. Plehânov și B. N. Kricevski. Începînd din 1905, reprezentant al P.M.S.D.R. în B.S.I. a fost V. I. Lenin. În cadrul acestui birou, Lenin a combătut cu toată energia oportunismul liderilor Internaționalei a II-a. B.S.I. și-a încetat activitatea în 1914. — 56.
- 32 *Cadeții* — membrii partidului constituțional-democrat, principalul partid al burgheziei monarhiste liberale din Rusia. Partidul cadeților a fost creat în octombrie 1905; din rîndurile lui făceau parte reprezentanți ai burgheziei, moșieri care activau în zemstve și intelectuali burghezi. Printre fruntașii de seamă ai acestui partid se numărau: P. N. Miliukov, S. A. Muromțev, V. A. Maklakov, A. I. Șingarev, P. B. Struve, F. I. Rodicev și alții. Pentru a înșela masele muncitoare, cadeții și-au dat falsa denumire de „partid al libertății poporului”; în realitate însă, revendicările lor nu mergeau mai departe de instaurarea unei monarhii constituționale. Cadeții considerau că principalul lor obiectiv este lupta împotriva mișcării revoluționare și voiau să împartă puterea cu țarul și cu moșierii iobăgiști. În anii primului război mondial, ei au sprijinit în mod activ politica externă hrăpărească a guvernului țarist. În perioada revoluției burghezo-democratice din februarie s-au străduit să salveze monarhia. Deținînd posturile-cheie în Guvernul provizoriu burghez, cadeții au promovat o politică antipopulară, contrarevoluționară, pusă în slujba imperialiștilor anglo-franco-americani. După victoria Revoluției Socialiste din Octombrie, cadeții s-au manifestat ca dușmani neîmpăcați ai Puterii sovietice, au participat activ la toate acțiunile contrarevoluționare armate și la toate campaniile militare ale intervențiștilor. În străinătate, unde au emigrat după înfrîngerea intervențiștilor și a albgardiștilor, ei au continuat să desfășoare o activitate contrarevoluționară antisovietică. — 57.
- 33 „*Golos Moskvî*” — cotidian, organul octombriștilor; a apărut la Moscova din 1906 pînă în 1915.

Octombriștii — membrii partidului „*Uniunea 17 octombrie*”, care a fost întemeiat în Rusia după publicarea manifestului țarului de la 17 octombrie 1905. Acesta era un partid contrarevoluționar, care reprezenta și apăra interesele marii burghezii și ale moșierilor cu gospodărie de tip capitalist; în fruntea lui se aflau A. I. Gucikov, cunoscut industriaș și proprietar de imobile din Moscova, și M. V. Rodzeanko, mare moșier. Octombriștii au sprijinit fără rezerve politica guvernului țarist. — 57.

- 34 „*Rossia*“ — cotidian cu orientare reacționară, pogromistă ; a apărut la Petersburg din noiembrie 1905 pînă în aprilie 1914. Începînd din 1906 a fost organul ministerului de interne. Era subvenționat dintr-un fond secret (pentru presa „reptilă“) pus de către guvern la dispoziția acestui minister. Ziarul „*Rossia*“ a fost calificat de Lenin ca „o fițuică polițistă-venală“. — 57.
- 35 „*Vehi*“ — culegere de articole ale unor cunoscuți publiciști cadeți, reprezentanți ai burgheziei liberale contrarevoluționare : N. A. Berdeaev, S. N. Bulgakov, M. O. Gherșenzon, A. S. Izgoev, B. A. Kisteakovski, P. B. Struve și S. L. Frank ; a apărut la Moscova în primăvara anului 1909. În articolele lor, consacrate intelectualității ruse, „vehiștii“ căutau să defăimeze tradițiile revoluționar-democratice ale mișcării de eliberare din Rusia, concepțiile și activitatea lui V. G. Belinski, N. A. Dobroliubov, N. G. Cernișevski, D. I. Pisarev ; ei împrășcau cu noroi mișcarea revoluționară din 1905, aduceau mulțumiri guvernului țarist pentru că el, prin „baionetele și închisorile sale“, a salvat burghezia „de furia poporului“. O analiză critică și o apreciere politică a acestei culegeri a cadeților ultrareacționari a fost făcută de Lenin în articolul său „Despre «*Vehi*»“ (vezi volumul de față, pag. 179—188). Comparînd programul culegerii „*Vehi*“, în ce privește filozofia și publicistica, cu programul ziarului ultrareacționar „*Moskovskie Vedomosti*“, Lenin califică această culegere drept „o enciclopedie a renegării liberale“, „un torent continuu de lături reacționare cu care e împrășcată democrația“. În arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. se păstrează un exemplar din culegerea „*Vehi*“ cu numeroase însemnări făcute de Lenin. — 58.
- 36 E vorba de *Conferința a patra a P.M.S.D.R.* („A treia Conferință generală“), care a avut loc la Helsingfors (Helsinki) între 5 și 12 (18 și 25) noiembrie 1907, curînd după terminarea alegerilor pentru Duma a III-a de stat. La această conferință au participat 27 de delegați : 10 bolșevici, 4 menșevici, 5 social-democrați polonezi, 5 bundiști și 3 social-democrați letoni. Pe ordinea de zi a conferinței au figurat următoarele probleme : tactica fracțiunii social-democrate în Duma de stat ; centrele fracționiste și întărirea legăturilor Comitetului Central cu organizațiile locale ; colaborarea social-democraților la publicațiile burgheze. În afară de aceasta, conferința a examinat problema denumirii pe care urma s-o adopte reprezentanța social-democrată în Duma de stat.
- Raportul cu privire la tactica fracțiunii social-democrate în Duma a III-a de stat a fost prezentat de Lenin. Aprecierea făcută de el asupra regimului de la 3 iunie și asupra sarcinilor partidului a fost combătută de menșevici și de bundiști, care susțineau necesitatea de a sprijini în Dumă pe cadeți și pe octombriștii „de stînga“. Conferința a adoptat cu majoritate de voturi rezoluția bolșevică, care a fost prezentată în numele Con-

ferinței orășenești a organizației Petersburg a P.M.S.D.R. Conferința a adoptat totodată o rezoluție prezentată de bolșevici, care considera inadmisibilă colaborarea social-democraților la presa burgheză ; această rezoluție era îndreptată împotriva publiciștilor menșevici, și în special împotriva lui Plehanov, care într-un articol publicat în „Tovariși”, ziarul cadeților de stînga, criticase hotărârile Conferinței a III-a a P.M.S.D.R. („A doua Conferință generală”). Conferința a stabilit ca reprezentanța social-democrată în Dumă să poarte denumirea de „fracțiunea social-democrată”.

Dat fiind că centrul menșevic stabilea legături cu comitetele locale fără știrea C.C. al P.M.S.D.R., conferința a luat măsurile necesare pentru întărirea legăturilor C.C. al P.M.S.D.R. cu organizațiile de partid locale.

Adoptînd hotărîri leniniste în principalele probleme, Conferința a IV-a a P.M.S.D.R. a înarmat partidul cu o tactică justă, marxistă, în lupta pentru atragerea maselor de partea sa în perioada reacțiunii.

Procesele-verbale ale acestei conferințe nu au fost găsite. Lucrările și hotărârile ei au fost comentate pe larg în nr. 20 din 19 noiembrie 1907 al ziarului „Proletarii”, editat de bolșevici. — 58.

37 Nota de față a fost publicată de către redacția ziarului „Proletarii” sub forma unui scurt comentariu la scrisoarea lui M. N. Leadvov, care luase atitudine împotriva unor hotărîri adoptate de Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”. — 60.

38 „*Dnevnik Soțial-Demokrata*” — publicație cu caracter neperiodic, care a fost editată de G. V. Plehanov, la Geneva, din martie 1905 pînă în aprilie 1912 (cu mari întreruperi). Au apărut 16 numere. Editarea ei a fost reluată în 1916 la Petrograd, dar n-a apărut decît un singur număr.

În primele opt numere (din anii 1905—1906), Plehanov a propagat concepții oportuniste menșevice de extremă dreaptă, a susținut ideea unui bloc al social-democrației cu burghezia liberală, a contestat necesitatea unei alianțe între proletariat și țărănimе și a condamnat insurecția armată din decembrie.

În „*Dnevnik Soțial-Demokrata*” nr. 9—16 din anii 1909—1912, Plehanov s-a ridicat împotriva menșevicilor lichidatori și a luat apărarea organizațiilor de partid ilegale. Totuși, în principalele probleme de strategie și tactică el continua să se situeze pe poziții menșevice. În nr. 1 din 1916 al acestei publicații erau clar exprimate concepțiile social-șovine ale lui G. V. Plehanov — 62.

39 „*Pravda*” (de la Viena) — ziar fracționist al troțkiștilor ; a apărut în anii 1908—1912. Primele trei numere au fost tipărite la Lvov, iar următoarele la Viena (Austria) ; au apărut în total 25 de numere. Acest ziar, în afară de primele două numere, care

au apărut ca organ al asociației ucrainene „Spilka“, nu reprezenta o organizație de partid din Rusia, ci era, după cum s-a exprimat V. I. Lenin, o „întreprindere particulară“. Ziarul a avut ca redactor pe L. D. Troțki.

Deghizându-se sub masca „nefracționismului“, acest ziar, încă de la primele sale numere, a luat atitudine împotriva bolșevismului, apărind lichidatorismul și otzovismul; el propaga „teoria“ centristă a conviețuirii revoluționarilor și oportuniștilor în cadrul aceluiași partid. După plenara din ianuarie 1910 a Comitetului Central, ziarul s-a situat pe o poziție fățiș lichidatoristă; a început să sprijine grupul antipartinic „Vpered“, care avea o orientare otzovist-ultimatistă.

În 1912, Troțki și ziarul lui au fost inițiatorii și principalii organizatori ai Blocului antipartinic din august. — 63.

- 40 V. I. Lenin se referă aici la plecarea lui G. V. Plehanov din redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, organ al menșevicilor. Evoluția acestui ziar spre lichidatorism a dus la ivirea unor divergențe între Plehanov și redacție. În decembrie 1908, Plehanov a încetat de fapt să mai colaboreze la acest ziar, din a cărui redacție a demisionat formal la 13 (26) mai 1909 — 65.
- 41 Acest scurt comentariu al lui V. I. Lenin a fost publicat ca o notă „Din partea redacției“ la „Scrisoarea deschisă a C.E. a C.D.M. al P.M.S.D.R.“, apărută în „Proletarii“ nr. 47—48 din 5 (18) septembrie 1909.

Scrisoarea deschisă a Comisiei executive a Comitetului distric-tual Moscova al P.M.S.D.R. (data 17 (30) august 1909) a fost prilejuită de dezvăluirea caracterului antipartinic și fracționist al școlii de la Capri. În această „Scrisoare“, Comisia executivă amintea de obligația elevilor de a menține o strânsă legătură cu C.D.M. și cu C.C. al partidului și le cerea să-i trimită o dare de seamă completă despre activitatea acestei școli. — 71.

- 42 Aceste alegeri parțiale pentru Duma a III-a de stat au avut loc în urma excluderii cadetului A. M. Koliubakin, deputat de Petersburg, care fusese condamnat în 1908 la șase luni închisoare pentru atitudinea sa pretins antigubernamentală manifestată la Congresul gubernial de la Saratov al partidului cadet. — 73.
- 43 *Partidul liberțugetătorilor din Germania* (Deutsche Freisinnige Partei) s-a constituit în 1884. În 1893, după ce s-a desprins de el un grup important de membri, care au format „Asociația liberțugetătorilor“ („Freisinnige Vereinigung“), a căpătat denumirea de „Partidul popular al liberțugetătorilor“ („Freisinnige Volkspartei“). Camuflându-se sub paravanul unui aparent opoziționism față de guvernul kaiserului, „liberțugetătorii“ în realitate îl sprijineau, mai ales în problemele legate de militarizarea țării și cotropirile coloniale. În anii 1907—1909, ei au acționat în strânsă unitate cu partidele cele mai reacționare din Germania

— conservatorii și național-liberalii (formînd așa zisul „bloc Bülow“). În 1910, „Partidul popular al liberucuetătorilor“ s-a unit cu „Asociația liberucuetătorilor“ și cu „Partidul popular german“, alcătuiind „Partidul popular progresist“.

Vorbînd despre „radicalii“ din Franța, Lenin are în vedere *Partidul republican al radicalilor și radical-socialiștilor*, partid burghez. Acest partid există de fapt din deceniul al 8-lea al secolului al XIX-lea, iar sub raport organizatoric s-a constituit în 1901. Pînă la primul război mondial (1914—1918), el reprezenta, în linii mari, interesele burgheziei mici și mijlocii; în perioada dintre cele două războaie mondiale, în rîndurile lui a crescut influența mării burghezii. Liderii lui s-au aflat în repetate rînduri în fruntea guvernului francez. — 74.

44 „*Reci*“ — cotidian, organul central al partidului cadet; a apărut la Petersburg, începînd de la 23 februarie (8 martie) 1906, sub conducerea efectivă a lui P. N. Miliukov și I. V. Ghessen și cu colaborarea activă a lui M. M. Vinaver, P. D. Dolgorukov, P. B. Struve etc. La 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 ziarul a fost interzis de către Comitetul militar-revoluționar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. După aceea (pînă în august 1918) a continuat să apară sub diferite denumiri: „*Nașa Recî*“, „*Svobodnaia Recî*“, „*Vek*“, „*Novaia Recî*“, „*Naș Vek*“. — 75.

45 Expresia „opoziția maiestății sale“ aparține lui P. N. Miliukov, lider al partidului cadeților. În discursul rostit la un dejun oferit de lordul-primar al Londrei, la 19 iunie (2 iulie) 1909, Miliukov a declarat: „...atîta timp cît în Rusia există o adunare legislativă care controlează bugetul, opoziția rusă va rămîne o opoziție a maiestății sale, și nu o opoziție față de maiestatea sa“ („*Recî*“ nr. 167 din 21 iunie (4 iulie) 1909). — 76.

46 *Trudovicii* („*Grupul trudovic*“) — grup de democrați mic-burghezi în Dumele de stat din Rusia, care era format din țărani și intelectuali de orientare narodnică. Frațiunea trudovicilor s-a constituit în aprilie 1906 și era alcătuită din deputații țărănilor în Duma I de stat.

Trudovicii cereau desființarea tuturor îngrădirilor de castă și naționale, democratizarea administrației de zemstvă și a celei orășenești, introducerea votului universal în alegerile pentru Duma de stat. Programul lor agrar avea ca punct de plecare principiile narodniciste ale folosirii „egalitare“ a pămîntului: crearea unui fond funciar al întregului popor, care să fie alcătuit din pămînturile statului, cele ale coroanei, cele domeniiale, pămînturile mănăstirești și cele ale particularilor, dacă întinderea proprietății depășea norma de muncă stabilită; pentru pămînturile care aparțineau unor particulari și care urmau să intre în fondul funciar se prevedea acordarea de despăgubiri. V. I. Lenin a arătat, în 1906, că trudovicul tipic este țăranul căruia „nu-i este străină tendința de a cădea la învoială cu

monarhia, de a se potoli pe peticul său de pământ în cadrul orînduirii burgheze; dar în momentul de față principalele sale forțe sînt angajate în lupta împotriva moșierilor, pentru pământ, în lupta împotriva statului feudal, pentru democrație" (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 25).

În Duma de stat, trudovicii au oscilat între cadeți și social-democrații revoluționari. Aceste oscilări erau determinate de însăși natura de clasă a țăranilor mici gospodari. Dar fiind că ei reprezentau într-o oarecare măsură masele țărănești, bolșevicii, în Dumă, au promovat, în unele probleme, o tactică de înțelegere cu trudovicii, pentru a duce în comun lupta împotriva autocrației țariste și a cadeților. În 1917, grupul trudovic a fuzionat cu partidul „socialiștilor-populiști” și a sprijinit activ guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie, ei au trecut de partea contrarevoluției burgheze.

Vorbind despre *blocul de stînga*, Lenin se referă la acordul încheiat de bolșevici cu partidul eserilor, cu socialiștii-populiști și cu trudovicii în alegerile pentru Duma a II-a de stat. Definind esența tacticii blocului de stînga, Lenin scria ulterior: „A sili» masa democratică cea mai numeroasă din țară (țărănimea și păturile înrudite ale micii burghezii neagricole) «să facă alegere între cadeți și marxiști»; a aplica linia «acțiunilor comune» ale muncitorilor și ale democrației țărănești atît împotriva vechiului regim cît și împotriva burgheziei liberale contrarevoluționare care oscilează — iată în ce constă baza și esența tacticii «blocului de stînga», consacrată și de mersul evenimentelor din 1905 (mișcarea muncitorească și țărănească), și de voturile grupului «trudovic» și ale grupului muncitoresc în primele două Dume...” (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 402—403). — 76.

- 47 *Legea excepțională împotriva socialiștilor* a fost introdusă în Germania în 1878, de guvernul Bismarck, în vederea luptei împotriva mișcării muncitorești și socialiste. Prin această lege erau interzise toate organizațiile partidului social-democrat, organizațiile muncitorești de masă, presa muncitorească și erau confiscate publicațiile socialiste; social-democrații erau puși sub urmărire și expulzați din Germania. Dar represiunile n-au putut înfrînge partidul social-democrat, a cărui activitate a fost reorganizată și adaptată la condițiile ilegalității: a început să apară, în străinătate, ziarul „Sozial-Demokrat”, organul central al partidului, iar congresele partidului s-au ținut regulat (în 1880, 1883 și 1887); în Germania au fost repede refăcute, în condiții de ilegalitate, organizațiile și grupurile social-democrate, în fruntea cărora se afla Comitetul Central ilegal. În același timp, partidul a folosit pe scară largă posibilitățile legale pentru a-și întări legăturile cu masele și influența lui a crescut neîncetat: numărul voturilor întrunite de social-democrați în alegerile pentru Reichstag a crescut, din 1878 pînă în 1890, de peste trei ori.

Un mare ajutor au primit social-democrații germani din partea lui K. Marx și F. Engels. Sub presiunea mișcării muncitorești, care căpătase o mare amploare și devenea din ce în ce mai puternică, în 1890 legea excepțională împotriva socialiștilor a fost abrogată. — 81.

48 *Conferința din iulie 1907* — Conferința a treia a P.M.S.D.R. („A doua conferință generală”). În legătură cu această conferință, vezi adnotarea 8. — 89.

49 V. I. Lenin se referă la articolul „Scrisoarea unui muncitor (Cu privire la planul muncii de partid, în legătură cu aprecierea momentului actual)”, publicat în octombrie 1908, în „Rabocce Znamea”, ziar bolșevic ilegal, în care se spunea: „existența fracțiunii a devenit un fel de dovadă că revoluția a fost înmormântată, dacă nu cu vorba, cel puțin cu fapta”. Acest articol a fost „redactat” de A. V. Sokolov (S. Volski), lider al otzoviștilor din Moscova. — 91.

50 *Rabocedeliștii* — adepți ai „economismului”, erau grupați în jurul revistei „Rabocce Delo”, organul „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”. Revista a apărut la Geneva din aprilie 1899 pînă în februarie 1902, sub îngrijirea lui B. N. Krievski, P. F. Teplov (Sibireak), V. P. Ivanșin, iar apoi și a lui A. S. Martînov. Au apărut 12 numere, dintre care trei duble. „Rabocce Delo” sprijinea lozinca bernsteiniană a „libertății de critică”, îndreptată împotriva marxismului, se situa pe poziții oportuniste în problemele referitoare la tactica și la sarcinile organizatorice ale social-democrației ruse. Rabocedeliștii propagau ideea oportunistă că lupta politică a proletariatului trebuie subordonată luptei lui economice, se plocneau în fața spontaneității mișcării muncitorești și negau rolul conducător al partidului. Unul dintre redactorii revistei „Rabocce Delo”, V. P. Ivanșin, a participat la redactarea ziarului „Rabocceia Misl”, organul fățiș al „economistilor”, care era susținut de revista „Rabocce Delo”.

Cei de la „Rabocceia Misl” — un grup de „economisți” care au editat un ziar cu acest nume (ziarul a apărut din octombrie 1897 pînă în decembrie 1902; a fost redactat de K. M. Tah-tarev și de alții).

Acest grup propaga concepții fățiș oportuniste. El era împotriva luptei politice a clasei muncitoare, limitînd sarcinile ei la „interesele de moment”, la revendicarea unor reforme parțiale, și în primul rînd a unor reforme cu caracter economic. Proster-nîndu-se în fața spontaneității mișcării muncitorești, reprezentanții grupului „Rabocceia Misl” se pronunțau împotriva înființării unui partid proletar de sine stătător, minimalizau importanța teoriei revoluționare, a conștiinței revoluționare și susțineau că ideologia socialistă poate izvorî din mișcarea spontană.

V. I. Lenin a criticat, în paginile ziarului „Iskra“, concepțiile grupului „Raboceaia Mîsl“, ca o varietate rusă a oportunismului internațional. Un rol deosebit de important în zdrobirea acestor curente a avut cartea sa „Ce-i de făcut?“ (vezi Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—190). — 91.

- 51 „*Rabocee Znamea*“ — ziar bolșevic ilegal ; a apărut la Moscova din martie pînă în decembrie 1908. În total au apărut 7 numere : nr. 1 ca organ al Biroului regional al Regiunii industriale centrale al P.M.S.D.R., nr. 2—6 ca organ al Comitetului din Moscova și al Comitetului districtual Moscova ale P.M.S.D.R. și nr. 7 ca organ al Biroului regional al Regiunii industriale centrale, al Comitetului din Moscova și al Comitetului districtual Moscova ale P.M.S.D.R. La munca redacțională au participat, în diferite perioade, I. I. Skvorțov-Stepanov (care a redactat nr. 2—5), Ț. S. Zelikson-Bobrovskaia, V. M. Șuleatikov și alții. Incepînd cu nr. 5, ziarul a deschis o discuție în legătură cu atitudinea partidului față de Dumă și față de fracțiunea social-democrată din Dumă. În acest număr a fost publicat articolul „Scrisoarea unui muncitor (Despre planul muncii de partid în legătură cu aprecierea momentului actual)*“, scris de un otzovist și „redactat“ de A. V. Sokolov (S. Volski), lider al otzoviștilor din Moscova, care era în același timp și membru al Biroului regional al Regiunii industriale centrale Moscova. Articolul a provocat protestele vehemente ale organizațiilor de partid din Rusia centrală și a primit o ripostă în paginile ziarului „Proletarii“. V. I. Lenin a făcut o critică a acestui articol în lucrarea sa „Pe marginea a două scrisori“ (vezi Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 299—316). — 93.
- 52 „*Credo*“ — manifest al „economistilor“, alcătuit de E. D. Kus-kova, a apărut în 1899. Critica acestui manifest a fost făcută în „Protestul social-democraților din Rusia“, scris de Lenin și publicat în decembrie 1899 în străinătate, într-un extras special din nr. 4—5 al revistei „Rabocee Delo“ (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 157—170). — 95.
- 53 V. I. Lenin se referă la Talleyrand, diplomat francez de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. — 96.
- 54 *Congresul de la Londra* — Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. — a avut loc la Londra între 30 aprilie și 19 mai (13 mai — 1 iunie) 1907. Inițial a fost preconizată convocarea lui la Copenhaga, iar în caz că va fi interzis — la Malmö (Suedia) sau la Bruxelles. Dar, sub presiunea directă a guvernului țarist, guvernele Danemarccii, Suediei și Belgiei au interzis convocarea unui congres al P.M.S.D.R. pe teritoriul statelor lor. Delegații sosiți la Copenhaga au plecat la Malmö, iar de acolo la Londra.

Necesitatea imperioasă de a convoca congresul a fost dictată de politica oportunistă a Comitetului Central menșevic, care fusese ales la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. (în Comitetul Central au intrat atunci 7 menșevici și 3 bolșevici, iar în redacția Organului Central — 5 mensevici). Politica aceasta, care venea în contradicție cu voința majorității partidului, a suferit un fiasco total. În ciuda împotrivrării categorice a Comitetului Central menșevic, Conferința a doua a P.M.S.D.R. („Prima conferință generală“), care a avut loc în noiembrie 1906 a adoptat hotărârea de a convoca congresul partidului la 15 (28) martie 1907. Pregătirile pentru congres s-au desfășurat în condițiile unei înverșunate lupte între bolșevici și menșevici, fiecare dintre fracțiuni prezentând o platformă a ei proprie; platforma bolșevică — „Proiecte de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.“ — a fost întocmită de V. I. Lenin (vezi Opere complete, vol. 15, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 1—11). La congres au participat 336 de delegați, care reprezentau peste 147 000 de membri de partid; dintre delegați, 105 erau bolșevici, 97 menșevici, 57 bundiști, 44 social-democrați polonezi, 29 reprezentanți ai Social-democrației din Ținutul Ietona, 4 situați „în afara fracțiunilor“.

Marile centre industriale au trimis la congres reprezentanți bolșevici. 12 din cei 17 delegați ai organizației de partid din Petersburg, 16 din cei 19 trimiși de organizația orășenească și cea districtuală din Moscova, cei 19 delegați ai organizației din Ural și toți delegații organizațiilor din Ivanovo-Voznesensk, Vladimir, Kostroma (organizația districtuală), Briansk, Kazan și Krasnoiarsk erau bolșevici. V. I. Lenin a fost ales ca delegat de organizația din regiunea Kamei superioare. La acest congres a acționat, sub conducerea lui V. I. Lenin, un grup compact de delegați bolșevici: A. S. Bubnov, I. F. Dubrovinski, E. M. Iaroslavski, M. N. Leadov, V. P. Noghin, M. N. Pokrovski, K. N. Samoilov, I. V. Stalin, A. M. Stopani, S. G. Șaumian, I. A. Teodorovici, M. G. Țhakaia, K. E. Voroșilov și alții. La lucrările congresului a participat, cu drept de vot consultativ, și M. Gorki.

Discuțiile pe marginea ordinii de zi au ocupat aproape patru ședințe și au făcut să iasă la iveală profunde divergențe principiale între bolșevici și menșevici. Bolșevicii au insistat ca pe ordinea de zi a congresului să fie incluse o serie de probleme principiale — teoretice și politice — deosebit de importante, ca: tactica social-democrației în actualul moment al revoluției burghezo-democratice și atitudinea ei față de partidele burheze. Menșevicii și bundiștii, care erau sprijiniți de Troțki, au ridicat obiecții împotriva acestei propuneri, cerînd să fie scoase de pe ordinea de zi problemele generale cu privire la bazele tacticii partidului în revoluția burghezo-democratică.

După o luptă îndârjită, bolșevicii, cu sprijinul social-democraților polonezi și letoni, au reușit să includă pe ordinea de zi o problemă principală, cu caracter general și deosebit de im-

portantă : atitudinea față de partidele burgheze. „Această problemă — a arătat Lenin — s-a situat nu numai înaintea tuturor problemelor principale ale congresului, dar și înaintea tuturor lucrărilor sale în general“ (Opere complete, vol. 15, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 380—381). După lungi și înverșunate dezbateri, a fost adoptată următoarea ordine de zi : 1. Raportul de activitate al Comitetului Central. 2. Raportul de activitate al fracțiunii din Dumă și organizarea ei. 3. Atitudinea față de partidele burgheze. 4. Duma de stat. 5. „Congresul muncitoresc“ și organizațiile muncitorești fără partid. 6. Sindicatele și partidul. 7. Acțiunile de partizani. 8. Șomajul, criza economică și lock-outurile. 9. Probleme organizatorice. 10. Congresul internațional de la Stuttgart (1 mai, militarismul). 11. Munca în rândurile armatei. 12. Diverse. Din cauză că lucrările congresului s-au prelungit și s-au epuizat mijloacele bănești, problema șomajului, a crizei economice și a lock-outurilor, precum și aceea a Congresului internațional de la Stuttgart, n-au mai fost puse în discuție.

Lenin a fost ales în prezidiul congresului și a prezidat ședințele a 6-a, a 7-a, a 14-a, a 15-a, a 27-a, a 34-a și a 35-a ; a prezentat raportul și a rostit cuvîntul de încheiere în problema cea mai importantă de pe ordinea de zi — aceea a atitudinii față de partidele burgheze —, a luat cuvîntul în cadrul discuțiilor pe marginea raportului de activitate al Comitetului Central, a raportului de activitate al fracțiunii din Dumă, a rostit o cuvîntare în care cerea să fie incluse în ordinea de zi a congresului unele probleme principale cu caracter general, privind bazele tacticii partidului în revoluția burgheză ; a rostit cuvîntări îndreptate împotriva menșevicilor, a bundiștilor și a lui Troțki.

La acest congres, bolșevicii au fost sprijiniți de către delegații social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania și de social-democrația din Ținutul leton. Unindu-i laolaltă pe o platformă revoluționară, bolșevicii și-au asigurat majoritatea voturilor la congres și au obținut victoria liniei marxiste revoluționare. Congresul a adoptat, în toate problemele fundamentale, rezoluțiile prezentate de bolșevici.

În problema atitudinii față de partidele burgheze a fost adoptată rezoluția întocmită de Lenin. În această rezoluție, congresul a făcut o apreciere bolșevică a tuturor partidelor neproletare — a ultrareacționarilor, octombriștilor, cadeților și socialiștilor-revoluționari — și a formulat tactica social-democrației revoluționare față de aceste partide. Aceasta a constituit o mare victorie a bolșevicilor. „În rezoluția de la Londra cu privire la partidele neproletare“ — scrie Lenin mai târziu — partidul „a făcut bilanțul principalelor învățăminte ale revoluției. În această rezoluție, proletariatul social-democrat a făcut o caracterizare clară și precisă a relațiilor dintre clase în cadrul revoluției, a definit baza socială a principalelor partide și sarcinile generale ale mișcării muncitorești în lupta pentru democrație“ (volumul de față, pag. 189).

Congresul a adoptat rezoluția cu privire la Duma de stat, propusă de bolșevici ; în ea erau formulate sarcinile social-democrației în cadrul Dumei, se arăta că activitatea desfășurată de social-democrație în cadrul acestei instituții trebuie să fie subordonată activității dinafara ei, că Duma trebuie folosită în primul rând ca o tribună pentru demascarea absolutismului și a politicii conciliatoare a burgheziei, pentru proclamarea și propagarea programului revoluționar al partidului. În rezoluția cu privire la raportul de activitate al fracțiunii din Dumă, congresul și-a exprimat convingerea că fracțiunea social-democrată din Dumă va sluji cauza proletariatului din Rusia, în concordanță cu directivele congresului și sub conducerea Comitetului Central.

În problema „congresului muncitoresc” a fost adoptată o rezoluție bolșevică, întocmită pe baza proiectului de rezoluție „Cu privire la organizațiile muncitorești fără partid în legătură cu curentul anarho-sindicalist din rândurile proletariatului”, care a fost scris de Lenin pentru a fi prezentat la acest congres (vezi Opere complete, vol. 15, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 9—11). În rezoluția adoptată de el în problema „Sindicatele și partidul”, congresul a respins teoria oportunistă a „neutralității” sindicatelor și a stabilit că trebuie să se facă totul pentru a asigura conducerea ideologică și politică a sindicatelor de către partid. Congresul a introdus unele modificări în statutul P.M.S.D.R., lichidînd sistemul celor două centre (alegerea de către congres a Comitetului Central și a redacției Organului Central). Potrivit statutului modificat, la congres era ales numai Comitetul Central, în timp ce redacția Organului Central trebuia să fie numită de Comitetul Central și să se aple sub controlul lui. Statutul prevedea convocarea unor consfătuiri de partid periodice în vederea discutării unor probleme mai importante ale vieții de partid.

În Comitetul Central au fost aleși 5 bolșevici, 4 menșevici, 2 social-democrați polonezi, 1 social-democrat leton, iar ca membri supleanți au fost aleși 10 bolșevici, 7 menșevici, 3 social-democrați polonezi și 2 letoni. Ca membri și membri supleanți ai Comitetului Central au fost aleși V. I. Lenin, F. E. Dzerjinski, I. F. Dubrovinski, V. P. Noghin, L. B. Krasin, I. Tyszka, I. Marchlewski ș.a. Ulterior, în Comitetul Central au fost incluse încă 3 persoane : 2 din partea Bundului și 1 din partea Social-democrației din Ținutul leton.

Ținîndu-se seama că conducerea exercitată de Comitetul Central, care era alcătuit din reprezentanți ai diferitelor curente (reprezentanții organizațiilor social-democrate naționale oscilau deseori între bolșevici și menșevici), nu inspiră suficientă încredere, la sfîrșitul lucrărilor congresului, în cadrul unei adunări a fracțiunii bolșevice, a fost ales un Centru bolșevic, în frunte cu Lenin ; din el făcea parte și redacția ziarului „Proletarii”.

Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. a însemnat o mare victorie a bolșevismului în mișcarea muncitorească din Rusia. În hotărî-

rile adoptate de el a fost făcut un bilanț al victoriei repurtate de bolșevism asupra aripii oportuniste, menșevice a partidului în perioada revoluției burghezo-democratice din Rusia. Tactica bolșevică a fost aprobată ca tactică unică pentru întregul partid.
— 97.

- 55 „*Iskra*” (*veche*) — primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie, a fost înființat de V. I. Lenin în 1900 și a jucat un rol hotărâtor în crearea partidului revoluționar marxist al clasei muncitoare din Rusia.

Primul număr al „*Iskrei*” leniniste, datat : decembrie 1900, a apărut la Leipzig ; numerele următoare au apărut la München ; începînd din iulie 1902, ziarul a fost tipărit la Londra, iar în primăvara anului 1903 la Geneva. Un ajutor prețios pentru organizarea editării acestui ziar (organizarea unei tipografii clandestine, procurarea de litere rusești etc.) au dat social-democrații germani C. Zetkin, A. Braun și alții, revoluționarul polonez I. Marchlewski, care se stabilise în anii aceia la München, și H. Quelch, unul dintre conducătorii Federației social-democrate din Anglia.

Din redacția „*Iskrei*” făceau parte : V. I. Lenin, G. V. Plehanov, L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zasulici. Secretar de redacție a fost la început I. G. Smidovici-Leman, iar mai târziu, începînd din primăvara anului 1901, N. K. Krupskaja, care purta și întreaga corespondență a ziarului cu organizațiile social-democrate din Rusia. În centrul atenției „*Iskrei*” stăteau problemele luptei revoluționare a proletariatului și a tuturor oamenilor muncii din Rusia împotriva autocrației țariste ; se acorda o atenție deosebită celor mai importante evenimente din viața internațională și mai ales din mișcarea muncitorească internațională. Redactorul-șef și conducătorul „*Iskrei*” a fost de fapt Lenin. El a publicat articole în legătură cu toate problemele mai importante ale construcției de partid și ale luptei de clasă a proletariatului din Rusia.

„*Iskra*” a devenit un centru în jurul căruia se grupau forțele partidului, un centru de adunare și de educare a cadrelor de partid. Într-o serie de orașe din Rusia (Petersburg, Moscova, Samara etc.) au fost create grupuri și comitete ale P.M.S.D.R. de orientare iskristă-leninistă, iar în ianuarie 1902, la un congres al iskrștilor care a avut loc la Samara, a fost creată organizația din Rusia a „*Iskrei*”. Organizațiile iskriste luau ființă și activau sub conducerea directă a discipolilor și tovarășilor de luptă ai lui V. I. Lenin : N. E. Bauman, I. V. Babușkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin, P. A. Krasikov, G. M. Krjijanovski, F. V. Lengnik, P. N. Lepeșinski, I. I. Radcenko ș.a.

Din inițiativa lui Lenin și cu participarea lui directă, redacția „*Iskrei*” a elaborat un proiect de program al partidului (care a fost publicat în nr. 21 al „*Iskrei*”) și a făcut pregătirile necesare în vederea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. În perioada convocării congresului, majoritatea organizațiilor social-de-

mocrate locale din Rusia s-au alăturat „Iskrei“, aprobând tactica, programul și planul ei organizatoric și recunoscînd-o drept organul lor conducător. Într-o hotărîre specială, congresul a subliniat rolul excepțional al „Iskrei“ în lupta pentru crearea partidului și a declarat-o Organ Central al P.M.S.D.R.

Curînd după Congresul al II-lea al partidului, menșevicii, cu sprijinul lui Plehanov, au pus stăpînire pe „Iskra“. Începînd cu nr. 52, ea a încetat să mai fie organul de luptă al marxismului revoluționar. — 109.

56 „Vpered“ — ziar muncitoresc bolșevic, cu caracter de masă, condus de Lenin ; a fost editat ilegal, la Vîborg, de către redacția ziarului „Proletarii“ ; a apărut de la 10 (23) septembrie 1906 pînă la 19 ianuarie (1 februarie) 1908. Au apărut în total 20 de numere. Începînd cu nr. 2, „Vpered“ a apărut ca organ al comitetelor locale ale P.M.S.D.R. : nr. 2 ca organ al comitetelor din Moscova și Petersburg și al Comitetului districtual Moscova ; nr. 3—7 ca organ al Comitetelor din Moscova și Petersburg, al Comitetului districtual Moscova și al Comitetelor din Perm și Kursk ; nr. 8—19 și ca organ al Comitetului din Kazan ; în ultimul număr — 20 —, în locul Comitetelor din Perm și Kazan figura Comitetul regional din Ural.

Materialele publicate în „Vpered“ erau scrise într-o limbă populară, pe înțelesul cititorilor de rînd, muncitori și țărani. Ziarul propaga programul P.M.S.D.R., explica tactica social-democrațiilor revoluționari bolșevici, arătînd totodată cît de mari prejudicii aducea tactica oportunistă a menșevicilor și socialiștilor-revoluționari ; el demasca caracterul antidemocratic al partidului cadet și al celorlalte partide burghize și dezvăluia caracterul antipopular, de clasă, al absolutismului. Ziarul se ocupa pe larg de problemele muncitorești (greve, lupta împotriva lock-outurilor, syndicate etc.), în el găseau un viu răsunset cele mai importante evenimente din mișcarea muncitorească și socialistă rusă și internațională. Un loc important ocupau în coloanele lui problema agrară, lupta țăranilor pentru pămînt, mișcarea din rîndurile armatei, explicarea tacticii bolșevicilor în problema țărănească. O deosebită atenție acorda acest ziar dizolvării primelor două Dume, problemei alegerilor pentru Duma a II-a și, mai ales, pentru Duma a III-a ; el demasca componența de clasă a Dumei, arăta neputința ei de a rezolva problemele fundamentale ale revoluției și explica tactica bolșevicilor față de această instituție.

Un loc important ocupau în acest ziar problemele vieții de partid ; în paginile lui erau explicate hotărîrile adoptate de Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. și de conferințele generale orășenești și raionale ale P.M.S.D.R. „Vpered“ avea legături strînse cu cititorii muncitori.

În acest ziar au fost publicate o serie de articole ale lui V. I. Lenin. — 110.

- 57 Articolul „*Spărgătorii de grevă otzoviști-ultimatiști*“, scris de V. I. Lenin, n-a fost găsit. — 124.
- 58 Acest citat este luat de V. I. Lenin dintr-o scrisoare a lui V. O. Volosevici, adresată redacției ziarului „*Proletarii*“ din Petersburg. — 125.
- 59 Articolul „*Alegerile de la Petersburg*“ este consacrat rezultatului alegerilor parțiale pentru Duma a III-a de stat, care au avut loc în septembrie 1909; el a apărut, fără semnătură, în nr. 49 din 3 (16) octombrie 1909 al ziarului „*Proletarii*“.
- Nota scrisă de Lenin este îndreptată împotriva unui articol oportunist al lui N. Iordanski, intitulat „*Fără ieșire*“, apărut în „*Novii Deni*“ nr. 6 din 24 august (6 septembrie) 1909.

„*Novii Deni*“ — gazetă săptămînală legală, care a apărut la Petersburg între 20 iulie (2 august) și 13 (26) decembrie 1909; a apărut 15 numere. Redacția ei de fapt se compunea din bolșevicul I. P. Goldenberg (Meșkovski) și plehanovistul N. I. Iordanski; ulterior, după plecarea acestuia din urmă, au intrat în redacție M. S. Olminski și I. M. Steklov. Bolșevicii au folosit această publicație în campania alegerilor parțiale din Petersburg pentru cea de-a III-a Dumă de stat. În „*Novii Deni*“, V. I. Lenin a publicat articolul său „*Încă o dată despre partinitate și nepartinitate*“ și „*Despre «Vehi»*“ (vezi volumul de față, pag. 116—118 și 179—188). În această gazetă au fost publicate articole scrise de I. P. Pokrovski și N. G. Poletaev, membri ai fracțiunii social-democrate din Duma a III-a de stat, și de V. D. Bonci-Bruevici și M. S. Olminski.

Gazeta a fost interzisă de poliție. — 132.

- 60 Este vorba de „*Introducerea*“, scrisă de F. Engels, la lucrarea lui K. Marx „*Luptele de clasă în Franța (1848—1850)*“. Cu prilejul prezentării „*Introducerii*“ și al publicării unor extrase din ea în numărul din 30 martie 1895 al ziarului „*Vorwärts*“, organul central al Partidului social-democrat german, au fost omise o serie de teze deosebit de importante cu privire la lupta revoluționară a proletariatului, ceea ce a provocat un protest energic din partea lui Engels. Într-o scrisoare adresată lui Kautsky la 1 aprilie 1895, el scria: „*Spre marea mea surprindere, am găsit azi, în «Vorwärts», publicat fără știrea mea, un extras din «Introducerea» mea, care a fost atît de ciuntit, încît eu apar în el ca un adept pașnic al legalității cu orice preț*“ (K. Marx, F. Engels. *Ausgewählte Briefe*, Dietz Verlag, Berlin, 1953, S. 586; vezi în același volum, la pag. 586—587, o scrisoare către P. Lafargue).

Engels a stăruit ca „*Introducerea*“ să fie publicată în întregime. În 1895 ea a apărut în revista „*Die Neue Zeit*“, însă cu mari prescurtări, ca urmare a insistenței depuse de conducerea Partidului social-democrat din Germania. Ulterior, liderii oportuniști ai social-democrației germane, pentru a-și justifica tactica

lor reformistă, au început să interpreteze documentul denaturat de ei ca o renunțare a lui Engels la revoluție, la insurecția armată și la lupta de baricade. Textul autentic al „Introducerii” a fost publicat pentru prima oară abia în U.R.S.S. (vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 104—126; pasajul citat de Lenin se află la pag. 124).

„Die Neue Zeit” — revistă teoretică a Partidului social-democrat din Germania; a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Pînă în octombrie 1917 a apărut sub îngrijirea lui K. Kautsky, iar după aceea sub îngrijirea lui H. Cunow. În această revistă au fost publicate pentru prima oară unele lucrări ale lui K. Marx și F. Engels: „Critica programului de la Gotha” de K. Marx, „Contribuții la critica proiectului programului social-democrat din 1891” de F. Engels etc. Engels ajută în permanență cu sfaturile sale redacția revistei și nu rareori o critica pentru abaterile ei de la marxism. La această revistă au colaborat militanți de seamă ai mișcării muncitorești germane și internaționale de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea: A. Bebel, W. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin, P. Lafargue, G. V. Plehanov etc. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui F. Engels, revista a început să publice în mod sistematic articole scrise de revizioniști, printre care și o serie de articole ale lui E. Bernstein, „Problemele socialismului”, care a însemnat dezlănțuirea unei ofensive împotriva marxismului. În anii primului război mondial (1914—1918), revista s-a situat pe o poziție centristă, sprijinind de fapt social-șovinismul. — 132.

- 61 „Proiectul de rezoluție asupra întăririi partidului și a unității lui” a fost prezentat de Lenin în ședința din 21—22 octombrie (3—4 noiembrie) 1909 a redacției Organului Central. În legătură cu proiectata apropiere dintre bolșevici și menșevicii-partiți în vederea luptei împotriva lichidatorismului, Lenin a propus să fie publicat ca editorial articolul său „Despre metodele de întărire a partidului nostru și a unității lui” (care pînă în prezent n-a fost încă găsit). Potrivit celor spuse de A. Warski, membru al redacției ziarului „Soșial-Demokrat”, care a făcut o relatare în legătură cu această ședință într-o scrisoare cu data de 20 noiembrie 1909 adresată de el conducerii centrale a social-democrației poloneze, în acest articol Lenin cerea să se ducă o luptă hotărîtă împotriva lichidatorismului și arăta că trebuie menținută și întărită organizația bolșevică independentă. Majoritatea membrilor redacției (G. Zinoviev, L. Kamenev, L. Martov și A. Warski) s-au opus publicării articolului lui V. I. Lenin ca editorial și au propus ca el să apară sub semnătura autorului ca articol de discuții. Atunci Lenin a pus în discuție problema generală a întăririi partidului și a unității lui și a prezentat proiectul de rezoluție care se publică în volumul de față. Proiectul a fost și el respins. — 133.

- 62 V. I. Lenin, care făcea parte din Biroul socialist internațional în calitate de reprezentant oficial al P.M.S.D.R., a luat cuvîntul la sesiunea a unsprezecea a acestui birou, în ziua de 7 noiembrie 1909. O expunere amănunțită asupra acestei ședințe a fost făcută de Lenin în articolul său „A unsprezecea sesiune a Biroului Socialist Internațional” (volumul de față, pag. 197—202).
- În edițiile a 2-a, a 3-a și a 4-a ale Operelor lui V. I. Lenin, expunerea lui a fost publicată după darea de seamă apărută în „Bulletin Périodique du Bureau Socialiste Internationale” nr. 2. În ediția de față, ea se publică după o relatare mai completă, apărută în suplimentul nr. 4 al ziarului „Leipziger Volkszeitung” nr. 264 din 24 noiembrie 1909.
- „Leipziger Volkszeitung” — cotidian social-democrat german. A apărut din 1894 pînă în 1933. Pînă la primul război mondial a fost organul de presă al aripii stîngi a social-democrației germane; timp de cîțiva ani a fost redactat de F. Mehring. A avut printre colaboratorii săi pe R. Luxemburg, I. Marehlewski ș.a. Din 1917 pînă în 1922 a fost organul de presă al „independentilor” germani, iar după aceea al social-democraților de dreapta. — 134.
- 63 *Bobrikoviști* — adepții regimului polițist-jandarmeresc instituit, în 1898—1904, în Finlanda de către N. I. Bobrikov, guvernator general țarist. — 135.
- 64 V. I. Lenin se referă la insurecțiile din iulie 1906 ale soldaților și marinarilor de la Kronstadt și din fortăreața Sveaborg (situată în apropiere de Helsingfors); aceste insurecții au fost înăbușite cu cruzime de guvernul țarist. — 138.
- 65 Acest articol, dacă avem în vedere că, în cuprinsul lui, V. I. Lenin analizează numai poziția menșevicilor și a ziarului „Golos Soțial-Demokrata” și nu se oprește asupra articolului lui Troțki amintit mai sus, nu reprezintă decît prima parte a unei lucrări proiectate de el. Partea a doua n-a fost găsită. — 142.
- 66 Vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 168. — 143.
- 67 Lenin denumește „marxism” *brentanist, sombartian și struivist* diferite variante ale denaturării burgheze a marxismului, care se reduceau în ansamblu la teoria „care admite «școala capitalismului», dar respinge școala luptei revoluționare de clasă”.
- Lujo Brentano (1844—1931), un economist burghez german, predica „pacea socială” în societatea capitalistă, afirma că e posibilă lichidarea fără luptă de clasă a contradicțiilor sociale ale capitalismului și susținea că ar fi posibil ca prin organizarea unor sindicate reformiste și prin introducerea unei legis-

lații a muncii să se rezolve problema muncitorească, să se ajungă la o împăcare a intereselor muncitorilor cu cele ale capitaliștilor.

Werner Sombart (1863—1941), un alt economist vulgar german, a fost la începutul activității sale unul dintre ideologii tipici ai „social-liberalismului cu o ușoară nuanță marxistă”, iar după aceea a devenit un apologet fățiș al capitalismului. Denaturând teoria marxistă, el căuta să elimine esența ei revoluționară, estompa exploatarea capitalistă, nega inevitabilitatea crizelor economice în capitalism, înfățișa capitalismul ca pe un sistem economic armonios și vedea în societatea burgheză o „armonie a claselor”. Mai târziu, Sombart a trecut pe pozițiile fascismului și a început să proslăvească regimul hitlerist. A fost unul dintre întemeietorii geopoliticii fasciste și predicator notoriu al teoriei raseiste. Teza, formulată de el, că dezvoltarea societății capitaliste va duce la apariția unui sistem în cadrul căruia marile întreprinderi capitaliste vor ajunge la o conviețuire pașnică cu economia micilor țărani și a meseriașilor, fără să-i ruineze (teoria „pluralismului social”), este propagată pe scară largă de către economiștii burghezi contemporani.

În Rusia, o teorie analogă brentanismului și sombartismului a fost propagată de principalul exponent al „marxismului legal”, P. B. Struve, care a încercat să folosească marxismul în interesele burgheziei. Lenin a arătat că „struvismul” ia „din marxism tot ce este acceptabil pentru burghezia liberală” și înlătură „sufletul viu al marxismului”, caracterul lui revoluționar. Struve s-a solidarizat întru totul cu exponenții economiei politice vulgare din străinătate; el atribuia capitalismului un scop ce nu-i este propriu — satisfacerea cât mai deplină a tuturor necesităților omenești —, recomanda „să ne facem ucenicia la capitalism” și propovăduia în mod deschis malthusianismul. „Mare maestru al renegării”, cum l-a caracterizat Lenin, Struve „a început cu oportunismul, cu «critica lui Marx» și a decăzut în câțiva ani pînă la național-liberalismul contrarevoluționar burghez”. — 145.

- 68 V. I. Lenin citează cuvintele rostite de menșevicul lichidator F. I. Dan în cadrul dezbaterilor de la Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908) în legătură cu „Momentul actual și sarcinile partidului”. — 146.
- 69 Aceste cuvinte sînt luate dintr-o scrisoare adresată de narodnicul rus P. N. Tkacev redactorului revistei „Vpered” și publicată în aprilie 1874 într-o broșură cu titlul „Sarcinile propagandei revoluționare în Rusia”. În această broșură se spunea textual: „...noi nu admitem nici un fel de amînări, nici o tărăgănare. Acum sau prea târziu, ori, poate, niciodată!”. — 147.
- 70 Lenin se referă la decretul din 9 (22) noiembrie 1906 „Cu privire la completarea unor dispoziții ale legii în vigoare, în legătură cu posesiunea și folosirea pămîntului de către țărani”, care, după votarea lui de către Duma de stat și Consiliul de

stat, a căpătat denumirea de legea de la 14 (27) iunie 1910. Ca o completare a sus-menționatului decret, guvernul țarist a promulgat la 15 (28) noiembrie 1906 decretul „Cu privire la acordarea de către Banca funciară țărănească a unor împrumuturi cu ipotecă asupra loturilor de pământ”. Prin aceste decrete li se acorda dreptul țăranilor de a dispune, cu titlu de proprietate personală, de loturile lor și de a se retrage din obște pe otruburile* sau hutorele** lor. Hutoreniile sau otrubeniile puteau să obțină prin Banca țărănească împrumuturi cu care să-și cumpere pământ. Prin legile agrare stolîpiniste se urmărea ca, prin menținerea proprietății moșierești asupra pământului și prin ruinarea forțată a obștilor, să se creeze la sate o chiaburime, care să constituie un nou sprijin social al autocrației. Politica agrară a lui Stolîpin a accelerat evoluția capitalistă a agriculturii pe calea cea mai chinuitoare, pe calea „prusacă”, în condițiile menținerii puterii, proprietății și privilegiilor moșierilor iobăgiști, a intensificat exproprierea forțată a principalelor mase ale țărănimii, a grăbit dezvoltarea burgheziei țărănești, care a căpătat posibilitatea de a cumpăra la prețuri derizorii loturile țăranilor săraci.

Lenin spunea despre legislația agrară stolîpinistă din 1906 (și despre legea promulgată la 14 (27) iunie 1910) că reprezintă al doilea pas, după reforma din 1861, pe drumul transformării autocrației iobăgiste într-o monarhie burgheză. „Amînarea» data de Stolîpin vechilor rînduieii și vechii agriculturi iobăgiste — scria Lenin — constă în faptul că a fost deschisă încă o supapă, ultima care putea fi deschisă fără a se expropria întregul pământ moșieresc” (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 236). Cu toate că guvernul făcea o intensă propagandă pentru ieșirea țăranilor din obști, în Rusia europeană, în decurs de 9 ani (din 1907 pînă în 1915), nu s-au retras din ele decît vreo 2 500 000 de gospodării. A căutat să facă uz de acest drept — de a ieși din obști — în primul rînd burghezia satească, care a căpătat astfel posibilitatea să-și consolideze gospodăria. S-au retras din obști și o parte din țărani săraci, cu gîndul de a-și vinde loturile și a rupe definitiv orice legătură cu satul. Mica gospodărie țărănească, strivită de nevoi, rămînea și mai departe pradă mizeriei și înăpoyerii.

Politica agrară stolîpinistă, nelichidînd principala contradicție dintre întreaga țărănimie și moșieri, a dus la ruinarea continuă a maselor țărănimii, la ascuțirea contradicțiilor de clasă dintre chiaburime și țărănimia săracă. — 148.

- 71 *Uniunea țărănească* — Uniunea țărănească din Rusia — organizație democrat-revoluționară care a luat ființă în 1905. Inițiatorii acestei organizații au fost țărani din gubernia Moscova. În zilele de 31 iulie și 1 august (13 și 14 august) 1905 s-a ținut,

* — otrub — lot tăiat din pământul obștii și dat în proprietate individuală țaranului. — Nota trad.

** — hutor — așezare țărănească răzleață. — Nota trad.

la Moscova, congresul de constituire, care a pus bazele Uniunii țărănești din Rusia. În zilele de 6—10 (19—23) noiembrie 1905 a avut loc cel de-al doilea congres. La aceste congrese au fost elaborate programul și tactica Uniunii. Uniunea țărănească cerea libertăți politice și convocarea imediată a unei adunări constituante și sprijinea tactica de boicotare a Dumei I de stat. Programul agrar al Uniunii prevedea desființarea proprietății private asupra pământului, trecerea fără răscumpărare a pământurilor mănăstirești, bisericesti, domeniiale, ale coroanei și ale statului în mâinile țăranilor. În politica ei, Uniunea, care se afla sub influența socialiștilor-revoluționari și a liberalilor, a dat dovadă de inconsecvență, nehotărâre și șovăieli mic-burgheze. Ea cerea lichidarea proprietății moșierești asupra pământului, dar Uniunea era de acord să se acorde despăgubiri parțiale moșierilor. După cum spunea Lenin, ea era „o organizație... care, desigur, împărțea o seamă de prejudecăți ale țăranilor, care se lăsa influențată de iluziile mic-burgheze ale acestora (așa cum și socialiștii-revoluționari de la noi se lasă influențați), dar era o organizație a maselor incontestabil reală, avînd o «bază», o organizație incontestabil revoluționară în esență, capabilă să aplice metode de luptă cu adevărat revoluționare” (Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 323). Chiar de la primii pași ai activității sale, Uniunea țărănească a avut de suferit represiuni din partea poliției. La începutul anului 1907, ea și-a încetat existența. — 148.

- 72 Este vorba de Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm între 10 și 25 aprilie (23 aprilie—8 mai) 1906. La acest congres a fost adoptată formularea dată de Lenin primului paragraf din statut și a fost respinsă formularea oportunistă propusă de Martov. — 152.
- 73 La articolul „«Golos Soțial-Demokrata» și Cerevanin“, V. I. Lenin a folosit însemnările făcute de el pe cartea lui Cerevanin „Situația actuală și perspectivele de viitor. Problema agrară și căile de rezolvare a ei de către partidele aflate în luptă. Duma a III-a, cauzele apariției ei și viitorul ei“ (editată la Moscova în 1903), îndeosebi „lista cu principalele însemnări“, făcută de el la sfîrșit, pe coperta acestei cărți. Însemnările făcute de Lenin pe cartea lui Cerevanin au fost publicate în „Culegeri din Lenin“, vol. XXVI, pag. 366—411. — 160.
- 74 Prezentul articol al lui V. I. Lenin reprezintă un răspuns la născocirile calomnioase răspîndite de ziarele burgheze cu privire la excluderea lui M. Gorki din P.M.S.D.R. Prima notă, fără semnătură și avînd ca titlu „Excluderea lui M. Gorki din partidul social-democrat“, a fost publicată la 15 noiembrie 1909 de către ziarul „Utro Rossii“, organul de presă al industriașilor din Moscova (care a apărut în anii 1907, 1909—1918 și avea ca editor pe P. P. Reabușinski). La 20 noiembrie, acest ziar a publi-

cat „interviul“ menționat aici de V. I. Lenin, care era intitulat „Părerăa lui A. P. Cehov despre Gorki (Interviu acordat de L. A. Sulerjițki, regizor al Teatrului de artă)“ și în care se afirma că A. P. Cehov și-a exprimat regretul pentru intrarea lui M. Gorki în partid. Dezmințind această născocire, Gorki îi scria lui L. A. Sulerjițki: „Ant. Pav. nu putea să știe nimic despre intrarea mea în partid, întrucât acest lucru s-a întâmplat la un an după moartea lui“ (M. Gorki, Opere în treizeci de volume, vol. 29, 1955, pag. 100). — 163.

75 „L'Eclair“ — ziar, a apărut la Paris din 1888 pînă în 1939.

„Le Radical“ („Radicalul“) — ziar; apare la Paris începînd din 1881.

„Berliner Tageblatt“ — „Berliner Tageblatt und Handelszeitung“; a apărut în anii 1871—1939. — 163.

76 Documentul de față este începutul unui articol scris de V. I. Lenin la sfîrșitul lunii noiembrie 1909 (sfîrșitul articolului n-a fost găsit). Articolul era destinat pentru nr. 50 al ziarului „Proletarii“, dar n-a fost publicat. În locul lui, Lenin a început să scrie articolul „Despre unele cauze ale actualelor disensiuni ideologice“, al cărui prim capitol a fost publicat în „Proletarii“ nr. 50 din 28 noiembrie (11 decembrie) 1909 (vezi volumul de față, pag. 142—150).

În același număr al ziarului, la rubrica „Din mișcarea muncitorească“ a fost publicată, sub semnătura „Tr.“, scrisoarea din Petersburg a unui „vechi iskrist și vechi bolșevic“, pe care o analizează V. I. Lenin și din care prezintă unele extrase în articolul de față. — 165.

77 Înainte de apariția acestui articol, Lenin a ținut la Liège, la o adunare, la 29 octombrie (st.n.) 1909, un referat despre „Ideologia burgheziei contrarevoluționare“; la 26 noiembrie el a ținut la Paris un referat despre „Ideologia liberalismului contrarevoluționar (Succesul culegerii «Vehi» și semnificația lui socială)“; planul acestui referat este inclus în volumul de față, la pag. 455. — 179.

78 „Moskovskie Vedomosti“ — ziar fondat în 1756 de Universitatea din Moscova. La început apărea sub forma unei foi de format redus. În 1863 a încăput în mîinile lui M. N. Katkov, devenind o publicație monarho-naționalistă, exponentă a concepțiilor celor mai reacționare pături ale moșierimii și clerului. Începînd din 1905, „Moskovskie Vedomosti“ a fost unul din principalele organe de presă ale ultrareacționarilor. A apărut pînă la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. — 181.

79 „Cele patru revendicări“ — denumire prescurtată care se dădea sistemului electoral democratic, în legătură cu faptul că, pentru

a fi democratic, dreptul de vot trebuia să îndeplinească patru condiții : să fie universal, egal, direct și secret. — 185.

- 80 „Îmbogățiți-vă, domnilor, și veți fi alegători!“ — așa le-a răspuns Guizot, șeful de fapt al guvernului francez în anii 1840—1848, care a fost numit în mod oficial președinte al Consiliului de miniștri în 1847, celor ce cereau o reducere a censului electoral, socotind că era prea ridicat.
Spunînd că guvernul „nu se bizuie pe cei săraci și beți, ci pe cei tari și cuprinși“, P. A. Stolîpin a exprimat, în discursul rostit de el la ședința din 5 (18) decembrie 1908 a Dumei a III-a de stat, principalul conținut al decretului din 9 (22) noiembrie 1906. — 186.
- 81 Este vorba de o rezoluție adoptată de Congresul al cincilea (de la Londra) al P.M.S.D.R. (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 167—168). — 189.
- 82 Vezi rezoluția „Despre momentul actual și sarcinile partidului“ („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 199—201). — 189.
- 83 „*Moskovskii Ejenedelnik*“ — revistă, organ al „Partidului înnoirii pașnice“, organizație constituțional-monarhistă a marii burghezii și a moșierilor ; a apărut la Moscova în anii 1906—1910 sub conducerea redacțională a prințului E. N. Trubețkoi. Cei mai apropiați colaboratori ai ei au fost N. N. Lvov, V. A. Maklakov, G. N. Trubețkoi ș.a. ; la această revistă au colaborat și „vehiștii“ N. A. Berdeaev, M. O. Gherșenzon, P. B. Struve ș.a. — 193.
- 84 „*Tribuna*“ („De Tribune“) — ziar fondat în 1907 de aripa stîngă a Partidului muncitoresc social-democrat olandez (Pannekoek, Gorter, Weinkop, Henriette Roland-Holst). Începînd din 1909, după ce cei de stînga au fost excluși din partid și au organizat Partidul social-democrat din Olanda, a devenit organul acestui partid ; începînd din 1918 a fost organul Partidului Comunist Olandez ; sub această denumire a apărut pînă în aprilie 1937. — 199.
- 85 *Congresul socialist internațional de la Stuttgart* (Congresul al VII-lea al Internaționalei a II-a) s-a ținut între 18 și 24 august 1907. În legătură cu acest congres vezi cele două articole ale lui V. I. Lenin publicate sub titlul „Congresul socialist internațional de la Stuttgart“ (Opere complete, vol. 16, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 69—76 și 81—91). — 199.
- 86 *Partidul muncitoresc socialist din America* a luat ființă în 1876, la Congresul de unificare de la Philadelphia, ca rezultat al

fuzionării secțiilor americane ale Internaționalei I și a altor organizații socialiste. Lucrările congresului s-au desfășurat sub conducerea lui F. A. Sorge, tovarăș de luptă al lui Marx și Engels. Majoritatea covârșitoare a partidului era alcătuită din imigranți care aveau slabe legături cu muncitorii băștinași ai Americii. În primii ani, rolul conducător în acest partid l-au avut lassalleienii, care au comis o serie de greșeli cu caracter dogmatic-sectar. O parte din conducători considerau că principala sarcină a partidului o constituie activitatea parlamentară și subapreciau importanța conducerii luptei economice a maselor, în timp ce alții alunecau în trade-unionism și anarhism. Șovăielile ideologice și tactice ale conducerii au dus la slăbirea partidului și la părăsirea lui de către o serie de grupuri. Marx și Engels au criticat cu asprime tactica sectară a socialiștilor americani.

În ultimul deceniu al secolului trecut, conducerea Partidului muncitoresc socialist din America a trecut în mâinile aripiei stângi, în frunte cu D. de Leon, care a comis însă greșeli cu caracter anarho-sindicalist. Partidul a renunțat la lupta pentru revendicările parțiale ale clasei muncitoare, la munca în cadrul sindicatelor reformiste și și-a pierdut tot mai mult legăturile cu mișcarea muncitorească de masă, care și așa erau destul de slabe. În anii primului război mondial (1914—1918), el înclina spre internaționalism. Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, partea cea mai revoluționară a acestui partid a participat activ la înființarea Partidului Comunist din America. În momentul de față, Partidul muncitoresc socialist reprezintă o organizație puțin numeroasă, lipsită de influență asupra mișcării muncitorești din S.U.A. — 201.

- 87 *Partidul muncitoresc independent din Anglia* (Independent Labour Party) — organizație reformistă, întemeiată de conducătorii „noilor trade-unionuri” în 1893, în condițiile înviorării luptei greviste și intensificării mișcării pentru independența clasei muncitoare din Anglia față de partidele burgheze. Din Partidul muncitoresc independent făceau parte membrii „noilor trade-unionuri” și ai unei serii de sindicate vechi, reprezentanți ai intelectualilor și ai micii burghezii, care se aflau sub influența fabienilor. În fruntea acestui partid se afla Keir Hardie. În programul său, partidul preconiza lupta pentru proprietatea colectivă asupra tuturor mijloacelor de producție, de repartitie și de schimb, introducerea zilei de muncă de 8 ore, interzicerea muncii pentru copii, instituirea asigurărilor sociale și acordarea de ajutoare pentru șomeri.

F. Engels a salutat crearea acestui partid, sperând că el va reuși să evite greșelile sectare ale Federației social-democrate și să devină un adevărat partid muncitoresc de masă. Dar chiar de la înființarea sa, Partidul muncitoresc independent s-a situat pe poziții burghezo-reformiste, acordând atenție în primul rând formei de luptă parlamentare și tranzacțiilor parlamentare cu

partidul liberal. Caracterizînd Partidul muncitoresc independent, Lenin a scris că „acesta este în realitate un partid oportunist, dependent totdeauna de burghezie“, că el este „independent“ numai de socialism, dar este foarte dependent față de liberalism“ (Opere, vol. 29, Editura politică, 1959, pag. 479; vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 349). — 201.

88 P.P.S. — Partidul socialist polonez (Polska Partia Socjalistyczna) — partid naționalist reformist, înființat în 1892. Acționînd sub lozinca luptei pentru o Polonie independentă, P.P.S., sub conducerea lui Pilsudski și a adepților lui, a desfășurat o propagandă naționalistă, separatistă în rîndurile muncitorilor polonezi, cău-tînd să-i abată de la calea luptei pe care o duceau, împreună cu muncitorii ruși, împotriva absolutismului și a capitalismului. Sub înrîurirea muncitorilor de rînd, în tot cursul existenței P.P.S. s-au format în cadrul său diferite grupări de stînga. Unele dintre ele au aderat ulterior la aripa revoluționară a mișcării muncitorești poloneze.

În 1906, P.P.S. s-a scindat în „levița“-P.P.S. și în așa-zisa „pravîța“-P.P.S. („fracțiune revoluționară“ a P.P.S., cu orientare de dreapta, șovină).

Sub influența exercitată de partidul bolșevic, precum și de S.D.P. și L. (Social-democrația din Regatul Poloniei și din Lituania), „levița“-P.P.S. a evoluat treptat spre poziții consecvent revoluționare.

În anii primului război mondial, o mare parte din „levița“-P.P.S. s-a situat pe poziții internaționaliste, iar în decembrie 1918 a fuzionat cu S.D.R.P. și L. Cele două partide fuzionate au format Partidul Muncitoresc Comunist din Polonia (aceasta a fost pînă în 1925 denumirea Partidului Comunist din Polonia).

Aripa dreaptă a P.P.S. și-a continuat, în timpul primului război mondial, politica ei național-șovină; ea a organizat pe teritoriul Galiției legiuni poloneze care au luptat de partea imperialismului austro-german.

După crearea statului burghez polonez, în 1919, aripa dreaptă a P.P.S. a fuzionat cu organizațiile P.P.S. de pe teritoriul polonez care înainte se aflase sub stăpînirea Germaniei și a Austriei, adoptînd din nou denumirea de P.P.S. Devenit partid de guvernămînt, P.P.S. a înlesnit trecerea puterii în mîinile burgheziei poloneze, a desfășurat o propagandă anticomunistă sistematică și a sprijinit politica de agresiune împotriva Țării sovietice, politica de cotropire și asupra a Ucrainei apusene și a Bielorusiei apusene. Unele grupuri din P.P.S. care n-au fost de acord cu această politică au aderat la Partidul Comunist din Polonia.

După lovitură de stat fascistă a lui Pilsudski (din mai 1926), P.P.S. a trecut de formă în rîndurile opoziției parlamentare, dar, în realitate, el n-a dus o luptă activă împotriva regimului fascist, ci a continuat să-și desfășoare propaganda lui antisovietică și anticomunistă. Elementele de stînga din P.P.S. au colaborat, în

acești ani, cu comuniștii polonezi, sprijinind într-o serie de campanii tactica frontului unic.

În timpul celui de-al doilea război mondial, P.P.S. s-a scindat din nou. Partea lui reacționară, șovină, care a adoptat denumirea de „Wolność, Równość, Niepodległość” („Libertate, Egalitate, Independență”), a participat la formarea „guvernului” reacționar polonez din emigrație, cu sediul la Londra. Cealaltă parte, adică aripa stângă a P.P.S., care a adoptat denumirea de „Partidul muncitoresc al socialiștilor polonezi” (R.P.P.S.), sub influența „Partidului muncitoresc polonez” (P.P.R.), înființat în 1942, a aderat la frontul popular de luptă împotriva ocupanților hitleriști, a dus luptă pentru eliberarea Poloniei din robia fascistă și s-a situat pe poziția stabilirii de relații de prietenie cu U.R.S.S.

În 1944, după eliberarea părții răsăritene a Poloniei de sub ocupația germană și după formarea Comitetului polonez de eliberare națională, R.P.P.S. și-a reluat denumirea de P.P.S. și, împreună cu P.P.R., a participat la opera de construire a Poloniei democrat-populare. În decembrie 1948, P.P.R. și P.P.S. s-au unit și au format Partidul Muncitoresc Unit Polonez (P.M.U.P.). — 201.

- 89 *Partidul socialist din America* s-a constituit în iulie 1901, la Congresul de la Indianapolis, prin unificarea grupurilor ce s-au desprins din Partidul muncitoresc socialist și Partidul social-democrat din S.U.A., care a avut printre organizatorii săi pe Eugen Debs, un militant popular al mișcării muncitorești din S.U.A. și care a fost și unul dintre fondatorii noului partid. Acest partid avea o compoziție socială neomogenă; el cuprindea în rândurile sale o parte din muncitorii americani, muncitori imigranți, precum și mici fermieri și membri proveniți din mica burghezie. Conducerea centristă și oportunistă de dreapta a acestui partid (Victor L. Berger, Moris Hillquit etc.) contesta necesitatea dictaturii proletariatului, respingea metodele de luptă revoluționare, reducând în fond activitatea partidului la participarea la campaniile electorale. În anii primului război mondial (1914—1918) s-au format în acest partid trei curente: social-șoviniștii, care sprijineau politica imperialistă a guvernului; centristii, care erau numai cu vorba împotriva războiului imperialist; o minoritate revoluționară, care se situa pe poziții internaționaliste și lupta împotriva războiului.

Aripa stângă a partidului, în frunte cu Charles Rutenberg, William Foster, Bill Haywood etc., sprijinindu-se pe elementele proletare, ducea lupta împotriva conducerii oportuniste a partidului, pentru organizarea de acțiuni politice independente ale proletariatului, pentru crearea de sindicate de producție bazate pe principiile luptei de clasă. În 1919, în acest partid s-a produs o sciziune. Aripa stângă care s-a desprins din partid a devenit inițiatoarea creării Partidului Comunist din S.U.A. și principalul lui nucleu.

În momentul de față, Partidul socialist este o organizație secară, cu un efectiv destul de redus. — 201.

90 *Grupul „Vpered”* — grup antibolșevic, antipartinic al otzoviștilor, ultimatiștilor și ziditorilor de dumnezeu; a fost organizat, din inițiativa lui A. Bogdanov și G. Aleksinski, în decembrie 1909, după prăbușirea centrului fracționist otzovist-ultimatist format la școala de la Capri; a avut un organ de presă cu aceeași denumire.

Lupta vperediștilor împotriva bolșevicilor se caracteriza printr-o totală lipsă de principialitate și de scrupule în alegerea mijloacelor. La plenara din ianuarie 1910, ei au acționat în strânsă legătură cu lichidatorii-golosiști și cu troțkiștii. După ce au reușit să determine această plenară să recunoască grupul lor ca „grup editorial al partidului” și au primit din partea Comitetului Central o subvenție pentru publicațiile lui, vperediștii au dezlănțuit, după plenară, o critică violentă de pe poziții otzovist-ultimatiste împotriva hotărârilor adoptate de ea și au refuzat să se supună prevederilor lor. După Conferința de partid de la Praga, vperediștii au dus lupta, împreună cu menșevicii-lichidatori și cu troțkiștii, împotriva hotărârilor plenarei.

Acțiunile neprincipiale antipartinice și antimarxiste ale grupului „Vpered” au făcut ca muncitorii să se îndepărteze de el. „Influența acestui grup — scria Lenin — a fost întotdeauna cu totul neînsemnată și el își ducea zilele de azi pe mâine numai datorită tacticii de conciliere cu diferite grupuri din străinătate, rupte de Rusia și cu totul neputincioase” (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 523). Nefiind sprijinit de mișcarea muncitorească, grupul „Vpered” s-a destrămat de fapt în 1913 și a încetat formal să mai existe după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917. — 203.

91 *Plenara C.C. al P.M.S.D.R.*, cunoscută sub denumirea de plenară „de unificare”, a avut loc în zilele de 2—23 ianuarie (15 ianuarie—5 februarie) 1910 la Paris.

Problema căilor și metodelor de întărire a partidului și a unității lui s-a pus cu deosebită stringență în toamna anului 1909. În noiembrie 1909, V. I. Lenin, conformându-se unei hotărâri adoptate de consfătuirea redacției largite a ziarului „Proletarii”, a prezentat un plan de apropiere, de alcătuire a unui bloc între bolșevici și menșevicii-partiți în vederea luptei comune împotriva lichidatorilor și otzoviștilor. În opoziție cu planul întocmit de Lenin, împăciuitoriștii G. E. Zinoviev, L. B. Kamenev și A. I. Rîkov au făcut totul pentru a se ajunge la o unire a bolșevicilor cu menșevicii-golosiști (lichidatori) și cu troțkiștii, ceea ce însemna de fapt lichidarea partidului bolșevic. Au manifestat șovăieli împăciuitoariste și I. F. Dubrovinski și V. P. Noghin, membri ai Comitetului Central. Întrucât situația ce se crease în partid și în Rusia cerea în mod imperios să fie

rezolvate problemele legate de unificarea forțelor partidului, bolșevicii au trimis la 1 (14) noiembrie 1909 Biroului din străinătate al Comitetului Central o declarație în care arătau că e necesar să se convoace în cel mai scurt timp o plenară a Comitetului Central.

La lucrările plenarei din ianuarie a Comitetului Central au participat reprezentanți ai tuturor fracțiunilor și grupărilor, precum și reprezentanți ai organizațiilor social-democrate naționale. Majoritatea în cadrul plenarei au avut-o împăciuitoriștii.

Lenin a dus, la această plenară, o luptă dîrză împotriva oportuniștilor și împăciuitoriștilor, pentru a obține o condamnare hotărîită a lichidatorismului și otzovismului și a face să fie adoptată o linie de apropiere între bolșevici și menșevicii-partiiți. Caracterizînd situația de la plenară, Lenin îi scria mai tîrziu lui Gorki: „trei săptămîni de chin, de tocire a nervilor, să le ia toți dracii“ (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 428).

Pe ordinea de zi a plenarei figurau următoarele puncte: 1) Darea de seamă a Biroului din Rusia al Comitetului Central; 2) Darea de seamă a Biroului din străinătate al C.C.; 3) Darea de seamă a redacției Organului Central; 4) Rapoartele Comitetelor Centrale ale partidelor social-democrate naționale; 5) Starea de lucruri din partid; 6) Cu privire la convocarea unei conferințe ordinare a partidului; 7) Statutul C.C. al P.M.S.D.R. etc.

La discuțiile în legătură cu principalul punct din ordinea de zi — cu privire la starea de lucruri din partid — menșevicii-golosiști, care la plenară acționau în bloc cu vperedistii și erau sprijiniți de troțkiști, au căutat să aperse lichidatorismul și otzovismul. Dar, la stăruința lui Lenin, plenara a adoptat rezoluția „Cu privire la starea de lucruri în partid“, care a constituit un „corolar direct, o continuare și o încununare firească a rezoluțiilor din decembrie 1908, care condamnă lichidatorismul și cer recunoașterea fără rezerve a necesității activității social-democrate în Dumă, cît și a folosirii posibilităților legale“ (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 205). Cu toate că împăciuitoriștii și reprezentanții organizațiilor naționale, sub presiunea menșevicilor-golosiști, a vperedistilor și troțkiștilor, au acceptat ca în rezoluție să nu li se spună lichidatorilor și otzoviștilor pe nume, rezoluția plenarei a condamnat lichidatorismul și otzovismul, a recunoscut pericolul acestor curente și necesitatea de a duce lupta împotriva lor.

Ulterior, Lenin, făcînd o apreciere a însemnătății pe care a avut-o plenara din ianuarie, sublinia că ea a fixat definitiv linia tactică a partidului în perioada contrarevoluției și, dezvoltînd rezoluția Conferinței a V-a a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908), a calificat lichidatorismul și otzovismul drept niște manifestări ale influenței exercitate de burghezie asupra proletariatului. Plenara a stabilit totodată că e necesară crearea unei adevărate

unități în rândurile partidului în legătură cu sarcinile politice-ideologice ale partidului în actuala perioadă istorică.

Totodată, Lenin a condamnat cu toată tăria hotărârile împăciuitoariste adoptate de plenară. Împotriva voinței lui Lenin, împăciuitoaristii, în alianță cu Troțki, au făcut să fie aleși și în instituțiile centrale ale partidului nu menșevicii-partițiți, ci menșevicii-golosiști (lichidatorii). Plenara a hotărât să se acorde subvenții „Pravdei” de la Viena, care apărea sub conducerea lui Troțki, și a stabilit ca din redacția acestui ziar să facă parte și un reprezentant al Comitetului Central. Grupul „Vpered” a fost recunoscut ca grup editorial al partidului. A fost dizolvat Centrul bolșevic și a fost suspendată apariția ziarului „Proletarii”; o parte din bunurile deținute de ei, bolșevicii le-au predat Comitetului Central, iar restul le-au transmis unor terțe persoane, unor așa-ziși deținători (K. Kautsky, F. Mehring, C. Zetkin), care urmau ca în decurs de doi ani să le predea Comitetului Central, cu condiția ca menșevicii-golosiști să-și lichideze centrul fracționist și să înceteze să mai scoată ziarul lor fracționist. În rezoluția „Cu privire la centrele fracționiste”, plenara a menționat că interesele partidului și ale unității lui cer ca „*Golos Soșial-Demokrata*” să fie suspendat în viitorul cel mai apropiat. Însă, precum scria Lenin, plenara s-a mulțumit cu promisiunile verbale ale golosiștilor (lichidatorilor) și ale vperediștilor de a-și dizolva fracțiunile și de a-și suspenda publicațiile fracționiste. Hotărârile împăciuitoariste ale plenarei au făcut jocul lichidatorilor și otzoviștilor, aducând mari prejudicii partidului.

Menșevicii-golosiști, vperediștii și troțkiștii au refuzat să se supună hotărârilor plenarei. „*Golos Soșial-Demokrata*” nu și-a încetat apariția. Lichidatorii au început să publice în Rusia un ziar al lor legal, „*Nașă Zarea*”, la care colaborau și golosiștii. Nici grupul „Vpered” nu și-a încetat activitatea lui scizionistă. Redacția „Pravdei” troțkiste a refuzat să se supună controlului Comitetului Central. Pătrunzând în instituțiile centrale de partid, menșevicii-lichidatori subminau organizarea activității lor și munca organizațiilor locale de partid.

În această situație, bolșevicii au declarat, în toamna anului 1910, că nu se socotesc legați prin convenția adoptată de fracțiuni la plenara din ianuarie. Bolșevicii au început să-și scoată o publicație a lor, „*Rabocœia Gazeta*”. Ei au început să lupte pentru convocarea unei noi plenare și au cerut să li se înapoieze bunurile și fondurile bănești pe care le predaseră în mod condiționat Comitetului Central.

Procesele-verbale ale plenarei din ianuarie n-au fost găsite. Lucrările plenarei, lupta ce s-a desfășurat, în cadrul ei, împotriva lichidatorilor, vperediștilor, troțkiștilor și împăciuitoariștilor, sînt amănunțit expuse în articolul lui V. I. Lenin „Însemnările unui publicist” (volumul de față, pag. 255—324). — 206.

- 92 Vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 238—247. — 206.
- 93 Articolul „*Golos*»-ul lichidatorilor împotriva partidului“ a fost scris de V. I. Lenin ca editorial pentru nr. 12 al ziarului „Soțial-Demokrat“. În a doua jumătate a lunii martie 1910, articolul a apărut într-o ediție specială și abia după aceea a fost publicat în „Soțial-Demokrat“. — 215.
- 94 „*Diskussionnîi Listok*“ — supliment al ziarului „Soțial-Demokrat“, Organul Central al P.M.S.D.R.; a apărut, pe baza unei hotărâri a plenarei din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R., cu începere de la 6 (19) martie 1910 și pînă la 29 aprilie (12 mai) 1911, la Paris. Au apărut trei numere. Din redacția ziarului făceau parte reprezentanți ai bolșevicilor, menșevicilor, ultimațiștilor, bundiștilor, plehanoviștilor, social-democrației poloneze și ai social-democrației din Ținutul leton. În primul și al doilea număr din „*Diskussionnîi Listok*“ a fost publicat articolul lui V. I. Lenin „Insemnările unui publicist“, iar în al treilea număr articolul „Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia“ (vezi volumul de față, pag. 255—324, 381—400). — 215.
- 95 Este vorba de o scrisoare a Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R., „Către toți tovarășii din străinătate“, care a fost publicată în foaie volantă la 3 (16) martie 1910.

Biroul din străinătate al Comitetului Central (B.S.C.C.) a fost înființat de plenara din august 1908 a C.C. al P.M.S.D.R., ca reprezentant al întregului partid în străinătate; el era format din trei persoane și era subordonat Biroului din Rusia al Comitetului Central. Misiunea B.S.C.C. era să țină o legătură permanentă cu Comitetul Central care activa în Rusia și cu membrii Comitetului Central care activau în străinătate, să urmărească activitatea desfășurată de grupurile de sprijin din străinătate ale P.M.S.D.R. și de Biroul lor central, să încaseze cotele bănești pe care organizațiile din străinătate trebuiau să le verse în casa Comitetului Central și să organizeze colecte pentru Comitetul Central. În vederea unificării tuturor grupurilor de sprijin din străinătate ale P.M.S.D.R. și a subordonării lor unei conduceri unice a întregului partid, plenara din august a Comitetului Central a însărcinat B.S.C.C. să convoace un congres special al acestor grupuri. Dar, din cauza opoziției înverșunate întâmpinate din partea Biroului central al grupurilor din străinătate, care fusese acaparat de menșevicii-lichidatori, B.S.C.C. n-a putut să convoace congresul în cursul anului 1909.

Plenara din ianuarie 1910 a Comitetului Central a reorganizat B.S.C.C. și a limitat rolul lui în conducerea treburilor generale ale partidului, sporind în mod corespunzător atribuțiile

Biroului din Rusia al Comitetului Central. Numărul membrilor B.S.C.C. a fost stabilit la 5 persoane, dintre care 3 reprezentau comitetele centrale ale organizațiilor naționale. Din Biroul din străinătate al Comitetului Central făceau parte : A. I. Liubimov — din partea bolșevicilor, B. I. Gorev (Goldman) — din partea menșevicilor, L. Tyszka — din partea social-democraților polonezi, Ionov (F. M. Koighen) — din partea bundiștilor, și I. A. Berzin — din partea social-democraților letoni. Curînd după aceea componența B.S.C.C. s-a modificat : din partea bolșevicilor a intrat N. A. Semașko (Aleksandrov), din partea bundiștilor — M. I. Liber, iar din partea social-democraților letoni — Șvarț (I. Elias); ultimii doi erau lichidatori. În felul acesta, în Biroul din străinătate al Comitetului Central s-a format o majoritate lichidatoristă stabilă, care încerca pe toate căile să dezorganizeze activitatea instituțiilor centrale ale partidului. Poziția antipartinică a B.S.C.C. și-a găsit o expresie deosebit de concludentă în sabotarea sistematică a convocării plenaryi Comitetului Central, care era cerută cu insistență de bolșevici, din cauză că lichidatorii nu aplicau hotărârile adoptate de plenara din ianuarie a Comitetului Central. Tactica lichidatoristă a B.S.C.C. l-a determinat, în mai 1911, pe N. A. Semașko, reprezentantul bolșevicilor, să depună o declarație prin care anunța că se retrage din B.S.C.C.

La o consfătuire a membrilor C.C. al P.M.S.D.R., convocată în iunie 1911 la Paris, a fost adoptată o hotărîre prin care era condamnată linia politică a B.S.C.C. În această rezoluție se arăta că într-o serie de cazuri — ca, de pildă, în problema unificării grupurilor din străinătate ale P.M.S.D.R., a convocării unei plenaryi a Comitetului Central, a sprijinirii publicațiilor social-democrate legale din Rusia și în multe alte probleme — B.S.C.C. a pășit pe calea unei politici fracționiste, antipartinice, încălcînd hotărârile adoptate de plenara din 1910. Consfătuirea a condamnat comportarea antipartinică a B.S.C.C. și a hotărît ca problema existenței acestuia să fie rezolvată la viitoarea ședință plenară a C.C. al P.M.S.D.R.

În noiembrie 1911 a fost rechemat din B.S.C.C. reprezentantul social-democrației poloneze, iar după aceea și reprezentantul social-democrației letone. În ianuarie 1912 B.S.C.C. s-a dizolvat. — 220.

- 96 „Documentul de celebritate herostratică” — „Scrisoarea deschisă” în care erau expuse concepții lichidatoriste — a fost semnat de menșevicii : S. O. Tederbaum (Avgustovski) ; M. S. Makadziub (Anton) ; V. K. Ikov (Vadim) ; L. N. Radcenko (V. Petrova) ; B. S. Teitlin (Gheorghii) ; V. O. Tederbaum (Gheorg) ; V. A. Gutovski (Evg. Ga—az) ; G. I. Prigornii (Kramolnikov) ; B. A. Ghinzburg (D. Kolțov) ; R. S. Galberștadt (Nat. Mihailova) ; K. M. Ermolaev (Roman) ; M. L. Heisin (Romul) ; S. I. Portușghis (Solomonov) ; F. A. Lipkin (Cerevanin) ; P. A. Bronștein (Iuri) ; I. A. Pilețki (I. P—i). — 221.

- 97 *Biroul din Rusia al Comitetului Central* era ales de adunarea generală a colegiului membrilor Comitetului Central care activa în Rusia. Acest Birou conducea toate treburile colegiului din Rusia al Comitetului Central în intervalul dintre două adunări ale Comitetului Central (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 242—244). — 221.
- 98 „*Unul dintre membrii Comitetului Central care activează în Rusia*” — V. P. Noghin. — 222.
- 99 „*Osvobojd'eništii*” — reprezentanții burgheziei liberale, care s-au grupat în jurul revistei „Osvobojdenie”.
- „*Osvobojdenie*” — revistă bilunară; a apărut în străinătate de la 18 iunie (1 iulie) 1902 pînă la 5 (18) octombrie 1905, sub îngrijirea lui P. B. Struve. Zămislită de mișcarea opoziționistă a zemstvelor, ea a fost de fapt un organ al burgheziei liberale ruse și a promovat ideile unui liberalism monarhist moderat. În 1903, în jurul acestei reviste s-a grupat (iar în ianuarie 1904 s-a constituit) „Uniunea eliberării”, care a dăinuit pînă în octombrie 1905. Împreună cu zemții constituționaliști, „osvobojd'eništii” au constituit nucleul partidului constituțional-democrat (al cadeților), principalul partid burghez din Rusia, care a fost înființat în octombrie 1905. — 226.
- 100 Vezi introducerea lui F. Engels la ediția engleză a broșurii sale „*Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință*”, în care el scria în 1892: „Pentru ca burghezia să poată culege chiar și numai roadele deja coapte ale victoriei, revoluția a trebuit să fie împinsă cu mult dincolo de țel...” (K. Marx și F. Engels. Despre religie, Editura politică, 1960, ediția a II-a, pag. 272). — 227.
- 101 V. I. Lenin citează cuvintele lui Volghin, eroul romanului „*Prologul*” de N. G. Cernîșevski (vezi N. G. Cernîșevski. Opere complete, vol. XIII, 1949, pag. 197). — 229.
- 102 Vezi rezoluția „*Despre momentul actual și sarcinile partidului*”, adoptată de Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908) („*Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.*”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 199—201). — 235.
- 103 „*Declarația de la 31 martie*” — denumire dată de ziare discursului rostit de P. A. Stolîpin, președintele Consiliului de Miniștri, cu prilejul discuțiilor pe marginea unei interpelări semnate de 32 de deputați și prezentate de fracțiunea social-democrată din Dumă în legătură cu „*Regulamentul*” de la 24 august (6 septembrie) 1909. Prin acest „*Regulament*” erau scoase

din competența Dumei de stat toate chestiunile care priveau departamentul armatei și cel al marinei. — 237.

- 104 Este vorba de un referat în legătură cu „atacurile din Duma de stat împotriva orânduirii sociale și a nobilimii”, prezentat de contele A. A. Bobrinski la Congresul al VI-lea al nobilimii unite, care a avut loc la Petersburg în zilele de 14—20 martie (27 martie — 2 aprilie) 1910. Consiliul nobilimii unite era o organizație contrarevoluționară a moșierilor iobăgiști, care a luat ființă în mai 1906, la primul Congres al împuterniciților asociațiilor nobiliare guberniale; a ființat pînă în octombrie 1917. Lenin, vorbind de Consiliul nobilimii unite, folosea denumirea de „consiliu al iobăgiștilor uniți”. — 238.
- 105 *Junii-turci* — denumire europeană dată membrilor partidului „Unitate și progres”, partid naționalist, burghezo-moșieresc din Turcia, care a luat ființă în 1889, la Istanbul. Junii-turci căutau să ajungă la o îngrădire a puterii absolute a sultanului și la transformarea țării lor dintr-un imperiu feudal într-un stat burghez monarho-constituțional, să asigure burgheziei turce un rol mai important în viața economică și politică a țării. Ajuns la putere în iulie 1908, în urma unei revoluții burgheze săvârșite de sus cu sprijinul armatei, guvernul junilor-turci a dus o politică reacționară, menținînd monarhia. După înfrîngerea Turciei în primul război mondial (toamna anului 1918), partidul junilor-turci s-a dizolvat. — 241.
- 106 Rezoluția — menționată aici — a celui de-al doilea grup de la Paris de sprijinire a P.M.S.D.R. a fost adoptată la adunarea din 30 martie (12 aprilie) 1910 și publicată într-o foaie volantă specială. Această rezoluție condamna încercările făcute de lichidatori de a zădărnici aplicarea hotărîrilor adoptate de plenara din ianuarie (1910) a Comitetului Central și chema pe toți social-democrații partinici — inclusiv menșevicii-partiiți — la înfăptuirea practică a hotărîrilor plenarei, la luptă pentru unitate, împotriva scizioniștilor și a lichidatorilor. Rezoluția cerea adepților otzovism-ultimatismului să aducă la îndeplinire hotărîrile plenarei și să procedeze la lichidarea grupului „Vpered”, care avea un caracter antipartinic.

Cel de-al doilea grup de sprijinire a P.M.S.D.R. de la Paris a luat ființă la 5 (18) noiembrie 1908. El s-a desprins din grupul de la Paris, din care făceau parte și menșevicii: el unea laolaltă pe toți bolșevicii, inclusiv membrii Centrului bolșevic. — 249.

- 07 *Machisti* — adepții machismului sau empiriocriticismului. Acest curent filozofic idealist-subiectiv, reacționar, a căpătat o largă răspîndire în Europa occidentală la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Intemeietorii lui au fost E. Mach,

fizician și filozof austriac, și R. Avenarius, filozof german. Machismul a fost un curent al filozofiei idealiste burgheze care era deosebit de periculos pentru clasa muncitoare, întrucât în vorbe lupta împotriva idealismului și apela la științele moderne ale naturii, ceea ce îi imprima o aparență de „temeinicie științifică“. În Rusia, în anii reacțiunii a căzut sub influența machismului o parte din intelectualitatea social-democrată. O răspândire deosebit de mare a căpătat machismul în rîndurile intelectualilor menșevici (N. Valentinov, P. Iușkevici și alții). Pe pozițiile machismului s-au situat și unii publiciști din rîndurile bolșevicilor (V. Bazarov, A. Bogdanov, A. Lunacearski etc.). Camuflîndu-se în dosul unor declarații ipocrite, în care susțineau că urmăresc o dezvoltare a marxismului, machiștii ruși au purces în realitate la o revizuire a bazelor filozofiei marxiste. V. I. Lenin, în cartea sa „Materialism și empiriocriticism“, a dezvăluit esența reacționară a machismului, a apărat filozofia marxistă împotriva tentativelor revizioniste, a dezvoltat în chip multilateral materialismul dialectic și materialismul istoric în noile condiții istorice. Zdrobirea machismului a însemnat o puternică lovitură dată pozițiilor ideologice ale menșevismului, otzovismului și zidirii de dumnezeu. — 266.

- 108 V. I. Lenin se referă la părerile exprimate de K. Marx și F. Engels, în 1875, în scrisorile adresate de ei lui A. Bebel și W. Bracke, în legătură cu unirea dintre lassalleieni și eisenachieni (vezi K. Marx și F. Engels. *Ausgewählte Briefe*, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 343—354).

Lassalleienii și eisenachienii — două partide din mișcarea muncitorească germană din deceniul al 7-lea și începutul deceniului al 8-lea al secolului trecut, între care s-a dat o luptă înverșunată, în special în problemele de tactică, și mai ales în problema cea mai arzătoare a vieții politice a Germaniei din acea vreme: aceea a căilor de unificare a Germaniei.

Lassalleienii — partizanii și discipolii lui F. Lassalle — socialist mic-burghez german —, membri ai Uniunii generale a muncitorilor germani, întemeiată la Leipzig în 1863, la congresul uniunilor muncitorești, cu scopul de a contracara acțiunile progresiștilor burghezi, care urmăreau să supună influenței lor clasa muncitoare. Primul președinte al Uniunii a fost Lassalle, care a formulat programul și bazele ei tactice. S-a proclamat drept program politic al Uniunii lupta pentru votul universal, iar drept program economic înființarea unor asociații muncitorești de producție care urmau să fie subvenționate de stat. În activitatea lor practică, Lassalle și partizanii săi, care se obișnuiseră cu ideea hegemoniei Prusiei, susțineau politica de mare putere promovată de Bismarck; „obiectiv — scrie F. Engels lui K. Marx la 27 ianuarie 1865 —, aceasta a fost o ticăloșie și o trădare, în folosul prusienilor, a întregii mișcări muncitorești“

(vezi Marx—Engels. Briefwechsel, III. Band, Dietz Verlag, Berlin, 1950, pag. 261). În repetate rânduri, K. Marx și F. Engels au criticat cu vehemență teoria, tactica și principiile organizatorice ale lassalleianismului, pe care-l considerau drept un curent oportunist în mișcarea muncitorească germană.

Eisenachienii — membrii Partidului muncitoresc social-democrat din Germania, care a fost întemeiat în 1869, la Congresul de constituire de la Eisenach. Conducătorii eisenachienilor au fost A. Bebel și W. Liebknecht, care se aflau sub influența ideologică a lui K. Marx și F. Engels. În programul de la Eisenach se arăta că Partidul muncitoresc social-democrat din Germania se consideră „o secție a Asociației Internaționale a Muncitorilor și împărtășește năzuințele ei“. Datorită sfaturilor și criticii primite în permanență din partea lui Marx și Engels, eisenachienii au dus o politică revoluționară cu mult mai consecventă decât Uniunea generală a muncitorilor germani, de sub conducerea lui Lassalle; în problemele unificării Germaniei, bunăoară, ei susțineau „calea democratică și proletară, luptând împotriva celor mai mici concesii făcute prusacismului, bismarckismului, naționalismului“ (V. I. Lenin. Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 288).

Sub influența avântului mișcării muncitorești și a întetirii represiunilor guvernamentale, ambele partide s-au unit între ele, la Congresul de la Gotha din 1875, și au format un partid unic, Partidul muncitoresc socialist din Germania (ulterior Partidul social-democrat din Germania). — 268.

- 109 „O completare necesară la «Dnevnik» al lui G. V. Plehanov“ — foaie menșevică lichidatoristă, îndreptată împotriva lui G. V. Plehanov; a fost editată, în aprilie 1910, de redacția ziarului „Golos Soșial-Demokrata“. — 269.
- 110 „*Nașa Zarea*“ — revistă legală lunară a menșevicilor-lichidatori; a apărut la Petersburg, începând din ianuarie 1910 și pînă în septembrie 1914. A fost condusă de A. N. Potresov și a avut drept colaboratori pe F. I. Dan, S. O. Tederbaum (V. Ejov) și alții. În jurul acestei reviste s-a încheiat centrul lichidatorilor din Rusia. În rezoluția celei de-a șasea Conferințe generale (de la Praga) a P.M.S.D.R. din 1912 se menționa că „o parte din social-democrați, care s-a grupat în jurul revistelor «*Nașa Zarea*» și «*Delo Jizni*», a luat fațăș apărarea unui curent care a fost declarat de întregul partid ca fiind un produs al influenței burgheze asupra proletariatului“ („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, 1954, pag. 290).

„*Vozrojdenie*“ — revistă legală a menșevicilor-lichidatori; a apărut la Moscova din decembrie 1908 pînă în iulie 1910, o dată pe lună, iar în 1910 de două ori pe lună. A avut drept colaboratori pe F. Dan, L. Martov, A. Martînov etc. — 278.

- 111 *Al doilea vperedist*: V. L. Sanțer (Marat). — 287.
- 112 *Jaurèsistii* — adepții socialistului francez J. Jaurès. Sub pretextul „libertății de critică”, au procedat la revizuirea principiilor fundamentale ale marxismului și au făcut propagandă în favoarea colaborării de clasă a proletariatului cu burghezia. În 1902 au format Partidul socialist francez, care s-a situat pe poziții reformiste.

Hervéistii — adepții socialistului francez G. Hervé, care s-a alăturat inițial anarhiștilor și a intrat apoi în partidul socialist, situându-se pe o poziție „de extremă stângă”. O critică amplă a hervéismului a fost făcută de V. I. Lenin în articolele „Congresul socialist internațional de la Stuttgart”, „Militarismul belicos și tactica antimilitaristă a social-democrației” (vezi Opere complete, vol. 16, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 69—76, 81—91 și vol. 17, pag. 192—202).

Guesdiștii — curent marxist-revoluționar în mișcarea socialistă franceză de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, avînd în frunte pe J. Guesde și P. Lafargue. În 1882, în urma sciziunii care s-a produs în Partidul muncitoresc francez la Congresul de la Saint-Étienne, guesdiștii au format un partid de sine stătător, păstrîndu-și vechea denumire. Ei au rămas credincioși programului adoptat de partid în 1880 la Hâvre, a cărui parte teoretică a fost scrisă de K. Marx, și au apărat politica revoluționară de sine stătătoare a proletariatului. Ei se bucurau de o mare influență în centrele industriale din Franța și grupau în rîndurile lor elementele cele mai înaintate ale clasei muncitoare.

În 1901, adepții luptei de clasă revoluționare, în frunte cu J. Guesde, au întemeiat Partidul socialist din Franța (ai cărui membri au început să se numească guesdiști, după numele conducătorului lor). În 1905, guesdiștii au fuzionat cu Partidul socialist francez, partid reformist. În timpul războiului imperialist din 1914—1918, conducătorii Partidului socialist francez unificat (Guesde, Sembat și alții), trădînd cauza clasei muncitoare, au trecut pe pozițiile social-șovinismului. — 288.

- 113 „*Sozialistische Monatshefte*” — revistă, principalul organ al oportuniștilor germani și una din publicațiile revizionismului internațional. A apărut la Berlin din 1897 pînă în 1933. În timpul primului război mondial (1914—1918) a avut o poziție social-șovinistă.

Revista a criticat rezoluția „Despre tactica partidului”, îndreptată împotriva revizionismului, care a fost adoptată de Congresul de la Dresden al Partidului social-democrat din Germania.

Congresul de la Dresden al social-democrației germane a avut loc între 13 și 20 septembrie 1903. În centrul atenției lui a stat problema tacticii partidului și a luptei împotriva revizio-

- nismului. La acest congres au fost criticate concepțiile revizioniste ale lui E. Bernstein, P. Göhre, E. David, W. Heine și ale altor cîtorva social-democrați germani. Într-o rezoluție care a fost adoptată de congres cu o majoritate covârșitoare de voturi (288 contra 11) se spunea : „Congresul partidului condamnă în modul cel mai categoric tendințele revizioniste de a schimba vechea și încercata noastră tactică, bazată pe lupta de clasă și încununată de victorii, în sensul de a renunța la cucerirea puterii politice prin răsturnarea dușmanilor noștri și de a adopta o politică de concesi față de orînduirea existentă“ (vezi „Protokoll über die Verhandlungen des Parteitagés der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903“, Berlin, 1903, S. 418). Adoptarea unei asemenea rezoluții a avut o anumită importanță pozitivă. Totuși, congresul n-a dat dovadă de suficientă consecvență în lupta împotriva revizionismului; revizionistii n-au fost excluși din partid, iar după congres au continuat să-și propage concepțiile lor oportuniste. Mai tîrziu, această rezoluție a Congresului de la Dresden a fost aproape în întregime adoptată și de Congresul socialist internațional de la Amsterdam (august 1904) cu prilejul adoptării „Regulilor internaționale ale tacticii socialiste“. — 292.
- 114 „Autorul «Scrisorii din Caucaz», tov. K. St.», este I. V. Stalin. Această scrisoare, îndreptată împotriva lichidatorilor din Tiflis, a fost scrisă în decembrie 1909. Menșevicii din redacția ziarului „Sozial-Demokrat“ au refuzat să publice scrisoarea în Organul Central al partidului; ea a fost publicată la 25 mai (7 iunie) 1910 în „Diskussionnii Listok“ nr. 2 împreună cu răspunsul dat de N. Jordania (An.), liderul menșevicilor caucazieni. — 293.
- 115 E vorba de o rezoluție adoptată de Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. : „Despre atitudinea față de partidele neproletare“ (vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 167—168). — 297.
- 116 „Bezzgolovșii“ („Cei fără cap“) — nume dat de V. I. Lenin „bezzaglavților“.

„Bezzaglavșii“ — grup semicadet și semimenșevic de intelectuali burghezi din Rusia (S. N. Prokopovici, E. D. Kuskova, V. I. Bogucearski, V. V. Portugalov, V. V. Hijneakov etc.) care s-a format în perioada de descreștere a revoluției din 1905—1907. Acest grup și-a căpătat denumirea de la săptămînalul politic „Bez Zaglavii“ („Fără titlu“), care a apărut la Petersburg din ianuarie pînă în mai 1906, sub îngrijirea lui Prokopovici; ulterior „bezzaglavșii“ s-au grupat în jurul ziarului „Tovarișci“, cu orientare cadetă de stînga. Camuflindu-se sub masca neapartenenței lor formale la nici un partid, ei erau promotorii ideilor liberalismului burghez și ale oportunistului și susțineau pe re-

vizioniștii din cadrul social-democrației ruse și internaționale. Bezzaglavșii erau caracterizați de Lenin ca niște „cadeți menșevizanți” sau ca niște „menșevici cadetizanți”. — 297.

- 117 „*Socialiștii-populiști*” („*enesii*”) — membrii Partidului socialist-populist al muncii, care s-a desprins, în 1906, din aripa de dreapta a partidului socialiștilor-revoluționari (al eserilor) și care avea o orientare mic-burgheză. Ei erau exponenții intereselor chiaburimii, se pronunțau pentru naționalizarea parțială a pământului, care urma să fie răscumpărat de la moșieri și împărțit țăranilor după așa-zisa normă de muncă. Enesii erau pentru un bloc cu cadeții. Lenin îi denumea social-cadeți, „oportuniști mic-burghezi”, „menșevici eseriști” care oscilează între cadeți și eseri, subliniind că acest partid „se deosebește prea puțin de cadeți, deoarece șterge din program atât republica, cât și trecerea întregului pământ în mâinile țăranimii” (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 24). În fruntea acestui partid se aflau A. V. Peșonov, N. F. Annenski, V. A. Meakotin și alții. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, partidul socialiștilor-populiști a fuzionat cu trudovicii, a sprijinit activ Guvernul provizoriu burghez, trimițându-și reprezentanți în acest guvern. După Revoluția Socialistă din Octombrie, enesii au luat parte la comploturile contrarevoluționare și la acțiunile armate împotriva Puterii sovietice. Partidul lor și-a încetat existența în perioada intervenției militare străine și a războiului civil. — 297.

- 118 „*Nași Pomoi*” („Lăturile noastre”) — denumire dată de V. I. Lenin revistei lichidatoriste „*Nașa Zarea*”.

„*Congresul publiciștilor lingăi*” — cel de-al doilea Congres general al scriitorilor și ziariștilor din Rusia, care a avut loc la Petersburg în zilele de 21—28 aprilie (4—11 mai) 1910. La acest congres au luat parte reprezentanți ai menșevicilor-lichidatori de la „*Nașa Zarea*” și „*Sovremennii Mir*”. La primul ordin dat de poliție, congresul, fără să opună vreo împotrivire, a scos de pe ordinea de zi rezoluția cu privire la lupta pentru libertatea presei.

Vorbind despre *posseiști*, V. I. Lenin se referă la adepții lui V. A. Posse — ziarist și fruntaș al vieții publice, care a militat pentru crearea, în Rusia, a unor organizații cooperatiste muncitorești independente de partidul social-democrat. — 299.

- 119 *Azefiada* — trădare politică, care-și trage numele de la E. F. Azef, unul dintre liderii partidului socialist-revoluționar. — 310.
- 120 V. I. Lenin se referă la articolul lui F. Engels „4 mai la Londra” (Arbeiterzeitung, Wien, 23 mai 1890), precum și la scrisorile lui F. Engels către F. A. Sorge din 29 noiembrie 1886 și 11 mai 1889.

S. D. F. (Social-demokratic Federation — Federația social-democrată din Anglia) a luat ființă în 1884. Alături de refor-

miști (Hyndman și alții), din Federația social-democrată făcea parte și un grup de social-democrați revoluționari, care se situau pe pozițiile marxismului (H. Quelch, T. Mann, E. Aveling, E. Marx-Aveling și alții) și formau aripa de stînga a mișcării socialiste din Anglia. F. Engels a criticat conducerea Federației social-democrate pentru dogmatismul și sectarismul ei, pentru că era ruptă de mișcarea muncitorească de masă din Anglia și nu ținea seama de particularitățile ei. În 1907, Federația social-democrată a primit denumirea de Partidul social-democrat; în 1911, acest partid împreună cu elementele de stînga ale Partidului laburist independent au întemeiat Partidul socialist britanic; în 1920, acest partid împreună cu grupul comunist unit au jucat rolul principal în formarea Partidului Comunist al Marii Britanii. — 321.

- 121 „Zihņa” — ziar, organul central al Social-democrației letone; a fost fondat în martie 1904. A apărut ilegal la Riga, cu mari întreruperi, pînă în august 1919, iar apoi în străinătate. A avut drept colaboratori activi și permanenți pe P. I. Stucika, unul dintre organizatorii Partidului Comunist din Letonia, I. Rainis, poet al poporului leton, și alții.

În aprilie 1917, „Zihņa” a devenit un ziar legal, care a fost editat la Petrograd, ca organ central al bolșevicilor din Letonia, la Riga și în alte localități. În august 1919, după victoria temporară a contrarevoluției în Letonia, a început să apară din nou ilegal la Riga. După instaurarea Puterii sovietice în Letonia, în iunie 1940, „Zihņa” a devenit organul C. C. al Partidului Comunist din Letonia și al Sovietului Suprem al Republicii Sovietice Socialiste Letone. — 325.

- 122 Delegatul Social-democrației din Ținutul leton a fost Martin Ozolin. — 325.
- 123 Este vorba de „Statistica grevelor muncitorilor din fabrici și uzine în cursul anului 1905”, întocmită de V. E. Varzar, revizor de fabrică, și publicată în 1908 de ministerul comerțului și industriei. — 325.
- 124 Prezentul document a stat la baza proiectului de rezoluție cu privire la cooperative, care a fost prezentat de către delegația P.M.S.D.R. comisiei pentru cooperatie din cadrul Congresului socialist internațional de la Copenhaga.

Congresul socialist internațional de la Copenhaga (Congresul al VIII-lea al Internaționalei a II-a) a avut loc între 28 august și 3 septembrie 1910. La lucrările lui au participat 896 de delegați, care reprezentau țări din Europa, America de Nord și de Sud, Africa de sud și Australia. La acest congres, Rusia, la fel ca și Austria, Anglia, Germania și Franța, dispunea de 20 de voturi, dintre care social-democrații (inclusiv social-democrația lituaniană și cea armeană) aveau 10 voturi, socialiștii-revoluționari — 7, iar

sindicatelor — 3. P.M.S.D.R. era reprezentat la acest congres prin V. I. Lenin, G. V. Plehanov, A. M. Kollontai, A. V. Lunacearski etc.

Pentru discutarea în prealabil și elaborarea rezoluțiilor cu privire la diferite probleme au fost constituite 5 comisii : comisia pentru cooperatie ; comisia pentru sindicate, pentru solidaritatea internațională și unitatea mișcării sindicale din Austria ; comisia pentru lupta împotriva războiului ; comisia pentru legislația muncii și pentru problema șomajului ; comisia pentru elaborarea diferitelor rezoluții, printre care cele cu privire la unitatea socialistă, la pedeapsa cu moartea, la situația din Finlanda, Argentina, Persia etc.

Lenin a făcut parte dintr-una din principalele comisii ale congresului, cea pentru problemele cooperatiei. O expunere cu privire la lucrările acestei comisii și la lupta ce s-a desfășurat în cadrul congresului în legătură cu rolul și sarcinile cooperativelor în lupta revoluționară a proletariatului și cu raporturile dintre cooperative și partidele socialiste a fost făcută de Lenin în articolul său „Problema cooperativelor în dezbaterile Congresului socialist internațional de la Copenhaga” (volumul de față, pag. 368—377).

În rezoluția cu privire la lupta împotriva războiului — „Tribunalele de arbitraj și dezarmarea” —, congresul a aprobat rezoluția adoptată de Congresul de la Stuttgart (1907) — „Militarismul și conflictele internaționale” —, care cuprindea amendamentele propuse de V. I. Lenin și R. Luxemburg prin care se cerea socialiștilor din toate țările ca, folosind criza economică și politică provocată de război, să caute să răstoarne burghezia. Rezoluția adoptată de Congresul de la Copenhaga obliga, de asemenea, partidele socialiste și pe reprezentanții lor parlamentari să ceară guvernelor respective să treacă la reducerea armamentelor și la rezolvarea conflictelor dintre state pe cale de arbitraj și făcea apel la muncitorii din toate țările să treacă la organizarea de proteste împotriva primejdiei războiului.

În vederea unei legături mai strânse între marxiștii revoluționari pe arena internațională, Lenin a organizat în zilele congresului o consfătuire cu social-democrații de stînga din Internaționala a II-a prezenți la congres. În planul broșurii „Războiul european și socialismul european” (pe care n-a mai scris-o), Lenin enumeră pe participanții la consfătuire : din partea Franței — J. Guesde și Ch. Rappoport ; din partea Belgiei — de Brouckère ; din partea Germaniei — R. Luxemburg și E. Wurm ; din partea Poloniei — I. Marchlewski (Karski) ; din partea Spaniei — P. Iglesias ; din partea Austriei — A. Braun ; din partea Rusiei — V. I. Lenin, G. V. Plehanov ș.a. („Culegeri din Lenin”, vol. XIV, pag. 22).

În timpul lucrărilor congresului, în ziarul „Vorwärts”, organul central al Partidului social-democrat din Germania, a apărut un articol (anonim) al lui Troțki, care conținea atacuri calomnioase împotriva P.M.S.D.R., ceea ce a determinat pe V. I. Lenin

- și G. V. Plehanov, membri ai delegației ruse, și pe A. Varski (A. S. Warszawski), reprezentant al Social-democrației poloneze, să adreseze un protest Comitetului Central al partidului german. — 330.
- 125 Este vorba de K. Kautsky, F. Mehring și C. Zetkin. — 338.
- 126 Articolul „*Structura capitalistă a agriculturii moderne*” reprezintă o parte dintr-o lucrare mai mare a lui V. I. Lenin despre agricultura capitalistă în Germania. După cum se vede din cuprinsul lui, care a fost scris de Lenin pe o foaie separată, articolul „*Structura capitalistă a agriculturii moderne*” era alcătuit din șapte capitole. El a fost publicat pentru prima oară în 1932, în „*Culegeri din Lenin*”, vol. XIX și în revista „*Bolșevik*” nr. 9, după o parte din manuscris care a fost găsită. Sfârșitul capitolului I („*Un tablou general al structurii economice a agriculturii moderne*”) și începutul capitolului al II-lea („*Ce reprezintă în realitate majoritatea «gospodăriilor» agricole moderne («gospodăriile proletare»)», precum și sfârșitul articolului, care purta semnătura „V. Ilin”, au fost găsite mai târziu. Capitolul I, al II-lea și al VII-lea au fost publicate pentru prima oară în întregime în volumul 16 din ediția a 4-a a *Operele*. Pe baza cuprinsului alcătuit de Lenin, în ediția a 4-a titlurile capitolelor au fost introduse în text. În această formă se publică articolul și în ediția de față.*
- N-au fost găsite pînă în prezent: sfârșitul capitolului al III-lea — „*Gospodăriile țărănești în regimul capitalist*”, începutul și sfârșitul capitolului al IV-lea — „*Munca femeilor și a copiilor în agricultură*”, capitolele al V-lea și al VI-lea — „*Irosirea muncii în mica producție*” și „*Caracterul capitalist al folosirii mașinilor în agricultura modernă*”. — 341.
- 127 V. I. Lenin se referă la articolul lichidatorului N. Valentinov „*În legătură cu ultimul recensămînt german*”, apărut la 7 (20) septembrie 1909 în ziarul „*Kievskaja Misl*” nr. 308.
- „*Kievskaja Misl*” — cotidian cu orientare burghezo-democratică, care a apărut la Kiev din 1906 pînă în 1918. Pînă în 1915 a avut și suplimente ilustrate săptămînale; începînd din 1917 a apărut în două ediții — de dimineață și seară. — 345.
- 128 „*Ekonomist Rossii*” — revistă burgheză săptămînală, consacrată problemelor economice și financiare; a apărut în anii 1909—1912 la Petersburg. — 346.
- 129 Vezi K. Marx. „*Capitalul*”, vol. I, Editura politică, 1960, ediția a IV-a, pag. 642—649. — 354.
- 130 Vezi Franz Bensing. *Der Einfluss der landwirtschaftlichen Maschinen auf Volks- und Privatwirtschaft*. Breslau, 1897. În mod mai

amănuțit, Lenin se oprește asupra acestei monografii a lui Ben-sing în lucrarea sa „Problema agrară și «criticii lui Marx»“ (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 95—268). — 362.

- 131 V. I. Lenin citează din raportul cu privire la „Atacurile împotriva concepțiilor fundamentale și a tacticii partidului“, prezentat de A. Bebel la Congresul de la Hanovra al social-democrației germane (9—14 octombrie 1899). — 373.
- 132 „*Tovarișci*“ — cotidian burghez ; a apărut la Petersburg de la 15 (28) martie 1906 pînă la 30 decembrie 1907 (12 ianuarie 1908). Fără a fi formal organul vreunui partid, acest ziar era, de fapt, organul cadeților de stînga. Apariția lui a fost sprijinită îndeaproape de S. N. Prokopovici și E. D. Kuskova. La acest ziar au colaborat și menșevicii. — 379.
- 133 „*Le Peuple*“ — cotidian, organ central al Partidului muncitoresc belgian ; apare, începînd din 1885, la Bruxelles ; în prezent este organul Partidului socialist belgian. — 379.
- 134 Articolul „*Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia*“ a fost scris în urma apariției, în septembrie 1910, în „*Die Neue Zeit*“, revista social-democrației germane, a unor articole ale lui L. Martov și L. Troțki, în care era denaturată adevărata semnificație a luptei interne de partid și istoria revoluției din anii 1905—1907 din Rusia.
- Faptul că Lenin se pregătea să răspundă, într-un articol, la atacurile lui Martov și Troțki este cunoscut dintr-o serie de scrisori. La 17 (30) septembrie 1910, el îi scria lui K. Radek : „Lui Martov și lui Troțki vreau să le răspund în «*Neue Zeit*». I-am scris și lui Kautsky, întrebîndu-l dacă ar publica acest răspuns și ce dimensiuni ar trebui să aibă“ (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 158). Dar conducătorii revistei — Kautsky și Wurm — nu erau dispuși să publice articolele lui Lenin. La propunerea lor, și-a luat I. Marchlewski (Karski) obligația de a da un răspuns lui Martov. El a trimis articolul său lui Lenin pentru o citire prealabilă, cu rugămintea din partea lui Kautsky și a sa de a accepta ca totul să se limiteze la acest articol.
- V. I. Lenin, în scrisoarea sa de răspuns din 24 septembrie (7 octombrie) 1910, adresată lui I. Marchlewski, s-a declarat de acord. „Eu — spunea Lenin în această scrisoare — am scris deja aproape jumătate dintr-un lung articol îndreptat împotriva lui Martov și a lui Troțki. Va trebui să-l abandonez și să mă apuc de un articolăș împotriva lui Troțki. Fiindcă tot te vezi cu Kautsky, fii atît de bun și spune-i să lase totuși pe seama *mea* răspunsul către Troțki“ (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 433). În aceeași scrisoare, Lenin i-a propus lui Marchlewski o serie de adăugiri la articolul lui. „Anexez — scria Lenin — o scurtă listă de ceea ce cred eu că ar trebui adăugat împotriva lui Martov. Dacă

ai include măcar o parte din ea în articolul d-tale, ar fi foarte bine" (ibid., pag. 434). Planul acestor adăugiri, scris de Lenin, consta din șapte puncte, iar adăugirile alcătuiau trei pagini (ibid., pag. 434—436). Că Lenin a scris un articol împotriva lui Troțki se știe dintr-o scrisoare a lui către Karl și Luise Kautsky, a cărei ultimă pagină, în facsimil, s-a publicat în ziarul „Der Abend”. Spätausgabe des „Vorwärts”, Beilage. Berlin, 1928, 12 December.

Intr-o scrisoare cu data de 26 septembrie (9 octombrie) adresată lui K. Radek, Lenin îi făcea cunoscut că articolul împotriva lui Martov a fost scris de Karski. „Nu pot, totuși — scria Lenin —, să las fără răspuns absurditățile și denaturările nemai-pomenite ale lui Martov și Troțki. Am scris deja cam o treime sau o jumătate din articolul meu. Tema articolului : *«Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia»*” (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 159). Mai departe, Lenin întreabă dacă e posibilă publicarea lui în „Leipziger Volkszeitung”.

Articolul „Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia” a fost publicat abia la 29 aprilie (12 mai) 1911 în „Diskussionnii Listok” nr. 3. — 381.

- 135 V. I. Lenin citează din articolul lui K. Marx „Proiectul de lege cu privire la desființarea servituților feudale”, publicat pentru prima dată în „Noua gazetă renană” (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 317).

„Noua gazetă renană” („Neue Rheinische Zeitung”) a apărut zilnic, sub conducerea lui K. Marx, la Colonia, de la 1 iunie 1848 pînă la 19 mai 1849. Din redacția acestui ziar făceau parte : F. Engels, W. Wolff, G. Werth, F. Wolf, E. Dronke, F. Freiligrath și H. Bürgers.

Organ combativ al aripii proletare a democrației, „Noua gazetă renană” a avut rolul de educator al maselor populare, pe care le ridica la luptă împotriva contrarevoluției. Articolele de fond, care precizau poziția ziarului în principalele probleme ale revoluției din Germania și din Europa, erau scrise, de regulă, de Marx și Engels.

Poziția hotărîită și intransigentă a „Noii gazete renane”, internaționalismul ei militant, articolele ei politice demascatoare, îndreptate împotriva guvernului prusian și a autorităților locale din Colonia, au făcut ca această publicație să fie, încă din primele luni ale existenței sale, ținta unor atacuri furibunde din partea presei feudale monarhiste și a celei burgheze liberale, precum și obiectul unei prigoane din partea guvernului, care s-a întezit mai ales după lovitura de stat contrarevoluționară care a avut loc în Prusia.

În pofida prigoanei și a șicanelor polițienești, acest ziar a apărut cu mult curaj interesele democrației revoluționare, interesele proletariatului. În mai 1849, cînd contrarevoluția se afla în plină ofensivă, guvernul prusian, profitînd de faptul că Marx

nu recăpătase cetățenia prusiană, a dat ordin ca el să fie expulzat din Prusia. Expulzarea lui Marx și represaliile dezlănțuite împotriva celorlalți redactori ai „Noii gazete renane“ au dus la încetarea apariției acestui ziar. Ultimul lui număr (301), tipărit în roșu, a apărut la 19 mai 1849. Într-un articol de adio, adresat muncitorilor, redactorii ziarului au declarat că „ultimul lor cuvânt va fi întotdeauna și pretutindeni: eliberarea clasei muncitoare!“ — 383.

- 136 V. I. Lenin se referă la cuvântarea rostită de Bebel la Congresul de la Magdeburg al Partidului social-democrat din Germania, care a avut loc între 18 și 24 septembrie 1910. În legătură cu acest congres, vezi articolul lui V. I. Lenin „Două lumi“ (Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 302—310). — 384.
- 137 V. I. Lenin se referă la „Rezoluția cu privire la tactica în problema agrară“, adoptată de Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 126—127). — 384.
- 138 Este vorba despre un articol al lui K. Marx din seria „Crisa și contrarevoluția“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 451—454). Vorbind despre „ironiile lui Mehring“, Lenin are în vedere introducerea scrisă de F. Mehring la volumul al 3-lea din scrierile postume ale lui K. Marx, F. Engels și F. Lassalle, publicate de el (vezi „Aus dem literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle“. Bd. 3. Stuttgart, 1902, S. 53—54). — 385.
- 139 Este vorba de cartea „Statistica grevelor muncitorilor din fabrici și uzine în anii 1906—1908“, ale cărei materiale au fost studiate și redactate de revizorul de fabrică V. E. Varzar; ea a fost editată în 1910 de ministerul comerțului și industriei. — 389.
- 140 V. I. Lenin se referă la o teză din articolul „Adunarea constituantă din Prusia. Adunarea națională“, care face parte din seria de articole „Revoluție și contrarevoluție în Germania“, scrise de Engels, cu participarea lui Marx, și publicate în anii 1851—1852 în „New York Daily Tribune“ sub semnătura lui Marx (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 80—81). Că autorul lor este Engels s-a stabilit mult mai târziu, în 1913, după apariția corespondenței dintre Marx și Engels. O idee analogă a fost exprimată de Marx într-o scrisoare adresată lui L. Kugelmann la 17 aprilie 1871 (vezi Marx-Engels, Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin, 1953, S. 309). — 391.
- 141 „Jizn“ — revistă social-politică legală, organ al menșevicilor-lichidatori; a apărut în august și septembrie 1910 la Moscova. Au apărut în total 2 numere. — 397.

142 *Un tovarăș polonez* — A. Varski (A. S. Warszawski). — 400.

143 Articolul „*Despre statistica grevelor din Rusia*” este rezultatul unei prelucrări de sine stătătoare, efectuată de către V. I. Lenin, a unor ample materiale ale statisticii grevelor. „Multe tabele — scria el — trebuie refăcute” (volumul de față, pag. 418). Lenin s-a apucat să prelucraze personal aceste materiale statistice la sfârșitul lunii septembrie 1910 (vezi caietul lui Lenin „Statistica grevelor din Rusia”, în „Culegeri din Lenin”, vol. XXV, pag. 130—154). El intenționa să scrie, pe baza materialului adunat, o carte sau o broșură de vreo 300 de pagini despre istoria revoluției ruse, iar apoi s-o traducă în limba germană. El n-a reușit însă să-și realizeze această intenție.

Lucrarea de față a fost publicată în numerele 1 și 2 ale revistei „*Mîsl*”.

„*Mîsl*” — revistă bolșevică legală cu caracter filozofic și social-economic; a apărut lunar la Moscova începînd din decembrie 1910 și pînă în aprilie 1911. Au fost scoase în total cîinci numere. Primul număr a avut un tiraj de 3 000 de exemplare. Revista a fost fondată din inițiativa lui V. I. Lenin în vederea intensificării luptei împotriva publicațiilor legale lichidatoriste și pentru educarea muncitorilor înaintați și a intelectualilor progresiști în spiritul marxismului. Lenin conducea din străinătate această revistă și purta în mod regulat corespondență cu redacția. Cînd a primit primul ei număr, el i-a scris lui M. Gorki la 21 decembrie 1910 (3 ianuarie 1911): „Poți să ne feliciți: avem la Moscova o revistă a noastră, marxistă. Ce bucurie a fost astăzi la noi...” (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 448—449).

În primele patru numere ale revistei au fost publicate și articolele lui Lenin „Eroii «micilor rezerve»”, „Suprimatorii noștri”, „În legătură cu o aniversare”, „Despre structura socială a puterii, despre perspective și lichidatorism” și „Însemnări polemice” (Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 366—371, vol. 17, pag. 43—63, 91—99, 125—145, 146—149). La editarea ei au participat îndeaproape V. V. Vorovski, M. S. Olminski, I. I. Skvortov-Stepanov; a avut printre colaboratorii ei și menșevici-partiiți ca G. V. Plehanov, Ch. Rappoport ș.a. Ultimul număr — 5 — al revistei a fost confiscat, iar apariția ei a fost interzisă. Cîrînd după aceea a început să apară la Petersburg revista „Proșveșcenie”, care era de fapt o continuare a revistei „*Mîsl*”. — 401.

144 A. V. Pogojev. Evidența numerică pe categorii a muncitorilor din Rusia. Materiale pentru o statistică a muncii. Petersburg, editura Academiei imperiale de științe. 1906. — 410.

145 Datele în legătură cu numărul muncitorilor din fabrici și uzine au fost luate de V. I. Lenin din cartea „Date statistice cu privire la grevele muncitorilor din fabrici și uzine în perioada

- 1895—1904", apărută sub îngrijirea lui V. E. Varzar (Petersburg, 1905, pag. 27), și se referă la anul 1901. Potrivit datelor din „Statistica grevelor muncitorești din fabrici și uzine pe anul 1905” (Petersburg, 1908), în 1904, numărul total al muncitorilor din fabrici și uzine se ridică la 1 651 957 (pag. 17). Diferența dintre cifre nu schimbă în esență principalele concluzii. — 411.
- 146 Același tabel este folosit de V. I. Lenin și în articolul „Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia” (vezi volumul de față, pag. 389), însă acolo Lenin include grevele mixte în categoria grevelor politice, așa cum au fost prezentate în anuarele statistice guvernamentale. În articolul de față, Lenin corectează această inexactitate din statistica oficială, incluzând grevele mixte în categoria celor economice. Așa se explică deosebirea dintre cifrele care indică numărul participanților la grevele economice și la cele politice pe trimestrele anului 1905, deși totalul este același în ambele tabele. — 418.
- 147 V. I. Lenin se referă la decretele apărute la 18 februarie (3 martie) 1905 : „rescriptul imperial” al lui Nicolaie al II-lea adresat lui Bulîghin, ministrul afacerilor interne, cu privire la atragerea „unor oameni aleși de populație spre a participa la elaborarea și dezbateră în prealabil a proiectelor de legi” și uzul imperial adresat Senatului prin care se preciza atribuția Consiliului de miniștri de a examina petițiile adresate de persoanele particulare și instituții în legătură cu „perfecționarea organizării statului și ridicarea prosperității naționale”. — 420.
- 148 V. I. Lenin se referă la cartea lui Cerevanin „Proletariatul în revoluție” (Moscova, 1907), apărut în seria „Lupta forțelor sociale în revoluția rusă”, vol. II. În această carte, Cerevanin, vorbind despre lupta pentru „introducerea prin violență a zilei de lucru de 8 ore”, spune că ea a fost „o idee nefericită care nu putea să aducă revoluției altceva decât prejudicii”. Asemenea idei au fost exprimate și de Martov în articolele sale publicate în iulie 1910 în „Nașa Zarea” nr. 7 și la 16 septembrie 1910 în „Die Neue Zeit” nr. 51. — 426.
- 149 „Raboceaia Gazeta” — organ popular ilegal al bolșevicilor ; a apărut neperiodic, la Paris, începînd de la 30 octombrie (12 noiembrie) 1910 și pînă la 30 iulie (12 august) 1912 ; au fost scoase în total 9 numere. „Raboceaia Gazeta” a fost fondată din inițiativa lui V. I. Lenin. Editarea ei a fost hotărîtă în mod oficial la consfătuirea unor reprezentanți ai P.M.S.D.R. — bolșevici, menșevici-partiiți, reprezentanți ai fracțiunii social-democrate din Dumă ș.a. — care a avut loc în timpul Congresului socialist internațional de la Copenhaga (din august 1910). La această consfătuire au participat : V. I. Lenin, G. V. Plehanov, A. M. Kollontai, A. V. Lunacearski, N. G. Poletaev, I. P. Pokrovski și alții.

„Raboceaia Gazeta“ era condusă și redactată de Lenin. La acest ziar au colaborat bolșevicii S. I. Gopner, P. A. Djaparidze, N. A. Semașko, L. G. Șaumian etc., precum și o serie de menșevici-partiiți. Secretar de redacție era N. K. Krupskaja. Un însemnat sprijin material i-a fost acordat acestui ziar de M. Gorki în grupurile bolșevice din străinătate au fost create cercuri de sprijinire a ziarului, care îi acordau un important sprijin material și ajutau la expedierea lui în Rusia. „Raboceaia Gazeta“ a dus luptă pentru menținerea și întărirea partidului marxist ilegal împotriva menșevicilor-lichidatori, a otzoviștilor și troțkiștilor, a apărât tactica revoluționară, a pregătit din punct de vedere ideologic clasa muncitoare din Rusia pentru o nouă revoluție. Ziarul a dat o largă publicitate problemelor vieții de partid din Rusia și ale mișcării socialiste internaționale. În coloanele lui au fost publicate 14 articole ale lui Lenin, printre care „Învățămintele revoluției“, „Începutul demonstrațiilor“, „Tolstoi și lupta proletară“, „Ivan Vasilievici Babușkin“, „Cincizeci de ani de la desființarea iobăgiei“, „În preajma alegerilor pentru Duma a IV-a“. Ziarul se bucura de o mare popularitate în rîndurile muncitorilor din Rusia; tirajul lui se ridica pînă la 6 000 de exemplare. El era sprijinit materialmente, prin colecte bănești, de către muncitori, care erau și colaboratori ai lui activi. La rubricile „Viața de partid“, „Scrisori din țară“, ziarul publica regulat și corespondențe ale muncitorilor, ale organizațiilor de partid din diferite localități.

„Raboceaia Gazeta“ a avut un rol important în pregătirea celei de-a VI-a Conferințe generale (de la Praga) a P.M.S.D.R. (ianuarie 1912). Conferința, considerînd că „Raboceaia Gazeta“ a apărât cu hotărîre și consecvență partidul și partinitatea, l-a declarat organ oficial al C.C. al P.M.S.D.R. — 435.

150 V. I. Lenin se referă la *Congresul socialist internațional de la Amsterdam al Internaționalei a II-a*, care a avut loc între 14 și 20 august 1904. La acest congres au fost dezbătute următoarele probleme: 1) regulile internaționale ale tacticii socialiste; 2) politica colonială; 3) greva generală; 4) politica socială și asigurările pentru muncitori; 5) trusturile și șomajul, precum și o serie de alte probleme.

Atitudinea față de partidele burgheze a fost exprimată de congres în rezoluția sa cu privire la „Regulile internaționale ale tacticii socialiste“. Această rezoluție interzicea socialiștilor să intre în guvernele burgheze și condamna „orice încercare de a estompa contradicțiile de clasă cu scopul de a înlesni o apropiere de partidele burgheze“. Hotărîrile congresului, deși însemnau întrucîtva un pas înainte, nu erau în general altceva decît un

paliativ și constituiau o concesie în plus făcută oportunismului. Congresul n-a pus problema transformării grevei de masă în insurecție armată și n-a dat o ripostă oportuniștilor de dreapta, care încercau să justifice politica colonială a statelor imperialiste. Condamnând în vorbe revizionismul, congresul, în rezoluția pe care a adoptat-o, nu a declarat că rupe orice legătură cu el și a trecut sub tăcere problema revoluției proletare și a dictaturii proletariului. — 456.

INDICE DE LUCRARI
ȘI IZVOARE CITATE SAU MENȚIONATE
DE V. I. LENIN

- Activitatea fracțiunii [social]-d[emocrate] din Dumă.* — „Soțial-Demokrat“, [Vilno-Petersburg], 1908, nr. 1 din februarie, pag. 36—37, la rubrica : Viața de partid. — 40.
- Akselrod, P. B. O explicație obligatorie.* — In : O completare necesară la „Dnevnik“ al lui G. V. Plehanov. Edit. de redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“. [Paris, tip. coop. „Uniunea“, aprilie 1910], col. 16—21. (P.M.S.D.R.). — 269, 270, 286, 319, 322.
- Alegerile de la Petersburg.* — „Proletarii“, [Paris], 1909, nr. 49 din 3 (16) octombrie, pag. 1—2. — 132.
- III.* — vezi Jordania, N. N.
- Antonic de Volinia. Scrisoare deschisă către autorii culegerii „Vchi“.* 1 mai 1909. — „Slovo“, Petersburg, 1909, nr. 791 din 10 (23) mai, pag. 3. — 58, 185—186, 187—188.
- Art. 96 din Legile fundamentale ale statului* — vezi Codul de legi al Imperiului rus. Vol. 1. Partea I. Legile fundamentale ale statului. Ed. 1906.
- [Articol redacțional].* — „Reci“, Petersburg, 1910, nr. 89 (1 327) din 1 (14) aprilie, pag. 1. — 243.
- Belinski, V. G. Scrisoare către Gogol.* — 181, 182.
- Beltov* — vezi Plehanov, G. V.

- **Berdeaev, N. A. Adevărul filozofului și adevărul intelectualului.* — În: *Vehi. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă.* Moscova, [tip. Sablin, martie] 1909, pag. 1—22. — 179—181, 182, 184, 456.
- „*Birjevié Vedomosti*”. Ediția de seară, Petersburg, 1909, nr. 11 292 din 2 (15) septembrie, pag. 3. — 117.
- [*Bogdanov, A.*] *Nu trebuie să ascundem.* — În foaia volantă: Către toți tovarășii! [Paris, tip. coop. „Uniunea”, 1909], pag. 1—5. (P.M.S.D.R.). Semnat: N. Maksimov. — 152, 153, 155, 156.
- *O redacție cucernică.* — În foaia volantă: Către toți tovarășii! [Paris, tip. coop. „Uniunea”, 1909], pag. 8. (P.M.S.D.R.). Semnat: N. Maksimov. — 95, 96, 97, 101.
- *Proletariatul în luptă pentru socialism.* — În: *Vpered. Culegere de articole despre problemele curente.* Edit. de grupul „Vpered”. [Paris, tip. coop. „Uniunea”, iulie 1910, col. 2—8 (P.M.S.D.R.). Semnat: Maksimov. — 333, 338.
- „*Buletinul oficial*”, Petersburg, 1905, nr. 39 din 18 februarie (3 martie), pag. 1. — 420.
- 1905, nr. 40 din 19 februarie (4 martie), pag. 1. — 420.
- 1905, nr. 169 din 6 (19) august, pag. 1—2. — 388, 420.
- 1905, nr. 222 din 18 (31) octombrie, pag. 1 — 390, 443.
- 1905, nr. 268 din 13 (26) decembrie, pag. 1. — 443.
- 1906, nr. 57 din 11 (24) martie, pag. 1. — 395.
- 1906, nr. 252 din 12 (25) noiembrie, pag. 1. — 147—148.
- 1909, nr. 91 din 28 aprilie (11 mai), pag. 1. — 240—241.
- 1909, nr. 189 din 3 (16) septembrie, pag. 1. — 241.
- **Bulgakov, S. N. Eroism și abnegație.* (Reflexiuni asupra naturii religioase a intelectualilor ruși). — În: *Vehi. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă.* M., [tip. Sablin, martie] 1909, pag. 23—69. — 179—180, 181, 182, 183, 184, 186—188, 456.
- *Revoluție și reacțiune* [Reflexiuni apolitice asupra politicii]. — „*Moskovskii Ejenedelnik*”, 1910, nr. 8 din 20 februarie, col. 23—36. — 225—226, 229.
- Către redacția lărgită a ziarului „Proletarii”.* Scrisoarea 1. — Extras din nr. 50 al ziarului „Proletarii”, [Paris, 28 noiembrie (11 decembrie) 1909], pag. 1—2. — 140.

* Cu asterisc sînt notate cărțile, ziarele, articolele și documentele cu însemnări ale lui V. I. Lenin și care se păstrează în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

- Către redacția lărgită a ziarului „Proletarii”.* Scrisoarea a 2-a. — Extras din nr. 50 al ziarului „Proletarii”, [Paris, 28 noiembrie (11 decembrie) 1909], pag. 2. — 140.
- Către toți tovarășii!* [Foaie volantă. Paris, tip. coop. „Uniunea”, 1909]. 8 pag. (P.M.S.D.R.). — 95, 96, 97, 101—102, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157.
- Către tovarășii bolșevici.* [Foaie volantă. Paris, tip. coop. „Uniunea”, 1910]. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 269—270, 271, 286, 318, 332.
- Către toți tovarășii din străinătate.* 16 martie 1910. [Foaie volantă]. F. I., 1910. 1 pag. (P.M.S.D.R.). — 220—221, 247—248.
- Cerevanin, N. Cîteva cuvinte despre lichidatorismul meu.* (Scrisoare către redacție). — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1909, nr. 16—17 din august-septembrie, pag. 16. — 154, 160.
- *Proletariatul și revoluția.* — În cartea: Gorn, V., Meci, V. și Cerevanin, N. Lupta forțelor sociale în revoluția rusă. Ediția a II-a. Moscova, tipolit. Asociației ruse pentru tipărituri și editură, 1907, pag. 5—120. — 160, 426.
- *— *Situația actuală și perspectivele de viitor.* Problema agrară și căile de rezolvare a ei de către partidele aflate în luptă. Duma a III-a, cauzele apariției ei și viitorul ei. Moscova, tip. „Russkii Trud”, 1908. VII. 248 pag. — 160—162.
- Cernîșevski, N. G. Prologul.* — 229.
- Codul de legi ale Imperiului rus.* Vol. I. Partea I. Legile fundamentale ale statului. Edit. în 1906. Petersburg, Imprimeriile statului, f.a., 78 pag. — 237, 239—242, 246.
- Comitetul districtual Moscova despre activitatea fracțiunii soc.-dem. din Dumă* [Scrisoare deschisă a Comisiei executive a Comitetului districtual Moscova al P.M.S.D.R.]. — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 47—48 din 5 (18) septembrie, pag. 8. — 71.
- Conferința generală a P.M.S.D.R.* — „Proletarii”, Paris, 1909, nr. 42 din 12 (25) februarie, pag. 2—6. — 47.
- Conferința generală a Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia* (din decembrie 1908). Edit. de ziarul „Proletarii”. [Paris, 1909]. 47 pag. (P.M.S.D.R.). — 47, 146.
- Conferința organizației districtuale Moscova.* — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 47—48 din 5 (18) septembrie, pag. 6—8, la rubrica: Viața de partid. — 129.

- **Congresul al doilea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia*. Textul integral al proceselor-verbale. Edit. de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904]. 397, II pag. (P.M.S.D.R.). — 39, 109, 169, 171, 172—173.
- **Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907)*. Textul integral al proceselor-verbale. Edit. de Comitetul Central. Paris, 1909. 486 pag. (P.M.S.D.R.). — 143, 168—169, 189, 298, 299, 399—400.
- Cooperativele și partidele socialiste*. [Rezoluțiile celui de-al VIII-lea Congres socialist internațional de la Copenhaga]. — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 17 din 25 septembrie (8 octombrie), pag. 11. — 371, 372, 375, 376.
- [*Credo*]. — În : [Lenin, V. I.]. Protestul social-democraților din Rusia. Cu o postfață din partea redacției revistei „Rabocce Delo“. Edit. de Uniunea social-democraților ruși. Geneva, tip. „Uniunea“, 1899, pag. 1—6 (P.M.S.D.R. Extras din nr. 4—5 ale revistei „Rabocce Delo“). — 95.
- Cu privire la activitatea din Dumă în legătură cu celelalte domenii ale muncii de partid*. [Rezoluție adoptată de Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii“]. — „Proletarii“, [Paris], 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 al ziarului „Proletarii“ din 16 (3) iulie, pag. 5—6. — 9, 11, 29, 79.
- Cu privire la alegerile pentru Duma de stat*. — „Reci“, Petersburg, 1909, nr. 208 (1092) din 1 (14) august, pag. 2, la rubrica : Cronica Moscovei. — 76.
- Cu privire la alegerile pentru Duma de stat*. — „Reci“, Petersburg, 1909, nr. 216 (1100) din 9 (22) august, pag. 3. — 77.
- Cu privire la alegerile pentru Duma de stat*. — „Reci“, Petersburg, 1909, nr. 220 (1104) din 13 (26) august, pag. 4. — 78.
- Cu privire la convocarea unei conferințe generale ordinare de partid*. [Rezoluție adoptată la plenara din ianuarie 1910 a C.C al P.M.S.D.R.] — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 11 din 26 (13) februarie, pag. 10, la rubrica : Viața de partid. — 207, 208, 213—214, 218, 286, 323.
- Cu privire la fracțiunea social-democrată din Dumă*. [Rezoluție adoptată la cea de-a cincea Conferință a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908)]. — În : Înștiințarea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la

- conferința generală ordinară a partidului [Edit. de C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909], pag. 5—6. (P.M.S.D.R.). — 206, 207—208.
- Cu privire la momentul actual și la sarcinile partidului.* [Rezoluție adoptată de Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908)]. — In: Înștiințarea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la conferința generală ordinară a partidului [Edit. de C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909], pag. 4—5. (P.M.S.D.R.). — 44, 146, 189, 190, 205, 207—209, 235, 257—258, 260, 264, 265.
- Cu privire la Organul Central.* [Rezoluție adoptată la plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R.] — „Soțial-Demokrat”, [Paris], 1910, nr. 11 din 26 (13) februarie, pag. 10, la rubrica: Viața de partid. — 215.
- **Cu privire la Organul Central al partidului.* [Principalele rezoluții adoptate de Congresul al doilea al P.M.S.D.R.]. — In: Congresul al doilea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Edit. de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 12, 146—147. — 109.
- Cu privire la protestul tov. Maksimov în legătură cu articolul „Drumurile noastre se despart”. („Proletarii” nr. 42).* [Rezoluție adoptată de Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”]. — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 al ziarului „Proletarii” din 16 (3) iulie, pag. 5. — 95.
- „Dal”, Petersburg. — 30.
- Dan, F. I. În legătură cu problema unui organ de popularizare și a literaturii de partid.* — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1909, nr. 15 din iunie, pag. 10—12. — 63.
- *Lupta pentru legalitate.* — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1910, nr. 19—20 din ianuarie-februarie, pag. 1—3. — 218—219, 308, 312, 314, 328.
- Dan, F. I. și Martov, L. Scrisoare către redacție.* — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1910, nr. 21 din aprilie, pag. 16. — 306.
- Dare de seamă în legătură cu școala de la N.N.* — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 50. Supliment la nr. 50 al ziarului „Proletarii”, noiembrie, pag. 1—7. — 139—140.
- David E. Socialismul și agricultura.* Petersburg, tipolit. „Energhia”, 1906. 75 pag. (Sarcinile culturii socialiste. F.dit. de B. Revzin și I. Postman la Berlin. V). — 349—350.

Dărilor de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. Anul 1906. Sesiunea întâi. Vol. I. Ședințele 1—18 (de la 27 aprilie pînă la 30 mai). Petersburg, Imprimeriile statului, 1906. XXII, 866 pag. (Duma de stat). — 148.

Dărilor de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. Anul 1908. Sesiunea a doua. Partea I. Ședințele 1—35 (de la 15 octombrie pînă la 20 decembrie). Petersburg, Imprimeriile statului, 1908. XIV pag., 3 152 col. (Duma de stat. Legislatura a treia). — 149, 186, 187—188.

Dărilor de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. Anul 1909. Sesiunea a doua. Partea a III-a și a IV-a. Petersburg, Imprimeriile statului, 1909. 2 vol. (Duma de stat. Legislatura a treia).

— Partea a III-a. Ședințele 71—100 (de la 6 martie pînă la 24 aprilie 1909), XII pag., 2 956 col. — 188.

— Partea a IV-a. Ședințele 101—126 (de la 27 aprilie pînă la 2 iunie 1909). XXXVII pag., 3 476 col. — 55—56.

Dărilor de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. Anii 1909—1910. Sesiunea a treia. Partea I, a II-a și a III-a. Petersburg, Imprimeriile statului, 1910. 3 vol. (Duma de stat. Legislatura a treia).

— Partea I. Ședințele 1—32 (de la 10 octombrie pînă la 18 decembrie 1909). XVI pag., 3 796 col. — 237, 238, 239, 245.

— Partea a II-a. Ședințele 33—64 (de la 20 ianuarie pînă la 6 martie 1910). 3 164 col. — 225—226.

— Partea a III-a. Ședințele 65—94 (de la 8 martie pînă la 9 aprilie 1910). 3 244 col. — 232—233, 235, 237, 238—239, 242.

Declarația de la 31 martie [Editorial] — „Moskovskie Vedomosti“, 1910, nr. 76 din 3 (16) aprilie, pag. 1. Sub titlul comun: Moscova, 2 aprilie. — 245—246.

Declarația de la 31 martie 1910 — vezi Stolîpin, P. A. Discurs rostit de P. A. Stolîpin, președintele consiliului de miniștri, în Duma de stat la 31 martie 1910.

[*Declarație adoptată de bolșevici la plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R.*] — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 11 din 26 (13) februarie, pag. 11, în rezoluția : Despre centrele fracționiste, la rubrica : Viața de partid. — 283—284.

Declarație prezentată de reprezentantul bolșevicilor din Petersburg [la Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii“]. — „Proletarii“, [Paris], 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 al ziarului „Proletarii“ din 16 (3) iulie, pag. 7. — 9.

- Deputații ruși în Anglia.* Discursuri rostite la dejunul oferit de lordul-primar. Londra, 19 iunie (2 iulie). — „Reci“, Petersburg, 1909, nr. 167 (1 045) din 21 iunie (4 iulie), pag. 3. — 57, 58, 76, 195.
- Despre centrele fracționiste.* [Rezoluție adoptată de plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R.]. — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 11 din 26 (13) februarie, pag. 11, la rubrica : Viața de partid. — 207, 208, 219—220, 247, 283—284, 338, 398—399.
- Despre curentul zidirii de dumnezeu în sînul social-democrației.* [Rezoluție adoptată de Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii“]. — „Proletarii“, [Paris], 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 al ziarului „Proletarii“ din 16 (3) iulie, pag. 4—5. — 79, 95, 96, 106.
- [*Despre lichidatori.* Rezoluție adoptată de către menșevicii-partiții la adunarea din 13 aprilie 1910 de la San-Remo]. — În foaia volantă : Rezoluțiile adoptate la San-Remo la 13 aprilie 1910. F. I., [1910], pag. 2. (P.M.S.D.R.). — 249—250, 315.
- Despre modul cum nu trebuie întocmite deconturile bănești.* [În legătură cu decontul B.S. al C.C.]. — În : Vpered. Culegere de articole despre problemele curente. Edit. de grupul „Vpered“. [Paris, tip. coop. „Uniunea“], iulie 1910, col. 59—64. (P.M.S.D.R.). Semnat : Un membru de partid. — 338—339.
- Despre normele de aplicare a art. 96 din Legile fundamentale ale statului.* [Regulamentul consiliului de miniștri, sancționat de Nicolaie al II-lea. 24 august 1909]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1909, nr. 189 din 3 (16) septembrie, pag. 1. — 241.
- Din ce cauză s-a produs excluderea?* — „Utro Rossii“, Moscova, 1909, nr. 35—2 din 17 noiembrie, pag. 1. Sub titlul comun : Excluderea lui Maxim Gorki. Semnat : Baghira. — 163—164.
- Din darea de seamă cu privire la ședința Comitetului Moscova al P.M.S.D.R.* — Extras din nr. 50 al ziarului „Proletarii“, [Paris, 28 noiembrie (11 decembrie) 1909], pag. 2. — 140.
- Din nou despre excluderea lui M. Gorki din partidul social-democrat.* — „Reci“, Petersburg, 1909, nr. 318 (1 198) din 19 noiembrie (2 decembrie), pag. 3, la rubrica : Informații de seară. — 163.
- Din partea redacției.* [În legătură cu o scrisoare a lui Cerevanin]. — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1909, nr. 16—17 din august-septembrie, pag. 16. — 160, 161, 162.
- Din partea redacției.* — În : Vpered. Culegere de articole despre problemele curente. Edit. de grupul „Vpered“. [Paris, tip. coop. „Uniunea“], iulie 1910, col. 1 (P.M.S.D.R.). — 338—339.

- Din partea redacției.* [Notă la o scrisoare a lui V. V. Vodovozov către redacția ziarului „Reci“]. — „Reci“, Petersburg, 1909, nr. 213 (1097) din 6 (19) august, pag. 4. Sub titlul comun; Scrisori către redacție. — 76. †
- Din scrisoarea unui membru al Comitetului Moscova.* — Extras din nr. 50 al ziarului „Proletarii“, [Paris, 28 noiembrie (11 decembrie) 1909], pag. 2. — 140.
- „*Diskussionnîi Listok*“, [Paris]. — 215, 249.
- 1910, nr. 1 din 6 (19) martie, pag. 3—6. — 280.
- 1910, nr. 2 din 25 mai (7 iunie). 30 pag. Ziarul poartă data de 24 mai (7 iunie). — 293.
- [*Djibladze, S. S.*] *Cum trebuie dusă noua muncă de partid?* (Scrisoare din Caucaz). — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1909, nr. 15 din iunie, pag. 9—10. Semnat : S. — 53, 63—64, 112.
- „*Dnevnik Soțial-Demokrata*“, [Geneva]. — 248, 319.
- 1905, nr. 3 din noiembrie, 24 pag. — 319.
- 1906, nr. 6 din august, pag. 1—12. — 319.
- 1909, nr. 9 din august, 20 pag. — 62, 63—64, 65—68, 69, 70, 105, 112, 152, 153, 154, 156—157, 207.
- 1910, nr. 11 din martie, pag. 1—20. — 216, 217—218, 219—220.
- [*Dnevniški, P. N.*] *Cîte ceva despre muncă.* — „Golos Soțial-Demokrata“ [Paris], 1909, nr. 16—17 din august — septembrie. Supliment la „Golos Soțial-Demokrata“ nr. 16, pag. 4—5. Semnat : P. — 156—157.
- Domov* — vezi Pokrovski, M. N.
- Drumurile noastre se despart.* — „Proletarii“, Paris, 1909, nr. 42 din 12 (25) februarie, pag. 6—7. — 96, 97, 101.
- Ejov, V.* — vezi Tederbaum, S. O.
- „*Ekonomist Rossii*“, Petersburg, 1910, nr. 36 din 11 (24) septembrie, pag. 1—3. — 346.
- Engels, F.* *Introducere la ediția engleză [a broșurii : „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință“].* 20 aprilie 1892. — 227.
- *Introducere [la lucrarea lui K. Marx : „Luptele de clasă în Franța. 1848—1850“].* 6 martie 1895. — 132.
- 4 mai la Londra. Intre 5 și 21 mai 1890. — 321.

— *Revoluție și contrarevoluție în Germania*. August 1851 — septembrie 1852. — 391—392.

— *Scrisoare către A. Bebel [în legătură cu Programul de la Gotha]*. 18—28 martie 1875. — 268.

— *Scrisoare către F. A. Sorge*. 29 noiembrie 1886. — 321.

— *Scrisoare către F. A. Sorge*. 11 mai 1889. — 321.

„Er“ — vezi Volski, S.

Europa și Rusia înnoită. — „Golos Moskvî“, 1909, nr. 141 din 21 iunie, pag. 2. Sub titlul comun : Moscova, 21 iunie. — 57.

Excluderea lui M. Gorki din partidul s.-d. — „Utro Rossii“, Moscova, 1909, nr. 34—1 din 15 noiembrie, pag. 6, la rubrica : Moscova. — 163—164.

Extras din nr. 50 al ziarului „Proletarii“. [Paris, 28 noiembrie (11 decembrie) 1909]. 2 pag. — 140.

**Frank, S. L. Etica nihilismului*. (Contribuție la o caracterizare a concepției morale a intelectualității ruse). — În : „Vehi“. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Moscova [tip. Sablin, martie] 1909, pag. 146—181. — 179—180, 182, 183, 184—185.

G—g — vezi Levițki, V.

**Gherșenzon, M. O. Conștiința creatoare*. — În : Vehi. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Moscova [tip. Sablin, martie] 1909, pag. 70—96. — 179—180, 181, 186, 187—188.

*— *Prefață [la „Vehi“]*. — În : Vehi. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Moscova [tip. Sablin, martie] 1909, pag. I—II. — 181.

Gogol, N. V. Revizorul. — 68, 69.

Golos Moskvî. — 57.

— 1909, nr. 141 din 21 iunie, pag. 2. — 57.

„*Golos Social-Demokrata*“, [Geneva-Paris]. — 10, 46, 47, 48, 49, 62, 63, 64, 65, 112, 142, 152, 157, 162, 207, 215, 218, 219—220, 247, 248, 251—253, 269, 277, 279, 292, 297, 300, 307, 308, 312, 313, 315, 318, 321, 328, 397.

— [Geneva], 1908, nr. 10—11 din noiembrie-decembrie, pag. 5—14. — 147—149.

— [Paris], 1909, nr. 13 din aprilie, pag. 2—5. — 145—148.

- 1909, nr. 14 din mai. 16 pag. — 10, 63, 155.
- 1909, nr. 15 din iunie. 18 pag. — 53, 63—64, 112.
- 1909, nr. 16—17 din august-septembrie. 16 pag. — 151, 152, 153—154, 155, 156, 160, 161, 162.
- 1909, nr. 16—17 din august-septembrie. Supliment la „Golos Soțial-Demokrata” nr. 16. 8 pag. — 155—156, 157.
- 1910, nr. 19—20 din ianuarie-februarie. 32 pag. — 215, 216, 217, 218—221, 222—223, 273, 291—294, 296—297, 302, 306, 312, 314, 315, 316, 317, 318, 328, 397.
- 1910, nr. 21 din aprilie, pag. 16. — 306.
- [Gorev, B. I.] *Ochiul neadormit al tov. Plehanov.* — În : O completare necesară la „Dnevnik” al lui G. V. Plehanov. Edit. de redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata”. [Paris, tip. coop. „Uniunea”, aprilie 1910], col. 26—28. (P.M.S.D.R.). Semnat : I. — 302.
- Gorki în fața judecării* (Un spectacol social-democrat). — „Utro Rossii”, Moscova, 1909, nr. 39—6 din 21 noiembrie, pag. 3—4. Semnat : A stenografiat Ol d’Or. — 163.
- Gorn, V., Meci, V. și Cerevanin, N. Lupta forțelor sociale în revoluția rusă.* Ediția a II-a. Cerevanin. Proletariatul și revoluția. Moscova, tipolit. Asociației ruse a presei și editurilor, 1907. 120 pag. — 160, 426—427.
- Griboedov, A. S. Prea multă minte strică.* — 130.
- Hotărârile congreselor uniunii țărănești (ale Congresului de constituire din 31 iulie — 1 august și ale Congresului din 6—10 noiembrie 1905).* Edit. de Biroul regional din nord pentru sprijinirea uniunii țărănești (la Petersburg). Petersburg, tip. Klobukov, 1905. 16 pag. (Uniunea țărănească din Rusia). — 148.
- Hotărârile și rezoluțiile Congresului de unificare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* [Foaie volantă. Petersburg], tip. Comitetului Central, [1906]. 4 pag. (P.M.S.D.R.). — 384.
- I. — vezi Gorev, B. I.
- [Ikov, V. K.] *Revista revistelor.* („Nașa Zarea” nr. 2 ; „Sovremennii Mir” și „Russk. Bogatstvo” — martie). — „Vozrojdenie”, Moscova, 1910, nr. 5 din 30 martie, col. 47—52. — 306—307, 314, 318.

Instituirea Dumei de stat. [6 (19) august 1905]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 169 din 6 (19) august, pag. 1—2. — 388, 420.

Internaționala. — 444.

[*Interpelare adresată de 32 de membri ai Dumei de stat președintelui consiliului de miniștri în legătură cu regulamentul cu privire la aplicarea art. 96 din Legile fundamentale ale statului, emis la 24 august 1909.*] — În : Dări de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1909. Sesiunea a III-a. Partea I. Ședințele 1—32 (de la 10 octombrie pînă la 18 decembrie 1909). Petersburg, Imprimeriile statului, 1910, pag. 162—166. (Duma de stat. Legislatura a treia). — 237, 238, 239, 244—245.

Ionov — vezi Koighen, F. M.

Iordanski, N. I. Fără ieșire. — „Novii Den“, [Petersburg], 1909, nr. 6 din 24 august (6 septembrie), pag. 1. — 132.

„*Iskra*“ (veche, leninistă), [Leipzig — München — Londra — Geneva]. — 108, 109.

„*Iskra*“ (nouă, menșevică), [Geneva]. — 108, 109.

— 1903, nr. 52 din 7 noiembrie, pag. 1—2. — 319.

[*Iudin.* În legătură cu munca noastră. (Din nr. 2 al publicației „Stimme von Bund“). — „Otkliki Bunda“, [Geneva], 1909, nr. 3 din noiembrie, pag. 11—16. Semnat : Iu. Din. — 152.

**Izgoev, A. S. Despre tineretul intelectual.* (Insemnări despre moravurile și starea lui de spirit). — În : Vehi. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Moscova, [tip. Sablin, martie] 1909, pag. 182—209. — 179—180, 184, 187.

— „*Sarea pământului*“. — „Moskovskii Ejenedelnik“, 1909, nr. 46 din 21 noiembrie, col. 5—10. — 193.

În legătură cu excluderea lui M. Gorki din partidul social-democrat. — „Reci“, Petersburg, 1909, nr. 317 [1 197] din 18 noiembrie (1 decembrie), pag. 2. — 163.

În legătură cu o „discuție“ pe teme organizatorice. — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1909, nr. 16—17 din august-septembrie. Supliment la „Golos Soțial-Demokrata“ nr. 16, pag. 1—2. — 155—156, 157.

În legătură cu școala de partid. (Patru documente). [Foaie volantă]. Edit. de școala de partid. F. I., 1909, 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 101, 120.

In vilegiatură. — „Reci“, Petersburg, 1909, nr. 213 (1097) din 6 (19) august, pag. 4. Semnat : M. F. — 77.

Inștiințare a Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la conferința generală ordinară a partidului. [Edit. de C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909]. 8 pag. (P.M.S.D.R.). — 35—36, 44, 45, 146, 151, 152, 168—169, 189, 190, 203, 205—206, 207—208, 235, 257—258, 260, 264, 265, 295—296, 297, 299, 300, 323, 437.

„Jizn“, Moscova — 397.

[*Jordania, N. N.*] *Pe marginea unei scrisori din Caucaz.* — „Diskussionnii Listok“, [Paris], 1910, nr. 2 din 25 mai (7 iunie) pag. 28—30. Semnat : An. Ziarul poartă data de 24 mai (7 iunie). — 293.

K. — *vezi* Steklov, I. M.

K. St. — *vezi* Stalin, I. V.

[*Kalinin, F. I.*] *Din Moscova.* — În : *Vpered.* Culegere de articole despre problemele curente. Edit. de grupul „Vpered“. [Paris, tip. coop. „Uniunea“], iulie 1910, col. 48—53. (P.M.S.D.R.). Semnat : Muncitorul Ar. — 334—336, 337—338.

[*Kautsky, K.*] *Scrisoarea lui Kautsky [către organizatorii școlii de la Capri].* 20 august 1909. — În foaia volantă : În legătură cu școala de partid. (Patru documente). Edit. de școala de partid. F. I., 1909, pag. 1—2. (P.M.S.D.R.). — 128.

„Kievskaja Misl“, 1909, nr. 308 din 7 (20) septembrie. — 345—346.

**Kisteakovski, B. A.* *In apărarea dreptului.* (Intelectualii și conștiința juridică). — În : *Vehi.* Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Moscova, [tip. Sablin, martie] 1909, pag. 97—126. — 179—180.

[*Koighen, F. M.*] *Cum să punem capăt crizei din partid.* — „Otkliki Bunda“, [Geneva], 1909, nr. 2 din iulie, pag. 19—24. Semnat : I—ov. — 53.

— *Este posibilă unitatea partidului?* — „Diskussionnii Listok“, [Paris], 1910, nr. 1 din 6 (19) martie, pag. 3—6. Semnat : I—ov. — 280.

— *Fracțiunile împotriva partidului.* — „Otkliki Bunda“, [Geneva], 1910, nr. 4 din aprilie, pag. 19—23. Semnat : I—ov. — 273—274, 276, 277, 279—280, 282—283, 284, 285, 298—299, 301—302, 304, 305, 306, 313—316.

Krilov, I. A. Broasca și boul. — 58.

Kuzmin-Karavaev, V. Candidatură de partid sau individuală? (Scrisoare către redacție). — „Birjevie Vedomosti”. Ediția de seară, Petersburg, 1909, nr. 11 292 din 2 (15) septembrie, pag. 3. — 117.

Leadov, M. N. Scrisoare către redacție. — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 46 din 11 (24) iulie, pag. 8. — 60.

Legea de la 3 iunie 1907 — vezi Regulamentul alegerilor pentru Duma de stat.

Legea de la 9 noiembrie 1906 — vezi Ucaz către Senatul ocîrmuitor cu privire la ieșirea țăranilor din obști și trecerea loturilor în proprietatea lor.

[*Lenin, V. I.*] *Despre agitația pentru convocarea unui congres bolșevic sau a unei conferințe bolșevice separate de partid.* [Rezoluție adoptată de Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”]. — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 din 16 (3) iulie al ziarului „Proletarii”, pag. 7. — 44.

— *Despre boicot.* — „Proletarii”, [Vîborg], 1906, nr. 1 din 21 august, pag. 2—3. În ziar figurează locul apariției: Moscova. — 109, 387—388.

— *Despre desprinderea tov. Maksimov.* [Rezoluție adoptată de Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”]. — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 din 16 (3) iulie al ziarului „Proletarii”, pag. 7. — 8—9, 44, 79, 107, 119.

— *Despre fracțiunea adepților otzovismului și ai zidirii de dumnezeu.* — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 47—48. Supliment la nr. 47—48 din 11 (24) septembrie al ziarului „Proletarii”, pag. 1—10. — 120.

— *Despre otzovism și ultimatism.* [Rezoluție adoptată de Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”]. — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 din 16 (3) iulie al ziarului „Proletarii”, pag. 3—4. — 4, 5—6, 8, 44, 50, 79, 107, 119, 257.

— *Despre statistica grevelor din Rusia.* — „Misl”, Moscova, 1910, nr. 1 din decembrie, pag. 12—23; 1911, nr. 2 din ianuarie, pag. 19—29. — 369.

— *Despre școala de partid care se organizează în străinătate la N.N.* [Rezoluție adoptată de Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”]. — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 din 16 (3) iulie al ziarului „Proletarii”, pag. 7. — 9, 44, 139, 336.

- *Din partea redacției ziarului „Proletarii”*. [Pe marginea articolului „Cu privire la problemele curente“]. — „Proletarii”, Paris, 1909, nr. 42 din 12 (25) februarie, pag. 3—4. — 45.
- *Directive pentru Com[isi]a pentru problema organizatorică*. — În: Înștiințare a Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la recenta conferință generală ordinară a partidului. (Edit. de C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909), pag. 6. (P.M.S.D.R.). Sub titlul comun: Problema organizatorică. — 205—206, 207—208.
- *Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică*. Edit. de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905. VIII, 108 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului figurează numele autorului: N. Lenin. — 142.
- *„Golos”-ul lichidatorilor împotriva partidului*. (Răspuns ziarului „Golos Soțial-Demokrata”). — „Soțial-Demokrat”, [Paris], 1910, nr. 12 din 23 martie (5 aprilie), pag. 5—6. — 251, 252.
- * — *În 12 ani*. Culegere de articole. Vol. I. Două curente în marxismul rus și în social-democrația rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907]. XII, 471 pag. Înaintea titlului figurează numele autorului: Vl. Ilin. Pe pagina cu titlul și pe copertă se indică anul apariției: 1908. — 320.
- *Înștiințare cu privire la Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”*. — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 din 16 (3) iulie al ziarului „Proletarii”, pag. 1—3. — 44, 50, 79, 120—121.
- *La drum*. — „Soțial-Demokrat”, Paris, 1909, nr. 2 din 28 ianuarie (10 februarie), pag. 1—2. — 205—206.
- *Lichidarea lichidatorismului*. — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 46 din 11 (24) iulie, pag. 1—2. — 79, 119, 160.
- * — *Menșevicii eserilor*. — „Proletarii”, [Vîborg], 1906, nr. 4 din 19 septembrie, pag. 3—6. În ziar se indică locul apariției: Moscova. — 309.
- *O caricatură de bolșevism*. — „Proletarii”, [Paris], 1909, nr. 44. Supliment la nr. 44 din 4 (17) aprilie al ziarului „Proletarii”, pag. 1—2. — 45, 60—61.
- *Oscilări în domeniul tacticii*. — „Proletarii”, [Vîborg], 1906, nr. 2 din 29 august, pag. 2—3. În ziar se indică locul apariției: Moscova. — 320.
- *Pe marginea a două scrisori*. — „Proletarii”, Geneva, 1908, nr. 39 din 26 (13) noiembrie, pag. 3—6. — 45, 48.
- *Pe marginea articolului „Cu privire la problemele curente”* — vezi Lenin, V. I. Din partea redacției ziarului „Proletarii”.

- *Prefață [la culegerea „În 12 ani“]*: — În: [Lenin, V. I.] În 12 ani. Culegere de articole. Vol. I. Două curente în marxismul rus și în social-democrația rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907], pag. III—XII. Înaintea titlului figurează numele autorului: Vl. Ilin. Pe coperta exterioară și pe cea interioară se indică anul apariției: 1908. — 320.
- *Problema agrară*. Partea I. Petersburg, [„Zerno“, ianuarie] 1908. 263 pag. Înaintea titlului figurează numele autorului: Vl. Ilin. — 355—356.
- *Problema agrară și „criticii lui Marx“*. — În: [Lenin, V. I.] Problema agrară. Partea I. Petersburg, [„Zerno“, ianuarie] 1908, pag. 164—263. Înaintea titlului figurează numele autorului: Vl. Ilin. — 355—356.
- *[Proiect de rezoluție cu privire la starea de lucruri din partid prezentat la plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R.]*¹. — 276, 277, 288, 295.
- *Rezoluție [cu privire la Duma a III-a de stat, adoptată la conferința organizației Petersburg a P.M.S.D.R. 27 octombrie (9 noiembrie) 1907]*. — „Proletarii“, [Viborg], 1907, nr. 19 din 5 noiembrie, pag. 7. În ziar se indică locul apariției: Moscova. Titlul: Rezoluția Conferinței organizației Petersburg a P.M.S.D.R. — 58.
- *Rezoluție despre tactica fracțiunii social-democrate din Duma a III-a de stat*. — „Proletarii“ [Viborg], 1907, nr. 20 din 19 noiembrie, pag. 4, la rubrica: Viața de partid. Sub titlul comun: Rezoluțiile Conferinței a 3-a generale. În ziar se indică locul apariției: Moscova. — 58.
- *Sarcinile bolșevicilor în partid*. [Rezoluție adoptată de Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii“]. — „Proletarii“, [Paris], 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 din 16 (3) iulie al ziarului „Proletarii“, pag. 6—7. — 5, 8—9, 10, 44, 257, 312—314.
- *[Scrisoare adresată organizatorilor școlii de la Capri]*. 5 (18) august 1909. — În foaia volantă: În legătură cu școala de partid. (Patru documente). Edit. de școala de partid. F. I., 1909, pag. 2 (P.M.S.D.R.). A apărut sub titlul: O scrisoare a lui N. Lenin. — 127—128.
- *Spărgătorii de grevă otzoviști-ultimatiști*². — 124.
- *Unificarea partidului în străinătate*. — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 13 din 26 aprilie (9 mai), pag. 9. — 315.
- *Unul din obstacolele care stau în calea unității partidului*. — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 13 din 26 aprilie (9 mai), pag. 9—10. — 315.

¹ Proiectul n-a fost găsit.

² Articolul n-a fost găsit.

- Lcviški, V. Lichidare sau refacere?* — „Nașa Zarca“, Petersburg, 1910, nr. 7, pag. 91—103, la rubrica : Pe teme actuale. — 387.
- *Răspuns tovarășilor din Viborg.* (Scrisoare către redacție). — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1909, nr. 16—17 din august-septembrie. Supliment la nr. 16 al ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, pag. 7. Semnat : G—g. — 155—156.
- Lichidarea hegemoniei proletariatului în istoria menșevică a revoluției ruse.* (Cum a lichidat A. Potresov pe G. Plehanov și ziarul „Iskra“). — „Proletarii“, [Paris], 1909, nr. 47—48 din 5 (18) septembrie, pag. 3—7. — 322.
- Lucrările celui de-al VI-lea Congres al împuterniciților asociațiilor nobiliare din 33 de gubernii.* De la 14 martie pînă la 20 martie 1910. Petersburg, tip. Aleksandrov, 1910. VIII, 511 pag. — 238.
- [*Lunacearski, A. V.*] *Citeva cuvinte în legătură cu concepția mea despre „zidirea de dumnezeu“.* — În foaia volantă : Către toți tovarășii ! [Paris, tip. coop. „Uniunea“, 1909], pag. 7—8 (P.M.S.D.R.). — 155.
- *Un act de trădare a cauzei proletare.* (Enrico Ferri). — În : *Vpered.* Culegere de articole în legătură cu problemele actuale. Edit. de grupul „Vpered“. [Paris, tip. coop. „Uniunea“, iulie 1910, col. 32—37. (P.M.S.D.R.). Semnat : Voinov. — 337.
- Mahmureala legaliștilor* [O scrisoare a menșevicilor din raionul Viborg, Petersburg]. — „Proletarii“, [Paris], 1909, nr. 45 din 13 [26] mai, pag. 2. — 40, 63, 155.
- Maksimov, N.* — *vezi* Bogdanov, A.
- Manifest.* 17 (30) octombrie 1905. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 222 din 18 (31) octombrie, pag. 1. — 390—391, 443.
- Manifest [cu privire la instituirea Dumei de stat.* 6 (19) august 1905]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 169 din 6 (19) august, pag. 1. — 388, 420.
- Martinov, A. În căntarea principialității.* (Vezi : G. V. Plehanov. „Comedia greșelilor“. „Dnevnik Soțial-Demokrata“. Februarie, nr. 10). În : O completare necesară la „Dnevnik“ al lui G. V. Plehanov. Edit. de redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“. [Paris, tip. coop. „Uniunea“, aprilie 1910], col. 1—8. (P.M.S.D.R.). — 269.
- *Problema agrară în Duma contrarevoluționară.* — „Golos Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1908, nr. 10—11 din noiembrie-decembrie, pag. 5—14. — 147—148.

- *Starea de lucruri din partid.* (Bilanțul plenarei Comitetului Central). — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1910, nr. 19—20 din ianuarie-februarie, pag. 17—19. — 279—282, 291—292, 293—297, 298, 308, 317.
- Martov, L. Bilanțul dezvoltării politice.* — În : Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea. Sub îngrijirea lui L. Martov, P. Maslov și A. Potresov. Vol. I. Precursorii mișcării și principalele ei cauze. Petersburg, tip. „Obščestvennaia Polza”, 1909, pag. 663—676. Semnat : L. M. — 146—147.
- *Cauze mici ale unei mari jigniri.* — În : O completare necesară la „Dnevnik” al lui G. V. Plehanov. Edit. de redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata”. [Paris, tip. coop. „Uniunea”, aprilie 1910], col. 8—16. (P.M.S.D.R.). — 269, 286, 287—288, 318, 319, 320.
- *Completare la un „amendament”.* — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1909, nr. 16—17 din august-septembrie, pag. 15—16. — 153—154, 162.
- *Conflictele din partidul muncitoresc german.* — „Nașa Zarea”, Petersburg, 1910, nr. 7, pag. 76—90, la rubrica : Revista evenimentelor din străinătate. — 390—391, 426, 430.
- *Despre „lichidatorism”.* — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1909, nr. 16—17 din august-septembrie, pag. 1—4. — 151, 152, 156, 157.
- *G. V. Plehanov împotriva „oportunismului în problemele organizatorice”.* — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1909, nr. 16—17 din august-septembrie, pag. 9—11. — 153.
- *Încotro să mergem ?* — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1909, nr. 13 din aprilie, pag. 2—5. — 145—147.
- *Pe calca cea bună.* — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1910, nr. 19—20 din ianuarie-februarie, pag. 19—20. — 215, 216, 217, 273, 314.
- Marx, K. Capitalul.* Critica economiei politice, vol. I. 1867. — 354.
- *Critica programului de la Gotha.* Note marginale la programul partidului muncitoresc german. 5 mai 1875. — 268.
- *Criza și contrarevoluția. II, 12 septembrie 1848* — vezi : Marx, K. Berliner Gegenrevolution.
- *Proiect de lege cu privire la desființarea servituzilor feudale* — vezi : Marx, K. Köln, 29. Juli.
- *Scrisoare către L. Kugelmann.* 17 aprilie 1871. — 391.
- *Scrisoare către W. Bracke.* 5 mai 1875. — 268.

Maslov, P. P. Dezvoltarea economiei naționale și influența ei asupra luptei de clasă în secolul al XIX-lea. — În : Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea. Sub îngrijirea lui L. Martov, P. Maslov și A. Potresov. Vol. I. Precursorii mișcării și principalele ei cauze. Petersburg, tip. „Obșcestvennaia Polza“, 1909, pag. 643—662, în cap. : Concluzii. — 144—145, 328, 383, 385.

— *Mișcarea țărănească în anii 1905—7.* — În : Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea. Sub îngrijirea redacțională a lui L. Martov, P. Maslov și A. Potresov. Vol. II, partea a 2-a. a) Mișcarea de masă. b) Momentele cele mai importante din istoria marxismului rus. Petersburg, tip. „Obșcestvennaia Polza“, 1910, pag. 203—282. — 385.

— *Prefață [la volumul al 2-lea al cărții „Problema agrară în Rusia“].* — În : Maslov, P. P. Problema agrară în Rusia. Vol. II. Criza gospodăriei țărănești și mișcarea țărănească. Petersburg, tip. „Obșcestvennaia Polza“, 1908, pag. VII—VIII. — 143.

— *Problema agrară în Rusia.* Vol. II. Criza economiei țărănești și mișcarea țărănească. Petersburg, tip. „Obșcestvennaia Polza“, 1908. VIII, 457, 135 pag. ; 4 hărți. — 143—144, 145, 146.

[*Materiale prezentate Dumei de stat a celui de-a doua legislaturi.* F. I., [1907]. 1 040 f. — 148.

Maxim Gorki. (Prin telegraf de la corespondentul nostru). Pari, 16 (29), XI. — „Russkoe Slovo“, Moscova, 1909, nr. 264 din 17 (30) noiembrie, pag. 3. — 163.

Milinskov, P. N. Partidele noastre politice în țară și în Dumă. — „Reci“, Petersburg, 1909, nr. 324 (1 204) din 25 noiembrie (8 decembrie), pag. 2 ; nr. 325 (1 205) din 26 noiembrie (9 decembrie), pag. 2 ; nr. 330 (1 210) din 1 (14) decembrie, pag. 2 ; nr. 351 (1 231) din 22 decembrie 1909 (4 ianuarie 1910), pag. 2. — 189—196.

Mirov, V. — *vezi* Ikov, V. K.

Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea. Sub îngrijirea lui L. Martov, P. Maslov și A. Potresov. Vol. I—IV, Petersburg, tip. „Obșcestvennaia Polza“, 1909—1914. 5 vol. — 46, 66—67, 69, 144—145, 147, 154, 155, 293, 320, 328, 383, 385.

— Vol. I. Precursorii mișcării și principalele ei cauze. 1909. 676 pag. — 46, 66—67, 144—145, 147, 154, 320, 328, 383, 385.

— Vol. II. Partea a 2-a. a) Mișcarea de masă. b) Momentele cele mai importante din istoria marxismului rus. 1910. 339 pag. — 385.

- „*Misl*“, Moscova, 1910, nr. 1 din decembrie, pag. 12—23 ; 1911, nr. 2 din ianuarie, pag. 19—29. — 388—389.
- „*Moskovskii Ejenedelnik*“, 1909, nr. 46 din 21 noiembrie, col. 5—10. — 193.
- 1910, nr. 8 din 20 februarie, col. 23—36. — 225—226, 229.
- „*Moskovskie Vedomosti*“. — 181—182, 185.
- 1910, nr. 76 din 3 (16) aprilie, pag. 1. — 245.
- Muncitorul Ar.* — vezi — Kalinin, F. I.
- „*Naša Zarea*“, Petersburg. — 278, 281—282, 300, 303, 306, 328, 397.
- 1910, nr. 2, pag. 50—62. — 300, 306, 307, 318, 321.
- 1910, nr. 7, pag. 76—90, 91—103. — 387, 426, 430.
- „*Novii Den*“, [Petersburg], 1909, nr. 6 din 24 august (6 septembrie), pag. 1. — 132.
- „*Novoe Vremea*“, Petersburg. — 163, 185.
- 1909, nr. 11 893 din 23 aprilie (6 mai), pag. 4. — 185.
- 1909, nr. 11 897 din 27 aprilie (10 mai), pag. 3. — 185.
- 1909, nr. 12 011 din 20 august (2 septembrie), pag. 3—4. — 185.
- 1909, nr. 12 107 din 24 noiembrie (7 decembrie), pag. 3—4. — 163.
- 1910, nr. 12 217 din 17 (30) martie, pag. 3. — 232.
- *completare necesară la „Dnevnik“ al lui G. V. Plehanov.* Edit. de redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“. [Paris, tip. coop. „Uniunea“, aprilie 1910]. 32 col. (P.M.S.D.R.). — 269, 270, 286, 287—288, 302, 318—319, 320, 321, 322.
- *recidivă regretabilă.* — În : ○ *completare necesară la „Dnevnik“ al lui G. V. Plehanov.* Edit. de redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“. [Paris, tip. coop. „Uniunea“, aprilie 1910], col. 28—32. (P.M.S.D.R.). — 319, 321, 322.
- „*Otkliki Bunda*“, [Geneva]. — 298—299.
- 1909, nr. 2 din iulie, pag. 19—24. — 53.
- 1909, nr. 3 din noiembrie, pag. 11—16. — 152.
- 1910, nr. 4 din aprilie, pag. 19—23. — 273—275, 276, 277, 278—279, 282—283, 284, 285, 298—299, 301—303, 304, 305, 306, 313—314.

P. — *vezi Dnevniški, P. N.*

- Părerăa lui A. P. Cehov despre Gorki.* (Interviu acordat de L. A. Sulerjiški, regizor al Teatrului de artă). — „Utro Rossii“, Moscova, 1909, nr. 38—5 din 20 noiembrie, pag. 3. Sub titlul comun: În legătură cu excluderea lui M. Gorki. Semnat: Old Boy. — 163—164.
- Peșov, P. Gorki, burghezul.* — „Novoe Vremea“, Petersburg, 1909, nr. 12 107 din 24 noiembrie (7 decembrie), pag. 3—4. Sub titlul comun: Însemnări fugitive. — 163—164.
- Petersburg, 22 iunie.* [Editorial] — „Rossiia“, Petersburg, 1909, nr. 1 099 din 23 iunie (6 iulie), pag. 1. — 57.
- Petersburg, 1 august.* [Editorial]. — „Reci“, Petersburg, 1909, nr. 208 (1 092) din 1 (14) august, pag. 1. — 75—76, 77.
- Petersburg, 1 aprilie* [Editorial]. — „Reci“, Petersburg, 1910, nr. 89 (1 327) din 1 (14) aprilie, pag. 1. — 243.
- Plehanov, G. V. „Ce ne doare pe toți“.* — „Dnevnik“ Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1906, nr. 6 din august, pag. 1—2. — 320.
- *Ce nu trebuie făcut.* — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 52 din 7 noiembrie, pag. 1—2. — 319.
- *Cîteva cuvinte despre avantajele „delimitării generale“.* — „Dnevnik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1909, nr. 9 din august, pag. 16—19. — 65—66, 67, 68, 69, 105, 156.
- *Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei.* Răspuns d-lor Mihailovski, Kareev și comp. Petersburg, 1895. 287 pag. Înaintea titlului figurează numele autorului: Beltov. — 334.
- *Cu privire la tactica noastră față de lupta burgheziei liberale împotriva țarismului.* (Scrisoare către Comitetul Central). Edit. de P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905. 31 pag. (P.M.S.D.R. Numai pentru membrii de partid.). — 319.
- *Despre niște fleacuri și îndeosebi despre d-l Potresov.* — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 13 din 26 aprilie (9 mai), pag. 3—6. — 318.
- *Fracțiunea d-lui Troșki și situația din partid.* — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 15—16 din 12 septembrie (30 august), pag. 8—9. — 400.
- *În apărarea „activității ilegale“.* — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 12 din 23 martie (5 aprilie), pag. 1—2. — 216.

- *Oportunism, sciziune sau luptă pentru câștigarea de influență în partid?* — „Dnevnik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1909, nr. 9 din august, pag. 2—16. — 62, 63—64, 65, 67, 112, 152, 207.
- *Scrisoare către redacție.* — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1909, nr. 14 din mai, pag. 14. — 10.
- *Ultima ședință plenară a Comitetului nostru Central.* — „Dnevnik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1910, nr. 11 din martie, pag. 1—20. — 216, 217—218, 219.
- *Un amendament necesar.* — „Dnevnik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1909, nr. 9 din august, pag. 19—20. — 65, 66—67, 112, 154, 155.

Pogojev, A. V. *Evidența numerică pe categorii a muncitorilor din Rusia.* Materiale pentru o statistică a muncii. Edit. de Academia de științe. În anexă: tabele și 18 diagrame. (Prezentată la ședința din 18 ianuarie 1906 a secției de istorie și filologie a Academiei de științe). Petersburg, 1906. XXVI, 114, 224 pag. — 410.

[Pokrovski, M. N.] *Problema finlandeză.* — În: Vpered. Culegere de articole despre problemele curente. Edit. de grupul „Vpered“ [Paris, tip. coop. „Uniunca“], iulie 1910, col. 9—15. (P.M.S.D.R.). Semnat: Domov. — 338.

Potresov, A. N. *Evoluția gândirii social-politice în perioada prerevoluționară.* — În: Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea. Sub îngrijirea lui L. Martov, P. Maslov și A. Potresov. Vol. I. Precursorii și principalele cauze ale mișcării. Petersburg, tip. „Obščestvennaia Polza“, 1909, pag. 538—640. — 46, 66—67, 154, 320—321.

— *În fața instanței de judecată a tov. menșevici.* — În: O completare necesară la „Dnevnik“ al lui G. V. Plehanov. Edit. de red. „Golos Soțial-Demokrata“. [Paris, tip. coop. „Uniunea“, aprilie 1910], col. 21—26 (P.M.S.D.R.). Semnat: A. Potresov-Starover. — 269, 302, 321.

— *Schițe critice.* În care se arată de ce au ajuns să capete preponderență niște fleacuri. — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1910, nr. 2, pag. 50—62. — 300—302, 306, 307, 314, 318, 321.

— [Scrisoare către L. Martov. 18 august 1909]. — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1909, nr. 16—17 din august — septembrie, pag. 15—16, în art.: Martov, L. Completare la un „amendament“. — 154, 162.

„Pravda“, [Viena]. — 63, 251, 252, 277, 378, 398, 400, 437.

— 1910, nr. 12 din 3 (16) aprilie, pag. 2—3. — 251, 252, 315.

- Problema organizatorică.* [Rezoluție adoptată la cea de-a cincea Conferință a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908)]. — În: Înștiințare a Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la recenta conferință generală ordinară a partidului. [Edit. de C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909], pag. 6. (P.M.S.D.R.). — 205—206, 207—208.
- Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906.* Moscova, tip. Ivanov, 1907. VI, 420 pag. — 152.
- Procesele-verbale ale Consfătuirii redacției lărgite a ziarului „Proletarii”.* Iunie 1909¹. — 3—4, 5, 8—9, 13, 14, 15, 16, 17—18, 19, 21, 22, 25, 30, 31, 32, 33, 43.
- Programul de învățămînt al școlii [de la Capri].* — În foaia volantă: În legătură cu școala de partid. (Patru documente). Edit. de școala de partid. F. I., 1909, pag. 1 (P.M.S.D.R.). — 101, 128.
- Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia adoptat la Congresul al II-lea al partidului.* În: Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Edit. de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 1—6. (P.M.S.D.R.). — 39, 169, 170—171, 173.
- Proiect de lege cu privire la modul de promulgare a legilor și de emitere a deciziilor de însemnătate generală privitoare la Finlanda.* — „Novoe Vremea”, Petersburg, 1910, nr. 12 217 din 17 (30 martie), pag. 3. — 232.
- Proiect [de lege agrară (principii fundamentale), prezentat de 104 membri ai Dumei I de stat].* — În: Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1906. Sesiunea întâi. Vol. I. Ședințele 1—18 (de la 27 aprilie pînă la 30 mai). Petersburg, Imprimeriile statului, 1906, pag. 560—562. (Duma de stat). — 148.
- Proiect de reformă agrară (principii fundamentale) [Depus în Duma a II-a de stat în numele Grupului trudovic și al Uniunii țărănești].* — În: [Materiale prezentate Dumei de stat a celei de-a 2-a legislaturi]. F. I., [1907], fol. 17—19, 37. — 148.
- „Proletarii”, [Viborg] — Geneva-Paris. — 3, 4, 8, 13, 22, 33, 38, 41, 42, 63, 72, 79, 83, 84, 96, 98—99, 100—103, 106, 108, 109, 110—112, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 129, 147, 148, 157, 160, 161, 163, 166, 257, 288, 313, 335, 456.
- [Viborg], 1906, nr. 1 din 21 august, 8 pag. În ziar se indică locul editării: Moscova. — 109, 387—388.

¹ Ele au fost publicate pentru prima oară în 1934.

- 1906, nr. 2 din 29' august, pag. 2—3. În ziar se indică locul editării : Moscova. — 319.
- *— 1906, nr. 4 din 19 septembrie, pag. 3—6. În ziar se indică locul editării : Moscova. — 309.
- 1907, nr. 19 din 5 noiembrie, pag. 7. În ziar se indică locul editării : Moscova. — 58.
- 1907, nr. 20 din 19 noiembrie, pag. 4—5. În ziar se indică locul editării : Moscova. — 58, 168—169.
- Geneva, 1908, nr. 31 din 17 (4) iunie, pag. 6. — 50, 93, 129.
- 1908, nr. 39 din 26 (13) noiembrie, pag. 3—6. — 45, 48.
- Paris, 1909, nr. 42 din 12 (25) februarie. 8 pag. — 44, 47, 96, 97, 101.
- 1909, nr. 44. Supliment la nr. 44 din 4 (17) aprilie al ziarului „Proletarii“, pag. 1—2. — 44, 60, 93.
- 1909, nr. 45 din 13 (26) mai, pag. 2. — 40, 63, 155.
- 1909, nr. 46 din 11 (24) iulie. 8 pag. — 60, 79, 119, 160.
- 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 din 16 (3) iulie al ziarului „Proletarii“. 7 pag. — 3—4, 5—6, 7, 8—9, 10, 11, 29, 43, 50, 53, 72, 95, 96, 106, 119, 120—121, 139, 257, 313—314.
- 1909, nr. 47—48 din 5 (18) septembrie. 8 pag. — 72, 109, 120, 125, 129, 322.
- 1909, nr. 47—48. Supliment la nr. 47—48 din 11 (24) septembrie al ziarului „Proletarii“, pag. 1—10. — 120.
- 1909, nr. 49 din 3 (16) octombrie. 10 pag. — 119, 120, 132, 155.
- 1909, nr. 50 din 28 noiembrie (11 decembrie). 8 pag. — 142, 165—167.
- 1909, nr. 50. Supliment la nr. 50 din noiembrie al ziarului „Proletarii“, pag. 1—7. — 139—140.

„Raboceaia Gazeta“, [Paris]. — 435, 437, 438, 441.

„Raboceaia Misl“, [Petersburg-Berlin-Varșovia-Geneva]. — 91.

„Rabocce Delo“, Geneva. — 91—92, 95, 106.

„Rabocce Znamea“, Moscova. — 129.

— 1908, nr. 5 din octombrie, pag. 4—5. — 91, 93.

Raport prezentat tovarășilor bolșevici de către cei care au fost înlăturați din redacția largită a ziarului „Proletarii“. 3 (16) iulie

1909. F. I., [1909]. 4 pag. Semnat : N. Maksimov și Nikolaev.
Hect. — 71.

Raport prezentat tovarășilor bolșevici de către cei care au fost înlăturați din redacția lărgită a ziarului „Proletarii”. 3 (16) iulie [1909]. F. I., [1909]. 16 pag. — 79—84, 85—91, 92, 94, 95—96, 97—100, 101—102, 103—109, 110—111, 112, 114, 119—120, 121—124, 125, 126—128, 131, 157.

„Reci”, Petersburg. — 163, 243.

— 1909, nr. 167 (1045) din 21 iunie (+ iulie), pag. 3. — 57, 58, 76.

— 1909, nr. 208 (1092) din 1 (14) august. 4 pag. — 75—76, 77.

— 1909, nr. 213 (1097) din 6 (19) august, pag. 4. — 76.

— 1909, nr. 216 (1100) din 9 (22) august, pag. 3. — 77.

— 1909, nr. 220 (1104) din 13 (26) august, pag. 4. — 78.

— 1909, nr. 317 (1197) din 18 noiembrie (1 decembrie), pag. 2. — 163.

— 1909, nr. 318 (1198) din 19 noiembrie (2 decembrie), pag. 3. — 163.

— 1909, nr. 324 (1204) din 25 noiembrie (8 decembrie), pag. 2 ; nr. 325 (1205) din 26 noiembrie (3 decembrie), pag. 2 ; nr. 330 (1210) din 1 (14) decembrie, pag. 2 ; nr. 351 (1231) din 22 decembrie 1909 (4 ianuarie 1910), pag. 2. — 189—196.

— 1910, nr. 89 (1327) din 1 (14) aprilie. 8 pag. — 237, 239, 242—244, 245, 246.

Regulamentul alegerilor pentru Duma de stat. — „Buletinul oficial”, Petersburg, 1905, nr. 169 din 6 (19) august, pag. 2—4. — 388, 420.

Regulamentul alegerilor pentru Duma de stat. Cu lămuririle date de Senatul ocîrmuitor și de ministerul de interne. Petersburg, tip. Senatului, 1907. 188 pag. ; 2 scheme. (Edit. de ministerul de interne). — 75, 185, 443—444.

[*Rescript adresat ministrului de interne, A. G. Bulîghin.* 18 februarie 1905]. — „Buletinul oficial”, Petersburg, 1905, nr. 40 din 19 februarie (4 martie), pag. 1. — 420.

Rescript adresat președintelui consiliului de miniștri, secretar de stat P. A. Stolîpin. 27 aprilie 1909. — „Buletinul oficial”, Petersburg, 1909, nr. 91 din 28 aprilie (11 mai), pag. 1. — 240—242.

Rezoluția C. C. [al P.M.S.D.R.] cu privire la cooperative. — „Soțial-Demokrat“, [Vilno-Petersburg], 1908, nr. 1 din februarie, pag. 37—38, la rubrica : Viața de partid. — 40.

[*Rezoluția C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la interpelarea făcută de fracțiunea social-democrată din Dumă în chestiunea ședințelor secrete ale comisiei Dumei pentru problemele apărării statului...*] — „Soțial-Demokrat“, [Vilno-Petersburg], 1908, nr. 1 din februarie, pag. 35. Sub titlul comun : Activitatea Comitetului Central, la rubrica : Viața de partid. — 40.

[*Rezoluția C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la munca în sindicate*]. — „Soțial-Demokrat“, [Vilno-Petersburg], 1908, nr. 1 din februarie, pag. 38—39, la rubrica : Viața de partid. — 40.

Rezoluția celui de-al 2-lea grup de la Paris de sprijinire a P.M.S.D.R. 30 martie 1910. [Foaie volantă]. F. l., 1910. 1 pag. (P.M.S.D.R.). — 249.

[*Rezoluția Comisiei executive a Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. în legătură cu alegerile pentru Duma de stat.* — „Proletarii“, [Paris], 1909, nr. 49 din 3 (16) octombrie, pag. 5, în articolul : Convorbire cu bolșevicii din Petersburg. — 155.

Rezoluția Conferinței orășenești Moscova a P.M.S.D.R. cu privire la atitudinea față de fracțiunea din Dumă. — „Proletarii“, Geneva, 1908, nr. 31 din 17 (4) iunie, pag. 5—6. — 50, 93, 128—129.

Rezoluția consiliului școlii de partid. 26 august 1909. — În foaie volantă : În legătură cu școala de partid. (Patru documente). Edit. de școala de partid. F. l., 1909, pag. 2 (P.M.S.D.R.). — 128.

Rezoluția „otzoviștilor“ [a Conferinței orășenești a organizației Moscova a P.M.S.D.R. Mai 1908]. — „Proletarii“. Geneva, 1908, nr. 31 din 17 (4) iunie, pag. 6. — 93, 128—129.

Rezoluție adoptată la 17 aprilie 1910 de Clubul din Viena al partidului social-democrat. [Foaie volantă]. F. l., 1910. 1 pag. — 269, 270, 271—276, 277, 282, 302, 303, 304, 313—315, 316.

Rezoluție adoptată la 26 noiembrie 1910 la adunarea generală a Clubului din Viena al partidului social-democrat. [Foaie volantă]. F. l., [1910]. 2 pag. — 398.

Rezoluție a „otzoviștilor“ din Petersburg propusă de ei la ședința lărgită a Comitetului din Petersburg care a avut loc înaintea Conferinței generale de partid. — „Proletarii“, [Paris], 1909,

nr. 44. Supliment la nr. 44 din 4 (17) aprilie al ziarului „Proletarii“, pag. 1. — 93.

Rezoluție cu privire la atitudinea față de partidele neproletare [adoptată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În: Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Edit. de C.C. Paris, 1909, pag. 454—455. (P.M.S.D.R.). — 143, 189, 298, 299—300.

Rezoluție cu privire la dările de seamă [adoptată la Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908)]. — În: Înștiințarea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la conferința generală ordinară a partidului [Edit. de C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909], pag. 4. (P.M.S.D.R.). — 152.

[Rezoluție cu privire la tactica în problema agrară adoptată la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.] — În foaia volantă: Hotărârile și rezoluțiile Congresului de unificare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. [Petersburg], tip. Comitetului Central, [1906], pag. 1 (P.M.S.D.R.). Sub titlul: Programul agrar. — 384.

Rezoluție propusă de către menșevicii-partiiți la adunarea (din 4 aprilie 1910) a grupului de sprijinire menșevic de la Paris. [Foaie volantă]. F. I., [1910]. 1 pag. (P.M.S.D.R.). — 248, 315—316.

Rezoluție propusă de către menșevicii-partiiți la adunarea din 19 aprilie 1910 a primului grup de la Geneva al P.M.S.D.R. [Foaie volantă]. F. I., [1910]. 1 pag. (P.M.S.D.R.). — 248, 315—316.

Rezoluție propusă de către menșevicii-partiiți la adunarea primului grup de la Liège de sprijinire a P.M.S.D.R. [Foaie volantă]. F. I., [1910]. 1 pag. (P.M.S.D.R.). — 249, 315—316.

[Rezoluție-platformă, adoptată de Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. în legătură cu campania electorală]. — „Proletarii“ [Paris], 1909, nr. 49 din 3 (16) octombrie, pag. 8—9, la rubrica: Cronică. — 120, 126.

[Rezoluțiile adoptate la Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908)]. — În: Înștiințarea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la conferința generală ordinară a partidului. [Edit. de C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909], pag. 4—7 (P.M.S.D.R.). — 35—37, 44, 45, 151, 203, 294, 295—296, 297, 300, 324, 438.

- [Rezoluțiile adoptate la Conferința a patra a P.M.S.D.R. („A treia Conferință generală“)]. — „Proletarii“, [Viborg], 1907, nr. 20 din 19 noiembrie, pag. 4—5, la rubrica : Viața de partid. Sub titlul : Rezoluțiile celei de-a 3-a Conferințe generale. În ziar se indică locul apariției : Moscova. — 168—170.
- [Rezoluțiile adoptate la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Edit. de C.C. Paris, 1909, pag. 420—442. (P.M.S.D.R.). — 168—170, 299.
- [Rezoluțiile adoptate la plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R.]. — „Sozial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 11 din 26 (13) februarie, pag. 10—11, la rubrica : Viața de partid. — 206, 207, 215, 216, 217, 219, 220, 221, 249—250, 268, 270, 271, 282, 283, 284, 285, 286, 289, 303, 306, 313, 315, 323, 437, 438—439.
- Rezoluțiile adoptate la San Remo. 13 aprilie 1910. F. I., [1910], 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 249, 315.
- [Rezoluțiile Consfăturii redacției lărgite a ziarului „Proletarii“]. — „Proletarii“, [Paris], 1909, nr. 46. Supliment la nr. 46 din 16 (3) iulie al ziarului „Proletarii“, pag. 3—7. — 3—4, 6, 7, 8—9, 43, 44, 60, 121, 126—127, 399—400.
- „Rossiia“, Petersburg. — 57.
- 1909, nr. 1 099 din 23 iunie (6 iulie) pag. 1. — 57.
- Rozanov, V. *Între Azef și „Vehi“*. — „Novoe Vremea“, Petersburg, 1909, nr. 12 011 din 20 august (2 septembrie), pag. 3—4. — 185.
- *Merejkovski împotriva culegerii „Vehi“*. (Ultima adunare filozofică-religioasă). — „Novoe Vremea“, Petersburg, 1909, nr. 11 897 din 27 aprilie (10 mai), pag. 3. — 185.
- „Russkoe Slovo“, Moscova. — 163.
- 1909, nr. 264 din 17 (30) noiembrie, pag. 3. — 163.
- S. — *vezi* Djibladze, S.
- Sajin, L. *Cu privire la refacerea partidului*. (Gîndurile unui practician). Paris, tip. coop. „Uniunea“, 1910. 32 pag. (P.M.S.D.R.). — 332, 333—334, 336.
- Saltîkov-Șcedrin, M. E. *Saltîmbancii*. — 65, 66, 156—157.
- *Semnele timpului*. — 322—323.

- Scrisoare adresată grupurilor de către Biroul din străinătate al Comitetului Central* — *vezi*: Către toți tovarășii din străinătate.
- Scrisoare către organizațiile de partid.* (În legătură cu conferința ordinară a partidului). — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 11 din 26 (13) februarie, pag. 11—12. Semnat: Comitetul Central al P.M.S.D.R. — 217, 218, 314.
- Scrisoare către organizațiile de partid.* [Scrisoarea I. Foaie volantă]. F. 1., [noiembrie 1904]. 4 pag. (Numai pentru membrii de partid). — 319.
- Scrisoare către tovarăși!* [Foaie volantă. Paris, tip. coop. „Uniunea“, 1910]. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 215, 219—221, 223, 251—252.
- Scrisoare către tovarășii social-democrați care lucrează în sindicate, asociații culturale, școli, cooperative sau alte organizații muncitorești legale.* — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1909, nr. 14 din mai, pag. 15—16, la rubrica: Viața de partid. — 63, 155—156.
- Scrisoarea deschisă a Comisiei executive a Comitetului districtual Moscova al P.M.S.D.R.* — *vezi* Comitetul districtual Moscova despre activitatea fracțiunii soc.-dem. din Dumă.
- Scrisoarea deschisă [a 16 menșevici-lichidatori ruși].* — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1910, nr. 19—20 din ianuarie-februarie, pag. 23—24. — 220—221, 222—223, 301—302, 306, 312, 313, 314, 397.
- [*Scrisoare din Petersburg*]. — „Proletarii“, [Paris], 1909, nr. 50 din 28 noiembrie (11 decembrie), pag. 7, la rubrica: Din mișcarea muncitorească. Sub titlul comun: Scrisori din Petersburg. Semnat: Tr. — 142, 165—167.
- Scrisoarea menșevicilor din cartierul Viborg* — *vezi*: „Mahmurcala legalistilor“.
- Scrisoarea unui muncitor.* (Cu privire la planul muncii de partid, în legătură cu aprecierea momentului actual). — „Rabocce Znamea“, [Moscova], 1903, nr. 5 din octombrie, pag. 4—5. — 91—93.
- Situația activității de partid în Ținutul leton.* (Din darea de seamă făcută de reprezentantul social-democrației din Ținutul leton la plenara C.C. al P.M.S.D.R.). — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 12 din 23 martie (5 aprilie), pag. 11. Semnat: M. — 325, 326.

- **Situația actuală și sarcinile partidului.* Platformă elaborată de grupul bolșevicilor. Edit. de grupul „Vpered”. Paris, tip. coop. „Uniunea”, [1909]. 32 pag. (P.M.S.D.R.). — 207, 257—263, 264, 265—268.
- [*Sîsoev, I. V.*] *Starea de spirit și cerințele muncitorului de azi.* (Din Petersburg). — În: Vpered. Culegere de articole despre problemele curente. Edit. de grupul „Vpered”. [Paris, tip. coop. „Uniunea”, iulie 1910, col. 53—59. (P.M.S.D.R.) Semnat: Țesătorul I-n. — 334.
- „Slovo”, Petersburg, 1909, nr. 791 din 10 (23) mai, pag. 3. — 57, 185, 186—188.
- „Soșial-Demokrat”, [Vilno — Petersburg — Paris — Geneva]. — 31, 40, 133, 204, 215—216, 218—219, 247, 251, 252, 269, 270, 271, 273, 314, 315, 378, 379, 398, 400.
- [Vilno-Petersburg], 1908, nr. 1 din februarie, pag. 35, 36—39. — 40.
- Paris, 1909, nr. 2 din 28 ianuarie (10 februarie), pag. 1—2. — 205—206.
- 1910, nr. 11 din 26 (13) februarie. 12 pag. — 206, 207, 208—214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 247, 251, 270—271, 275—276, 282—284, 285, 286, 288—291, 292—293, 296, 297, 298, 306, 314, 315, 338, 398, 437, 438—439.
- 1910, nr. 12 din 23 martie (5 aprilie). 12 pag. — 216, 251, 252, 325, 326.
- 1910, nr. 13 din 26 aprilie (9 mai). 12 pag. — 312, 315, 318.
- 1910, nr. 15—16 din 12 septembrie (30 august), pag. 8—9. — 400.
- 1910, nr. 17 din 25 septembrie (8 octombrie), pag. 11. — 372, 373, 375, 376.
- [*Stalin, I. V.*] *Scrisoare din Caucaz.* — „Diskussionnii Listok”, [Paris], 1910, nr. 2 din 25 mai (7 iunie), pag. 26—28. Semnat: K. St. În ziar figurează data de 24 mai (7 iunie). — 293.
- Stanislav* — vezi Volski, S.
- Starea de lucruri din partid.* [Rezoluție adoptată la plenara C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910]. — „Soșial-Demokrat”, [Paris], 1910, nr. 11 din 26 (13) februarie, pag. 10, la rubrica: Viața de partid. — 207, 208—213, 251, 270—271, 280, 281, 282, 283, 288—291, 292—293, 294—295, 296, 297, 298, 315—316, 397.

- Statistica proprietăților funciare pe anul 1905.* Culegere de date pentru cele 50 de gubernii din Rusia europeană. Petersburg, tip. Minkov, 1907. 199 pag.; L. pagini de tabele. (Comitetul central de statistică al ministerului de interne). — 191.
- Statutul C[omitetului] C[entral adoptat la plenara C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910].* — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 11 din 26 (13) februarie, pag. 10, la rubrica: Viața de partid. — 250.
- Statutul de organizare [adoptat la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.].* — În: Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907, pag. 419—420. — 152.
- [*Steklov, I. M.*] *Ce-i de făcut?* (Scrisoare din Rusia). — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 13 din 26 aprilie (9 mai), pag. 7—8. Semnat: K. — 312.
- Stolîpin, A. Intelectualii despre intelectuali.* — „Novoe Vremea“, Petersburg, 1909, nr. 11 893 din 23 aprilie (6 mai), pag. 4. — 185.
- [*Stolîpin, P. A.*] *Discurs rostit de P. A. Stolîpin, președintele consiliului de miniștri, [în Duma de stat la 31 martie 1910].* — „Reci“, Petersburg, 1910, nr. 89 (1 327) din 1 (14) aprilie, pag. 4—5, la rubrica: Duma de stat. — 237, 242—244, 245, 246.
- * *Struve, P. B. Intelectualii și revoluția.* — În: Vehi. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Moscova, [tip. Sablin, martie] 1909, pag. 127—145. — 179—180, 181, 184, 185, 186.
- [*Șanțer, V. L.*] *Marat și [Bogdanov, A.] Maksimov. [Declarație scrisă, depusă la Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii” cu ocazia votării rezoluției „Despre otzovism și ultimatism”]*¹. — 4.
- Sedința a 85-a [Duma a III-a de stat. 31 martie (13 aprilie) 1910].* — „Reci“, Petersburg, 1910, nr. 89 (1 327) din 1 (14) aprilie, pag. 3—5. Sub titlul comun: Duma de stat. — 239—240, 244—245.
- Tkacev, P. N. Sarcinile propagandei revoluționare în Rusia.* Scrisoare către redactorul revistei „Vpered“. F. l., aprilie 1874, IX. 43 pag. — 147.
- „*Tovarișci*“, Petersburg. — 379.

¹ Publicată pentru prima oară în: „Procesele-verbale ale Consfătuirii redacției lărgite a ziarului „Proletarii”. Iunie 1909 [Moscova], Editura partidului, 1934, pag. 77.

[Troțki, L. D.] *Sarcinile noastre politice*. (Probleme tactice și organizatorice). Edit. de P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1904. XI, 107 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului figurază numele autorului : N. Troțki. — 109.

Spre unitate, în ciuda oricăror obstacole! — „Pravda“, [Viena], 1910, nr. 12 din 3 (16) aprilie, pag. 2—3. — 251, 252, 315, 316.

[Federbaum, S. O.] *Regimul „constituțional“ și mișcarea muncitorească* — „Vozrojdenie“, Moscova, 1910, nr. 5 din 30 martie, col. 1—8. Semnat : V. Ejov. — 308.

„Țesătorul I-n“ — vezi Sîsoev, I. V.

Ukaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la dreptul ce se acordă unor persoane particulare și instituții de a elabora propuneri în legătură cu organizarea statului. 18 februarie (3 martie) 1905]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 39 din 18 februarie (3 martie), pag. 1. — 420.

Ukaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la ieșirea țăranilor din obști și la trecerea loturilor în proprietatea lor. 9 (22) noiembrie 1906]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1906, nr. 252 din 12 (25) noiembrie, pag. 1. — 147—148.

Ukaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la regulamentul provizoriu al alegerilor pentru Consiliul de stat și Duma de stat. 8 (21) martie 1906]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1906, nr. 57 din 11 (24) martie, pag. 1, la rubrica : Acte guvernamentale. — 395.

Ukaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la modificarea și completarea regulamentului alegerilor pentru Duma de stat. 11 (24) decembrie 1905]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 268 din 13 (26) decembrie, pag. 1, la rubrica : Acte guvernamentale. — 443.

„Utro Rossii“, Moscova. — 163.

— 1909, nr. 31 — 1 din 15 noiembrie, pag. 6. — 163.

— 1909, nr. 35 — 2 din 17 noiembrie, pag. 1. — 163.

— 1909, nr. 38 — 5 din 20 noiembrie, pag. 3. — 163.

— 1909, nr. 39 — 6 din 21 noiembrie, pag. 3—4. — 163. **

Valentinov, N. *În legătură cu ultimul recensămînt german*. — „Kievskaja Misl“, 1909, nr. 308 din 7 (20) septembrie. — 345—346.

- Varzar, V. E. *Date statistice cu privire la grevele muncitorilor din fabrici și uzine în perioada 1895—1904*. Petersburg, tip. Kirșbaum, 1905. 79 pag. (min. transp. și comunic. Secția industr.). — 403—429.
- *— *Statistica grevelor muncitorilor din fabrici și uzine în anii 1906—1908*. Petersburg, tip. Kirșbaum, 1910. 72, 220 pag. cu tabele (min. transp. și comunic. Secția industr.). — 388—389, 391—394, 403—432.
- *— *Statistica grevelor muncitorilor din fabrici și uzine pe anul 1905*. Petersburg, tip. Kirșbaum, 1908. 65, 111 pag. cu tabele (min. transp. și comunic. Secția industr.). — 388—389, 391—394, 403—431.
- **Vehi*. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Moscova [tip. Sablin, martie] 1909. II, 209 pag. — 57, 76, 179—181, 182—188, 456.
- Vehi*. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Ediția a 2-a, Moscova, [tipolit. Kușnerev], 1909. III, 210 pag. — 179.
- Vehi*. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Ediția a 3-a, Moscova, [tipolit. Kușnerev], 1909. III, 210 pag. — 179.
- Vehi*. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Ediția a 4-a. În anexă: „Bibliografie la culegerea «Vehi»”. Moscova, [tipolit. Kușnerev], 1909. III, 211 pag. — 179.
- Vehi*. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Ediția a 5-a. În anexă: „Bibliografie la culegerea «Vehi»”. Moscova [tipolit. Kușnerev], 1910. III, 219 pag. — 226.
- Voblii, K. Tendințele evoluției agrare în Germania*. — „*Ekonomist Rossii*”, Petersburg, 1910, nr. 36 din 11 (24) septembrie, pag. 1—3. — 346.
- Vodovozov, V. V. [Scrisoare către redacția ziarului „Reci”]*. — „*Reci*”, Petersburg, 1909, nr. 213 (1 097) din 6 (19) august, pag. 4. Sub titlul comun: Scrisori către redacție. — 76.
- Voinov* — vezi Lunacearski, A. V.
- [*Volski, S.*] „*Er*”. [Proiectul rezoluției de neîncredere față de „Proletarii” prezentat Comitetului Moscova al P.M.S.D.R.]¹. — 14, 106—107.
- „*Vozrojdenie*”, Moscova. — 278, 283, 303, 306, 307, 308, 328, 397. — 1910, nr. 5 din 30 martie. 94 col. — 306—307, 308, 314, 319.

¹ Proiectul nu s-a păstrat.

Vpered. Culegere de articole despre problemele curente. Edit. de grupul „Vpered”. [Paris, tip. coop. „Uniunea”] din iulie 1910. 64 col. (P.M.S.D.R.). — 332—333, 334—336, 337—340, 437.

„Vpered”, [Viborg]. — 110.

Adler, F. [Die Resolution, vorgeschlagen auf der Sitzung des Internationalen sozialistischen Büros]. — „Leipziger Volkszeitung”, 1909, Nr. 264, 13. November. 4. Beilage zu Nr. 264 der „Leipziger Volkszeitung”, S. 2. — 200, 201.

Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. VI, 491 S. — 385.

Bensing, F. *Der Einfluss der landwirtschaftlichen Maschinen auf Volks- und Privatwirtschaft.* Breslau, 1898. IX, 205 S. — 362.

„Berliner Tageblatt und Handelszeitung”. — 163.

„Bremer Bürgerzeitung”. — 201.

— 1909, 11. November. — 201.

„Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International”, Bruxelles, [1910], N 2, p. 33—56. — 197—202.

— 1910, N 5. 195 p. — 368—369, 370.

Bureau Socialiste International. Dimanche 7 novembre 1909. — „Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International”, Bruxelles, [1910], N 2, p. 33—56. — 194—202.

Census reports. Vol. V. Twelfth Census of the United States, taken in the year 1900. Agriculture. P. I. Washington, 1902. — 347, 348, 356.

Contre la peine de mort en toute matière et particulièrement en matière politique. [Résolution du Bureau Socialiste International]. — „Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International”, Bruxelles, [1910], N 2, p. 38. — 198.

Contre les persécutions en Roumanie. [Résolution du Bureau Socialiste International]. — „Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International”, Bruxelles, [1910], N 2, p. 38. — 198.

- [*Dahn, Th.*] *Erklärung*. — „Vorwärts“, Berlin, 1908, Nr. 151, 1. Juli, S. 3. Unter der Rubrik: Aus der Partei. — 46, 160.
- „*L'Eclair*“, [Paris]. — 163.
- Engels, F.* [*Brief an K. Kautsky*. 1. April 1895]. — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1908, Jg. 27, Bd. 1, Nr. 1, S. 7. — 132.
- *Briefe von F. Engels über die französische Arbeiterpartei*. Vorbemerkung. — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, Nr. 14, S. 420—427. — 132.
- L'Expédition du Maroc*. [Résolution du Bureau Socialiste International]. — „Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International“, Bruxelles, [1910], N 2, p. 38. — 197.
- Gesetz gegen gemeingefährliche Bestrebungen der Sozialdemokratie*. Vom 21. Oktober 1878. — „Reichsgesetzblatt“, Berlin, 1878, Nr. 34, S. 351—358. — 80—81.
- Guesde, J.* *Le Problème et la Solution*. Les huit heures à la Chambre. Lille, Delory, s. d. 31 p. (Bibliothèque du Parti Ouvrier). — 171, 173, 174.
- Hommage aux socialistes suédois*. [Résolution du Bureau Socialiste International]. — „Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International“, Bruxelles, [1910], N 2, p. 38. — 198.
- Internationale Regeln der sozialistischen Taktik*. [Die Resolution des Internationalen Sozialistenkongresses zu Amsterdam]. — In: Internationaler Sozialistenkongress zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchh. „Vorwärts“, 1904, S. 31—32. — 292.
- Das Internationale sozialistische Bureau*. — „Leipziger Volkszeitung“, 1909, Nr. 264, 13. November. 4. Beilage zu Nr. 264 der „Leipziger Volkszeitung“, S. 1—2. — 134, 200, 201.
- Internationaler Sozialistenkongress*. — „Leipziger Volkszeitung“, 1910, Nr. 201, 31. August. 3. Beilage zu Nr. 201 der „Leipziger Volkszeitung“, S. 1. — 374.
- Internationaler Sozialistenkongress zu Amsterdam*. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchh. „Vorwärts“, 1904. 78 S. — 202.
- Internationaler Sozialistenkongress zu Stuttgart*. 18. bis 24. August 1907. Berlin, Buchh. „Vorwärts“, 1907. 132 S. — 199.

- Kautsky, K. Was nun?* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 28, S. 33—40; Nr. 29, S. 68—80. — 391.
- *Zwischen Baden und Luxemburg.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 45, S. 652—667. — 391.
- „*Landwirtschaftliche Statistik der Länder der ungarischen Krone.*“
Bd. IV—V. Budapest, 1900. 2 Bd. — 346, 364.
- „*Leipziger Volkszeitung.*“ — 201.
- 1909, Nr. 259, 8. November. 4 S. — 202.
- 1909, Nr. 264, 13. November. 4. Beilage zu Nr. 264 der „Leipziger Volkszeitung“, S. 1—2. — 134, 201.
- 1910, Nr. 201, 31. August. 3. Beilage zu Nr. 201 der „Leipziger Volkszeitung“, S. 1. — 374.
- Liebkecht, W. [Brief an F. Engels].* 21. April 1875. — In : Mayer, G. Johann Baptist von Schweitzer und die Sozialdemokratie. Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung. Jena, Fischer, 1909, S. 424. — 268.
- [*Lunacharsky, A.*] *Les courants tactiques dans le parti socialdémocrate Russe.* — „Le Peuple“, Bruxelles, 1910, le 23 août. Signature : Woinoff. — 378, 379, 380.
- Luxemburg, R. Ermattung oder Kampf?* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 35, S. 257—266. — 391.
- *Die Theorie und die Praxis.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 43, S. 564—578; Nr. 44, S. 626—642. — 391.
- Martoff, L. Die preussische Diskussion und die russische Erfahrung.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 51, S. 907—919. — 381, 382, 383, 384, 387, 390, 392, 393, 426.
- [*Marx, K.*] *Berliner Gegenrevolution.* — In : Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 192—196. — 385.
- *Köln, 29. Juli.* — „Neue Rheinische Zeitung“, Köln, 1848. Nr. 60, 30. Juli, S. 1—2. — 383.

- Mayer, G. *Johann Baptist von Schweitzer und die Sozialdemokratie*. Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung. Jena, Fischer, 1909. VII, 448, VI S. — 268.
- [Mebring, F.] *Einleitung [des Herausgebers zum Buch: Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle]*. — In: Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 3—86. — 385.
- Molkenbuhr, H. *Rente oder Almosen?* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1909, Jg. 27, Bd. 2, Nr. 41, S. 500—505. — 202.
- „*Neue Rheinische Zeitung*“, Köln, 1848, Nr. 60, 30. Juli, S. 1—2. — 383.
- „*Die Neue Zeit*“, Stuttgart. — 374.
- 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, Nr. 14, S. 420—427. — 132.
- 1908, Jg. 27, Bd. 1, Nr. 1, S. 7. — 132.
- 1909, Jg. 27, Bd. 2, Nr. 41, S. 500—505. — 202.
- 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 28, S. 33—40; Nr. 29, S. 68—80. — 391.
- 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 35, S. 257—266. — 391.
- 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 43, S. 564—578; Nr. 44, S. 626—642. — 391.
- 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 45, S. 652—667. — 391.
- 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 50, S. 860—871. — 381, 382, 385—386, 387, 398, 399—400.
- 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 51, S. 907—919. — 381, 382—384, 386, 387, 392, 393, 394, 395, 426.
- „*Nieuwe Tijd*“, Amsterdam. — 189.
- Parvus. *Die Handelskrise und die Gewerkschaften*. Nebst Anhang: Gesetzentwurf über den achtstündigen Normalarbeitstag. München, 1901. 64 S. — 173, 174.
- „*Le Peuple*“, Bruxelles, 1910, le 23 août. — 378, 379—380.
- Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Erfurt 1891*. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, die Exped. des „Vorwärts“ ..., 1891, S. 3—6. — 373.

- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchh. „Vorwärts“, 1903. 448 S. — 292.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, die Exped. des „Vorwärts“..., 1891. 368 S. — 373.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Hannover vom 9. bis 14. Oktober 1899. Berlin, Expedition der Buchh. „Vorwärts“, 1899. 304 S. — 373.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Magdeburg vom 18. bis 24. September 1910. Berlin, Buchh. „Vorwärts“, 1910. 504 S. — 379.
- „Przegląd Socjaldemokratyczny“, [Kraków], 1909, Nr. 14—15, sierpien-wrzesień, s. 338—350. — 142.
- „Le Radical“, [Paris]. — 163.
- „Reichsgesetzblatt“, Berlin, 1878, Nr. 34, S. 351—358. — 80—81.
- Relations entre les coopératives et les partis politiques.* [Projet d'une résolution proposé par le Parti Ouvrier de Belgique au Congrès International de Copenhague]. — „Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International“, Bruxelles, 1910, N 5, p. 137. — 368, 370.
- Relations entre les coopératives et les partis politiques.* Résolution du P. S. (France) [proposée sur le Congrès International de Copenhague]. — „Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International“, Bruxelles, 1910, N 5, p. 139. — 368.
- [Roland-Holst, H. *Brief an die Mitglieder des Internationalen sozialistischen Büros*]. — „Leipziger Volkszeitung“, 1909, Nr. 264, 13. November. 4. Beilage zu Nr. 264 der „Leipziger Volkszeitung“, S. 1. — 134.
- *Vorrede [von A. Tscherewanin „Das Proletariat und die russische Revolution“]* — In: Tscherewanin, A. *Das Proletariat und die russische Revolution.* Mit einer Vorrede von H. Roland-Holst und einem Anhang vom Übersetzer S. Lewitin. Stuttgart, Dietz, 1908, S. IX—XVI. — 154, 160.
- Schippel, M. *Sozialdemokratisches Reichstags-Handbuch.* Ein Führer durch die Zeit- und Streitfragen der Reichsgesetzgebung. Ber-

- lin, Expedition der Buchh. „Vorwärts“, [1902]. X, 1174 S. — 171, 173.
- Eine Sensationsnachricht.* — „Vorwärts“, Berlin, 1909, Nr. 281, 2. Dezember. 1. Beilage des „Vorwärts“, S. 2. Unter der Rubrik: Aus der Partei. — 163.
- Singer, P.* [Die Resolution, vorgeschlagen auf der Sitzung des Internationalen sozialistischen Büros]. — „Leipziger Volkszeitung“, 1909, Nr. 264, 13. November. 4. Beilage zu Nr. 264 der „Leipziger Volkszeitung“, S. 2. — 200, 201.
- La Situation au Mexique.* [Résolution du Bureau Socialiste International]. — „Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International“, Bruxelles, [1910], N 2, p. 44. — 198.
- „Sozialistische Monatshefte“, [Berlin]. — 292.
- 1910, 16. bis 18. Hft., 11. August, S. 1061—1064. — 379.
- Sprawozdanie z VI Zjazdu Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy.* Kraków, 1910. 2, XXII, 180 s. — 111—112.
- **Statistik des Deutschen Reichs.* Bd. 212. T. 1a, 1b u. 2a. Berufs- und Betriebszählung vom 12. Juni 1907. Landwirtschaftliche Betriebsstatistik. Berlin, 1909—1910. — 437.
- Statistik des Deutschen Reichs.* Hrsg. vom Kaiserlichen Statistischen Amt. Neue Folge. Bd. 112. Die Landwirtschaft im Deutschen Reich. Nach der landwirtschaftlichen Betriebszählung vom 14. Juni 1895. Berlin, 1895. VIII, 70, 500 S. — 346, 364.
- „*Statistique Agricole de la France*“. (Résultats généraux de l'enquête Décennale de [1909]). — 363.
- Streltzw, R.* Die gegenwärtige Politik der sozialistischen Gruppen in Russland. — „Sozialistische Monatshefte“, [Berlin], 1910, 16. bis 18. Hft., 11. August, S. 1061—1064. — 379, 380.
- Die Taktik der Partei.* [Die Resolution des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, abgehalten zu Dresden]. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchh. „Vorwärts“, 1903, S. 418—419. — 292.
- „*De Tribune*“, Amsterdam. — 199.

- Trotsky, L. *Die Entwicklungstendenzen der russischen Sozialdemokratie*. — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 50, S. 860—871. — 381, 386, 394, 399, 400.
- *Kłopoty zewnetrznę i wewnętrzne*. — „Przegląd Socjaldemokratyczny“, [Kraków], 1909, Nr. 14—15, sierpień-wrzesień, s. 338—350. — 142.
- *Die russische Sozialdemokratie*. (Von unserem russischen Korrespondenten). — „Vorwärts“, Berlin, 1910, Nr. 201, 28. August, S. 4. — 358, 379.
- [Tscherewanin, A.] *Das Proletariat und die russische Revolution*. Mit einer Vorrede von H. Roland-Holst und einem Anhang vom Übersetzer S. Lewitin. Stuttgart, Dietz, 1908. XVI, 170 S. — 154, 160.
- „Vorwärts“, Berlin. — 378, 379.
- „Weekblad“, Amsterdam. — 199.
- 1908, Nr. 151, 1. Juli, S. 3. — 47, 161.
- 1909, Jg. 26, Nr. 281, 2. Dezember. 1. Beilage des „Vorwärts“, S. 2. — 164.
- 1910, Nr. 201, 28. August, S. 4. — 378—379, 380.
- „Zibna“, [Bruxelles], 1910, N 100, Julija. 24 S. — 325.
-

INDICE DE NUME

A

Adler, Viktor (1852—1918) — unul dintre organizatorii și liderii social-democrației austriece; la începutul activității sale politice a fost radical burghez, iar de la mijlocul deceniului al 9-lea al secolului trecut a luat parte la mișcarea muncitorească. În 1886 a fondat ziarul „Die Gleichheit”; cu începere din 1889 a fost redactor la „Arbeiter-Zeitung”, organul central al social-democrației austriece. În ultimele două decenii ale secolului trecut a întreținut legături cu F. Engels, dar curînd după moartea lui a alunecat spre reformism și a fost unul dintre conducătorii oportunismului. În timpul primului război mondial, Adler s-a situat pe o poziție centristă, a propagat ideea „păcii între clase” și a combătut acțiunile revoluționare ale clasei muncitoare. În 1918, după instaurarea republicii burgheze în Austria, a fost cîtva timp ministru de externe. — 134, 200—201.

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menșevismului. Pe la 1870 a devenit narodnic, iar după scindarea organizației „Zemlea i volea” a aderat la grupul „Cernii peredel”; în 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii”. Începînd din 1900 a făcut parte din redacția ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ din partea redacției ziarului „Iskra”; iskrist din minoritate. După congres s-a manifestat ca un menșevic activ. În 1905 a lansat ideea oportunistă a convocării unui larg „congres muncitoresc”, pe care îl opunea partidului proletariatului. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost unul dintre conducătorii lichidatorilor și a făcut parte din redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata”, organ al menșevicilor-lichidatori; în 1912 a participat la constituirea Blocului antipartinic din august. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a luat parte la conferințele de la Zimmerwald și Kienthal, unde a aderat la aripa dreaptă. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd și a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; în emigrație a făcut propagandă

pentru intervenție armată împotriva Rusiei Sovietice. — 16, 46, 106, 215, 222, 269, 270, 271, 286, 318, 319, 320, 322.

Aleksinski, G. A. (n. 1879) — la începutul activității sale politice a fost social-democrat. În perioada revoluției din 1905—1907 a aderat la bolșevici. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea muncitorilor din Petersburg, a făcut parte din comisia pentru ajutoarea șomerilor, din comisia pentru problemele aprovizionării și cea agrară. În calitate de reprezentant al fracțiunii social-democrate din Dumă a luat parte, cu drept de vot consultativ, la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al partidului. În anii reacțiunii a fost otzovist, lector la școala fracționistă de la Capri (Italia) și unul dintre organizatorii grupului antipartinic „Vpered”. În timpul primului război mondial s-a manifestat ca un social-șovinist inveterat; a colaborat la o serie de ziare burgeze. În 1917, înapoiindu-se în Rusia, s-a alăturat grupului „Edinstvo”, înființat de Plehanov, și s-a situat pe o poziție contrarevoluționară. În iulie 1917 a confecționat, împreună cu serviciul de contraspionaj militar, niște documente false, l-a calomniat pe V. I. Lenin și pe bolșevici. În aprilie 1918 a fugit peste graniță. În 1920 a fost judecat în contumacie de Tribunalul revoluționar suprem al C.E.C. din Rusia, în procesul organizației contrarevoluționare „Centrul tactic”, și condamnat la pierderea dreptului de a se întoarce în Rusia Sovietică. În emigrație s-a alăturat taberei ultrareacționare. — 71, 92, 100, 101, 111, 128, 139—140, 270, 271, 286.

An — vezi Jordania, N. N.

Anseele, Edouard (1856—1938) — unul dintre întemeietorii și liderii Partidului muncitoresc din Belgia; oportunist, militant de seamă al mișcării cooperatiste din această țară. S-a situat pe poziții oportuniste. În 1910 a participat la Congresul socialist internațional de la Copenhaga, în cadrul căruia a fost președinte al comisiei pentru problemele cooperăției. A făcut parte din Comitetul Executiv al Birationului socialist internațional al Internaționalei a II-a. În anii 1918—1921 a fost ministru al lucrărilor publice, iar în 1925—1927 ministru al comunicațiilor. — 370, 372.

Anton — vezi Makadziub, M. S.

*Antonie de Volinia (Hrapoviški A. P.)** (1863—1936) — ultra-reacționar inveterat, șeful unui curent de extremă dreaptă în biserica ortodoxă rusă; unul dintre cei mai de seamă promotori ai politicii reacționare țariste. Incepând din 1902 a fost episcop al Voliniei, iar mai târziu arhiepiscop al Harkovului. În timpul intervenției militare străine și al războiului civil a colaborat cu Denikin. După zdrobirea contrarevoluției a fugit în străinătate, unde a devenit unul dintre liderii emigrației monarchiste. — 58, 185—187.

* În paranteză, cu litere cursive, sînt indicate adevăratele nume de familie.

Augustovski — vezi *Țederbaum*, S. O.

B

Bebel, August (1840—1913) — unul dintre cei mai de seamă militanți ai Partidului social-democrat din Germania și ai mișcării muncitorești internaționale. Și-a început activitatea politică în prima jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. A fost membru al Internaționalei I. În 1869 a întemeiat, împreună cu W. Liebknecht, Partidul muncitoresc social-democrat din Germania („eisenachienii”); a fost ales în repetate rânduri deputat în Reichstag, a luptat pentru calea democratică de unificare a Germaniei, a demascat caracterul reacționar al politicii interne și externe a guvernului kaiserului. În timpul războiului franco-prusian s-a situat pe o poziție internaționalistă; a sprijinit Comuna din Paris. În ultimii ani ai secolului trecut și în primii ani ai acestui secol a luat atitudine împotriva reformismului și revizionismului din rîndurile social-democrației germane. Cuvîntările rostite de Bebel împotriva bernsteinicienilor au fost apreciate de V. I. Lenin ca „un model de apărare a concepțiilor marxiste și de luptă pentru caracterul cu adevărat socialist al partidului muncitoresc” (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 290). Publicist talentat și excelent orator, Bebel a exercitat o puternică influență asupra dezvoltării mișcării muncitorești germane și europene. În ultima perioadă a activității sale a comis o serie de greșeli cu caracter centrist. — 373, 376, 379, 384.

Belinski, V. G. (1811—1848) — mare democrat-revoluționar rus, critic literar și publicist, filozof materialist. În anii 1833—1836 a colaborat la revista „Teleskop”; în 1838—1839 a fost redactor la revista „Moskovskii Nabliudatel”; în 1839—1846 a condus rubrica de critică literară a revistei „Otecestvennîe Zapiski”, iar începînd din 1847 a devenit colaborator și conducător ideologic al revistei „Sovremennik”. La 3 iulie 1847 a scris, din străinătate, celebra „Scrisoare către Gogol”, despre care Lenin a spus că este „una din cele mai bune scrieri democratice ilegale” (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 241). Belinski a fost ideologul maselor țărănești, care se ridicau la luptă împotriva iobăgiei. El a pus bazele esteticii și ale criticii literare democratice revoluționare. În articolele sale despre Pușkin, Lermontov și Gogol, în cronicile sale despre literatura rusa din 1840 pînă în 1847, Belinski a scos în evidență caracterul original și măreția literaturii ruse, a dezvăluit realismul și caracterul ei popular. Activitatea lui a exercitat o influență covârșitoare asupra dezvoltării ulterioare a gândirii sociale și a mișcării de eliberare din Rusia. — 181, 456.

Bensing, August Franz (n. 1870) — economist burghez german, profesor la Universitatea din Heidelberg. — 362.

Berdeaev, N. A. (1874—1948) — filozof idealist reacționar, adept al misticismului. În primele sale lucrări publicistice s-a situat

pe pozițiile „marxismului legal“ și a încercat să revizuiască de pe poziții neokantiene doctrina lui Marx, iar mai târziu a devenit un dușman fățiș al marxismului. În 1905 a intrat în partidul cadeților, iar în anii reacțiunii a fost unul dintre reprezentanții curentului filozofic-religios, antimarxist, al căutării de Dumnezeu. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a manifestat ca apologet al feudalismului și al scolasticii medievale, în care vedea singurul mijloc de apărare împotriva comunismului în creștere. În 1922 a fost expulzat pentru activitatea sa contrarevoluționară; în străinătate a continuat să propovăduiască misticismul filozofic și a fost unul dintre ideologii contrarevoluției. — 179.

Berezovski, A. E. (Berezovski I) (n. 1868) — moșier, cadet, militant al zemstvelor, de profesiune agronom. Deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Simbirsk. În Dumă a făcut parte din comisia pentru problemele aprovizionării, din comisia agrară etc. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în specialitatea lui. — 188.

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democrației germane și al Internaționalei a II-a; teoretician al revizionismului și reformismului. A participat la mișcarea social-democrată începînd din a doua jumătate a deceniului al 8-lea; s-a aflat sub influența lui Dühring. Din 1881 pînă în 1889 a fost redactor al ziarului „Der Sozialdemokrat“, organ central ilegal al Partidului social-democrat din Germania. În anii 1896—1898 a publicat, în revista „Die Neue Zeit“, o serie de articole sub titlul comun „Problemele socialismului“, care au fost editate într-un volum intitulat „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației“, în care a procedat în mod fățiș la revizuirea bazelor filozofice, economice și politice ale marxismului revoluționar. Bernstein nega teoria marxistă a luptei de clasă, teoria inevitabilității prăbușirii capitalismului, teoria revoluției socialiste și a dictaturii proletariatului. „Cît privește revoluția proletariatului, oportunistul s-a dezvățat pînă să și se gîndească la așa ceva“, spunea V. I. Lenin referindu-se la Bernstein (Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 425). Bernstein afirma că mișcarea muncitorească nu are altă sarcină decît aceea de a lupta pentru reforme menite „să îmbunătățească“ situația economică a muncitorilor în societatea capitalistă. El a lansat formula oportunistă: „mișcarea este totul, scopul final nu este nimic“. Concepțiile teoretice ale lui Bernstein și ale adepților săi și activitatea lor practică oportunistă au dus la trădarea directă a intereselor clasei muncitoare și, ca urmare, la falimentul Internaționalei a II-a în perioada primului război mondial (1914—1918). În anii care au urmat, Bernstein și-a continuat lupta împotriva marxismului, a sprijinit politica burghezii imperialiste, s-a ridicat împotriva Revoluției Socialiste din Octombrie și a Statului sovietic. — 6, 199, 373.

Bloch, Joseph (1871—1936) — social-democrat german, revizionist, om de literă. În anii 1897—1933 a redactat și a editat „Sozial-

listische Monatshefte“, principalul organ de presă al oportuniștilor germani. În 1933, după acapararea puterii de către fasciști, a emigrat în Cehoslovacia. — 379.

Bobrikov, N. I. (1839—1904) — general în armata țaristă, iar cu începere din 1898 guvernator general al Finlandei: a aplicat în acest ținut politica de rusificare promovată de țarism, a introdus obligativitatea folosirii limbii ruse în treburile administrative, a abrogat în mod efectiv constituția și a înăbușit cu cruzime orice manifestare a mișcării de eliberare națională. La 3 (16) iunie 1904 a fost ucis de un terorist finlandez. — 136.

Bobrinski, Al. A. (n. 1852) — conte, om de stat reacționar, mare moșier și fabricant de zahăr. Începând din 1884 a fost, vreme îndelungată, mareșal al nobilimii în gubernia Petersburg. În 1906 a fost ales președinte al Consiliului nobilimii unite, organizație contrarevoluționară a moșierilor iobăgiști. A fost deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniciei Kiev. În 1912 a fost numit membru al Consiliului de stat, iar în 1916 ministru al agriculturii. După Revoluția Socialistă din Octombrie a făcut parte din „Consiliul unirii Rusiei“, organizație contrarevoluționară, iar apoi a devenit emigrant alb. — 238.

Bogdanov, A. (Malinovski A. A., Maksimov, N.) (1873—1928) — social-democrat, filozof, sociolog, economist, de profesiune medic. În ultimul deceniu al secolului trecut a participat la activitatea unor cercuri social-democrate (la Tula). După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. La Congresul al III-lea a fost ales în Comitetul Central. A făcut parte din redacțiile publicațiilor bolșevice „Vpered“ și „Proletarii“ și a fost unul dintre redactorii ziarului bolșevic „Novaia Jizn“. A luat parte la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a devenit conducător al ortzoviștilor și lider al grupului antipartinic „Vpered“. În domeniul filozofiei a încercat să creeze un sistem propriu — „empiriomonismul“ (o varietate a filozofiei subiectiv-idealiste a machismului, camuflată cu ajutorul unei terminologii pseudomarxiste), pe care Lenin, în lucrarea sa „Materialism și empirio-criticism“, l-a supus unei critici acerbe. La Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii“ care a avut loc în iunie 1909, Bogdanov a fost exclus din rândurile bolșevicilor. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii și conducătorii „Proletcultului“. Începând din 1926 a fost director al Institutului de transfuzie a sîngelui, care a fost fondat de el. — 4, 8, 11, 15, 17, 19, 21, 42, 72, 79—109, 121—122, 129, 131, 140—141, 151, 153, 155, 157, 287—288, 318, 333, 334, 338.

Branting, Karl IIjalmar (1860—1925) — lider al Partidului social-democrat din Suedia, unul dintre conducătorii Internaționalei a II-a. S-a situat pe poziții oportuniste. Începând din 1884 a fost

colaborator, iar apoi redactor al ziarului liberal „Tiden“; în anii 1887—1917 a fost (cu unele întreruperi) redactor al ziarului „Sozialdemokraten“, organul central al partidului, iar în 1897—1925 deputat în riksdag. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. În 1917 a intrat în guvernul de coaliție liberal-socialist al lui Eden, a sprijinit intervenția armată împotriva Rusiei Sovietice. În anii 1920, 1921—1923 și 1924—1925 s-a aflat în fruntea unor guverne social-democrate. — 56.

Briand, Aristide (1862—1932) — om de stat și diplomat francez, de profesie avocat. Un timp oarecare a făcut parte din aripa de stînga a socialiștilor. În 1902 a fost ales deputat și a devenit un om politic burghez reacționar cu o poziție fățiș ostilă față de clasa muncitoare. În 1906 a intrat în guvernul burghez în calitate de ministru al instrucțiunii publice. Fiind exclus din partidul socialist, a aderat la grupul „socialiștilor independenți“, care în 1911 a adoptat denumirea de „partid socialist republican“. În 1909 a fost numit prim-ministru în „cabinetul celor trei renegați“ (Briand — Millerand — Viviani). În 1910 a înăbușit cu cruzime greva feroviarilor, introducînd la căile ferate starea de asediu. În anii 1913, 1915—1917 și 1921—1922 a deținut postul de președinte al Consiliului de Miniștri; în 1924 a fost reprezentant al Franței la Liga Națiunilor. În 1925 a luat parte la încheierea acordurilor de la Locarno, îndreptate împotriva U.R.S.S. În anii 1926—1931 a condus politica externă a Franței. — 160, 308.

Bronștein, P. A. (Iuri) (n. 1881) — social-democrat, menșevic. A intrat în mișcarea social-democrată la începutul secolului nostru și a activat la Odesa. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a avut o poziție lichidatoristă. A fost redactor al revistei „Delo Jizni“, cu orientare lichidatoristă; a colaborat la ziarele „Nevskii Golos“ și „Luci“ și la alte publicații ale menșevicilor-lichidatori. V. I. Lenin l-a calificat drept un „renegat fățiș“. În 1917, Bronștein a fost unul dintre conducătorii menșevicilor din Petrograd, a făcut parte din redacția organului central al menșevicilor, „Rabocœia Gazeta“. După Revoluția Socialistă din Octombrie a desfășurat activitate contrarevoluționară în sudul țării, iar mai tîrziu a emigrat; a colaborat la revista menșevică „Soșialisticeskii Vestnik“. — 221—223, 252, 279, 282, 306, 307, 337, 397.

Bulgakov, S. N. (1871—1944) — economist burghez, filozof idealist. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost „marxist legal“; a procedat la revizuirea teoriei lui Marx în problema agrară, căutînd să explice prin așa-zisa „lege a fertilității descrescînde a solului“ pauperizarea maselor populare. După revoluția din 1905—1907 a aderat la cadeți, a început să predice misticismul filozofic și a colaborat la culegerea „Vehi“, care avea o orientare contrarevoluționară. În 1918 s-a făcut preot; în 1922 a fost expulzat pentru activitate contrarevoluționară; în străinătate a desfășurat o propagandă dușmănoasă împotriva U.R.S.S. — 179, 184, 225—226, 229, 384.

C

Ceaadaev, P. I. (1794—1856) — filozof idealist rus. Autorul a opt „Scrisori filozofice“, în care a supus unei critici acerbe orînduirea absolutistă, iobăgistă. Prima din aceste scrisori a fost publicată în 1836, în revista „Teleskop“, care din această cauză a fost interzisă, iar Ceaadaev a fost declarat nebun. În 1837, Ceaadaev a scris „Apologia unui nebun“, în care își expunea concepțiile sale. Atacurile lui împotriva țarismului și a iobăgiei au avut un rol revoluționar în formarea gîndirii sociale progresiste din deceniile al 4-lea și al 5-lea ale secolului trecut. Dar concepțiile lui Ceaadaev sînt extrem de contradictorii. Ideile progresiste se împletesc la el cu misticismul și cu proslăvirea catolicismului. A. I. Herțen, V. G. Belinski și N. G. Cernîșevski au condamnat teoriile mistice-idealiste ale lui Ceaadaev, dar în același timp au avut o înaltă prețuire pentru lupta dusă de el împotriva absolutismului și iobăgiei. — 181.

Cerevanin, N. (Lipkin, F. A.) (1868—1938) — unul dintre liderii menșevicilor, lichidator dintre cei mai inveterați. A participat la congresele al IV-lea (de unificare) și al V-lea (de la Londra) ale P.M.S.D.R. A colaborat la publicațiile lichidatoriste și (în 1910) a fost unul dintre semnatarii „Scrisorii deschise“ a celor 16 menșevici, care urmăreau lichidarea partidului. După conferința antipartinică „din august“ 1912 a fost membru al centrului de conducere menșevic (Comitetul de organizare). În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. În 1917 a fost redactor la „Raboceaia Gazeta“, organul central al menșevicilor, și membru în Comitetul Central al menșevicilor. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. — 46, 48, 144, 147, 154, 157, 160—162, 221, 306, 320, 379, 420, 426.

Cernîșevski, N. G. (1828—1889) — mare democrat-revoluționar și socialist-utopist rus, om de știință, scriitor și critic literar; unul dintre predecesorii de seamă ai social-democrației ruse. A fost inspiratorul și conducătorul ideologic al mișcării democrat-revoluționare din perioada 1860—1870 din Rusia. Revista „Sovremennik“, redactată de el, era un exponent al forțelor revoluționare din Rusia. Cernîșevski a demascăat cu vehemență caracterul iobăgist al reformei „țărănești“ din 1861 și a chemat pe țărani la insurecție. În 1862 a fost arestat de guvernul țarist și întemnițat în fortăreața Petropavlovsk, unde a stat aproape doi ani, iar după aceea a fost condamnat la 7 ani muncă silnică și la deportare pe viață în Siberia, de unde a fost eliberat de-abia spre sfîrșitul victiei sale. Pînă în ultima clipă, el a rămas un luptător înflăcărat împotriva inegalității sociale, împotriva oricăror manifestări de asuprire politică și economică.

Deosebit de mari sînt meritele lui Cernîșevski în domeniul dezvoltării filozofiei materialiste ruse. Concepțiile lui filozofice au reprezentat culmea dezvoltării întregii filozofii materialiste premarxiste. Materialismul lui a avut un caracter revoluționar eficient. Cernîșevski a criticat cu vehemență diferite teorii idealiste și a căutat să prelucreze dialectica lui Hegel în spirit materialist. K. Marx a dat o înaltă

apreciere scrierilor lui Cernîșevski și a spus despre el că este un mare învățat rus. Lenin a scris despre Cernîșevski că „este singurul autor rus cu adevărat mare care a știut să se mențină din deceniul al 6-lea al secolului trecut și pînă în 1888 la nivelul unui materialism filozofic integral... Dar Cernîșevski n-a știut sau mai bine zis n-a putut, datorită stării înapoiate a vieții din Rusia, să se ridice la nivelul materialismului dialectic al lui Marx și Engels“ (Opere complete, vol. 18, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 379—380).

Cernîșevski este autorul a o serie de scrieri strălucite în domeniul economiei politice, al istoriei, eticii și esteticii. Lucrările lui de critică literară au exercitat o imensă influență asupra dezvoltării artei și literaturii ruse. Romanul său „Ce-i de făcut?“ a contribuit la educarea multor generații de revoluționari din Rusia și din străinătate. — 181, 229, 455.

D

Dan (Gurvici), F. I. (1871—1947) — unul dintre liderii menșevicilor, de profesie medic. A început să activeze în mișcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut, a făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În septembrie 1903, Dan a emigrat; în străinătate a aderat la menșevici. A participat la congresele al IV-lea (de unificare) și al V-lea (de la Londra) ale P.M.S.D.R., precum și la o serie de conferințe ale acestuia. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a condus, în străinătate, un grup de lichidatori și a redactat „Golos Soțial-Demokrata“, ziar lichidatorist. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziție defensivă. După revoluția burghez-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd și a făcut parte din Prezidiul Comitetului Executiv Central în prima legislatură; a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice. La începutul anului 1922 a fost expulzat ca dușman neîmpăcat al Statului sovietic. — 13, 16, 22, 46, 63, 64, 67, 101, 146, 215, 218, 223, 306, 314, 321.

David, Eduard (1863—1930) — unul dintre liderii aripii de dreapta a social-democrației germane, de profesie economist. În 1894 a făcut parte din comisia de pregătire a programului agrar al partidului; s-a situat pe poziția revizuirii teoriei marxiste în problema agrară și a încercat să dovedească trăinicia micii gospodării țărănești în regimul capitalist. A fost unul dintre cei care au fondat „Sozialistische Monatshefte“, revista oportuniștilor germani. În 1903 a publicat o carte intitulată „Socialismul și agricultura“, pe care V. I. Lenin a calificat-o drept „principala lucrare a revizionismului în problema agrară“. Începînd din 1903 a fost deputat în Reichstag. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziție social-șovinistă. În 1919 a făcut parte din primul guvern de coaliție al Republicii germane. În anii 1919—1920 a fost ministru de interne, iar în 1922—1927

reprezentant al guvernului la Hessen. A sprijinit tendințele revanșarde ale imperialismului german și a fost un dușman al Uniunii Sovietice. V. I. Lenin l-a caracterizat ca pe un oportunist „a cărui întreagă viață este consacrată coruperii burgheze a mișcării muncitorești” (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 262). — 449.

Denisov, V. P. (Vsevolod, Vsev.) (n. 1876) — a intrat în mișcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut; a fost de repetate ori arestat. După sciziunea din P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. A participat la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului ca delegat al organizației din Petersburg. În decembrie 1908 a participat la Conferința a V-a a P.M.S.D.R. ca delegat al organizației din Petersburg. A făcut parte din grupul otzoviștilor. În 1909 a fost arestat și deportat în gubernia Irkutsk. După Revoluția Socialistă din Octombrie a desfășurat activitate pedagogică în Siberia. — 14, 92.

Djibladze, S. V. (S.) (1859—1922) — social-democrat, menșevic. În ultimul deceniu al secolului trecut a făcut parte din primul grup marxist din Gruzia, „Mesame dasi”. În ultimii ani ai secolului trecut și în primii ani ai secolului nostru a fost membru al Comitetului din Tiflis al P.M.S.D.R. și a luat parte la revoluția din 1905—1907. În perioada reacțiunii a aderat la lichidatori și a făcut parte din Comitetul regional menșevic din Transcaucazia. În anii cînd în Gruzia puterea s-a aflat în mâinile menșevicilor, Djibladze a fost membru al Comitetului Central al partidului menșevic. — 64, 65.

Dnevniški, P. N. (*Federbaum, F. O., P.*) (n. 1883) — social-democrat, menșevic, publicist. În 1909 s-a stabilit în străinătate, a aderat la menșevicii-partiiți, a colaborat la „Dnevnik Soțial-Demokrata” al lui Plehanov și a luat parte la editarea ziarelor bolșevice „Zvezda” și „Pravda”.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat atitudine împotriva Puterii sovietice. — 157.

Dobroliubov, N. A. (1836—1861) — mare democrat-revoluționar rus, critic literar de seamă și remarcabil filozof materialist; prieten intim și tovarăș de luptă al lui N. G. Cernișevski. Cu începere d'n toamna anului 1857 a condus rubrica de critică și bibliografie a revistei „Sovremennik”, iar mai tîrziu și pe cea de satiră a revistei „Svistok”. În cei patru ani de activitate literară ai săi, Dobroliubov a scris o serie de articole strălucite („Împărăția întunericului”, „O rază de lumină în împărăția întunericului”, „Ce este «oblomovismul»?”, „Cînd o să vie ziua cea adevărată” etc.), care sînt un model de critică literară combativă. Dobroliubov era un dușman neîmpăcat al autocrației și iobăgiei și un adept al insurecției populare împotriva orînduirii absolutiste.

Alături de A. I. Herțen, V. G. Belinski și N. G. Cernișevski, el a fost unul dintre precursorii social-democrației revoluționare în Rusia. — 181.

Domov — vezi Pokrovski, M. N.

Dostoievski, F. M. (1822—1881) — scriitor rus de seamă. Și-a început activitatea literară în deceniul al 5-lea al secolului trecut. Prima lui povestire, „Oameni sărmani“, s-a bucurat de o înaltă apreciere din partea unui reprezentant al criticii progresiste, V. G. Belinski. În 1847 a intrat în cercul revoluționar al lui M. V. Petrașevski. În 1849, fiind implicat în procesul acestui cerc, a fost condamnat la pedeapsa cu moartea, care i-a fost comutată în muncă silnică. La expirarea pedepsei, pe care o executat-o în temnița din Omsk, a făcut serviciul militar, ca simplu soldat, la Semipalatinsk. Întorcându-se în 1859 la Petersburg, și-a reluat activitatea literară. Operele lui Dostoievski („Amintiri din casa morților“, „Crimă și pedeapsă“, „Idiotul“ și altele) se caracterizează printr-o înfățișare realistă a vieții, a frământărilor omenești, a răzvrătirii personalității împotriva strivirii demnității umane. Totodată, într-o serie de opere ale lui Dostoievski, protestul împotriva nedreptății sociale se îmbină cu îndemnul la smerenie religioasă și cu cultul suferinței. În romanul „Posedații“, el a luat în mod fățiș atitudine împotriva materialismului și a ateismului, împotriva mișcării revoluționare. Concepțiile reacționare exprimate de Dostoievski în operele sale au stîrnit protestul democraților-revoluționari și al întregii opinii publice progresiste. — 181.

Dubrovinski, I. F. (I., Innokentii) (1877—1913) — unul dintre militanții de seamă ai partidului bolșevic, revoluționar de profesie. A participat la mișcarea revoluționară începînd din 1893. A făcut mai întîi parte din cercurile organizației „Narodnaia voleana“, apoi, rupînd-o cu narodnicismul, a devenit marxist. A fost unul dintre conducătorii „Uniunii muncitorești din Moscova“. În 1902 a devenit agent al „Iskrei“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici; a fost cooptat în Comitetul Central. În 1905 a fost unul dintre organizatorii și conducătorii insurecției armate din Moscova. La Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. a fost ales membru al Comitetului Central. Pe cînd se afla în străinătate a lucrat în redacția ziarului „Proletarii“. În anii reacțiunii a manifestat șovăieli împăciuitoare față de lichidatori. În repetate rînduri a avut de suferit de pe urma măsurilor de represiune; a murit în 1913, pe cînd se afla în deportare la Turuhansk. V. I. Lenin a semnalat greșelile împăciuitoare comise de Dubrovinski, dar în același timp l-a apreciat în mod deosebit ca pe unul dintre cei mai de seamă organizatori ai partidului, ca pe un om devotat cu trup și suflet cauzei clasei muncitoare. — 217, 290.

E

Eduard al VII-lea (1841—1910) — rege al Angliei (1901—1910). — 55.

Elm, Adolf (1857—1916) — social-democrat german, activist al mișcării cooperatiste și sindicale, reformist, de profesiune muncitor din industria tutunului. A fost unul dintre liderii Uniunii generale a sindicatelor germane. În anii 1894—1906 a fost deputat în Reichstag. A colaborat la „Sozialistische Monatshefte“, publicație a revizionistilor, în paginile căreia a combătut programul și tactica revoluționară a social-democrației. A participat la Congresul socialist internațional de la Copenhaga din 1910, unde a făcut parte din comisia pentru problemele cooperăției, precum și dintr-o subcomisie a ei. — 370, 371, 373, 374, 376.

Engels, Friedrich (1820—1895) — unul dintre întemeietorii comunismului științific, conducător și învățător al proletariatului internațional, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx (vezi articolul „Friedrich Engels“, în *V. I. Lenin, Opere complete*, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 1—14). — 84, 132, 227, 268, 321.

„Er“ — vezi Volski, S.

Ermolaev, K. M. (Roman) (1884—1919) — social-democrat, menșevic. În anii 1904—1905 a activat la Petersburg și în bazinul Donețului. A participat ca delegat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.; a fost ales în Comitetul Central din partea menșevicilor. În anii reacțiunii a devenit lichidator; în 1910 a făcut parte din grupul celor 16 menșevici care au semnat „Scrisoarea deschisă“ prin care se urmărea lichidarea partidului. În 1917 a fost ales în Comitetul Central al Partidului menșevic și a făcut parte din Comitetul Executiv Central din Rusia în prima legislatură. — 221—223, 252, 282, 306, 337, 397.

Eroghin, M. M. (n. 1856) — moșier; a ocupat postul de zemski nacealnic în gubernia Grodno, iar mai târziu a fost mareșal al nobilimii în județul Belostok; unul dintre cei mai zeloși promotori ai politicii reacționare a țarismului. Deputat în Duma I de stat din partea guberniei Grodno. — 98.

F

Fallières, Clément, Armand (1841—1931) — om politic burghez francez, de profesiune avocat. În anii 1876—1890 a făcut parte din Camera deputaților, unde s-a alăturat republicanilor burghezi moderați. A ocupat fotolii ministeriale într-o serie de guverne. În 1890

a fost senator, iar în anii 1899—1906 președinte al senatului. Din 1906 pînă în 1913 a fost președinte al republicii. — 55.

Frank, S. L. (1877—1950) — filozof idealist și economist burhez. În scrierile sale a criticat teoria valorii a lui K. Marx. În 1906 a redactat „Svoboda i Kultura“, revista aripii drepte a partidului cadet. În 1909 a participat la elaborarea culegerii „Vehi“, publicație contrarevoluționară. A fost docent la Universitatea din Petersburg și a ținut prelegeri și la alte instituții de învățămînt superior.

În 1922 a fost expulzat din țară. — 179, 184, 384.

G

G—g — *vezi* Levițki, V. O.

Ga—az, *Evg.* — *vezi* Maevski, E.

Gabrilovici, L. E. (Galici, L.) (n. 1878) — cadet, publicist. A fost docent la Universitatea din Petersburg; a colaborat la „Russkoe Slovo“, ziar liberal, la revista „Russkaia Miśl“ și ziarul „Reci“, organe de presă ale cadeților, precum și la alte publicații burheze. — 76.

Galberstadt, R. S. (Mihailova, Nat.) (1877—1940) — în 1896 a intrat în cercul social-democrat de la Geneva, de sub conducerea lui Plehanov. Intorcîndu-se în Rusia, a activat în organizațiile social-democrate din Odesa, Chișinău, Harkov și Ekaterinoslav; a făcut parte din organizația „Iskrei“. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat cu drept de vot consultativ, ca delegată a Comitetului de organizare; iskristă din minoritate. După congres a fost o menșevică activă, iar în decembrie 1905 a intrat în Comitetul Central unificat ca reprezentantă a menșevicilor. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste, iar în timpul primului război mondial, pe poziții defensiste. La scurt timp după revoluția burhezo-democratică din februarie 1917 s-a retras din viața politică. — 221—223.

Galici, L. — *vezi* Gabrilovici, L. E.

Georg — *vezi* Levițki, V. O.

Gheghecikori, E. P. (n. 1879) — menșevic gruzin. Deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Kutais; unul dintre liderii fracțiunii social-democrate din Dumă.

După revoluția burhezo-democratică din februarie 1917 a făcut parte din Comitetul special transcaucazian al Guvernului provizoriu. Începînd din noiembrie 1917 a fost președinte al guvernului contra-

revoluționar al Transcaucaziei (Comisariatul transcaucazian), iar apoi ministru de externe și vicepreședinte al guvernului menșevic al Gruziei. După instaurarea, în 1921, a Puterii sovietice în Gruzia a devenit emigrant alb. — 56—57, 239—240.

Ghelfand, A. L. — *vezi* Parvus.

Gheorghe — *vezi* Teitlin, B. S.

Gherșenzon, M. O. (1869—1925) — publicist și istoric literar; a colaborat la o serie de reviste și ziare burgheze: „Russkaia Misl“, „Russkie Vedomosti“, „Vestnik Evropi“ etc. În 1909, în articolul „Conștiința creatoare“, apărut în „Vehi“, publicație contrarevoluționară, s-a pronunțat împotriva tradițiilor democratice ale intelectualității progresiste ruse.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în diverse organe ale învățământului public și la Uniunea scriitorilor din Rusia. — 179.

Ghinsburg, B. A. — *vezi* Kolțov, D.

Gogol, N. V. (1809—1852) — mare scriitor rus, unul dintre întemeietorii realismului critic în literatura rusă. În operele sale („Revizorul“, „Suflete moarte“ etc.) a prezentat un tablou biciuitor al vieții și moravurilor moșierilor și funcționarilor din Rusia iobăgistă. V. I. Lenin, în scrierile sale, folosea adeseori imagini artistice create de Gogol. Arătând starea de putrefacție în care se afla regimul absolutist iobăgist, luînd apărarea intereselor poporului, înfățișînd în culori satirice vii lumea vulgarității, a violenței și a înșelăciunii, Gogol n-a fost, totuși, consecvent în democratismul său. În ultimii ani ai vieții lui Gogol, în concepția lui despre lume au devenit mai pronunțate elementele reacționare. Ele s-au reflectat în mod deosebit de pregnant în cartea „Pagini alese din scrisorile către prieteni“, apărută în 1847, care a fost criticată cu vehemență de V. G. Belinski în vestita sa scrisoare către Gogol. — 181, 182.

Goldenberg, I. P. (Vișnevski, Meșkovski) (1873—1922) — social-democrat, iskrist; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a alăturat bolșevicilor. În timpul revoluției din 1905—1907 a făcut parte din colectivul de redacție al tuturor publicațiilor bolșevice. În 1907 a participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., unde a fost ales membru al Comitetului Central. În ianuarie 1910 a fost ales în Biroul din Rusia al Comitetului Central; a dat dovadă de șovăieli împăciuitoariste față de lichidatori. În timpul primului război mondial s-a alăturat defensiștilor, adepți ai lui Plehanov. În anii 1917—1919 a aderat la grupul „Novaia jizn“. În 1920 a fost din nou primit în partidul bolșevic. — 22, 32, 33.

Goldman, B. I. — *vezi* Gorev, B. I.

Goremîkin, I. A. (1839—1917) — om de stat din Rusia țaristă, unul dintre reprezentanții tipici ai birocrației reacționare, monarhist inveterat. În anii 1895—1899, ca ministru de interne, a dus o politică reacționară îndreptată spre atenuarea și lichidarea reformelor din deceniul al 7-lea (așa-zisa politică de contrareforme); a reprimat cu cruzime mișcarea muncitorească. Din aprilie pînă în august 1906 și din ianuarie 1914 pînă în ianuarie 1916 a fost președinte al consiliului de miniștri. — 194.

Gorev (Goldman), B. I. (I) (n. 1874) — social-democrat. S-a încadrat în mișcarea revoluționară pe la mijlocul ultimului deceniu al secolului trecut. În 1905 a fost membru al Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R., bolșevic. În 1907 a aderat la menșevici. La Congresul al V-lea (de la Londra) a fost ales membru supleant al C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor. A colaborat la ziarul „Golos Soșial-Demokrata” și la revista „Nașa Zarea”, organe de presă ale menșevicilor-lichidatori. În 1912 a participat la Conferința anti-partinică din august de la Viena, unde a fost ales în Comitetul de organizare. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost redactor la „Raboceia Gazeta”, publicație a menșevicilor; a făcut parte din Comitetul Central al menșevicilor și din C.E.C. din Rusia în prima legislatură. În august 1920 a declarat că se retrage din organizația menșevică. Ulterior a fost profesor la o serie de instituții de învățămînt superior. — 302.

Gorki, Maxim (Peșkov, A. M.) (1868—1936) — mare scriitor proletar, întemeietor al realismului socialist și făuritor al literaturii sovietice. I-a fost dat de timpuriu să cunoască o viață de lipsuri grele și de mizerie; a peregrinat multă vreme prin țară, a luat parte la mișcarea muncitorească revoluționară și a avut de suferit de pe urma neîncetatei măsuri de represiune luate împotriva lui de ocîrmuirea țaristă. În operele sale, Gorki a oglindit viața clasei muncitoare din Rusia, lupta eroică dusă de ea împotriva țarismului și a capitalismului, pentru eliberarea celor ce muncesc. A demască cu vigoare și pasiune samavolnicia și despotismul administrației țariste, a stigmatizat filistinismul și trivialitatea, a dezvăluit sărăcia spirituală și inadaptabilitatea intelectualilor burghezi și a înfățișat marea forță creatoare a maselor muncitoare, nașterea omului nou în procesul luptei revoluționare. Toate scrierile lui sînt pătrunse de ideea umanismului revoluționar. M. Gorki a nutrit simpatii pentru lupta proletariatului revoluționar și a sprijinit partidul social-democrat. V. I. Lenin l-a cunoscut îndeaproape pe Gorki, i-a prețuit foarte mult talentul, i-a arătat greșelile și i-a purtat în permanență o grijă deosebită.

După victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, Gorki a desfășurat o activitate amplă și multilaterală în rîndul intelectualilor, pe care a căutat să-i unească cît mai strîns în jurul Puterii sovietice. A fost unul dintre inițiatorii înființării Uniunii

scriitorilor sovietici, al cărei președinte a fost pînă la sfîrșitul vieții sale. O însemnătate deosebită a avut activitatea desfășurată de Gorki în domeniul construcției sovietice și în direcția apărării păcii. El a chemat neobosit masele la luptă împotriva fascismului, a demască pregătirile imperialiștilor în vederea unui al doilea război mondial și a dat tot sprijinul pentru organizarea unor congrese internaționale împotriva războiului. Într-o serie de schițe și pamflete a supus unei critici nimicitoare imperialismul contemporan, și în special pe cel american. Cu Gorki ca artist s-a încheiat procesul de dezvoltare a literaturii clasice ruse din secolul al XIX-lea și a luat ființă literatura socialistă, proletară. Gorki a fost un critic și un publicist de seamă; el a exercitat o mare influență asupra dezvoltării literaturii sovietice și a literaturii democratice din lumea întreagă. — 163, 267—268.

Gorter, Hermann (1864—1927) — social-democrat de stînga, poet și publicist olandez. În 1897 a aderat la social-democrație. În 1907 a fost unul dintre fondatorii ziarului „De Tribune”, organ al aripii de stînga a Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda. În anii primului război mondial a fost internaționalist, adept al stîngii zimmerwaldiene. În anii 1918—1921 a făcut parte din Partidul Comunist din Olanda și a participat la lucrările Internaționalei Comuniste; s-a situat pe o poziție ultrastîngistă, sectară. În 1921 a părăsit partidul comunist, iar după aceea s-a retras din viața politică activă. — 199.

Grigori — vezi Zinoviev, G. E.

Gucikov, A. I. (1862—1936) — mare capitalist, organizator și lider al partidului octombriștilor. În perioada revoluției din 1905—1907 s-a pronunțat împotriva mișcării revoluționare, exprimîndu-și aprobarea față de politica de crunte represii a guvernului împotriva clasei muncitoare și a țărănimii. În anii 1910—1911 a fost președinte al Dumei a III-a de stat. În timpul primului război mondial a fost președinte al Comitetului central industrial-militar și membru al Consiliului extraordinar al apărării. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a deținut postul de ministru al armatei și al marinei în primul Guvern provizoriu. Era un partizan al continuării războiului „pînă la victoria finală”. În august 1917 a participat la organizarea rebeliunii lui Kornilov; a fost arestat pe front, dar Guvernul provizoriu l-a pus în libertate. După Revoluția Socialistă din Octombrie a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice; emigrant alb. — 136, 225, 226.

Guesde, Jules (Basile, Mathieu) (1845—1922) — unul dintre organizatorii și conducătorii mișcării socialiste franceze și ai Internaționalei a II-a. Și-a început activitatea politică în a doua jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut; a sprijinit Comuna din Paris din 1871 și a fost nevoit să emigreze. În 1876 s-a înapoiat în țară, unde, sub influența scrierilor lui K. Marx și F. Engels, a trecut

pe poziții marxiste. În 1877 a fost unul dintre fondatorii ziarului „L'Égalité”, care a avut un rol hotărâtor în organizarea (în 1879) a Partidului muncitoresc din Franța, primul partid politic independent al proletariatului francez. Cu sprijinul lui Marx și Engels, Guesde, împreună cu Lafargue, a elaborat programul partidului, care a fost adoptat la Congresul de la Havre (1880). Guesde a contribuit în mare măsură la răspândirea ideilor marxismului și la dezvoltarea mișcării socialiste în Franța; a fost ales de câteva ori deputat în parlament. În 1904, Lenin l-a caracterizat ca pe unul dintre cei mai consecvenți și mai hotărâți reprezentanți ai social-democrației internaționale.

Dar, luînd atitudine împotriva politicii socialiștilor de dreapta, Guesde a comis unele greșeli cu caracter sectar în problemele teoretice, cît și în cele tactice; el a subapreciat rolul partidului în lupta clasei muncitoare, a adoptat o poziție greșită în problema atitudinii proletariatului față de război. Cînd a început primul război mondial, el s-a situat pe pozițiile social-șovinismului și a intrat în guvernul burghez. Lenin scria: „Învățați din exemplul întregii vieți a lui Guesde, vom spune noi muncitorilor, în afară de vădita trădare a socialismului săvîrșită de el în 1914” (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 109). Guesde n-a înțeles importanța Revoluției Socialiste din Octombrie, n-a mers împreună cu majoritatea Partidului socialist francez, care, la Congresul de la Tours (1920), a hotărît afilierea la Internaționala Comunistă. — 171, 173, 375, 376.

Gurvici, F. I. — vezi Dan, F. I.

Gutovski, V. A. — vezi Maevski, E.

H

Heisin, M. L. (Romul) (1871—1924) — social-democrat, menșevic, de profesiune medic. În 1900 a desfășurat activitate social-democrată la Petersburg, iar în 1903 a plecat în străinătate, unde a aderat la menșevici. În timpul revoluției din 1905—1907 a activat în Comitetul din Krasnoiarsk, iar apoi în raionul Viborg din Petersburg. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a situat pe o poziție lichidatoristă, a colaborat la revistele „Vozrojdenie” și „Nașa Zarea”, la ziarul „Luci” și la alte publicații ale menșevicilor-lichidatori. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în organizații cooperatiste. — 220—224.

Homeakov, N. A. (1850—1925) — mare moșier, octombrist. În anii 1886—1896 a fost mareșal al nobilimii din gubernia Smolensk. Din 1896 pînă în 1902 a fost director al departamentului agriculturii din ministerul agriculturii și domeniilor statului. A fost deputat în Dumele a II-a, a III-a și a IV-a de stat; pînă în martie 1910 a fost președinte al Dumei a III-a de stat. — 17.

Hrapoviški, A. P. — *vezi* Antonie de Volînia.

I

I. — *vezi* Dubrovinski, I. F.

I. — *vezi* Gorev, B. I.

Ikov, V. K. (Vadim) (n. 1882) — social-democrat, menşevic. A participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. ca delegat al organizaţiei din Smorgon. A colaborat la revista „Vozrojdenie“, la ziarul „Golos Soţial-Demokrata“ şi la alte organe de presă ale menşevicilor-lichidatori. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziţie defensivă. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat în sistemul cooperăţiei. În 1931 a fost implicat în procesul „Biroului unional al P.M.S.D.R.“ — organizaţie menşevică contrarevoluţionară — şi condamnat. — 221—223.

Innokentii — *vezi* Dubrovinski, I. F.

Ioghihes, Leo — *vezi* Tyszka, Ian.

Ionov (Koighen, F. M.) (1870—1923) — social-democrat, unul dintre liderii Bundului, iar mai târziu membru al partidului comunist. Începînd din 1893 a activat în cercurile social-democrate din Odesa. În 1903 a fost ales în Comitetul Central al Bundului. A fost reprezentant al acestei organizaţii la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. A participat ca delegat la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului. În decembrie 1908 a luat parte la lucrările Conferinţei a V-a a P.M.S.D.R., unde în problemele fundamentale s-a situat pe platforma menşevicilor-partiiţi; ulterior a adoptat o poziţie împăciuitoare faţă de lichidatori. În timpul primului război mondial a făcut parte din aripa internaţionalistă a Bundului. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a intrat în Partidul Comunist (b) din Rusia, a activat în Comitetul regional de partid din Votecia.— 274, 276—277, 280, 282, 284, 285, 299—300, 302—303, 306, 314—315.

Iordanski, N. I. (1876—1928) — social-democrat; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menşevici. În 1904 a fost colaborator al „Iskrei“ menşevice. În 1905 a făcut parte din Comitetul executiv al Sovietului din Petersburg. În 1906 a participat, ca delegat cu drept de vot consultativ, la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.; reprezentant al C.C. unificat al P.M.S.D.R. (din partea menşevicilor). În anii reacţiunii s-a apropiat de menşevicii-partiiţi. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost comisar al Guvernului provizoriu burghez pe lângă armatele Frontului de sud-est. În 1921 a intrat în rândurile P.C. (b) din Rusia; în 1922 a lucrat la Comisariatul poporului pentru afacerile

externe și la Editura de stat, iar după aceea a fost reprezentant plenipotențiar în Italia. Începînd din 1924 s-a îndeletnicit cu activitatea publicistică. — 132.

Isvov, I. A. (Mihail) (1878—1920) — social-democrat, menșevic. În 1903 a fost membru al Comitetului din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. După Congresul al II-lea a aderat la menșevici, a activat la Moscova și la Petersburg. În 1907 a intrat în Comitetul Central din partea menșevicilor. În anii reacțiunii a devenit lichidator, a colaborat la revista „Nașa Zarea” și la alte publicații lichidatoriste. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții defensiviste. În 1917 a fost membru al Comitetului din Moscova al menșevicilor, a făcut parte din Comitetul executiv al Sovietului din Moscova și din Comitetul Executiv Central din Rusia în prima legislatură. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat la Muzeul muncii. — 221—224, 252, 279, 282, 303, 305, 306, 313, 314, 321, 337, 397.

Iuri — vezi Bronștein, P. A.

Iușkevici, P. S. (1873—1945) — social-democrat, menșevic; matematician. În filozofie era adept al pozitivismului și pragmatismului, curente înrudite cu machismul; a scris articolul „Energetica contemporană din punctul de vedere al empiriosimbolismului”, care a apărut în culegerea „Eseuri asupra filozofiei marxiste”, criticată de Lenin în cartea sa „Materialism și empiriocriticism”. S-a îndeletnicit cu publicistica și cu traducerile.

În anii 1917—1919, ca dușman al Puterii sovietice, a colaborat, în Ucraina, la „Obedinenie”, revistă menșevică, și la alte publicații antibolșevice. Ulterior s-a retras din viața politică. — 334.

Izgoev (Lande), A. S. (n. 1872) — publicist burghez, unul dintre ideologii partidului cadet. La început a fost „marxist legal”, apoi a aderat la social-democrați, de unde în 1905 a dezertat și a intrat în partidul cadet. A scris în ziarul „Reci” și în revistele „Iujnîe Zapiski” și „Russkaia Misl”, publicații ale cadeților, o serie de articole îndreptate împotriva bolșevicilor; a participat la editarea culegerii „Vehi”, care avea o orientare contrarevoluționară. După Revoluția Socialistă din Octombrie, Izgoev a colaborat la revista „Vestnik Literaturî”, publicație a unui grup de intelectuali decadenți. În 1922 a fost expulzat pentru activitatea sa publicistică contrarevoluționară. — 76, 179, 184, 187, 193, 384.

J

Jaurès, Jean (1859—1914) — militant de seamă al mișcării socialiste franceze și internaționale, istoric. În penultimul deceniu al secolului trecut era radical burghez, iar după aceea a aderat la grupul „socialiștilor independenți”. În 1902, Jaurès și partizanii lui

au înființat Partidul socialist francez, care în 1905, după ce a fuzionat cu Partidul socialist din Franța, a căpătat denumirea de Partidul socialist francez unificat. A fost deputat în anii 1885—1889, 1893—1898, 1902—1914 și unul dintre liderii fracțiunii parlamentare socialiste. În 1904 a fondat ziarul „Humanité”, pe care l-a condus pînă la sfîrșitul vieții sale și care, în 1920, a devenit Organul Central al Partidului Comunist Francez. În timpul revoluției din 1905—1907 din Rusia și-a manifestat simpatia pentru lupta poporului rus. Jaurès a luptat în permanență pentru apărarea democrației, a libertăților poporului, pentru pace, împotriva asuprașării imperialiste și a războaielor de acaparare. Era convins că numai socialismul poate să pună capăt definitiv războaielor și jugului colonial. Dar Jaurès credea că socialismul va învinge nu prin lupta de clasă a proletariatului împotriva burgheziei, ci ca rezultat „al înfloririi ideii democratice”. El era străin de ideea dictaturii proletariatului, pleda pentru pacea de clasă între asuprașitori și asuprași și împărtășea iluziile proudhoniste despre cooperatie, a cărei dezvoltare în condițiile capitalismului ar înlesni, după părerea lui, trecerea treptată la socialism. Concepțiile reformiste ale lui Jaurès, care îl împingeau pe calea oportunismului, au fost criticate cu asprime de V. I. Lenin.

Prin lupta dusă de el pentru pace, împotriva pericolului iminent de război, Jaurès și-a atras ura burgheziei imperialiste. În ajunul primului război mondial a fost ucis de un agent al reacțiunii.

Jaurès este autorul unor lucrări ca : „Istoria Marii revoluții franceze”, „Ideile politice și sociale ale Europei și marea revoluție” etc. — 56, 368, 370, 371, 372, 373, 374, 375.

Jordania, N. N. (An) (1870—1953) — social-democrat, menșevic. Și-a început activitatea politică în ultimul deceniu al secolului trecut ; a făcut parte din prima organizație social-democrată din Gruzia, „Mesame dasi”, și a condus aripa ei oportunistă. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ, s-a alăturat iskriștilor din minoritate. După congres a devenit lider al menșevicilor caucazieni. În 1905 a ocupat postul de redactor al ziarului menșevic „Soșial-Demokrat” (care apărea în limba gruzină) ; s-a ridicat împotriva tacticii bolșevice în revoluția burghezo-democratică. În 1906 a fost ales ca deputat în Duma I de stat. A luat parte la lucrările Congresului al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. ; la Congresul al V-lea (de la Londra) a fost ales în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a aderat formal la grupul menșevicilor-partiți, dar în realitate i-a susținut pe lichidatori. În 1914 a colaborat la „Borba”, revista lui Troțki ; în anii primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost președinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Tiflis, iar în 1918—1921 a fost șeful guvernului menșevic contrarevoluționar din Gruzia ; în 1921 a devenit emigrant alb. — 293.

K

K. — *vezi* Steklov, I. M.

K. St. — *vezi* Stalin, I. V.

Kalinin, F. I. (Muncitorul Ar.) (1882—1920) — muncitor textilst. De la începutul secolului nostru a luat parte la mișcarea revoluționară; în 1903 a devenit membru al P.M.S.D.R. În 1905 a condus insurecția armată în orașul Aleksandrovsk (gubernia Vladimir); ulterior a activat în Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a urmat cursurile școlilor fracționiste de la Capri și Bologna (Italia); a făcut parte din grupul antipartinic „Vpered”. În 1912 s-a stabilit la Paris. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a înapoiat în Rusia, unde a activat în sindicatul metalurgiștilor din Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost membru al Colegiului Comisariatului poporului pentru învățământul public și unul din conducătorii „Proletcultului”. — 334—335, 337.

Kamenev, L. B. (Rosenfeld, L. B.) (1883—1936) — membru al P.M.S.D.R. din 1901. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. A participat la Congresul al III-lea ca delegat al Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. În anii reacțiunii a avut o atitudine împăciuitoare față de lichidatori, otzoviști și troțkiști. În 1915, fiind arestat, a declarat în fața tribunalului țarist că se dezice de lozinca bolșevică a înfrîngerii guvernului țarist în războiul imperialist. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a ridicat împotriva liniei partidului, orientată spre revoluția socialistă, precum și împotriva Tezelor din aprilie ale lui V. I. Lenin. În octombrie 1917 a publicat împreună cu Zinoviev, în „Novaia Jizn”, ziar semimensevic, o declarație în care arătau că nu sînt de acord cu hotărîrea adoptată de Comitetul Central de a trece la insurecția armată și au divulgat astfel Guvernului provizoriu burghez planurile partidului.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost președinte al C.E.C. din Rusia, președinte al Sovietului din Moscova, vicepreședinte al Consiliului Comisarilor Poporului; a fost membru al Biroului Politic al Comitetului Central. S-a ridicat în repetate rînduri împotriva politicii leniniste a partidului: în noiembrie 1917 a susținut ideea formării unui guvern de coaliție din care să facă parte și menșevicii și socialiștii-revoluționari. În 1925 a fost unul dintre organizatorii „noii opoziții”, iar în 1926 unul dintre liderii blocului antipartinic troțkisto-zinovievist. În 1927, Congresul al XV-lea al P.C. (b) al Uniunii Sovietice l-a exclus din partid ca militant activ al opoziției troțkiste. În 1928 a declarat că-și recunoaște greșelile și a fost reprimat în partid, dar nu și-a încetat activitatea sa antipartinică și, în 1932, a fost din nou exclus. În 1933 a fost iarăși reprimat în partid. În 1934 a fost exclus pentru

a treia oară din cauza activității sale antipartinice și antisovietice, iar apoi a fost judecat și condamnat. — 23.

Karaulov, V. A. (1854—1910) — cadet, nobil, de profesie jurist. În 1884 a fost arestat la Kiev în legătură cu procesul a 12 narodovoliști și condamnat la 4 ani muncă silnică, iar apoi deportat în Siberia. În 1905 a aderat la cadeți; a acționat fățiș împotriva revoluției din 1905—1907. A fost deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Ienisei. În Dumă a ocupat „unul dintre primele locuri printre cei mai nemernici cadeți contrarevoluționari, avînd veșnic pe buze fraze fățarnice“ (vezi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 30). — 188.

Karpeles, Benno — social-democrat austriac, militant de vază al mișcării cooperatiste austriece. În 1900 a participat, ca delegat al sindicatelor, la Congresul socialist internațional de la Paris. În 1910, ca delegat la Congresul socialist internațional de la Copenhaga, a făcut parte din comisia pentru problemele cooperăției, precum și dintr-o subcomisie a ei. Ulterior s-a retras din viața politică. — 370, 372.

Katkov, M. N. (1818—1887) — publicist reacționar. Și-a început activitatea politică ca partizan al liberalismului moderat al nobililor; în anii 1851—1855 a redactat ziarul „Moskovskie Vedomosti“, iar după aceea a fost unul dintre editorii revistei „Russkii Vestnik“. „În timpul primei perioade de avînt democratic din Rusia (începutul deceniului al 7-lea al secolului al XIX-lea)... a cotit spre naționalism, șovinism și ultrareacționarism furibund“ (*V. I. Lenin*, Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 261—262). În anii 1863—1887 a fost redactor-editor al ziarului „Moskovskie Vedomosti“, care a devenit purtătorul de cuvînt al reacțiunii monarhiste. Katkov spunea singur despre el că este „un credincios cîine de pază al autocrației“. Numele lui a devenit simbolul celei mai deșănțate reacțiuni monarhiste. — 187.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a; la început a fost marxist, dar mai tîrziu a devenit un reneget al marxismului, ideolog al centrismului (kautskismului) — unul dintre cele mai periculoase și mai dăunătoare varietăți de oportunism; redactor al revistei „Die Neue Zeit“, publicație teoretică a social-democrației germane.

La mișcarea socialistă a început să participe în 1874. Concepțiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleanism, neomalthusianism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu K. Marx și F. Engels și, sub influența lor, a trecut la marxism, dar încă din acea perioadă a dat dovadă de oscilări spre oportunism, lucru pentru care K. Marx și F. Engels l-au criticat cu asprime. În ultimele două decenii ale secolului trecut a scris o serie de lucrări în legătură cu unele probleme ale teoriei marxiste: „Doctrina economică a lui Karl Marx“, „Problema agrară“ etc., care, deși conțin unele

greșeli, au jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai târziu, când mișcarea revoluționară a luat o mare amploare, Kautsky a trecut pe pozițiile oportunistului. A propagat ideologia centrismului, adică a oportunistului camuflat, și a fost împotriva excluderii din partid a oportuniștilor fățiși. În timpul primului război mondial, Kautsky s-a situat pe pozițiile social-șovinismului, pe care încerca să-l ascundă sub paravanul unei frazeologii internaționaliste. El este autorul teoriei ultraimperialismului, a cărei esență reacționară a fost demascată de Lenin în „Falimentul Internaționalei a II-a”, „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului” și în alte lucrări ale sale. După Revoluția Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod fățiș atitudine împotriva revoluției proletare și a dictaturii proletariatului, împotriva Puterii sovietice.

În „Statul și revoluția”, „Revoluția proletară și renegatul Kautsky” și într-o serie de alte lucrări ale sale, V. I. Lenin a supus unei critici nimicitoare teoriile kautskiste. Arătând primejdia pe care o reprezintă kautskismul, V. I. Lenin scria în 1915, în articolul său „Socialismul și războiul”: „Clasa muncitoare nu-și poate îndeplini rolul său revoluționar mondial dacă nu duce un război necruțător împotriva acestei atitudini de renegare, împotriva acestei lipse de caracter, împotriva acestei slugărnicii față de oportunism și împotriva acestei nemaipomenite trivializări teoretice a marxismului” (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 306). — 6, 113, 128, 346, 391.

Kisteakovski, B. A. (1868—1920) — cadet, publicist, de profesie jurist. Începând din 1906 a fost profesor la Institutul comercial din Moscova, iar mai târziu docent la Universitatea din Moscova. În anii 1908—1909 a fost redactor al revistei „Kriticeskoe Obozrenie”, care apărea la Moscova; în anii 1913—1917 a fost redactor al revistei „Juridiceskii Vestnik”, publicație a Asociației juriștilor din Moscova. În 1917 a fost numit profesor de drept de stat la Universitatea din Kiev. — 179.

Knudsen, Peter Christian (1848—1910) — unul dintre conducătorii social-democrației daneze, militant de seamă al mișcării sindicale daneze, de profesie muncitor la o fabrică de mănuși. Din 1875 pînă în 1903 a fost președinte al sindicatului muncitorilor din fabricile de mănuși, iar din 1898 pînă în 1908 vicepreședinte al Uniunii generale a sindicatelor din Danemarca. A participat la o serie de congrese ale Internaționalei a II-a. A fost ales, în repetate rînduri, deputat în parlament. — 197.

Koighen, F. M. — *vezi* Ionov.

Kolțov, D. (Ghinsburg, B. A.) (1863—1920) — social-democrat, menșevic. În prima jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut a aderat la mișcarea narodovolistă, iar la începutul anului 1893 a emigrat în Elveția, unde s-a apropiat de grupul „Eliberarea muncii”; în anii 1895—1898 a fost secretar al „Uniunii social-

democrațiilor ruși din străinătate“ și a colaborat activ la publicațiile ei. A participat, cu drept de vot consultativ, la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.; iskrist din minoritate. După congres a devenit menșevic activ și a colaborat la o serie de publicații menșevice. În perioada revoluției din 1905—1907 a activat în cadrul mișcării sindicale din Petersburg; din 1908 a lucrat la Baku; a colaborat la ziarul „Luci“, organ legal al menșevicilor-lichidatori. În anii primului război mondial a fost social-șovinist; după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost numit comisar pentru problemele muncii în Sovietul de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. În anii 1918—1919 a lucrat în sectorul cooperatist. — 221, 306.

Kramolnikov (Prigornii), G. I. (n. 1880) — membru al P.M.S.D.R. din 1898. Și-a început activitatea revoluționară în organizațiile Uniunii din Siberia a P.M.S.D.R.; a activat la Omsk, la Tomsk, apoi la Samara, Moscova, Petersburg, Kazan și în alte orașe. A fost, în repetate rânduri, victima unor măsuri de reprimare din partea guvernului țarist. A participat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al organizației din Samara. În anii 1905—1906 a fost agent de legătură al Comitetului Central al partidului. În 1907 a aderat la menșevici. A reprezentat organizația inenșevică din Irkutsk la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii s-a alăturat lichidatorilor. Din 1910 n-a mai participat activ la munca de partid. În 1919 a intrat în P.C. (b) din Rusia și a desfășurat activitate științifică și pedagogică în domeniul istoriei partidului la școlile superioare din Moscova, iar din 1924 până în 1941 a lucrat la Institutul Marx-Engels-Lenin. — 221.

Krasin, L. B. (Nikolaev) (1870—1926) — revoluționar de profesie, iar după aceea remarcabil om de stat sovietic. În 1890 a fost membru al unui cerc social-democrat din Petersburg condus de M. I. Brusnev. În 1894 a fost arestat, iar apoi deportat, pe timp de trei ani, la Irkutsk. După expirarea termenului de deportare (în 1897) s-a înscris la Institutul tehnologic din Harkov, pe care l-a absolvit în 1900. În anii 1900—1904 a lucrat ca inginer la Baku, unde a organizat, împreună cu V. Z. Keșhoveli, o tipografie ilegală a „Iskrei“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici, a fost cooptat în Comitetul Central al partidului, unde cîtva timp a avut o poziție împăciuitoare față de menșevici. A participat la lucrările Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și a fost ales membru al Comitetului Central. În 1905 a fost unul dintre organizatorii primului ziar bolșevic legal, „Novaia Jizn“, iar ca reprezentant al Comitetului Central a făcut parte din Sovietul de deputați ai muncitorilor din Petersburg. La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. a fost ales membru al Comitetului Central, iar la Congresul al V-lea (de la Londra) — membru suplant. În 1908 a emigrat. Cîtva timp a făcut parte

din grupul antipartinic „Vpered“, iar după aceea s-a retras din viața politică și a lucrat ca inginer în străinătate și în Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii aprovizionării Armatei Roșii și apoi membru al Prezidiului Consiliului economic superior și comisar al poporului pentru căile de comunicație. În 1919 a intrat în diplomație. În anii 1921—1923 a fost reprezentant plenipotențiar la Londra și a participat la Conferința de la Genova și la cea de la Haga. În 1922 a fost numit comisar al poporului pentru comerțul exterior. În 1924 a fost trimis ca reprezentant plenipotențiar al U.R.S.S. în Franța, iar în 1925 în Anglia. La congresele al XIII-lea și al XIV-lea ale partidului a fost ales membru al Comitetului Central. — 79, 105—107, 109, 119.

Kricevski, B. N. (1866—1919) — social-democrat, unul dintre liderii „economismului“. Spre sfârșitul deceniului al 9-lea al secolului trecut a participat la activitatea cercurilor social-democrate din Rusia; după 1890 a emigrat; în străinătate s-a alăturat, pentru citva timp, grupului „Eliberarea muncii“ și a colaborat la publicațiile lui. În ultimii ani ai secolului trecut a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“; în 1899 a fost redactor al revistei „Rabocce Delo“, organul „Uniunii“, în coloanele căruia a propagat concepțiile bernsteiniste. Curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a retras din mișcarea social-democrată. — 17, 94.

Krupenski, P. N. (n. 1863) — deputat în Dumele a II-a, a III-a și a IV-a de stat din partea guberniei Basarabia; mare proprietar funciar, mareșal al nobilimii din Hotin. În Dumă a fost membru în comisia agrară, în cea bugetară și într-o serie de alte comisii; a rostit discursuri pogromiste împotriva partidelor de stînga. Din 1910 pînă în 1917 a fost șambelan al curții. După Revoluția Socialistă din Octombrie a sprijinit intervenția militară străină în sudul Rusiei. — 136.

Kuskova, E. D. (1869—1958) — publicistă și militantă burgheză pe tărîm social. La jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut, pe cînd se afla în străinătate, s-a apropiat de grupul „Eliberarea muncii“; curînd însă, sub influența bernsteinismului, a pornit pe calea revizuirii marxismului. Documentul cunoscut sub denumirea de „Credo“, care a fost scris de Kuskova, a exprimat cît se poate de clar esența oportunistă a „economismului“ și a stîrnit un protest energic din partea unui grup de marxști ruși, în frunte cu V. I. Lenin (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 157—170). În ajunul revoluției din 1905—1907, Kuskova a intrat în organizația monarhistă liberală „Uniunea eliberării“. În 1906 a scos, împreună cu S. N. Prokopovici, o revistă semicadetă, „Bez Zaglaviiia“, și a colaborat activ la „Tovarișci“, ziarul cadeților de stînga. Kuskova îndemna pe muncitorii să renunțe la lupta revoluționară și căuta să subordoneze mișcarea mun-

citorescă conducerii politice a burgheziei liberale. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat atitudine împotriva bolșevicilor. În 1922 a fost expulzată din Rusia Sovietică; în străinătate a devenit o militantă activă a emigrației albe. — 154.

Kutler, N. N. (1859—1924) — lider de seamă al partidului cadet. A lucrat la ministerul de finanțe; a fost director al departamentului impozitelor directe, iar mai târziu ministru al agriculturii. Deputat în Dumele a II-a și a III-a de stat din partea orașului Petersburg; unul dintre autorii proiectului de program agrar al cadeților. O critică amănunțită a acestui proiect și a poziției lui Kutler a fost făcută de V. I. Lenin în lucrările „Proiect de cuvântare în Duma a II-a de stat în legătură cu problema agrară” și „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907” (vezi Opere complete, vol. 15, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 143—152 și vol. 16, pag. 199—419). După Revoluția Socialistă din Octombrie, Kutler a lucrat la Comisariatul poporului pentru finanțe. Din 1922 a făcut parte din conducerea Băncii de Stat a U.R.S.S. — 75, 117.

Kuzmin-Karavaev, V. D. (1859—1927) — jurist militar, general, unul dintre conducătorii aripii drepte a partidului cadet. Deputat în Dumele I și a II-a de stat, a jucat un rol de seamă în înăbușirea de către țarism a revoluției din 1905—1907. În primul război mondial a fost unul dintre militanții zemstvelor și membru al Comitetului industrial-militar. După Revoluția Socialistă din Octombrie a dus o luptă dâră împotriva Puterii sovietice. În perioada intervenției militare străine și a războiului civil a fost albgardist; a făcut parte din consiliul politic al lui Iudenici. În 1920 a devenit emigrant alb. — 117.

L

Lande, A. S. — vezi Izgoev, A. S.

Larin, I. (Lurie, M. A.) (1882—1932) — social-democrat, menșevic. A participat la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. ca delegat din partea organizației Feodosia. A susținut programul menșevic de municipalizare a pământului, a sprijinit ideea oportunistă a convocării unui „congres muncitoresc”. A participat la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului ca delegat al organizației Poltava. După înfrângerea revoluției din 1905—1907 a devenit unul dintre propovăduitorii activi ai lichidatorismului. Larin a participat îndeaproape la activitatea Blocului antipartinic din august, creat în 1912 de Troțki. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a condus grupul menșevicilor-internaționaliști, care editau revista „Internațional”. În august 1917 a fost primit în partidul bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie

a deținut diferite funcții în aparatul Sovietelor și în domeniul economic. — 157.

Leadov (Mandelștam), M. N. (1872—1947) — revoluționar de profesie. Și-a început activitatea revoluționară în 1891, în cercurile narodnice din Moscova; în 1892 a intrat într-un cerc marxist, iar în 1893 a participat la crearea Uniunii muncitorești din Moscova, prima organizație social-democrată din Moscova. În 1895 a condus o adunare de 1 Mai la Moscova, a fost arestat, iar în 1897 a fost deportat la Verhoiansk pe termen de 5 ani. După întoarcerea din deportare a activat la Saratov. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Comitetului din Saratov; iskrist din majoritate. După congres a fost agent al Comitetului Central, a dus o luptă activă împotriva menșevicilor în Rusia și în străinătate. În august 1904 a luat parte la Consfătuirea de la Geneva a celor 22 de bolșevici, a fost ales în Biroul comitetelor majorității; a participat la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a ca delegat al bolșevicilor. A luat parte activă la revoluția din 1905—1907, a fost membru al Comitetului de partid din Moscova, a îndeplinit sarcini de răspundere încredințate de C.C. al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii a aderat la otzoviști, a fost unul dintre lectorii școlii fracționiste de la Capri (Italia) și a făcut parte din grupul antipartinic „Vpered“, din care a ieșit în 1911.

După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost vicepreședinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Baku; s-a situat pe poziții menșevice. În 1920 a fost reprimat în P.C. (b) din Rusia, a lucrat în sectorul economic la Moscova, apoi la Consiliul economic superior, iar după aceea la Comisariatul poporului pentru învățământul public; în 1923 a fost numit rector al Universității comuniste „I. M. Sverdlov“; a participat ca delegat la congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea și al XVI-lea ale partidului. — 14, 17, 60, 71, 94, 100, 128, 139—140.

Lenin, V. I. (Ulianov, V. I., Lenin, N.) (1870—1924) — date biografice. — 13, 15, 17—18, 106, 124, 128, 142, 276, 288, 290, 304, 306, 310, 316, 318, 320, 322, 356, 372, 374, 376, 379, 380, 388, 400.

Levițki (Tederbaum), V. O. (G—g, Georg) (n. 1883) — social-democrat, menșevic. A intrat în mișcarea revoluționară la sfârșitul secolului trecut, a activat în organizația din Dvinsk a Bundului. La începutul anului 1906 a fost membru al Comitetului unificat din Petersburg al P.M.S.D.R.; a participat la Congresul al IV-lea (de unificare) al partidului ca delegat din partea organizației Petersburg. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost unul dintre liderii lichidatorismului; a făcut parte din centrul menșevic și a fost unul dintre semnatarii „Scrisorii deschise“ prin care se urmărea lichidarea partidului; a redactat revista „Nașa Zarea“, a colaborat la „Golos Soțial-Demokrata“, la „Vozrojdenie“ și la alte publicații periodice de orientare menșevico-lichidatoristă. În anii primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului și a sprijinit grupul

de extremă dreaptă al defensiștilor. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă și a luptat activ împotriva Puterii sovietice; în 1919 a fost implicat în procesul „Centrului tactic”, organizație contrarevoluționară. Ulterior s-a îndeletnicit cu publicistica. — 156, 221, 387.

Liebkecht, Wilhelm (1826—1900) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane și internaționale, unul dintre întemeietorii și conducătorii Partidului social-democrat din Germania. A luat parte activă la revoluția din 1848—1849 din Germania; după înfrângerea ei a emigrat în Elveția, iar de acolo în Anglia, unde s-a împrietenit cu K. Marx și F. Engels. Sub influența lor a devenit socialist. În 1862 s-a înapoiat în Germania. După înființarea Internaționalei I a fost unul dintre propagandiștii cei mai activi ai ideilor ei revoluționare și organizator al secțiilor ei din Germania. Din 1875 și până la sfârșitul vieții sale, Liebkecht a fost membru al Conducerii Partidului social-democrat din Germania și redactor responsabil al ziarului „Vorwärts”, organul central al acestui partid. Din 1867 până în 1870 a fost deputat în Reichstagul Confederației Germaniei de nord, iar începând din 1874 a fost în repetate rânduri ales deputat în Reichstagul german; a folosit cu pricepere tribuna parlamentară pentru a demasca politica internă și externă reacționară a iuncherimii prusace. Pentru activitatea sa revoluționară a fost de repetate ori condamnat la închisoare. A luat parte activă la organizarea Internaționalei a II-a. K. Marx și F. Engels îl prețuiau mult pe Liebkecht, dar, în același timp, criticau unele greșeli ale lui cu caracter împăciuitorist și îl aju-tau să adopte o poziție justă. — 268.

Lipkin, F. A. — vezi Cerevanin, N.

Lunacearski, A. V. (Voinov) (1875—1933) — revoluționar de profesie, iar apoi remarcabil om de stat sovietic. A intrat în mișcarea revoluționară la începutul ultimului deceniu al secolului trecut. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a devenit bolșevic. A făcut parte din redacțiile ziarelor bolșevice „Vpered”, „Proletarii” și „Novaia Jizn”. A fost delegat la Congresul al III-lea al partidului, a participat la congresele al IV-lea (de unificare) și al V-lea (de la Londra) ale partidului. În 1907 a reprezentat pe bolșevici la Congresul socialist internațional de la Stuttgart, iar în 1910 a participat la cel de-al VIII-lea Congres al Internaționalei a II-a, care a avut loc la Copenhaga. În anii reacțiunii s-a îndepărtat de marxism, a făcut parte din grupul antipartinic „Vpered” și a propagat ideea îmbinării marxismului cu religia. V. I. Lenin, în lucrarea sa „Materialism și empiriocriticism”, a dezvăluit caracterul eronat al concepțiilor lui Lunacearski și le-a criticat cu asprime. În primul război mondial, Lunacearski s-a situat pe poziții internaționaliste. La începutul anului 1917 a aderat la grupul „interraioniștilor”, împreună cu care, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D.R., a fost primit în partid. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost, până în 1929, comisar al poporului pentru învățământul public, iar apoi președinte al Comite-

tului pentru problemele științifice de pe lângă C.E.C. al U.R.S.S. În august 1933 a fost numit reprezentant plenipotențiar al U.R.S.S. în Spania. A scris o serie de lucrări în domeniul artei și literaturii. — 16, 71, 100, 102, 128, 139, 151, 155, 334, 337, 372, 379—380.

Lurie, M. A. — *vezi* Larin, I.

Luxemburg, Rosa (1871—1919) — militantă de seamă a mișcării muncitorești internaționale, unul dintre liderii aripii stîngi a Internaționalei a II-a. În mișcarea revoluționară a început să activeze în a doua jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut. A fost unul dintre întemeietorii și conducătorii Partidului social-democrat polonez; a luptat împotriva naționalismului din rîndurile mișcării muncitorești poloneze. Începînd din 1897 a participat în mod activ la mișcarea social-democrată germană, a combătut bernsteinismul și millerandismul. A luat parte la prima revoluție rusă (la Varșovia); în 1907 a participat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., unde i-a sprijinit pe bolșevici. Încă de la începutul războiului imperialist s-a situat pe o poziție internaționalistă. A fost unul dintre inițiatorii creării grupului „Internațional”, care ulterior și-a schimbat denumirea în „Spartacus”, iar mai tîrziu în „Uniunea Spartacus”; a scris (în închisoare), sub pseudonimul Junius, broșura „Criza social-democrației” (vezi articolul lui V. I. Lenin „Despre broșura lui Junius”, în Opere, vol. 22, Editura P.M.R., 1952, pag. 299—314). După revoluția din noiembrie 1918 din Germania a participat la Congresul de constituire a Partidului Comunist din Germania, unde a avut un rol conducător. În ianuarie 1919 a fost arestată din ordinul guvernului Scheidemann și asasinată. Lenin, care o aprecia în mod deosebit pe R. Luxemburg, a criticat în repetate rînduri greșelile ei (în problema rolului partidului, în problema imperialismului, în problema național-colonială, în problema țărănească, în problema revoluției permanente etc.), ajutînd-o astfel să adopte o poziție justă. — 16, 112, 391, 392, 400.

M

M. T. — *vezi* Tomski, M. P.

Maevski, E. (Gutovski, V. A., Ga—az, Evg.) (1875—1918) — social-democrat, menșevic. A intrat în mișcarea social-democrată la sfîrșitul secolului trecut; a fost unul dintre organizatorii Uniunii din Siberia a P.M.S.D.R. În 1905 a participat la Conferința de la Geneva a menșevicilor. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost lichidator, a colaborat la revista „Nașa Zarea”, la ziarul „Luci” și la alte organe ale menșevicilor-lichidatori. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții defensiste. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice. — 221—224.

Makadziub, M. S. (Anton) (n. 1876) — social-democrat, menșevic. În anii 1901—1903 a activat în diferite organizații social-democrate din sudul Rusiei. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Crimeea; iskrist din minoritate. În mai 1905 a participat la Conferința menșevică de la Geneva, unde a fost ales în Comisia de organizare, centrul conducător menșevic. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost lichidator, a colaborat la „Nașa Zarea”, revista menșevicilor-lichidatori. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din viața politică. Începând din 1921 a lucrat în cadrul instituțiilor externe sovietice pentru exportul lemnului; în 1931 a trecut în emigrație. — 221—224.

Maklakov, V. A. (n. 1870) — cadet de dreapta, moșier, de profesiune avocat. Începând din 1895 a practicat avocatura; a pledat în numeroase procese politice. A fost ales deputat în Dumele a II-a, a III-a și a IV-a de stat din partea orașului Moscova. A făcut parte din C.C. al partidului cadeților. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ambasador al Guvernului provizoriu burghez la Paris; ulterior a devenit emigrant alb. — 59.

Maksimov, N. — *vezi* Bogdanov, A.

Malinovski, A. A. — *vezi* Bogdanov, A.

Mandelștam, A. N. — *vezi* Leadov, M. N.

Marat — *vezi* Șanțer, V. A.

Martînov, A. (Piker, A. S.) (1865—1935) — unul dintre liderii „economismului”, militant de seamă al menșevismului; mai târziu membru al partidului comunist. La începutul penultimului deceniu al secolului trecut a activat în cadrul unor cercuri narodovoliste. În 1886 a fost arestat și deportat în Siberia răsăriteană, unde a devenit social-democrat. În 1900 a emigrat. În străinătate a intrat în redacția revistei „Rabocce Delo”, organ al „economistilor”, și a combătut „Iskra” leninistă. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”, s-a situat pe o poziție antiiskristă; după congres a aderat la menșevici. A participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al partidului ca delegat al organizației Ekaterinoslav. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar s-a manifestat ca un lichidator. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste, iar după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost menșevic-internaționalist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a rupt cu menșevismul; în anii 1918—1920 a fost învățător în Ucraina. În 1923, la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, a fost primit în partid; a lucrat la Institutul K. Marx și F. Engels; începând din 1924 a făcut parte din redacția revistei „Internaționala Comunistă”. — 46, 94, 110, 147—148, 215, 222, 269, 287, 306, 310.

Martov, L. (Tederbaum, I. O.) (1873—1923) — unul dintre liderii menșevismului. A intrat în mișcarea social-democrată în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut. În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1896 a fost arestat în legătură cu procesul acestei organizații și deportat, pe termen de trei ani, la Turuhansk. În 1900, după expirarea termenului de deportare, a luat parte la pregătirea editării ziarului „Iskra”; a făcut parte din redacția acestui ziar. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat ca delegat din partea organizației „Iskra”, s-a situat în fruntea minorității oportuniste, și de atunci a fost unul dintre conducătorii instituțiilor centrale ale menșevicilor și redactor al mai multor publicații menșevice. A participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al partidului. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste; a redactat ziarul lichidatorist „Golos Soțial-Demokrata”, a luat parte la Conferința antipartinică din august 1912. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a participat la conferințele de la Zimmerwald și Kienthal. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a trecut în fruntea grupului menșevicilor-internaționaliști. După Revoluția Socialistă din Octombrie a trecut în tabăra dușmanilor fățiși ai Puterii sovietice. În 1920 a emigrat în Germania, la Berlin, unde a editat „Soțialisticeskii Vestnik”, revistă menșevică contrarevoluționară. — 13, 16, 17, 46, 67, 144, 147—149, 154, 162, 215, 216, 217, 222, 247, 269, 273, 280, 286, 288—290, 306, 310, 314, 318, 319, 320, 328, 381—384, 386, 387, 390—391, 392—394, 399, 413, 421, 426, 430.

Marx, Karl (1818—1883) — întemeietorul comunismului științific, gânditor genial, conducător și învățător al proletariatului internațional (vezi articolul lui Lenin „Karl Marx (Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)” în Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 29—77). — 84, 268, 354, 383, 385, 391.

Maslov, P. P. (1867—1946) — economist, social-democrat, autor al unei serii de scrieri în problema agrară în care a încercat să revizuiască marxismul; a colaborat la revistele „Jizn”, „Nacealo” și „Naucinoe Obozrenie”. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici și a susținut programul lor de municipalizare a pământului. La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. a prezentat, din partea menșevicilor, un raport în problema agrară; a fost ales în redacția O.C. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste, iar în perioada primului război mondial s-a manifestat ca un social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din viața politică și a desfășurat activitate pedagogică și științifică. În 1929 a fost ales membru titular al Academiei de Științe a U.R.S.S. — 67, 143, 144—146, 147, 154, 162, 306, 328, 383.

Mayer, Gustav (1871—1948) — istoric burghez german, progresist, antifascist. Profesor la universitățile din Bruxelles, Breslau și Berlin; editor al moștenirii literare a lui Lassalle. A scris o biografie a lui F. Engels și o serie de lucrări de istorie a socialismului și a mișcării muncitorești. — 268.

Mehring, Franz (1846—1919) — militant de seamă al mișcării muncitorești din Germania, unul dintre liderii și teoreticienii aripii de stînga a social-democrației germane; în anii 1876—1882 s-a situat pe pozițiile liberalismului burghez, apoi a evoluat spre stînga; a fost redactor al ziarului democrat „Volkszeitung” și a luat atitudine împotriva lui Bismarck, pentru apărarea social-democrației. În 1891 a intrat în Partidul social-democrat din Germania. A fost colaborator activ și unul dintre redactorii revistei „Die Neue Zeit”, organ teoretic al partidului, iar mai tîrziu redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung”. În 1893 a apărut cartea sa intitulată „Legenda lui Lessing”, iar în 1897 „Istoria social-democrației germane” în patru volume. Mehring a adus o importantă contribuție la publicarea scrierilor postume ale lui Marx, Engels și Lassalle; în 1918 a apărut cartea lui despre viața și opera lui K. Marx. Mehring a luptat activ împotriva oportunismului și revizionismului din rîndurile Internaționalei a II-a și a condamnat kautskismul, dar în același timp s-a făcut și el vinovat de greșelile celor de stînga din Germania, care s-au temut să rupă legăturile organizatorice cu oportuniștii. Mehring a apărut cu consecvență internaționalismul și a salutat Revoluția Socialistă din Octombrie. A fost unul dintre conducătorii organizației revoluționare „Uniunea Spartacus”; a avut un rol de seamă în înființarea Partidului Comunist din Germania. — 385.

Menșikov, M. O. (1859—1919) — publicist reacționar. Și-a început activitatea publicistică în 1879; a colaborat la „Novoe Vremea”, ziar ultrareacționar. V. I. Lenin a spus despre Menșikov că este „cîinele de pază credincios al sutelor negre” (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 72). După Revoluția Socialistă din Octombrie, Menșikov a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice; în 1919 a fost executat pentru activitatea sa contrarevoluționară. — 185.

Meșkovski — vezi Goldenberg, I. P.

Miha — vezi Ţhakaia, M. G.

Mibail — vezi Isuv, I. A.

Mibail — vezi Vilonov, N. E.

Mihailova, Nat. — vezi Galberstadt, R. S.

Miliukov, P. N. (1859—1943) — lider al partidului cadet, ideolog de vază al burgheziei imperialiste ruse, istoric și publicist. În 1886 a fost numit docent la Universitatea din Moscova. Activitatea

politică și-a început-o în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut; din 1902 a colaborat activ la „Osvobođenje“, revistă burghezo-liberală care apărea în străinătate. În octombrie 1905 a fost unul dintre întemeietorii partidului cadet, iar după aceea președinte al Comiterului Central al acestui partid și redactor al ziarului „Reci“, organul central al cadeților. A fost deputat în Dumele a III-a și a IV-a de stat. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, ca ministru de externe în primul Guvern provizoriu burghez, a promovat o politică imperialistă, care consta în continuarea războiului „pînă la victoria finală“; în august 1917 a participat activ la pregătirea rebeliunii contrarevoluționare a lui Kornilov. După Revoluția Socialistă din Octombrie a devenit unul dintre organizatorii intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice; a fost un militant activ al emigrației albe. Începînd din 1921 a editat, la Paris, ziarul „Poslednie Novosti“. — 57, 58, 76, 189—192, 243, 294, 298.

Millerand, Alexandre-Etienne (1859—1943) — om politic francez; în penultimul deceniu al secolului trecut s-a manifestat ca radical mic-burghez; în deceniul următor a aderat la socialiști și s-a situat în fruntea curentului oportunist din mișcarea socialistă franceză. În 1899 a intrat în guvernul burghez reacționar prezidat de Waldeck-Rousseau, în cadrul căruia a colaborat cu generalul Galliffet, călău al Comunei din Paris. V. I. Lenin a demască millerandismul, pe care l-a calificat ca o trădare a intereselor proletariatului, ca o expresie practică a revizionismului, și a scos la iveală rădăcinile lui sociale.

Exclus din partidul socialist în 1904, Millerand a înființat, împreună cu o serie de foști socialiști (Briand, Viviani), grupul „socialiștilor-independenți“. În anii 1909—1910, 1912—1913 și 1914—1915 a ocupat diferite posturi ministeriale. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii intervenției antisovietice; în anii 1920—1924 a fost președinte al Republicii Franceze. În iunie 1924, după victoria obținută în alegeri de către partidele burgheze de stînga, care au refuzat să colaboreze cu el, a fost nevoit să-și dea demisia. În 1925—1927 a fost ales senator. — 308.

Molkenbuhr, Hermann (1851—1927) — social-democrat german, de profesiune muncitor în industria tutunului. În deceniul al 7-lea al secolului trecut a făcut parte din Uniunea generală a muncitorilor germani, întemeiată de Lassalle. Pus sub prevederile legii excepționale împotriva socialiștilor, în 1881 a fost expulzat și pînă în 1884 a trăit în S.U.A. Din 1890 a fost redactor al ziarului social-democrat „Hamburger Echo“; în 1904 a fost ales secretar general al Partidului social-democrat din Germania; a făcut parte din Biroul socialist internațional. În anii 1890—1906, 1907—1918 și 1920—1924 a fost deputat în Reichstag; din 1911 pînă în 1924 a fost președinte al fracțiunii social-democrate din Reichstag. În primul război mondial (1914—1918) s-a situat pe poziții social-șoviniste. După revoluția din noiembrie 1918 din Germania a fost ales în Comitetul executiv al

deputaților muncitorilor și soldaților din Berlin, în cadrul căruia a promovat politica încheierii unui bloc cu guvernul burghez contra-revoluționar. — 198, 202.

Morgari, Odino (1865—1929) — socialist italian, ziarist. A luat parte la înființarea Partidului socialist italian și la activitatea lui; s-a situat pe poziții centriste, făcând parte din grupul așa-zisilor integraliști. Începînd din 1897 a fost ales deputat. În anii 1906—1908 a condus ziarul „Avanti!”, organul central al Partidului socialist italian. În timpul primului război mondial a militat pentru reluarea legăturilor socialiste internaționale. A participat la Conferința de la Zimmerwald, unde s-a situat pe o poziție centristă. În anii 1919—1921 a fost secretar al grupului parlamentar socialist. — 56.

Muncitorul, Ar. — vezi Kalinin, F. I.

N

Nicolaie I (Romanov) (1796—1855) — împărat al Rusiei (1825—1855). — 54.

Nicolaie al II-lea (Romanov) (1868—1918) — ultimul împărat al Rusiei, a domnit de la 1894 pînă la revoluția burghezo-democratică din februarie 1917. La 17 iulie 1918 a fost executat la Ekaterinburg (Sverdlovsk) în baza unei hotărîri a Sovietului regional de deputați ai muncitorilor și soldaților din Ural. — 56, 59, 76, 191, 232, 234, 240—241, 242, 243, 245, 264.

Nikolaev — vezi Krasin, L. B.

Noghin, V. P. (1878—1924) — revoluționar de profesie, iar apoi activist sovietic de seamă pe linie de partid și de stat. A intrat în P.M.S.D.R. în 1898, a dus muncă de partid în Rusia și în străinătate, a fost agent al ziarului „Iskra”. În 1903 a fost agent al Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., iar după congres a făcut parte din rîndurile bolșevicilor. A participat activ la revoluția din 1905—1907, a fost membru al Comitetului de partid din Petersburg, iar apoi al celui din Baku. A participat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. ca delegat al organizației Moscova; a fost ales în Comitetul Central. A fost supus în repetate rînduri măsurilor de represiune ale guvernului țarist. În anii reacțiunii a manifestat șovăieli împăciuitoariste față de lichidatori. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost vicepreședinte, iar apoi președinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Moscova. La cel de-al II-lea Congres general al Sovietelor a fost ales comisar al poporului pentru comerț și industrie. În noiembrie 1917 s-a pronunțat pentru alcătuirea unui guvern de coaliție din care să facă parte și menșevici și socialiști-revoluționari. S-a alăturat lui Kamenev, Rîkov și altor oportuniști care au declarat că se retrag

din Comitetul Central și din Consiliul Comisarilor Poporului. Ulterior și-a recunoscut greșelile. Începînd din 1918 a deținut posturi de răspundere în aparatul de stat și în cel economic. — 221—222.

O

Ozolin, Martin (n. 1870) — social-democrat, muncitor. A participat ca delegat la Congresul al III-lea (din 1908) al Social-democrației din Ținutul leton și a fost ales membru al C.C. al S.D.Ț.L. Ca delegat al S.D.Ț.L. a participat la lucrările plenarei din ianuarie (1910) a C.C. al P.M.S.D.R. În 1911 a fost din nou ales în C.C. al S.D.Ț.L. A aderat la menșevicii-partiiți. A emigrat în S.U.A. Întorcîndu-se în Letonia burgheză, a făcut parte din partidul menșevicilor.

În 1941, cînd R. S. S. Letonă a fost ocupată de către germani, Ozolin a fost arestat și închis într-un lagăr de concentrare, unde, pe cît se pare, a murit. — 325.

P

P. — vezi Dnevnițki, P. N.

P—i, I. — vezi Pilețki, I. A.

Panneckoek, Anton (1873—1960) — social-democrat olandez, profesor de astronomie la Universitatea din Amsterdam. În 1907 a fost unul dintre fondatorii ziarului „De Tribune“, organ al aripii stîngi a Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda. Începînd din 1910 s-a aflat în strînsă legătură cu social-democrații de stînga din Germania și a colaborat activ la publicații ale lor, ca „Bremer Bürger-Zeitung“ și „Lichtstrahlen“. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste, a participat la editarea revistei „Vorbote“, organul teoretic al stîngii zimmerwaldiene. În anii 1918—1921 a fost membru al Partidului Comunist din Olanda și a participat la lucrările Internaționalei Comuniste. S-a situat pe o poziție stîngistă, sectară; în 1920 a încercat să dovedească temeinicia platformei adoptate de oportuniștii „de stînga“ germani. V. I. Lenin, în lucrarea sa „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului“, a supus unei aspre critici concepțiile lui Panneckoek și ale celorlalți „ultrastîngiști“. În 1921, Panneckoek s-a retras din partidul comunist și curînd după aceea a încetat să mai desfășoare o activitate politică susținută. — 189.

Parvus (Ghelfand, A. L.) (1869—1924) — menșevic; în ultimii ani ai secolului trecut și în primii ani ai secolului nostru a activat în rîndurile Partidului social-democrat din Germania, făcînd parte din aripa lui stîngă; a fost redactor al ziarului „Sächsische Arbeiter-Zeitung“. A scris o serie de lucrări în probleme de economie mondială. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. În

perioada primei revoluții ruse s-a aflat în Rusia, unde a colaborat la ziarul menșevic „Nacealo”; a pledat în favoarea participării la alegerile pentru Duma lui Bulîghin și a sprijinit tactica micilor tranzacții cu cadeții etc. Parvus a emis teoria antimarxistă a „revoluției permanente”, pe care Troțki a transformat-o ulterior într-o armă de luptă împotriva leninismului. Mai târziu s-a îndepărtat de social-democrație; în timpul primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului, a fost agent al imperialismului german, s-a îndeltnicit cu speculațiile în stil mare și s-a îmbogățit din furnituri de război. În 1915 a scos revista „Die Glocke”, pe care Lenin a calificat-o drept un „organ al renegării și al lacheismului murdar în Germania” (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 418). — 173.

Peșehonov, A. V. (1867—1933) — om politic și publicist burghez. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost narodnic liberal, a colaborat la revista „Russkoe Bogatstvo”, iar cu începere din 1904 a făcut parte din redacția ei; a colaborat la „Osvobojdenie”, revistă monarhistă liberală, și la „Revoluționnaia Rossiia”, ziar al socialiștilor-revoluționari. În anii 1903—1905 a făcut parte din „Uniunea eliberării”, iar cu începere din 1906 a fost unul dintre conducătorii partidului mic-burghez al „socialiștilor-populiști”. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice; în 1922 a devenit emigrant alb. — 309.

Peșkov, A. M. — vezi Gorki, Maxim.

Petrova, V. — vezi Radcenko, L. N.

Piker, A. S. — vezi Martînov, A.

Pilețki, I. A. (P—i, I.) (n. 1876) — social-democrat. În 1898 a participat la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Moscova. A participat la revoluția din 1905—1907. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste, a colaborat la „Vozrojdenie” și „Nașa Zarea”, reviste ale menșevicilor-lichidatori. În 1917 a luat parte la munca de agitație în legătură cu alegerile pentru Adunarea constituantă, situîndu-se de partea menșevicilor. Ulterior a aderat la bolșevici. — 221.

Plehanov, G. V. (1856—1918) — militant de seamă al mișcării muncitorești ruse și internaționale, primul propagator al marxismului în Rusia. În 1875, pe cînd era încă student, Plehanov a intrat în legătură cu narodnicii și cu muncitorii din Petersburg și s-a încadrat în activitatea revoluționară. În 1877 a intrat în organizația narodnică „Zemlea i volea”, iar în 1879, după scindarea ei, s-a situat în fruntea noii organizații narodnice „Cernîi peredel”. În 1880 a emigrat în Elveția, a rupt cu narodnicismul și în 1883 a înființat la Geneva

prima organizație marxistă rusă, grupul „Eliberarea muncii”. Plehanov a luptat împotriva narodnicismului și a combătut revizionismul din mișcarea muncitorească internațională. La începutul primului deceniu al secolului nostru a redactat, împreună cu V. I. Lenin, ziarul „Iskra” și revista „Zarea”.

În perioada 1883—1903, Plehanov a scris o serie de lucrări care au avut un rol de seamă în apărarea și propagarea concepției materialiste despre lume: „Socialismul și lupta politică” (1883), „Divergențele noastre”, „Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei”, „Contribuții la istoria materialismului”, „Rolul personalității în istorie” (1898) și altele.

Dar încă de pe atunci au început să se manifeste la Plehanov unele greșeli serioase, care au constituit germenele concepțiilor sale menșevice de mai târziu. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., el s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de oportunism, iar mai târziu s-a alăturat menșevicilor. În perioada revoluției din 1905—1907 s-a situat pe poziții menșevice în toate problemele fundamentale. El subaprecia rolul revoluționar al țărănimii și cerea să se încheie alianță cu burghezia liberală; el recunoștea în vorbe ideea hegemoniei proletariatului, dar în realitate era împotriva esenței acestei idei. A condamnat insurecția armată din decembrie 1905. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machiști și împotriva lichidatorismului, situându-se în fruntea grupului „menșevicilor-partiți”. În timpul primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului, apărând tactica menșevică a defensivismului. Când s-a întors în Rusia după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, Plehanov s-a situat în fruntea grupului „Edinstvo”, grup de extremă dreaptă al menșevicilor-defensiști, și a luat o atitudine hotărâtă împotriva bolșevicilor, împotriva revoluției socialiste, considerând că în Rusia nu s-au creat încă condițiile pentru trecerea la socialism. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă, dar nu a participat la lupta împotriva Puterii sovietice.

V. I. Lenin a dat o înaltă prețuire scrierilor filozofice ale lui Plehanov și rolului său în răspîndirea marxismului în Rusia, dar, în același timp, l-a criticat cu asprime pentru abaterile lui de la marxism și pentru greșelile serioase comise de el în activitatea lui politică. — 10, 15, 16, 17, 22, 48, 49, 63—69, 105, 111—112, 153, 154, 156, 157, 158, 162, 207, 216, 218, 220, 222, 248, 269, 281, 288, 302, 305, 316, 317, 319, 322, 323, 328, 379, 400, 440.

Pobedonosțev, K. P. (1827—1907) — om de stat reacționar din Rusia țaristă, procuror general al sinodului, șeful efectiv al guvernului și principalul inspirator al deșănțatei reacțiuni iobăgiste din timpul domniei lui Alexandru al III-lea; a continuat să joace un rol important și în timpul domniei lui Nicolaie al II-lea. A dus o luptă înverșunată împotriva mișcării revoluționare. A fost un adversar hotărât al reformelor burgheze din deceniul al 7-lea al secolului trecut, un partizan al monarhiei absolute și un dușman al științei și culturii.

În octombrie 1905, într-o perioadă de avînt al revoluției, a fost nevoit să-și dea demisia și s-a retras din viața politică. — 184, 187.

Pogojev, A. V. (1853—1913) — medic igienist și publicist în problemele privind condițiile de trai ale muncitorilor și legislația muncii. Cunoscut prin numeroasele și valoroasele sale scrieri despre igiena industrială și despre condițiile sanitare din întreprinderile industriale. Începînd din 1902 a fost redactor al revistei „Promîșlennost i Zdorovie“, care apărea la Petersburg. — 410.

Pokrovski, I. P. (n. 1872) — social-democrat, de profesie medic. Deputat în Duma a III-a de stat din partea regiunilor Kuban și Terek și a guberniei Cernomorje, a aderat la partea bolșevică a fracțiunii social-democrate. În 1910 a făcut parte din redacția ziarului „Zvezda“, publicație legală a bolșevicilor, ca reprezentant al fracțiunii social-democrate din Duma a III-a. — 239, 245.

Pokrovski, M. N. (Domov) (1868—1932) — membru, din 1905, al P.M.S.D.R., bolșevic, istoric de vază.

A participat îndeaproape la revoluția din 1905—1907; a fost membru al Comitetului de partid din Moscova. La Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. a fost ales membru supleant al Comitetului Central. Din 1908 pînă în 1917 a trăit în emigrație. În anii reacțiunii a aderat la otzoviști și ultimatiști, iar apoi la grupul antipartinic „Vpered“, de care s-a separat în 1911. În 1917 s-a întors în Rusia, a participat la insurecția armată din Moscova, a fost membru al statului-major revoluționar din raionul Zamoskvo-recie. Din noiembrie 1917 pînă în martie 1918 a fost președinte al Sovietului din Moscova. Un timp oarecare a făcut parte din grupul „comuniștilor de stînga“ și s-a pronunțat împotriva semnării tratatului de pace de la Brest. În 1918 a fost numit locțiitor al comisarului poporului pentru învățămînt din R.S.F.S.R. În anii 1923—1927 a participat activ la lupta împotriva troțkiștilor. În decursul anilor a condus Academia comunistă, Institutul de istorie de pe lîngă Academia de Științe a U.R.S.S., Institutul Profesura roșie etc. În 1929 a devenit academician. A fost ales, în repetate rînduri, în C.E.C. din Rusia și în C.E.C. din U.R.S.S.

A scris numeroase lucrări științifice în domeniul istoriei U.R.S.S., în care a criticat istoriografia burgheză. Lucrarea sa „Istoria Rusiei, expusă pe scurt“ a fost apreciată pozitiv de V. I. Lenin. Lucrările lui Pokrovski prezintă o mare însemnătate, dar el nu a fost pînă la sfîrșit un marxist consecvent, comițînd greșeli serioase în expunerea procesului istoric.

Pokrovski este autorul lucrărilor: „Istoria Rusiei din timpurile cele mai vechi pînă azi“, „Contribuții la istoria culturii ruse“, „Istoria Rusiei, expusă pe scurt“ etc. — 119, 338.

Poletaev, N. G. (1872—1930) — social-democrat, bolșevic, de profesie muncitor strungar. În ultimul deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile muncitorești. A fost arestat

în repetate rînduri și aruncat în închisoare. În 1905 a făcut parte din Comitetul executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Petersburg. Deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Petersburg, a făcut parte din grupul bolșevic al fracțiunii social-democrate din Dumă. A participat îndeaproape la editarea ziarelor bolșevice „Zvezda” și „Pravda”. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în sectorul economic. — 22.

Portugheis, S. I. (Solomonov) — menșevic, publicist. A participat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. ca delegat al organizației din Odesa. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a situat pe o poziție lichidatoristă, a colaborat la ziarul „Golos Soțial-Demokrata”, la revista „Nașa Zarea” și la alte publicații ale menșevicilor-lichidatori. În timpul primului război mondial a avut o atitudine defensivă. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice, a colaborat la presa alb-gardistă din sudul țării, iar după aceea a emigrat; în articolele și cărțile sale a căutat să defăimeze Uniunea Sovietică și partidul comunist. — 221.

Posse, V. A. (1864—1940) — ziarist și militant pe tărîm obștesc. A fost redactor al revistelor „Novoe Slovo” (1897) și „Jizn” (1898—1901), organe ale „marxiștilor legali”. După ce revista „Jizn” a fost interzisă de guvernul țarist, în 1902 Posse a continuat s-o editeze în străinătate. În anii 1906—1907 a militat pentru crearea în Rusia a unor organizații cooperatiste muncitorești independente de partidul social-democrat. În anii 1909—1917 a fost editorul și redactorul revistei „Jizn dlea vseh”. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a ocupat de publicistică. Începînd din 1922 a fost colaborator al ziarului „Izvestiia C.E.C. al U.R.S.S.” A scris o serie de lucrări în probleme de istorie, de literatură ș.a. — 299.

Postolovski, D. S. (Vadim) (1876—1948) — social-democrat. A participat la mișcarea social-democrată cu începere din 1895. A dus muncă de partid la Petersburg, Vilno și Tiflis. În primăvara anului 1904 i s-a încredințat sarcina de agent al C.C. al P.M.S.D.R. S-a situat pe o poziție împăciuitoare. În martie 1905 a fost numit reprezentant al C.C. al P.M.S.D.R. în Consiliul partidului. A participat la Congresul al III-lea ca delegat al Comitetului din nord-vest al P.M.S.D.R. și a fost ales membru al Comitetului Central. A fost reprezentant oficial al C.C. al P.M.S.D.R. în Comitetul executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Petersburg.

După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a lucrat în comisia juridică a Sovietului din Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în Comisia de propuneri legislative de pe lângă Consiliul Comisarilor Poporului al U.R.S.S. — 23.

Potresov, A. N. (1869—1934) — unul dintre liderii menșevismului. În ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la marxiști

Pentru participare la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg a fost deportat în gubernia Veatka. În 1900 a plecat în străinătate, unde a luat parte la scoaterea ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., ca delegat cu drept de vot consultativ, din partea redacției ziarului „Iskra”; iskrist din minoritate. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost ideolog al lichidatorismului, a avut un rol conducător în activitatea revistelor „Vozrojdenie” și „Nașa Zarea” și a altor publicații ale menșevicilor lichidatori. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat; în străinătate a colaborat la „Dni”, săptămânalul lui Kerenski, în paginile căruia s-a dedat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — 16, 46, 65, 66, 67, 68, 106, 109, 110, 113, 147, 154, 157, 162, 297, 303, 305, 307, 309, 310, 313, 314, 321, 322, 328, 383, 397.

Prigornîi, G. I. — vezi Kramolnikov, G. I.

Prokopovici, S. N. (1871—1955) — economist și publicist burghez. În ultimii ani ai secolului trecut s-a manifestat ca un reprezentant de seamă al „economismului” și a fost unul dintre primii propagatori ai bernsteinismului în Rusia. În anii care au urmat a fost membru activ al „Uniunii eliberării”, organizație monarhistă-liberală. În 1906 a fost membru al C.C. al partidului cadet, redactor și editor al revistei semicadete și semimenșevice „Bez Zaglavîia” și colaborator activ al ziarului „Tovarișci”, publicație a cadeților de stînga. A publicat o serie de cărți despre problema muncitorească, scrise de pe poziții bernsteinist-liberale. În 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică. — 95, 379.

R

Radcenko, L. N. (Petrova, V.) (n. 1871) — la sfîrșitul deceniului al 9-lea al secolului trecut a făcut parte din cercurile narodniciste din Tomsk, iar la începutul deceniului următor din cercurile social-democrate din Petersburg. A intrat în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1896 a fost arestată și în 1898 a fost deportată, pentru trei ani, la Pskov, unde i s-a fixat domiciliu forțat. A îndeplinit sarcina de agent al ziarului „Iskra”. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici; a activat la Moscova, Rostov-pe-Don și Odesa. La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. a fost aleasă în Comitetul Central din partea menșevicilor. A lucrat în secretariatul Dumei a II-a de stat, a fost secretară a fracțiunii social-democrate din Duma a III-a de stat. În anii reacțiunii și ai

noului avînt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste; în 1913—1914 a condus serviciul administrativ al ziarului „Luci“, publicație a menșevicilor-lichidatori. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a făcut parte din Comitetul din Moscova al menșevicilor. În 1918 s-a retras din viața politică. A lucrat în diferite instituții ca statistician. — 221.

Rikov, A. I. (Vlasov) (1881—1938) — membru al P.M.S.D.R. din 1899. A participat la congresele al III-lea și al IV-lea (de unificare) ale P.M.S.D.R. În perioada reacțiunii s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de lichidatori, otzoviști și troțkiști. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a ridicat împotriva liniei partidului, care era orientată spre revoluția socialistă, și a luat poziție împotriva Tezelor din aprilie ale lui V. I. Lenin.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost președinte al Consiliului economic superior, vicepreședinte al Consiliului Comisarilor Poporului și al Consiliului muncii și apărării, președinte al Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. și al R.S.F.S.R.; a fost membru al Biroului Politic al Comitetului Central. S-a ridicat în repetate rînduri împotriva politicii leniniste a partidului; în noiembrie 1917 s-a declarat pentru formarea unui guvern de coaliție la care să participe și menșevicii și socialiștii-revoluționari; alături de alți oportuniști, a semnat declarația de demisie din Comitetul Central și din Consiliul Comisarilor Poporului; în 1928 a fost unul dintre liderii devierii oportuniste de dreapta din partid. În 1937 a fost exclus din partid pentru activitatea sa antipartinică și antisovietică, iar apoi a fost judecat și condamnat. — 25, 30.

Roland-Holst, Henriette (1869—1952) — socialistă de stînga olandeză, scriitoare. A activat în direcția organizării asociațiilor de femei, a aderat la aripa stîngă a social-democrațiilor olandeze, care, începînd din 1907, s-au grupat în jurul ziarului „De Tribune“. La începutul primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă, iar după aceea a trecut alături de internaționaliști, a participat la editarea revistei „Vorbote“, organ teoretic al stîngii zimmerwaldiene. În anii 1918—1927 a făcut parte din Partidul Comunist din Olanda și a participat la lucrările Internaționalei Comuniste. În 1927 a părăsit partidul comunist; ulterior a alunecat pe pozițiile socialismului creștin. — 134, 154, 160, 199.

Roman — vezi Ermolaev, K. M.

Romanovii — dinastie de țari și împărați ai Rusiei care au domnit din 1613 pînă în 1917. — 55, 244.

Romul — vezi Heisin, M. L.

Rozanov, V. V. (1856—1919) — filozof, publicist și critic reacționar, propagator al idealismului și misticismului. În ultimul

deceniu al secolului trecut a colaborat la ziarele „Moskovskie Vedomosti” și „Novoe Vremea” și la revista „Russkii Vestnik”, în care a apărat absolutismul. — 185.

S

S. — vezi Djibladze, S. V.

Sajin, L. (Sanjur, I. A.) (1878—1910) — social-democrat. A activat la Ekaterinoslav, la Nijni-Novgorod și în Caucazul de nord. A fost supus în repetate rînduri unor măsuri de represiune din partea poliției. În 1909 a plecat în străinătate, unde a aderat la grupul antipartinic „Vpered”. — 332, 334—335, 336.

Sanjur, I. A. — vezi Sajin, L.

Schippel, Max (1859—1928) — social-democrat german, revizionist. În anii 1887—1890 a fost redactor al ziarului „Berliner Volkstribüne”; cu începere din 1897 a făcut parte din conducerea revistei „Sozialistische Monatshefte”, organ al oportuniștilor germani. Ca deputat în Reichstag (1890—1905), a sprijinit expansiunea imperialismului german. În perioada primului război mondial a fost unul dintre cei mai inveterați social-șoviniști. În ultimii ani ai vieții sale a fost profesor la Institutul politehnic din Dresden (1923—1928). Față de Uniunea Sovietică a avut o atitudine ostilă. — 171.

Singer, Paul (1844—1911) — unul dintre conducătorii social-democrației germane, tovarăș de luptă al lui A. Bebel și W. Liebknecht, militant de seamă al aripii marxiste a Internaționalei a II-a. Începînd din 1887 a fost membru al conducerii Partidului social-democrat din Germania, iar din 1890 (după Congresul de la Halle) președinte al conducerii partidului. Din 1884 pînă în 1911 a fost deputat în Reichstag și președinte al fracțiunii social-democrate. Din 1900 a fost membru al Biroului socialist internațional. Singer a fost un dușman al oportunismului în rîndurile partidului muncitoresc german și a rămas pînă la sfîrșitul vieții sale un promotor consecvent al politicii social-democrate revoluționare. V. I. Lenin îl prețuia mult pentru atitudinea lui de luptător intransigent pentru cauza proletariatului. — 134, 200—201.

Sisoev, I. V. („Țesătorul I—n”) (1888—1912) — social-democrat, muncitor. În P.M.S.D.R. a intrat în 1906, a aderat la bolșevici, a fost membru al Comitetului de partid din raionul Vasilevski Ostrov, iar apoi al celui din Petersburg. În perioada reacțiunii a fost unul dintre conducătorii otzoviștilor-ultimatiști din Petersburg. În 1909 a emigrat; în străinătate s-a alăturat grupului antipartinic „Vpered”. În 1911 a fost arestat pe cînd trecea granița ru sească; a murit în închisoare. — 334.

Sokolov, A. V. — *vezi* Volski, S.

Sokolov, N. D. (1870—1928) — social-democrat, avocat, cunoscut apărător în procese politice. A colaborat la revistele „*Jizn*“, „*Obrazovanie*“ și altele. În 1909, la alegerile parțiale din Petersburg pentru Duma a III-a de stat, a candidat din partea P.M.S.D.R.; a simpatizat cu bolșevicii. După revoluția burghezodemocratică din februarie 1917 a făcut parte din Comitetul executiv al Sovietului din Petersburg. S-a pronunțat pentru coaliție cu burghezia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat ca jurist-consult în diferite instituții sovietice. — 77, 117—118.

Soloviev, V. S. (1853—1900) — filozof idealist rus. A avut o atitudine ostilă față de marxism, pe care a încercat să-l infirme și să-l denatureze, identificând marxismul cu materialismul economic; socialismului științific i-a opus ideea „înnoirii“ mistice-religioase a omenirii, a desăvârșirii ei pur morale.

Principalele sale lucrări sînt: „*Criza filozofiei occidentale*“, „*Principiile filozofice ale cunoașterii unitare*“, „*Critica principiilor abstracte*“ etc. — 181.

Solomonov — *vezi* Portugheis, S. I.

St., Stan. — *vezi* Volski, S.

Stalin (Djugășvili), I. V. (K. St.) (1879—1953) — unul dintre militanții de seamă ai mișcării muncitorești revoluționare ruse și internaționale, ai partidului comunist și ai Statului sovietic, eminent teoretician al marxism-leninismului. În P.M.S.D.R. a intrat în 1898; după Congresul al II-lea al partidului a devenit bolșevic. A desfășurat activitate de partid la Tiflis, Batum, Baku și Petersburg. În ianuarie 1912, la Conferința a VI-a (de la Pragă) a P.M.S.D.R., a fost ales în Comitetul Central; a participat la redactarea ziarului bolșevic „*Pravda*“. În perioada de pregătire și desfășurare a Revoluției Socialiste din Octombrie a făcut parte din Centrul militar-revoluționar, întemeiat de Comitetul Central al partidului în vederea pregătirii insurecției. La cel de-al II-lea Congres general al Sovietelor din Rusia a fost ales în Consiliul Comisarilor Poporului, încredințându-i-se conducerea Comisariatului poporului pentru problemele naționalităților. În perioada intervenției militare străine și a războiului civil a fost membru al Consiliului militar-revoluționar al Republicii și a îndeplinit sarcini de răspundere, încredințate de Comitetul Central și de guvernul sovietic, pe o serie de fronturi de luptă. În 1922 a fost ales secretar general al C.C. al P.C. (b) din Rusia.

Stalin a jucat un rol important în desfășurarea planului leninist de industrializare a U.R.S.S. și de colectivizare a agriculturii în lupta pentru construirea socialismului, pentru independența Țării sovietice, pentru consolidarea păcii; lui îi revine un mare merit în lupta ideologică împotriva dușmanilor leninismului — împotriva

troțkiștilor, oportuniștilor de dreapta, naționaliștilor burghezi și revizioniștilor de tot felul. În 1941, Stalin a devenit președinte al Consiliului Comisarilor Poporului, iar apoi al Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. În anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei a fost președinte al Comitetului de stat al apărării, comisar al poporului pentru apărare și comandant suprem al Forțelor armate ale U.R.S.S.

În activitatea lui Stalin a existat, pe lângă latura pozitivă, și o latură negativă. Aflându-se în cele mai importante funcții de partid și de stat, Stalin, mai ales în ultima perioadă a vieții sale, a comis greșeli serioase în conducerea diferitelor domenii de activitate a partidului și a Statului sovietic, atât în viața internă a Țării sovietice cât și în politica ei externă. Aceste greșeli, legate de cultul personalității lui, au pricinuit un mare prejudiciu cauzei partidului comunist și societății sovietice. O apreciere partinică a activității lui I. V. Stalin a fost făcută în hotărâri și alte materiale ale Congresului al XX-lea al P.C. al U.R.S.S., în rezoluția C.C. al P.C. al U.R.S.S. „Cu privire la lichidarea cultului personalității și a urmărilor sale“ și în alte documente de partid. — 293.

Stanislav — vezi Volski, S.

Steklov, I. M. (K.) (1873—1941) — revoluționar de profesie; a început să participe la mișcarea social-democrată în 1893. A fost unul dintre organizatorii primelor cercuri social-democrate de la Odesa. În 1894 a fost arestat și deportat, pe termen de 10 ani, în regiunea Iakutsk. În 1899 a fugit în străinătate. A fost unul dintre organizatorii grupului publicistic „Borba“, care a încercat să împace curentul revoluționar cu cel oportunist în social-democrația rusă. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a trecut de partea bolșevicilor. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a colaborat la ziarul „Soșial-Demokrat“, Organul Central al P.M.S.D.R., precum și la „Zvezda“ și „Pravda“, ziare ale bolșevicilor. A participat la activitatea desfășurată de fracțiunea social-democrată din Dumele a III-a și a IV-a de stat. A fost lector al școlii de partid de la Longjumeau (Franța). După revoluția burghezodemocratică din februarie 1917 s-a situat pe pozițiile „defensivului revoluționar“, a făcut parte din Comitetul executiv al Sovietului din Petrograd și a fost redactor la „Izvestiia“ Sovietului din Petrograd. Ulterior a trecut la bolșevici. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost membru al C.E.C. din Rusia și al C.E.C., redactor al ziarului „Izvestiia C.E.C. din Rusia“, al revistei „Sovetskoe Stroitelstvo“, iar din 1929 vicepreședinte al Comitetului pentru problemele științifice de pe lângă C.E.C. al U.R.S.S. A scris o serie de lucrări în legătură cu istoria mișcării revoluționare. — 22, 312.

Stolîpin, A. A. (n. 1863) — publicist ultrareacționar, colaborator al ziarului reacționar „Novoe Vremea“, membru al partidului octombrist, fratele lui P. A. Stolîpin, cunoscutul om de stat din Rusia țaristă. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat. — 185.

Stolîpin, P. A. (1862—1911) — bărbat de stat din Rusia țaristă; mare moșier. În anii 1906—1911 a fost președinte al consiliului de miniștri și ministru al afacerilor interne. De numele lui este legată perioada de cruntă reacțiune politică în care pedeapsa cu moartea a fost folosită pe scară largă ca mijloc de înăbușire a mișcării revoluționare („reacțiunea stolîpinistă“ din anii 1907—1910). Stolîpin a efectuat o reformă agrară cu scopul de a crea gospodării chibaburești solide, care să constituie un reazem al absolutismului țarist la sate. Dar încercarea lui de a consolida autocrația cu ajutorul câtorva reforme de sus, efectuate în interesul burgheziei și al moșierilor, a suferit un eșec total. În 1911, Stolîpin a fost asasinat la Kiev de socialistul-revoluționar Bogrov. — 59, 76, 117, 147, 149, 191, 194, 228, 232, 241, 243—245, 311, 447, 450.

Strelțov, R. E. (n. 1875) — om de litere, publicist. Din 1900 și pînă în 1914 s-a aflat în emigrație, în special în Germania; a colaborat la publicațiile social-democrate din străinătate, precum și la ziarul „Tovarișci“, organ al cadeților de stînga, care apărea în Rusia. După ce s-a înapoiat în Rusia a făcut parte din diverse comisii ale administrației municipale din Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în cadrul organelor economice din Moscova și Iaroslavl. — 379, 380.

Struve, P. B. (1870—1944) — economist și publicist burghez, unul dintre liderii partidului cadet. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost un reprezentant de seamă al „marxismului legal“, colaborator și redactor la revistele „Novoe Slovo“, „Nacealo“ și „Jizn“. Încă în prima sa lucrare, intitulată „Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei“, Struve, criticînd narodnicismul, a procedat la o revizuire „critică“ și la o „completare“ a teoriei economice și filozofice a lui K. Marx; s-a solidarizat cu reprezentanții economiei politice vulgare burgheze și a propagat malthusianismul; a căutat să adapteze marxismul și mișcarea muncitorească la interesele burgheziei. Struve a fost unul dintre teoreticienii și organizatorii organizației monarhiste-liberale „Uniunea eliberării“ (1903—1905) și redactor al organului ei ilegal, revista „Osvobodjenie“. O dată cu înființarea, în 1905, a partidului cadet, el devine membru al Comitetului Central al acestui partid. Struve a fost unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a comportat ca un dușman inveterat al Puterii sovietice; a fost membru al guvernului contrarevoluționar al lui Vranghel și, în cele din urmă, emigrant alb. — 58, 76, 179, 193, 384.

§

Șanțer, V. L. (Marat) (1867—1911) — social-democrat, bolșevic, de profesiune avocat. Începînd din 1900 a dus muncă de partid la Moscova. În 1902 a fost deportat în Siberia, iar în 1904 s-a întors la Moscova; a lucrat ca agent al Comitetului Central, a redactat

un ziar social-democrat ilegal cu caracter popular, „Rabocii“ (publicație a C.C. al P.M.S.D.R.). A fost unul dintre participanții activi la pregătirea insurecției armate din Moscova. La 7 decembrie 1905 a fost arestat și în 1906 a fost deportat pe termen de 5 ani în gubernia Ienisei. A fugit din deportare și a dus activitate ilegală la Omsk și la Petersburg. Înainte de a pleca la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. a fost din nou arestat și deportat la Turuhansk; în drum spre locul de deportare a fugit în străinătate. La Congresul al V-lea al partidului a fost ales în Comitetul Central. A participat la lucrările Conferinței a V-a (din decembrie 1908) a P.M.S.D.R. și a făcut parte din redacția ziarului „Proletarii“, organ al bolșevicilor. În străinătate s-a alăturat urmașilor și a făcut parte din grupul „Vpered“, care avea un caracter antipartinic. În 1910, îmbolnăvindu-se, a fost transportat la Moscova, unde a și murit. — 5, 16, 17, 21, 31, 97, 119.

Șubinski, N. P. (n. 1853) — moșier, octombrist. A fost avocat al curții de apel din Moscova, consilier al zemstvei județene Kaleazin și al zemstvei guberniale Tver, iar din 1900 consilier al Dumei orașenești Moscova. A fost mareșal al nobilimii în județul Kaleazin. Deputat în Dumele a III-a și a IV-a de stat din partea guberniei Tver. În Dumă a rostit discursuri ultrareacționare. — 212.

T

T. — *vezi* Tyszka, Ian.

Talleyrand-Périgord, Charles-Maurice (1754—1838) — cunoscut diplomat francez. În anii 1788—1791 a fost episcop. În anii 1797—1799 — sub directorat —, în anii 1799—1807 — în perioada consulatului și a imperiului lui Napoleon — și în anii 1814—1815 a fost ministru de externe. În anii 1830—1834 a fost ambasador la Londra. Politician lipsit de principii, carierist fără scrupule, Talleyrand a fost, totodată, și un diplomat abil și clarvăzător, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai diplomației burgheze. — 95.

Thorne, Willy (1857—1946) — militant al mișcării muncitorești din Anglia. Începînd din 1884 a luat parte la activitatea Federației social-democrate din Anglia; în 1889 a fost ales secretar general al Uniunii naționale a muncitorilor de la întreprinderile de gaz și din ramuri diverse. În 1906 a fost ales deputat în parlament și și-a menținut această calitate pînă în 1945. În timpul primului război mondial a adoptat o poziție defensivă, iar după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a întreprins o călătorie în Rusia, unde a făcut propagandă pentru continuarea războiului imperialist. Ulterior a continuat să rămînă în flancul drept al mișcării muncitorești din Anglia. — 56.

Tkacev, P. N. (1844—1885) — unul dintre ideologii narodnicismului revoluționar, publicist și critic literar. Începând din 1861 a participat activ la mișcarea studențească, a colaborat la o serie de reviste progresiste, a avut de suferit de pe urma măsurilor de represiune ale guvernului țarist. Începând din 1873 s-a aflat în emigrație; câțva timp a colaborat la „Vpered!“, revista lui P. L. Lavrov; în anii 1875—1881 a editat, împreună cu un grup de emigranți polonezi, revista „Nabat“, iar în 1880 a colaborat la ziarul „Ni Dieu, ni Maître“ al lui A. Blanqui.

În cadrul narodnicismului revoluționar, Tkacev a condus un curent înrudit cu blanquismul; el considera lupta politică drept o condiție necesară a revoluției, dar subaprecia rolul hotărîtor al maselor populare. După părerea lui, minoritatea revoluționară trebuie să pună mîna pe puterea politică, să creeze un stat nou și să înfăptuiască transformări revoluționare în folosul poporului, căruia nu-i rămîne decît să se bucure de rezultatele obținute de-a gata. El considera, în mod greșit, că în Rusia statul autocrat este lipsit de o bază socială și nu exprimă interesele vreunei clase. O critică a concepțiilor mic-burgheze ale lui Tkacev a fost făcută de F. Engels într-o serie de articole apărute sub titlul „Literatura din emigrație“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 18, Dietz Verlag, Berlin, 1962, pag. 556—561). — 147.

Tomski, M. P. (M. T.) (1880—1936) — membru al P.M.S.D.R. din 1904. În anii 1905—1906 a activat în organizația din Reval a P.M.S.D.R.; în 1907 a fost ales în Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R.; a participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii a avut o atitudine împăciuitoare față de lichidatori, otzoviști și troțkiști. După revoluția burgheză-democratică din februarie 1917 a făcut parte din Comisia executivă a Comitetului din Petersburg al P.M.S.D. (b) din Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost președinte al Prezidiului Consiliului Central al Sindicatelor din U.R.S.S., membru al Prezidiului Consiliului economic superior, membru al Biroului Politic al C.C., director al Asociației editurilor de stat. În repetate rînduri a luat poziție împotriva politicii leniniste a partidului. În 1928, împreună cu Buharin și Rîkov, s-a situat în fruntea grupului deviatorilor oportuniști de dreapta din P.C. (b) al U.R.S.S. — 8.

Trepov, D. F. (1855—1906) — în anii 1896—1905 a deținut postul de șef al poliției din Moscova. A fost, după cum l-a definit Lenin, „unul dintre slugoii țariști pe care-i detestă cel mai mult întreaga Rusie și care și-a cîștigat un trist renume la Moscova prin cruzimea și brutalitatea sa, ca și prin participarea la încercările lui Zubatov de a perverti pe muncitori“ (Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 240). La 11 ianuarie 1905 a fost numit guvernator general al Petersburgului, iar apoi ministru-adjunct la interne. Autor al „famosului“ ordin din octombrie 1905 „de a nu trage cu cartușe oarbe și de a nu economisi

gloanțele". Inspirator al pogromurilor săvârșite de sutele negre. — 226, 228.

Troelstra, Peter Ielles (1860—1930) — militant al mișcării muncitorești olandeze, oportunist. A fost unul dintre fondatorii (în 1894) și liderii Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda. La începutul acestui secol a părăsit poziția internaționalistă și a alunecat spre oportunismul extrem. A dus luptă împotriva aripii stîngi a Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda, care, începînd din 1907, s-a grupat în jurul ziarului „De Tribune”. În timpul primului război mondial s-a manifestat ca un social-șovinist de orientare germanofilă. V. I. Lenin, în repetate rînduri, a criticat cu asprime politica oportunistă a lui Troelstra, pe care l-a calificat drept un model de „conducător venal, oportunist, care slujește burghezia și înșală pe muncitori” (Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 19). — 134, 198—199, 201.

Troțki (Bronștein), L. D. (1879—1940) — dușman inveterat al leninismului. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Siberia; iskrist din minoritate. După congres a dus luptă împotriva bolșevicilor în toate problemele teoriei și practicii revoluției socialiste. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a camuflat sub masca „nefracționismului”, dar, de fapt, s-a situat pe pozițiile lichidatorismului, iar în 1912 a fost organizatorul Blocului antipartinic din august. În perioada primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă, a dus luptă împotriva lui V. I. Lenin în problemele războiului, păcii și revoluției. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, întorcîndu-se din emigrație, a aderat la grupul „interraioniștilor” și, împreună cu ei, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia, a fost primit în rîndurile partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost comisar al poporului pentru afacerile externe, comisar al poporului pentru problemele militare și maritime, președinte al Consiliului militar-revoluționar al Republicii; a făcut parte din Biroul Politic al Comitetului Central. În 1918 a luat poziție împotriva păcii de la Brest, iar în 1920—1921 s-a aflat în fruntea opoziției în discuția asupra sindicatelor. Începînd din 1923 a dus o înverșunată luptă fracționistă împotriva liniei generale a partidului, împotriva programului leninist de construire a socialismului, a propagat ideea imposibilității victoriei socialismului în U.R.S.S. Partidul comunist, demascînd troțkismul ca pe o deviere mic-burgheză în partid, l-a zdrobit din punct de vedere ideologic și organizatoric. În 1927, Troțki a fost exclus din partid; în 1929 a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitatea sa antisovietică, iar în 1932 i s-a retras cetățenia sovietică. Aflîndu-se în străinătate, a continuat să ducă luptă împotriva Statului sovietic și a partidului comunist, împotriva mișcării comuniste internaționale. — 109, 140, 142, 269, 270, 271, 272—274, 276—277, 281, 282, 288, 301, 303, 305, 314, 339, 379, 381, 382, 386—387, 393, 397—398.

Tyszka, Ian (Ioghibes, Leo, T.) (1867—1919) — militant de seamă al mișcării muncitorești poloneze și germane. A fost unul dintre întemeietorii Social-democrației din Regatul Poloniei (1893) și membru al Conducerii centrale a acestui partid. Începînd din 1900 a fost membru al Conducerii centrale a Social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania. A luptat împotriva revizionismului din mișcarea muncitorească internațională, a luat atitudine împotriva naționalismului, a susținut ideea necesității unei lupte comune a proletariatului polonez și rus. A participat îndeaproape la revoluția din 1905—1907, a fost arestat la Varșovia în primăvara anului 1906 și apoi condamnat la 8 ani muncă silnică. După evadare a plecat în străinătate, unde a continuat să desfășoare activitate revoluționară. A participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., la care a fost ales în Comitetul Central. În anii reacțiunii, Tyszka, deși a condamnat pe lichidatori, s-a situat totuși, în unele cazuri, pe o poziție împăciuitoare față de ei. În 1912 a luat atitudine împotriva hotărîrilor Conferinței de la Praga. Activitatea lui din această perioadă a fost aspru criticată de V. I. Lenin. În primul război mondial, Tyszka, aflîndu-se în Germania, a participat la activitatea social-democrației germane, situîndu-se pe poziții internaționaliste; a fost unul dintre organizatorii „Uniunii Spartacus”. În anii 1916—1918 s-a aflat în închisoare. După ce a fost eliberat de către Revoluția din noiembrie 1918 a luat parte la înființarea Partidului Comunist din Germania și a fost ales secretar al Comitetului Central. Arestat în martie 1919, a fost asasinat în închisoarea din Berlin. — 290, 306.

T

Federbaum, F. O. — *vezi* Dnevnițki, P. N.

Federbaum, S. O. (Avgustovski) (1879—1939) — social-democrat, menșevic. În 1898 a activat în grupul „Rabocce znamea” din Petersburg. Mai tîrziu a lucrat la organizarea transportului ziarului „Iskra” în Rusia. În toamna anului 1904 a emigrat; în străinătate a aderat la menșevici. În aprilie 1905 a participat la Conferința menșevică de la Geneva. Curînd după aceea s-a întors în Rusia, unde a activat în cadrul organizației menșevice din Petersburg; în 1906 a fost redactor la „Kurier”, ziar menșevic legal. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost un lichidator activ, a participat la editarea unor ziare și reviste menșevice-lichidatoriste și a fost unul dintre liderii „grupului de inițiativă” din Petersburg, înființat de lichidatori. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții defensiste. În 1917 a colaborat la „Vpered”, ziar menșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din viața politică. — 221, 306.

Federbaum, V. O. — *vezi* Levițki, V. O.

Teitlin, B. S. (Gheorghii) (1879—1920) — social-democrat, menșevic. A început să participe la mișcarea revoluționară în ultimii ani ai secolului trecut; a activat la Vitebsk și la Kremenciug. În 1903 a fost deportat în Siberia răsăriteană. La întoarcerea din deportare a aderat la menșevici. A participat la lucrările Congresului al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost un lichidator activ, a făcut parte din redacția revistelor „Vozrojdenie“, „Jizn“, „Delo Jizni“, editate de lichidatori; a colaborat la ziarele „Nevski Golos“ și „Luci“ și la alte publicații ale menșevicilor-lichidatori. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a făcut parte din redacția organului central al menșevicilor, „Raboceaia Gazeta“. — 221.

„*Țesătorul I—n*“ — vezi Sîsoev, I. V.

Țhakaia, M. G. (Miha) (1865—1950) — revoluționar de profesie, unul dintre cei mai vechi militanți ai partidului bolșevic și ai mișcării muncitorești internaționale. A intrat în mișcarea revoluționară în 1880. În 1898 a devenit membru al P.M.S.D.R. A dus muncă de partid în Caucaz, la Harkov și la Ekaterinoslav. A fost unul dintre conducătorii Comitetului Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. A luat parte la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la Congresul al III-lea ca delegat al Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. A participat activ la revoluția din 1905—1907. A fost delegat la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului. A avut de suferit în repetate rînduri de pe urma măsurilor de represiune luate de guvernul țarist. Din 1907 pînă în martie 1917 s-a aflat în emigrație. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a întors în Rusia împreună cu Lenin. În anii 1917—1920 a făcut parte din Comitetul de partid din Tiflis. După ce, în februarie 1921, Puterea sovietică a ieșit învingătoare în Gruzia, Țhakaia a deținut posturi de conducere în aparatul Sovietelor și pe linie de partid: președinte al Comitetului Executiv Central al Republicii Sovietice Federative Socialiste Transcaucaziene, membru al Prezidiului Comitetului Executiv Central al U.R.S.S., președinte al Comitetului Executiv Central al Gruziei, membru al C.C. al P.C. (b) din Gruzia. — 15.

V

Vadim — vezi Ikov, V. K.

Vadim — vezi Postolovski, D. S.

Vaillant, Edouard-Marie (1840—1915) — socialist francez, adept al lui Blanqui, unul dintre conducătorii Internaționalei a II-a. A fost membru al Consiliului General al Internaționalei I și a făcut parte din Comisia executivă a Comunei din Paris. A fost unul

dintre inițiatorii înființării Partidului socialist din Franța (1901). În 1905, după fuziunea dintre acest partid și Partidul socialist francez, de orientare reformistă, Vaillant a adoptat, în cele mai importante probleme, o atitudine oportunistă. În anii primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. — 198.

Valentinov, N. (Volski, N. V.) (n. 1879) — menșevic, ziarist. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici, iar la sfârșitul anului 1904 a trecut la menșevici; a fost redactor-șef al ziarului menșevic legal „Moskovskaia Gazeta“, a colaborat la o serie de publicații menșevice, ca: „Pravda“, „Nașe Delo“, „Delo Jizni“ și altele, a colaborat la „Russkoe Slovo“, ziar burghez; în anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste. În problema agrară a susținut ideea municipalizării pământului. În problemele filozofiei a procedat la o revizuire a marxismului, a luat apărarea concepțiilor idealist-subiective ale lui Mach și Avenarius. Concepțiile filozofice ale lui Valentinov au fost criticate de Lenin în lucrarea sa „Materialism și empiriocriticism“.

După Revoluția Socialistă din Octombrie, Valentinov a fost un timp redactor-șef adjunct la „Torgovo-Promîșlennaia Gazeta“, apoi a lucrat la reprezentanța comercială a U.R.S.S. la Paris. În 1930 a emigrat; publică articole îndreptate împotriva P.C.U.S. și a Statului sovietic. — 345.

Van Kol, Heinrich (1851—1925) — unul dintre întemeietorii și liderii Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda. La numai câțiva ani de la constituirea partidului, el a alunecat spre reformism și oportunism. La Congresul de la Amsterdam (1904) și la cel de la Stuttgart (1907) al Internaționalei a II-a a sprijinit rezoluțiile oportuniste în problema colonială, care, invocând o așa-zisă „misiune civilizatoare“ a imperialismului, încercau să justifice înrobirea popoarelor din colonii. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie și față de Statul sovietic a avut o atitudine ostilă.

V. I. Lenin, într-o serie de scrieri ale sale, a criticat cu asprime esența imperialistă a poziției lui Van Kol. — 199, 201.

Vandervelde, Emile (1866—1938) — lider al Partidului muncitoresc din Belgia, președinte al Biroului socialist internațional al Internaționalei a II-a, a ocupat o poziție ultraoportunistă. În anii primului război mondial s-a manifestat ca un social-șovinist; a făcut parte din guvernul burghez, ocupând diferite posturi ministeriale. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a venit în Rusia ca să facă agitație pentru continuarea războiului imperialist. Vandervelde a avut o atitudine extrem de ostilă față de Revoluția Socialistă din Octombrie, a contribuit din plin la organizarea intervenției armate împotriva Rusiei Sovietice, a depus eforturi susținute pentru refacerea Internaționalei a II-a. În anii 1925—1927 a fost ministru de externe al Belgiei; a participat la încheierea acordurilor de la Locarno (1925), îndreptate împotriva U.R.S.S. A dus o luptă dâră împotriva creării unui front unic antifascist al comuniștilor și socialiștilor. A scris o

serie de cărți și broșuri. În lucrările lui Vandervelde, după cum arată V. I. Lenin, „eclectismul mic-burghez“ se ridică „împotriva marxismului, sofistica împotriva dialecticii, reformismul filistin împotriva revoluției proletare“ (Opere, vol. 28, Editura politică, 1959, pag. 318). — 372.

Vilonov, N. E. (Mihail) (1883—1910) — revoluționar de profesie, bolșevic. Activitatea revoluționară și-a început-o în 1901, pe când lucra ca muncitor la atelierele căilor ferate din Kaluga. În 1902 a intrat în organizația social-democrată din Kiev și a devenit partizan al „Iskrei“. În 1903 a fost arestat și deportat, sub supravegherea specială a poliției, la Ekaterinoslav; acolo a făcut parte din comitetul iskrist local și a devenit unul dintre organizatorii grevei generale din august 1903. A fost deportat în gubernia Ienisei, de unde în iulie 1904 a evadat; din însărcinarea Biroului din răsărit al Comitetului Central, a activat la Kazan, unde s-a ocupat de organizarea comitetului local al P.M.S.D.R.; a înființat tipografia ilegală în Ural. A luat parte activă la revoluția din 1905—1907 în regiunea Volgăi și în Ural; a fost ales președinte al Comitetului executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Samara, a desfășurat muncă de partid la Ufa, a organizat la Ekaterinburg alegerile de delegați pentru Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. În martie 1906 a fost arestat, iar în luna iulie a aceluiași an a evadat din închisoare; a activat ca organizator de partid în raionul Lefort din Moscova, a făcut parte din Comitetul organizației Moscova a P.M.S.D.R. Arestat din nou, a fost condamnat la deportare pe termen de trei ani în gubernia Astrahan, de unde la sfârșitul anului 1908 a plecat în străinătate. A fost unul dintre organizatorii școlii de partid de la Capri. Când și-a dat seama de caracterul antipartinic al acestei școli, Vilonov a rupt cu fracțiunii și, la invitația lui V. I. Lenin, împreună cu un grup de cursanți, a plecat la Paris. La plenara din 1910 a C.C. al P.M.S.D.R. a fost desemnat de bolșevici pentru cooptare în Comitetul Central. La 1 mai 1910 a murit de tuberculoză, pe când urma un tratament la Davos (Elveția). — 128.

Vișnevski — vezi Goldenberg, I. P.

Viviani, René (1863—1925) — fruntaș politic și om de stat francez, de profesiune avocat. Începînd din 1893 a fost, în repetate rînduri, ales în parlament, unde a făcut parte din grupul așa-zisilor „socialiști independenți“, care colaborau în mod deschis cu partidele burgheze; în anii 1906—1910 a fost ministru al muncii, mai întii în cabinetul Clemenceau, iar după aceea în cabinetul Briand. În 1906 a părăsit partidul socialist și, împreună cu Millerand și alți renegați, a constituit în 1911 așa-zisul „partid republican-socialist“, care era în realitate un partid burghez. În 1914 a fost prim-ministru și ministru de externe, iar apoi ministru de justiție. În anii 1920—1921 a fost reprezentant al Franței la Liga Națiunilor, iar în 1921—1922 a reprezentat Franța la Conferința de la Washington. — 308.

Vlasov — *vezi* Rîkov, A. I.

Voblii, K. G. (1876—1947) — economist și statistician. În 1906 a fost numit docent, iar după aceea profesor la Universitatea și la Institutul comercial din Kiev. A scris o serie de lucrări în probleme de economie și statistică. În scrierile lui de dinainte de revoluție se resimte o puternică influență a economiei politice burgheze. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost membru titular și vicepreședinte al Academiei de Științe a Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene. — 346.

Vodovozov, V. V. (1864—1933) — economist și publicist de orientare narodnică-liberală. Începînd din 1904 a făcut parte din redacția ziarului „*Nașa Jizn*”; în 1906 a colaborat la ziarul „*Tovarișci*”, publicație a cadeților de stînga; în perioada alegerilor pentru Duma a II-a de stat a aderat la trudovici. În 1912 a publicat o serie de articole în revista „*Zaprosî Jizni*”, la care colaborau cadeți, „socialiști-populiști” și menșevici-lichidatori. În 1917, Vodovozov a făcut parte din redacția revistei „*Bîloe*” și a colaborat la „*Den*”, ziar burghezo-liberal. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. Cu începere din 1926 s-a aflat în emigrație, unde a colaborat la presa albgardistă. — 77, 92.

Voinov — *vezi* Lunacearski, A. V.

Volosevici, V. O. (1882—1953) — social-democrat, bolșevic. A dus muncă de partid la Harkov, Voronej, Tula și Herson. În 1909 a fost organizator responsabil al raionului Vasilevski Ostrov din Petersburg, a făcut parte din Comitetul Petersburg. În vara anului 1910 a fost arestat, iar apoi deportat în gubernia Ienisei. În 1912 a fugit din deținare și a emigrat. În 1913 s-a stabilit la Lille (Franța). În 1919 a făcut parte din Comitetul din Lille al Internaționalei a III-a, iar după aceea a fost membru al Partidului Comunist Francez, corespondent al ziarului „*l'Humanité*”. În toamna anului 1922 s-a întors în Rusia Sovietică, unde a predat istoria partidului și alte discipline sociale la instituțiile de învățămînt superior din Leningrad. La începutul deceniului al 4-lea, lucrările lui Volosevici în domeniul istoriei partidului au fost supuse unei critici aspre pentru greșelile lor cu caracter troțkist. Începînd din 1932 a fost profesor de matematică la instituțiile de învățămînt superior din Leningrad. — 125—127.

Volski, N. V. — *vezi* Valentinov, N.

Volski, S. (Sokolov, A. V., „Er”, St., Stan., Stanislav) (n. 1880) — social-democrat. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În anii 1904—1905 a desfășurat muncă de partid la Moscova, a participat la insurecția armată din decembrie. A participat, ca delegat al organizației din Moscova, la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluțio-

nar a fost unul dintre liderii otzoviștilor, a luat parte la organizarea și activitatea școlilor fracționiste de la Capri și Bologna (Italia) și a făcut parte din grupul antipartinic „Vpered”. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a lucrat în secția militară a Sovietului din Petrograd. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; a luptat împotriva Puterii sovietice. A stat cîtva timp în emigrație, dar s-a întors curînd în Rusia Sovietică. A lucrat în cooperarea forestieră, la Comitetul de Stat al Planificării și în Comisariatul poporului pentru comerț. Începînd din 1927 s-a ocupat cu activitatea literară. — 4, 14.

Vsev., Vsevolod — vezi Denisov, V. P.

W

Warski, Adolf (Warszawski, A. S.) (1868—1937) — unul dintre cei mai vechi și mai remarcabili militanți ai mișcării revoluționare poloneze. La sfîrșitul deceniului al 9-lea al secolului trecut a fost unul dintre organizatorii „Uniunii muncitorilor polonezi”; a participat activ la crearea Social-democrației din Regatul Poloniei (cu începere din 1900: Social-democrația din Regatul Poloniei și din Lituania). În 1893 a emigrat; în străinătate a început să editeze, împreună cu R. Luxemburg și alții, ziarul „Sprawa Rabotnicza”, primul ziar al social-democraților polonezi, iar după aceea și revista „Przeglad Socjaldemokratyczny”. A participat, cu drept de vot consultativ, la Congresul al IV-lea (de unificare) al partidului ca delegat al Social-democrației din Polonia și Lituania. După congres a făcut parte din C.C. al P.M.S.D.R. La Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului a fost ales membru al Comitetului Central. În anii 1909—1910 a fost unul dintre redactorii ziarului „Soțial-Demokrat”, Organul Central al P.M.S.D.R. În această perioadă, V. I. Lenin l-a caracterizat pe Warski ca „un publicist experimentat, un marxist inteligent și un tovarăș minunat” (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 153). În anii primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste; a participat la conferințele de la Zimmerwald și Kienthal. În 1916 s-a reîntors în Polonia, dar a fost arestat de germani pentru că desfășura agitație împotriva războiului; după eliberarea sa, în 1917, a făcut parte din conducerea Social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania. A fost unul dintre întemeietorii Partidului Muncitoresc Comunist din Polonia și membru al Comitetului Central și a participat la congresele și conferințele acestui partid. A fost ales deputat în Seimul polonez, în cadrul căruia a condus fracțiunea comunistă. În 1929 a emigrat în U.R.S.S. A lucrat la Institutul Marx-Engels-Lenin, unde s-a ocupat de istoria mișcării muncitorești poloneze. — 379.

Warszawski A. S. — vezi Warski, Adolf.

Wibaut, Florenzius Marius (1859—1936) — social-democrat olandez, ziarist. A colaborat la revista „De Economist“. În martie 1910 a părăsit Partidul muncitoresc social-democrat, care avea o orientare oportunistă, și a aderat la Partidul social-democrat, partid marxist. A fost trimis ca delegat la Congresul socialist internațional de la Copenhaga (1910), unde a făcut parte din comisia pentru problemele cooperăției, precum și dintr-o subcomisie a ei. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă. Ulterior a alunecat spre un reformism fățiș. A fost mare comerciant, reprezentant al cercurilor financiare în administrația municipiului Amsterdam. — 372, 376.

Wilhelm al II-lea (Hohenzollern) (1859—1941) — împărat al Germaniei și rege al Prusiei (1888—1918). — 55.

Witte, S. I. (1849—1915) — om de stat, exponent al intereselor „imperialismului militar-feudal“ din Rusia țaristă, partizan convins al absolutismului; a căutat să mențină monarhia prin diverse făgăduieli și concesiuni neînsemnate făcute burgheziei liberale și crâncene repressiuni împotriva poporului. A fost unul dintre organizatorii înăbușirii revoluției din 1905—1907. În calitate de ministru al căilor de comunicație (februarie—august 1892), ministru de finanțe (1892—1903) și președinte al consiliului de miniștri (octombrie 1905—aprilie 1906), prin măsurile luate de el în domeniul finanțelor, al politicii vamale, al construcțiilor de căi ferate, al legislației pentru reglementarea muncii în fabrici, prin stimularea pe toate căile a investițiilor de capital străin, a contribuit la dezvoltarea capitalismului în Rusia și la accentuarea dependenței țării față de puterile imperialiste. „Ministru-misit“, „agent de bursă“, așa a fost el caracterizat de V. I. Lenin. — 228.

Wurm, Emanuel (1857—1920) — social-democrat german, de profesie chimist. Începând din 1890 a fost deputat în Reichstag. În anii 1902—1917 a fost unul dintre redactorii revistei „Die Neue Zeit“. A participat, ca delegat, la Congresul socialist internațional de la Copenhaga (1910). În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. După Revoluția din noiembrie 1918 din Germania, a fost ministru al aprovizionării. — 374, 376.

Z

Zasulici, V. I. (1849—1919) — militantă de seamă a mișcării narodnice, iar mai târziu a mișcării social-democrate din Rusia. A început să activeze în mișcarea revoluționară în 1869. A făcut parte din organizațiile narodnice „Zemlea i volem“ și „Cernîi peredel“. În 1880 a emigrat; în străinătate a rupt-o curînd cu narodnicismul și a trecut pe pozițiile marxismului. În 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii“. În ultimele două decenii ale secolului trecut, Zasulici a tradus în limba rusă „Mizeria filozofiei“ de K. Marx

și „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință“ de F. Engels, a scris o „Schită de istorie a Asociației Internaționale a Muncitorilor“, precum și o serie de alte lucrări. Începînd din 1900, Zasulici a făcut parte din redacția ziarului „Iskra“ și a revistei „Zarea“. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., cu drept de vot consultativ, ca delegată din partea redacției „Iskrei“; a făcut parte din minoritatea iskriștilor. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Zasulici a devenit unul dintre liderii menșevismului și a făcut parte din redacția „Iskrei“ menșevice. În 1905 s-a înapoiat în Rusia; în anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a alăturat lichidatorilor, iar în timpul primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. Față de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — 106.

Zetkin, Clara (1857—1933) — militantă de seamă a mișcării muncitorești germane și internaționale, a participat la întemeierea Partidului Comunist din Germania; scriitoare de talent, orator și tribun înflăcărat. A intrat în mișcarea revoluționară la sfîrșitul deceniului al 8-lea al secolului trecut; în 1881 a aderat la Partidul social-democrat din Germania, care pe atunci se afla în ilegalitate. În 1882 a emigrat în Elveția și s-a stabilit la Zürich, unde a colaborat activ la ziarul „Der Sozialdemokrat“, organ ilegal al Partidului social-democrat din Germania, și a ajutat la difuzarea lui în Germania. Făcînd parte din aripa stîngă a social-democrației germane, Clara Zetkin, împreună cu R. Luxemburg, F. Mehring și K. Liebknecht, a participat activ la lupta împotriva lui Bernstein și a celorlalți oportuniști. În 1907 a participat la lucrările Congresului al VII-lea (de la Stuttgart), și cuvîntările rostite de ea la acest congres au fost bine apreciate de V. I. Lenin. În anii primului război mondial s-a situat pe pozițiile internaționalismului revoluționar și a luptat împotriva social-șovinismului. A participat activ la pregătirea Conferinței socialiste internaționale a femeilor care a avut loc la Berna în martie 1915. În 1916 a intrat în grupul „Internaționala“, iar apoi în „Uniunea Spartacus“. În 1919 a devenit membră a Partidului Comunist din Germania și a fost aleasă în Comitetul Central. La Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste a fost aleasă în Comitetul Executiv al Internaționalei, în cadrul căruia a condus Secretariatul Internațional pentru problemele femeilor. Din 1924 și pînă la sfîrșitul vieții a fost președintă a Comitetului executiv al Organizației internaționale pentru ajutorarea luptătorilor revoluției (Ajutorul Roșu). — 338.

Zinoviev, G. E. (Radomîlski, G. E., Grigori) (1883—1936) — membru al P.M.S.D.R. din 1901. Din 1908 pînă în aprilie 1917 s-a aflat în emigrație, a făcut parte din redacția ziarului „Soțial-Demokrat“, Organul Central al partidului, și a ziarului bolșevic „Proletarii“. În anii reacțiunii a avut o atitudine împăciuitoare față de lichidatori, ortzoviști și troțkiști. În perioada pregătirii și desfășurării Revoluției Socialiste din Octombrie a manifestat șovăieli; în octombrie 1917, împreună cu Kamenev, a publicat în „Novaia Jizn“, ziar

semimenșevic, o declarație în care arăta că nu este de acord cu hotărârea adoptată de Comitetul Central cu privire la insurecția armată, dezvăluind în felul acesta Guvernului provizoriu burghez planurile partidului. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost președinte al Sovietului din Petrograd, membru al Biroului Politic al Comitetului Central, președinte al Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste. S-a ridicat în repetate rânduri împotriva politicii leniniste a partidului; în noiembrie 1917 a susținut ideea creării unui guvern de coaliție din care să facă parte și menșevicii și socialiștii-revoluționari; în 1925 a fost unul dintre organizatorii „noii opoziții”, iar în 1926 unul dintre conducătorii blocului antipartinic troțkist-zinovievist. În noiembrie 1927 a fost exclus din partid pentru activitate fracționistă. În 1928 a fost reprimat, dar în 1932 a fost iarăși exclus. A fost primit din nou în 1933. În 1934 a fost exclus pentru a treia oară din partid pentru activitatea sa antipartinică și antisovietică, iar după aceea a fost judecat și condamnat. — 217.

DATE DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN

(Iunie 1909 — octombrie 1910)

1909

*Iunie 1909 —
octombrie 1910*

Lenin se stabilește la Paris.

*Iunie, nu mai
tirziu de 7 (20)
ale lunii*

Lenin convoacă o consfătuire particulară a membrilor redacției ziarului „Proletarii” și a reprezentanților organizațiilor social-democrate locale, la care face o comunicare despre starea de lucruri din partid și fracțiunea bolșevică. Tezele formulate de el au stat la baza hotărârilor adoptate de Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”.

*Iunie, 8—17
(21—30)*

Lenin conduce Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”, ia cuvântul în cadrul debaterilor, propune amendamente la rezoluții și prezintă proiecte de rezoluție într-o serie de probleme.

Iunie, 8 (21)

La prima ședință a Consfătuirii redacției lărgite a ziarului „Proletarii”, Lenin (împreună cu Vișnevski — I. P. Goldenberg) este ales președinte al consfătuirii, ia cuvântul în cadrul discuțiilor în legătură cu agitația în vederea convocării unui congres bolșevic sau a unei conferințe bolșevice separate de partid.

Iunie, 9 (22)

Lenin prezidează cea de-a doua ședință a consfătuirii, ia cuvântul în cadrul discuțiilor cu privire la otzovism și ultimatism; în timp ce vorbește V. L. Șanțer (Marat) cere să se consemneze în procesul-verbal cele spuse de acesta despre legătura dintre otzovism și anarhism.

- Iunie, 10 (23)* La ședința a treia (de dimineață) a consfătuirii, Lenin ia cuvântul în cadrul discuțiilor cu privire la zidirea de Dumnezeu.
- La ședința a patra (de seară) a consfătuirii, Lenin rostește o cuvântare în cadrul discuțiilor pe marginea rezoluției cu privire la școala de la Capri.
- Iunie, 11 (24)* La ședința a cincea (de zi) a consfătuirii, Lenin rostește o cuvântare în legătură cu sarcinile ce revin bolșevicilor în partid.
- Iunie, 12 (25)* La ședința a șasea a consfătuirii, Lenin ia cuvântul în cadrul discuțiilor cu privire la unitatea fracțiunii bolșevice și arată temeiurile necesității de a recunoaște că nu s-a produs o scindare a fracțiunii, ci doar desprinderea unei infime minorități.
- La ședința a șaptea (de seară) a consfătuirii, Lenin rostește o cuvântare în cadrul discuțiilor pe marginea raportului cu privire la sarcinile ce revin bolșevicilor în legătură cu activitatea în Dumă.
- Iunie, 13 (26)* La ședința a opta (de dimineață) a consfătuirii, Lenin rostește o a doua cuvântare în cadrul discuțiilor cu privire la sarcinile ce revin bolșevicilor în legătură cu activitatea în Dumă ; prezintă proiecte de rezoluție în această problemă ; face propunerea de a se publica rezoluția cu privire la sarcinile ce revin bolșevicilor în legătură cu activitatea în Dumă ; este ales în comisia pentru elaborarea acestei rezoluții.
- La ședința a noua (de seară) a consfătuirii, Lenin propune să se rezolve problema comisiei de sprijinire a fracțiunii din Dumă ; prezintă amendamente la rezoluția cu privire la atitudinea față de activitatea din Dumă ; depune un proiect de rezoluție cu privire la editarea unui ziar popular pe lângă Organul Central.
- Iunie, 15 (28)* La ședința a zecea a consfătuirii, Lenin ia cuvântul în cadrul discuțiilor cu privire la presa de partid, participă la dezbaterile în legătură cu conducerea Organului Central și cu posibilitatea de a insera în el articole filozofice ; este ales în comisia de sprijinire a fracțiunii social-democrate din Dumă ; face unele observații pe marginea unui raport al Comisiei de arbitraj.

- Iunie, 16 (29)* La ședința a unsprezecea a consfătuirii, Lenin face propunerea de a se prelungi împuternicirile acordate Comisiei de arbitraj, de a se reduce bugetul Centrului bolșevic ; cere să se aloce fonduri pentru editarea unui ziar de către fracțiunea social-democrată din Dumă ; ia cuvîntul în cadrul discuțiilor pe marginea rezoluției cu privire la reorganizarea Centrului bolșevic ; propune amendamente la proiectul de rezoluție în legătură cu această problemă.
- Iunie, 17 (30)* La ședința a douăsprezecea a consfătuirii, Lenin ia cuvîntul în cadrul discuțiilor pe marginea proiectelor de rezoluție cu privire la reorganizarea Centrului bolșevic ; propune să se facă o completare și să se introducă un amendament la rezoluția cu privire la alegerea redactorilor Organului Central (ziarul „Soțial-Demokrat“) și ai publicațiilor bolșevice legale ; face propuneri în legătură cu efectivul numeric al Secretariatului din străinătate al Centrului bolșevic ; este reales în redacția ziarului „Proletarii“.
- Iulie, 3 (16)* În suplimentul la nr. 46 al ziarului „Proletarii“, o dată cu rezoluțiile consfătuirii, apare și o „Înștiințare asupra Consfătuirii redacției lărgite a ziarului «Proletarii»“, scrisă de Lenin.
- Iulie, 7 (20)* Într-o scrisoare adresată lui Huysmans, secretarul Biroului socialist internațional, Lenin face unele observații critice asupra modului cum au fost traduse programul și statutul P.M.S.D.R. ; îi face cunoscut că a dat traducerea spre finisare.
- Iulie, 11 (24)* În nr. 46 al ziarului „Proletarii“ apar articolele lui Lenin „Călătoria țarului în Europa și aceea a cîtorva deputați din Duma ultrareacționară în Anglia“ (editorial) și „Lichidarea lichidatorismului“, precum și o postfață din partea redacției ziarului „Proletarii“ intitulată „Pe marginea unei scrisori adresate de M. Leadov redacției ziarului «Proletarii»“.
- Iulie, 16 (29)* Lenin trimite Biroului socialist internațional o listă a membrilor fracțiunii social-democrate din Duma a III-a de stat.
- Iulie* Într-o convorbire cu A. P. Golubkov, secretarul părții din Rusia a Comitetului Central, Lenin dă indicații cu privire la lupta ce trebuie dusă îm-

potriva provocatorilor care pătrund în organizațiile de partid.

*Sfârșitul lunii
iulie—august*

Lenin se află la odihnă, împreună cu familia — N. K. Krupskaia, mama ei, Elisaveta Vasiliievna, și M. I. Ulianova —, în satul Bombon (departamentul Seine-et-Marne), lângă Paris.

August, 5 (18)

Într-o scrisoare adresată organizatorilor școlii de la Capri, Lenin le face cunoscut că refuză să țină prelegeri la această școală și invită pe elevii ei să vină la Paris pentru a audia prelegerile lectorilor bolșevici.

Lenin, într-o scrisoare adresată lui A. I. Liubimov, se pronunță în mod categoric împotriva acordării de ajutor lui Troțki pentru editarea ziarului său „Pravda” de la Viena, și în special se opune tipăririi acestuia la tipografia ziarului „Proletarii”.

August, 11 (24)

Într-o scrisoare adresată secretarului de redacție al ziarului „Soțial-Demokrat”, Lenin îl anunță că a primit nr. 7—8 al acestui ziar; schițează planul numărului următor al ziarului „Proletarii” (nr. 47—48), arată ce articole are de gând să scrie pentru acest număr și își manifestă indignarea față de comportarea carieristă, fracționistă a lui Troțki.

*Între 12 și 17
(25 și 30) august*

Lenin, într-un proiect de scrisoare a Centrului bolșevic către consiliul școlii de la Capri, arată că chestiunea instituirii unui „control ideologic” asupra acestei școli din partea Centrului bolșevic poate fi rezolvată numai în cazul când consiliul școlii va trimite informații amănunțite și precise cu privire la organizarea ei, efectivul cursanților și programul de învățământ.

*Între 14 și 20
august (27 august
și 2 septembrie)*

Într-o scrisoare trimisă din Bombon secretarului de redacție al Organului Central, Lenin îi face cunoscut că articolele promise pentru „Proletarii” vor fi expediate direct la tipografie, că se va înapoia la Paris nu înainte de 15 septembrie și propune ca unul din numerele acestui ziar să fie consacrat criticii politicii oportuniste a Bundului.

*Jumătatea lunii
august*

Lenin trimite Biroului din străinătate al Comitetului Central al P.M.S.D.R. circulara primită de la Biroul socialist internațional în legătură

cu organizarea de mitinguri și adunări de protest împotriva politicii imperialiste, de cotropire, dusă de guvernul spaniol în Maroc.

- August, 17 (30)* Într-o scrisoare de răspuns adresată elevilor școlii de la Capri, Lenin le explică caracterul antipartinic, fracționist al acestei școli, califică pe lectorii ei drept otzoviști-ziditori de dumnezeu, confirmă că a refuzat să țină prelegeri la această școală și invită pe elevi să vină la Paris.
- August 20—25 (septembrie 2—7)* Lenin scrie articolul „Despre fracțiunea adepților otzovismului și ai zidirii de dumnezeu”.
- August, nu mai devreme de 20 — nu mai târziu de 25 (2—7 septembrie)* Într-o scrisoare adresată lui A. I. Liubimov, Lenin se declară de acord ca acesta să publice răspunsul dat de el elevilor școlii de la Capri sau să se folosească de acest răspuns cu prilejul prezentării unui referat; îi face cunoscut că scrie un articol îndreptat împotriva lui A. Bogdanov (Maksimov), în care face o critică aspră otzoviștilor.
- August, nu mai devreme de 21 — nu mai târziu de 26 (3—8 septembrie)* Într-o scrisoare adresată lui A. I. Liubimov, Lenin îi amintește că așteaptă să primească de la el „Dnevnik Soțial-Demokrata”, de care are nevoie pentru articolul său „Lichidatorii demascați”.
- August, 25 (septembrie, 7)* Într-o scrisoare, Lenin comunică secretarului de redacție al Organului Central că a trimis redacției ziarului „Proletarii” sfârșitul articolului său „Despre fracțiunea adepților otzovismului și ai zidirii de dumnezeu”.
- August, 29 (septembrie, 11)* Într-o scrisoare adresată lui C. Huysmans, Lenin promite că va căuta să-i trimită cât mai curînd traducerea programului și statutului P.M.S.D.R.
- A doua jumătate a lunii august* Lenin scrie articolul „Spărgătorii de grevă otzoviști-ultimatiști”.
- În vară* Lenin îl vizitează pe Paul Lafargue la Davelle (în apropiere de Paris) și discută cu el despre cartea sa „Materialism și empiriocriticism”.
- Înainte de 1 (14) septembrie* Lenin părăsește satul Bombon, înapoiindu-se la Paris.

- Septembrie, 4 (17)* Lenin îi comunică lui C. Huysmans că, drept completare la traducerea statutului P.M.S.D.R., se va scrie și o scurtă istorie a acestuia.
- Septembrie, 5 (18)* În nr. 47—48 al ziarului „Proletarii” apar articolele lui Lenin: „În legătură cu alegerile de la Petersburg” și „Lichidatorii demascați”, precum și o notă din partea redacției: „În legătură cu scrisoarea deschisă a Comisiei executive a Comitetului districtual Moscova”.
- Înainte de 7 (20) septembrie* Într-o scrisoare adresată lui M. P. Tomski, Lenin critică cu asprime școala otzovistă de la Capri, demască fracționismul lui Troțki și face o analiză amănunțită a politicii agrare a lui Stolîpin.
- Septembrie, 11 (24)* În suplimentul la nr. 47—48 al ziarului „Proletarii” apare articolul lui Lenin „Despre fracțiunea adeptilor otzovismului și ai zidirii de dumnezeu”.
- Septembrie, 14 (27)* În nr. 9 al ziarului „Novii Den” apare articolul lui Lenin „Încă o dată despre partinitate și nepartinitate”.
- Septembrie, 17 (30)* Lenin expediază la Biroul socialist internațional traducerea statutului P.M.S.D.R. și-l roagă pe C. Huysmans să-i trimită o corectură a acestui statut.
- Septembrie, 19 (octombrie, 2)* Lenin prezintă la Paris un referat despre alegerile parțiale pentru Duma a III-a de stat, care au avut loc (în septembrie) la Petersburg.
- Nu mai devreme de 19 septembrie (2 octombrie)* Lenin îi scrie lui A. I. Liubimov în legătură cu proiectul răspunsului pe care Centrul bolșevic urmează să-l dea consiliului școlii de la Capri.
- Octombrie, 3 (16)* În nr. 49 al ziarului „Proletarii” apare articolul lui Lenin „Convorbire cu bolșevicii din Petersburg”, precum și o notă la articolul „În legătură cu alegerile de la Petersburg”.
- Octombrie, înainte de 5 (18)* Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin se interesează de problemele legate de mutarea bibliotecii partidului de la Geneva la Paris.
- Octombrie, 12 (25)* Într-o scrisoare adresată mamei sale, M. A. Ulianova, Lenin îi comunică că a primit de la ea

și de la surorile lui scrisorile trimise de ele, precum și banii din partea editorului; îl roagă pe D. I. Ulianov să-i scrie despre starea sănătății Mariei Ilinicina.

- Octombrie, 15 (28)* Lenin ține la Liège, în fața membrilor grupurilor social-democrate, un referat „Despre starea de lucruri din partid“.
- Octombrie, 16 (29)* Lenin ține la Liège, într-o adunare publică, un referat avînd ca temă „Ideologia burgheziei contrarevoluționare“.
- Înainte de 21 octombrie (3 noiembrie)* Lenin scrie articolul „Despre metodele de întărire a partidului nostru și a unității lui“.
- Octombrie, 21—22 (noiembrie, 3—4)* Lenin participă la ședința redacției ziarului „Soțial-Demokrat“, Organul Central al partidului. În urma refuzului redacției Organului Central de a publica articolul lui Lenin „Despre metodele de întărire a partidului nostru și a unității lui“ ca articol redacțional, V. I. Lenin prezintă un proiect de rezoluție cu privire la întărirea partidului și a unității lui.
- Octombrie, 22 (noiembrie, 4)* Lenin prezintă o declarație în care arată că se retrage din redacția Organului Central (în urma refuzului ei de a publica articolul lui „Despre metodele de întărire a partidului nostru și a unității lui“ și a respingerii rezoluției întocmite de el în această problemă) și cere ca această declarație să fie publicată în ziarul „Soțial-Demokrat“ împreună cu proiectul de rezoluție cu privire la întărirea partidului și a unității lui.
- Octombrie, 23 (noiembrie, 5)* Lenin părăsește Parisul, plecînd la Bruxelles, unde urmează să participe la cea de-a unsprezecea sesiune a Biroului socialist internațional.
- Octombrie, 24 (noiembrie, 6)* Lenin comunică redacției ziarului „Soțial-Demokrat“ că își retrage declarația de demisie. Lenin participă la Conferința internațională de la Bruxelles a ziaristilor socialiști; aici face o informare în legătură cu înființarea unei organizații a ziaristilor socialiști în Rusia.
- Octombrie, 25 (noiembrie, 7)* La ședința celei de-a unsprezecea sesiuni a Biroului socialist internațional de la Bruxelles, Lenin ia cuvîntul în legătură cu sciziunea din Partidul muncitoresc social-democrat din Olanda.

- Octombrie, 26 (noiembrie, 8)* Lenin ia parte la ședința Comisiei interparlamentare de pe lângă Biroul socialist internațional.
- Mai târziu de 26 octombrie (8 noiembrie)* Lenin se întoarce la Paris venind de la Bruxelles.
- Octombrie, 31 (noiembrie, 13)* În nr. 9 al ziarului „Soțial-Demokrat“ apare ca editorial articolul lui Lenin „Țarul împotriva poporului finlandez“.
- Octombrie* Într-o scrisoare adresată unui grup de elevi ai școlii de la Capri, Lenin le comunică că a primit de la ei cele două scrisori „în legătură cu sciziunea care a început să se producă în această «școală»“ și își exprimă satisfacția pentru „delimitarea netă“ dintre o parte din elevi și adepții lui Bogdanov; dă elevilor care s-au desprins de otzoviști o serie de sfaturi și indicații concrete.
- Nu mai devreme de octombrie* Lenin dă Comisiei economice a Centrului bolșevic o serie de indicații scrise în legătură cu întocmirea dării de seamă pe perioada iunie-septembrie 1909.
- Nu mai devreme de octombrie* Lenin citește cartea „N. G. Cernîșevski“ de G. V. Plehanov și face însemnări în paginile ei.
- 1909 — nu mai târziu de aprilie 1911* Lenin citește cartea „N. G. Cernîșevski, viața și activitatea lui (1828—1889)“ de I. M. Steklov și face însemnări în paginile ei.
- Noiembrie, 1 (14)* Lenin, împreună cu I. F. Dubrovinski și alți membri ai Comitetului Central, înaintează Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. o declarație în care arată că e necesar să fie convocată în cel mai scurt timp plenara Comitetului Central.
- Noiembrie, 3 (16)* Lenin are o convorbire cu N. E. Vilonov, care, după sciziunea ce s-a produs la școala de la Capri, a venit la Paris.
- Într-o scrisoare adresată lui M. Gorki, Lenin îi vorbește despre întâlnirea sa cu N. E. Vilonov și despre convorbirea pe care a avut-o cu el; își exprimă profunda recunoștință față de Gorki pentru faptul că, prin talentul său de artist, a adus un mare folos mișcării muncitorești.

- Noiembrie, mai târziu de 3 (16) ale lunii* Într-o scrisoare adresată lui M. Gorki, Lenin îi atrage atenția asupra caracterului eronat al părerilor lui despre cauzele și caracterul sciziunii dintre bolșevici și otzoviștii-ziditori de dumnezeu, arătînd că această sciziune își are explicația în punctul de vedere diferit „asupra întregului moment actual (și asupra marxismului, bineînțeles)”.
- Noiembrie, înainte de 13 (26) ale lunii* Lenin întocmește planul referatului său despre „Ideologia liberalismului contrarevoluționar (Succesul culegerii «Vehi» și semnificația lui socială)”.
- Noiembrie, 13 (26)* La Paris, în cadrul unei ședințe publice, Lenin prezintă un referat avînd ca temă „Ideologia liberalismului contrarevoluționar (Succesul culegerii «Vehi» și semnificația lui socială)”.
- Noiembrie, 19 (decembrie, 2)* Într-o scrisoare adresată lui I. I. Skvorțov-Stepanov, Lenin face o scurtă caracterizare a situației din partid, arată că va avea loc, în mod inevitabil, un nou asalt al întregii democrații împotriva țarismului și analizează, în această ordine de idei, problema căilor revoluției ruse și a rolului pe care-l are țărănimea în această revoluție.
- Noiembrie, 20 sau 21 (decembrie, 3 sau 4)* Într-o scrisoare către M. I. Ulianova, Lenin vorbește despre știrea absurdă, născocită de presa burgheză din Rusia și din străinătate, că M. Gorki a fost exclus din partidul social-democrat; se interesează de situația familiei; îi spune că el se duce mereu la bibliotecă; roagă să i se trimită cărțile care i-au rămas în Rusia, „dacă nu pe toate, atunci cel puțin pe cele de Marx și Engels și pe cei mai buni clasici”.
- Noiembrie, 21 (decembrie, 4)* La ședința ordinară a celui de-al doilea grup de la Paris pențru sprijinirea P.M.S.D.R., Lenin face o expunere asupra celei de-a unsprezecea sesiuni a Biroului socialist internațional; este ales membru în comitetul acestui grup.
- Noiembrie, 24—25 (decembrie, 7—8)* Lenin îi scrie mamei sale, M. A. Ulianova, că a primit scrisorile trimise de ea și de M. I. Ulianova; o roagă pe M. I. Ulianova să-i procure noua statistică agricolă pe anii 1907—1909, apărută la Moscova.
- Noiembrie, 26 (decembrie, 9)* Lenin trimite o scrisoare Mariei I. Ulianova, pe care o roagă să profite de congresul statisticienilor care urmează să se țină curînd la Moscova

pentru a-i procura, prin cunoscuți, publicațiile statistice ce-i sînt necesare.

Lenin face apel la toți statisticienii instituțiilor de zemstvă, orășenești și guvernamentale din Rusia, pe care-i roagă să-i trimită datele statistice ce-i sînt necesare pentru a-și continua lucrarea sa „despre problema agrară, în general, și despre capitalismul în agricultura din Rusia, în special”.

*Înainte de 28
noiembrie (11
decembrie)*

Lenin citește cartea lui Cerevanin „Situția actuală și perspectivele de viitor” și face însemnări în paginile ei.

*Noiembrie, 28
(decembrie, 11)*

În nr. 50 al ziarului „Proletarii” apar următoarele articole ale lui Lenin : „Despre unele cauze ale actualelor disensiuni ideologice”, „Procedeele lichidatorilor și sarcinile partinice ale bolșevicilor”, „«Golos Soțial-Demokrata» și Cerevanin” și „Născocirile presei burgheze despre excluderea lui Gorki”.

Se publică în broșură articolul lui Lenin „Un eșec rușinos”, apărut în nr. 50 al ziarului „Proletarii”.

*Sfîrșitul lunii
noiembrie*

La Paris, în fața elevilor excluși din școala de la Capri, Lenin ține prelegeri pe temele : „Momentul actual și sarcinile noastre” și „Politica agrară a lui Stolîpin”.

Lenin scrie articolul „Despre destrămarea și disensiunile ideologice din rîndurile social-democrației ruse”.

În toamnă

Lenin scrie pentru fracțiunea social-democrată din Duma a III-a de stat o „Expunere de motive la proiectul de lege (principiile fundamentale) cu privire la ziua de muncă de 8 ore”.

Decembrie, 3 (16)

Într-o scrisoare adresată lui I. I. Skvorțov-Stepanov, Lenin analizează, sub aspectul ei teoretic, problema luptei dintre cele două căi de dezvoltare agrară capitalistă a Rusiei în etapa actuală.

Decembrie, 13 (26)

În nr. 15 al ziarului „Novîi Den” apare articolul lui Lenin „Despre «Vehi»”.

*Decembrie, 20
(2 ianuarie 1910)*

Lenin o roagă într-o scrisoare pe M. I. Ulianova să-i trimită materialele care au fost publicate la Moscova în legătură cu alegerile pentru Dumele I, a II-a și a III-a.

- Decembrie, 24
(6 ianuarie 1910)* În nr. 10 al ziarului „Soțial-Demokrat“ apar articolele lui Lenin „Ultimul cuvînt al liberalismului rus“ și „A unsprezecea sesiune a Biroului socialist internațional“.
- A doua jumătate
a lunii decembrie* Lenin ține prelegeri pe teme : „Despre momentul actual“ și „Politica agrară a lui Stolîpin“ în fața celui de-al doilea grup de elevi ai școlii de la Capri sosit la Paris.
- Sfîrșitul lunii
decembrie* Lenin scrie o notă „Despre grupul «Vpered»“. Într-o scrisoare adresată Mariei I. Ulianova, Lenin îi comunică că, la întoarcerea sa de la Juvisy (orașel în apropiere de Paris unde se dusesse ca să privească zborul avioanelor), bicicleta i-a fost strivită de un automobil („am reușit să sar la timp“).
- Sfîrșitul lunii
decembrie —
înainte de 6 ia-
nuarie 1910* Lenin redactează un articol al lui F. M. Koighen (Ionov) intitulat : „Este posibilă unitatea partidului?“
- A doua jumătate
a anului 1909* Lenin participă la lucrările comisiei de sprijinire a fracțiunii social-democrate din Dumă.

1910

- Ianuarie, 2—23
(ianuarie, 15—
februarie, 5)* Lenin participă la lucrările plenarei C.C. al P.M.S.D.R. care are loc la Paris ; prezintă un proiect de rezoluție „Despre starea de lucruri din partid“, în care condamnă lichidatorismul și otzovismul. El este ales de plenară în redacția ziarului „Soțial-Demokrat“, Organul Central al partidului, și ca reprezentant al P.M.S.D.R. în Biroul socialist internațional.
- Ianuarie, 9 (22)* Lenin scrie, în limba germană, o scrisoare de răspuns unui necunoscut, în care, pe motiv că este ocupat, respinge propunerea de a scrie o scurtă schiță a istoriei mișcării social-democrate din Rusia, face referiri la literatura privitoare la această problemă, precizează că în P.M.S.D.R. există două curente — bolșevicii și menșevicii — și că Troțki ocupă o poziție centristă.
- Ianuarie, 17—18
(30—31)* Într-o scrisoare către M. I. Ulianova, Lenin spune că în ultimul timp este foarte ocupat ; mulțumește pentru materialele publicate de serviciul de

statistică al orașului Moscova care i-au fost trimise.

*Sfârșitul lunii
ianuarie*

La o ședință a redacției Organului Central, Lenin se opune ca ziarul „Soțial-Demokrat” să publice un articol lichidatorist al lui L. Martov intitulat „Pe calea cea bună”.

Februarie, 4 (17)

Într-o scrisoare adresată lui D. I. Ulianov, Lenin îi comunică că problema de șah pe care i-a trimis-o a rezolvat-o destul de ușor ; îi propune să rezolve o problemă interesantă ; se interesează cum o duce cu sănătatea.

Februarie, 9 (22)

Lenin, împreună cu alți membri ai C.C. al P.M.S.D.R. și ai redacției O.C., semnează o scrisoare de felicitare adresată lui August Bebel cu ocazia împlinirii a 70 de ani.

*Februarie, mai
de vreme de 13 (26)*

Lenin face unele îndreptări în traducerea — efectuată de N. K. Krupskaja — a articolului „August Bebel”, scris de R. Luxemburg.

Lenin corectează textul rezoluției cu privire la editarea unei culegeri neperiodice de articole de discuții care a format obiectul dezbaterilor unei ședințe a redacției ziarului „Soțial-Demokrat”.

Februarie, 13 (26)

În nr. 11 al ziarului „Soțial-Demokrat” apare articolul lui Lenin „Spre unitate”, care cuprinde o apreciere a hotărârilor adoptate de plenara din ianuarie a C.C. al P.M.S.D.R.

*Februarie — în-
ceputul lunii martie*

Într-un „Concept de scrisoare către «deținători»” (Kautsky, Mehring, Zetkin), Lenin scoate în evidență cele mai importante etape și episoade ale luptei interne din partid din anii 1906—1909, caracterizează pozițiile pe care se situau bolșevicii și menșevicii în problema unificării partidului și precizează condițiile în care este posibilă colaborarea cu menșevicii.

*Martie, 4 sau 5
(17 sau 18)*

Într-o scrisoare adresată Biroului din străinătate al Comitetului Central, Lenin face cunoscut că guvernul țarist a cerut Belgiei să extrădeze pe un oarecare Gaivas, care e acuzat că a săvârșit o expropriere în Rusia, și roagă Biroul din străinătate al Comitetului Central și conducerea tuturor grupurilor de la Paris de sprijinire a P.M.S.D.R.

- să culeagă imediat date menite să dovedească caracterul politic al cazului Gaivas. Scrisoarea lui Lenin a fost publicată într-o foaie volantă a Biroului din străinătate al Comitetului Central cu data de 5 (18) martie.
- Martie, 5 (18)* Lenin semnează un proiect de acord în care se prevede că redacția ziarului bolșevic „Proletarii” își va da sprijinul ei la editarea ziarului „Zvezda”.
- Martie, 6 (19)* În „Diskussionnîi Listok” nr. 1 apare prima parte a lucrării lui Lenin „Însemnările unui publicist” — „În legătură cu «platforma» adeptilor și apărătorilor otzovismului”.
- Martie, 7 (20)* La o adunare a celui de-al II-lea grup bolșevic de la Paris de sprijinire a P.M.S.D.R., în cadrul discuțiilor pe marginea raportului cu privire la plenara Comitetului Central, Lenin se pronunță în favoarea unirii cu menșevicii-partiiți (plehanoviștii).
- Martie, 8 (21)* Într-o scrisoare în limba franceză adresată lui C. Huysmans la B.S.I., Lenin îi face cunoscut că nu dispune de informații în legătură cu Gaivas și îi promite că va căuta să obțină datele necesare și să le transmită avocatului acestuia.
- Martie, 11 (24)* Lenin scrie articolul „«Golos»-ul lichidatorilor împotriva partidului”.
- Martie, 14 (27)* Într-o scrisoare adresată lui N. E. Vilonov, Lenin îl informează despre lupta comună dusă de bolșevici și menșevicii-partiiți (plehanoviști) împotriva lichidatorilor, arată că e necesar să se intensifice agitația pentru a-i determina pe plehanoviști să iasă din grupurile lichidatoriste (golosiste) și pentru a obține înlocuirea golosistului din Biroul din străinătate al Comitetului Central cu un plehanovist.
- Martie, 15 (28)* Lenin îi comunică lui I. Tyszka, într-o scrisoare, că a primit articolele Rosei Luxemburg trimise de el; protestează cu hotărâre împotriva înlocuirii lui A. Warski, în redacția Organului Central, printr-un alt reprezentant al Social-democrației poloneze.
- Martie, 16 (29)* Într-o scrisoare adresată lui G. V. Plehanov, Lenin se declară de acord cu ideea, exprimată de

el, că e necesară o apropiere între toate elementele cu adevărat social-democrate în vederea luptei împotriva lichidatorismului și otzovismului; îi propune o întrevedere în cadrul căreia să discute despre starea de lucruri din partid.

*Martie, 23
(aprilie, 5)*

Lenin trimite Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. o declarație în legătură cu conflictele din redacția Organului Central.

În nr. 12 al ziarului „Sozial-Demokrat“ apar articolele lui Lenin „«Golos»-ul lichidatorilor împotriva partidului (Răspuns ziarului «Golos Sozial-Demokrata»)“ și „Pentru ce trebuie să luptăm?“

*Martie, 25
(aprilie, 7)*

Lenin îi comunică, într-o scrisoare, lui N. E. Vilonov că i-a trimis la Davos (Elveția) o rezoluție a grupului de la Paris al menșevicilor-partiiți și subliniază că ar fi extrem de important ca menșevicii-partiiți din localitate „să se unească, în orice caz, și să adopte o poziție fățișă“.

*Înainte de 27
martie (9 aprilie)*

La ședința închisă a celui de-al II-lea grup bolșevic de la Paris pentru sprijinirea P.M.S.D.R., Lenin prezintă o rezoluție de excludere din partid a trei menșevici-lichidatori care au refuzat să facă parte din Colegiul din Rusia al Comitetului Central. Această rezoluție a fost adoptată.

*Martie, 28
(aprilie, 10)*

Lenin semnează o scrisoare adresată Conducerii centrale a Social-democrației poloneze. În scrisoare sînt condamnate șovăielile manifestate de reprezentanții acestei Conduceri în lupta împotriva lichidatorilor din Biroul din străinătate al Comitetului Central.

*Martie, 29
(aprilie, 11)*

Lenin răspunde la o scrisoare a lui M. Gorki în legătură cu unificarea partidului; face o apreciere asupra plenerii din ianuarie a C.C. al P.M.S.D.R.

Aprilie, 9 (22)

Lenin semnează o adevărîță de primire, în deplină ordine, de la A. I. Liubimov a decontului bănesc al redacției lărgite a ziarului „Proletarii“ pentru perioada de la 1 (14) iunie 1909 pînă la 27 ianuarie (9 februarie) 1910.

Aprilie, 17 (30)

Într-o scrisoare către M. M. Zolina, Lenin o informează asupra măsurilor luate în vederea ob-

- ținerii unei subvenții de partid pentru N. E. Vilonov, care urmează un tratament medical. Totodată își exprimă părerea că Vilonov trebuie să rămână la Davos (Elveția) pînă la completa lui întremare.
- Aprilie, 19
(mai, 2)* Într-o scrisoare către A. I. Ulianova-Elizarova, Lenin îi vorbește despre activitatea sa și despre situația grea în care se află emigranții ruși.
- Aprilie, înainte
de 26 (mai, 9)* Lenin scrie o declarație către C.C. al P.M.S.D.R. în care arată situația ce s-a creat în redacția O.C. datorită comportării antipartinice a membrilor ei lichidatoriști și insistă asupra necesității de a înlocui pe lichidatori cu menșevici-partiiți.
- Aprilie, 26
(mai, 9)* În nr. 13 al ziarului „Soțial-Demokrat” apar articolele lui Lenin: „Campania împotriva Finlandei”, „Armata le inspiră temeri”, „Unificarea partidului în străinătate” și „Unul din obstacolele care stau în calea unității partidului”.
- Mai, 25
(iunie, 7)* În „Diskussionnii Listok” nr. 2 apare partea a doua a lucrării lui Lenin „Însemnările unui publicist” — „«Criza unificării» din partidul nostru”.
- Iunie, 15 (28)* Lenin părăsește Parisul, plecînd la Capri, la M. Gorki.
- Iunie, 18
(iulie, 1)* În drum spre Capri, Lenin trimite, din Neapole, o scrisoare mamei sale, M. A. Ulianova.
- Iunie, 18—30
(iulie, 1—13)* Lenin se află la Capri, în vizită la M. Gorki.
- Iulie, 1 (14)* Lenin pleacă de la Capri.
- Iulie, 7 (20)* Lenin îi scrie lui I. Tyszka, pe care-l înștiințează despre situația critică ce s-a creat în partea din Rusia a C.C. al P.M.S.D.R. în urma arestării a trei dintre membrii săi, toți bolșevici; cere să se trimită în Rusia un membru polonez al Comitetului Central împreună cu I. S. Ganețki, în vederea convocării Colegiului din Rusia al Comitetului Central, ca să ia măsurile necesare pentru înlăturarea situației create.
- Iulie, 9 sau 10 —
august, 10 (iulie, 22
sau 23—august, 23)* Lenin se află împreună cu familia sa — N. K. Krupskaia și mama ei — la Pornic (Franța), localitate maritimă situată pe țărmul Golfului Biscaya.

- Iulie, 19
(august, 1)* Lenin îi scrie lui D. M. Kotlearenko la Paris; îl roagă să comande pentru redacția ziarului „Proletarii” „Darea de seamă prezentată de grupul libertății poporului la cea de-a 3-a sesiune a Dumei de stat” și cartea „În memoria lui N. G. Cernișevski”; atrage atenția că s-a comis o imprudență trimițându-se într-o scrisoare simplă darea de seamă a P.M.S.D.R. la cel de-al VIII-lea Congres, de la Copenhaga, al Internaționalei a II-a și se interesează cum stau lucrurile cu editarea unui supliment la această dare de seamă.
- Iulie, 20
(august, 2)* Lenin îi scrie lui A. I. Liubimov, pe care-l înștiințează că a primit o scrisoare de la secretarul Biroului din străinătate al Comitetului Central în legătură cu convorbirile avute cu C. Huysmans în vederea pregătirii congresului; vorbește despre cheltuielile pe care le va necesita călătoria la Copenhaga.
- Înainte de
23 iulie
(5 august)* Lenin redactează raportul întocmit de V. Mghe-ladze (Tria), care trebuia să figureze ca supliment la darea de seamă prezentată de P.M.S.D.R. la Congresul de la Copenhaga.
- Iulie, înainte de
26 (8 august)* Într-o scrisoare adresată lui D. M. Kotlearenko, Lenin arată că e absolut necesar ca darea de seamă ce urmează să fie prezentată de P.M.S.D.R. la Congresul de la Copenhaga să fie editată în limba franceză, înainte de 23 august (st.n.).
- Iulie, 26
(august, 8)* Lenin îi scrie lui D. M. Kotlearenko, pe care-l roagă să-i trimită corectura la darea de seamă pe care P.M.S.D.R. urmează s-o prezinte la Congresul de la Copenhaga.
- Într-o scrisoare adresată lui M. V. Kobașki, Lenin îi face cunoscut că ar vrea să profite de călătoria prilejuită de congres pentru a merge la biblioteca din Copenhaga ca să consulte materiale în legătură cu agricultura Danemaricii.
- Între 26 iulie
și 13 august
(8 și 26 august)* Lenin îi scrie lui M. V. Kobașki, căruia îi mulțumește pentru informațiile în legătură cu biblioteca din Copenhaga și pentru sprijinul promis.
- Într-o altă scrisoare, Lenin îl anunță pe M. V. Kobașki că va veni la Copenhaga îm-

preună cu N. K. Krupskaja și cu mama ei; îl roagă să închirieze una sau două cămăruțe ieftine.

Iulie, 28
(august, 10)

Lenin îi trimite lui C. Huysmans o scrisoare prin care îi face cunoscut că a luat măsurile necesare pentru apariția la timp a dării de seamă pe care P.M.S.D.R. urmează s-o prezinte la cel de-al VIII-lea Congres socialist internațional și pentru expedierea ei înainte de deschiderea lucrărilor congresului.

Nu mai devreme
de 28 iulie
(10 august)

Lenin îi comunică, într-o scrisoare, lui D. M. Kotlearenko că n-a primit șpaltul dării de seamă pe care P.M.S.D.R. urmează s-o prezinte la Congresul de la Copenhaga și roagă să i se trimită corectura acestei dări de seamă.

Iulie

În nr. 100 al ziarului „Zihna”, organ al Social-democrației letone, se publică articolul lui Lenin „La apariția numărului jubiliar al ziarului «Zihna»”.

August, înainte
de 13 (26)
ale lunii

Lenin se întâlnește la Paris cu G. V. Plehanov și are o întrevedere cu el.

August, 13 (26)

Lenin vine la Copenhaga, la Congresul al VIII-lea al Internaționalei a II-a, și participă la o ședință a biroului acestui congres; în timpul ședinței face însemnări în legătură cu lucrările biroului și ale congresului.

August, nu mai
devreme de 13
(26) ale lunii

Lenin face însemnări pe rezoluția belgiană cu privire la cooperative.

Nu mai devreme
de 13 (26)
și nu mai târziu
de 21 august
(3 septembrie)

Lenin scrie un bilet lui M. V. Kobațki, anexează două permise de intrare la ședințele Congresului de la Copenhaga și roagă ca pe unul din permise să se înscrie numele Inesei Armand.

August, nu mai
târziu de 15 (28)
ale lunii

Lenin înscrie numele lui G. V. Plehanov pe o adeverință provizorie eliberată acestuia în calitate de reprezentant al P.M.S.D.R. la Congresul de la Copenhaga al Internaționalei a II-a.

August, 15—21
(august, 28 —
septembrie, 3)

Lenin participă la lucrările Congresului de la Copenhaga al Internaționalei a II-a.

- Între 15 și 21 august (28 august și 3 septembrie)* Lenin convoacă o consfătuire a social-democraților de stînga din Internaționala a II-a în vederea organizării elementelor revoluționare din mișcarea muncitorească internațională și a unei strînse legături între ele.
- Lenin se consultă cu G. V. Plehanov, N. G. Poletaev și I. P. Pokrovski în legătură cu editarea ziarelor „Raboceaia Gazeta” și „Zvezda”.
- August, 16 (29)* Lenin participă la o consfătuire a reprezentanților secțiilor naționale ale Congresului de la Copenhaga, care are pe ordinea de zi următoarele probleme: 1) validarea mandatelor, 2) desemnarea comisiilor.
- August, 16—19 (august, 29 — septembrie, 1)* Lenin participă la lucrările comisiei cooperatiste a congresului și ale subcomisiei respective, întocmește un proiect de rezoluție asupra cooperativelor și propune amendamente la rezoluția prezentată de comisie.
- August, 20 (septembrie, 2)* Lenin comunică Biroului socialist internațional că, potrivit unei hotărîri adoptate de plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R., V. I. Lenin va reprezenta acest partid în Biroul socialist internațional împreună cu G. V. Plehanov.
- August, 20 (septembrie, 2)* Lenin împreună cu G. V. Plehanov și A. Warski adresează conducerii Partidului social-democrat din Germania un protest în legătură cu articolul calomnios al lui L. Troțki despre situația din P.M.S.D.R., care a fost publicat în numărul din 28 august 1910 al ziarului „Vorwärts”.
- August, 21 (septembrie, 3)* Lenin împreună cu un grup de marxiști delegați la Congresul de la Copenhaga semnează un mesaj de salut adresat Tinei Kirkova, militantă a mișcării muncitorești din Bulgaria.
- Mai tîrziu de 21 august (3 septembrie)* Lenin citește un articol despre Congresul socialist internațional de la Copenhaga apărut în „Leipziger Volkszeitung” nr. 204 din 3 septembrie 1910 și face însemnări pe marginea lui.
- August, 22 (septembrie, 4)* Lenin îi scrie mamei sale, M. A. Ulianova, căreia îi face cunoscut că lucrările Congresului de la Copenhaga au fost încheiate și convine să se întâlnească cu ea la Stockholm.

- August, 30*
(septembrie, 12) În „Soțial-Demokrat” nr. 15—16 apare articolul lui Lenin „Despre fracțiunea «vperedîștilor»”.
- August, 30 —*
septembrie, 12
(septembrie,
12—25) Lenin se află la Stockholm, unde a venit să se întâlnească cu mama sa, M. A. Ulianova, și cu sora sa M. I. Ulianova; în cadrul unor adunări ale grupurilor social-democrate ține referate despre „Congresul socialist internațional de la Copenhaga” și despre „Starea de lucruri din partid”; frecventează biblioteca din Stockholm, unde consultă materiale în legătură cu problemele cooperăției și agriculturii.
- Septembrie, 2 (15)* Lenin întocmește o listă de cărți în legătură cu producția agricolă în Danemarca, pe care le cere de la biblioteca din Copenhaga.
- Septembrie, 3 (16)* Într-o scrisoare trimisă din Stockholm, Lenin îi comunică lui M. V. Kobașki că va sosi la Copenhaga în ziua de 26 septembrie și îl roagă să organizeze pentru seara aceleiași zile convocarea unei ședințe publice sau de partid în cadrul căreia să prezinte un referat despre Congresul de la Copenhaga.
- Septembrie,*
înainte de 11
(24) ale lunii Lenin face extrase din lucrările statistice în legătură cu agricultura Germaniei și efectuează un calcul al datelor necesare pentru articolul său „Structura capitalistă a agriculturii moderne”.
- Septembrie, mai*
tîrziu de 11
(24) ale lunii Lenin scrie articolul „Structura capitalistă a agriculturii moderne”.
- Septembrie, 13 (26)* Lenin prezintă la Copenhaga un referat despre cel de-al VIII-lea Congres al Internaționalei a II-a.
- Septembrie, 15 (28)* Lenin se înapoiază la Paris.
- Septembrie, 17 (30)* Într-o scrisoare adresată lui K. Radek, Lenin îi spune că intenționează să scrie un articol îndreptat împotriva lui Martov și a lui Troțki, ca răspuns la născocirile calomnioase pe care le conțin ultimele lor articole despre mișcarea revoluționară din Rusia (în legătură cu această chestiune, Lenin a scris articolul „Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia”).

- Septembrie, 20*
(octombrie, 3) Lenin participă la o ședință a celui de-al II-lea grup de la Paris de sprijinire a P.M.S.D.R., în cadrul căreia se discută chestiunea editării ziarului „Raboceaia Gazeta”; face însemnări în legătură cu ceea ce se discută.
- Septembrie, 21*
(octombrie, 4) Lenin îi scrie lui N. A. Semașko, reprezentantul bolșevicilor în Biroul din străinătate al Comitetului Central; îi propune o întrevedere în vederea convocării cât mai urgente a unei adunări care să rezolve problema editării publicației bolșevice „Raboceaia Gazeta”.
- Septembrie, 22*
(octombrie, 5) Într-o scrisoare adresată lui I. P. Pokrovski, Lenin îi face cunoscut că C. Huysmans, secretarul Biroului socialist internațional, cere să i se trimită lista deputaților social-democrați din Duma a III-a de stat care au aderat la Comisia interparlamentară de pe lângă B.S.I.; îi spune să-i comunice lui Huysmans adresa secretarului fracțiunii social-democrate din Dumă.
- Septembrie, 23*
sau 24
(octombrie,
6 sau 7) Într-o scrisoare adresată lui I. Marchlewski, Lenin schițează un plan de completări la articolul acestuia îndreptat împotriva lui Martov.
- Septembrie, 24*
(octombrie, 7) Într-o scrisoare adresată lui I. Marchlewski, Lenin îi comunică că „a scris deja aproape jumătate dintr-un mare articol împotriva lui Martov și a lui Troțki” (articolul „Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia”); îi împărtășește intenția sa, sugerată de studierea statisticii grevelor din anii 1905—1908, de a scrie o carte sau o broșură despre rolul proletariatului rus în revoluție; propune pentru articolul lui Marchlewski o serie de completări în care critică cu asprime pe Martov, care a căutat să denatureze rolul istoric al proletariatului în revoluția din 1905.
- Mai târziu de*
24 septembrie
(7 octombrie) Lenin scrie un articol îndreptat împotriva născocirilor calomnioase ale lui Troțki în legătură cu revoluția rusă.
- Lenin îi scrie lui Kautsky, pe care îl anunță că i-a trimis articolele îndreptate împotriva lui Troțki.

- Septembrie, 25*
(octombrie, 8) In nr. 17 al ziarului „Soțial-Demokrat“ apar articolele lui Lenin „Problema cooperativelor în dezbateră Congresului socialist internațional de la Copenhaga“ și „Cum este informată Internaționala, de către unii social-democrați, asupra stării de lucruri din P.M.S.D.R.“
- Septembrie, 26*
(octombrie, 9) Lenin îi comunică, într-o scrisoare, lui K. Radek că a scris aproape jumătate din articolul „Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia“; îl întreabă dacă nu s-ar putea publica acest articol sau câteva foiletoane cu aceeași temă în „Leipziger Volkszeitung“.
- Septembrie —*
noiembrie Lenin are convorbiri cu I. I. Skvorțov-Stepanov și V. V. Vorovski în legătură cu organizarea editării la Moscova a revistei „Mîsl“, publicație bolșevică legală; revista a început să apară în decembrie 1910.
- Sfîrșitul lunii*
septembrie —
noiembrie Lenin analizează datele statistice ale grevelor care au avut loc în anii 1905—1908 în Rusia; studiază cărțile „Statistica grevelor muncitorilor din fabrici și uzine pe anul 1905“ și „Statistica grevelor muncitorilor din fabrici și uzine în anii 1906—1908“, alcătuite de D. E. Varzar, și face pe marginea lor diverse însemnări și calcule.
- Lenin lucrează la articolele sale „Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia“ (apărut în „Diskussionnîi Listok“ nr. 3 din 1911) și „Despre statistica grevelor din Rusia“ (apărut în nr. 1 și 2 din decembrie 1910 și ianuarie 1911 ale revistei „Mîsl“).
- Septembrie,*
1910—1913 Lenin face extrase din diferite cărți de statistică agrară rusă, germană și ungară, precum și din cărți de statistică a grevelor din Rusia.
- Octombrie, 1 (14)* Intr-o scrisoare adresată lui G. L. Șklovski, Lenin precizează care e poziția bolșevicilor față de menșevicii-plehanoviști; totodată îl informează despre convorbirile avute cu G. V. Plehanov în legătură cu scoaterea unui ziar popular, precum și despre intenția sa de a face o călătorie prin orașele Elveției pentru a ține un referat.

- Octombrie, 13 (26)* Lenin semnează și trimite Biroului din străinătate al Comitetului Central o scrisoare în care declară că sprijină cererea lui N. G. Poletaev de a trimite bani pentru scoaterea unui ziar al fracțiunii social-democrate din Dumă și arată că bolșevicii sînt de acord să aloce în acest scop 1 000 de ruble.
- Octombrie, înainte de 15 (28)* Lenin ia cuvîntul la o adunare a bolșevicilor din Paris în legătură cu editarea, împreună cu plehanoviștii, a ziarului „Raboceaia Gazeta”.
- Octombrie, 24 (noiembrie, 6)* Într-o scrisoare în limba franceză adresată lui C. Huysmans, Lenin cere să i se trimită cîte un exemplar din rapoartele prezentate de diferite partide la Congresul de la Copenhaga în vederea publicării lor în Rusia.
- Octombrie, 25 (noiembrie, 7)* La o ședință a redacției Organului Central, Lenin stăruie să se publice în ziarul „Soșial-Demokrat” un articol al lui D. Blagoev îndreptat împotriva lui Troțki. Comportarea antipartinică a lui Martov și Dan îl face pe Lenin să părăsească ședința. Într-o declarație făcută președintelui adunării redacției O.C., Lenin arată că plecarea lui a fost provocată de cuvîntarea calomnioasă, antipartinică, rostită de L. Martov în sprijinul otzoviștilor.
- Octombrie, 26 (noiembrie, 8)* Într-o scrisoare adresată lui V. D. Bonci-Bruevici, Lenin comunică că a primit știri cu privire la pregătirile ce se fac pentru scoaterea unui nou organ legal — „Zvezda” — la Petersburg; stăruie ca în acest ziar să se publice toate materialele trimise din străinătate; roagă să i se trimită informații mai dese și mai amănunțite despre mersul pregătirilor pentru scoaterea ziarului.
- Octombrie, 28 (noiembrie, 10)* Într-o scrisoare adresată lui V. D. Bonci-Bruevici, Lenin își exprimă îngrijorarea în legătură cu întârzierea apariției ziarului „Zvezda”; dă indicații cu privire la componența redacției; cere ajutor pentru organizarea apariției revistei „Mîsl”.

*Înainte de
30 octombrie
(12 noiembrie)*

Lenin scrie articolul „Înștiințare despre editarea ziarului «Raboceaia Gazeta»”.

*Octombrie, 30
(noiembrie, 12)*

În „Raboceaia Gazeta” nr. 1 apare, ca editorial, articolul „Învățămintele revoluției”, scris de Lenin.

CUPRINS

Prefață	VII
-------------------	-----

1909

* <i>CONSFĂTUIREA REDACȚIEI LĂRGITE A ZIARULUI „PROLETARII” 8—17 (21—30) iunie 1909</i>	1—43
*1. INȘTIINȚARE ASUPRA CONSFĂTURII REDACȚIEI LĂRGITE A ZIARULUI „PROLETARII”	3
*2. CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR PE MARGINEA REZOLUȚIEI CU PRIVIRE LA AGITAȚIA ÎN VEDEREA CONVOCĂRII UNUI CONGRES BOLȘEVIC SAU A UNEI CONFERINȚE BOLȘEVICE SEPARATE DE PARTID 8 (21) IUNIE	13
1	13
2	14
*3. CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA OTZOVISM ȘI ULTIMATISM 9 (22) IUNIE	15
*4. CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA ȘCOALA DE PARTID DE LA CAPRI 10 (23) IUNIE	17
*5. CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA SARCINILE BOLȘEVICILOR ÎN PARTID 11 (24) IUNIE	19

* Cu asterisc sînt notate titlurile date de Institutul de marxism-leninism de pe lingă C.C. al P.C.U.S. — *Nota. red.*

*6. CUVINTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA UNITATEA FRAȚIUNII 12 (25) IUNIE	21
*7. PRIMA CUVINTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA SARCINILE CE REVIN BOLȘEVICILOR ÎN LEGĂTURĂ CU ACTIVITATEA ÎN DUMĂ 12 (25) IUNIE	22
*8. A DOUA CUVINTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA SARCINILE BOLȘEVICILOR ÎN LEGĂTURĂ CU ACTIVITATEA DIN DUMĂ ȘI PROIECTUL DE REZOLUȚIE 13 (26) IUNIE	25
*9. COMPLETARE LA REZOLUȚIA „CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA DIN DUMĂ ÎN LEGĂTURĂ CU CELELALTE DOMENII ALE MUNCII DE PARTID“	29
*10. INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA PRESA DE PARTID 15 (28) IUNIE	30
*11. INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA PUBLICAREA UNOR ARTICOLE DE FILOZOFIE ÎN ORGANUL CENTRAL 15 (28) IUNIE	31
*12. PROPUNERE DE ALOCARE A UNOR FONDURI PENTRU ZIARUL FRAȚIUNII DIN DUMĂ 16 (29) IUNIE	32
*13. INTERVENȚII ȘI PROPUNERI ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA REORGANIZAREA CENTRULUI BOLȘEVIC 17 (30) IUNIE	33
1	33
2	33
3	33
4	33
*14. REZOLUȚII ADOPTATE DE CONSĂTUIREA REDACȚIEI LĂRGITE A ZIARULUI „PROLETARII“	34
1. Despre otzovism și ultimatism	34
2. Sarcinile bolșevicilor în partid	33
3. Despre agitația pentru convocarea unui congres bolșevic sau a unei conferințe bolșevice separate	

de partid	41
4. Despre școala de partid care se organizează în străinătate la N. N.	42
5. Despre desprinderea tov. Maksimov	43
LICHIDAREA LICHIDATORISMULUI	44—53
CĂLĂTORIA ȚARULUI ÎN EUROPA ȘI ACEEA A CĂTORVA DEPUTAȚI DIN DUMA ULTRAREACȚIONARĂ ÎN ANGLIA	54—59
*PE MARGINEA UNEI SCRISORI ADRESATE DE M. LEADOV REDACȚIEI ZIARULUI „PROLETARIU”	60—61
LICHIDATORII DEMASCAȚI	62—70
*ÎN LEGĂTURĂ CU SCRISOAREA DESCHISĂ A COMISIEI EXECUTIVE A COMITETULUI DISTRICTUAL MOSCOVA	71—72
ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGERILE DE LA PETERSBURG (Notă)	73—78
DESPRE FRAȚIUNEA ADEPTILOR OTZOVISMULUI ȘI AI ZIDIRII DE DUMNEZEU	79—115
I	80
II	84
III	89
IV	95
V	102
VI	109
VII	114
ÎNCĂ O DATĂ DESPRE PARTINITATE ȘI NEPARTINITATE	116—118
CONVORBIRE CU BOLȘEVICII DIN PETERSBURG	119—131
*NOTĂ LA ARTICOLUL „ALEGERILE DE LA PETERSBURG”	132
*PROIECT DE REZOLUȚIE ASUPRA ÎNTĂRIRII PARTIDULUI ȘI A UNITĂȚII LUI	133
*CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR DE LA ȘEDINȚA BIROULUI SOCIALIST INTERNAȚIONAL, ÎN LEGĂTURĂ CU SCIZIUNEA DIN PARTIDUL MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN OLANDA 25 OCTOMBRIE (7 NOIEMBRIE) 1909	134

ȚARUL ÎMPOTRIVA POPORULUI FINLANDEZ	135—138
UN EȘEC RUȘINOS	139—141
DESPRE UNELE CAUZE ALE ACTUALELOR DISEN- SIUNI IDEOLOGICE	142—150
PROCEDEELE LICHIDATORILOR ȘI SARCINILE PARTINICE ALE BOLȘEVICILOR	151—159
„GOLOS SOȚIAL-DEMOKRATA“ ȘI CEREVANIN	160—162
NĂSCOCIRILE PRESEI BURGHEZE DESPRE EXCLU- DEREA LUI GORKI	163—164
DESPRE DESTRĂMAREA ȘI DISENSIUNILE IDEOLO- GICE DIN RÎNDURILE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI RUSE	165—167
EXPUNERE DE MOTIVE LA PROIECTUL DE LEGE (PRINCIPIILE FUNDAMENTALE) CU PRIVIRE LA ZIUA DE MUNCĂ DE 8 ORE	168—176
DESPRE „VEHI“	179—188
I	180
II	182
ULTIMUL CUVINT AL LIBERALISMULUI RUS	189—196
A UNSPREZECEA SESIUNE A BIROULUI SOCIALIST INTERNAȚIONAL	197—202
*DESPRE GRUPUL „VPERED“. <i>Conspet</i>	203—204

1910

SPRE UNITATE	205—214
„GOLOS“-UL LICHIDATORILOR ÎMPOTRIVA PARTI- DULUI (RĂSPUNS ZIARULUI „GOLOS SOȚIAL-DE- MOKRATA“)	215—224
PENTRU CE TREBUIE SĂ LUPTĂM	225—231
CAMPANIA ÎMPOTRIVA FINLANDEI	232—236
ARMATA LE INSPIRĂ TEMERI	237—246

UNIFICAREA PARTIDULUI ÎN STRĂINĂTATE . . .	247—250
UNUL DIN OBSTACOLELE CARE STAU ÎN CALEA UNITĂȚII PARTIDULUI	251—253
INSEMĂNĂRILE UNUI PUBLICIST	255—324
I. În legătură cu „platforma“ adepților și apără- torilor otzovismului	257
II. „Criza unificării“ din partidul nostru . . .	268
1. Două concepții despre unificare	269
2. „Lupta pe două fronturi“ și lichidarea aba- terilor	276
3. Condițiile unificării și diplomația de cerc .	280
4. În legătură cu paragraful 1 din rezoluția cu privire la starea de lucruri din partid . . .	288
5. Însemnătatea rezoluțiilor din decembrie (1908) și atitudinea adoptată de lichidatori . . .	294
6. Despre grupul independenților-legaliști . . .	301
7. Despre menșevismul partinic și despre apre- cierea lui	315
8. Încheiere. Despre platforma bolșevicilor . .	323
LA APARIȚIA NUMĂRULUI JUBILIAR AL ZIARULUI „ZIHNA“	325—329
*PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA COOPE- RATIVE, PREZENTAT DE DELEGAȚIA SOCIAL-DEMO- CRAȚIEI DIN RUSIA LA CONGRESUL DE LA CO- PENHAGA	330—331
DESPRE FRAȚIUNEA „VPEREDIȘTILOR“	332—340
STRUCTURA CAPITALISTĂ A AGRICULTURII MO- DERNE	341—367
Primul articol	345
I. Un tablou general al structurii economice a agri- culturii moderne	347

II. Ce reprezintă în realitate majoritatea „gospodăriilor” agricole moderne („gospodăriile” proletare)	353
III. Gospodăriile țărănești în regimul capitalist	357
IV. Munca femeilor și a copiilor în agricultură	361
V. Irosirea muncii în mica producție	362
VI. Caracterul capitalist al folosirii mașinilor în agricultura modernă	362
VII. Productivitatea scăzută a muncii în mica producție și munca excesivă	362
PROBLEMA COOPERATIVELOR ÎN DEZBATEREA CONGRESULUI SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA COPENHAGA	368—377
CUM ESTE INFORMATĂ INTERNAȚIONALA DE CĂTRE UNII SOCIAL-DEMOCRAȚI ASUPRA STĂRII DE LUCRURI DIN P.M.S.D.R.	378—380
SEMNIFICAȚIA ISTORICĂ A LUPTEI INTERNE DE PARTID DIN RUSIA	381—400
I	381
II	387
III	392
IV	396
DESPRE STATISTICA GREVELOR DIN RUSIA	401—432
I	403
II	417
ÎNȘTIINȚARE DESPRE EDITAREA ZIARULUI „RABOCEAIA GAZETA”	435—442
ÎNVĂȚĂMINTELE REVOLUȚIEI	443—452
MATERIALE PREGĂTITOARE	
PLANUL REFERATULUI: „IDEOLOGIA LIBERALISMULUI CONTRAREVOLUȚIONAR” (Succesul culegerii „Vehi” și semnificația lui socială)	455
PLANUL REFERATULUI: „CONGRESUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA COPENHAGA ȘI ÎNSEMNĂTATEA LUI”	456

Lista lucrărilor lui V. I. Lenin care n-au fost găsite pînă în prezent (iunie 1909 — octombrie 1910)	459—466
Lista lucrărilor și publicațiilor la a căror redactare a participat V. I. Lenin	467—469
Adnotări	470—534
Indice de lucrări și izvoare citate sau menționate de V. I. Lenin	535—573
Indice de nume	574—629
Date din viața și activitatea lui V. I. Lenin	630—652

ILUSTRĂȚII

Portretul lui V. I. Lenin. — 1910	XXVI—1
Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Cuvîntare rostită în cadrul discuțiilor cu privire la sarcinile bolșevicilor în partid“ 11 (24) iunie. — 1909	18—19
Înștiințare în legătură cu referatul lui V. I. Lenin „Ideologia liberalismului contrarevoluționar“. — 13 (26) noiembrie 1909	177
Prima pagină din manuscrisul articolului lui V. I. Lenin „Structura capitalistă a agriculturii moderne“. — 1910	343
Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Înștiințare despre editarea ziarului «Raboceaia Gazeta»“. — Octombrie 1910	433
Prima pagină din „Raboceaia Gazeta“ nr. 1 din 30 octombrie (12 noiembrie) 1910, cu articolul de fond „Învățămintele revoluției“, scris de V. I. Lenin	445
Diagramă, pe trimestre, cu privire la numărul muncitorilor greviști. — 1910	418—419

Dat la cules 23.05.1963. Bun de tipar 26.07.1963. Apărut 1963. Hirtle velină mată de 63 g/m², 540×840/16. Coli de editură 38,57. Coli de tipar 43. A. T. 5793/1963. C.Z. pentru biblioteci 3C2=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 5438/30 437 la Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”, Piața Scintei nr. 1, București — R.P.R.

